

634

25997

Klevers, S.

Baltijas dārza draugs,
jeb pamācīšana...

Selgava, 1890.

Baltijaš
Dahrša=draugs

ieb

pamahzīchana, kà daschadi wafaras, seemzeeschu- un podds audsejamee
stahdi, kofchuma kofi un kruhmi sehjami, stahdami, pawairojami, istabās,
stahdu-namōs, lezeklōs un dahršōs apkopjami, kà stahdu-nami
un lezekli buhwejami;

padomi par to, kà jauni dahrši, jahleeni, pufu-dobes 2c. 2c. eerihšojamas,

pehž peedšihwojumeem un daudsfahrtigeem isnehginajumeem

ar 2 dahršu aprišehm un 144 bildehm

preeksch dahršneekem un dahršu mihtotajeem

šarakštija

H. Klemers,

dahršneezibas ihpašneekš Durbē, pee Grobinas.

13004.

Želgawā,

drufats un dabujams pee J. J. Steffenhagen un dehta.

1890.

Latvijas vēstures
Institūta bibliotēka
✓ № 4538 ✓

Доволено цензурою. Рига, 17. июля 1889.

635.9

✓
Latvijas PSE
Zinātnes un materiālās kultūras
Institāts

AKADEMIJA
LATVIJAS PSR ZINĀTĪNU
FUNDAMENTĀLĀ
BIBLIOTĒKA
RĪGA

ZA FB
25992

63H

Meiner hochverehrten Erzieherin

und regen Beförderin des Gartenbaues,

der

Freifrau Henriette von Nolde,

geb. von Ziesmer,

auf Kalleten,

aus dankbarem Herzen ehrfurchtsvoll gewidmet

vom

Verfasser.

Preefschwahrda weeta.

„Nahz puiſiti, paſtateeß,
 „Kas aug maná dahrſiná?
 „Sintu puku ſeedetajaß,
 „Manim laimeß wehſetajaß!“

T. 2f.

Deenu no deenas, gadu no gada arweenu jo wairaf pee miſheem Balteeſcheem manama leelaka zentiba, juſchana, uſmaniba un dſiſchanaahs pehz labakas, ſmalſakas dſiſhweß, pehz meeſas un gara ſpehku attihſtibas, pehz ſpodribas un koſchuma, ne ween iſtabás, klehtis, ſtallós un druwás, bet ari pagalmá, tuwejá apfahrtné gatwes un dahrſi mums to pee zeen. ſemkoſjeem arweenu wairaf parahda. Preefs redſcht un dſirdeht, ka wiſur lihds ar ihpaſchneeziſibu ari labklaſchana wairojajs, ſpodriba un jaunkaka mahju apkoſſchana jo wairaf uſplaukft. Tas wiſß mums ſtaidri leezina, ka labs zentigs, wefeligs kodols ir tautas mantojumß no ſentehweem, kas gadu ſimterus appeefts ſnaudis, bet nu ſkaidrá brihwibas gaiſmá jo ahtri un ſpehzigi auglojajs un tautas deeniſchká ſadſihwé ſawus koſchus, arweenu jo noſpeetnus auglus parahda. Uj ſmalſaku dahrſneeziſibu noluhkojot ari arweenu jo wairaf manama leelaka zentiba, ká man tas no daudß puſehm zaur daſchadahm peepraſiſchanaahm pehz padoma par ſchahda jeb tahda ſtahda audſeſchannu un koſſchannu daudſfahrtingi notizis. Ar dahrſneeziſibu jeb dahrſu koſſchannu ſaprotam to nodarboſchannos gar tahdeem ſtahdeem, kokeem, puſehm jeb kruhmeeem, kuri zilwekam ne ween labuma, bet ari koſchuma un labpatikſchannas pehz rabiti; tadehl nahz jaunais dahrſneekß un augdraugs, nahz ſkaiſtá jaunkundſe, kas tu ar ilgoſchannos ikdeenas gaiði, lai tawa roſite uſſeedetu, lai tawa mirte ſalotu un luplotos til ilgi, lihds winas ſari un lapinas tawu galwu greſnos altara preeſſchá. Kerees ar miſheſtibu un juſhmu piſnu ſirdi pee ſchi darba, lai buhtu dahrſá jeb iſtabá. Laſi ar uſmanibu tē ſakrahtas ſinas un mahzibas un zentees ſapraſt ſtahdu ſlepeno darboſchannos; — tē tew atwehſſees jauki burbutodams ſtrautinſch ar newainibas preekeem pildits; — tē atradiſi derigu laika kaweeli, iſglihtoſi ſawu ſirdi wairaf, ne ká ballé jeb romanós.

Maſaká dahrſneeziſiba, kas titai ar teem ſchē pee mums augoſcheem ſtahdeem jeb kokeem zc. nodarbojajs, jau pagehr no kopeja daudſpuſigu iſmanibu, plaſchaku eewehriſibu, ne ká laukſaimneeziſiba, ne ká plawu un druwu apkoſſchana. Zik wehl jo wairaf un leelaka uſmaniba dahrſneeziſibai jeparahda ſweſchu ſemju angem, kuri no tahtlahm paſanles malahm tē eeweſti, ſawa koſchuma, ſeeda, angla, lapu jeb uſſkatas pehz top no ſtahdu un dabas draugeem jeb ari no bagatajeem miſhi kopti, apbrihnoti, eewehroti un zilweku dſiſhwei par koſchunnu iſſeetati.

Sinams, ihpaſcha mahkſla tam waijadſiga, kas griß ſcheem ſweſchu ſemju eemihneekem tē iſhti patihſlanu mahjweetu ſataiſit; — kas griß tahtam ſweſchneekam ſcheitan to paſneegt, kas tam uſ piſnigu iſdoſchannos, uſ ſeedeem, augleem jeb ari lapu jaukuma un labas weizigas augſchannas leetderigs. Kad apluhkojam

muhju laiku dahrju istahdes un leelahs pilsehtu dahrneezibas, tad gan stahdu jeb augu draugam peeteel redseht un atsiht, ko zilweka isweiziba war sašneegt. Zeetaka gaisa, apakš auksteem saules stareem, ismahza, kopj un pabalwo të zilweks šwešhos mihtulihšus; tik koschus un pilnigus, ka mums tos redsot tikai peeteel apbrihnot un ar to wina kopejus par dakai atlihdinaht, jeb us zentigaku darbošchanos arweenu jo wairak usmudinaht.

Katram stahdu kopejam, lai tas buhtu dahrneeks šawâ amatâ jeb tikai stahdu draugs, tam waijag sinahht un pasiht stahdu dšihwi un ihpašchibas; un wehl jo wairak tam buhs ihsti leetderigs, ja winšch ar dabas sinibu zit ne zit buhs cepasinees. Semi, mehslus un daschus zitus palihgus, bej kureem nekahda stahda augšchana un laba isdošchanahs naw domajama, waijag stahdu kopejam eewehrot, pasiht, pehz ihpašchahm pamata mahzibahm isleetaht, — no katras pret-dabigās mehginaschanas atrautees, zaur ko tas tikai tos leeliftus panahstumus peedšihwos, kahdus muhju laiku dahrneezibu un semkopibu istahdes un leelās dahrneezibās daschadu stahdu wairums un laba isdošchanahs mums to ihsti parahda.

It ihpašchi sifita un kihmitja ir dahrneezibâ jaunafōs laifōs daudj lihdschus un wina panahkumi ir stahdu kopejam daschadâ sinâ palikušchi par ihstu zela rahditaju, ta ka tas tagad us scheem atspeedees war drošchi šawa puhlina auglus šagaidit, wišahm špenibâ iperetahm teifahm atšagit un to, ko lihdschim nosauza par „laimigu roku“, tagad tikai atsiht par peedšihwojumu, ismehginajumu un sinibas augteem.

Tapat ari lai neweenam nenahk prahtâ, kahdu sinibas grahmatu par stahdu un dabas darbošchanos rokâ turot jau sahtt daschadus stahdus audseht jeb koht. Tâ ka pee fatra zita majakâ darba waijag ihpašchu eewehribu, ta ir të mehš pee šihwa burta turedamees maj jeb tikai reti mantosim šawa puhlina auglus, ja mums leetifka (praktifka) darbošchanahs buhs šwešcha; ja nebušim mahzišchees eewehrot un šaprašt laika, gaisa, weetas, semes, šlapjuma un šašuma, gaismas un ehnas, weegluma un šwara, siltuma un aukstuma un wehl daudj zitas dabas ihpašchibas. Stahdi ir ihpašcha radiba, kas aug un pehz zeeteem, nepahrgrošameem dabas likumeem us diwejadu wišfi pawairojahs, t. i. zaur sehklahm un ar pumpuru, šarinu jeb šahnu šaknehm. Us šawadu wišfi ari šajuht wišfi stahdi, lai gan wineem, ka lopeem, truhst ihsteni prahti; tomehr pee daudseem parahdahs un manama ihpašcha šajušchana, waj nu pee seeda, sehklahm jeb zitahm stahda dalahm.

Stahdi newar pašchi no weenas weetas us otru pahrzelttees; wina weetas maina war tikai notikt dabifiti, waj nu augot jeb zaur zitu kahdu ahriugu eespaibu, kas noteek tikai zaur siltumu, gaismu jeb gaisa šmagumu.

Wišfi stahdi šastahw no tahdahm dalahm, kas augšchana, seedu un augla aif-nemšchanos pašubina un ar šawu dabifitu darbošchanos ispilba šawu usbewumu.

Šad nu nekahdu dabas-sinibas grahmatu, bet tikai praktifku pamahzišchana par daschadu stahdu kopšchana emu nodomajis šastahdit, tad welki nekaweschos gar botaniku jeb augu sinibu, gar organologiju, morphologiju, phhfiologiju un ka wehl wišas tahs sinibas nosauz, kura fatra šewišchi, gan par stahdu dalahm, ušturu weetu un augumu, gan ari par seedu, augli jeb pawairošchana ihpašchi nodarbošahs; tomehr ihfatas un škadratas šaprašchanas dehl jaunajam augu-kopejam, eekam tas pee darba dobahs, derehs wehl cepahsttees ar stahda šastahwu, semi, mehšleem zc. — Lai gan wišas šchih mahzibas emu deesgan ihfi isteizis, tomehr zern, ka usmani-gais lasitajs šchâ sinâ gan maj robu atradihs un šawu šinhahribu, us stahdu apkopšchana noluhkojot, pateefi warehs apluhinaht.

Sarastitajs.

S a t u r s.

Pirmâ nodala.

Stahda šastahws un darbošchanahs:	Cap. p.
1. Šahhni (die Zelle)	1
2. Šakne	1
3. Šelms jeb stobrs	2
4. Šari	3
5. Šumpurs	3
6. Šapas	3
7. Šeedi	4
8. Šuglis	6
9. Šehkla	7
10. Šehrwe	7
11. Šmaršcha	8
Šas stahda ušturai un dšihwibai waijadšigs:	
Daschadas semes un mehšli	8
Seme	10
Mehšlošchana un mehšli	18
Mhdens	22
Gaisma	27
Siltums	29
Par stahdu pawairošchana	33
Ležekli	42
Pahrstahdišchana	43
Wispahriga apkopšchana	45

Otra nodala.

Weena gada stahdi:

a. Stahdi, kuri pawafarâ, aprila beigās, jeb maija šahkumâ dahršâ sehjami	50
Šmitgas un šahles	64
b. Stahdi, kas šiltâ ležeklâ sehjami un pehz tam dahršâ stahdami	69
c. Šeengešchi	96
d. Šošuma koki un krumi	132

Trefchà nodata.

Sweſchſemju ſtahdi, kuri pee mums ihpaſchòs namòs jeb iſtabàs kopjami: Kap. v.	
a. Aukſta nama ſtahdi	176
b. Silta nama ſtahdi	250
Padomi pee jaunu dahrsju cetaiſiſchanaš:	
Lufteš- un mahju-dahrsi	326
Nà koki un kruhmi jaunà dahrsjà ſtahdami	334
Nà ſahleeni, lapu-ſtahdu-, puku- un tepiku-dobes eerihkojamaš:	
Sahleeni	338
Puku-dahrs	341
a. Lapu-ſtahdu dobes	343
b. Puku- jeb raiblapotu ſtahdu dobes	346

Peefihmejums: Grahmatas beigàs atrodahš alfabetiškš rahditajš Latinu, Latweeſchu un Bahzu walodà.

Birmà nodata.

Stahda faſtahws un darboſchanahs.

1. Schuhnì (die Zelle).

Sirmais eefahkums pee katra ſtahda, koka, jeb ari dſihwa rabi-juma, ir ſchuhnìš, kaš ſawà wiſhè ir no daſchada iſſkata, kà lodite, puhſlitiš jeb truhbina un t. t., kura dakas ar ſtahda dabu weenojahš, weena pee otra peefleenahš, lihdi leelais darbs ir padarihtš, taš ir, lihdi ſtahdš jeb koks ir uſaudſiš. Winu ahrigà daſchadiba, tikpat kà winu leelums jeb maſums ir ne-ſmechrojami.

Swarigakà ſtahda darboſchanahs noteek ween zaur ſchuhnìſcheem, kuri wiſai radibai uſturu uſnem un iſleetà. Schee ir ta ihſtenà darba-iſtaba, no kuras ſtahdiſch ſawu faſtahwu, iſſkату, dſihwibu un darboſchanaš ſagaida.

Suhnahm, kehrypeem, jeb ſehnehm ir tikai weentahrschi ſchuhnì, kamehr ſmallakee ſtahdi ir no koti daudi un daſchadeem ſchuhnèem ſalitti jeb ſa-austi. Tikpat ſtahda, kà ari koka eefſchas ir ſalittas no zitadeem ſchuhnèem un ſmallà miſna, jeb wirſejà ahda atkal no ſmallahm, audumam lihdiſgahm dakahm. Dſihwišs ſpehka darbo-damees ſchuhnìš ſatur eefſch ſewis ihpaſchu ſtahdu ſulu, kura wiš-wairak ir ar uhdeni pildita, kaš wiſaš zitaš ſtahda augſchanaš wai-ladiſgaa weelaš uſmehrže un ſagatawo. Bezakee ſchuhnì, it ihpaſchi pee kokeem, paleek zeeti, tuſſchi un beidsot tikai ir pilditi ar gaiſu.

2. Sakue.

Mafakais graudiniſch, ko ſemè eeleeem, laiſch wišpirmak ſawu ſakutti wišwairak teefſcham ſemè; kamehr mafaiš ſtobriſch atkal pa-ſelabš uſ augſchu pee gaiſa un gaiſmaš. Saknehm ir taš uſdewums, zaur ſawu darboſchanaš un ihpaſchibahm iſ ſemeš ſtahdam peewefſt

derigas uftura dakas, wina augfchanu zaur to pafubinaht un tad wehl bereht ftahdam par twertibu. Ras gan faturetu un fawalditu muhfu garas preedes un leelos kofus taifni uf augfchu ftahweht, wehjam un wehtrahm preti turetees, ja faknes fawu uf dewumu nepilbitu?! Katrs leetas eefahkums ir koti weenfahrtigs, ta tad ari no mafas fehklas ifaug kofs, jeb zelms, tad fari, farini, lapas, feedi un augli; jo wairaf ftahda daschadibas wairojahs, jo leelakas un garakas faknes tam aug. Pee wifceem ftahdeem fawzam pirmo fakni, kura leen teefcham ftahwu semé, par mori jeb meeta fakni; no tahs tad ifaug wehlat fahnu faknes un no fchihm atfal fmalakás matu faknes.

Pee dascheem ftahdeem ari atrodam faknes, kuras ne wis semé, bet gaisa aug un te uf fahdu laiku fawu weetu ifpilda. Tahs dahrsneeki nofauz „gaisa-faknes“, kuras pee daschu ftahdu fugas leelumá parahdaks. Schihz zaur fawu pafchu grehtumu, ar galinu leen semé jeb ari, ka pee dascheem tihtinu ftahdeem, gar zeetako muhri augdami leen un te zeeti peekerahs. Dascheem uhdena ftahdeem peld wina faknes blaku uhdeni un tad ari ifpilda fawu dabifko uf dewumu.

Zitu ftahdu faknehm ir ta ihpafchiba farinus laift, kuras dahrsneeki nofauz par atwafahm, jeb ataugahm; ka jaw tahdus ne reti redsam, ne ween pee pluhmehm un firfcheem, bet ari pee ziteem kofeem un mafeem krumineem. Schi faknu ihpafchiba ir dabas fainneezihá no leela fwara; tadehl ka daudf kofe, ftahdi, krumi un pukés zaur fchihm ir lehti pawairojami. Stahdu kopeji jaw to fen atfinufchi un ari finiba mums parahda fcho drofcho zeku, ka katra ftahda jeb kofa laba ifdoschanahs it ihpafchi zelaks no wefelahm un labahm faknehm, no fahrtigas faknu darbofchanahs; tadehl kofu, jeb ftahdu audfejot, lai wisleelako wehribu greefcham uf faknehm.

3. Zelms jeb Kobrs.

Ikdeneifchka fadsihwé mehš faprotam zelmu par zeetu kofu, bet finiba apfihmé ar zelmu to ftahda daku, kas no semes augdams dodahs uf augfchu un kas parahda farus, pumपुरus un lapas. Siniba no fchkir tos diwi dakas, tas ir mihtfids un zeetós zelmds. Wifas dahrsa faknes, par prowí fihpoli, gladiolus, krofus, amarilis, frinum, pankratium, kartupelis, tapat ari labiba, fahle, fmilga, ka ari seemzeefchu puduri, primeki, ihris, tulpes, mehtras zc. peefkaitami pee mihtfiteem zelmeem.

Ar zeetu zelmu aug katrs kofs un krumis, kuzam wirfus dakas, ka mifa, luhks un gada auguma rinaks, ir mihtfaki, bet uf zelma

wibu ir kofs arweenu jo zeetaks; kamehr atfal pee ziteem kofeem, feubmeem, palmehm, neebrehm, donahm zc. ir wirfeja zelma daka zeetaka, bet ferde atfal mihtfaka. Wifí zelmi ir wiswairaf apaki, bet ziti ir ari plafant, 2 un 4kantigi. Ziti no fcheem leen augdami gar semi, ziti atfal fahpj uf augfchu, ka apinis, kas gar zeetako fatimiu labpraht thahs uf augfchu.

Zelma bshwes gaita ir daschada un dahrsneeki tos nofchkir: weengabiqds, biwgabiqds, ismihtofchds un uf maf jeb daudf gadeem pafahwiqds.

4. Sari.

Pirno daku, jeb lozefli, kas ftahdam jeb kofam if zelma ifaug, nofauzam par faru, kurfch pehz katra auga dabas eenem fawu ihpafchu weetu un buhfhanu. Pee fareem ari peefkaitamas tahs ftahdu dakas, kas ifaug no semem seemzeefchu, jeb zitu augu pudureem, ka pee paroufahm, fpargeleem zc.; tapat ari semenu wihfes, faknu ataugas no zeetahm un kofu, jeb faknu atwafas te peederigas. Wifí fchee ir, uf ftahdu pawairofcham nuluhkofot, dahrsu kopejam ewehrojami. Tapat ari rofchu, willahbelu, dabfchu-ehrfchki, ka ari labibas akoti, ir uluhkofant par fareem lihdsigahm ftahda dakahm.

5. Pumपुरo.

Pumpurinfch ir katra fara pirmais eefahkums, kurfch ka no fwihneem falikto if widus augot steepjahs garumá, fwihnius uf katra puht fchiridams. Pumpurina atrodam neween faru, bet ari lapas un feedu, kuri te fawá wispirmá buhfhana fmalfi falikti, flehpjahs pret ahrlgeem eefpaideem. Wirus war uf mahkflihu wihfi no weena kofa fchkit un uf otru rada-ziltes ftahdu pahrzelt jeb pahrstahdiht, fur pumpurinfch tad ari tahlat aug, ka jaw to ifdaram kofus ofuleerejot. Mapu-pumpurini tikai ihsti aug un ifdodahs, kamehr fara lapas to febz; bef lapahm fars un pumpurini newar attihstitees. Seedu pumhuri ir pehz fawas dabas apaki, ihfi un refni un tadehl no garená lapu pumtura lehti ifschkirami. Pirmee atrodahs wairaf faru galds, bet no teem nefad fars newar pagarinates.

6. Lapas.

Schihz ir fawá pirmbuhté mafi, mihtfki graudini, kuri leelafi augot dabu lihdsi fahtinu un ribinas, tapat ari mafas fpalwinas zc. Pee ziteem ftahdeem eefahkumá redsamás lapu truhbas, jeb fatihiti, apaki nullifchi, kuri augdami taurei lihdsigi ifplefchahs, ka to redsam

pee sarazenijahm, nepentes un w. 3. Lapu ahriqa buhſchana ir peemehrota katra ſtahda ihpaſchibai un redſam no ſchihm teewas un garas, puſapakas, apakas, lihſumotas, robotas un lihdsenas, ſchihbas jeb taiſnas, loti leelâ daſchadibâ. Srihtofchas lapas ir tahs, kas ſawu ſinamu laiku ir auguſchas, eebreest, ſawu lihdsſchinigu uſſkatu paſaudê un tad nokriht; kamehr atkal paſtahwigi ſakeem kokeem, kâ eglehmu 2c. lapas paleef wairaf gadus pilnâ ſpehkâ. Breddehm un eglehmu paleefot zitas ſkujinas (lapas) klahſt lihds 10 gadus. Pa-pahrſcheem (Farren) un zitam palmu ſugahm ir lapas, kuras ſtahda dabu eewehrojot, drihſat buhtu ſauzamas par ſareem.

Kad atſkaitam zitûs treknos ſtahdus (Succulenten), kâ faktus, ſtapelijas 2c., kas daſchi pawifam beſ lapahm aug, tad atſihſtam, ka wiſeem ſmalſaki un augſtaki attihſtiteem ſtahdeem ir lapa tas wiſ-waijadſigakais daikts. Lai gan winu darboſchanos ar ſawahm meeſigahm azihm neredſam, tad tomehr ſkaidri ſinam, ka lapas palihds zelmam breest un reſnumâ peenemtees un kâ dſihws radijums zaur plauſcheem iſtumj ij ſewis daſchus twaikus (ſkabhelli) un ee-elpo atkal weſeligu gaiſu (oghu-ſkabh); tâpat ari lapas ſcheem lihdsigâ darboſchanâ iſdwaſcho koka iſlectatas weelas un peewed atkal ſtahdam jaunu gaiſa ſpehku. Winas ir tas iſhtenais ſtahda jeb koka eefſchigâs buhſchanas ſaweenotajs ar ahrejo gaiſu, un zaur winu maſeem zaurumineem, jeb loti ſmalſahm truhbinahm noteef arweenu paſtahwiga weelu mainiſchana, kas wairo, paſtubina un uſtur ſtahda aubſelibu. Jo treknafas kahda ſtahda lapas, jo ſkaidri tahs mums leezina, ka ſtahda apſopſchana ir lectderiga un winu weſeliba ſahrtiga.

Neween lapu darboſchanahs ſtahdu uſturai iſhtens eerozis, bet lapu daſchadiba, koſchums un jaukâs pehrwes, it ihpaſchi tagad muhſu laikôs, leelu eewehribu uſ ſewi greeſuſchas, tâ ka dauds augi ar koſchi raibahm, jeb ſkaiſtahm lapahm ir muhſu laiku leelakee miſhulifchi, kuri no dahrfu ihpaſchneekeem un augu draugeem top kopti un daſchadâ wiſfê aubſeti, gan dahrfôs, gan ari ihpaſchôs puſu namôs.

7. Gerdi.

Katrs ſtahds, kas zaur ſehkſahm pawairojahs, parahda ſeedus, kura dakâs atronahs wiſpirmais dihgſis (ſehkla) preeſch jaunâ ſtahda. Katrs ſeedus ſaſtahw no ſeedu-wahka, ſeeda lapahm, piſchku kaminahm un ſeeda ſerdes. Seeda lapas parahdahs daſchâs koſchâs pehrwes un loti daudſkahrtigâ buhſchanâ un top arweenu no ſeedu wahka jeb bikriſcha ſaturetas. No dabas jeb pirmubhtes gandrihſ wiſi muhſu

ſolchee puſu ſeedi ir biſuſchi weenfahrfchi, ar maſ ſeedu lapinahm, bet pilnigahm ſehkſahm. Jo wairaf kahda puſe ir pilnſeediga un jo wairaf ſeeda eefſchigâs dalas par ſeedu lapinahm pahrwehrfchahs un zaur to pabara weenfahrfcho ſeedu par pilbitu, jo maſaf un geuhſaf ſehkſas ſeedâ aſnemahs. To mehs jaw lehti eewehrojam pee pilnſehkſahm petuſſahm un it ihpaſchi pee ſeemas un waſaras leſſolahm, kuru pilnee ſeedi nebod nemaſ ſehkſas, tadehl ka winu ſmalſee ſehkſu bihſati pahrwehrtuſchees par ſeedu lapinahm.

Zaur ihpaſchu kopschannu un labaku ſemi dauds weenfahrfchi ſeedi paleef par pilbiteem; tadehl tad puſu un ſtahdu miſhlotaji te atrod leelu labpatſchannu newehrtafos weenfahrfchu ſeedus uſaubſeht par pilbiteem. Tas, to dahrfneeziſbas ſchâi ſinâ darijuſchas, ir loti ap-bihhoſjams, lai gan jaw pate daba daſchâ ſtahdâ wiſas tahs ihpaſchâs uſ pilnu ſeedu ir eebſtſuſti. Mehs nemam ſehkſas no pilneem ſeedeem un tomehr dauds graudini no teem zaur laiku, gaiſu, ſemi, apſopſchannu, jeb ari zaur ſawu paſchu nepilnibu, neparahda augot tahhu pat ſeedu, kahds biſis wina wezateem; bet blaſu pilneem, kſaſcheem ſeedeem uſaug no tahm paſchahm ſehkſahm newehrti weenfahrfchi ſeedi.

Wet ſemel un weetal ir tas ſpehks daſcha ſtahda ſeedu pahrwehrfſt, kâ jaw to pee horteniſjahm eewehrojam. Tillichſi ka ſcho preedabigâ, neſpektabilitâ ſemel eſtadhifſi, tad iſhâ laikâ ſtahds wairs neweenu pilnigu ſeedu nerahdhs.

Wâ jaw to ſnam, zaur ſeedeem noteef ſtahdu walſtê waiſſoſchana, jeb apreeſchanahs, kura lihdsiga dſihwu radibu waiſſoſchanai. Seedu piſchſteem, kas atrodahs ihpaſchâs kaminâs, teem ir wiſhreeſcha daba, un ſeeda ſerbe ar ſawahm ſmalſahm ihpaſchibahm ir atkal ſeeweete. Tillichſi ka kahds ſeedus pilnigi uſſeedejis, tad piſchku kaminâs ſmalſkos putelſus iſſaſſa un ſchee, uſ ſwekoto ſeeda ſerdi uſkriſdami, iſdara apwaiſſoſchannu. Tâ tas noteef pee teem ſeedeem, kur abi, wiſhreetſ ar ſeeweeti atrodahs eefſch weena ſeeda; bet kad nu tahdu ſeedu ari loti dauds, kur waiſſoſchanas erotſchi pawifam ſchſkirti, tad ſche zil-wetam jeb paſchâi dabai uſ to darbu jaiſſeetâ zitûs palihgus. Ir pee muhſu anglu kokeem atrodam weenu ſeedu ſkaidri wiſhreetſi, otru atkal ſeeweeti un zitu atkal kur abi ſaweenoti. Atkal ziteem ſeedeem ir waiſſoſchanas ihpaſchibas tâ ſchſkirtas, ka weens ſtahds jeb koks ſeed ar wiſhreeſcha ſeedeem ween, otrs atkal tikai ar ſeeweefſcha ſeedeem. Kad nu gaudrihſ katra ſeedâ atrodahs kahdi ſaldumu trauzini (nektari), kuru bites un daſchi ziti ſpaliwoſtee kuſtoni labpraht uſmeſſe, tad ſchee

zaur to no weena seeda uf otu loschnadami, isdara apwaiskoschanu. Tapat ari wehjsch scho darbu mums nemanot weizina. Bes abeju daku saweenoschanos nefad nenoteef apwaiskoschana un tadehl tad ari neapwaiskotâ seedâ neaisnemahs nefad anglis jeb fehkla. Kad nu tikai pilnigi usseedejis seeds, kad tas sawu wisleelako attihstibu fasneedjis, war kahrtigi un pilnigi apwaiskotees, tad augu kopejam, kuzsch apwaiskoschanu grib sawam noluhkam isleetaht, scho brihdi jaleef wehrâ un ar smalku, mihkstu pinseliti jeb spalwianu wihreescha seeda pihschli uf seeweetes seeda-serdes swefoto galu weegli jausbirdina. Zaur tahdu ismehginaschanu ir zehluschees gandrihs wisi muhsu skaisfee feedi un raib-lapotee stahdi un wehl arweenu sche dahrsneeziiba atrod plaschu lauku isleetaht sawus eewehrojumus, lai ko jaunu fasneegtu. Tiklihds ka seeds apwaiskojees, tad wisa stahda darboschanahs noteef wiswairaf graudineem jeb auglim par labu, bet wisas zitas seeda dakas drihs pehz tam sawihst un nokriht. Tâ tad skaisfo seedu-pehrwju usdewums ir, spihdeht un aizinahf kufainischus, bites un taurinus, lai schee kâ prezineeki sawestu jauneklus uf ihstu saweenoschanos.

8. Anglis.

Par angli mums jausluhko katra seeda pamatu, kas pehz noseede-schanas audsina sawas sehklas. Kâ leekahs, tad anglis der sehflu graudeem par fargu jeb wahku un parahdahs pee daschadeem stahdeem un kofeem koti leelâ daschadiba. Bits anglis patur sawu sehklas graudu ilgu laiku eeksch sewis, zits atfal, kad graudini eenahfuschees, tad pahrsprahgdams tos iskaisa. Stahdu finiiba nodala wisus augkus ihpaschâs schkirâs, kuras mehş sche nepeeminesim, bet tik to eewehrojsim, kas mums pee praktiskas darboschanahs waretu leeti dereht. Sabibas graudini un sehflu mazini mums klaji azihm parahdahs, waj nu eeksch wahrpahm jeb pahkfehm; bet pee dahrsa koku-augkeem atronam beesas, ar ihpaschu gaku apauguschas sehklas, kâ ahbeles, pluhmes, jah'n'ogas, wihna ogas, kirbji, gurki 2c., 2c.

Tapat ari wiseem salikteem ogu-augkeem, kâ awenehm, semenehm, buzenehm 2c. ir ari tikai tas dabiskais noluhks, sawu graudu (sehflu) fargahf un to eenahzinaht.

Egles, preeedes un dsihwibas koti (Thuja) fatur sawas sehklas zeetôs, swihnotôs zeekurôs, kamehr alkshni, behrsi, skahbarschi 2c. audsina sawas sehklas wafejôs mazindôs, is kureem, kad tee eenahfuschees, wehjsch tos lehti tahki iskaisa.

9. Sehkla.

Katra sehkla, tiklihds ka ta pilnigi usangusi un eebredufi, tad eeksch tahs atrobam jauna stahdina pirmo dsihwibas dihgli. Pee katra grauda mums parahdahs dihgliis kâ ta wiswarigakâ daka; tadehl sehflu kâ sonent, kopt un lihds sehjamam laikam kâ ustaupihf, ka bihalis nefamaltajahs, tas lai ir katra stahdu kopeja usdewums. Wenahis sehklas grauds ir wiswairaf faufs un zeets un kaujahs tahdu laiku ustaupitees. Uhdena-stahdu sehklas ir wiswairaf mihkstas. Jo smalkako un faufako tahds sehklas grauds, jo ahtraf tam suhd bihahchanas spehti; jo leelako grauds, jo trekna jeb eljota sehkla, jo ligati tam ustuwahs dihsfeliba. Siltums un mitrums ir tee pirmee dsiekti, kas mobina jauno graudinu uf dihgshanu un augshanu.

Kat gan kares ihsti eebreebis grauds waretu atfal dot saweem wezakeem ihbsigu stahdu, tad tomehr tas daudskahrtigi peedfihwots, ka zaur abrigeem eespalbeem sehklas pilniba masinajusees un mehş tah no weenabahm sehklam sagaldam daschabus panahkumus. Jo labaku mehş gribam tahdu stahdu audsinaht, jo wairaf mums tad jalahko uf pilnigu graudu; bet turpreti, ja gribam kaut kahda noluhka beht pirmâ stahda audselibu masinaht, tad lai sehjot leetajam to nepilnigako graudinu.

10. Pehrwe.

Kat gan koti leelâ stahdu walste wisas ween domajamas pehrwes ir eerangamas, tad tomehr sakâ pehrwe ir par wisahm zitahm jo eewehrojama. Tumschaks jeb gaischaks sakums zelahs ari zaur semes teeknumu, un ihpaschi zaur fauli un gaismu lapas un sahle usnem un patur sawu koscho sakumu. Bes gaismas sakums reti domajams, kâ jaw to eewehrojam pee tumschâ pagrabâ dihgstoscha stahda. Ir pati bada mums dahwinajuji zitus stahdus farkanus, dseltenus, raibus un baltus, kâ farkanahs balandes, perillas un w. z. Kai gan pee daschu stahdu lapahm jaw ir manamas dands un daschadas pehrwes, tad tomehr jo wairaf ir apbrihnojams eeksch seeda pehrwju skaisfums un daschadiba, kâ ka wisu pasaules gudreneeku finiiba te apstahjahs, ja gribetum, lai schee mums weenu skaisfu dabai lihdsigu seeda lapinu barina.

Dabas mahmulina ausch, schuj un ada simtfahrtigas rotas ne manot un ne redsot un rada mums zaur to tuhktoschkahrtigu koschumu un mihligu patihkamu feiju eeksch wismasakâs pukites; tadehl tad ari dabu samantigi usluhkojot jaw mihlestibas faite muhs seen pee stahdu

waltes un paskubina muhs apbrihnot, eewehrot un apkopt tos dauds un daschadus mihlulischus, ar kureem puschtojam sawu puku dobiti, sawu dahrsiau, jeb ari sawu istabas logu. Bai skatamees us meschu jeb krummeem, us plawahm un laukeem, us seedeem jeb lapahm, us noplukto pukiti, ko rokâ turam, — wisur mums preti smaida peenemiga saskana, patihkama feija. No daschadi raibeem stahdeem kahdu puku dobi isgresnot, jeb puschku faseet, ta ka tas ar sawu mihligu feiju katram patiktu, — to grehti ir ismahzitees, ja dabas skaitstumus un winas pehrwju audumus mas eewehrosim un ja muhsu paschu juschanas prahti pee tam stahw klusi.

11. Smarscha.

Dauds stahdi, bet it ihpachi daschadi seedi mums dod patihkamu smarschu un tahdi wisos dahrsos top ar leelaku mihlestitu kopti. To gan sinam, ka gahrda smaka seedos it ihpachi zelahs no eljotahm seeda dakahm, no smalkeem seedu pihschkeem un, ka katrai stahdu sugai ir sawa ihpacha smarscha, lai to andsejam fur un ka gribedami; — bet ka schee saldee, gahrbi oschamee daikti tur masa seedina sakrahjahs, us kahdu wihs seedi scho jauko smarschu sagatawo, to wehl nekahda finiba naw spehjuse isdibinaht, nedj saprast.

Zif laika un puhlina jaw dahrsneezihas us to patehrechts, skaitstahm dahrsu pukehm, kuras ir neodigas, zaur apwaiskoschanu ar smarschi-geem stahdeem, teem dauds jeb mas no schihs wehrtibas peesawinaht, tomehr wehl lihds schai deenai ir wisas mehginaschanas palikuschas bes kahdeem panahkumeem. Zaur to, ka eeksch wisadahm seedu pehrwehm atrodam gahr'd'obigus seedus, tad atsihtams, ka seeda pehrwei ar smarschu naw nekahda sakara.

Kas buhtu reseda, kas masa wijolite, ja tahm truhktu koscha smarscha? Wat ir roses, lilijas, heliotropes, sakautinas (Convolarija majalis) un dauds wehl zitas mehs masak eewehrotu, ja winu gahrda smarscha muhs ne-eeprezetu. Ta tad ir schai fina daba pasneeds zilwekam nepahrspehjamus jaukumus.

Kas stahda usturai un dschwibai waijadfigs.

Daschadas semes un mehli.

Katrs stahds usnem no ahrenes daschadas weelas un isleeta tahs preeksch sawa ustura un augschanas, i. i. zaur lapahm tas eesuhz no gaisa, zaur saknehm atkal no semes. Gaisa spehki war tikai tad

katru augu usturehti, kad tur klahrt ari semes spehki weenojahs; tadehl kahba augschana war tikai tur notikt, fur schee abi fahrtigi un habitti laweenoti.

Kad mehs kahba stahdu sabelsinam, tad mums tikai atleef pelni un pelnds atrodam fall, natronu, fosfora stahbi, sehveli, kalki, dselki un lohli, jeb wisas tahs daschadas dakas, kuras uguns nespehji lipelicht; turpreti tahs, kas sabega, bija ogkustahbe un amoniaks. Schee abi ir tikai twaiki, kas no gaisa nahkusi, stahda dschwibai gan nepeereechami; bet schee ar stahda isnihschanu atkal gaisa isgaro, tur zitahm dschwibahm kalpobami. Kad nu katrs stahds sawa weeta augband newar zitur, ka tikai te sawu usturu melleht, tad tam ari lasteeta seme, uhdens (mitrums) un gais, zif tas to war sawa twaika apfahrtne salneegt.

Wissu augu leelata data ir uhdens un zaur uhdeni, leetu jeb apleeschanu mehs stahdam pasneedsam dauds zitas kuhstoschas weelas, kas uhdenti atrodahs, jeb ari, kuras zaur uhdeni no semes un gaisa top stahdam peerechmigas. Wisas pee gaisa augoschas stahda dakas, ir ihpachi lapas isswihst gaisa dauds mitruma. So siltaks un saufaks gais, jo wairaf un leelata mehra noteef isswihschana; tadehl tad ari saknes stahdamahs usnem semes mitrumu un peesuhtha to wirsejahm kahba dakahm. Schi augu darboschanahs naw wis arweenu weenada. Wittums, auktums, gaisma un ehna, slapjums un saufums, tapat ari semes treknums waj nu paskubina jeb ari panafina mitruma isgaroschanu. Tilkids ka stahds zaur siltumu un derigu mitrumu us laanu darboschanas (augschanu) top modinahts, tad tas ari jo wairaf isleeta slapjumu. To lai katrs stahdu lopejs eewehro, pee auksta, slapja gaisa lai stahdam dod masak, pee saufa, siltta gaisa tam pehz waijadibas pasneeds wairaf mitruma.

No stahdu mihtotajecem topu daudreis waizahts, waj katra deena jeb zil reti schi jeb ta podu puke leijama?! Us to lai atbild it ihpachi schihs riudinas, bet skaidrakas sapraschanas dehl wehl teikschu: Katru puku podu tad ja-apeis, kad tas ir saufs, un to jaw waj nu semi optausot jeb us paschu stahdu azis usmetot lehti eerangam. Sche buhtu islechtsami wisi trefnee stahdi un daschadu stahdu saknes, kuras busas laika (seema) sausi jamitina.

Waisma jeb saule ir wisu stahdu dschwibas dwehsele, tadehl tad lai wehl wehra leekam, ka it ihpachi sakas stahda dakas (lapas) zaur saules eespaldu ogku-stahbi ee-elpo un isdwascho stahbekli, zaur ko katrs stahds jeb kofs der wisai radibai par swehtibu un gaisa pahrlabotaju.

Seme, mehli, gais, gaisma un wiſi ziti dabas ſpehki kalpo leelâ paſauls ehkâ wiſai radibai, katrs uſ ſawu ſinamu wiſi; tadehk ir ſchos jamahzâhs augu kopejam paſiht, eewehrot un ſawam noluhkam par labu iſleetaht.

Seme.

Muſſu melnâ jeb aramas-ſemes kahrtâ ir zehluſſees zaur to, ka ſahle, ſtahdi un daſchdaſchadi augi, tâpat ari wiſi dſihwi radijumi ſapuhdami ſemes wirſejai kahrtai ſawus truhdus ir atſtahjuſchi. Zaur gaisa ſpehku zeetakâs klintes un akmeki gadu tuhſtfoſchôs ſadruhpu un ſabirſt par pelneem palikdami, ſemes wirſkahrtu paleelina; wehſſch te eekaiſa daſchadas ſehkâs, ſiltums un leetus paſkubina wiuu dihgſchannu un augſchannu. Lopi un ſwehri no tahs barojâhs un abi, ſtahdi un lopi, nonihkft un wiuu atleekâs ſemes wirſu ſapuhſt.

Uſ tahdu wiſi zehluſſees ſemes kahrtâ naw wiſur weenada; wiſur naw weenadi ſpehki ſtrahdajuſchi un ſtahdu jeb lopu truhdi naw wiſur weenadi peemaiſijufſchees; tâpat ari tahs daſchadas ſemes dakâs ir dandſ un daſchadi zaur uhdens pluhdeem, zaur uguni un leelu karſtumu ſamaiſitas un ſakaufetas; tadehk tad ari ſemes ihpaſchiba, uſ ſtahdu audſelibu noluhkojot, ir koti daſchada. Irdena ſeme uſnem un weenajâhs ahtri un kahrtigi ar gaiſu, ſiltumu un mitrumu; ihpiga un zeeta ſeme ir atkal pret ahriſteem eeſpaideem nepee-eijama; tadehk pirmâ ir ſiltaka un augligaka, otra atkal wahjaka un aukſta. Zitai ſemei ir ta ihpaſchiba, daſchadus ſtahdeem derigus twaikus ſatureht, zita atkal tos ahtri lihds ar ſlapjumu iſgarodama noleefe un paleef zaur to preeſch katras audſelibâs wahja.

Kad nu ſeme ir tas apzirknis, iſ kuras katram ſtahdam ſawa leelakâ uſtura daka jaſagaida, tad lai katrs ſtahdu kopejs wiſpirmâs luhko ar tahm daſchadahm ſemes ihpaſchibahm eepaſihthees un eekam par katra ſtahda kopschannu ſewiſchki runajam, lai apluhkojam klahtaf tahs wehrtigakas un dahrsneeziâ nepeezeſchamas daſchadas ſemes, beſ kuru eewehribâs neweena dahrsneeziâ newar pahrtift un paſtahweht.

Kuhdre jeb truhdi (humus). Ar kuhdri mehâs apſihmejam to bruhno jeb melno ſemes daku, kura muſſu aramas ſemes kahrtai ir pilnigi peefawinata un kura wiſwairaf zehluſſees iſ ſtahdu ziltes truhdeem. It ihpaſchi leelâ mehrâ ſakrahjahs truhdi meſchôs no lapahm, ſuhnahm un ſahles, no daſchadeem neſkattameem kuſtonu pulkeem, kuri ſche dſimſt, dſihwo, wairojahs, nihkft un heidsot ar ſawahm puhſtoſchahm meefahm kuhdri pawairo. Uſ ſcheem augoſchee ſtahdi atkal ſakriht un ſapuhſt un tâ gadu no gada ſche wairojahs

melnâ ſemes kahrtâ. Uſ tahdu paſchu wiſi ir zehluſſees wiſi muſſu purwi un ſemes-malkâs krahjumi, kuru weegla kuhdre te, waj nu no uhdena ſaneſta, jeb ari zaur augeem te gadu ſimtenôs ſakrahjuſſees.

Sila-ſeme (Heiberde), tas ari no ſtahdu un kuſtonu atleekahm radutees, atronahs meſchôs un klaijumôs, kur leeli ſileeni (Erica, Heibertraut), kur melneu un bruhleuu krahmini aug. Wina ir atronama uſ ſemes wirſu 3—5 zol. beſâ kahrtâ, apakſch kuras arweenu mehli buht balta ſmiltes kahrtina. Schi ſeme ir dahrsneeziâ nepeezeſchama un it ihpaſchi wiſeem, iſ Jaunhollandijas eewefteem ſtahdeem waiſabſga. Na tahdu ſtahdu nepaſihſtam un neſnam, kahda ſeme tam buhtu beriga, tad wiſlabaki darifim pee ſila-ſemes kerdamees. Schi ir zaur ſawu kuhdras bagatibu gandrihs katram ſtahdam patihſama. Sila-ſemi waiſag tikai gabalotu un ihſi preeſch waiſadſibas peewefu iſleetaht. Wairaf gadus tſchupâ ſtahwedama ta paleef uhderiga. Wina waiſag eegahdaht agrâ pawafarâ, jo tad ta ir ſpehziſgata, ne tâ ſaut kura zita gada laika.

Wettuſcha jeb mauru ſeme (Moorerde) ir bruhna jeb melna un atrobahs wiſwairaf eeſch ſlapjahm plawahm, kur melnee alkſchri aug. Ir ſchi ir ſakrahjuſſees no daſchadu ſtahdu atleekahm un top leetata preeſch hortensijahm, weigelijahm un daſcheem ziteem ſtahdeem. Wina tâpat lâ ſila-ſeme pawafarâ un katrâ gadâ peegahdajama un ſtahdot arweenu ar parupju, baltu uhdena ſmilti ſajauzama.

Purwa ſeme (Torferde) wiſôs purwôs un ari kur ſemes-malku greeſch lehti atrodama un ſauſâ waſaras laika peegahdajama. Schi ſeme ir wiſwairaf ſlapja un tadehk ari naw tuhliſt leetajama, bet laubſe ſalkta waſarâ pahru reiſes pahroſkama. Bruhkejot ta ar roſahm labi iſmaifama, leelati gabali ſaploſami un parupja preeſch pobu ſtahdeem leetajama. Ir ſchai ſtahdot baltu ſmilti japeejanz. Wina top leetata preeſch azalejahm, rhododendron, marantus un w. z.

Meſcha ſeme ir atrodama jaw no dabas ſagatawota meſchôs, apakſch gobu, ofolu, ſkahrarschu un wehl ziteem lapu kofeem, kur no ſapuhdamahm koku lapahm un daſchadahm ſahlehm ſakrahjuſſees; ir atrodama tikai plahnâ kahrtinâ pee minetu koku zelmeem un ir tâpat lâ ſila-ſeme, pee kamelijahm zc. tuhliſt leetajama.

Welenu ſeme ir ſawa ſatura pehz koti daſchada un winas augliâ groſahs pehz tahs weetas, no kureenes welenas tapa nemtas. Spehziſga ta buhs no ganibahm, kur lopi arweenu pahrſtaiga, jeb ari kur pawafarôs plawu jeb ganibu uhdens ar dumburu apſeds jeb pahr-

schlihwischus wislabaf ar filtu uhdenti. Pehz 2—3 nedekahm buhs jaw lapu un seedu kahtini zaur fuhnahm speeduschees, tad fuhnas janonem un schee lihds usseed arweenu jo wairaf pee gaismas un ari dsestraka gaisa japeeradina. Us reifi aukstakâ un gaischâ weetâ islitti tee samaitatu wisas muhsu zeribas.

Us tahdu wihsî war no winahm zauru seemu seedoschus podus ustureht. Jo wehlafti, tas ir jo klahtaf us pawasaru, jo lehtaki un labaki un ihfakâ laitâ winas usseed.

C. Polygonatum, ari muhsu upmalâs atrodama fuga, ar strupa-fahm, ihfakahm lapahm; seedinsch naw odigs un tadeht mafaf wehrts.

Crocus L. Safrans.

Kroke (beegs, pawebeens) seedu lapinas, deegam lihdsigeem, teeweem, gareem kahtineem.

Cr. sativus, pasihstamais, ar silgan-strihpoteem seedeem.

C. speciosus, koschakais, ar tumfschi fileem, leeleem seedeem.

C. vernus, agrais pawasara safrans, no kura ir zehluschahs tahs koti dandf un daschadas krokus fugas, kuras tagad wisas dahrsneeziâs daschadâs seedu pehr-wes dabujamas. (Sk. bild.)

C. vernus.

Birmâ fuga is Deenwidus-Astjas eewesta, zitahm bstintene Kaukasija un Schweizija. Siltakôs semes strehks top ar scho stahdu plaschi laufi apstahditi un no wina seedeem fainneezehm un smalkas maises zepejeem pasihstamais safrans sakrahts.

Mafs bruhns fihpolinsch, seed wiswairaf agrâ pawasara pehz tam, kad tas pirfstu garas, teemas lapinas islaidis, is kura hm tad ari balti, filli, farkani jeb dselteni seedini parahdahs. Bai gan ahtri noseed, tomehr lehtas audseschanas deht no katra stahdu drauga ihpaschi zeeniti.

Wislabaf wini isdobahs augliga smilts semê un gaischâ weetâ. Sihpolini rudenî septempera beigâs 3 zol. tahlumâ un tikpat dsiki dobês stahdami un ja sneegs semi ne-apseds, tad derigs dobi ar labu lapu jeb mehflu kahtu seemâ apsegt. Scho apsegu tikai newaijaga aismirst jaw merza beigâs noxemt, zitadi asni isleen zaur apsegu un top tad — apsegu atnemot — lehti nolaufti.

Zaur fihpolineem lehti pawairojahs. Bai gan jaunahs un skaitstahs fugas zaur sehklahm zehluschahs, tad tomehr scho puhlinu atstahsim it ihpaschi Holandijas dahrsneekeem, kuzi wisleelako wehribu us tahdu puku-fihpolu audsinaschanu greefuschi un tadeht wisâ pasaulê zaur to flaweti.

Breekfch podu audsinaschanas janem leelakee fihpolini, kuzi 4—6 weenâ 4—5 zol. platâ podinâ, smiltainâ lezelka semê eestahdami. — Augustâ, septemberi un oktoberi eestahditus war tos jaw dezemberi, janwari un februarî us seedeschanu skubinaht. — Pehz eestahdischanas podinaus lihds salam war dahrsâ patureht un pehz tam pagrabâ jeb zitâ no sala pasargatâ weetâ mitinaht. Istabâ us logu nolikteem podineem derigs alus glahsu usgahst wirsû, apakfch kura tad seedinsch us labako attihstahs. Tikai lehnâ filtumâ, tâ fakot, dsestrâ, gaischâ weetâ audseti, tee wisfoschaki usseed.

Dobês audsetee safrana fihpolini, tâpat ari tee, kas podôs, tik-lihds ka winu lapas metahs dseltenas, tas ir juniâ, no semes ja-isrot un ehnâ, wehjotâ weetâ lihds rudenim faufi ja-usglabâ.

Cynoglossum L. Suna-mehle (Hunds-zunge).

No kyon (funs) un glossa (mehle).

C. omphalodes, agri seedoti ne-aismirstele. Stahda lapas olas apakumâ leen augdamas gar semi. Seedi gaischi filli, garôs kedarôs. Istur pee mums ir zeetako seemu un ir deriga ehnotâ weetâ mafas puku dobês eekanteht, isdobahs katra semê. Is Portugales.

Rudenî podôs stahditas un dsestrumâ mitinatas, pehz seemas-fwehtkeem lehnâ filtumâ jeb pee istabas logeem noliktas un peenahzigi mitras turetâs, tahs ahtri ween sawus seedinus parahdihs.

Zaur sehklahm lehti pawairojamas.

Delphinium Tourn. Brunenecka peefchi (Mittersporn).

Seedi delphineem lihdsigi un tadeht tâ nosaukti.

D. cheilanthum, koschi filseedigs, 4—5 p. augsts. Lapas peeziâs dakâs, rokai lihdsigi dalitas; seedi parahdahs stahda wirsgalâ, garâ wahrpâ. Tehw. Taurija.

Delphin. cardinalis.

D. cardinalis, farkanseedigs, no zetotaja William Lobb, Kalifornijâ atrastis stahds, tapa eefahkumâ sawa neskaidri farkana seeda deht loti zeenits, tadeht ka no scheem pirmaf tikai filseedigas fugas ween pasna. Lapas kâ pirmai sugai is farknehm ar kahtteem augdamas ir peeziâs dakâs schkelts, stobrs aug lihds 3 pehd. augsts, galâ ar garu seedu wahrpû.

Tiklihds sehklas rudenî eenahkuschas, tahs tuhlt wislabaf podôs eefehjamas.

škalo. 3—4 zol. beesas welenas ar sahles puši us semi kaudsē faleekamas un gada laikā 3—4 reises pahrkrautas tahs drihs pahrwehřschahs par augligu semi. Wina top stahdiřchanā leetata ar wiřahm stahdu un řaknu dřihgřlahm, it ihpařchi preeřřch palmeem, olean-dereem, mirtehm, lořberu řokeem un wehl ziteem pastahwigi řakeem stahdeem.

Dumbru seme (Schlammerde) ir atleekas un truhdi no stahdu-un dřihwu meesu ziltihm. Wina atrodahs nolaiřtōs jeb iřřauriņinatōs dihķōs, upēs un dumbrōs, bet winas augliba naw wiřur weenada. Jo trefnaki un dařchadi uhdeni un jo ilgaki tee te gulejuřchi, jo augligaka ari buhs řchi seme. Winas beesumu war rokot lehti no zitas semes atřķirt un řopā řalaktu ilgaku laiku uřtaupiht; lihds ta wairak reifas iřmaiřita ar řkaidru gaiřu weenojuřees un tad tika preeřřch dařchadeem lapu stahdeem, řa řannahm, řaladiuma zc. un it ihpařchi eeřřch lapu-stahdu dobehm wařarā iřleetata parahda řawu labumu.

Mahls gan wiřur atrodams, ir dařchads un tadehl pehř řawu labuma ari puku dahřřneeziņibā nepeezeeřřchams, lai gan to te tika war leetaht ar zitu semi řajauktu. Mahlam gan naw nekahdas trefnuma daķas, bet zaur řawu lihpiģu dabu wināř nekauj mitrumam un mehřleem lehti iřgarot, zaur řo semes augliba wairojahs. Mehřlu řapuhřřchana noteek mahla us řahrtigako wiři un tadehl semkopiņā ir un paleeķ mahls no leela řwara. Wiřlabakais mahls preeřřch podu stahdeem ir atrodams apařřch aramas semes řahrtas, kureřch no dařchahm dřiki augořřchahm řahlu řaknehm un dařchu řahlu truhdeem ir řpehřziņahřs; kaudsē řameřts řahdu laiku pee řkaidra gaiřa turams un pahřroķams. No weřahm mahlu ehřahm un nededřnuatu steegeku drupahm ir iřřti deriģs un augliģs mahls, řas plahņā řahrtā řabehrts un ari zaur řalu irdiņahřs, ir wehl wairak řa pirms uřřlawejams.

Řa jaw řaziju, mahls semei peemaiřits aiřkawē řa seme tiř ařtri neiřřchuhřt, tadehl to preeřřch leeleem, řpanōs jeb řihbekōs audřejameem lořberu un pomeranzu řokeem, pandanehm un w. z. ar labeem panahřumeem drořchi war iřleetahř.

Řika= un ařpeř mahls un wehl dařchadas zitas mahlu řugař dahřřneeziņibā mařak wehřtas, tadehl tahs te ne-eewehřřim; bet řad nu tahdu řihřitu, gruhřtu mahla semi gribam preeřřch řmalkeem dahřřu stahdeem řataiřiht patihřamu, tad to ar řalmoteem řirģu mehřleem jamehřlo, řeemā ja-atřahj ne-ezetu, lai řals to irđina. Aři purwa seme, jeb semes-malkas řmalķumi, řapuwuřřchas řahģu-řkaidas un gruhřu

seme mahlam peemaiřiti, to padara irđenu, stahdeem peenehmigu un jo weeglařu ařřrahđahř.

Smilte. Šķalbra smilte, lai ta buhtu balta, dřeltena jeb peleķa, ir un paleeķ neaugliģa, ja tai truhbus jeb mehřlus nepeeemaiřam. Šķiltaiņa un řipri mehřlota seme ir dahřřneeziņibā loti řeenita. Wina gan ařtri iřřchuhřt, bet řaules řiltumu lehti uřnemdama, ta drihs eēřiřti un zaur to stahdu andřelību weizina, ja tai tiř netruhřřt pee-řahģiģa mitrumis. Šķemkopiņā winai mařaka wehřtiba.

Preeřřch podu stahdeem dahřřneeziņibā bruhķejama řmilte jaroķ ne wis no řmilķču řaluceem jeb bedrehm, bet it ihpařchi ta jameķlē juhřmalās, upēs un eřeru maķas, řur uhdens to no wiřeem netihřumeem un řmalķahm puteķķu daķahm ir iřmařgajiņis. Winai waiřag buht řķalbrei balta un labak ruņjai, ne řa řmalķai. Šķur tahda negadahřs, tuř dahřřu-řopeřam balto řmilti jameķlē eeřřch řmilķču bedrehm, bet it eēģuhřā řmilte preeřřch bruhķeřchanař tā iřmařgajama, řa wiři puteķķi un truhdu atleekas ar uhdeni no tahs iřřkalojahs. Šķmilte tiř ilgi ar uhdeni apleeta jamaiřa, lihds uřleetais uhdens paleeķ tihřs.

Granta ir řmiltei lihđřiģa, bet ruņjaka un řastahw no řmalķahm oľnahm. Wina dahřřneeziņibā nepeezeeřřchama un ir ari tāpat řa řmilte, waj nu tekořřchā uhdeni jeb juhřmalā meķlejama; jeb ari pehř waiřadřibas tāpat řa řmilte iřmařgajama.

Beř podu stahdeem granta wehl top leetata dahřřōs preeřřch řekeem (gaugēem). Preeřřch řchi noluhķa ir tahda granta meķlejama, řas řķalbra no mahla, labak gaiřcha ne řa tumsķaka un lai nekahdi leelak akmeni nepalaktu řlaht, tad ir deriģs to řijaht jeb iřeħřpeht.

Řalkis gan mařak puku dahřřneeziņibā leetajams, tomeħř to jaw tadehl ween peemineřim, řa no ta atrodam řahdu daķu gandrihř řatra řahda pelnōs, zaur řo ari atřihřtam, řa řalkis řatram stahdam us augřchānu leetderiģs. Řalkis ar mitrumu weenojees pařķubina seme truhdu řapuhřřchānu, zaur řo semes trefnumis paleeķ stahdu řaknehm peenehmigiģs. Šķad gribam maiřijuma semi (ķompořtu) jeb řameřtas dahřřu atleekas, nekahles, netihřrumis, lai tee ařtri řapuhřtu, tad lai nekawejamees te peemaiřiht řmalķu, wiřlabak nedřeħřtu řalki. Preeřřch řařahbusķas, purwotas plawas ir řalkis mehřřlořchānai iřřti deriģs.

Bee wiņna=ķoku stahdiřchanař lai us wiřadu wiři gahđajam semei peemaiřit řalki jeb řalkotas muħru drupas, beř řura řcho augķu iřdořchanař naw domajama.

Mergeliņis jeb řalku seme ir ogķu-řķahbais řalkis ar mahlu weenlihđřiģi řaweenořs un top wairak leetahts řemkopiņā řa dahřř-

neeziâ. Ari augku-fokus ar to mehslotot ir panahkti daschi labumi.

Gipfis fastahw no sehweka-stahbas kalku semes un uhdena. Sehweka-stahbe (witriole) pawairo un paslubina katra stahda audselibu un ir atrodama gandrihs katra aramas semes kahrtâ, weenâ wairaf, zitâ masaf. Gipfis fastahw no 43 dakahm sehweka-stahbes un wehl no daschahm zitahm semes dakahm un tadeht ihsti derigs mehslot ahbolinu, augku- un wihna fokus, tâpat ari wisus pahkschu un lapu-augkus.

Wisaf preekschâ minetas semes fugas ir jaw no paschas dabas darinatas, bet bes schihm wehl dahrsneeziâ top leetatas un ir ihsti waijadsigas paschu taihtitas semes, ar kuraahm ne ween mehslus uftaupam, fainneeziabas spodribu pawairojam, bet preeksch kuraahm ari isleetajam tahdas leetas, kuras zitadi mums bes nekahda labuma eetu postâ. No schihm ir jo eewehrojama:

Maisijumu seme jeb komposta. Jaw sawâ „Masais faknu dahrsneeks“ II. drukâ, 23. lap. puse schihs semes sagatawoschanu esmu minejis, bet tadeht ka „Dahrsa draugs“ buhs sawa ihpasha grahmata, tad newaru ari te atstahht maisijuma semi neminejis.

Nem wisabus dahrsa netihrumus, nesahles, faslaufas no istabahm un flehtihm, gatwehm un zekeem, welenas un zerpus, wezus lupatus, kalku un muhru drupas, semes-malkas smalkumus, gruschu semi no malkas platscheem, pelnus, ogles, krituschu lopu meefas un daschadas zitas atleekas, kas ween fainneeziâ netihribu wairo; fakrauj tahs wisaf pa kahrtahm, ari lopu mehslus pa starpahm peelikdams, 3—4 p. augtâ gubâ. Ja nedsehtus kalkus wari peejaufft un scho kaudst gadâ lihds 3 reisas labi pahrrakt jeb pahрмаiſht, pa starpahm ari ar strutahm, mihsaleem, fahrnu zc. faleet; tad otrâ gadâ mantosi ihsti teizam, treknu semi, kuru, ja tai kahdu daku peeleef baltas smilts, war drofschi leetaht preeksch podu rosehm un dascheem ziteem podu stahdeem.

Mehslu- jeb lezecku seme top no teem mehfleem sagatawota, kas lezeckâ pawasaros eelikti, lihds rudenim te stahwedami sapuhst un paleef par semi, ja teem kahdu 6to daku smilts jeb ari smiltainu dahrsa semi peemaisa. Ari schos mehslus gubâ jafamet un gadâ 2—3 reisas japahrrot.

Ram nemaf wehl naw lezecku semes, tam derehs strgu mehslus mehrena gubina tâ falikt, ka tee nefafilst, bet tâpat bes filtuma sapuhdami paleef par treknu semi. Kad schee pa dakai satrepejuschi,

tab leelakâ gubâ fametami, tâpat kâ pirmee pa laikam japahrkrauj un ar smilts jafamaisa. No jauneem staku mehfleem gan ilgati jagaida lihds tee sapuhst un paleef par irdenu semi, bet schi tab ari ir wisadâ sinâ treknafa un labata ne kâ ta, kura no wezeem mehfleem darinata. Scho semi, kâ jaw saprotams, isleetajam preeksch wisu fihku-faknu stahdu audseschanas, bet wina ari lezeckos sehjameem puku stahbineem, tâpat ari podos stahdameem puku fihpoleem, kâ hyacintehm, tulpehm zc. ihsti deriga, ja tai peejauzam 6to daku baltas smilts.

Gowu mehslu seme uf tahdu paschu wihs kâ preekschejâ fataisama, bet te tikai wairaf janem ihsus mehslus bes salmeem. Scheem mehfleem ta ihpashiba dauds flapjuma satureht, tadeht tos no leetus un zitas flapinaschanas jafarga un mehslu guba katra mehnesi reisu japahrkrauj, zaur ko ta ahtri pahrwehrtahs par semi.

Ja wafaras laikâ no scheem mehfleem kahdâ paschkuhne, kur saule un wehstsch war peekuhst, plahnâ kahrtâ tos islikdami fashahwejam, pehz tam gabalus faberscham jeb kaut kahdâ wihsê fasmalzinam, tad tahds pulweris ir loti derigs un audseligs, kad to pee podu pukehm ar zitu semi fajauktu, it ihpashi pee rosehm, losberu un pomeranzu kokeem un ari oleandereem isleetajam. Slapjumâ taihta schi seme ir daschreis ar tahrpeem pahrpildita, bet fausâ weidâ tai schis kaunums nemaf nepeelihp.

Budrete jeb seme no zilweku mehfleem top schahdâ wihsê sagatawota: Sfroz 3 p. dsiku un pehz mehslu wairuma kahdas 4 p. platu bedri. Schai bedre leez kemberkinu mehslus un pa starpahm peemaisi tikpat dauds faufu purwa-semi, mahlu un foku lapas, lihds bedre pilna. Weidsot apsebs scho ar pufs pehdas beesu lapu kahrtu, lai fliktâ smaka un ziti twaiki ne-igaro. Behz 2 gadeem scho bedri isrokot dabufim labu treknu semi, kura faknu dahrsos un it ihpashi preeksch semenu pahrmehsloschanas ir usflawejama. Ja scho semi no bedres isnemtu wehl weenu gadu wirs semes kaudsê famestu, kahdas reisas pahrrokam, tad pehz gada laika dabunam labako semi.

Budrete deriga preeksch podos augoscheem zeeteem kokeem un sweschsemju stahdeem, bet it ihpashi preeksch traufos audsejameem, semsaru augku-kokeem. Ari palmus pahrstahdot ta ir loti deriga pee zitas semes peemaisht.

Sapu seme sagatawojama no rudeni krituschahm foku lapahm, kad tahs 3—4 p. beesâ kaudsê famet un nahlamâ wafarâ wairaf reisas pahrkrauj. Labaf ir schihs jaw tad pee zitas semes pehz waijadsibas peemaisht, kamehr tahs wehl naw pawisam par semi pahr-

wehrtuschahs, bet tikai par smalkeem lapu gabalineem. Lapu seme weegla buhdama lehti isschuhst un tadehl jaw to waijadfigs bruhkejet ar zitu semi samaisiht.

Koka jeb skaidu seme, kas no sahgu skaidahm, malkas gruscheem, koku misahm un drupahm zehlfes, ir ari dahrsneeziabâ nepeezeeschama. Wairak gadus kaudse stahwedama un arweenu pahrkrauta, ta beidsot paleef par labu, ahtri isschuhstoschu semi, kura tadehl jaw it ihpachi pee ehnota weetâ augoscheem stahdeem isleetajama un pehz waijadfibas ir jauzama ar zitu semi.

Gabalotu, puspuwuschu jeb rupju koka semi jadob daschahm orchideju jeb phajus fugahm. Ir kalzeolarijahm un Rhinijas prihmekeem patihl kahda daka peemaisitas koka semes.

Ar augicham minetahm semes fugahm peeteef katra, ir leelakâ dahrsneeziaba un ja es sche kahdu islaidis, tad ta ar kaut kuru no schihm lihdfiga un tadehl ari peezeeschama.

Podu pukes audsejet un stahdot, eekam semi preefsch teem fataisam, lai papreefsch eewehrojам, kur tahs taps audsetas, waj dahrsa, puku namos, jeb istabas. Siltu un fausu istabas gaisu eewehrodami, lai te teem stahdeem derigo semi ta sagatawojam, ka ta lai buhtu drihsak gruhtaka, uhdeni faturoscha, ne ka weegla seme, kura ahtri isschuhst un tad wairs uhdeni lehti ne-usnem. Kad nu tahdu stipri fausu semi gribetu leijot wiszauri weenadi faslapinaht, tad ta jaw wairak reises no weetâs apleijama. Zaur tahdu ahtru flapjuma un fausuma mainu faknu weseliba drihs maitajahs.

Dseftras puku istabas audsejameem stahdeem, tapat ari teem, kuras puku namos audsejam, kureem siltumu un gaisu pehz stahdu waijadfibas eegrosam, teem tad ari lai tikai tahdu semi bodam, kura teem ihsti leetderiga.

Beelakai dakai un wiseem teem stahdeem, kuras podos audsejam, ir deriga lehna semes mitrinafchana. Pastahwigs fausums augoscheem un tapat ari pastahwigs flapjums dusoscheem stahdeem buhs arweenu skahdigs; tadehl to arweenu ja-eewehro, kura gada laika atronamees, waj stahdi aug un tadehl daudf uhdena isleetâ; jeb waj tee tikai atdusahs, mitinajahs un us jaumu augfchanu fataisahs. Podu semei waijag wiswairak buht tahdai, kas mitrumu mehreni fatur, bet tomehr lai ta naw lihpiга, zeeta, kura uhdeni pawisam newar isgarot un no kuras tas ari newar lehti zaur poda apafschu nosuhktees, zaur ko stahda faknes drihs paleef flimigas.

Tad wehl ari semes uftaupifchana buhs derigs kahdu wahrdu parunaht par to, ka katra no tahm sche minetahm un dahrsneeziabâ

leetajamahm semehm drihs wisas sawas dabifkas un wehrtas ihpachibas pasaudê, ja nesnam te sawu un semes labumu pasargah. Gandrihs wisur, it ihpachi us semehm un muifchâs atrodam wisas dahrsa semes kaut kahdâ dahrsa faktâ kaudse fasweestas, ar nesahlehm apaungfchas, kur tahm faule, wehfsch, leetus un katre negais wisas labas, stahdu usturai nepeezeeschamas dakas isfkalo, ismasgâ, ispludina jeb ar wehju gaisâ isputina. Bedsthowjumi mums mahza, ka ir leetderigs wisas, waj nu paschu pagatawotas semes, jeb ari tahs, kas no mescheem, purweem jeb fileeneem peewestas, tureht apafsch kahda pajumta, kur tahm gan gais un gaisma, bet faule un leetus newar peekluht. Saules stari ar leetu jeb mitrumu saweenoti, isfuhz jeb fapuhdê koti daudf stahdu audselibai derigas dakas, kuras pehz tam, waj nu gaisâ walti isgaro, jeb tai semê dskumâ eefuhzahs, us kuru semes kaudse stahw falikta.

Wisas weeglahs semes, ka lapu-, purwa-, fila seme 2c. klaiji stahwot ahtri isschuhst un zaur to jaw ari paleef masaf wehrtas; tadehl tad schihis it ihpachi wasarâ ar dehleem jeb dekeem zeeti apsefchamas. Naw wis waijadfigs baiditees, ka apsegtâ seme samaitasees, ne; ar siku apslodfita ta patur jo ilgi sawu mitrumu un zaur to ari labumu un wehrtibu.

Tapat ari redsam daudf weetâs, ka wisas semes preefsch bruhfchanas top fijatas. Labi gan buhs lezeklu jeb podu semei koku gabalinus, akminus, leelakas wehl nesapuwuschas dakas atschkirt un semi zil ween war, ar rofahm jeb lahystu smalzinaht; bet fijahst un semei katra masu rupjuminu atschkirt, ir pawisam pretدابيغا un welta darboschanahs, zaur kuru semei ar rupjumeem daudf treknas dakas atnemam un smalza seme ari stahdam daschâ wihse ir nepatihkama. Smalza seme naw deefgan irdena, paleef pee flapja gaisa drihs pahraf flapja, tadehl ari auksta un ihsta tahrxu (fleeku) mahjweeta, un weenreis isschuwufi, ta atkal uhdeni lehti ne-usnem; turpreti parupja seme ir weenadi irdena un ar gaisu mehreni weenajahs, uhdeni un siltumu weegli zauri laisdama un pee fausa gaisa atkal mitrumu no miglas un rafas jeb flapja gaisa eefuhkdama. To eewehrojot lai semei seetu mas leetajam un semes gubas pahrkraujot lai manigi ar schkipeli leelos gabalus fahitam, nepuhstoschas weelas atschkiram, tad seme buhs un pakfs tahda, kahdai tai waijag buht. Nestes jeb seetus dahrsneeziabâ tikai tur lai leetajam, kur it smallahm sehklinahm ne-drihgstam rupju semi uskaiiht.

Mehfloschana un mehfli.

Puku dahrsneek's mehflus masaf tà leetà, kà meh's tos no stakeem nemam; winam peeteek ar no meh'sleem tai'situ semi, par kuru jaw preekschâ buh'sim deesgan runajufchi. Bes tam es esnu ari wifus tos mehflus, kuri muhsu fainneeziabâs atrodah's, jawâ „Masais fakn. dahrsn.“ otrâ drukâ deesgan pahrrunajis; tadeh't te tikai tos pee-mineschu, kurus wairaf bruh'ke puku dahrsneek's. Sapratig's puku kopejs gan jaw pats no sewis nojehg's, ja kahdi puku semes gabali, dobes, sahlu platschi, kofi jeb kruhmi buhtu meh'slojami, tad jaw lai to tàpat isdara, kà ar fihku-saknu semi mahziht's, tas ir, lai meh'slo waijad'sigo semi jaw rudenì, mehflus ee-ardams jeb eerakdams.

Ja kahd's stahd's tur, kur tas uf dabifku zeku auds's, atkal paleek, tepat sakriht un sapuhst, tad tas atkal atdod semei to atpakaf, ko tas no winas bija nehmis. Zitadi tas atkal ir ar teem stahdeem, kurus audsejam sawa ihpascha labuma deh't, kur labakah's, wehrtakah's dakas semei atnemam, waj nu ar stahda graudeem, seedeem, augli jeb lapahm un salmeem. Ja te semei sawu spehku uf preekschdeenanm buh's patureht, tad uf wifadu wih'ti zaur meh'sloschanu semei tah's dakas ja-atdod, kuras tai atrahwahn.

Senaf leetaja meh'sloschanai tikai lopu un zilweku isfahrnijumus, bet tagad, kur zaur kemijas sinibu stahda un semes satures wairaf ispehtih'ts, meh's atrodam wehl daud's derigus mehflus, kuri lihdi schim nemaf netika eewehroti, jeb ari tos tureja par skahdigeem. Kad nu puku dahrsneeziabâ ar masuminu jaw peeteek, kahdu patihkamu stahdu, waj nu dahrsâ jeb podâ meh'slot, tad te it ihpaschi uf to pufi sawu wehribu greef'sim. — Jaw sen un it wezô's pagahjufchô's laikô's tapa meh'sli lauku un plawu meh'sloschanai leetati un tà tas ari wehl noteek lihdi scho deenu; bet tahdus stahdus meh'slot, kuri muhs ar sawu koscho seedu jeb jaukahn lapahm eepreeze un kurus meh's podô's jeb leelô's spanô's audsejam, ir mas wehl pasihstams; tadeh't te ilgaki pakawesimees, jaunakah's ismeh'ginaschanas eewehrodami.

Katrs stahdu audsetajs to buh's atfinis, kà wiseem podô's augo-scheem stahdeem ari ta trefnakâ seme ar laiku paleek wahja un ne-augliga, kà jaw nu pehz katra stahda dabas, weenam ahtraf, otram weh'laf. Stahd's jaw pats preeksch sawa ustura un aug'schanas uf-bruh'ke daschas semes dakas, bet jo wairaf tah's ar ikdeeni'shku lee-schanu, kà jaw tas it ihpaschi noteek wasarâ pee saufa, silta gaisa, isniht'st un top isskalotas; tadeh't gan te bes kaweschanas par to jagahda, kà stahdam jaunu usturu zaur derigu meh'sloschanu pasneedsam.

Schai sinâ sawu noluhku ihsti ispidisim, kad stahdu auguma laikâ masakais nedekâ reisu ar te minetahm wirzehm apleesim.

1. Sirgu meh'sli leelakâ gubâ kopâ stahwedami, ja teem tikai netruh't mehrens mitrum's, ahtri ween eekarsfejah's un ruhgdami darina 55—60 gr. siltumu; tadeh't tad schee top schih's ihpaschibas pehz, katrà dahrsneeziabâ un fainneeziabâ pawafarô's preeksch lezekkeem leetati. Kad nu puku dahrsneek's pawafarâ bes lezekkeem newar pahrtilt, tad ari tas bes sirgu meh'sleem newar kahrtigu lezekku ustaijht. Sirgu mehflus preeksch lezekkeem ustaupot jatur paplahnâ kahrtâ saliktus un zaur daud'skahrtigu pahрмаi'schanu tos war no eesil'schanas aiskaweht.

Sirgu meh'sli derigi gruhtai, lih'pigai mahla semei, tadeh't kà schee to wairaf irdina un padara gaisam peenehmigu. Kur sirgu mehflus lezekkô's neleetajam, tur dahrsneeziabâs daud'skahrt tee top laud'sê famesti un kad tee semei lihdi'sigi satrepejufchi, tad preeksch meh'sloschanas leetati.

2. Gowu meh'sli ir katrà fainneeziabâ, tikpat pilsehtâs, kà uf semehm dabujami un ir it ihpaschi derigi weeglah's smiltes semes jeb smiltainu mahlu ar teem meh'slot. Ne wis salmotus, kà no stakeem nemtus mehflus, bet labaf no scheem meh'sleem sagatawotu semi war pee katra stahda jeb koka ar labeem panahkumeem leetaht. Pri'schi gowu meh'sli ir bagati ar ogku- un fosfora skahbi, zaur ko tee ari losberu, pomeranzu un palmu kokeem, tàpat ari lefkojahm, seltseedehm, pelargonijahm un daud's ziteem, meh'sloschanai koti usflawejami.

Uf weenu ferru ihseem gowu meh'sleem nem lihdi 10 spanus uhdena, saleij tos kahdâ leelâ traukâ un arweenu pahрмаi'sidams, atstahj tos tà kahdu nedeku kopâ. Ih'ti preeksch leeschanas newaijag tos maijht, lai uhdens nostahjah's, un zil nezil skaidr's taptu puku podeem pasueegts. Ja kahdi garumi uf uhdena wirfu nostahjah's, tad tee lejot prah'tigi nonemami un ja wehl uf podeem kahdas meh'slu dakas lejot sakrahtos, tad ir tah's ahtri pehz tam nonemamas, lai saknehm gaisa eedwaschoschana nekahdâ wih'sê netaptu aiskaweta.

Daschâs dahrsneeziabâs jaunakô's laikô's leetâ no gowu meh'sleem un mahleem tai'situs, nededsinatus masus puku podinus, kurd's agrâ pawafarâ masus, jaunus lefkoju, werbenu, skauduku zc. stahdinus ee-aud'sê un weh'laf schos ar wiseem podineem dahrsa semê eestahda. Ar to panah't tos labumus, kà stahdin'sch pahrstahdot nekahdâ wih'sê netop trauzeht's un podin'sch semê sapuhdam's dob stahdam augot derigu

mehsloſchanu. Saprotams ka tahdi podini katrà gadà pehz wajjadſibas japeegahdà un ir tikai bagateem puku kopejeem eewehlami.

3. Mitu mehſli dahrsneezibà tàpat kà preeſſchejee ir katrà finà leetajami.

4. Mihsali, it ihpaſchi no zilwekeem, ir loti bagati mehſlotaji, bet tadehl ka ar teem waram ſtahdeem ahtri ſtahdeht, tad lai toſ tikai plahnà ſchfidrumà ar uhdeni ſajauktus ſtahdeem paſneedsam. Uſ 1 ſpani mihsalu buhs janem lihdi 10 ſpanus dihfka jeb leetus uhdena, tad kahdas deenas kopà japatur un arweenu japahrmaifa. Scho wirzi waram wiſlabak leetaht pee wahjeem dahrsa ſtahdeem, ne wiſ lapas, bet tikai ſaknes teem tà apleet, ka lehjumſ ari pateeſi dſiki ſemè eefuhzahs.

It ihpaſchi mihsali ir loti derigi kompoſtu kaudſes ar teem apleet, tadehl ka ſchee wiſas lehti nepuſtoſchas weelas ahtri ſa-ehd.

5. Strutàs (wirze) no ſtakeem un laidareem ir ari ihſti derigas, bet ir te uſ to jaluhko, ka tahs naw pa ſtipras jeb ſtahdigas, ko jaw no ſkarbas ſmakas un leelas putoſchanas waram lehti paſiht. Schai finà tahs uſ puſi, jeb $\frac{2}{3}$ dakahm, ar ſkaidru, mihfku uhdeni jajajauz.

6. Malkas pelni. Katram ſtahdam, it ihpaſchi zeeteem kokeem un krahmeem wajag preeſſch uſtura un augſchanas papilnam kalija. Dahrsà augoſchu ſtahdu ſaknes eet tahki un dſiki ſemè to melledamas; bet tahdam ſtahdam jeb kòkam, kuru podà jeb kahdà traunkà eſam ſtahdijufchi, tam japeeteek ar maſu ſaknu ruhmiti un ar to maſuminu ſemes, zik tam podà eelifahm. Ja nu mehſ apleijot jeb mehſlojot tam kaliju nepaſneegſim un ja ſtahdinfch ari to ſawà ſemè ne-atrod, tad drihf maniſim wahju koka un ſaru audſelibu. Kameliju, rododendronu, ari pomeranzu kokeem un teem iſ Jaunholandijas eewesteem ſtahdeem, kà metrosiderahm, melaleifahm, pimeliahm zc. wajag uſ wiſadu wiſſi ſtahdot kaliju pee ſemes peelikt. Oſola jeb behrsa malkas pelni ir ſtiprakti, egles un preebes pelni atkal wahjaki, tadehl labak ir, kad toſ ſamaiſitus iſleetà. Nem par prowì uſ 1 puhra daku ſemes 1 ſtopu pelnus un ſamaiſi toſ kahrtigi ar ſemi. — Otrà un tahſejòs gaddòs wari minetoſ ſtahdus paretì ar plahnu ſahrnu apleet, tahds jaw arweenu katrà ſaimneezibà atgadahs un ar leetus jeb dihfka uhdeni uſ puſi ſajauktus ir ihſti derigs.

Uſ 5 ſtopeem pelnu uſleij kahdus 6—8 ſpani uhdena un kad tas kahdas reifes iſmaiſihts, kahdas 8 deenas kopà ſtahwejis, tad buhs ihſti derigs mehſlojumſ wiſeem kokeem.

7. Malkas oglehm daſchi augu-kopeji preeſſaita warbuht par daudſ daſchada labuma, lai gan winas ar prahtu un mehreni leetatas ir pateeſi derigas. Dgle ir ne mehſli, ne ſeme; tadehl tikai to kà ſahli pee ſupas derehs paſmalki ſaberſtu jeb ſagrufſtu pee ſemes peejaukt, tad ari ſchihſ ſaknu weſelibai buhs par labu.

8. Sodreji no ſkurſteneem zc. ari derigi podu ſemei peejaukt, zaur kureem it ihpaſchi ſaknu darboſchanahs top paſkubinata. Uſ 1 puhra daku derigas ſemes war peemaiſiht 1 ſtopu ſodrejus.

9. Geſala dihgki, leelòs alus bruhschòs lehti dabujami, ir ihſti derigi preeſſch podu-ſtahdu mehſloſchanas. Wiſlabak ar teem ſawu noluhku ſaſneegſim, kad no ſcheem $\frac{1}{2}$ zol. beſu kahrtinu uſ puku poda ſemes wirſu uſberam, zaur ko leiſot ſtahda ſaknehm top derigas dakas peewetas.

10. Wiſtu un baloſchu, tàpat ari zitu mahju putnu mehſli ir pehz ſawa ſatura pirkteem guano mehſleem gluſchi lihdfigi un ari tàpat leetajami.

Uſ 2 mahrz. guano jeb 3 mahrz. muſſu putnu mehſleem uſleij 10 ſpanus ſilta uhdena un kad tee kahdas 5 deenas tà ſtahwejuſchi un kahdas reifas pahraiſihtti, tad, kad maiſijumſ noſtahjees un wiſas rupjas mehſlu dakas iſnemtàs, ir ſkaidrais uhdens podu leeſchanai ihſti derigs.

11. Skunſtes mehſlus, kà ſuperfoſfatu zc. nemas nemineſchu, tee ſemkopim uſ laukeem rahda bagatu ſwehtibu, bet pukes ar teem mehſlojot daudſ ahtrak waram ſtahdeht, ne kà palihdſeht. Beſ ſcheem war dahrsneeziba lehti pahrtikt, kad ta tikai grib kahrtigi un ruhpiſi wiſus netihrunnus iſleetah, kuri katrà, ir maſakà ſaimneezibà deefgan atleek.

12. Nagu ſkaidas, pilſehtàs no faulu dreimaneem lehti pehrkamas, ir ihſti derigas leetaht pee podu pukehm, par ko derigà weetà uſ preeſſchu runaſim.

13. Uſinu milki top jaunakòs laikòs dahrsneezibàs eewehroti, ir ihſti ſlawejami un tà kà pee ſodrejeem mahzihts iſleetajami.

Kad un kà podu ſtahdi top mehſloti, tahdus panahkumus tad ari no ſchi puhlina peedſihwoſim. Naw wiſ weena alga, kad un kahdà mehrà mehſlojam, jo te waram ahtri palihdſeht, bet ari daudſ ahtrak ſtahdeht, ne kà pee kahda dahrsà augoſcha ſtahda; tadehl derehs pee ſchi darba tikai ar ihſtu ſapratibu un apdonu kertees. Arweenu labak darihſ katrs, maſak un wahjaku, ne kà pahrtreſinu mehſlojumu podu ſtahdeem paſneegdamſ.

Par peemehru sche ihfi sanemtus padomus it ihpaschi peefihmeschu:

- a) Katru stahdu tikai augfchanas laikâ buhs mehslot un seemâ jeb tab, kad stahdam dufas laiks, lai no mehflöschanas pawisam atraujamees.
- b) Wißi trefni augofchee, mihkftee stahdi pagehr augfchanas laikâ ftipru mehflöschanu, it ihpaschi ar amoniaku.
- c) Katram zeetam fokam der augfchanas laikâ mehflöschana ar kaliju, kâ jaw to peemineju par pelneem runajot.
- d) Kad seedu un lapu pumpuri attihstahs, tâpat ari, kad augli aifnemahs, war katram stahdam mehflus pasneegt, bet paschâ seedu laikâ, jeb tik ilgi, kamehr kahds stahds seed, lai pee mehflöschanas nedomajam.
- e) Teem stahdeem, kureem stahdot dodam trefnu semi, teem tikai pehz ilgaka laikâ, kad jaw domajam, ka podâ seme buhs no leesejuse, tad tikai derehs pasneegt mehflu lehjumu.

Wißa mehflöschana ja-eegrofa pehz stahda weselibas, darbofchanahs zc. un ja-eewehro stahda daba, gada laiks un kahdâ mehrâ fil-tums un gaisma sawu eespaidu uf awga audselibu parahda.

Uhdens.

Wißâ dabas darbofchanâ waram uhdeni, uf stahdu walsti noluh-fojot, falihdsinaht ar gahdigu nama mahti. Bes flapjuma pahrewerstos karstâ laikâ wißa daba Afrikas smiltschu tuffnescheem lihdsiga, wißi stahdi fashuhthu, lopi un shwehri isnihtu. Bet tâ kâ taupiga un ruh-piga nama mahte nepeekusdama sawâ fainneezibâ, flehti, stakds, istabâ un pagrabâ fopigi par wiseem winas paspahrnê ustizeteem gahdâ, baro, fopj un ustur, mihlo, schehlo un katram to pasneeds, kas tam preeksch labklahfchanas wajadfigs, — tâpat ari uhdens zaur attekahm, upehm, esereem un juhrahm wisu semi pahrstaiagâ, kâ migla un twaiki gaisâ fazekahs un par mihligu leetutinu nolihdams atspirdfina stahdus un semi, lopus un zilwekus, nolihst uf kalneem un mescheem, pildina masakâ awotina ahderes un tad atkal aistek uf leiju, uf juhru un esereem, no kureenes tas zehlees.

Putneem spahrni, shwehream tschaklas kahjas palihds ahtri un tahki uhdeni usmekleht; bet stahdi, tee newar no weenas weetas uf oturu dotees un uhdeni usmekleht, scheem jagaida lihds uhdens wineem peenahf jeb top peenefis. Tâ kâ mahte pee sawa fihdamâ nahf un fihdina, eefam behrninsch breshkdams pehz ta luhdses, — kâ ehrglis sawus majinos, kamehr tee pliki un neipehzigi, ar saweem spahrneem

ihfi un teem usturu peenefis, — tâpat ari fihdina daba ar miglu un wato un mitro galsu wisu awgu walsti, it ihpaschi tur, fur zilweks ar sawu nevinhtofcho garu un bes apdoma naw kalnus, leijas un wethus nepohlito, plifus, lectus flafjumus ar zirwi radijis, pahrlawem tikai sault wehli schahwebami istwihksufchu stahdinu mehrde un zaur fo wites un awoti nobeids sawu gaitu.

Katru stahda satura atrobam labu daku uhdena, tadehlf tikpat schawerke, kâ ari stahds newar nemas bes uhdena pahrtift. Kad ari sawu habhtulch fahbu laiku rahditos bes uhdena pahrtiefot, tad tomehr it ihpaschi auguma laikâ naw bes mitruma nekahda preeziga augfchana seemeloma. Kad un uhdens sawâ satura naw weenads, tad naw wis neerituki baubt, fahbu uhdeni leeschanal lectajam. Ir jaw deefgan fluchawerke un atrofo, fo dafchi stahdi ar weenu uhdeni lejot it labt awg un ar oturu tee pawisam panihst, zaur fo tad faprotams, fo wethu uhdeni atrobams steem stahdeem stahdigas dalas, kuras tikai jaw fihdinas mahtlu waretum ihfi nolemt.

1. Uhdens uhdens ir katram stahdam tas derigakais, tadehlf it sawu habhtulch-pigla pirmois uhdewums ir, lectus laikâ zil ween wato fahd uhdeni tafraht un uftaupiht. It ihpaschi teem, kas istabâ sawu wates top, fahd masakâ publikufch parahdihd labus panahkumus. Bei sawu stahds stahds buhdams, jeb no kaut kuras pasaules masas ir wato ewelto, lectus uhdens tam nekad nekahdehs. Wasarâ wato itat pahshwehrofcho sawa laikâ liffis lectus uhdens faturot wairaf wehltobams (amoniaku zc.) weetas, ne kâ pawasara jeb rudena aufstais lectus, tas wairaf beenas no weetas liffis.

2. Uhdens uhdens ir pehz lectus uhdena tas jo eewehrojama, it ihpaschi ja upe zaur leelahm pilsehtahm un fahdschahm tezedama wahdabas mehflu dalas no stalem, nameem un celahm usnehmufi. Bei lectus uhdeni apflets stahds ari tik ahtri ne-iffchuhst, kâ tas, kas ar wahlfatu tapa lectus.

3. Labu upju uhdens, kuras no leeleem purweem iszekahs un kuras uhdens no uffatas ir farkans jeb bruhns, jeb ja tas tikai ihfu zeku wozgli un pamahf tezedams naw zaur olainahm un afmenotahm weetahm burbulobams lehkas un zaur gaisu un semes ihpaschibahm uhrifto, — tahds ir wiseem stahdeem reebigs un nederigs.

4. Dihlu uhdeni atrobahs daschas mehflu dalas, zaur kurehm tas stahdeem jo patthfams; tomehr wina labas ihpaschibas grosahs pehz tam, fahda seme dihla apafschâ, kahdas upites, awoti jeb kahdi purul dihlm uhdeni peewed un waj ari kahdi futraji, staku wirze

te cetef, jeb waj dihkis ir tikai stahwofch uhdens, kas rudenī jeb pawasārōs sakrahjahs un wasarā pawisam isschuhst. Saklota semes-apašča padara dihka uhdenī masaf wehrtu, tomehr ir tad schis ir labaks par akas uhdenī; it ihpašchi ja dihkis atrodahs starp mehslotahm druwahm, kurā leetus mehslu weelas šakalo.

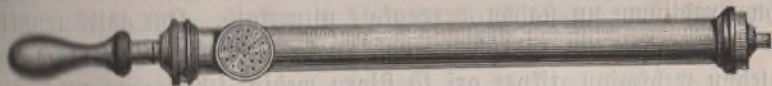
4. Akas uhdens ir un paleef dascheem stahdeem šahdigs, tadehl kam eespehjamš pirmak minetus uhdenus leetaht, lai kerahs pee schi tikai wisleelakā waijadšibā. Ar akas uhdenī apleetā podusemē sakrahjahs daudš kalka, kas aiskawē šaknitehm gaisu eedwaschot un ja ar scho uhdenī ari pašchu stahdu arweenu pahrlaistam, tad drihs uš wina lapahm pamanišim baltus jeb pelekus raibumus, kuri neween lapu jaunumu masina, bet ari lapu ihstai attihstibai ir šahdigi. Tikai weenigi staticijahm kalkotš jeb, kā šakot, zeets akas uhdens jo patihkamš. Ja leelus plakanus traufus ar akas uhdenī pilditus šahdas deenas šaulē atstahjam, tad kalka dakas atškirahs, nogrimst traufa dibenā un uhdens zaur to paleef stahdeem peenehmigs. To lai ihpašchi tee stahdu kopeji eewehro, kam tikai akas uhdens jaleetā.

Wehl te buhtu japeemin juhraš uhdens, bet kad nu tas, isnemot juhraš-angus, wiseem muhsu kochuma stahdeem, kokeem 2c. ir šahdigs, tad wina leetaschana dahrsneežibā nebuht naw domajama. Zif bagatiki buhtu muhsu dahrsi ar šwešsemju stahdeem, kad tahdus waretu pahrl leelahm pašaules juhrahm pahrwedot ar scho uhdenī apleet!?

Uhdenim, kuru preešch leeschanas jeb pahrlaistichanas nemam, waijag buht tikpat šiltam, kā tai ruhmei, kur puku podi stahw; tadehl jaw ir derigs, katrā puku namā tureht šawu ihpašchu uhdena traufu un istabās jeb uš logeem stahwofchus stahdus tikai ar tahdu uhdenī apleet, kas waj nu istabā stahwejis jeb ari ar šiltu uhdenī šamaisihšs šatur istabas šiltumu. Ja gribam šahdu stahdu uš augšchanu jeb seedešchanu it ihpašchi paškubinaht, tad gan derehš 4—6 gr. šiltaku uhdenī leeschanai nemt, tadehl seedofchus oleanderu kofus ar šiltu uhdenī apleet ir gan ihsti derigs, kā jaw to daudš dara. Ir wasarā to eewehrojām, ka pehž šilta mihliga leetutina wiša daba atšpirgšt.

Ari gaisā mums uhdens šinams un pašihstams kā šlapjais gaisš, daschreis ar ažihm neredšams un kā migla, rafa, leetus un sneegš škaidrā uhdena buhšchanā kā wišu un daschadu augu dšihwibas paškubinatajš un ušturetajš. Šlapjais gaisš jeb uhdena twaiki, kas ar gaisu weenlihdšigi šaweenojuschees, ir gan neredšami, bet daudšreis lehti šajuhtami. Šhee it ihpašchi pee šilto semju stahdeem augšchanas laikā parahda šwarigu eespaidu un tadehl kopejam uš to jaluhko, ka

zaur wispahrigu stahda pahrlaistichanu ušturam zif ween eespehdami šiltos puku namōs šlapju jeb mitru gaisu. Šaukā jeb dahrsā mums gan tas naw eespehjamš, bet puku namōs tas pašahw pilnigi muhsu ward. Wilde rahda mišina rokas špriži, šahdas ir wišadā leelumā

no 8—18 zol. garuma pilšatōs dabujamas un ar kuru war šoti šahr-šigal, tikpat istabās, kā puku namōs waijadšigo pahrlaistichanu it weegli šdariht. Mitrais gaisš puku namōs ir wišu augu dšihwes pahrwaldneeks un ja stahdu kopejš šinahš riktigu mehru šiltuma ar mitrumu šaweenot, ja tas nopratihš waijadšigā brihdī šauso gaisu ar mitrumu zaur wispahrigu pahrlaistichanu pahrlabot un pahrejo šlapjumu ar šausu gaisu wehdinaht, — tad wina mihlulišchi paliks arweenu špirgti un weseli, teem nekad neredšesim lapu-utes jeb zitas šahdas indeewes; bet preežiga augšchana un weseliga uškata buhš šatra, ir masakā stahdina nekustams ihpašchums.

Wislabakā un leelakā augšchanas laikā lai dodam katram stahdam mitru gaisu, bet seedu laikā ir atkal katram stahdam tikai šausš gaisš leetderigs; tadehl gan naw wis weenlihdš daudš, kā un kad mitrumu puku-namōs ušturam; te mums ja-eewehro stahdu dšintene, dusas jeb augšchanas laiks, šahda darbošchanahš 2c.

Kad pehž šiltas jeb karstas deenas nakti gaisš atdšeeft, tad zaur tahdu dšestrumu uhdena twaiki šabeesejahs un kā migla mums parahdahš. Kad migla uš augšchu zeldamahš gaisā weenojahš, tad no tahš šastahdahš mahkonas, iš kurahm atkal mihligš leetutinhš wišu dabu atšpirdšina. Šapat ari rafa ir uhdena twaiki, kas semei un gaisam atdšeeftot uš stahdeem kā lahšites sakrahjahs un stahdu augšchanai šausā laikā paleef par leelu šwehtibu. Šo dšestrata, wehšaka naktš, jo leelaka rafa; jo šiltaka naktš, jo masaf uhdena twaiki no gaisa atškirahš un knapi manamu rašinu darina. Šchi dabas darbošchanahš ari stahdu kopejam ihsti ja-eewehro. Rafa parahdahš dabā tikai ar dšestro naktš gaisu un tadehl tad ari stahdu-namōs deenā šiltaks un mitraks, nakti atkal dšestraks gaisš ušturams.

Leetus un wina ne-šmehrojams labums stahdu audšelibai ir katram deesgan pašihstams. Sneegš ir ari tikai auštā gaisā šasalušchi uhdena twaiki, kas wišu dabu ar škaišti balto deki apšegdamš, no štiprā šala launeem eespaideem pa dakai aišfargā. Pawasarā kundams sneegš semi weegli šlapina un kā apšega aiskawē ahtru uhdena išgarošchanu.

Gais.

Gaisa straume wisu semi kà wikuodams uhdens weenumehr kufte-
dams tuhftoschahm juhdsu augstumà pahrluhdina, ar sawu dshiwibs
spehku eespeeschahs tikpat masà buhdinà, kà lepnà pili un ir wisu
dshiwu radijumu un stahdu warenakais usturetajs. Sur gais truhft,
tur tikai nahwe un nihfchana nahf pakaf. Mehš winu samanam
kà lehnu wehminu, tikpat ari kà stipru wehju, jeb wareno anku, kas
ehkas un fokus noposta, juhreas wikuus augsti mehta un kà negants
warmahks wisu dabu fatrihžina.

Gais mums usfatot leekahs skaidrs un koti weenkahrsch, tomehr
ja to klastaf ismeklejam, tad atrodam, ka tas ir šafaukts no $\frac{1}{5}$ skah-
bekla, $\frac{1}{5}$ šlahpekla un ar kahdu masuminu uhdena twaika un ogļu
skahbes.

Tikpat smalkakà sehflu grandina, kà ari dshiwu radibu wispirmaja
buhščana top tikai zaur gaisu us dshiwibu modinata. Jo smalkaks
jeb skaitaks kahds stahds, jo wairaf tam skaidrs gais leetderigs.
Jo wairaf mehš scho gaisu dabigà buhščanà šaweem puku podeem
stahdu-namòs jeb istabàs peelaidišim, jo preezigi augs un pee labas
wefelibas usturesees muhsu mihtee audsefni. Kad ari šaweem stah-
deem došim wislabako semi, mehšloschānu un uhdeni un ja teem tomehr
truhft skaidrs gais, tad wiši puhlini wehja un muhsu stahdi buhs
un paliks wahrgitofchi zeeumneeki. Ar schelabahm redsam ne reti,
tikpat stahdu-namòs, kà ari istabàs daschreis leelòs pulkòs puku podus
ihpašchi seemà, kà šilles muzà weenu us otu šafahlitus, bes gaismas,
bes waijadfigas ruhmes, bes nepeeseschamà skaidrà gaisa. Pee tah-
deem apstakleem preeziga augščana un stahdu pilniga wefeliba naw
nebuht domajama. Tapat ari nepareiši darišim, ja šaweem stahdeem,
kas eeraduschī weenadà istabas siltumà, durwis jeb logus atdaridami,
teem us reišu jeb teescham wirsū aukstu gaisu peelaidišim. Kad ari
tai pašchà brihdi pee stahdeem nekahds kaunums nebuhtu manams,
tad tomehr stahdu pastahwigai wefelibai tahda pretدابیga peepescha
gaisa un siltuma maina nekad nebuhs par labu. Tapat ari ja stahdu-
namus it ihpašchi pawasara siltà šaulé stipri laujam eesilt un tad
atkal ne-apdomigi ahtri siltu ar aukstu gaisu pahrmānam. Zilwekam
ari katra peepescha gaisa pahrmāniščana ir koti skahdiga, kà tad
lai stahdinsch to bes kaunuma pahrzeesch?!

Bret šalu un auksto gaisu apzeetinatahm stahdu ruhmehm waijag
us wisadu wišī arweenu peelaišt skaidru gaisu un tadehl jaw stahdu-
namus buhwejt preešč tam ja-atstahj ihpašchi lodšini, jeb lehti

atstakami un atbarami zaurumi, zaur kureem lauka gais ar eefsch-
tigo war lehul weenotees un pahrlabotees. Seemas ihfās un tum-
tōs beendš, kur ahtri mitrs un puhstosch gais puku namòs šakrah-
jabs, ir loti berigs arweenu wehdinaht; tadehl tad ari labaf kahds
grahbus wairaf ja-eekurina, lai waretu pahreja siltuma weetà peelaišt
skaidru gaisu.

Štabu logus atdarot puku podi tà atleekami nost, ka aukstais
gais teem ne-eeet teescham wirsū un kad istaba pilnigi ar skaidru
gaisu pilbifusees un logs jeb durwis atkal aistaišiti, tad tikai lai
leekam podus atkal sawà pirmejà weetà. Kam šawas pukš mihtas,
tas lai ne-apuhft katra deenà un katra gada laikà tahs wehdinaht,
kad ari tikai kahdas minutes.

Stahdu-namus, kuroš tahds stahds audsejam, kas it ihpašchi
mitru gaisu pagehr, kà palmi, orchidejas zc., tos tad nakti jeb rihtòs
un wataròs jawehdina un deenà šaules siltumu ar ehnu dekeem, un
šawe gaisu ar pahrlaistichānu jayahrlabo.

Gaisma.

Tapat kà gais, tà ari gaisma katra stahda augščanai koti wai-
jabtiga. Tikai dihgli un šaknes tumščā semē bes gaismas šawà
barošchānà nekawejahs. Tapat ari daschas peepes un kehprji, kuri
ari augu walstei peeskaitami, wiswairaf tumšibā, tumščòs pagrabòs
un puhstoschā gaisā parahda sawu dshiwibs spehku; bet wiši attihstitee
un smalkaki isrihtotee stahdi tikai gaismā ween war šasneegt pee-
stahstigu pilnibu.

Ar katra jaunu rihtu, ar katra rihta šaules gaismu stahdu walsti
mostahs jauna dshiwiba. Šaule ar sawu wiswareno gaischumu ir
ta lūstēnà stahdu krahšotaja (pehrwetaja), kas stahdu lapahm dod to
spehku ogļu-skahbi eefsch šewis usnemt un šatureht un škahbekli
atkal isdwaschot. Kad nu bes škahbekla nekahda dshiwā radiba semes
wirsū newar pahrtikt, tad zaur to šaprotam, ka šahle, krahmi, kozini
un leelee koti ar šawahm daudš tuhftoschahm lapahm gaisu pahrla-
labo un to ustur weenadà, zilweka un lopa dwaschochānai derigà
mehrà.

Šaules gaisma pehrwē lapas, pukš seedus un koku auglus wis-
stakakà daschadibā, kamehr ehna augoscho stahdu un augļu uskata
paleet bahla, wairaf weenkahrscha un augļu garšcha nepilniga. Behž
gaismas dšenahs katra lapina, šars un seedinsch, kà jaw to pee
šawas loga pukš buhšim eewehrojuschī; bet tomehr lai ari ne-aif-

mirstam, ka ne wifseem stahdeem, ne wifū lapu jeb seedu pehrwehm weenadā mehrā faules gaisma ir leetderiga. Ziti stahdi pagehr wisstiprako faules gaismu, kamehr daschi atkal labak isdodahs mehreni ehnotā weetā jeb ari tur, kur faules stari tikai pareti peekuhst, kà leelo koku ehna. Tadehl tad stahdu kopejam, it ihpaschi glahschunamōs, waijag gaismu un jo wairak skaidro faules gaismu mahksligi un pehz katra stahda dabiskas waijadfibas pahrwaldiht.

Garās wasaras deenās, kad ari pee apmahkuschā gaisa, bes skaidras faules, gaismai tomehr ir leela pahrwara, kamehr ihfas, tumschas rudena un seemas deenas un garas naktis gaismu koti masina un stahdeem to leelā mehrā atrauj. Nekahda siniba nedf mahksla newar stahdeem deenas un faules gaismu atlihdsinaht, lai gan jaw daschi sinatneeki ismehginaschanas dehl nodarbojahs, stahdus pee elektriskas (sibina) gaismas peeradinaht jeb audsinaht. Tadehl tad ari šausas, gaischas wasaras ar daudf skaidrahm faules deenahm eenahzina wifus stahdus un lauku auglus, kokus un pumpurinus daudf labak un mums par leelaku šwehtibu, ne kà tas noteek slajā, wairak apmahkuschā wasarā, kurā deenas un nedelas faule ar šawu skaidro, atdsihwinadamo gaismu nemas neparahdahs.

Schis minetais gaismas truhkums, ihpaschi rudena un seemas laikā, lai katra stahdu kopeju pasfubina šaweem audsekeem parahdiht leelaku ismanibu. It ihpaschi teem stahdeem, kuru seedu-laiks jeb leelakā augschana eetriht tumschās deenās, lai nekawejamees peelaiht zif ween waredami katra maso faules jeb deenas gaisminu. Katra, ir uf ihfako brihdi stahdeem atrauta deenas gaisma buhtu laupijums, kas zaur muhsu paschu nesapraschanu jeb garlaizibu ne reti pee stahdeem skarbi atrebtos.

Katra stahda augschana tadehl seemas laikā zif ween warot jaaiskawē un stahds labak pee atdufas ja-ustur, jo gaismas truhkumā augufi lapa jeb sarinsch nekad nefasneegs ihstu pilnibu. Zitadi tas ir ar teem stahdeem, kuru ar ihpaschu noluhku seemā zaur leelaku siltumu pasfubinam uf pretدابistu seedeschanu, kà jaw to isdaram pee hyazin teh m, tulpehm, sak-austinahm (convolarija majalis); bet to jaw gan katrs stahdu kopejs sen atfinis, ka tahda nelaika seedeschana noteek pascha stahda weselibai par samaitaschanu.

Ne reti redsam, ka tikpat stahdu-namōs un ari istabās dascheem puku podeem nokriht lapinas; bet kur tad nu schi waina meklejama? Ja stahdus saleekam seemā beesi kopā, ja par gaismu un skaidru gaisu mas gahdajam, ja tee par starpahm par slajji, tad atkal par saufi,

wenreit silti, zitureis atkal par auksti buhs stahwejuschi, tad ne ween stahdu lapas, bet pehz garaka seemas laika paschi stahdi ari eet postā.

Wehl ari lotti ir derigs, katra seemā dusofchu stahdu zif ilgi ween warot tā nstureht, ka tas zaur siltumu zc. netop uf augschanu lairinahts. Jo slahat mehs pawasaram, gaischahm, garafahm deenahm tuwojamees, jo lehtak un labak mums katra audseschana isdofees.

Siltums.

Tikpat dsihwneeku, kà ari stahdu swarigais dsineklis uf dabisko barboschanos, tas ir uf augschanu, seedeschanu un auglu doschanu, ir tikai siltums. Katram stahdam šawā mehrā un šawā sinamā laikā ir wailadfigs wairak jeb masak siltuma, kà nu katrs stahds šawā bsintene to eerabis jeb kà tas zaur ruhpihu apkopschanu ar siltaku jeb aukstaku gaisu apradinahts. Tiklihds ka siltums stahdam tuwojabs, tad tas ari sahk augt; tāpat atkal siltuma truhkumā katrs stahds augt apstahjahs. Zaur to tad skaidri saprotams, kapehz uf augsteem kalneem, kur muhschigs sneegs un pastahwigs aukstums, tāpat ari aukstās seemela semēs atrodami mas un wahji, panihkuschī toki un stahdi un karstōs semēs strehkōs atkal zaur degoscheem faules šareem un karsto, šauso tukfneschu smilti stahdu dsihwiba swilstofchā karstumā driht nobeidsahs. Reti un mas tahdus stahdus atrodam, tas 40 gr.*) siltuma bes wainas pazeesch. Lapas un sari pret karstumu jo isseetigi, bet šakau dsihwiba jaw beidsahs, ja siltums kahpi pee 35 grahdeem. Skaidri tai paschā mehrā ari uf aukstumū noluhkot atrodam wehl daschus seemela stahdus, kuri panefs lihds 40 gr. sala.

Stahdu kopejam pee katra stahda audsinaschanas šawu ihpaschu, stahda dabat derigu siltuma mehru un grosschanu uszihīgi ja-eewehro; tadehl tad ari leelakās dahrsneeziabās atrodam wairak stahdu-nannus, kuro daschadi augi tā noschkirti, ka teem ir eespehjamš katram pasneegt derigu siltumu.

Wisa siltuma ihstais awots preekch stahdeem ir tikai muhsu wihlā saulite. Wina šafilda semēs wirsu un gaisa wilkus un winas siltums wirs semēs mainahs pehz semēs grosschanahs un faules attahluma, zaur ko mums zelahs seema un wasara; kamehr atkal muhsu semēs widā (Aequator) atrodahs strehkis ar weenadi pastahwofchu siltumu. Tadehl tad ari stahdu kopejam ja-eewehro, kahds siltums

*) Mehs tikai šhe pee „Neaumura“ (lasi Neomira) grahdu-rahbitaja turesimees.

katram stahdam ir leetberigs, kahdâ gada laikâ atrodamees un kâ ari deenas un nakts siltumu dabiskeem nepahrgrosameem likumeem pehz eespehjas peesleenesam. Ja pehz karstahm wasaras deenahm un gaischas saules atkal buhtu tahdas pat gaischas un siltas nakts, tad drihs stahdi augshanâ apstahtos, tadehl, ka wisu stahdu darboschanahs ir deenâ zitaba un nakti atkal zitaba. Ja nakts dsestrums un mitrums truhktu, tad deenas darboschanahs stahdu walstê buhtu nepilniga. Deenâs karstâ saule semi isschahwê, katrs mitrums no semes isgaro, tâ ka ne reti redsam karstâs wasaras deenâs, it ihpaschi leellapotus stahdus nowihtuschus; te nahk atkal dsestrâ nakts, siltais gaisk kahpj uf augschu, dsestrais gruhtakais kriht uf semi un darina mums nemanot rasu, kura kâ mihligs leetutinsch atspirdsina notwihfuschos. Katrs stahds usnem sawôs stobrinôs, kaninâs, lapu-kastu kastinôs un dumbirinôs atspirdsinajoschas lahjites, tahs kâ isslahpuschajs eesihf-dams, zeeti satur un uštaupa, ko tam dabas mahmulina no sawa bagatâ bikera pasneeds. Schee dabas darbi deenâ un nakti lai ir zela rahditaji stahdu kopejam. Naktei heidsotees ir wiswairak gaisk atdsiis. Tadehl lai sawu audseknu apkopschanu nekad tâ negrosam, kâ mums warbuht tai brihdi patihk, bet lai daba mums ir un paleef par neschaubigu preekschihmi.

Kur siltums beidsahs un fals eesahkaks, tur stahdu dabiska darboschanahs apstahjahs un ja kahdam stahdam zeetaks fals japazeesch, ne kâ tas to sawâ dsintenê eeradis, tad ari wina deenas ir skaititas. Zits stahds salam sahkotees eenem sawu dabisko dusas laiku, zits atkal paleef masâ darboschanâ. Wisu un daschadi no siltakeem semes-strehkeem pee mums eewestee stahdi jasargâ no zeeta, teem neparasta un tadehl teem pretدابيگا aukstuma. Jo mihkstaks kahds stahds, jo ahtrak tas no sala maitajahs. Jo labaki kahds koks un wina sari wasarâ eebreeduschu, jo stipraki tee buhs pret seemas aukstumu. Ghnâ wahji, bes pilniga gaisa un gaismas auguschi stahdi ir ari glehwi, tadehl ir uf to kopejam eewehriba greechama.

Ne reti ari peedstihwojam, ka koka saknes no sala samaitatas, kamehr patz koks ir palizis ihsti wesels. To newaram zitadi tulkot, ka mihkstahs, pilnigi ne-eebreeduschas saknes newar tik dandj sala pazeest, kâ zeets, pee gaisa eeradis koks jeb sari. Tapat ari sinam, ka fals semi iszilâ un istempj, pat ir semei ne reti padara plaismu, zaur ko daschas saknes top pahraustitas jeb ari plikas atklastas; tadehl tad seme un saknes pee muhsu smalkajeem dahrsa stahdeem ir seemâ sedsamâs, jo ir te mums daba ar sawu sneega segu un birsto-

schahm lapahm semi un saknes apsegdama dob beesgan skaidru un saprotamu preekschihmi. Statos semtopis sin, ka plikas seemas bes iteega samaitâ ne reti seemas sehju; kamehr skaitais sneega dehis pasargâ semi no peepeschas isgaroschanas un peepescha gaisa, siltuma jeb aukstuma malnas. Bes sneega saule pawasara daschu stahdinu ar saweem sildoscheem stareem fairina jaw agri aukt, tâ ka tas uf auksthanu atmodees ne masako salu nepazeesch.

Wasas un skujas mechsds apsedj semi, koku saknes un daschu smalko stahdinu; tadehl tad lai ari schos lihdselkus isleetajam dahrsôs, sawus mihlulischus no sala pasargah. Tâ tad ari sakas egfu skujas, kuhnas, koku lapas, spaki, salmi, sahgu skaidas, ahdgehru misas un ari mehli preeksch smalko stahdu segschanas ir ihsti derigi.

Ar to ween naw beesgan ka sedsam, bet lai ari to eewehrojam tab un kâ lai to daram. Rudeni lai ahtrak neko nejedam, eekam seme naw kahdas 3—4 zol. sasalufe. Resasaluschu semi apsedjot aishawelam siltuma isgaroschanu, zaur ko daschi stahdi sahk apaksch apsegas aukt, istel wahji un gari, bes gaisa un gaismas, zaur ko nahkama gada augums un saknu weseliba masinajahs, un ne reti top wehl pawasara, apsegu nonemot, dihgki nolansiti. Ja no lapahm jeb mehseem beesu kahrtu usseekam, tad schee paschi no sewis sahk eesit un zaur siltumu modina nelai kâ stahdus uf augschanu; tadehl lai jebiam ko segdami, ar 6—8 zol. beesu apsegu wisadâ sinâ lai preeef.

Dahrsneezibas atgadahs ari kahdi stahdi ar mihksteem sareem, kure nekahdâ wihse nelanjahs kahrtigi apsegtees. Tahdeem lai seekam wirsâ kahdu tranku jeb puku podu, kas to no slapjuma pasargâ, un tab stahds ar sausahm lapahm, kuhnahm, salmeem zc. zeeti aptihts, tab trank wirsâ usmauzams. Salam peenemotees wehl derehs tranku wispahrigi ar mehseem jeb lapahm pahrsagt.

Ar katru apsegu jeb apseeschanu, lai ta buhtu zik zeeta un siltu buhdama, mehse ne weenam stahdam newaram eedot ne weenu puzs grabba wairak siltuma; bet zaur apsegu mums tik to jadsenahs jasueegt, lai gaisk, slapjums un aukstums un it ihpaschi apkala (Blattels) newar stahdam peepeeschu peekluht. Katra peepeescha gaisa maina ir smalkakeem, ar muhsu zeeto gaisu ne-apraduscheeem stahdeem, dandj jeb mas stahdiga, tadehl scho kaunumu mehse ar apsegahm notahk aissawejam.

No wisa ta, ko preekschâ isteizu, mums lehti saprotams, ka newaram wis pee mums katru, no siltakeem semes-strehkeem eewestu

stahdu dahrsâ stahdiht un audseht. Us muhsu semes lodi un winas daschadâ gaisâ ir katrâ saws ihpaschs dabifks spehks, siltuma un aukstuma apstakli; tadehl tad ari katrâ semes strehki atrodam zitadus stahdus. Zaur ruhpiġu kopschannu mehš gan waram sweschus stahdus te apradinaht, it ihpaschi tahdus, kas no muhsu gaisa notahl lihdsigeem semes strehkeem eewesti, tomehr nekahdu leelu pilnibu pee teem ari nepeedsihwosim. Mehš welti nopuhletos, gribedami muhsu dahrsôs audseht Indijas bananus, tehjas un kafejas kokus jeb Brasilijas ananas ahbolus. Muhsu wasaras jaw deesgan siltas bet ihfas un muhsu rudens un seema teem pawisam pretدابیġi. Tâpat muhsu angku-koki, preebes, egles zc. ne-aug wis siltâs semes, ne wis tadehl, ka tee tur ne-atrastu derigu semi, bet tadehl, ka teem tur naw deesgan gara un auksta seema.

Silweka nemeerigais un zentigais gars atradis par derigu, saweem sweschlemju eemihnteekeem buhweht ihpaschus namus un te kopt daschadus augus; winu dabu un skaisumu apbrihtot, wineem sche fataisihht patihkamun mahju weetu. Mehš sawâs aukstâs seemela semes gan waram ar mahksligu siltumu siltu semju stahdus it labi pabalwot; bet ja karstâ Nihht-Indija gribetu aukstas semes stahdus audseht, tad tai tas buhtu pawisam ne-eespehjas. Siltumu gan waram us mahksligu zeku fasneegt, bet ne seemas gaisu un aukstumu.

Zik loti tadehl stahdu kopejam jamahzâhs sinahht katra swescha stahda dsimteni, winas siltuma un gaisa, sausuma un slapjuma ihpaschibas, tâpat ari pascha stahda dabiska darboschanahs. Zaur wasaras fauli, siltumu un gaischunu stahdu augschana jaw bes muhsu puhli-neem top paschubinata; tadehl lai ari nowehlam wasarâ stahdam leelako darboschanos, tas mums tad lehtaki isdosees, ne kâ kad gribetu seemâ stahda audselibu padariht wasarai lihdsigu. Tâpat ari seemâ lai nesfopojam ar waijadsigo siltumu stahdu-namôs; bet ari lai usturam zik waredami to semako siltumu, kahdu tik ween stahdi war bes wainas pazeest.

Ir wasaras widâ atgadâhs kahdreif deenas, fur saule nespihd un dsistrs, mitrs gais siltahs semes stahdeem nepeeteek. Ja ilgatu laiku tahds gais usturahs, tad stahdu-namôs sakrahjahs mitri twaiki ar dsestrumu, kuri stahdu weselibai ir skahdigi; tadehl ir schai sinâ kopejam jasin pehz waijadsibas gaisu safildiht un pahrlabot.

Wasarâ stahdu-namôs katrs stahds pazeesch us kahdu laiku leelako saules karstumu, kuresch kâ sinams zaur glahschu logeem loti wairojahs, ja tikai mehš ne-aismirstam logus weegli apehnot un

gahbaht par derigu mitrumu, leljot jeb wispahrigi pahrlaistot. Turpreti silpys krahsus siltums ir stahdeem loti skahdigs, it ihpaschi zaur sawu sausumu; tadehl jo wairaf stahdu ruhmes kurejam, jo wairaf ari jaruhpejahs par mitru gaisu.

Stad nu tik dauds esam par siltumu rumajuschi, tad gan beidsot buhs jawaizâ: „Zik grahdu siltuma tad katram stahdam ir ihsti leetderigs?“ Us scho waizaschannu buhtu lehti atbildeht, kad mehš waretum katru stahdu ihpaschi audseht; bet kad nu mehš daschadus un no daschadahm pasaules malahm pee mums eewestus stahdus daschreis weenâ weetâ audsejam, tad mums par peemehru tikpat pee siltuma, kâ ari pee dsestruma buhs zeeti jaturahs pee widuwejâ mehra. Stahdu-namôs jaw ari newar katrâ faktâ weenadu siltumu ustureht; tadehl stahdu kopejam te ari lehti siltakâs weetâs tahdus stahdus nolikt, sam siltums wairaf leetderigs u. t. pr. Par stahdu geografiju jeb winu daschadu isplatijumu us muhsu plascho semes lodi wehl ko wairaf runahht, mehš par tahki nokkuchtu, tadehl pee katra stahda peespraudischu winu tehwiġu un salikschu stahdus tahdâs nodakâs, kâ tos pehz deriga widuweja siltuma war kopt un kopâ audsinahht.

Par stahdu pawairoshannu.

Us diwejadu wihs waram gandrihs wisus stahdus pawairot:

1. Zaur sehklam katrs stahdihsch us dabisku zeku wislehtaf pawairojahs. Kas un kahda sehklas ihpaschiba, to jaw sinam. Gandrihs wihs weena gada un tâpat ari diwgadigee stahdi radina dihgstoschas sehklas un ir zaur schihm lehti pawairojami; bet daschi pee mums audsetee stahdi nesagatawo muhsu aukstâ gaisâ dihgstoschas sehklas; tahdi tad japawairo, waj nu ar farinu jeb sakru pahrbalischannu. Tâpat ari tahs stahdu fugas, kuras zaur ruhpiġu un mahksligu kopschannu pahrlabojuschahs, ja tahdas gribam skaidras ustureht, ir ari tikai zaur farinu zc. pawairojamas. No sehklam audsejot tahs parahdihs dauds pirmas, newehrtas ihpaschibas un drihs nogrimis sawâ pirmuhhtê, kâ jaw to pee dascha ahbola jeb bumbeeres grauda waram eewehrot.

Zaur ruhpiġu sehklun audseschannu, zaur mahksligu sehklun apwaischannu ar radu ziltihm ir dauds muhsu skaisakahs dahrsu un logu pukes un koschuma koki zehluschees. Tâpat ir ari daudskahrtigi eewehrots, ka no sehklas audsis stahds jeb koks parahda stiprafu, weseligatu audselibu, fasneedj leelaku wezumu un daschadâ sinâ ir ari

zeetaks pret negaisu, ne kà tahds foks jeb stahds, kuresch zaur sariinu jeb zitadi kà wairots. Tadehk, kur stahda labas ihpashibas no sehklam audsejot nemasinajahs, kur naw par to jabaidahs, lai seeds jeb anglis nepaliftu fliktaks, tur lai ari pee tam paleekam, stahdus zaur sehshanu pawairot. Otradi lai atkal daram pee teem stahdeem, kuru sehlineeks augot parahda kaut kahdu nepilnibu.

Katru sehshinu us augshanu modinaht ir trihs swarigi dshneeki nepeezeeshami waijadstgi, tee ir: mitrums, siltums un gais. Kur weens no sheem truhfti, tur stahda attihstiba is masà graudina naw domajama. Pat ir aukstas semes stahdeem kahdi 2—6 gr. siltuma us dihgshanu un augshanu ir waijadstgi. Lai gan widuweis siltums katram graudam wairak leetderigs, tomehr pahraf par 35 gr. siltuma neweens dihgli nepazeesh. Wisas muhsu seemzeeshu, tàpat ari to stahdu sehklas, kas muhsu gaisam notahk lihdfiga augushas, dihgst jaw it labi pee 10 lihdj 14 gr. siltuma; turpreti wiseem siltahs semes stahdeem, kà palmeem, drazenahm 2c. ir nepeezeeshams siltums stary 16—30 gr. leetderigs.

Wisu dshwneeku un augu pirmà attihstiba noteek tumfà jeb tikai pee masas gaismas un ne reti to buhjim eewehrojufchi, ka dihgli, kas wakarà wehl nebija manams, rihta agrumà jaw isleen wirs semes. Bilna faules gaisma un netrauzeta gaisa maina ar pastahwigu mitrumu ir it ihpashchi teem graudeem waijadstgi, kam zeeti wahki, kà reeksteem, kirschu kaulineem u. w. 3.

Kad mehs kahdam sehklas graudam waretu bes kahdeem kawekkeem pasneegt saweenotu siltumu un mitrumu, tad jaw katrs sehklas grauds dihgstu ir bes kahdas semes; bet kad nu tas mums daschà sinà neeeshjams, tadehk tad katru sehllu sehjot apshesam ar semi. Bate daba shes sehklas meschds un laukds ar lapahm jeb zitahm kahdahm stahdu atleekahm, kuras puhdamas sakriht un nesinot apshes daschu graudinu, tà ka shis te weegli segts un fargahs attihsta sawu dihgshanas sheshu. Scho dabas preekschshimi lai ari mehs eewehrojam un wisas sehklas sehjot lai apshesam zif waredami ar weeglu semi; itin smalkus graudinus ar sakapatu fuhnu; zeetus, ilgaku laiku us dihgshanu gaidamus graudus, kà palmus, pandanus 2c. ar prihshahm sahgu skaidahm. Katra weegla sehklas apsega tadehk leetderiga, ka ta lehti wehdinajahs, ar skaidru gaisu weenajahs un tur, kur wehl siltums un mitrums derigà mehrà peeawinajahs, tur ari katra wesela grauda dihgli katru reis attihstahs. Gruhta, lihpiiga semes apsega attur gaisu, radina semè puhstoschus twaikus, tà ka zaur to daschi, lai gan zitadi us dihgshanu pilnigi graudi, eet ahtri postà.

Wandriht wisas sahlu un weenas wasaras stahdu sehklas dihgst pee labritgas apshshanas eesh 3—10 deemu laika, turpreti foku nu kahdu zitu augu sehklas gul semè mehnesheem un pat lihdj gada laitam. Ar isproeweti daschi derigi lihdseki sehklas dihgshanu pastubinaht. Zeetus graudus war 24—48 stundas siltà (26—30 gr.) ubheni wehrzcht un pehz tam, kad sehkla nobreeduse, tuhliht seh. Ari zitus zeetus graudus, kà podu afazijas 2c. war wilnas lupatinà wehrus lihdj 3 sekundes wahroschà uhdeni patureht, pehz tam ar witu lupatinu atliht un kad tas isschwis, tad tikai graudinus isnemt un eeseht.

Zitus graudus, kureem beesi, reekstam lihdfigi wahki, war ari us dihgshanu pastubinaht, kad teem dihgla galà wahku ar asu nasi prahitgi usgreesh jeb ar wihsu pahrwihlè, tà ka paschu dihgli jeb graudu tikai ne-ewaino. Muhsu foku jeb koschuma krummu sehklas, kuras kaut kahdu kawekku dehk newaram rudeni, jeb tuhda ka sehklas remakuschas un isschahwetas semè eeseht, tahs derehs rudeni mitrà smilt emalshht un dshetrà weetà no sala pasargatas lihdj pawafaram wittinaht. Tapat ari primeku, aurikeku un daschu zitu seemzeeshu sehklas it labi dihgst, kad tahs agrà pawafarà kastitès jeb podds eeshjam un tahdus traufus, kahdas pahru nedelas lauka paturam, kur saule, sals un siltums, saufums un flapjums sehklas wahzinu wehna, tà ka shee pehz mineta laika siltumà eelifti it lehti dihgst. Was wehl ihpashchi par sehshanu buhtu wehrtis sinah, to peeprauidichu pee katra stahda.

2. Wisas muhsu seemzeeshu pufes, tàpat ari jurgines, kanas, kalas un d. 3. waram pawairot winu saknes jeb zelma puduri sabalibani. Lilijas, gladiolus, krinum, amariles un daschi sili shadi, kureem shipolam lihdfigas saknes, radina paschi dauf masus blaku-shipolinus, zaur kureem shee lehti pawairojami. Dasheem stahdeem aug teewas, garas saknes ar pumpurineem, kuras no zelma schirtas lehti eesaknojahs un usaug par ihpashu stahdu, kà: apini, kalistegijas, saksifragas 2c. 2c.

Ar nogreestu 2—3 zol. garu sawu waram to leelako daku nu muhsu pashtamahm podu pufem pawairot. Agrà pawafarà, tiklihdj ka stahdu augshana atmostahs, un tad wehl julijà, kad pirmais wasaras augums pufshhdj eebreedis, atgreestas stahdu dakas lehti eesaknojahs, kad dodam tahm wiswairak weeglu, smiltainu semi, weenobu siltumu, mehvenu mitrumu, eeshakumà apshshptu gaisu un pee skaidras faules ne-apnikufchi usmanigu apehmoschunu.

Trefnu stahdu farus, kà faktus, gumijas fokus, alawijas, krasulas zc., ir labi kad sagreestus stahdeklus kahdas 2 jeb 3 deenas noleek ehna, fausâ weeta un tad tikai semē cestahda, kad greefuma mainas it labi apschuwuschas. Stahdekla galu, kuru semē leekam, waijag ar asu nasi un zeeti klast pee kahda pumpurina nogreest; tapat ari farinam tik tahli lapas lihdseni atgreeschamas, zif dsiki to domajam semē stahdiht.

Stahdeklu audsinaschanai waijag dot siltaku weetu, ne kà teem stahdeem, no kureem sari tapa nemti. Kamehr stahdekli wehl naw eesaknojuschees, tos ir waijadstigs rihtos wispahrigi smalki pahrlaistih, naktis lehni wehdinaht, katru puhstoschu jeb krichtoschu lapinu atnemt, par apehnoschanu pee karstas saules un par skaidru gaisu ruhpiigi gahdaht, lai audsejam stahdeklus lezeklâ, stahdu-namâ jeb us istabas logu.

Siltâ lezeklâ, kura pawasara audsejam gurkus, melonus zc. war ari it lehti pelargoniju, hortensiju, mehnescha-roschu, werbenu, mirtu un daudi zitu stahdu farinus, loga apakshpusē sastahditus pee-audseht. Bastahwigs semes siltums un mitrais lezekla gais ir preeksch stahdeklu audsinaschanas ihsti derigs. Kahdu 6—7 zol. augstu puķu podu ar smiltainu semi lihds pusi peepilditu war ari ar stahdekleem peestahdiht, poda wirsu ar glahses gabalu apsegt un us katru istabas logu nolikt; ir te farini lehti eesaknosees, ja teem masu apkopshanu nowehlehs.

No zeeteem kozineem, kà mirtehm, rosehm zc. waijag preeksch stahdekleem greeft mehreni auguschus farinus bes seedeem, kuras ar asu nasi 2—3 zol. garus, klast pee pumpurina janogreesch. Mihksteem stahdeem, kà kalzeolarjahm, koleus zc., weena alga, kà un kur greefeenu isdara.

Sarus jeb atwasas semē eeleezet waram daschus no muhsu pasihstameem koschuma kokeem jeb krummeem pawairot. Zeekstonus (Ableger, Absenker) taisot ja-eewehro, kà lai wislabal tahdus farus nemam, kuri naw trefni auguschi un kas kausjabs lehti semē eeleektees. Zelmam blaku lehseba bedrite isrokama, tani eeleekte sari ar kahsi-scheem pee semes zeeti peedurami un pehz tam ar labu augligu 4—5 zol. beesu semes kahrtu tã apsebsami, ka noleekto faru wirsejee gali paleek pliki. Zeekstonus semē leezet sagreest, saleekt, apakshas pusē ar nasi eegreest jeb kaut kahdâ wihse eewainot, ir pee dascheem krummeem jeb kokeem par ihsti derigu atrasts, tadehl ka eewainotâ weeta ahtri jaimas saknites audsinajabs. Sausâ laikâ derehs pee leekstoneem semi arweenu mitrinaht un tiklihdj, ka eeleekto faru galos

augshana ir manama, tad jaw ari sinams, ka schee ir laiduschu jaimas saknes. Zeekstoni, kas preezigi aug, war augustâ tapt no zelma atgreesti, bet zitadi nebuhs wiau augumus nekahdâ wihse aistift. Jaumus leekstonus taisiht ir pawasara isdewigais laiks, bet eesaknojuschus, pawasara taisitus leekstonus jaw war rudeni isnemt un katru sewischki eesaknojuschu faru par ihpaschu koku isleektaht. Zeeto koku leekstonus, kà takkus, lagsdas zc. buhs jo derigs 2 gadi us weetu atstahht un tad tikai no zelma atschfirt.

Begonijas, epiphillum, gloffinijas zc. waram ari it lehti no lapahm pawairot. Gegraifitas lapu ribinas us siltu un mitru, irdenu semi noklastas, ar maseem ameneem peeslodfitas lapas, radina eeksch eewainotahm weetahm pee ruhpiigas un kahrtigas apkopshanas daudi jaunus stahdinus.

Ar poteschannu waram tikpat mihktus stahdus, kà ari zeetus fokus us tahdu paschu wihsi poteht, kà pee auglu kokeem mahzihts. Dahrsneeki pote kamelijas, azaleas, pomeranzu kozinus, rododendronus, kalmijas, preebes un egles, osolus un oschus, leepas un gobas, skahbarschus, kahrklus un wehl daudi zitus fokus, krummus jeb stahdus. Prastakahs sugas, kuras jo lehti waj nu no sehklam jeb no farina pawairojamas, top ar smalkahm sugahm uspotetas un zaur to smalkakâ jeb skaitakâ stahda ihpaschibas us rupjako radineeku pahrstahditas.

Sawâ „Auglu-koku dahrs“ esmu poteschannu paschi aprakstijis, tã ka tahs paschas pamata mahzibas ir ari sche leetajamas.

Ari trefnos stahdus, kà faktus, jurgines, peonijas, klematis zc. waram ar poteschannu pawairot, lai gan schis darbs pagehr no kopeja ihpaschu usmanibu. Bet ir te tas ja-eewehro, ka tikai tahdi stahdi angot lehti saweenojabs nu pilnigi sa-aug, kuri sawâ starpã ir no weenas radu-zilts.

Pee weenumehr sakeem stahdu-namu kokeem war poteschannu isdarisht gandriht katrã gada laikâ, tomehr ihstais laiks us to lai ir par peemehru tas brihdis, kura apakshējais uspotejams stahds us jaunu augshanu modinajabs, un usleekamais sars lai naw wisai mihktis jeb jaunus.

Pawairoshanas wihsi wehl peelischu pee katra stahda un kad nu daschada poteschana un pawairoshana ir gruhstaf saprotami aprakstih, ne kà leetiski parahdiht, tad lai ar to peeteek, ko te par pawairoshannu saziju. Jauneem dahrsneekem, kureem us to wairaf mahzibas waijag, lai kerahs ar prahstu un mihlestibu pee schi darba; ta wisweenkahrshakâ wihse parahda ne reti tos labakos panahstumus.

Stahdu-nami.

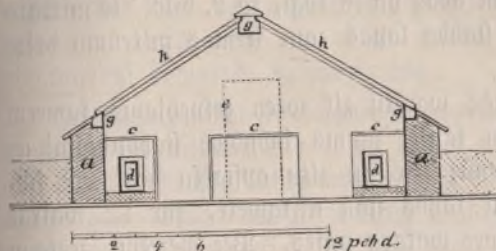
Katrs zeen. lasitajs jeb laipnà lasitaja buhseet warbuht muischàs waj pilfatòs pee dahrsneekeem stahdu-namus redsejuschi, kuri daschadi buhweti, leeli jeb mast, augsti jeb semi; ziti ar glahschu feenu uf pufsbreenas pufi, ziteem atkal abàs pufès logi jeb jumts no glahses. Schee ir pehz Wahzu walodas sanktee „treipuhshi“ (Treibhaus), kuras mehš labak ar augšchejo wahrdu apstihmesim. Waj wiši schee daschadi buhweti stahdu-nami it ihsteni sawam noluhkam kalpo, to spreediši patš, zeen. lasitajs, kad buhši to eewehrojis, ko te par winu daschadahm ihpashibahm un nepeezeeschamahm waijadfibahm ihsumà usstihmeschu.

Uš kahdu wišsi un kà tahdi nami jabuhwè, kuroš gribam daschadus stahdus, waj nu seemà tikai ismittinaht jeb ari tos ar sawadu noluhku te audseht, par to nu eewehrošin wispahrigas mahzibas. Daschadu stahdu dabu eewehrojot un winu dabai nepeezeeschamnu waijadfibu pašneedsot, mehš lehti nopratifim, ka newaram wišus stahdu-namus weenadi buhweht.

Stahdu-namus buhwejot mums pirmà wehriba jagreesch uf geografisko weetu jeb ja-apdomà, kahdà semes strehki atrodamees un kahdus stahdus te audsešim. Baltijà, kur gandrihs 6—7 mehneschi ar rudena un seemas aukstumu — ne reti lihds 25 gr. fala, jakaujahš, katrs stahdu kopejš lehti nojehgs, ka tahdi nami, kuroš sche gribam šiltako semju stahdus audsinaht jeb daschus uf agru seedeschanu paškubinaht, ir uf mahšfligu wišsi jašilda. Tapat ari scheem stahdeem šaules gaisma wisleelakà mehrà waijadfiga un tadehš jaw ari naw weenlihdsigi, žif šlihipi, kur un kà logus usleekam. Ar logu šlihpumu luhkojam žif waredami to panahkt, ka gaisma un katrs šaules stars buhtu stahdeem lehti pašneedsams. Kad nu katrà deenà un katrà stundà jeb brihdi šaules jeb gaismas stari grosahš pehz šaules stahwohka, tad ari naw waijadfigs tik stingri turetees pee noteikta logu šlihpuma, lai gan 25—35 gr. logu šlihpums preekš muhšu gaisa rahdahš buht ihsti derigs. Šchos šlihpuma grahdus atrodam, kad eedalam riktigu winkela trihsstuhri eeksch 90 grahdeem.

Sausà weetà, kur naw jabaidahš par šlapjumu, buhš it pareiši, ja stahdu-namus kahdas 2—3 p. dšiki semè eebuhwejam. Tapat ari šchos buhwejot lai platumà nekopojam, bet augstumu lai peenemam tikai wiswaijadfigakà mehrà. Jo semaks un dšikati semè buhwehts, jo masak tas buhš jakurina. Dedsinamais materials mums paleek deenu no deenas dahrgats, tadehš ween jaw der šchos padomus eewehrot.

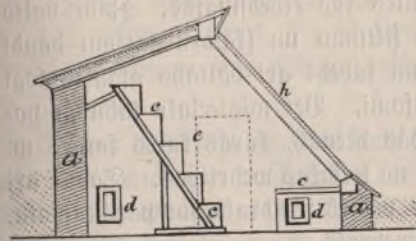
Par semeem namineem aukstee wehji pahri puhšch, wehtras teem tif ahtri nekahdè, apehnojot jeb ari seemà sneegu noslanfot un apsedjot, wišs darbš ir lehti un kahrtigi isdaramš; kamehr pee leeleem, augsteem nameem uf to ir waijadfigas ihpashas eetaifēs, kuras beš naudas upureem naw pašneedsamas. Bet tas wisleelakais labums nahk semòs namindš pee stahdu audsinašchanas, zaur

2. bilde.

to, ka sche katrs stahds pee logeem un pilnigas gaismas klahst stahwedams paleek kupls, stingrs un koschats no usfkata; kamehr augtòs namòs angoschi stahdi no logeem tahki stahwedami istezina teewus, garus un glehwus šarus, zaur ko katrs stahds pašaudè sawu wehrtibu un koschumu.

Preekšch kamelijahm, azalejahm, roseh, hortensijahm, daschahm palmahm 2c. 2c. buhš tahds naminsch, kahdu 2. bilde rahda, ihsti derigs. Wina buhwe ir lehta un šoti weentahrscha, a apstihmè muhrus, c stahdu benkus jeb talaschas, kuras no dehklem uf stabineem taišitas, d ir kanalis jeb krahsne no steegekeem jeb krahsnš podeem, e ir durwis no weena gala eetaifamas, g fleegschni jeb bakki, uf kureem gul spahres un logi. Abàs pufès logu garums h' ir 8 p., šlihpums 30 gr., nama augtumš eekschà 8 p. un lihds 2 p. dšiki semè. Nama garums pehz patišchanas un waijadfibas, tapat ari augtumš lehti eegrosams, bet ir te derehš wišu to eewehrot, ko wispahrigi par stahdu-namu buhwehm sche usstihmeju.

3. bilde.

Tahdeem stahdeem, kuras wasarà leekam dahrsà un seemà tikai ismitinam, kà mirtehm, olejan-dereem, akazijahm, pome-ranzu kokeem, losbereem, wišfeem is Jaun-Holandijas eewesteem stahdeem, kà melaleukahm, pimelijahm, metrosidereem 2c., tapat ari fukšijahm, gerani-

jahm, goldlakeem, leškojahm, werbenahm, zinerarijahm, žiprefehm un wehl daudš ziteem pašahwigi šakeem kokeem buhš labi tikai pufsbreenas pufè 45—65 gr. šlihpus logus, bet seemas un wiršu buhweht ar zeeteem greesteem, kà 3. bilde to šapratigi parahda,

peh3 2. bildeš mehra un ar teem pašcheem peefihmejuumeem. Preefšchâ minetee stahdi ismih̄t it labi pee 4—6 gr. filtuma un pašausa gaisa, kamehr teem nameem, kureem abâs pušes logi, fâ 2. bildê, ir mitrakš gaisš, kuzâ dascha mih̄ksta stahda lapas zaur seemas mitrumu drih̄f eet postâ.

Lai ih̄sâs seemas deenâs waretu žif ween eespeh̄jams saweem stahdeem peelaift gaisum un fauli, mums jabuhwê stahdu-nami ar weenu logu pušî uš pušsdeenu; kur nu zitu apstaklu deh̄l pee ūchi noluh̄ka turetees topam kaut kahdâ finâ aiskaweti, tur lai wairak turamees pee rihta, ne fâ pee wakara pušes. Pee wezeem, zeeteem fokeem un leeleem podu stahdeem, it ih̄pašchi kur namam abâs pušes logi, fâ 2. bildê, war ari buhweht weenu nama galu uš seemelî un oturu uš pušsdeenu; bet kurešs jaumus, mih̄kstus stahdus gribam audseht, tur buhs un paliks pirmâ wih̄se jo teizama.

Steegetu muhris un koks ir pee mums tas derigakais buhw-materials, kamehr lauku-akmenu muhris un logi ar dselšcha rahmeem ir pašahwigi mitri, tadeh̄l ūchee fâ labi filtuma waditaji tur tik buhš leetajami, kur logus ir eespeh̄jams apsegt ar labeem dekeem jeb fleh̄geem.

Lai gan daschi stahdu kopeji ušlawê preefšch stahdu-nameem safo glahsu, ziti attal domâ, fa filâ glahsa pašneedsot stahdeem mih̄ligaku un derigaku gaisnu, tad tomehr peedfihwojumi un ismehginajumi ūkaidri apleezina, fa tikai balta glahsa ta weenigi ušteizamâ. Tadeh̄l, eekam ne-efam žitadi pahrllezinati, lai paleekam pee ta, kas wispahrigi no stahdu audsinatajeem top leetahts. Saku glahsu gan war nemt preefšch pawairošchanas- un orchideju-namu logeem, bet žitur wisur lai paleekam pee ūkaidra balta glahsa, kas beš kahdahm puhtehm, zaur kurahm lehti stahdu lapas no faules top eedebfnatas. Zaur balto glahsu wahjakee faules stari sawu filtumu un ūkaidru gaisnu daudf ahtrakt parahda ne fâ zaur safo, un tadeh̄l ari baltahs glahses logi pee ūkaidras faules ahtrakt apehnojami. Bet wisleelako labumu parahda baltâ glahsa seemas tumšhâs deenâs, kuzâs katrs faules un gaismas stars ir preefšch stahdeem no leelakas wehrtibas. Tâpat ari zaur ūcho katra seeda pehrwe ir un paleek ūkaidraka un patihkamaka, ne fâ tas pee sakahs glahses ir eewehrots.

Bagatee buhwê daschreif leelus, lepnus stahdu-namus jeb seemas dahrsus, gan no dselšes jeb koka, gan ari ar diwfhahrtigeem logeem, neprašidami peh3 ta, waj ari tahdas eetaifšes stahdu audselibai ir ih̄sti derigas, waj ūaimnezibas finâ tahdas buhwes naw malkas un nandas iūschkehrdetaji?! Wišas tahdas eetaifšes gan leekahs wairak

košchumam, modei un lepnibai kalpot, ne wis leetderigai, dabifkai stahdu audsinaschanai. Lai eizam un meklejam par wišahm pašaules semehm, kur ween tas noluh̄kš ir, peh3 labas finibas labus weseligus stahdus ušaudseht, tur ari wisur atrodam peh3 waijadšibas semus, weenkahršchi buhwetus stahdu-namus.

Ar stahdu-namu ūildišchana ir ih̄pašchi eewehrojama. Wislabakâ un jo wairak ušlawejama ir un paleek ta, kur ar wahrošchu uhdeni, zaur wara truhbahm stahdu-namus peh3 waijadšibas ūildam. Šchahda eetaife gan dahrga un uš semehm gruhti ūašneedsama, tadeh̄l fa te truhkšt tahdi amatneeki, kuri ūcho darbu prot ūahrtigi isdariht. Ir ūche ir leetajams mih̄ksts dih̄ka jeb leetus uhdens.

Ar pašihstameem kanakeem un podu-krashnehm stahdu-namus ūildih̄t ir wisur wairak eerakšs un pašihstams, lai gan ar ūcheem newaram nekad ūašneegt tik ūkaidru un mih̄ligi patihkamu filtumu, žif tas ar uhdeni ūildot ir eespeh̄jams.

- a) Kanali nekad newaijag garaku pahrl 55—60 p. taiūiht un par to gahdaht, fa tam buhwejam peeklahjigi augstu ūkursteni, kas buhmus un twaikus labi nowelk, žitadi kurejot kanala augūchgalâ ūakrahjahs mitri, ūpidošchi ūodreji, zaur kureem namos ūazelahs ūkahdigi twaik.
- b) Glaseereteke krahšnu podi pagehr leelaku kurinašchamu, tadeh̄l fa ūchee ne-eespeh̄j filtumu ūahrtigi isgarot, talab lai turamees pee ūteegeleem jeb ari weenkahrūcheem krahšnu podeem.
- c) Nekad lai nebuhwejam kanali eekūch semes, zaur ko ūoti daudf filtuma welti iūtehejam. Lai ih̄pašchi uš to luhkojam, fa kanaka seenas war klaiji filtumu isgarot un fa ari apakūchas seenu neleekam uš semi, bet uš kanteteem ūteegeleem, tâ fa ir kanala apakūchpuše war filtumu raidih̄t stahdeem par labu un ne wis semê.

Tâpat ari wehl apehnošchana katram stahdu kopejam pašihstama par nepezeeschamu waijadšibu; tadeh̄l ir par to buhš te wahrdam weeta. Apehnošchana pee ūkaidrâ faules gaisa gandrih̄f wišeem stahdeem it ih̄sti deriga, zaur ko waram lehtaki uštureht stahdu-namus mitru gaisu un stahdu semi pašargah̄t no peepeschas iūschuhšchanas, kas weizina stahdu lapahm tumšchi safo, weseligo ušūkatu. Mudekla deki, mašchi, ūchagari zc. ir ih̄sti derigi faules starus laufih̄t un maūnaht winas filtumu; tomehr wislabakâ ir un paleek no ūkaleem taiūiti koka deki, kuri daudf gadus isturigi un pašargâ ari logus no krusas.

Lezekli.

Tikpat puku un stahdu draugam, kà ari saknu dahrsneekam ir gruhst bes lezekleem pahritst, jo tee mums dahrsneeziabas sinà ja-usluhko par ahbezes skolu, kura katram behrnam un tàpat ari masakai dahrsneeziabai ir nepeezeeshami waijadfiga. Kur stahdu-nami pawisam truhkst, tur waram lezeklòs waijadfigos puku stahdus preeksch sawa dahrsina laika usaudseht un pawafarà par agrafu stahdu attihstibu us lehtato wihhi gahdaht.

Lezeklu kastes ir loti weenkahrshas no 4 dehsleem jeb plankahn tà sassistas (sanaglotas), ka tee preeksch tahm taifiti logi te uspasè. Mühreti lezekli naw tik teizami, lai gan schee koschaki isskatahs. Zitadi tas gan ir ar teem lezekleem, kurus zaur uhdeni ar wara truhbahm silda. Tahda eetaife gan pirmo reisi dahrga, bet kahrtigi eerikteta ta ir preeksch bagatajeem loti usflawejama, it ihpaschi tur, kur dedsinamais materials ir lehts un kur mehslu laufsamneeziabai taupami. Lezeklu garums un augstums grosahs pehz audsejamo stahdu leeluma un wairuma. Ja winus buhwejam zeeti, us weetu pastahwoschus, tad war tee buht augsti preekschas pusè 1—1 $\frac{1}{2}$ p. un pakakas jeb augstà pusè 1 $\frac{1}{2}$ —2 $\frac{1}{2}$ p., zaur ko logi safueeds jumtam lihdsigu slihpumu un top no faules jo lehti eesilditi. Preeksch sehllu-stahdinu audsinaschanas peeteek ar it semeem lezekleem un masu siltumu, kamehr augstos lezeklus war preeksch daschadu podu stahdu audsinaschanas wasarà isleetaht. It ihpaschi ar labeem panahkumeem ir masòs podinòs lehti usaudsejami wihi preeksch tepiku dobehm minetee, waijadfigee stahdini, kuri te augot paleek semi un kupli un ir beidsot ari lehti pee lauka-gaifa peeradinaht. Sausà weetà war lezeklus us pusè dsikuma eerakt semè, tomehr flapjà weetà no ta jafargajahs, ka apaksch mehsluum newar uhdens sakrahtees, zaur ko mehslu sadegschana un tadehl siltums top pawisam aiskawehts. 5 p. gari un 3 $\frac{1}{2}$ —4 p. plati logi ir lezekleem ihsti derigi, kamehr garaki un plataki lezeklu apfopschanai nekahrtigi.

Wehl pee mums derigais siltuma dewejs preeksch lezekleem ir un paleek sirgu mehslu, it ihpaschi teem, kurus jaw taifam februari jeb merza saktumà. Koku lapas dod masaku, gan ilgaki pastahwoschu siltumu un tadehl preeksch jeba pawafara lezekleem ihsti derigs; it ihpaschi kad tahs us pusi ar mehsluum samaisa.

Tikpat stahdu-namu logi, fleegschni un spahres, kà ari lezeklu kastes un logi ir, waj nu ar afminu-oglu darwu jeb ari

ar ekkas pehrwi peestrihkejami, zaur ko tee paleek ilgus gadus isturigi. Wismasakais katrà otrà gadà lezeklu un stahdu-namu logus 2c. waijag peemahleht. Pehrwi war nemt pehz patifschanas, bet ihsti laba perniža ir jo wairak eewehrojama. Jo labaki sawus logus apfopsin, tos atleekofschà brihdi pawehni, sausa weetà paglabasim un wisadà sinà ar teem gahdigi un taupigi apeesimees, jo ilgaki un wairak gadus tee mums kalpos; tas pats ari ja-eewehro pee stahdu-namu logeem, durwihm, slehgeem, dekeem 2c. 2c.

Stahdu-namus un lezeklus muhsu zeetàs seemàs newaram nemas bes apsegas atstaht un ja ari to daram, tad skahdejam paschi sew un sawam noluhkam; tadehl pee lezekleem lai leetajam no garfalmeem taifitus dekus, maschas jeb ari dehlu slehgu. Beidsamee gan dahrgi, bet tee ari jo wairak derigi un usflawejami, tikpat pee lezekleem, kà ari pee stahdu-nameem. Tee fargà logus no leetus, krusas, sueega un flapjuma un satur wislabaf siltumu, kamehr zaur salmu dekeem jeb maschahm wis flapjums kuhzahs zauri un logu droschiba ir nepilniga. No juntu-papes taifiti slehgi preeksch stahdu-nameem gan labi, tee tikai sawadà wihse taifami, usleekami un apzeetinami, tà ka wehjsch toš nemehtà. Stahdu-namus un lezeklus buhwejt jaw us to eepreeksch jadomà un wis tà kahrtigi ja-eegrofa, ka apsega buhtu weegli isdarama.

Pahrstahdischana.

Katrs stahds, kuru kahdà traufà, puku podà, kihbeli jeb kaste audsejam, isleeta to winam nolemtu semi tai mehrà, ka tas beidsot no tahs paschas semes newar sagaidiht nekahdu usturu; tadehl stahdu kopejam augu audselibu eewehrojot us to jaluhko, ka saknehm zaur pahrstahdischana peewedam jaunu baribu. Pahrstahdot stahdam pehz waijadsiabas jadob zits un leelaks traufs, lai saknehm, kuras pirmak safpeeduschahs kopà auga, nu buhtu atkal ruhme isplahhtitees un atraft jaunà semè derigu usturu. Kahda seme katram stahdam ir leetderiga, to mahziimees us preekschu; te tikai to wispahrigi peemineschu, ka wezeem, leeleem stahdeem arweenu war treknafu un ustura-bagatu semi tad pasneegt, kad newaram jeb ne-eefpehjam tam dot deefgan leelu traufu. Stahda weseliba to jaw pagehr, lai nekad us reiju masam stahdinam nedodam leelu podu, zeredami zaur to stahda augschanu ahtri weizinaht; peeteek, kad waram $\frac{1}{2}$ —1 zol. beesu semes kahrtu lihdschinigahm saknehm apbeht un labaf katru ahtri augoschu stahdu 1—3 reises gadà, arweenu bishchi leelakà traufà pahrstahdiht.

Katru pahrstahdamu stahdu, ja tam ir saufas faknes, waijag papreefsch apleet, jo lehni mitra seme saturahs labaki pee faknehm, kamehr saufa seme no faknu starypahm lehti isbirft un zaur to top faknu puduris pahrleezigi isirdinahts. Tâpat ari, ja saufu faknu-puduri mitrâ semê pahrstahdam un pehz tam apleijam, tad priščhâ semê ahtri uhdens eefuhfsees, kamehr saufa seme un faknu pudura widus paliks wehl arweenu saufs. Katru saufu faknu puduri tadehl preefsch pahrstahdischanas uhdeni ja-eemehrze, lihdî tas ar uhdeni peefuhzees un tad tahds pehz pahrstahdischanas tikai lehni apleijams.

Pahrstahdischanai deriga seme lai ir mehreni mitra, irdena, labi ismaiřita un weenadi řajaukta, tas ir, ja daschadas semes ir kopâ maisamas, ja trefnai mehflu semei rupju semi jeb grantu peeleeam 2c. Sausu semi newar kâ peenahfahs peespaidiht un tahdâ ari uhdens lehti ne-eefuhzahs.

Pahrstahdot numš waijag mahzitees ar katru stahdu lihdî řajust, zeeft un domahť, tas ir, numš waijag stahdinu mihleht, katru řaunumu pehz eespehjas tam nowehrft, řaknes welki netirdiht un winahm dandî jeb mas řuřchanas řpehkus peesawinaht, tad ween no wina labas isdořchanahs bandiřim zeretos preefus. řahrtigi pahrstahditu stahdu patihť katram usluhťot; bet beř řinas un řahrtibas leelakâ traukâ eespeests, zeeti eestampatâ semê eeslodsihts stahds, leelahs řajuhťořchu stahda kopeju luhđot, lai jel atpeřtitu winu no tahda řaunuma. řatrs darbs un tâpat ari katra stahda pahrstahdischana ir weeglaka leetiski eerahdiht, ne kâ ar wahrdeem eemahziht.

Pahrstahdamo stahdu řajanem ar kreiso roku, tã ka řchis paleet stary pirksteem un to turoť war us azihm apgahť, zaur to ar labo roku waram tukřcho podu us augřchu zelot no řaknehm weegli nonemt. Wezakeem stahdeem un kokeem řaknes podã zeeti ee-augusahas un tadehl pee tahdeem derigs podã malu, stahdu us semi turoť, paweegli peeřift, zaur to řaknes no podã atlehks. řa řaknes gar podã malahm řuhnai lihdřigã wiřsê řa-augusahas, tad tahs ar asu nafi wisaplahrt ja-atgreesch, puduris ar řahdu řozinu řahdu zolu dřikumã ja-usirdina, tahrpi no ta ja-islafa, ja řahdi podã gabali, řuri us podã řaurumu bija likti, ir řaknês ee-auguschi, tee ir isřnemami un řliktas, řamaita-řuřchahs řaknes lihdî weřelai weetai isgreeschamas. řaunajam traukã waijag buht pehz stahda leeluma un dabas $\frac{1}{2}$ —2 řol. leelakam par lihdřichinigo podu un it ihpařchi lai tam dibinã netruhťft labš, pilnigi leels řaurumš, par řuru war lehti uhdens un pahrakais řlapjumš řauri řuhťtees. řaurumam papreefsch weenu podã gabalinu

řanoleek blakahm, tad ar otru gabalu pirmejo un řaurumu apředsot, atlikš katrã puřsê walejas weetas, řaur řurahm war uhdens řauri řuhťtees, bet řaknes no wirfus us semi augdamas te atdursees. Us podã gabaleem uslikš řuhnũ řuřchitis jeb ari řahdi semes řupjumi, weizina loti řlapjuma nowiřřchanos. řã řagatawotã podã stahds tikpat dřiki eeleeamš, kã tas lihdî řchim pastahwejis, tad seme wisaplahrt weenadi apberama, ar pirkřta řesuu řozinu ap řaknehm apbakřtama un beidřot wehl ar pirkřteem no wirfus mehreni peespaidama. Pehz podã leeluma waijag podã wirřũ atřtaht uhdena řuhmi un stahdu pehz pahrstahdischanas tuhľit apleet, lai uhdens semi pee řaknehm un podã malahm řahrtigi peestalo.

řatrs stahds labaki isdořees, ja buhs par to řahrtigi gahdahťs, řa pahrakais uhdens war řaur podã apakřchu lehti isřuhťtees, tadehl us to, it ihpařchi, ja lihpiga mahłota seme, leelakâ wehřiba greeschama un 5—7 řol. platom podam waijag 1—2 řol. beesu řahrtu eelikt podã apakřchã řahduš semes řupjumus. řupja granta, akmentini reeřta leelumã, řařifti podã gabalini un us řcheem řahrtina řuhnã ir us to ihřti derigas; kamehr ogles un purwa-semes gabalini peefuhzahs ar uhdeni, řlapjumu řaturedami. řatrs podš beř weizigas uhdena řaur-laiřchanaš lihdřinajahš druwai, řura beř řahrtigas grahweřchanaš nekad nenefs labus augkus.

Wezus podus waijag preefsch stahdischanaš ar asu birřti eesřahas un ahrpuřsê labi nomãřgaht, lai neřahdas řuhninaš, peepes un řehřpi te nepamet řawus dihgkus. řaunus podus ir derigs řahrũ deenas preefsch stahdischanaš uhdeni eemehrřt. řodneeki podus taiřot isleetã řahdreis daschadas weelas, řaur řurahm mahłš řaujahš labaki isřtrahdatees, bet řuras řaunahm řaknehm, řas augdamas pee podã peespeeschahš, eřot řahdigas. řaur mehrzeřchamu řkaidrã, wislabaf leetus uhdeni, isdiřft wiřas augeem řahdigas ihpařchibas.

Pahrstahditus stahduš waijag paweegli apleet, řahdas 3—4 deenas nolikt ehnotã weetã un pee saufa gaisa řihťos ir wakaros wispahrīgi pahrłaiřtiht. řa pehz pirmahš pahrstahdischanaš apleetã seme buhtu palikufe zeeta, tad ta ar řahdu řozinu zola dřikumã usirdinama un tikai tad atkal apleijama, kad ta pateesi isřchuwuři.

Wispahřiga apřopschana.

řai turam podu stahduš puřũ-namos, dahřřã jeb istabãs, wiřur teem waijãřiga deriga apřopschana, řura stahdu kopeřam, ja tas to naw mahzijees, waijag luhťot peesawinatees.

Wisās aptopschanas leelakā daka ir stahdu leeschana. Stahdu dsihwi un audselibu eewehrojot atradistim, ka tad, kad stahds prahwi aug, tad tam ari jadob wairak uhdena, otradi atkal stahdam seemas jeb dusas laikā masak uhdena leetderigs. Daschreis topu waizahs, zik reises podu stahdi deenā jeb nedekā apleijami?! — Us scho waizahschanu gruhti atbildeht, tadehl ka tee daschadi stahdi ari katrs pehz sawas dabas, gada laika, fausa jeb mitra gaisa neweenadi uhdeni usnem un isleetā. Kopejs lai papreeksch eewehro stahda darboschanos un lai luhko pats riktigo uhdena mehru noswehrt. Tikpat pa mas, kā ari pa daudi uhdena un nederigā laikā ir stahdeem skahdigs un radina daschas slimibas jeb samaitā stahda koscho usskatu un weselibu. Uhdena-stahdus isnemot newaijag neweenu poda stahdu weenadi flapju ween ustructureht. Tapat ari naw wis labi, saknehm tik tahk laut isschuht, lihds stahds sawihst un lapas nokahruschahs luhdsahs schehli pehz uhdena. Tahdu istwihkuschō, ja atgadahs, newaijag nekad us reisu stipri apleet, bet eesahkumā masak, tad pehz kahda laika atkal, lihds stahds ir pilnigi atspirdsis. Ihstenaiss laiks katru stahdu apleet ir tad, kad seme ihsti fausa, kas zaur aptaustischanu un ari tapat lehti redsams. Sausam podam tik daudi uhdena ja-usleij, ka waram zereht ar to wisu saknu puduri zauri ismehrzeht. Uhdeni waijag leet wiswairak gar poda malahm, tā kā poda widū lai paleek seme pee saknehm ar masu kalninku.

Katrs stahds isleetā seedu-laikā un ari preeksch tam wairak uhdena, ne kā pehz seedeschanas. Tapat ari pee dsestra gaisa un mitrā weetā stahwoschi podu stahdi ustructureht ilgu laiku bes kahdas leeschanas pee waijadstiga mitruma. Masi podi ahtraki isschuht, ne kā leeli, tadehl pirmee it ihpashchi pawasara un wasara arweenu pehz waijadstibas apleijami. Rudenim sakfotees waijag wisus tos stahdus, kuras tikai gribam ismitinaht un ne wis us seedeschanu jeb augschanu pasklubinaht, arweenu zik warot dsestri tureht un tikai tad leet, kad tee pateesi ir fausi. Tahdi stahdi, kas wasara dahrsā auga un rudeni us ismitinanschanu tapa podā eestahditi, ir prahrtigi un labak masak, ne wairak leijami. Tahdus waijag stahdu-namā fausakā weetā mitinaht, zitadi winu saknes sahk drihs puht. Podu stahdeem us logu stahwot ir labak arweenu apakschā schkihwischus palikt, lai logu slengi zaur flapjumu, kas zaur podem fuhzahs, nemaitajahs. Lai stary podu un schkihwiti waretu gais pe saknehm lehtaki peekluht, tad ir derigs apaksch poda palikt 3 masus akmeninus. Bagrabōs un zitās dsestrās weetas mitinami stahdi pagehr seemā loti mas mitruma.

Deeschana peefleenahs wehl weens darbs, kas nemas neprasa daudi lawelka, bet pee stahdu kopschanas ir wisadā wihse eewehrojams. Stad podā semes wirsus zaur leeschanu fazeetejis, kad te nesahles un fuhnas usauguschas, tad neween gaisa spehki newar kahrtigi pee saknehm peekluht, bet nesahles ari wahjina semi; tadehl tad podu seme ja-ustur arweenu no nesahlehm skaidra un irdena. Tiklihds ka seme rahdahs zeeta, tad ta ar spizu kozinku lihds saknehm ja-usmihkstina. Seemā un it ihpashchi mitrā weetā stahwoschi podi ne reti pahrwelkshs ar sakahm peepehm jeb smalku, saku jeb tumshchi bruhnu fuhnu, kura ar fahrnu jeb kalku uhdeni janomasgā.

Ari us stahdu labu isdoschanos noluhkojot, lai pasargajam tos arweenu no putekkeem, duhmeem un katras netihribas. Us kahrtigi aplopteem stahdeem parahdahs reti lapu utes un ziti kahdi skahdigi kustomi, lai gan slihta weeta, nederigs uhdens, neweseligis, nesahdri, pa silts jeb ari pa auffs gais tahdus deesgan radina. Zik putekki un nesahdriba aiskawē stahdu audselibu un skahdē winu patihkamai usskatai, to gan naw wehrtis wairak peemineht; tadehl puteklus arweenu ar mihkstu birsti, schwamu jeb saka kahjinku no lapahm janoslaufa. Smalklapoteem stahdeem war ari ar rokas plehschinahm puteklus noputinaht un pehz tam ar skaidru uhdeni lapas nomasgast jeb pahrlaistihst. Kur lapu utes us lapahm manamas, tur ar mehreni siltu seepju-uhdeni jeb ari ar tabaka uhdeni un birsti jeb pinseli lapas zeeti janoslaufa. Ne ween lapas, bet ari stahdu zelmi un sari ja-ustur skaidri, lai ir scho nekahdi kustomi un nesahdriba ne-eeweschahs. Pehz tam, kad stahdi ar seepju- jeb tabaka uhdeni tapa masgati, ir waijadstigs tahdus stahdus ar skaidru uhdeni noskalot.

Katrs stahds, lai to kopjam seeda jeb koscho lapu dehk, tikai tad buhs patihkams usluhkot, kad tam sari un lapas buhs kahrtibā audsetas. Dascham stahdam jaw no dabas ir zeeti sari jeb lapas, kuras augot paschas paleek kahrtibā, bet wairumam ir waijadstigi meetini, pee kureem sarus kahrtigi japeesaita, tā kā stahda daba to pagehr, jeb kā muhsu paschu patihschana to wehlahs. Ir te waijag kopejam saprast seenot stahda patihkamu usskatu weizinaht. Meetini arweenu zik warot stahdam pakakas pusē tā peeleeekami, ka tee zaur lapahm un sareem mas redsami. Winu stiprumis ir pehz stahda leeluma mehrojams un nekad newaijag smalkam stahdam peelikt refnu jeb garaku meetu, ne kā pats stahds ir leels. Saite lai ir no smalka luhka tā sagreesta, zaur sareem un lapahm tā isnemta, kā ta mas paleek redsama un ka stahda lapas jeb sari netop sawillkti kā flota. Nekad stahds

neparahdihs sawu dabifko koschumu, ja tas nekahrtigâ wihsê buhs kâ grehzineckš besprahrtigi saslodsihs. Sinams, schis darbs pats mahza sawu meisteru un ir grehti ar wahrdeem eeteizams. No zelma un stahda widus eesahkdams, pabeids darbu ar sahnu sareem un luhko us to, ka seedi un faru gali koschâ, weenadâ kahrtibâ top isdaliti. Nekad newaijag stahdam wairak meetinūs peelikt, ne kâ tam ihsti leetderigš un ka tam koschuma sinâ netop skahdehtš. Seedoschus stahdus waijag jaw labu laiku preekšč usseedeschanas kahrtigi usseet, tad seedi un pumpuri augot pašči patihkamâ weidâ nostahsees. Ar baltu, saku jeb farkanu pehrwi peemahleti meetini nekad nerahdihs dabifki patihkamu jaukumu. Tahdas pehrwes pee stahdu sakuma nekad nepeesleenas, bet paleek dabifkai satuschanai skarbi pretineeki. No preeces jeb egles koka taihiti, us augšgalu teewafi un semê resnafi, koschi apaki nodrahsti, ar peleku jeb koka misai lihdsigu pehrwi peemahleti, buhs katram dabas šaprategam patihkami. Winiu isturiba wairojahš, ja tos galus, kuras semê eebahsch, eemehrzejam karstâ pernižâ jeb afmenu-ogku darwâ un kad tee te kahdas 3 jeb 4 deenas stahwejuschi un pehz tam noščahweti, tad tikai semê eeseekami.

Gandrihs wihs seemâ ismitinatus podu stahdus waram wafarâ dahrsâ patureht. Te eewehrojams, ka tikai mai mehnescha widu muhsu gaisš tai mehrâ eesilis, ka tas leelakai dakai muhsu pašihstameem podu stahdeem ir patihkams. Stahdus, kuras no istabahm jeb stahdu-nameem gribam nest ahrâ, waijag jaw wairak deenas preekšč tam ar lauka gaisu apradinahst, tikai pee apmahkuschâ gaisa ihnest laukâ un nolikt ihsti ehnotâ weetâ. Kahdas 3—4 deenas ehna stahwedami tee pilnigi ar lauka gaisu apradinahš un war tad tos pehz patihščanas un waijadšibas dahrsâ un puku dobš isdaliht. Te tad stahda dabu eewehrojot ja-eewehro, kureem ehna un kureem atkal saulgoše leetderiga. Kai saknes uštoretos weenadâ mitrumâ, tad ir derigš podus eerakt ihpaščâš, ar smilti jeb grantu pilditâš dobš. Skaidrâ semê eeraktôs podôs faleen eekšč podu saknehm daudš tahrpi. Uš dehkeem salikti, ar suhnahm apbahsti podi ušturahš it labi weenadâ mitrumâ. Podu fastahdiščana un isdališčana lai tâ noteek, ka tee weens otru augščanâ ne-aiskawê, ka leelee stahdi nestahw masakeem preekščâ, ka katram ir sawa peeklahjiga ruhme un ka zaur scheem zif waredami sawu dahrsâ koschumu pawatrojam.

Daschadu stahdu dabu eewehrojot, wehl pee winiu leetderigas apkosščanas un audsinaschanas, tikpat lezeklôs, kâ stahdu-namôs ziteem stahdeem pee skaidra saules gaisa ir apehnoščana nepeeszeeschami waijadšiga.

Wihi stahdi ar raibotahm, daschadâš koschâš pehrwes puščkotahm, tâpat ari platahm, lihdsenahm spihdoschahm lapahm, kâ begonijas, koleus, kaladium, drazenas, marantus, palmas, pteris, fikus, musâ, monstera 2c. un tâpat ari teem stahdeem, kas dabifkâ buhschanâ tikai zitu koku ehna aug, un w. 3. waijag wisabâ wihsê pee skaidra gaisa no 15. merza lihds pufs augustam 6—8 stundas deenas widu logus apehnot. To pašču ja-eewehro pee istabu pukehm. Raihee stahdi un winiu pehrwes arweenu skaidraki noschkirahš un koschaku usskatu patur ehna, ne kâ saulgoše augdami. Seelos kokus un kruhmus wehjšch meschôs un biršes kustinadams, radina koku apaschâ augoscheem stahdeem deesgan irdinatu ehnu, tâ ka brihscheem saulite zauri speesdamahš it labi lapinas un semi eesilda; kamehr mehš us saweem puku nameem scho dabas darbu nekahdâ wihsê ne-eespehjam pee saweem mihlulischeem isdariht. Zaur schkidru andeklu, luhku-aubumu, skalu-dekeem, needrehm, schagareem jeb dehkeem 2c. mehš waram saules staru gaismu šaploših un masinaht. Dahrsneezibâš wairak redš no pirksa resnumâ greesteem pulkeem, kuri $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ zol. weens no otra ar stipru schnoru šasetus, koka dekus, kas sawas isturibas pehz gan labi, bet jo weenadu un stahdeem patihkamaku apehnoščanu radina schkidrs andekls jeb luhku mascha. Weidsamee sinams arweenu laukâ un gaisa mainâš stahwedami ahtri šapuhst. Kai isdaram minetu darbu kâ eespehdami, tad tomehr lai arweenu us to luhkojam, ka zif waredami stahdu waijadšibu eewehrojot un ka starp apehnotahm weetahm neronahš platas glahšču (logu) weetas, zaur kurahm saule zaurspeesdamahš eedešsina lapas.

Kad ar kaku uhdeni, kuras biščki filums peeliktš, sawus logus apaschpuse apsmehrejam, tad zaur to gan radinam saweem stahdeem patihkamu ehnu; bet rudenî logu nomasgâščana padara daschâš nepatihščanas, it ihpašči ja wezi logi. Tâpat ari apsmehretee logi pee ilgaku laiku apmahkuschâ gaisa, gaismu par daudš masina. Par podu stahdu šlimibahm un indewehm runahst es turu te pawisam garlaižigi, jo kamehr mehš sawus mihlulischus kahrtigi un dabifki apkopšim, tamehr tee arweenu paliks špirgti un weseli. Grehtak ir, latru stahdu šlimibu ahrsteht; bet weeglak ir, us to luhkot, lai stahds nesahš šlimot. Ja zaur nekahrtigu wehdinaschanu it ihpašči pawafarâ pee rošehm 2c. lapu-utes parahdahš, tad tahš ar tabaku kwehpinot ir lehti aisdšenamas. Ja losberu-, gumi- jeb pomeranzu- 2c. 2c. kokeem us lapahm parahdahš kahdas utes jeb melinumi, tad lapas ar mihkstu birsti un seepju uhdeni nomasgajamas. Skaidriba un kahrtiga apkosščana uštur pastahwigi stahdu weselibu!

Dtra nodata.

Weena gada stahdi.

a. **Stahdi, kuri pawasara, aprila brigas, jeb maja sahuma dahesa sehjami.**

Seme, kura doma pawasara agri preekscha ussihmetas pukes seht, lai ir labak weegla smiltaina, ne wis trekna, bet spehziga un jaw rudenit usrakta jeb arta. Bahja seme rudenit ar satrepejuscheem lezekku mehfleem mehslajama, slapja zaur grahwjeem jeb renehm sausinama, gruhtha mahlu seme ar peejauktu smilti, semes-malkas smalkumeem, ar skaidu semi zc. pahrlabojama.

Scho stahdu sehklas nedrihkt beesi faseht un katru sehllu pehz sawa rupjuma tikai ar weeglu, plahnu semes kahrtinu apsegt. It smalkas sehklinas us semes wirfu ussehtas ar dehliiti peespaidamas un ar plahnu, weeglu fuhnas kahrtinu apklahjamas. Suhna tahs farga no saufuma, wehja un saules, ustur semi weenadi mitru un jaunais dihgliis te ari atron patihkamu ehnu, tik ilgi, lihds tahs eesafnojees. Tiklihds ka sehklas pilnigi sadihguschas, tad pee apmahkscha laika jeb ari wakarâ fuhnas nonemamas.

Pee sausa pawasara gaisa newaijag nokawetees, it ihpaschi wakarâs, ar smalku sprijiti lehni sehllu dobes apsprijeht un us to it ihpaschi luhkot, lai semei zeeta garosa ne-usschuhst, kura dihgshanu loti aiskawe. So smalkakas sehklinas, jo ruhpiigi tahs lihds usdihgt, arweenu mitrinamas.

Semo stahdinu sehklas, ar kurahtm it ihpaschi dobes malas waram apseht, ir labak masa 1—2 zoli dsila grahweli eekaisitas weegli apsegt, bet grahwiti us pusi pamest waka, ta ka ta weeta zaur to paleef lehti redsama, kas leijsot un rawejot, kamehr sehklas wehl naw dihguschas jeb kamehr stahdini loti smalki, darbu atweeglina.

Pee pirmas raweschanas waijag beesi sadihguschus stahdinus ta israustihst, ka tee sawu peeklahjigu ruhmi eenemdami war kahrtigi attihstitees.

Buku andschana darihs kopejam wairaf preeku un arweenu labaf isdofees, ja dobes buhs laba saulgoje, no auksteem seemeku un aseem rihtha-wehjeem fargatas; tadeht gan derigs weetu preeksch puku-dobitehm ismekletees.

Adonis L. Adonis.

Behz Greeku mitologijas esot schis stahdinsch is jauneka Adonis asinihm isandfis.

A. vernalis, pawasara ad. Wina sakne ismiht seema, ja to war dsestruma, sausa weeta no sala pasargahst, un laisch pawasara atkal

jaunus sarus, kure maija parahda sawus dselten-spihdoschus seedus. Wina sehklas, tiklihds ka tahs eenahkuschas, ir sehjamas. Ari saknu puduri pahrdalot lehti pawairojami. Tehwija deenwidus Giroya.

A. aestivalis, wasaras ad., aug smalkahm, tumtschi sakahm burfanlihdsigahm lapinahm, 10—18 zol. augsts, sawu galos tumtschi farkans seedinsch, seed julija.

A. autumnalis, rudena ad., pirmejeem lihdsigs, ar leelaku seedu. Seed no julija lihds wehlam rudenim. Abas fugas deenwidus Bahzija laukos aug, bet dihgst labak, kad tos wehla rudenit dobe eesehji.

Allyssum L. Almenu sahle (Steinkraut).

A. Benthami, H. Stahdinsch aug sarots, lapas smalkas, garas, lokeem lihdsigs. Seedinsch balts, osch pehz medus, seed no juniija lihds rudenim. Tehw. Indija.

Amaranthus L. Lapas-aste (Fuchschwanz).

A. atropurpureus. Tumtschi farkanais, 2—3 pehdas augsti augosch, garenahm paplatahm lapahm, sawu galos gari, apaki, farkani seedi. Tehw. Indija.

A. caudatus, pirmejam lihdsigs, 3—4 pehd. augsts, seeds ar lihsumu us semi karajahs.

No tahm dauds un daschadahm amarantus fugahm jo eewehrojami: eruentus, monstrosus nanus un sanguineus nanus. Weidsamahs 2 fugas ir masi, semi stahdini ar farkanahm lapahm, top tepiku dobes leetati.

Asperula L. Mescha-swaigsne (Waldmeister).

A. azurea setosa, gaischi sils, spurains, apaksch seedinsch, semi augdams, seed lihds wehlam rudenim. Rudenit sehts seed jaw agri pawasara.

A. odorata, ir scheem lihdsigs, smarshchigs un seemzeetis.

Atriplex L. Balande (Melde).

A. hortensis purpurea, farkani lapota balande, top jaunakos laikos raiblapotu stahdu rinda leetata, 4—5 pehd. augsta, weenreis eesehta pate wairojahs zaur sehklahm, kuras te lehti eenahkashs.

Bartonia W. Bartonia.

Behz Amerikas profesora Benj. Barton'a nosaukta.

B. aurea, dseltena, is Kalifornijas pee mums eewesta, aug lihds 2 p. augsta, fari ir ar smalku wilu apauguschi, lapas bes kasteem, seeds gaischi dseltens, widu tumshaks. Slapja, auksta wasara wina pee mums it labi ne-isdodahs; silts un saufs seedu laiks, weegla smilts seme winai patihkama.

Calendula L. Kringelischi (Ringelblume).

Buhs šawu wahrdu dabujušči zaur to, ka winu eenakhtuščahš jehklas rinki šalee-
zahš. Romeešču walodâ calendae ir katra mehnešča pirmâ deena, laifam šalidšči-
nama fa tee katrâ mehneši, taš ir, arweenu seeb.

C. officinalis L. Tehw. Bahzija. Tahš fugas ar pilneem balt-
dšelteneem seedeem kâ Meteor fl. pl., tâpat ari:

C. pluvialis Pongei fl. pl., ar balteem pilneem seedeem, ir gan
wehrtas dahrsâ audšinaht; pašihstams 1 p. augstš stahds.

Campanula L. Pulkstenišči (Glockenblume).

Seedi pulkstenam (Glocke) lihdsigi.

C. attica, gaischi filš, jauks seeds. Tehw. Mpu-kalnôs.

C. attica fl. pl. alba, balti pilni seedi.

Bef šchihm wehl derigas, no dahrsâ sehjameem peemineht:

C. macrostyla, ar leeleem tumšči fileem un

C. macrost. rosaeflora, eefarkaneem seedeem.

C. Speculum, ir ihpašča sema fuga, no kureem zaur ruhpiġu
kopsčanu daščadi seedi, gan pilditi, gan weentahrschi zehluschees nu
ir katrâ zenu-rahđitajâ usšihmeti.

Centaurea L. Rudsu-puke (Kornblume).

No kentauria, weenas stahdu fugas pehž Hippocr.

C. Cyanus, dahrsdš audsetas rudsu-pukes ir wišadâš pehrwês
1—1½ p. augsti augoščas, katram pašihstamas, it ihpašči preešč
kronu piščanas zeenitas.

C. depressa, fila.

C. depressa rosea, eefarkana, ir abas semas fugas.

C. depressa moschata, ar moščuš smaršču, no kuraħm ir zitas
ar balteem, šarkaneem, fileem un dšelteneem seedeem.

Centranthus D. C. Baldrians (Spornblume).

Šalits is kentron (pešis) un anthos (seeds).

C. macrosiphon (Valeriana rubra L.), ar šarkaneem, balteem un
eefarkaneem seedeem. Stahds aug lihds 2 p. augstš, ar eegarenahm,
lihdsenahm, gaischi šakahm lapahm. Katrâ sara galâ parahdahš pla-
fanôs buntinôs kofchi eefarkani jeb balti, šmalki seedini. Semahš
fugas jo wairak patihkamas.

Chrysanthemum L. Gowu-puke (Wucherblume).

Šalits is ehrysos (felts) un anthemon (seeds).

Ch. tricolor fl. pl. No šchihm teef wairak zeenitas tahš piln-
seedigas, wišadâš pehrwês. Stahds muhsu gow-pukeħm koti lihdsigiš
1—1½ p. augstš.

Ch. inodorum fl. pl., šneegabalts asteru seedam lihdsigs un preešč
puščku feeščanas ihsti derigs.

Clarkia. Purs. Klarfia.

Pehž kapteina Clark, kas bija lihdsjelotajs generalim Lewis Seemel-Amerikâ.

C. elegans, patihkama, eefarkana masa pušite ar mašahm, gawe-
nahm lapinahm. Tehw. Kalifornija.

C. pulchella, kofčakâ tumščaki šarkana, kâ pirmâ, no kuraħm
ari ir baltas un raibas fugas, 1 p. augsta. Semakahš wišur jo kofchi
išleetajamas un zenu-rahđitajôs no šchihm ir usšihmetas daudš fugas.

Colinsia. Nutt. Kolinsje.

Pehž C. Collinsia, dabas-šimbu prezidenta Philadelphia.

C. bicolor, diwpeħrwiga. Tehw. Kalifornija. Stahdinhš aug
lihds peħdu augstš, šarini plesčahš uš wišahm pušehm un parahda
galâ garenu, baltu un šilu seedinu puduri.

Dahrsneezibâš no šchihm koti daudš fugas, no kuraħm tahš weħr-
takas ir grandiflora, multiflora un verna.

Convolvulus L. Tihini (Winde).

Pehž convolvere (tihtees, greestees).

C. tricolor. Tehwija Špahnija, Sizilija. Trihs peħrwiga, ir koti
jauka un lehti audsejama, augsto
stahdu doħju malas deriga eefan-
teht, 1 peħdu augsta. Winu see-
dini wišadâš peħrwês štrihpoti,
nakti šarauzahš.

**Cynoglossum L. Šunameħle
(Hundezunge).**

Šalits peħž kyon (šuns) un glossa (meħle).

C. coelestinum, gaischi fila ne-
aifmirštele.

C. limifolium, balta. Winu see-
dini parahdahš šaru galôs. Weidsa-
mai ir balti šakas lapinas; pa
beeši šašehtas tahš leelatôs dahrsdš
parahda dašču kofčumu.

Conv. tricolor.

Delphinium Tourn. Bruneneeku peešči (Rittersporn).

D. Ajacis, dahrsâ br. Tehwija Šweizija un Franzija. Wini
aug lihds 3 p. augsti wišadâš peħrwês, uš lihdsenu kaħtu ar šmalki
dalitahm lapinahm, puķu seedi augščgalôs garâš wahrpâš.

D. hyacinthifl. fl. pl., jazintu seedigee br. lihdſ 1 p. augſti pilbit-
teem, kupleem seebeem, wairaf flawejami un patihkami. Lai gan wi-
nus ari war pawafarâ feht, tab tomehr rudeni, labâ trefnâ semê
ſtrihpâs fehti tee labaf pawafarâ dihgſt, agraf seed un dob tab ari
labakas fehklaſ. Wehl daſhadâs zitas delphinium fugas ir ſeem-
zeetes un tadehk tur aprakſtitas. Bilditee leſtoju brumeneeku peeſchi
ar reſnahm, garahm ſeedu-wahrpahm, wiſadâs pehrwês, loti jauki,
preekſchejeem lihdſigi, flawejami.

Datura L. Datura jeb ſpiz-ahbols (Stechapfel).

D. fastuosa, koſchais, iſ Egiptes.

D. ceratocaulis ferox, ar tumſcheem
kaſteem.

D. quercifolia, ar oſolan lihdſigahm lap.

Birno fugu ſehklaſ war gan pawafarâ,
bet trihs pehdigahs buhs jo teizamas wehlâ
rudeni dahrfâ feht, kur tahs tab pawafarâ
lehti dihgſt.

Gandrihs wiſas *Datura* fugas aug ar
paleelahm, platahm, robotahm un mihkſt-
wilotahm lapahm, 2—4 p. augſti, ar lee-

Delph. hyacinthifl. fl. pl. leem ahrpuſê ſilganeem un eekſchpuſê balteem
ſeedeem. Pehz ſeeda uſaug ahbols ar aſeem ehrkſchkeem, kurâ leeli
ſehklu graudi daſchreih ir pee mums lehti eenahkſt.

Escholtzia L. Eſcholtzia.

Pehz daktera J. F. Eſcholtza, kaſ Tehrpatâ mira 1831. gadâ.

E. californica, Kalifornijas dſelteni ſeedains, no kurahm daſcha-
daſ fugas pehz ſeeda pehrwês un koſchuma iſſchkirahs; 1 p. augſts,
ar ſalahm, ſmalſlahm lapinahm.

Eutoca L. Eutoka.

Salikts iſ eu (jauks) uſ ſtaikto ſeedu noluhkojot.

E. viscida, albida un Wrangeliana, ir trihs ſemas fugas,
ſtahdini derigi eekantejumani, ſeed ar ſileem, balganeem un tumſchi-
ſileem ſeedineem, ar puſſapakahm, peleki ſalahm, robotahm lapahm.

Gilia L. Gilia.

Pehz P. Salvador Gilia, kaſha Spahnneeſchu botanikas-ſiniibu kopeja.

G. tricolor, trihs pehrwiga; tâpat ari

G. tricolor alba un *rosea*, pehdu augſti ſmalſlapoti ſtahdini,
kuru weztehwi muhſu plawâs atronami. Strihpinâs pabeſi faſehtas
tahs ſeededamas deſgan koſchi iſſkatahſ.

Godetia L. Godezia.

Pehz Petera Goode, kaſha ſweſchu ſtahdu
uſmekletaja.

G. Whitneyi, leelſeedaina, ſar-
fani un balti ſtrihpota.

G. Whitneyi Brillant compacta,
ſpihdoschi ſarfana.

G. Whitneyi flamma striata,
ſpihdoschi ſtrihpota.

G. Whitneyi hybrida fl. pl.,
pilmſeediga.

*G. Whitneyi Lady Albe-
marle compacta*, ſema, koſcha
fuga.

No wiſahm zemu-rahditajôs
ſihmetahm fugahm ir ſchihſ tahs
jaukakahs. Stahts aug 1 lihdſ
1½ pehdu augſts, ar garenahm
lapahm; wihu ſeedi parahdahs
ſara galôs wairaf kopâ.

God. Whitn. Lady Albemarle comp.

Helianthus L. Saulgroſe (Sonnenblume).

Salikts iſ helios (ſaule) un anthus (ſeeds).

H. annuus fl. pl. Tehw. Kalifornia. Wihu leelee ſehklu graudi
pa 2 jeb 3 kopâ pawafarâ ſemê eekſtahdami lehti dihgſt un aug 6 lihdſ
7 p. augſti ar pilneem leeleem dſelteneem ſeedeem. Genahkufchi graudi
ir laba wiſtu hariba. Deenwidus Kreewijâ tahs top daudſ audſetas
un no wihu graudeem iſſpeeſch labu elji, kura Kreewijâ no ſemahs
lauſchu kahrtas top ehſchanai leetata. Seeds ſeededams greeſchahs
deenâ arweenu pret ſauli.

H. nanus fl. pl., ir ſemi augotti pilmſeediga fuga, top tadehk
wairaf dahrfôs zeenita.

Iberis L. Zilpene (Schleifenblume).

No Iberia, Spahnijâ; ſchihſ ſaufôs ſemes ſtrehkôs wiſwairaf atrobahs.

I. amara, balta, laba preekſch eekanteſchanaſ.

I. amara hybrida nana, ſema fuga, daſhadâs pehrwês.

I. amara umbellata, ari wiſadâs ſeedu pehrwês no wiſtumſcha
purpurſarfana lihdſ gaiſchi balteem ſeedeem; ſchihſ tahs koſchakahs.
Tehw. Spahnija.

Ipomaea L. Tihine (Trichterwinde).

No ips (tahrps) un homoios (lihdfigs), augot wihtes tinahs tahrpam lihdfigi.

Ipom. purpurea.

L. purpurea. Tehw. Wafar-Indija. Stahds tinahs 6—8 p. augstu un seed ar koscheem, strihpoteem seedeem, jankās pehrwēs, loti zeenits un pasihstams. Wina no naktsfalmahm bailiga, tadehl tikai maija eesahkumā tur sehjama, fur ta war zauru wafaru augt. Trihs meetini pehdās platumā semē eedurti un augšgalōs safeeti apang ar scheem par smuku piramidu.

Ipomaea coccinea hederacea, Huberi etc. ari skaitas fugas.

Lathyrus L. Boku-sirni.

Greekeschu wahrs preeksch pahschku-augteem.

L. azureus, gaischi filee, wanaga-sirni.

L. odoratus, smarshigee, wisadās pehrwēs, loti zeeniti katrā dahrsneezibā, aug 4—5 p. augsti, lauku strneem lihdfigi. Leeli seedi parahdahs wisadās skaitās pehrwēs; aug ar gareem kahtineem, ir patihkami gahrđodigi un tadehl preeksch puschku seeschanas nepeezeeshami. Tehw. Sizilija un Nih-Indija.

Lavatera L. Lawatera, apsu-rose.

Pehs Schweizijas daktera un dabas pratefa Lawater'a.

L. trimestris. Tehw. Deenwidus-Giropa. Stahds aug 2—3 p. augsts, sarots, ar apsei lihdfigahm, robotahm lapahm, ar farkaneem jeb balteem seedeem, furi katrs pa weenam us sawu kahtinu is lapas un sara kasta isaug. Geksch leelakahm puku dobehm ihsti teizams.

L. arborea, kofam lihdfigais, aug ar balti raibahm lapahm 4—5 p. augsts un ir wafarā starp lapu stahdeem audsejams.

Linaria Tourn. Seewu-lini (Frauenflachs).

Nosaukts pehs greeku dseesmineeka Linos.

L. alpina, augstōs Alpu kalnōs augosch, sems sarots stahdinisch, ar masahm garenahm lapinahm, ar tumšchi silu, dselteni eekantetu seedian, grib smiltainu semi un ehnotu weetu. Wina war ari dsestrā gaischā weetā pahr seemu ismitinaht, un podinā audsehts tas ir zauru gadu skaitis un neapnizis seedetajs. Wina karajoschā daba ihsti deriga un jauka ampeles isleetaht.

L. bipartia, raibseediga.

L. Cymbalaria, laba preeksch flintu apandsechanas.

L. marocana, koscha tumšchifarkanā.

L. reticulata aureo-purpurea, dselteni seedigā, ar tumšchi farkaneem raibumeem. Zitas neminetas Linariu fugas masak wehrtas.

Linum L. Boku-lini.

L. grandiflorum rubrum, farkanseedaine. Tehw. Mschirija. Schuburots ar lihdseeneem, gareem sareem augots stahds, 1 p. augsts, ar teewahm, garahm lihdsenahm, lauku lineem lihdfigahm lapahm. Seedi parahdahs sarn galōs, ir leeli gaischi-farkani ar tumshaku widu. Seeds ir patihkams un tadehl gan wehrts dahrsōs kopt. Labā saulgosē pawafarā strihpās sehti tee ahtri dihgst, ja neaismirstam lihd usdihgst, sehklas arweenu mitras ustureht. Sausā rudeni sehklas lehti eenahst un ir zitahm linu sehklahm gluschi lihdfigas.

L. roseum, ar gaischi eesarkaneem (rosā) seedeem, masak eewehroti; tāpat ari baltee un filee, leelseedigee, koscha seeda mihkotajeem masak wehrti.

Lupinus L. Wilka-pupas (Feigbohne).

No lupus (wilks), tadehl, ta schis stahds katrā semē isdodahs.

L. Cruiksankii, tumšchi filas, 3 p. augstas.

L. grandifolia tricolor, trihspehrwigas, gaischi dseltenas, farkani filas un baltas, leellapaines.

L. hybridus, wisadās pehrwēs.

L. mutabilis, nepastahwigas.

L. nanus, semas filas.

L. nanus fl. albo, baltas. Tehw. Sizilija un Spahnija. No winu dauds un daschadahm fugahm ir sche minetas tahs wehrtigahs. Wina grandi, pawafarā dahrsā sehti, isdodahs katrā weetā un semē.

Malopa L. Malope.

No melops, ar ahbolam lihdfigu iskatu.

M. grandiflora alba, balta.

M. grandiflora purpurea, farkana. Tehw. Anglija un Seemel-Afrika. Stahds aug lihd 3 p. augsts, sarots, seedi sarn un lapu laktōs ar pagareem kahteem, lihdsenahm, smalki robotahm lapahm, isdodahs labi augligā semē un labā saulgosē.

Malva L. Malwe, rahscha.

No malakos (mihstis), atmihstinadama sahle ahrestechanā.

M. crispa, kruslapota.

M. mauritiana un zebrina, ir tumšchi farkan seedigas; koschas leelakōs puku-, bet ihpajchi krusmu-platschōs stahdiht, aug 4—5 p. augstas. Tehw. Deenwidus-Giropa.

Nemophilla, Bart. Ghnulite (Hainblume).

Si nemos (mefchs) un philos (draugs), labprahht ehna augoti.

N. insignis, koschakâ, sems stahdinsch, kura sari gar semi augdami ispleschahs, lapas ir teewas, garas, pirksteem lihdsigi skalditas. Winau filce seedini ir 5-lapaini un pulkâ us reisi seededami, strihpâ eesehti parahda ihsto koschumu. Winas war jaw agrâ pawasara un tad ari wehl maijâ seht, zaur ko seedu laiks ilgati uskawejahs. No schihm wehl jo wehrtakas fugas ir:

[Nem. insignis.

- N. cramboides, gaischi fila.
- N. cramboides albo nigra, balta ar melnu widu.
- N. cramboides oculata, gaischi fila ar melnu widu.
- N. maculata, raiba leelseedaine.
- N. atomaria, balti raiba.

Nigella L. Kruhmu Greta (Gretchen im Busch).

N. damascena fl. pl. Tehw. Deenwidus-Giropa. Seeds ir filgani baltis, wisapfahrt ar teewahm smalkahm lapinahm apaudits. Stahds aug 1—1½ p. augsts, seed julijâ un augustâ. Pehz seedeem parahdahs seeda weeta saki peleks, laba reeksta leelumâ, apaksch mazinisch, kurâ atronahs melni, labi paleeli sehflu graudini. Wina aug un isdodahs katrâ semê un top dahrsds daschreis gekiga wahrda pehz kopta.

- N. damascena alba fl. pl., balta, pilnseediga.
- N. damascena nana fl. pl., sema, tikai 10—12 zol. augsta, jo wairaf zeenita. Bes schihm wehl:
- N. hispanica, fila un balta, Spahnijas, un
- N. hispanica atropurpurea, tumtschi farkana, ir jo eewehrojamas.

Papaver L. Magone (Mohn).

No papa (behrnu putra), tadeht ka senaf behrnu ehdeenam wagonu graudus peelita, kuras meegu pawairo.

P. Murselli fl. pl. Tehw. Deenwidus-Giropa un Kaukasia. Magones katram pasihstamas, bet schihs te minetas ir it ihpaschi koschas, ar balteem pilditeem seedeem, seedu gali farkani raibi; zitas atkal eefarkanas, baltas, filgani-baltas un farkanas.

P. paeoniflorum nanum fl. pl., semakâ fuga, ar pilneem seedeem, ari daschadâs pehrwês.

P. Rhoeas fl. pl., laufu magone (plahpene — Klatfchmohn), daschadâs pehrwês, pilnseediga, masaka kâ pirmak minetas fugas.

P. somniferum fl. pl., platlapota, seedi wijadâs skaitâs pehrwês. Wifas magonu fugas ir labaf us dobi plati seht un tiklihds, ka tahs sadihguschas, ta isfraustiht, ka winas pa beesi nepaleef; jo retaki augot tahm buhs pilnigati seedi. Schihm tikai sawa ihpascha weeta ja-ee-rahda; starp ziteem stahdeem schihis seht jeb stahdiht ir nederigs.

Phaseolus L. Puku-pupa (Brunkbohne).

Ph. ignarius bicolor, ir koscha ar farkan-balteem seedeem augoti schabel-pupa, kura sawu seedu dehl no fiktakeem semeš-strehkeem pee mums eewesta, top pee meeteem, maifscheem 2c. lapenes, schogus jeb zitu kahdu weetu aissegt, labprahht andseta. Graudi maija mehnescha eefahkumâ tur sehjami, kur tee augdami war apineem lihdsigi us augschu tihtees. Ja graudus jaw aprili majds podinds isdeedsejam un pufs maijâ dahrsâ istahdam, tad seedi ahtraf parahdahs, stahds augshanâ labaki attihstahs un sagatawo lihds rudenim ari sehklas.

Poligonum L. Masgulis (Knöterich).

- P. orientale, garais lihds 6 p. garisch. Tehw. Rihna.
- P. orientale pumilum, semais lihds 3 p. augsts, ar resnu, lihdsenu zelnu, sari galds us semi karajahs farkanahs seedu wahrpas, kas wina padara par jauku dahrsâ stahdu.

Reseda B. Reseda.

R. odorata, smarshiga, pasihstama un katrâ dahrsneeziâ koti zeenita. Tehw. Alschire. Bats stahdinsch deefgan newehrts, bet zaur sawa saki dseltena seedina leelu un koti patihkamu smarshu winsch ir wijur augsti zeenihst, tikpat pee augsteem, kâ semeem, bagateem un masak pahrtikuscheem. Bes resedas naw neweens puku puschkis domajams, lai tas buhtu mishakai, bruste, seewai, draudseni jeb draugam dahwinahst. Pee wijadeem dsihwes eespaideem schi atrod un atradihs us wiseem laikeem patifschanu un laipnu smaidifschanu. Smiltainâ semê weenreis eesehta, ta zaur sehklam pate issehjahs un zitâ pawasara atkal aug, sinams tad tikai wasaras beigâs un rudenî seed; bet dahrsneeziâs reseda top tã zeenita, ka winau podinds audsejot war katrâ gada-laikâ seedds redseht un pa-ostees. Dahrsâ sehjot jaw ari us to jaluhko, ka pawasara, aprili, maija eefahkumâ un maija beigâs, ari wehl resedas eesehjam, tad seedini lihds wehlam rudenim netruhks. Julijâ podinds sehtas seedehs pee 6—8 gr. fiktuma nowemberi lihds janwarim; augustâ un septemberi sehtas tahs atkal seedehs lihds agram pawasaram; janwari jeb februari sehtas resedas seedehs tik ilgi, lihds dahrsâ sehtahs te peelesenahs.

Podòs audsejot schim jadob lapu un lezeku seme, it stipri ar smilki fajauktu. Sehklas 3—4 zol. platòs podinòs eefehetas, ar plahnu fahrtinu semes apsedamas un kad stahdini fadihgufchi, tad tikai 3—4 katrà podà atstahjami. Kamehr wasarà un wehlà rudeni war, waijag winas arweenu laukà tureht. Puku-namòs jeb istabà tee jatur klast pee logeem un zil ween warot prišchs gaišs arweenu japeelaišch. Seemà winas tikai tad ar istabà zc. stahwejušchu uhdeni ja-aplej, kad tahs pateesi faufas; pawasara pufšdeenas saulé weegli ja-apehno un pehz waijadšibas pee maseem, teeweem meetineem japeeseen.

Reseda ir weengada stahds, tomehr istabàs turot wianu zelmi paleef zeeti un aug wehl ir otrà gadà, lai gan wezaki stahdi seed tikai ar maseem, wahjeem seedineem. Ar ruhpiгу kopschanu war no rešedahm podòs kofchus kozinus ar 1—1½ p. augstu kronu usaudseht, ja eefahkumà weenu stahdinu pee meetina manigi us augšchu wada, pirmos seedinūs arweenu nokneebj, lihds kozinšch patihkamu augtumū šafneedšis. No apakšchas katrs šahna sarišch ja-atgraisa un beidsot krona sarini zaur apgraišchanu japawairo. Ja rešedas ihpaschi istabàs augot labi ne-ošch, tad ta ir šihme, ka tahm mas škaidrs gaišs peeknuwis; eefehjoshà brihdi peelaists gaišs pahrlabo un pawairo smarschu.

R. grandiflora, ar leelakeem seedineem.

R. grandiflora gigantea pyramidalis, stahwu us augšchu augoti un leelseediga fuga.

R. grandiflora multiflora compacta, sema, apaki augoti fuga.

Schihš 3 fugas ir jaunlaiku audsekni un it ihpaschi podu audsechanai usflawejami.

Saponoria L. Seepju-sahle (Seifenkraut).

No sapo (seepes).

S. multiflora, dauds seedaine, eefarkaneem, maseem seedineem. Tehw. Spahnija. Sarots, 8—10 zol. augsts stahdinšch, ar pufšapafahm, us kasta pufi teewahm lapinahm, ir preeksch masahm puku-dobitechm, ar neaismirstelehm (Mijosotis alpestris) kopà augdams ihsti patihkams. Rudeni sehsta un seemà dšestri ismitinata wina seed jaw agrà pawasara.

S. multiflora compacta, beefaki kopà angoti, šarkana.

S. multiflora compacta alba, baltseediga, kofcha fuga.

Sanvitalia, Guatt. Sanvitalia.

Rosaukta pehz Štaltjas leelf. Sanvitalia.

S. procumbens, gulu gar semi angoti. Tehw. Meksika. Masš preekschejam lihdsigs stahdinšch, ar kofchi dšelteneem, seeda widu melneem seedineem, tàpat ari masàs dobès ihsti kofchs seedetajs.

S. procumbens fl. pl. compacta, pilnseediga, beefšarota, ihsti kofcha. Wairaf reišas isfehsta usturahš ilgati seededama. Pirmo fugu war agraki sehst, otra derehs lezeklā sehst un sebak pahrstahdiht. Wina isdodahš katrà dahrja semē.

Schizanthus, Rz. Plehstafa (Spaltblume).

Ši schiza (plehšma) un anthos (seeds).

S. grandiflorus, leelseediga, daschadàs pehrwēs.

S. papilionaceus, ar dšelten-šarkani raibu, taurinu pehrwehm lihdsigu seedinu.

S. pinnatus, ar balteem un šileem seedineem. Tehw. Ššhili.

S. retusus, daschadàs pehrwēs.

Schee stahdini, ar teewahm, masahm lapinahm, ar spalwoteem un lihpiгеem kachtineem, kuru seedini šekaròs karajahš, ir tikpat podòs kà dahrjòs ihsti teizami. Augustà podinòs sehsta ta wišadi rešedahm lihdsigi apkopjama un smiltainà lapu- un lezeku-semē sehjama. Pirmahš fugas maija šahkumà dahršà sehstas it labi isdodahš, beidsamahš atkal buhs labak lezeklā eefehst un kad pawasara šalnaš beigufchas, dahršà pufšehnotà weetà isstahdiht. Šabaki buhs, ja zelmus pa-augsti eestahdihs un seedu laikà no leetus pasargahš, zitadi winas lehti lihds ar semi nopuhst.

Silene L. Puhšlene (Plebkraut).

Ši Greece mitologijas šalitis wahrds.

S. armeria, šarkana un wehl daschàs zitàs pehrwēs.

S. pendula, karajoshà, preeksch eekanteschanas laba. Jaunakòs laikòs no schim dauds un daschadas semas fugas pee-audsetas, tadehl dobju malàs strihpinàs sehjamas. Us smiltainahm šaufahm grahwmalehm esmu behrns buhdams tahš dru-wàs pluhstajis un wianu balto seedinu, kuzam apakšch puhšlis klast, pcepufšdams ar trokšni šprahšfinajis. Schihš dahrjòs audsetas fugas ir ar leeleem, šarkaneem seedeem, garenahm, peleki šakahm lapahm. Da-

Silene pendula fl. pl.

ſchahm ſugahm ir lihpigi ſarini un tadehk pehz teem tad Wahzu noſaufumš.

S. pend. fl. pl. (ff. 61. L. p.), iſhti zeenita pilnſeediga ſuga.

Tropaeolum L. Naſurtias, gaila peefchi, krefe (ſtupuzinerkrefe).

No tropaion, uſwaretaja ſihme (Trophæe); ſeedš bruuu zepurei, lapa rokturei (ſchild) lihdſiga.

T. majus, leelâ krefe, Indijas krefe (Nasturtium indicum majus). Jaw 1684. g. iſ Peru Ciropâ eewefta un tagad wiſur, tikpat zeema-meitas, kâ leelkungu dahrfâ loti zeenita. Miſkſtas, gailchi ſaſas wihtes leen tahki gar ſemi jeb uſtahpi gar ſeenu, ſpaleeri zc. uſ augſchu. Lapas apalaš, apakſchpuſe gailchi ſaſas, widû ar garu kahtinu, lihdſjenas. Seedi garkahtaini, ar wiſwairaf bſeltenu, gailchu, tumſchi-ſarkanu un it tumſchu pehrwi. Œchi praſtakâ ſuga it labi iſdodahš, kad winu leelos grauduš maija ſahkumâ tur ſtahda, kur teem buhš waſarâ augt.

T. majus nanum (Tom Tumb.), ſemâ krefe, jaunako laiku behrnš, kaš zaur ruhpigu ſeedu apwaiſkoſchanu no preekſchejeem zehluſeš. Wina aug lapâš un ſeedôš pirneem lihdſiga, bet paleek ſema, maſâ puduriti augoti. No ſcheem dahrfneeki uſſihmê zenu-rahditajôš daudš un daſchadas ſugas, kuraš no gailſchahm lihdſ pat wiſtumſchakahm ſeedu- un tâpat ari lapu pehrwehm ſawu leelu daſchadibu parahda un puſu dahrfneekam paleek loti patihkama. Wina katra weetâ un ſemê iſdodahš, bet pawaſarâ no nalts ſalnahm bailiga, tadehk tik maijâ dahrfâ ſehjama. Sehklas rudenôš eenahkoſchaš nobirſt, kâ paleeli, grumbaini firni, ſtahda apakſchâ lehti uſlaſami, ſauſumâ uſglabajami.

Viscaria Riv. Baltaztina (Sichttöschchen).

V. oculata alba, balta.

V. oculata hybrida, wiſadâš pehrwêš, ſarkanaš ir it koſchaš.

V. oculata nana, tâpat daſchadâš ſeedu pehrwêš, ſemakaš kâ pirmahš un tadehk jo patihkamaš. Tehw. Seemela-Afrika. Stahdinhſch aug no pirmahš 1½ p., no beidſamaš ſugaš 10 zol. augſts, ar teewahm, garenahm, widû platakahm lapinahm. Seedi parahdahš ſaru galôš, tâ ka ſchihš pabeefi kopâ ſafehtas jeb ſaſtahditas, greeſch uſ ſewi katra ſtahdu drauga wehribu. Smalkaš ſehklineaš ſtrihpâ eefeh-taš, weegli ar ſmalku ſemi apſedſamaš un lihdſ uſdihgſt, arweenu mitri-namaš. Sehflu galwinaš lehti eenahkſt un rudeni weegli iſkulaſamaš.

Whitlavia Hav. Witlawia.

Noſaukta pehz ſtahdu-ſinatneeka Witlaw'a.

W. Gloxiniodes, gloſſinijam lihdſiga; ſeedini balti un gailchi ſili raiboti.

W. grandiflora, leelſeedigi, ſili.

W. grandiflora alba, leelſeedigi balti. Tehw. Kalifornia. Sapi-naš leelrobotas, peleki ſaſas, ſeedi pulkſtenam lihdſigi uſ weenu puſi ſekarâ karajahš, aug lihdſ 1 p. augſts, ſeed labi ilgi un tadehk wehrts kopt. Winu paſmalkaš ſehklineaš ſtrihpinâš ſehjamaš, ar plahnu ſemeš kahtinu apſedſamaš, ir derigaš dobjû malaš puſchſot.

Xeranthemum L. Sausſeede (Papierblume).

Salikts wahrds no ksero (ſauſš) un anthemion (ſeedš).

X. grandiflorum purpureum fl. pl., tumſchi ſarkana, leelſeediga.

X. imperiale plenissimum, koſchakâ, ſtipri pilditâ.

X. nanum multiflorum, ſemakâ ſuga, bagat ſeediga.

X. superbissimum pl., ar apakeem pilditeem ſeedeem, ſarkana.

X. superbissimum album pl., baltſeediga, pilditeem ſeedeem.

Stahds aug lihdſ 1½ p. augſts, kahti, ſari un lapinaš gailchi peleki; ſaſas lapas ir garenas, abôš galôš teewakaš, ſeedi eefarkani un balti, ſauſi. Œchihš ſalmu-puku ſehklaš jaſehj pawaſarâ, maija eefahkumâ, ſargatâ ſaulgoſe jeb ari lezekkâ un tad wehlaſi japahrſtahda.

Zea L. Turzijas puhri (Mais).

No ta wahrda zalin (dſihwiba), taš ir dſihws uſturs, maiſe. Wiſwezatahš tautas noſauza weenu puhru ſugu par Zeia.

Zea Caragua, milſu puhri, top daudſkahtigi dahrfôš ſtarp ziteem lapu ſtahdeem audſehiti, kur ſchee, ja ſeme labi trekna un ſargata ſaulgoſe, 6—8 p. augſtumu weenâ waſarâ ſaſneedš un ar ſawahm garahm, platakahm karajokoſchahm lapahm zitu platlapoto ſtahdu ſtarpâ it koſchi iſſkatahš. Bai gan winu firneem lihdſigus leeluš grauduš war maija m. ſahkumâ dahrfâ ſeht, tad tomehr leelaki un labaki wini iſaug, ja winaš agri lezekkâ ſehj, podinôš lihdſ puſš maijam ſiltumâ audſina un pehz tam tikai dahrfâ, labâ treknâ ſemê eetahda. Ja pee ſauſa laika teem mitrumu un wehl waſaraš widû mehſkoſchanu ar ſtrutahm zc. no-wehleſi, tad tee ahtri pahz ziteem lepoſeš.

Zea japonica.

Z. japonica, Japaneš ſtrihpotaiš, aug maſakš kâ pirmajš, ar balti ſtrihpotahm lapahm un top ſtarp raiblapoteem ſtahdeem dahrfu koſchumam daudſkaht leetahtš. Waſarâ podôš audſehitš taš ari koſchi iſſkatahš; ehnota weeta un wahja ſeme winu padara newehrtnu. No wi-neem wehl daudš un daſchadas ſugas, kuraš tikai laukſaimneeziâ eewehrojamaš un daſchôš ſiltakôš ſemeš ſtrehkôš top preekſch lopu baribaš audſehitaš.

Bes teem ſchai nodakâ plasſchaki peemineetee ſtahdeem wehl ir daſchi tahdi, kaſ leelakâs dahrsneeziabâs top eewehroti, tâpat ari pawafarâ dahrsâ fehjami, bet tee iſhtam ſkaiſtu puſu miſlotajam maſaf wehrti. Ja nu kaſdam buhtu preeks, ar teem klahtaf eepaſihteek jeb ja kaſdâs dahrsneeſ kaſdus no ſcheem mekletu, tad te wehl wahrâ toſ ihji peefauſſchu:

- Agremone platyceras, balta ſpizmagone.
- Agremone speciosa, dſeltena.
- Aster tenellus, koſcha ſwaigſnupukite.
- Beta brasiliensis, Braſilijas beetes ar ſkaiſtahm lapahm, daſchadâs pehrwês.
- Callichroa platiglossa, dſeltenſeedigâ.
- Campanula Loreiji, daſchadâs pehrwês.
- Carthamus tinctorius, dſeltenâ (Saffor).
- Centauridium Drumondii, ſpihdoschi dſeltenâ ſeedâ.
- Cerintho gymnandra, waſka-puſe, dſeltena.
- Cerintho retorta un major, balti un dſelteni raibaſ.
- Collomia coccinea, gaiſchi ſarfani, maſi ſeedini.
- Cosmea bipinata un purpurea, ſila un ſarfana.
- Crepis alba, barbata un rubra, balta, dſeltena un ſarfana.
- Draeocephalum moldawikum, puſka-galwa, preekſch bitehm derigâ.
- Eucharidium, daſchadâs pehrwês, kapu-ſweje.
- Hibiscus calisurus, dſeltenaiſ ihbiſch.
- Holeus sacharatus, zukura ſteebriſ, ſiltumâ fehjami.
- Hymenoxis californica, dſeltenâ.
- Kaulfussia amelloides, daſchadâs pehrwês.
- Lastenia californica, dſeltena.
- Leptossiphon androsaceus un hybridus, daudſ un daſchadâs pehrwês, ſmalſi ſeedini.
- Mathiola bicornis, eefarfana, ſmarſchiga.
- Palava flexuosa, eefarfana, koſcha.
- Phacelia congesta, laba preekſch bitehm.
- Spragunaea umbellata, it koſcha, gaiſchi ſarfana.
- Trifolium suaveolens, ſmarſchigaiſ ahbolinſch.

Smilgâ un ſahles.

No ſchihm top daudſ un daſchadâs ſugaſ dahrsdâs koſtas, ne wiſ ſeeda, bet it ihpaſchi ſawada ſkaiſtuma peh3; kuru koſchumâs ſaſtahw eekſch patihkama it ſewiſchka uſſkata jeb koſchas ſawadaſ pehrwês.

Bee daſchahm ſahlu ſugahm winu fehllu grandini un grandu mazini kâ koſchakee wiſuliſchi ar ſudrabotu, ſeltotu jeb zitadi koſchi pehrwetu ſariu jeb lapinahm ſtahdu miſlotaju wehribu uſ ſewi greeſch; zitaſ attal derigâſ ſaufâ buhſchanâ pehrweht un ſeemâ, kur dabikſas puſes truhtſt, ar ſchihm daſchu robu iſpildiht. Puſu kuſſchu (Bouquet) ſeeſchanai ſchihſ un ſauſſſeedes (Strohblumen) ir no leela ſwara un daſchâ Wahzijas pilſatâ ir eetaiſiti fabriki, kaſ puſu puſſchuſ, kronuſ un daſchadâs zituſ dahrsneeziabâs meſlejamuſ daikuſ pin, pehrwê un pahrdod, it ihpaſchi ſeemâ, kur dabikſu puſu truhtumuſ. Bee lihku un kapa weetu iſgreſnoſchanaſ ſeemâ ſchihſ ſchahwetâs un pehrwetâs puſes pilſatâs top leeliſki leetataſ. Wahzijas puſu-fabriki ir ari jaw tik tahli eemanijuſcheek, gandrihſ wiſuſ muhſu dahrsu puſu-ſeeduſ uſ mahſſligu zeku tâ ſchahweht, ka ſeedi ſawu ſkaiſtaſo pehrwi un uſſkату patur un peh3 tam ſaujahſ ilgi jo ilgi uſglabateek un katrâ wiſſe tikpat kâ waſarâ audſiſ ſeedâ kuſſchâs jeb kronâs ſagatawot. Sche par ſcho mahſſlu runaht naw manſ noluhkâ, tikai grihu ſchai nodakâ uſſkaiſtiht wiſas tahſ wehrtakahſ ſahles, kaſ dahrsneeziabâs teek zeenitaſ.

Winu fehklaſ tâpat dahrsâ jeb ari lezekkâ fehjamaſ un peh3af pahſſtahditaſ ſawu koſchumuſ tad kopejam daſchadi parahda.

Agrostis pulchella, patihkama ſmilga.

Agrostis nebulosa, balt-peleka koſcha ſahlite ar ſmalkeem wiſuliſcheem.

Andropogon L. Bahrsdſahle (Bartgras).

Wahrpa bahrsdai (pogon) lihdiſiga.

A. argenteus, ſudrabotâ. Tehw. Deenwiduſ-Amerika, ir wairaf gaduſ augotâ ſtahdâs, no fehklahm lehti pee-audſejamaſ, kuraſ lezekkâ ſehtâs labi dihgft. Ari no ſaknu ataugahm lehti pawairojamaſ. Auguſtâ, rudeni ſaknu atwaſaſ ar ſaknitehm atgreeſtaſ podâs ſtahditaſ, iſtabâ uſ logu lehti iſmiht un tad pawaſarâ, maijâ, kad ſaluaſ beiguſchahſ, trefnâ ſemê, ſauleſ weetâ, it ihpaſchi ſahleenâ iſſtahdamaſ, kur tahſ ar ziteem ſkaiſtlayoteem ſtahdeem kopâ koſchi lepojahſ, 8 lihdiſ 10 p. augſti augdamaſ.

Anthoxanthum L. Odigâ ſahle (Ruchgras).

A. gracile, koſcha ſahle, kaſ pawaſarâ dahrsâ ſeha lihdiſ rudeniſ ſawu koſchumuſ parahda un ari fehklaſ rudeniſ ſagatawo.

Briza L. Trihzone (Zittergras).

B. maxima, leelakâ ſuga, preekſch puſu-puſſcheem ihſti zeenita, aug lihdiſ 1 1/2 p. augſta, ſmilgai lihdiſiga, kuraſ uſ ſmalkeem ſarineem

paleeli sehflu graudi ar mazineem no mafatahs wehshminas eekustinati weenumehr trihz. Sehklas top pawafara strihpas sehtas.

Bromus L. Zeeffahlei lihdfiga trihzone.

B. brizaeformis L., preekshejam lihdfiga zeehu sahle, kuru sarini ari patihkami preeksch kuschkeem.

B. macrostachys un patula, ir ari it koschas fugas.

Lamarkia L. Selt-astite (Goldschwanz).

L. aurea, dseltens, 6—8 zol. augsts stahdinsch, lehti audsejams. Pawafara sehklas lezeffa sehjamas, sebak dahrsa pahrstahdamas. Preeksch usglabaschanas jaw juhlijā, tiklihdf ka plakanahs wahrpinas pilnigi isauguschas, janogreesch un ehnotā, dsestrā weetā japaglabā. Preeksch sehklas waijag wahrpinas ilgati dahrsa eenahzinaht un fantsā laikā fawahft.

Eleusine L. Krušta-fahle (Kreuzgras).

E. coracana, ar lihkahm, garahm wahrpahm.

E. oligostachia, ihsti koscha, abas dahrsā sehjamas, aug lihdf 3 p. augsta, seemzeete, tikpat no sehklahm, kā ari zaur saknu-pudura pahrdalischanu lehti pawairojama. Saknes seemā ar lapahm 2c. apsebjamas. Schin lihdfigas un flawejamas wehl ir: Erianthus Ravennae, Eulalia japonica un Festuca viridis. Beidsamā ir sema, koscha sahle preeksch dohju malahm, ari seemzeete.

Gymnothrix R. Br. Blitmate (Nachtbaar).

Salits wahrdš no gymnos (plits, fails) un thrix (mati).

G. latifolia, platlapota. Tehw. Montewideo. No seemzeetiga saknu pudura aug pawafara daudš stobru, kurei, ja mitrumš un laba faules weeta netruhft, isaug 6—8 p. augsti. Wina platas lapas safneedš garumu lihdf 1½ p. un pahrleezahš tad koschi us semi karadamahš. Pawairojama zaur sehklahm un ari pawafara saknu puduri pahrdalot. Trefnā, ar smikti maisitā mehflu-semē wina pareifi aug. Rudeni saknu pudurs kahdā spanni jeb leelā podā eestahdihtš, seemā pagrabā jeb zitā dsestrā weetā bes fala jaismitina. Slapjums tam seemā skahdigš, tomehr lehnš mitrumš saknehm waijadfigš.

Gynerium Hamb. Seewu-mati (Pampasgras).

Salits no gyne (seewa) un erion (wilna, mati).

G. argenteum, sudrabotā. Tehw. Tschili un Montewideo, kur ta dajchās weetās leelus klaijums augot aplahj un par pampas

Gynerium argenteum.

sahli top nosaukta. Winas kopschana un audseschana preekshejai lihdfiga. Ar tukšhu spanni jeb muzu rudeni apspeesta un pehz tam wispah ar mehseem jeb lapahm apsegta gan ir seemā pee numš laukā ismiht; tomehr droshaki ir, wianu rudeni podā 2c. stahdiht un bes fala ismitinaht. — Skatees bild.

Isolepis R. Br. Watu-fahle (Zartrieb).

I. pygmaea, semā, wairak gaduš is saknehm augoti, jaunakōš laikōš par Fimbristylis brevis (Vahl.) pashtama, atrodahš Deenwidus-Giropā, Tschili un Peru. Sahle aug is saknes 8—12 zol. gava, smalka, apala, lihdfena un augot us semi karajahš; top tikai podōš audseta, preeksch logu un puku-galdu malas aplischanas ihsti patihkama. Katrā augligā, smiltainā lezeffa semē wina labi isdobahš un seemā, padsestrā istabā pee 8—12 gr. siltuma jamitina. Pawafara zelms gabalindš saploshits derigs augligā semē stahdiht, kur tas lihdf rudeni koschi kuplojahš un tad podā stahdihtš der katram puku galdam zauru seemu par koschumu.

Panicum L. Maises-fahle (Hirsegras).

Panis (maise), tadehl ka fentschi wianu graudus (auglus) maisesjepshanai leetajuschi.

Pee schi stahda fugas peeskaitami dajchadi sahlu (gramineae) augi, kas dahrsneezibā jawa koscha isskata pehz top daudskahrtigi leetati, gan wasarā dahrsā filto semju stahdu pulkā, gan seemā us logeem un puku-namōš.

Zaur sehshanu, kā ari zaur saknu pudura pahrdalischanu wini lehti pawairojami un bes kahda puhlina ari podōš katrā augligā semē lehti audsejami. No daudsgadigahm fugahm, kas wasarā dahrsā auguschas, jaw waijag augustā jaunās saknu atwasas podōš eestahdiht, sebak stahditas tahš newar deesgan eesaknotees un tadehl seemā drihs panihft. Schihš pee 8—12 gr. siltuma mitinamas.

P. crusgalli, galka-peesim lihdfigais,

P. oryzinum, rihsa-stahdam lihdfigais,

P. violaceum, filganais, — kas wiš pawafara fildā lezeffa no sehklahm pee-audsejami, ir tikai kā weena gada stahdi wasarā dahrsā audsejami.

P. eruciforme, krušta-sahlei lihdfiga.

P. sulkatum, (wagota) reewota sahle.

P. plicatum var. foliis niveo vittatis, balti strihpota.

P. variegatum, raiba sahle, kas karadamahš us semi augdama (ampelēs) koschi isskatahš. — Beidsamahš 4 fugas ir daudsgadigais.

Phalaris L. Strihpotais grihslis (Bandgras).

P. arundinacea, needrahm lihdsiga, ir pee mums seemā isturiga un zeema meitas dahrsinā ne reti atrodama. Wahzijā winu atrod afmenotōs upes kraštōs un smiltainā semē augam. Puku walodā winai leela wehriba „mihlestibas saite“ (Band der Liebe) nowehleta un tadehl katrā puku-puškiti, ko mihlakai dahwajam, war scho drošči ecefet. Wairak gaduš uš weetu augdama, ta pahrmaina sawas balti šarkanas un salas strihpas ar weenfahrschu sakumu; tadehl saknes arweenu pahrstahdamas un tahm zif warot šausa, smiltaina jeb afmenota weeta nowehlejama.

Penisetum longistylum, jauka sahle ar balganahm wahrpahm.

Serafolius Hughii, sahgu-sahle, robota, it jauka.

Penisetum longistylum.

puščku-seeščanas, gan bruhka top isleektataš.

Stipa elegantissima.

podinōs agri eesčtas dšestrā weetā weenadi mitras ūsturamas un pehz kahdahm nedelahm šiltakā mitrumā leekamas, fur tad tahs ari lehti dihgst. Winu sehflu un wahrpū akoti, teewahm, šmalkahm, garahm spalwinahm lihdsigi, ir koti škaišti un dahrsneezišā zeeniti.

Setaria alupeuroides, faru-sahle, košču lapu stahdu dobēs stahdiht.

Tricholaena atropurpurea, eesarkana, jauka šmilga.

Vulpia geniculata, sema, masa, košču sahlite.

Šchihs beidsot minetahs 5 sahlu sugas ir wišas pawasara lezeklā sehjamas un sebak dahrsā stahdamas, aug tikai kā weengadigi stahdi lihds rudenim un ir katrā gadā no sehklahm pee-audšejami. Winaš gan preekšč daschadi preekšč šchahweščanas un seemas

Stipa elegantissima, loti škaišta.

S. pennata, balgana spalwu sahle.

S. splendens, spihdošča, ihsti jauka preekšč buketehm.

Šchihs 3 stipu sugas ir daudšgadigi stahdi un ismiht apakšč labas apsegas ir muhšu dahrsōs, lai gan tahs droščaki ir mitinaht pagraba jeb zita kahdā dšestrā, šausā weetā. Winaš aug katrā pašausā semē un ir zaur šaknu-puduru pahrdališčanu lehti pawairo-jamas. Winu šmalkas sehklinas pawasara

b. Stahdi, kas šiltā lezeklā sehjami un pehz tam dahrsā stahdami.

Pee šchihs šchiras peeder tahs škaištakahs daudš un daschadas tā šauktas wasaras pukēs, ar kurahm muhšu dahrsneezišas ir koti bagatas. Leelakōs dahrsōs top no šchihm daudš fimteem sugas audšetas; bet es tikai tahs wehrtakahs, škaištakahs un no wišeem puku-draugeem zeenitas ūstihmeschu. Wišas šchihs ir weengadigas, kas pawasara sehčas lihds rudenim aug, seed, dod sehklas un tad nobeidsahs. Preekšč lezekla, kurā gribam sawas wasaras pukēs sehčt, waijag jaw pušs merzā mehslus tšchupā samešt, lai tee pirmo reiši šahš šilt. Škaidri širgu mehšli te doš stipru un ahtri suhdoschu šiltumu; tadehl buhs labak širgu mehšleem woi nu koku lapas jeb ari gowu jeb zuhtu mehslus peemaišht, zaur ko šchee patur ilgaku un lehnaku šiltumu. Mehšli tšchupā šawesti pehz nedekas laika buhs labi šahkuši šilt un tad ihsti derigi lezecku taišht. Mehslu kahrta 1 1/2 p. beesa weenadi jasaleek, tad ūšlikta kaste wehl wišapfahrt ap malahm ar mehšleem apleekama un ir kastes eekšču wehl derehs ūš pušs augštuma ar mehšleem peepšidht. Pehz tam kastei logi ūšleekami, ar šalnu dekeem labi apšegta ta japamet, lihds mehšli wišzauri weenadi eekšlušči. Apšiwihdušchee logi un garaini muhs atgahdina, ka lezeckis eekšlis un nu ir laiks logus nonemt, mehslus weenadi nolihdsinaht un tad 4—6 zol. beesu semes kahrta ūšlikt. Pehz tam atkal logi ūšleekami, deenās pazilajami, lai nederigee twaiki war lehti išgarot un tikai tad, kad seme weenadi eekšluši un šiltums mehrens, patihkams, pee sehščanas jadomā. Semi, kuru agrejōs lezeckōs gribam isleektahčt, waijag jaw rudenī augštā tšchupā samešt un kad šals eestahč, tā ar labu mehslu kahrta jeb koku lapahm, spēteem zc. apšegt, ka seme nemaj nešafalst. Kā lezecku seme eegahdajama, tas jaw pirmā nodakā mahzihčs. Smiltaina weegla seme puku stahdeem ihsti peenehmiga, tadehl semi šagatawojot ūš to jaluško, ka waijadšigas ihpaščibas samaišdami, semi par derigu šataišam. Semi naw wiš waijadšigs šijaht un it šmalki šataišht, bet tikai to no leelakeem afmeneem, koka jeb mehslu gabaleem tihriht. Tiklihds ka seme weenadi eekšluši un ar roku apraugot mihligi, lehni šilta, tad ari pee sehščanas jasteidsahs. Seme wehl reiši ar šchkipeli labi wišzauri no weetas pahrrōkama, ar šmalku grahbekli zif warot taišni janolihdsina un tad, wišlabak pee lehna pušsdeenās laika, ahtri ja-apšehč, lai lezeckis neišdšest. Tahs daudš un daschadas sehklas ir zitas it šmalkas, zitas atkal rupjakas un tadehl tad ar prahtu tā eemaišamas jeb ar peenahzigu semes kahrtinu apšedšamas, ka dihgščana war kahrtingi notikt. Šmalkakas

fehklinaš us semes wirsu uskaišamas un peespaiditas ar weeglu fuh-
nas kahrtnu it plahni apsešamas. Ja seme weegla un peeklahjigi
fausa, tad pehz apfehššanas seme ar kahdu dehliiti peespaidama, weegli
pahrlaištama, logi usleekami un pehz tam wiša usmaniba lezeklam
janowehlē. Semes siltumu war ar pliku rofu jeb pirktu arweenu
noproweht un pehz waijadsibas tad ari deenā logus pazilaht. Pee
stipra šaules gaisa derehs logus weegli apehnot, lai seme ne-isschuhst,
bet weenadi mitra usturahs. Ja redsam, ka kahdā weetā seme metahs
fausa, tad rihtōs ta ar smalku spriziti pahrlaištama. — Tiklihdš ka
fehklas sahš diht, tad ari newaijag kawetes stahdineem zif warot
škaidru gaisu zaur pazilateem logeem peelaist un ruhpiigi us to luhkot,
lai šhee ne-istek smalki un gari, zaur ko tee paleek nederigi luteklischi.

Logus japazek arweenu ehnaš, ne wiš wehja pušē un koti ja-
eewehro, ka ašee pawasara wehji newar stahdineem teescham peekluht.

Behz waijadsibas laisihst, israweht, beesus sehjumus pahraustihst,
apehnot un wehdinaht ir wiša waijadsiga apkopššana. Aprika meh-
nesi, kad rahms, jauks laiks, jeb ari pee mišliga leetutina war logus
pawišam nonemt un jo leelaki stahdi aug, jo wairak toš waijag weh-
dinaht, tā ka maija šahkumā tee deenās pawišam jaw bes logeem war
palikt; naktis gan wehl derehs logus usliht. Weens šaunums wehl
japeemin, kas dašchureis wišu puhliuu šamaitā, ir pa beesa fehššana;
tadehl no tahs lai koti šargajamees un pehz usdihgššanas, kad stahdu
beesumu un waijadsigu ruhmi lehtaki waram noprast, tad lai ar is-
raustiščanu ne-esam par škopu. Stahdu pahrstahdiššana dahrsā lai
noteek pee apmahkušča jeb leetaina gaisa ar prahtu un apdomu, tā
ka katrs stahdišch lai šawu wehrtibu un košchumu war parahdiht.
Sinams te tad ir papreekšch waijadsigs katra stahda sewišchku dabu
un wina augššanas wišsi, seeda un lapu šawadibu 2c. 2c. pašht un
jannam eesahžejam te gan dašchreis darbs pehz prahta ne-išdosees;
tadehl, kamehr kahdu stahdu nepasihstam, kamehr nesinam, zif leels
wišch aug, kahdā pehrwē tas seed 2c., lai tam nowehlam weenam
pašcham šawu weetu. Nekad ari lai to ne-aismirstam eewehrot, katra
stahda šugu weenā weetā un blakus kopā fastahdiht; jo pa weenam
starp ziteem iskaišitus, toš nemas newar eewehrot; lai gan dašchi lee-
laki stahdi, kam leeli seedi, lapas u. t. pr. ir ar ziteem jauzami.
Wehl labak darihs katrs pušu stahdu audsetajs, ja tas šawus kà šadih-
guschus stahdiuus, tiklihdš ka toš war zif nezif ar rokahm šanemt,
uš otru preekšch tam šatašitu lezeeku pahrstahdihs, tur teem katram
šawu peeklahjigu ruhmiti atwehledams. Pahrstahdiššana padara

daudš darba, bet stahdi zaur to usaug koti špehzigi, ar labu šaknu-puduri
un dahrsā pahrstahdot tee preezigaki augš un bes kahdas leekas ap-
kopsšanas arweenu labak išdosees, ne kà tee, kas netapa pirmā reišā
pahrstahditi.

Acroclinium A. Gray. Šausš-seede (Zmmortelle).

No akron (gals) un kline (gulta), tadehl ka šeeweetes seedi atrodahs wiršgalā.

A. roseum, eesarkana.

A. roseum fl. alba, spišdoti balta. Tehw. Wakara-Australija.
1850 no J. Drumond'a papreekšch us Angliju atwesta; aug lihdš 2 p.
augsta, ar garenahm teewahm lapinahm. Seeds ir balts jeb eesarkans,
ar dšltemu widu un top kà zitas šalmu-pukes dahrsneežibā išleetatas.
Winas išdodahs katrā dahrsa semē.

Ageratum L. Aknu-šahle (Leberbalsam).

No ageratas (newežejoschš).

A. mexicanum, iš Meškikas eewesta, ar šileem seedu pudurišcheem,
kas 2—3 p. augsta stahda galotnē it košchi spigušo. Šapas tai pa-
leelas, širds apakumā, un malas šahgim lihdstigi robotas.

A. mex. nanum, sema, šilā.

A. mex. nanum album, sema, baltā; — abas aug tikai kahdu
pehdu augstas un tadehl wairak zeenitas.

Amobium L. Šmiltseede (Zmmortelle).

A. alatum grandiflorum, špahrnōtā, leelseedigā, ar škaišti baltu
seedinu, kas špahrnōta kahta galōs aug un katrā dahrsneežibā top
išsti zeenihts. No pirmajeem seedeem ir pee mums fehklinaš eenahst.
Stahds aug lihdš 1½ p. augsts, ar garenahm, gaischi šalahm lapahm;
kahti un šari šaki špahrnōti.

Anthirrinum L. Šawmutes (Šwenmaul).

A. majus, leelā. Tehw. Deenwidus-Širopa un Anglija. Ja
pirmos seedus nogreesch, tad šahnu šari augdami seed lihdš wehlam
rudenin. Stahds aug lihdš 2 p. stahwu us augšchu un kuplojahs ar
daudš šahnu šareem, šuru galōs aug garas pušu wahrpas dašch-
dašhadās seedu pehrwēs, no šureem strihpotas, dedšigi šarkanahs un
raibahs top wairak zeenitas. Sehklas no winahm lehti pee-audšejamas
un pawasara wišlabak dihgst aukštā lezeekā jeb podinōs sehštas. Winas
gan weengadigi stahdi, bet podōs stahditas tahs lehti seemā, dšstrumā
war ismitinaht, tad otrā pawasara dahrsā stahditas agri seed. Šaunakōs
laihdš no winahm zaur ruhpiigu kopsčanu 1 p. semas un ari tahdas,
kas tikai ½ p. augsti aug un lihdš ar šemi šawus kuplus, škaištus

seedus rahda, ir pee-audsetas un top wišur loti zeenitas. Šchihs ir pateesi wehrtas puķes preefšch katra puķu kopeja.

Artemisia T. Wihburne (Beifuß).

No Artemis (Diana) jaffes deewefle.

A. annua, weengadigā.

A. argentea, sudrabotā.

A. gracilis, patihkamā. Tehw. Madeira.

Wiši šchee ir tikai smalklapoti stahdi, beš kahdeem skaišteem see-deem un ir tikai jaunafōs laikōs eewehroti, kad sahka uš raiblapoteem stahdeem wairak wehribu greest un ar teem ween ihpaščas puķu dobes apstahdiht. Winaš aug lihdsigi tahm muhsu šhogmalās augošahm wihburnehm, kas wasarā daudš weetās top uš mušchu keršchanu islee-tataš. Šchihs jammu laiku fugas ir smalkahm, košchi sakahm jeb ari sudrabotahm, mašahm lapinahm, aug 3—4 p. augtas un top starp platlapaineem jeb tumšlapoteem stahdeem stahditas, kur tahš beš kahdeem see-deem ar sawu lapu skaištumu zauru wasaru puķu dobi pušcho.

Winu smalkas sehllinas šiltā lezeklā sehtas lehti dihgst un war ari zaur sarineem smiltainā semē winaš lehti pawairot un dsestrā weetā seemā ismitinaht.

A. japonica, iš Japaneš, un

A. stelleriana, iš Seemel-Asijas pee mums eewestas, ismiht ari seemā apsegtas muhsu dahrsōs un tāpat leetajamas kā pirmehahš. Ja stahdu galotni jeb fara galus wasarā augot apgraisam, tad zaur to tee panahkst jo kuplaku un patihkamu usskatu.

Aster L. Swaigšnes-puķe, asteri.

Aster (swaigšne), tadehl ka seeds swaigšnei lihdsigs.

A. chinensis, kihneeschu asteri, jau 1728. g. zaur mišionari In-karwille pee mums eewesti ar weenkahršchu, newehrtu seedu, kuri zaur ruhpiġu kopschanu tagad parahda wišskaištakōs, pilnus, apakus seedus, strihpotus un raibus un daschadaschadus. Behz winau daschadu seedu ihpašchibas tee top eedaliti daudš un daschadās šchkirās, no kurahm gan seedi wišfeem pilditi, bet ziti mast, daschi leeli, apaki, roseh m lihdsigi, kā ari platlapoti seedi ar strihpotahm seedu lapinahm u. t. pr.

Tuhtianu- (Mohr), piramidu-, rošchu-, paeoniju-, ranuu- kuku-, kruhpischu- (Zwerg), wiktarijas asteri ir dahrsneeku no- sishmejumi. Semas fugas it ihpašchi jaunmodes puķu dobes top leetatas.

Pirno sehjumu war, kā jaw schihs nodakās eefahkumā mahziju, merza beigās isdariht. Smiltainā, augligā lezekla semē sehjot uš to jaluhko, ka sehklas netop par beesti, bet weenadi tā iskaišitas, ka katram

stahdinam augot atleef sawa peeklahjiga ruhme. Tahš daschadas, leelas un masas, semi un augsti augošas fugas, katra sehwišchi jasehi un sebat ari dahrsā katra sawā ihpašchā weetā jastahda. Ko- šchaki un labi stahdi, kas wasarā ari pateesi pilnigus seedus rahdihs, usaugš tad, ja stahdi nebuhs beesti kopā augušchi un it ihpašchi, ja buhs tapušchi pehz sehšchanas, tiklihds ka teem pirmahš lapinas at- tihstahš, pahrstahditi. Waija eefahkumā dahrsā sehti asteri seed wehslaf kā pirmee un pagarina seedu laiku lihds pat wehlam rudenim.

Dahrsa dobes, kur asterus stahda, waijag jaw rudenī ar fatrepehu- scheem lezecku mehšleem mehslot un labi dsiki aprakt. Skaidrus stakka mehslus pawasarā uš dobehm list, naw wiš teizams. Asteri pehz sawa leeluma jastahda; semas fugas, kas tikai 8—12 zol. augsti aug, 6 lihds 8 zol. garaš, augstas fugas uš 10—14 zol. tahlumā. Semi pastar- pahm uskapaht, pee pastahwigi sawa laika leet un no nesahlehm skaidrus tureht, ir wiša winu kopschana. Tiklihds ka seedu pumpuri sahš rahditees, tad, ja eespehjamš un ja seme naw deesgan spehzigā, derehs winus kahdu reis labi ar strutahm jeb zitu treknu uhdeni ap- leet. Gareem stahdeem meetiaus peelikt un peefaisiht, ir jaw nepee- zeeschama waijadšiba. Ja seedus pee karstas puššdeenas saules waram apehnot un tāpat ari no stipra leetus, zaur usklahteem mascheem, ehnu- dekeem zc. pasargahht, tad šchee neween ilgaki, bet ari košchaki seedehš un labakas sehklas atnehšhs. Muhsu slapie rudenī un ihšas wasaras winau eenaidneeki un tadehl no košchakahm fugahm te audsetas sehklas dod fliktus, newehrtus un beidsot weenkahršchuš seedus, tadehl labaki buhs, sehklas no pašhtamas dahrsneežibas eegahdatees.

Browallia L. Browalia.

Behz Zahna Browallius, kahda stahdu šinibas rakšneeka, kas 1757. g. cešch Albo miris un sawā laikā pret teem daudš rakšijis, kas gribeja leelā stahdu walšes prateja „Binné“ godu laupihst.

B. abbreviata, šili šarkana, podōs audseta ihsti košcha.

B. Czerwiakowsky, tumšchi šila.

B. demissa, gaišchi šila, sema.

B. elata, alba, balta.

B. grandiflora, ar leelakeem, tumšchi šileem see-deem.

Stahdi aug 10—15 zol. augsti, saroti, ar apakahm, paleelahm, lihdsenahm lapahm. Seedini isaug iš lapu kakteem pa weenam uš teeweem kahtineem un ari saru galōš. Tehw. Deenwidus-Amerika. Wišas schihs fugas seed jo pilnigi un kuplaki podōs audsejot, ne kā dahrsa dobes; tadehl schihs podinōš audsejot ihsti teizamas ir puķu

galbus un logu dehkus wasarâ ispuschkot. Dahrsâ audsejot tahs aug trefnafi lapâs un kahtôs, bet neseed til kupli kâ podôs.

Cajophora Presl. Swczes neseja (Fackelträger).

C. lateritia (Loasa lateritia Hook.), gaischi farkani seedoschs tih-tinu stahbinsch, kas pawasara siltumâ un podinôs audsejams un wasarâ tur peestahdams, kur tam ruhme 8—10 p. augsti tihtees un sawus koschus degoschi farkamus seedus rahbiht. Podôs audsetus stahdus, lai gan schis tikai weena gada stahds, war ari pee 5—8 gr. siltuma seemâ ismitinaht un otrâ gadâ tas tad wehl augstaki tinahs un koschi seed. Tehw. Deenwidus-Amerika.

Calandrina Lindl. Kalandrine.

C. grandiflora, leelseediga, gaischi farkanâ. Tehw. Tschili.

C. speciosa, koscha sili farkanâ, is Kalifornijas.

C. umbellata, sema, skaidri farkanâ, jo patihkama. Schee stah-dini grib wasarâ labu faulgosi. Birmâ fuga aug ar gaischi sakahm trefnahm 3 zol. platahm un lihds 6 zol. garahm lapahm. Stobrs aug lihds 2 p. augsts un isdalahs wirsgalâ seedu sarôs.

Beidsamahs fugas ir semas ar garenahm, masahm lapahm un kahtu galôs ar leeleem seedu pudureem. Winas ari war pee 4—6 gr. siltuma us otu gadu sausumâ ismitinaht.

Calliopsis Reichb. Skaisigihme (Schöngeficht).

Salits wahrds no kallos (skaisis) un ophis (isfata).

C. Atkinsoni, Atkinsona dselten- un bruhn-seediga.

C. bicolor, diwpehrwiga, daschadi raiba.

C. atrosanguinea, ari pasihstama par Coriopsis tinctoria Bart., ar tumfschi bruhnneem un gaischi raibeem seedeem.

C. coronata, spihdoschi dseltena.

C. Drumondii (Coriopsis basalis), ir ar weenfahrschi dselteneem seedeem. Gar Seemel-Amerikas upju krafteem sawâ wakâ augdama ta pate sawas sehklinas istaisa. Wina raibas un daschadaschadas seedu pehrwes ir pee mums ihsti patihkamas.

Stahds aug stahwu us augschu lihds 2 p. garfch, ar bruhnahm jeb ari gaischi sakahm teewahm, garenahm lapinahm un isdalahs augsch-galâ teewôs sarinôs, kureem galôs aug leeli seedu puduri.

Semahs fugas, kâ C. cardamisl. nana compacta un nana bicolor, ir jaunako laiku behrni un ihsti koschi tikpat dahrsôs, kâ ari podôs audsejot.

Capsicum L. Spahnijas piperi (Beisbeere).

No captein (fosi), tadehl ka anglis loti sihws (fobigs).

C. annum, winu ari par „Turku piperi“ fauz, dauds un daschadâs pehrwês augoschi augli isskatahs us 1—2 p. augstu stahdu it jauki un tadehl top, it ihpaschi semahs fugas, podôs audsetas. Siltâ lezellâ sehti tee lehti dihgst, eefahkumâ masôs podinôs siltumâ audsejami un kad stahds leelaks usaug, tad ari leelakâ podâ un trefnâ lezellâ semê stahdams. Kad salnas beiguschahs, maija beigâs, war winus ari dobê, fargatâ siltâ weeta stahdiht. Sarkanee, eefarkanee, dseltenee 2c. augli aug 2—3 zol. gari un pirfta refnumâ loti jauki isskatahs, kad mehrenam stahdam tahdi papilnam pee teeweem kahti-neem klahk karajahs. Stobrs aug lihdsens un tumfschi sakfch ar gare-nahm, spizahm lapahm un maseem balteem jeb dselteneem seedineem, pehz kureem augli aismetahs un dod stahdam koschu usfkatu. Tehw. Meksika, Barbados un Brasilija.

Celosia L. Gaita-sekte (Hahnenkamm).

Celosia cristata.

C. cristata, pasihstamâ. Stahds aug 8—18 zol. augsts, ar spizahm, garenahm, garfahtigahm lapahm. Stobra augsch-galâ isaug gaila sekstei lihdsigs, balts, dseltens, eefarkans jeb ari it tumfschi farkans, plauksta plats un bees seed. Sarkanseedigas un semahs fugas jo patihkamas un slawenas. Wisa apkoschana preekschejam (Capsicum) lihdsiga. Winu ir dauds un daschadas fugas, no kurahm tahs skaisakahs war katrs dahr-neeku zenu-rahditajôs iswehletees. Tehw. Nih-Jndija un Nihua; Ciropâ jaw sen pasihstams.

Cheiranthus L. Lefkoja (Lefkojen).

Cheiranthus greekiski nosihmê roku un seedu, jeb tahdu stahdu, ko katrs sawa skaisa un smarshiga seeda deht labpraht tur rosâs.

C. annuus, weengadigas jeb wasaras lefkojas. Tehw. Deenwidus-Ciropa. Stahds aug 10—18 zol. augsts, ar pelesi sakahm, garenahm lapahm, saru galôs aug leelas seedu wahrpas ar weenfahrscheem un pilditeem, kupleem seedeem dauds un daschadâs pehrwês un mihsliu, patihkamu smarshu, zaur kuru schihs pahr wisahm pufehm lihds ar rosi, lilijahm, resedahm un zitahm skaisstulehm paleef arweenu zeenitas us wiseem laikeem. Dauds un daschadeem puku stahdeem ir bijs

lais, kur tee tapa zeeniti un augstā godā tureti un tad atkal eenihsti un pa wīsam aismirsti; bet lefkojās ir un paleek arweenu zeenitās no augstem un semeem, bagateem un nabageem.

Pilnseedigās lefkojās ar beesahm, resnahm seedu wahrpahm un semeem sareem top par Anglijas lefkojahm dehwetās, laikam gan tadēhl, lai tahs buhtu zaur to no zitahm augstaki augošahm un masakeem seeedeem isschiramas.

Zaur seemas un wasaras lefkoju seedu apwaiskošanū ir zehlušchahs widejahs fugās, kas wehlā rudenī jeb ari nahkojchā seemā seed un tadēhl par rudena jeb ari keisara lefkojahm top sauktas. Schihs rudena lefkojās aug semakas kā seemas lefkojās un tadēhl ka tahs ahtrak seed ne kā seemas lefkojās, winas top daudstahrt seemas lefkoju weetā audsetas, rudenī podōs stahditas un tad seemā mitinatas.

Lai no lefkojahm arweenu un us ilgaku laiku seedi netruhtu, tad ir waijadfigs winas wairak reišas seht. Pirmā sehja war notikt merza beigās siltā lezečkā; otra pušs aprīli, ari lezečkā, un treschā maija sahkmā, dahrsā, ehnotā weetā, bet ne wis apalsch leeleem kokeem.

Zezečkā sehjot it ihpāschī us to jaluhko, ka schis naw par siltu, ka par beesi nefasehjam un ka seme ir irdena, peeklahjigi mitra un smiltaina. Tiklihdī ka sehklas usdihgušchās, tad ari lai ne-aiskawejam tik pat deenā, kā ari nakti logus wehdinaht. Skaidra gaisa truhkums, slapjums un beesa sahsehchana radina zelma nopuhschānu, ko dahrsneeki nosauz par „melnahm kahjahm“. Kam laika un wakās puhletees, tam arweenu labi stahdi usaugš, ja pehz sadihgšchānās tuhliit us otru lezečku 1—1½ zolu tahlumā lefkojās istahdihs. Pehz stahdišchānās stahdi pahru deenas pee saules gaisa apehnojami un it ihpāschī pee palehna mitruma usturami. Ja dšestrs gaisš, auksti wehji laukā plošahs, tad manigi us to jaluhko, ka lezečkā pastahw derigs siltums, bes kura stahdi augšchānā apstahjahs un tad siltuma truhzibas dehl drihs maitajahs. Lai leeschana arweenu nebuhtu waijadfiga, tad ir ihsti derigs pušsdeenas stundās lefkoju stahdus apehnot un arweenu jo wairak tos pee gaisa peeradinaht. Kad stahdi jaw paleeli un aprīka beigās jeb maija sahkmā atmetahs siltš leetus laiks, tad jaw deenās arweenu wairak jawehdina un beidsot logus pawīsam janonem. Kad stahdi pilnigi usaugušchi un wairak deenas bes logeem stahwedami ar gaisū apraduschees, tad tikai tos derehs dahrsā stahdiht.

Dahrsa dobēs lefkojās labi pee-augs, ja preeksch pahrstahdišchānās mitrs, apmahzees gaisš atgadahs. Pee pastahwošchi skaidra gaisa

waijag tikai wakarōs stahdiht; pehz stahdišchānās stahdus tā apleet, ka uhdens saknites labi semē ewelk un tad ari wehl us to luhkot, ka kahdas 3—4 deenas pee sausa saules gaisa waram stahdus ar mascheem, defeem 2c. apehnot.

Lefkojās derehs 4—6 zol. beesi stahdiht un kad tahm sahļ seedi rahditees, tad weenkahrsch-seedigās pawīsam ja-israuj, jo pilnseedigahs ween ir no katra zeenitās. Kad nu pilnseedigahm lefkojahm sehllu pahkštes nemas ne-aismetahs, bet tikai tufsch-seedeem, tad daschs domā, ka schihs ar pilnseedehm kopā augdamās dodot labas pilnseedigās sehklas. Pilnee seedi te pee labu sehllu audseschānās it neko nepalihdi, tur pawīsam zita smiba un eetaise waijadfiga, kahdas tikai leelās dahrsneezibās atrodahs un tadēhl tad ari labas lefkoju sehklas arweenu maksā 2—3 rubli 1 lote.

Stahdišchānu waijag ar prahtu isdariht un it ihpāschī us to luhkot, ka saknites top stahwu semē elaištās, mehreni peespeestas un pirmā nedelā arweenu wakarōs lehni pahrlaištitas. Gestahdot saleektas saknes augšchānu pawīsam aiskawē un tā tad ne reti redsam daschu stahdinu lehni un ilgi wahrgstam.

Winas aug katrā zif nezif augligā dahrsa semē, un wehl labaki, ja ta ir paweeгла un ar satrepejuscheem sirgu mehšleem rudenī tapuse mehšlota. Pee pastahwiga saufuma derehs pareti wakarōs stipri apleet, bet jo wairak us to wehl luhkot, ka tahm pa starpahm semi arweenu no nefahlehm usturam skaidru un zaur uskapašchānu arweenu irdenū.

To pašchu apkopšchānu lai ari rudena lefkojahm nowehlam; schihs tikai retaki, tas ir 8—12 zol. tahlumā tadēhl jastahda, ka tahs aug leelakas un kuplakas kā pirmahs. Rudena lefkojās wišadā sinā ari podōs labas audseht seemas lefkoju weetā; bet seemas lefkojās stipraki ošch, ne kā rudena un tadēhl atkal wairak zeenitās.

Ch. incanus L. Seemas lefkoja; Deenwidus-Giropas juhmālās ar tufscheem seeedeem seeedama šawā wakā aug, ir wišadā wišē wasaras lefkojahm lihdsfiga; tikai stahds eenem leelaku puduri, aug augstaks un pirmā wasarā gandrihs nemas šawus seedus neparahdā.

Winu audseschāna tāpat no sehklahm isdarama, kā pee wasaras lefkojahm mahzihts un jastahda us labi mehšlotahm dobehm pehdas tahlumā. Jo agraki un leelaks stahdus war pawasārā dahrsā eestahdiht, jo ahtrak tahs rudenī šawus seedu pumpurinus parahda. Augusta mehnesi, tiklihdī ka pilbito seedu pumhuri no tufscheem isschirami, tad jaw ari tahs podōs jastahda. Podōs leekamos stahdus prahtigi un ar labu saknu puduri no semes ja-isžel un kad wezas, dšeltenas

lapas atnemtas, tad tahdõs podõs ja-eeštahda, kurdõs faknehm ir ruhme augt un isbalitees. 6—8 zol. plati podi tahm ihsti derigi. Isrokot waijag us to luhkot, ka sarus nenolausch un zelmu ne-eewaino; jo katra eewainota weeta seemâ ahtri sahlf puht un peleht un stahdõs zaur to eet drihs postâ. Welenu seme ar labu lezecku jeb mehflu semi un kahda 6ta daka ar rupju smilti jeb smalku grantu fajaukta, ir schihm ihsti patihkama. Tâpat ari poda apatschâ zaurumam waijag buht masakais pirksta platumâ, ar poda gabalineem un suhnahm tâ apliktam, ka pahrakais flapjums war ahtri un lehti zauri speestees. Katram stahdam derehs pehdu garus diwi meetinus tâ peedurt, ka tee stahdu war taifni stahwu sawalbiht.

Pehz eestahdischanas podi paweegli ja-ableij un kahdâ tufschâ, dsikâ lezeckâ kopâ salikti ar logeem apleekami un pee faules gaisa apehnojami. Pirmâ nedekâ tahs waijag mas wehdinaht, rihtõs un wakarõs pahrlaistih, bet tiklihds ka stahdi prihschi parahdahs un lapas wairs nerahdahs wihtot, tad ari, it ihpashchi naktis, logi pawisam nozekami, lai rudena rasa stahdus spirdsina. Bes logeem stahdi ehnâ nolikti ahtri nepee-aug un ilgaki wahrgft. Pehz tam war podi zauru rudeni laukâ palikt, tikai pee pastahwiga stipra leetus teem buhs derigs logus uslikt un no pahreja flapjuma pasargah.

Tiklihdõs ka fals eestahj, tad ari, waj nu kahdâ dsestrâ, gaischâ kambari jeb ari aukstâ stahdu-namâ podi jafanesõs un te pee 2—4 gr. siltuma un masa mitruma jamitina. Zik ween war un ja mihligõs gaisõs to atwehl, tad ari pehz eespehjas schihõs jawehdina un us to jaluhko, lai winas wis ne-aug, bet tikai gaischi stahwedamas tâ miht un pawafara gaischâ faule lai tahs us kuplu seedejchannu modina. Mudselibai wairojotees, tahs ari nu pehz waijadsibas arweenu wairaf ja-ableij, wezas lapas tahm arweenu janopurina un par poda un stahda spodribu zauru seemu jagahdâ. Winu kupli, smarschigi seedi parahdahs faru galõs un puschko tad tikpat puku namus, ka istabu logus un aprili war ari atleekõschus stahdus bes podedem dahrsâ isstahdiht. Schee buhs tee pirmee skaisstuki, kas muhsu puku-dobi gresnos. Ir no schihm semas, kuplas fugas jo wairaf zeenitas un ari wisadâs pehrwes dabujamas.

Preeksch sehflu audsejchanas waijag kahdus weenfahrsch-seedigus stahdus podõs lihds ar pilnseedigahm eestahdiht un tâpat seemâ ismitinatas pawafara dahrsâ bes podedem eestahdiht.

Ch. Cheiri, L. Seltseede, muhru puke (Goldack, Lackviole). Anglijâ, Franzijâ un Spahnijâ us wezahm muhru drupahm sawâ

wakâ augdamas tur seemâ ismiht. Winas zeets, fokam lihdsigs zelms jeb stobrs aug kantigs, lapas garenas, sakas un lihdsenas. Seedi dselteni bruhni un ari raibi, koti smarschigi un tabehlf wisur dischani zeeniti.

Winu dauds un daschadas fugas aug zitas ar pilditeem un ari ar tufschem seedeem, ziti aug leelõs krumõs kupli, 2—3 p. augsti, ziti atkal gari, ar weenu paschu stobru un daschi semi, 1 p. augsti, kupli. Seedi aug faru galõs, garas wahrpâs, no kureem bruh-seedigee un weenfahrschi jo wairaf osch ne ka dubultee un gaischahõs pehrwes.

Wisa winu sehshana, kopschana, audsejchana, stahdischana, seemas mitinaschana un wisa wina dabai peeklahjiga waijadsiha ir seemas lefkojahm lihdsiga, tabehlf te tik atleek peemineht, ka wineem war podõs stahdot rudeni trefnu mehflu semi bischi ar smilti fajaukta dot un septemberi kuplakõs, dobõs usaudsetus stahdus likt podõs.

Wafarâ wineem ari deriga trefna, dsiki pahrrakta dahrsa seme un pee pastahwiga fausuma laba apleeschana; tâpat ari ir flawejams, wineem semi pastaryahm irdenu uftureht, tad ween usangs pilnigi stahdi, kas nahkoschâ seemâ ari dos kuplus seedus.

Jaw februari un merzâ war no schem tos stahdus, kureem leelaki seedu pumpuri, siltakâ weetâ nolikt, tos arweenu labi apleet, tad ari drihs ween ir seemâ smarschigee seedi muhs eepreezõs.

Lai gan winu wezi stahdi ir us otru jeb treschu gadu wehl aug un ari seed un ar farinu laujahõs lehti pawairrotees, tad tomehr kuplakus un leelakus seedus parahdihs arweenu tee stahdi, kas katra gadâ top no sehklas pee-audseti. Ismitinata un pawafarâ dahrsâ bes poda eestahdita seltseede dod labas sehklas.

Cloeme L. Kloeme (Billenbaum).

C. sesquiorgijallis, ar koti jauku iskatu.

C. speciossima, ari koschõs ar eefarkaneem seedeem. Tehw. Wafar-Indija. Stahdõs aug 2—3 p. augsts, ar spalwotu, lihpihu, ehrlsch-kotu zelmu. Lapas ir pirksteem lihdsigi 5—7 dakas dalitas. Siltâ lezeckâ pawafarâ sehli lehti dihgft, sebak podinõs stahdami un siltâ lezeckâ arweenu wehl audsejami lihds maija beigahm. Podõs audsejot tos arweenu leelakõs podõs japahrschahda un dahrsâ leekot jaluhko us labu no auksteem wehjeem fargatu faulgoõ. Podõs teem jadob siltâ un lapu-seme bischi ar smilti fajaukta un par labu uhdena nowilschanos ar poda apatschâ eelikteem poda gabalineem jagahdâ.

Clintonia Dougl. Clintonia.

Behz Clintonia, leela tabas drauga un gubernatora Nu-Jorka.

C. elegans, sila.

C. pulchella, sila ar baltu un wehl zitas fugas. Stahds aug 7—10 zol. augsts ar teewahm, garenahm lapinahm. Seedini pa weenam un us divi dakahm schkelti, no kureem weena puse sila, otra balta. Douglas winu atradis Seemel-Wafara-Amerika.

Winas war maija fahkumâ ari dahrsâ seht, bet jo droshaki isdodahs lezeckâ sehtas un tad tik paleeli stahdini dahrsâ weenâ rin-dinâ beeft kopâ dobjū malâs jastahda.

Datura L. Spiz-ahbols (Stechapfel).

Arabiški datora, persiški tatula jeb tat (babiht).

D. humilis flava, fl. pl., dselteneem pilditeem seebeem.

D. fastuosa alba pl. balteem seebeem, ceratucaulis sili-balteem seebeem un wehl daschas zitas pehz seeda daschadibas nosauktas fugas ir wifas 2—4 p. augsti augošchi platlapoti stahdi; dsimtene Egipte. Stahda zelms aug refsns, paleef augdams arweenu zetats, ispleschahs sarôs un nefs leelus baltus, eedseltemus jeb silgani-baltus, fagreestai papira tuhtei lihdsigus pilnus jeb tukshus seedus.

Winu sehklas lezeckâ sehtas lehti dihgst un tiklihdj ka stahdini pahru zollu augušchi, tad waj nu zitâ weetâ lezeckâ jeb ari podinôs pa weenam eestahdami un siltumâ tahlak audsejami. Trefna seme, siltz lezeckls jeb puķu-nams, skaidrs gais un pahrstahdišana arweenu leelakôs podôs winus sagatawo us kuplu seedeschanu. Dahrsâ saul-gosê un sargatâ weetâ tikai junijâ war pilnigus stahdus stahdiht un sausâ laikâ ar strutahm leet. No scheem ari ir daschas seemâ isturigas fugas, kuru saknes kâ jurgines seemâ ismitinamas.

Dianthus L. Nelki (Nelken).

Salikts wahrds no dios (beemischkigs), anthus (seeds). — jawa jantuma dehl.

D. chinensis, Nihneeschu nelki. Schi gadu simtena eefahkumâ is Nihnas us Franziju eewesti; jawa koschuma dehl driht pahr wifahm semehm ispluhda. Stahds aug 8—15 zol. augsts, teewahm, spizahm lapinahm un parahda augšchalâ leelu seedu puduri dauds un daschadâs raibâs pehrwês, no kureem pilditee seedi top wairak zeentiti. Agrâ pawasara sehti un pehzak pahrstahditi tee dahrsâ lehti seed un ar saweem daschdaschadeem raibeem seebeem katra puķu-drauga wehribu nopelna. Winu zelmi biškiki apsegti ari seemâ dahrsâ ismiht un otrâ wasara agraki seed ne kâ tee no sehklahm audsetee; bet kad nu

zaur sehshanu parahdâhs leelaka seedu daschadiba, tad ari katrs winus wairak no sehklahm audsê.

D. chin. Heddeewigi, milsu nelki zaur to no pirmeeem isškiri-rahš, ka wini aug tikai 6—8 zol. augsti, ar peleki sakahm lapinahm un leelu, skaisakâs pehrwês strihpotu un raibotu 3—4 zol. platu seedu.

Dianth. chin. imperial.

D. chin. Hedd. laciniatus. Schee atkal no pirmeeem isškirahs zaur smalklapoteem, skalbiteem, leeleem, pil-diteem un ari weentahrscheem seebeem, kureem atkal lihdsigi:

D. chin. imperialis, tâ sauktee kei-sera nelki, ari pilditeem seebeem daschadâs pehrwês, no kureem semahs fugas (nanus atrosanguineus pl. un pumilus striatus pl.) loti top zeenitas. — Zitas nelku fugas skatees preekschâ starp seemzeescheem.

Eucnide Zucc. Eknide, skaisnahtre (Schönnessel).

Salikta no eu (wešela, janta), knide (nahtre), lapas nahresem lihdsigas.

E. bartonioides, bartoniak lihdsigas (no Walpers'a par Microsperma bartonioides nosaukta). Stahds aug 14—20 zol. augsts, wifas dakâs spalwots, ar nahtrei lihdsigahm lapahm un seldina tikpat kâ nahtre. Winu koschee, dseltenee seedi ar daudj pihschku sarineem isang us pagareem kahtineem is lapu fakteem un stahda augšchalâ. Tiklihdj ka tee lezeckâ fadihguschī, winus waijag pa weenam zitâ weetâ pahrstahdit un lezecku logus arweenu wehdinaht; tikai leelaki usauguschī dahrsâ isstahdami un tad it labi isdodahs katrâ dahrsa semê. Ari podinôs audsejot eknide it labi iskatakâs un war winas tad ari siltâ puķu namâ seemâ ismitinaht, kur tahs tad jaw pee rittigas apfopšchanaš otrâ gadâ merzâ un aprili skaisiti seed.

Eupatorium L. Uhdena-stahds (Wasserdoft).

Nosaukts pehz Mithridates Eupater, Pontus kchnina, kas walbija 123—63 pr. Kr.

E. ageratoides, baltseedigs. Tschw. Meksika. Stahds aug lihds 1 1/2 p. augsts, wina baltee seedi aug pudurôs, grib trefnu semi, aug tik pat lehti no sehklahm, kâ ari no sarina, podôs un ari dahrsâ.

E. Fraseri un altissimum, baltseedigi, koschi preeksch puschku seešchanaš, un ismiht ari seemâ.

E. omphalifolium, ir siltâ puķu-nama wehrtis stahds, kas seemas mehneschôs ari balteem seebeem seed un no sarina lehti pawairojams.

Gaillardia plectranthoides.

gas, kuru šakni puduri pagrabā jeb aukstā stahdu=namā ir lehti ismitinaht; pirmejem seedōs lihdsigi.

Gaura L. Gaura (Brachtferze).

No gauros (lepna).

G. Lindheimeri, baltseediga. Ši Lekšas. Stahds aug smalki sarots 2—3 p. augsts, ar platahm lapahm, seedi parahdās garōs ķekarōs balti un eesarkani. No sehklahm lehti pawairot, kuras mehreni filtā lezeklā lehti dihgst. Stahdini eesahkumā podinōs pee-audsejami un tikai maija beigās dahrsā eestahdami. Rudeni podōs eestahditus stahdus war lehti dsestrā, šaufā weetā ismitinaht.

Gomphrena L. Gomprena (Kugelamarant).

G. globosa, apalseediga salmu-puke, no kurahm purpuršarkanahs wairaf zeenitas. Ši Riht-Indijas. Stahds aug 8—12 zol. augsts ar garenahm lapahm un sara galōs ar apaku šaufu seedu, dahrsā tikai maija beigās stahdami.

Helichrysum Vaill. Sauffeede (Strohblume).

H. bracteatum, lapotā ar dselteneem un jaunakōs laikōs tikpat škaiſti balteem kā šarfaneem seeedeem, kuri šawas šaufas dabas pehz lehti ilgi ustaupihht un seemā, kur zitu puku truhkums, pehz waijadsibās isleetaht. Ši Jaun-Holandijas.

H. monstrosum, ļoti pilditeem, leeleem seeedeem, dandš un daschadās pehrwēs, no kurahm ari semi augošchās fugas top wairaf zeenitas.

Gaillardia Foug. Gaillardija.

G. plectranthoides, šarfana ar dseltenu seedu, weengadigi stahdi, jaunakōs laikōs zaur sehklahm pahrlaboti un pilnseedigi, it koschi isškatahs. Tehw. Leksa. Stahds aug sarots, lapas un kahti wiloti, lapas garenas, leelrobainas, ar staroteem seeedeem, derigs tikpat podōs, kā dahrsā audseht. Mai mehnesi us dobi isstahdita seed gandrīhš zauru wafaru. Pawairot lehti zaur sehklahm, kā ari šarīnu.

G. bicolor, grandiflora un pinatifida, ir seemzeetigas fugas,

Stahds aug 1—2 p. augsts ar garenahm, gaischi šakahm, špizahm lapahm, augšchalā sarots un sara galōs seedu puduri, wisškaiſtakās pehrwēs. Pušs maijā dahrsā stahditas, tahs jaw no juhnija lihdsi wehlam rudeni seed. Pušs augušchus, koschakus seedus pušsdeenas šaufā laikā ar gareem kahteem nogreestus war ehna, wehlotā weetā ustaupihht.

Impatiens L. Balsamine.

Salikts is in (ne) patiens (pazeetigs). Sehflu pahste pahrsprahgst un aissweesch tahki šawas sehklas.

I. Balsamina, wezakā fuga, daschadās pehrwēs, pašihstama, ar treknu zelmu, garenahm robotahm lapahm; seedi ap sara galeem pee maseem kahtineem. Ši Riht-Indijas.

Zaur daschadu seedu apwaiskoschanu ir eemantotas tagad ļoti škaiſtseedigas fugas, kā:

Koschu balsamines, ar gareem kahteem un beesi kopā augošcheem kupleem seeedeem daschadās pehrwēs.

Kameliju balsamines, ar pilditeem, leeleem un raibeem seeedeem, daschadaschadās seedu pehrwēs.

Semahs kameliju balsamines, preekschejahm lihdsigas, semas no auguma un tadeht ihsti zeenitas.

Bezeklā sehtas tahs lehti dihgst un pehz usdihgšchanas tuhliſt retaki pahrstahditas isaug ahtri par leeleem kupleem stahdeem, kuri tad aprili 4—5 zol. platōs podōs stahdami un wehl lezeklā paturami. Tikai maija beigās dahrsā ihpashchās dobes pehdu tahlumā stahditas, tahs ļoti jauki seed un tad wehl wairaf šawu seedu koschumu parahda, kad tahm wisus šahnu šarīnus arweenu atgraiša, zaur ko tad galotnes arweenu aug un seed un netop no lapahm apsegtas. Puku dobes widus ar balsaminehm un malās ar šlahm lobelijahm apstahdita, katra puku drauga wehribu us ſewi greešč. Podōs paturetas balsamines berechš maijā leelakōs podōs trekna mehflu semē pahrstahdiht un ari nedekā reisi ar strutahm apleet. Ja sehklas no šchihm griib eeguhtees, tad tahs pahstites, kuras metahs dseltenas, arweenu janolasa.

I. Sultani, ļoti bagatseedigs, jauks stahds, derigs podōs audseht.

Ipomoea L. Tihine (Trichterwinde).

No ips (tahrps) un homoius (lihdsigs), tinahs kā tahrps.

I. bona nox., leelseediga, eesarkani šila, is Mekškas.

I. bona coccinea, šarfana.

I. bona hederacea, balti strihpotā un wehl zītās pehrwēs.

I. Huberi variegata, raišlapotā.

I. limbata un elegantissima, ļoti jaukas, is Jawas.

I. mexicana, balta ar leeleem seedeem.

I. Nil grandiflora, gaiščifilā, is Egiptes.

I. purpurea, daščadi strihpotās pehrwēs, flawenas.

Wišas šchihs fugas ir stahdi, kas 6—10 p. augsti tinahs, ležeklā fehtas lehti dihgst un pehz tam ahtri podinōs fastahditas leelakas us-
audsejamas un tad tik maija beigās dahrsā stahdamas. Wahjā semē tahs labaki seed, trefnā atkal wairaf lapās aug.

No šchihs tihstinu fugas ir ari dašči dandsgadigi stahdi, kas ar farinu lehti pawairojami un rudenī podōs cestahditi pee 6—8 gr. siltuma un mehrena mitruma lehti ismitinaht, kā:

I. bonariensis, ar 5—7 šarkaneem kopseeдем, is Buenos-Ayres.

I. grandiflora, leelseediga balta, is Riht-Indijas.

I. Leari, ar sileem leeleem seeдеem, is Riht-Indijas.

I. Purga, ar trefnu šakni, šarkana, is Meksikas.

I. Thyrianthina, tāpat ar trefnu šakni.

Trefnšaknoti stahdi seemā sauši un siltaki mitinami.

Loasa Adans. Loasa.

L. Herberti, dšeltensarkana.

L. tricolor, trihspehrwiga, raiba.

L. Wallisi, balta ar šarkanu widu.

Wiši šhee ir ležeklā fehjami un wasarā dahrsā stahditi it kofči seed.

Lobelia L. Lobelia.

Pehz Matija fon Lobel, šahda flawena baktera 1600 g.

L. cardinalis un Queen Victoria, ar degofči šarkaneem seeदि-
neem un tumšči šarkanahm lapahm; ir koti zeenita, ar seemā ismihto-
šču šaknu puduri, kuru šadalot wina lehti pawairojama. Stahds
aug 1—2 p. augsts, ar garenahm, špižahm, lihdsenahm lapahm un
augšgalā ar škaudi šarkaneem seeдеem, ir jaunu laiku mišlulitis,
un seemā, saušā, 4—6 gr. siltā weetā lehti ismitinaht.

L. Erinus gracilis, speciosa un ramosa un wehl dandš zitas
daščadas fugas, ir wišas mast, semē, 5—10 zol. augstu augofči stah-
dini, ar šmalkeem, sileem, balteem un ari eesarkaneem seeदिneem un
masahm, garenahm lapinahm. Siltā ležeklā šmalkas fehklinas eeshtas
un weenadi mitras ušturetas lehti dihgst un war tad maija šaknumā
ar tahm dobju malas beesās strihpās kopā stahdiht. Ir pee raib-
stahdu dobehm winas eenem šwarigu stahwofli un ir derigas ihpasčas
šihmes ar katru seeda pehrwi isstahdit.

Podinōs audsetas tahs ari deefgan kofčas stahdu-namus un
Yoga deškus šawā laikā puščkot.

Wišas podōs audsejamahs Lobelijas, no kuzahm ari dandš un
daščadas fugas ir zauru gadu šaki (augofči) stahdi, no kureem tee
wehrtakee ir:

Lobelia fulgens, šarkanseediga, is Meksikas.

L. heterophilla, tumšči sila.

L. ignea, brušni šarkana.

L. punicea, gaišči šarkana.

L. splendens, špulgodamā.

Wišas šchihs ir augsti augofči podu stahdi, kurei tikpat no fehklahm,
kā ari no šarina lehti pawairojami, seemā aukstā stahdu-namā ismiti-
nami un wasarā dobēs stahditi parahda šawus kofčus seedus, no
kureem škaudi šarkanee wairaf zeeniti. Toš stahdus, kureus wasarā
podōs audšē, waijag paretī ar šrutahm apleet un labi trefnā mehslu
semē eestahdit. Zitas fugas seemā nonihšt un tikai wina šaknu
puduri patur dšihwibu; zitam atkal, kad tahs noseedejušas, waijag
seedu galotnes nograift, zaur ko wezais želms laišch jaunus šarus,
kurei tad ari seemā lehti ismiht.

Lobelia „Kaiser Wilhelm“, Wahzijas keiseram par godu no-
šaukta, ir tumšči silseediga, sema fuga, kas wišadā šinā podōs jeb
dahrsā audseta, koti ušflawejama.

Martynia L. Martinia.

Pehz John Martyn, botanikas profesora Kambridgē, † 1768.

M. formosa, šarkanais, kašas-rags (Gemsenhorn).

M. formosa proboscidea, elefanta šnukšis (Elephantenrüssel) un
wehl zitas fugas ir is Floridas pee mums eewehtas, aug 2—4 pehdas
augstas ar balteem un eesarkaneem seeдеem. Grandu wahra gara,
kašas-ragam lihdsīga. Wina leeli graudi gruhti dihgst un waijag
tadehl preešč fehščanas šahdas deenas siltā ušdenī eemehtas šil-
tumā patureht. Šehjot graudu zeetais wahšs prahtigi ar ašu nast
dihgta weetā ušgreeschams un podinōs šmiltainā ležekla semē, jeb ari
ležeklā eesehjami. Siltums un weenads mitrums pašubina wina
dihgšanū un augšanū. Šai gan wina dahrsā stahditi it labi aug,
tad tomehr wina kofčums wairaf ažiš kriht, kad tee podōs augdami
uš logu jeb stahdu-namōs stahw nolikti.

Maurandia Jacz. Maurandija.

Pehz Maurandy, botanikas šinatneeka Šartagenā.

M. anthirriniflora, lauwmūtitei lihdsigais.

M. Barklajana, sileem seeдеem, un

M. semperflorens, arweenu seediga, wiſas iſ Meſſikas, ir tihtinu ſtahdini, kaſ tiſpat dahrfâ, kâ ari ſtahdu-namôs un iſtabâs gar logeem tinaſs, ja waijadſigu lehtu apkopyſhanu teem nowehlam.

Lai gan weengadigi ſtahdi un weegli no ſehkſlahm pee-audſejami tomehr iſmiht ari lehti ſeemâ. Jauni ſehkſlu ſtahdi wairaf ſeed ne kâ wezakee.

Mesembrianthemum L. Deenſeede (Mittagsblume).

Seedi tiſkai iſpleſchahs pee gaiſcha laika deenas-widû.

M. crystallinum, ledus-ſahle (Eiſpflanze), top ſtahbenehm lihdſigi ſehkôs leetata. ſehkſas pawaſarâ eeſchtaſ ſiltâ lezeſkâ lehti dihgſt un pehz tam reti pahrſtahditi, wiſlabaf tuſſchâ lezeſkâ, aug ar trefneem kaſteem un platahm beesahm lapahm, gar ſemi lihdams. Wiſas ſtahda daſas ir apauguſchâs ar maſeem uhdena pilditeem puhſliſcheem, kaſ ſtahdam to iſſkatu dob, it kâ taſ buhtu ar ledu aplaiſiſt. Pukeſ wehrtiba tam nekahda.

M. cordifolium variegatum, raiblapotais, ar ſarkaneem ſeedineem, top lapu ſtahdu pulkâ labpraht ſtahdihſt.

M. tricolor, trihſpehrwigſ, ir ta ſkaiſtakâ fuga, ar ſarkaneem ſpihdofcheem ſeedineem, kaſ tiſkai ſauleſ gaiſâ ſeed. Wini 3—4 zol. beeft kopâ ſtahditi dahrfâ ſawu ſkaiſtumu parahda.

Wiſas zitaſ daudſ un daſchadaſ fugas naw wehrtſ puku-rindâ ſkaiſtit.

Mimulus L. Mehrſaku puke (Gaulerblume).

M. cardinalis, ſarkana un daſchadaſ zitaſ pehrweſ. Iſ Wakar-Amerikaſ. ſtahdſ aug 1—2 p. augſtſ ar garenahm robotahm, willo-tahm lapahm. Seeds aug weens uſ ſawu ſtihwu kahtinu, ir tumſchi jeb gaiſchi ſarkanaſ, jeb ari dſeltens un raibſ. Wini ſakneſ ſeemâ dſeſtrâ ſauſâ weetâ lehti iſmiht, bet ari no ſehkſlahm kâ jaw wiſas waſaraſ pukeſ ir weegli pee-audſejamaſ.

Mimulus tigrinus.

Sadihgufchi ſtahdini drihſ podinôs pareti iſſtahdami un tad taſkaf

M. cupreus, hybridus, tigrinus, quinquevulnerus un wehl daſchâs zitaſ fugas ir 6 lihdſ 10 zol. gari augoſchi ſtahdini, kaſ katra pawaſarâ no ſehkſlahm pee-audſejami. Smal-kaſ ſehkſlinaſ uſ ſemeſ wirſu lezeſkâ jeb podinâ eekaiſitaſ lehti dihgſt, ja taſſ lehni pee-ſpaiditaſ, lihdſ uſdihgt weenadâ mitrumâ uſturetaſ. ſehkſlu podinuſ ir derigſ ar glahſi aplaht, zaur ko mitrumſ paleef weenadſ.

wiſlabakais ſiltâ lezeſkâ audſejami. Dahrfâ tee maſaku koſchumu rahda un ahtri noſeed, tadehſ podôs labaf audſejami.

M. moschatus, moſchuſ, maſſ dſelteni ſalkſch ſtahdiaſch ar maſeem dſelteneem ſeedineem. Wiſas ſtahda daſas oſch pehz moſchuſ jeb biſhama un tadehſ podinôs audſejot top koti zeenitſ; kopyſhana piri-mai fugai lihdſiga. Kur ſtudraſ iſtabâs jeb ſtahdu-namôs parahdaſſ, tur tiſ ſcho ſtahdinu waijag nolift; no ta ſtudraſ behg un weens maſſ podiaſch peepilda iſtabu ar ſawu brihniſchku ſmaku.

Mirabilis L. Brihnuma ſeeds (Wunderblume).

No mirari (apbrihnojamſ).

M. Jalappa, Iſ Indijaſ. ſtahdſ aug ſtahwu uſ augſchu ſarotſ 1¹/₂—2 p. ar apakahm, lihdſenahm lapahm. Saru galôs parahdaſſ buntinôs wairaf kopâ balti, dſelteni, ſarkani un ari raibi, gari, ſmarſchigi ſeedi. Puſſ maijâ 1¹/₂ p. taſki dobê ſtahditi, tâpat kâ jurgin-eſ apkopyami. Wini ſakneſ jurgiu ſaknehm lihdſigi iſmitinamaſ; bet ari no ſehkſlahm lehti pee-audſejamaſ. No ſaknehm audſetee ſtahdi agrafi ſeed ne kâ no ſehkſlahm audſetee.

Nicotiana L. Tabakſ.

Behz Jean Nicot, Franziſas ſuhtna, kaſ tabaka ſehkſas iſ Amerikaſ uſ Franziju pahrweidiſ.

N. atropurpurea grandiflora, ar ſarkaneem, leeſeem ſeedeem, top ſtarp ziteem lapu ſtahdeem audſehtſ. ſtahdſ aug ziteem tabaka ſtahdeem lihdſigſ, 4—6 p. augſtſ, ar puſſ apakahm, pehdu garahm lapahm. Ari ſchee derigi, pehz uſdihgſchanaſ tuhſlit pahrſtahdit un tiſkai lee-lakuſ ſtahduſ dahrfâ, trefnâ mehſlu ſemê ſtahdit. Winſch ari weens patſ uſ leeſeem ſahku platſcheem augot it labi iſſkatakſ.

Nycteria Don. Nifterinia.

N. capensis, balta, ar patihſamu ſmarſchu.

N. selaginoides, balſ un ſilgani raibſ ſeedſ. Maſſ pateizigi ſeedoſchſ ſtahdiaſch, pabeefi dobjû malâſ ſtahdams, ſeed gandrihſ zauru waſaru. Winam patihſ ſaulgoſe un ſmiltaina ſeme.

Oenothera L. Naſts-ſweze (Nachtferze).

No oinos (wiſuſ) un ther (ſwehrſ). Wina ſakneſ oſchot pehz wiſna un ar wiſnu apſeſtaſ pabarot wiſuſ ſwehrſ lehnſ.

O. bistorta, ar dſelteneem ſeedeem. Wini daudſ un daſchadaſ fugas ſeed wiſwairaf ar dſelteneem, tumſchakeem jeb gaiſchakeem, ari balteem un eeſarkaneem ſeedeem, zitu fugu ſakneſ ari pee mums dahrfâ iſmiht. Wiſas lehti no ſehkſlahm pee-audſejamaſ un aug it labi katra dahrfâ ſemê.

Oxalis L. Saku-ſtahbenes (Sauerſlee).

No oxis (ſtahbs), halis (ſahle); ſtahda garſchas pehz.

O. rosea, ar eſarſaneem un balteem un

O. delicata, ar tumschi dſelteneem ſeedeem. Iſ Iſchili. Maſſ ſtahdinſch ar 3 ahbolinam lihdſigahm lapinahm un ſtahwu augoſchu ſeedu kahtinu. Wiau ſmalſas ſehſlinas lezeſkâ ſehtas lehti dihgt; maſee ſtahdini papreeſch podinôs ſtahdami un kad tee te eeſaknojuſchees un ſtiprinajuſchees, tad tikai dahrsâ ſtahdami.

O. tropaeoloides, ar bruhnahm lapinahm un dſelteneem ſeedeem. Wiau ſehſlinas ne reti paſchas iſkaiſahs un tad beſ ſehſchanas otrâ gadâ atkal aug.

O. esculenta un laſiandra ir pirmejeem lihdſigas, ſarſaneem ſeedineem un ſaknu ſihpolineem, kuri ſeemâ ſauſumâ iſmitinati, pawafarâ lehti ſtrihpinâs dahrsâ eeſtahdit, kur tee tad ar maſu apkopſchannu dobmalas puſchko.

Perilla L. Perilla, ſkaiſi-nahtre.

P. nankinensis fol. atropurp. laciniata. Iſ Japanes. Stahds aug ar tumschi bruhnahm, ſpihdoſchahm dſikrobotahm lapahm, lihdſi 1½ p. augſts un top ſtarp raiblapoteem un ziteem lapu ſtahdeem daudſfahrtingi leetahts. Wiau ſeedi newehrti un ſehſklas pee mums ne-eeſnahft.

Petunia Juss. Petunia.

Braſilijâ to ſtahdu ſauz petun.

P. hybrida, jaunakas fugas ſtahdi, kas daudſ un daſchadâs koſchâs ſeedu pehrwês zaur ſeedu apwaiſkoſchannu zehluſchahs ir weena no ſkaiſtahm waſaras puſehm. Wiau daſchadas fugas atrodam pehz ſeedu pehrwehm zenu-rahditajôs uſſihmetas, no kuraſhm tagad wairak top zeenitas;

P. hybrida grandiflora, daſchadas fugas, leelſeedigas.

P. hybrida grandiflora ſimbricata, ar ſprogoteem ſeedeem.

P. hybrida fl. plena, pilnſeedigahs, loti ſkaiſtas un no katra puſu drauga zeenitas. Wiau pirmee wezafee, kâ P. nictaginiflora un P. violacea, tagad top it maſ eewehrotas, bet wiau pehznaſhameem wiſleelakâ zeeniba parahdita.

Petun. hybr. grandiflora.

Schſklas lezeſkâ ſehtas lehti dihgt un waijag pehz uſdihgſchannas ſmalſos ſtahdinus ahtri peeklahjigâ tahlumâ pahrtahdit, zaur ko pilnigus ſtahdinus panahſim, kas dahrsâ

eeſtahditi preezigi augſ. Winaſ aug 1—1½ p. augſti un deeſgan kupli, tadehſt pareti jaſtahda un ar apgraiſſchannu ſawôs robeſchôs jaſawalda, zaur ko tahs ari tad lihdſi wehſlam rudenim ſeed.

No pilnſeedigahm fugahm ſehſklas gruhti dabujamaſ un ſchihs ari tik reti kaſdu pilnſeedigu ſtahdinu radina, tadehſt ir ihſti derigs, koſchakahs pilnſeedigas fugas ar ſarinu pawairot, zaur ko ari eeſpehjam fugu ihpaſchibas uſ gadeem patureht. Julijâ greeſti ſarini ſmil-tainâ ſemê apakſch logeem lehti laiſch ſaknites un tad 6—8 gr. ſiltumâ un wairak ſauſi ne mitri ſeemâ ja-iſmitina. Agrâ pawafarâ ſarini lehtaki ſaknes laiſch un tad ari ahtri pawairojami, maſôs podinôs pee-audſejami un maija ſahſumâ dahrsâ ſtahdami.

Phlox L. Skaudule (Flammenblume).

No phlox (leeſma), winu ſarſana ſeeda dehl.

Ph. Drummondii (Hook.), Drummondii p. Iſ Teſſas. Stahds aug 1—2 p. augſts, ſarots, ar ſpizahm, garenahm, preti ſtahwoſchahm lapahm. Seedi aug ſaru galôs blaku pudurôs. Scho ſkauduku pir-mee wezaki ſeedeja tikai ar ſilganeem ſeedeem, tagad wini zaur ſeedu apwaiſkoſchannu ir loti daudſ un daſchadâs ſkaiſtâs un raibâs pehrwês pee-audſeti un tadehſt tad ari wini kâ wiſſlawenakâ ſcho laiku puſe top wiſur zeenita, no katra ſtahdu drauga eewehrota un leelakâs dahrsneeziſbâs, tikpat pilſehtâs, kâ uſ ſemehm, gan podôs, gan dahrsu dobês audſetas. Peeteef tikai eeſkatitees leelo dahrsneeku zenu-rahditajôs, tad jaw noprotam, kaſdu ſtahwolli ſkaudules tagad eenem un zif daudſfahrtingâ wiſſe tahs tagad top leetatas.

Phlox Drummondii.

Zai gan winu mehrenas ſehſli-nas ſiltâ lezeſkâ ſehtas labi dihgt, tad tomehr merzâ podinôs eeſkaiſ-tas, eeſahſumâ dſeſtraki turetas, pehz tam pee weenkahrſcha iſtabas ſiltuma wehl jo labaki iſdodahs. Ja pehz uſdihgſchannas war maſos ſtahdinus ſiltâ lezeſkâ ſtahdit, tad uſaug lihdſi maijam labi ſtahdi, kuri dobês iſſtahditi, droſchi pee-aug un no juniſa lihdſi wehſlam rudenim ſawus ſkaiſtus ſeedus pa-rahda. Ja tahdus lezeſkâ anguſchus ſtahdus pa weenam 4—5 ſol. platôs podôs eeſtahdam, podinus eeſahſumâ wehl ſiltâ lezeſkâ paturam, ſebaſ toſ arweenu wairak pee

gaiša peeradinam, lihds tee pawisam bes logeem war augt, tad kahrtigi pee meetineem peeseeti tee ari podôs drihs fajhs seebeht un reti kahdu zitu skaitaku, ilgi seedoschu loga puhi fatifsees. Smiltaina lezekku- jeb mehslu-seme winahm podôs patihkama un seedu laikâ podini pareti ar strutahm apleijami.

Katrâ irdenâ dahrsâ semê tee labi aug un pehdas tahsumâ rindâs stahdami. Seme pa stahdu starpahm irdena un skaidra usturama un stahdini pehz wajadfibas pee meetineem peeseenami. Kahrtiga apkopschana, dahrsâ skaidriba un tikumiba katra stahda wehrtibu un koschumu wehl wairak pa-augstina.

Portulaca T. Portulaka.

Pehz porta (wahrti), us zaureschamu noluhkojot. Stahds top ahrteschana leetahts.

P. grandiflora, leelseedigee daschadâs pehrwês. Si de la Plata un Tschili. Stahdinsch aug ar trekneem kahtem, ar apalahm, treknahm lapinahm lihds pufs pehdu augsts; fahnu sari gulu gar semi leen un saru galôs sawus platus, tuffschus seedus parahda.

Thpafchas dobes ar scheem ween apstahditas it jauki isskatahs un seed wiswairak wahjâ, akmenotâ semê un labâ saulgosê; bet irdenâ, augligâ semê wini trekni aug un masak sawus spihdoschus seedus parahda. Tiklihds ka saule noreetê, tad ari seedini aistafahs. Merzâ, aprilli un maijâ sehti tee tad ari ilgaki un daschadâ laikâ sawus seedus rahdihš.

P. grandiflora pl., pilnseedigee, top wairak zeeniti kâ pirmee un ir zitadi apkopschana un augschana wineem lihdsigi; bet winu seeds ir skaitš un pildihš, rosei lihdsigs un jaunakôs laikôs koti flawens. Schee pawasara lezekkâ pehz usdihgšanas pahrstahditi, par kupleem stahdineem usaudsejami un tad tikai maija beigâs dahrsâ stahdami.

Pyrethrum parth. aureum. Seltlape.

Sai gan pee seemzeescheem peeskaitams, tomehr top wairak katrâ pawasara kopâ ar zitahm wasaras pukehm lezekkâ sehts un sawu skaitš dseltenu lapu pehz preeksch lapu stahdu dobehm daschadâ wihjê leetats.

Rhodanthe Lindl. Rodante.

No rhodon (roze) un anthe (seeds); seeds ir eesartans kâ roze.

Rh. Manglesi, patihkama eesarfana sausseede (Immortelle), no kuras ari jaunakôs laikôs tumšchi un raibi šarfanas fugas ee-audsetas. No kaptena Mangles

Rhodanthe Manglesi.

Jaun-Hollandijâ atrasts un wispirms us Angliju aishwefts stahds 6—8 zol. augsts, ar pelesi sałahm garenahm lapinahm un stahda augschgalâ parahdahs seedi us teeweem kahtineem par weenam augdami. Smiltainâ fila semê sehti tee lehti dihgst, pehz tam tahdâ pat semê stahdami, no stipras saules un leetus pasargati podinôs koschi seed, bet dahrsâ reti isdosees.

Ricinus T. Brihnuma-kofs (Wunderblume).

Wahrds is greekijas walodas nents jeb ari pehz weena kulaina Ricinus nosaukts, kuresch schi stahda graudam esot lihdsigs.

R. communis, pasihstamais, is Riht-Indijas. Stahds aug 6—8 p. augsts, resnu, mihsstu stobru, leelahm, robotahm, bruhnahm jeb fili sałahm lapahm, pehz kuras tad ari tahs daschadas fugas top nosauktas. Tiklihds ka winu leele graudi fildâ lezekkâ usdihguschi, tad tee katrs sawâ 4—5 zol. platâ podâ eestahdami un eesahumâ fildâ lezekkâ paturami. Kad salnas beiguschahs, tad dahrsâ, dsili pahraktâ, stipri mehslotâ semê stahditi tee preezigi aug un kuplojahs, tâ ka lihds rudenim katrs stahds par leelu platu koku usaudsš sawu wahrdu pateesi nopelna. Wina diwejadi seedini (wihreetis un seewetis) mas eewehrojami un muhsu ihšas wasaras pehz reti sehklas radina; bet par patihkamu, flawenu lapu-stahdu, kas tikpat weens pats sahleenâ, kâ ari starp ziteem masakeem stahdeem augdams, wisur sawu weetu flaweni ispilda.

Ricinus sanguineus.

R. borboniensis arboreus, kofam lihdsigs, 7—10 p. augsts,

R. communis major, leelais, pasihstamais,

R. elegantissimus, skaitakais, un

R. sanguineus, tumšchi lapotais. Schihs minetas fugas ir tahs flawenakahs (sk. b.).

Salpiglossis Rz. et Pav. Taurespuke (Trompetenblume).

No salpinx (taure) un glossa (mehle), seeds ir garsch, taurei lihdsigs.

S. variabilis grandiflora, leelseedigs, daschadâs pehrwês. Sawâ dsimtenê Tschili tahs aug us mahlu dambjeem un saufsâs weetâs 2—3 p. augsti ar willotahm, lihpijahm

Salpigl. variabil. grandiflora.

lapahm un kahteem. Wina audsešana un wisa kopschana ta pate, kas wiswairak wafaras pufehm deriga. Tikai jaw lezekla weenreif pahrstahditi stahdi dahrsā labi pee-aug. Pee pastahwiga faufuma wafarōs tee ari aplejami, bet tikai ar skaidru uhdeni.

Stahdišana lai noteek pehdas tahlumā, un garaki augot tee pee meetineem peeseenami. Skat. bild.

Semahs fugas jo wairak zeenitas, aug tikai 1—1½ p. augstas.

Scabiosa L. Skabiose.

No scabies (kraupe — Grind), tadeht ka schihs daschas wahtes dseebejot.

S. atropurpurea, melni farkanā skabiose. Is Niht-Indijas. Stahds aug stahwu uš augschu, sarots, 3—4 p. augsts. Lapas lihdsenas, dskli robotas. Seedi faru galōs apaki, pilditi, uš gareem lihdseneem kah-teem, daschadās pehrwēs.

Wina pilditi astereem lihdsigi seedi ir koti sklaisti, tikpat preekšč puschku feeschanas, kā ari dahrsā dobes gresnot. Ir no schihm semahs fugas top wairak zeenitas, lai gan wina seedi masaki ar smalkakahm lapahm, aug 1—1½ p. augsti; pirmahm lihdsigas. Peeškaitamas pee koschakahm dahrsā pufehm. Tahs wehrtakahs fugas ir:

- S. major compacta, atropurpurea, tumšči farkanas, skat. bild.,
- S. major grandiflora fl. pl., leelseedigaš, pilditas,
- S. nana fl. pl., femas, daschadās pehrwēs,
- S. nana striata fl. pl., strihpotas un
- S. candidissima plena, pilnseediga, balta.

Scabiosa atropurpurea.

Senecio L. Krusta-sahle (Kreuzkraut).

S. elegans, koschs stahdinšč, seed daschadās pehrwēs ar pilditeem apakeem seebeem. Stahds aug 1—1½ p. augsts, tumšči sakahm, gare-nahm, robotahm lapinahm un faru galōs ar plateem seedu buntineem. Wina kopschana petunijahm un skaudulehm lihdsiga.

Solanum L. Nahtspamaschas (Nachtschatten).

- S. atropurpureum, ar leelahm, robotahm lapahm un tumšči farkaneem kahteem un sareem, ehrrschkots.
- S. laeiniatum, ar skalditahm, leelahm lapahm.
- S. marginatum, ar raibahm leelahm lapahm.

S. robustum, ar bruhni farkanahm ehrrschkotchahm lapahm. Is Meškikas. Schihs wisaš tikai kā lapu stahdi top zeeniti un tā kā Ricinus audsejami un isleetajami.

S. Lycopersicum, mihlihs-ahbols (Liebesapfel). Stahds zaur un zauri kartupeleem lihdsigs, ar leeleem, farkaneem jeb dselteneem sehflu ahboleem, kuru deht tee top podōs audseti.

Tagetes Tourn. Samtenes (Sammet- auch Todtenblume).

T. erecta L., leelseediga, dselteneem pilneem seebeem, aug 1½ lihds 2 p. augsta, ar garenahm, teewahm, schkeltahm lapinahm, wisaš stahda dasas ne-osh patihkami. Is Meškikas.

T. patula, ar plati augoscheem sareem, dselteni un tumšči strihpoteem jeb bruhneem seebeem; semaks un masaks, bet kuplaks stahds ne kā pirmā fuga, top dahrsōs wisur deesgan koptš, bet ir tikai derigs krummu malās un leelās puku dobes stahdit, kur wina seedu tikai no tahlenes war redseht. Seebeem nepatihkama smaka. Isdodahs katrā semē un weetā, bet wahjā semē kuplakti seed un trefnā atkal wairak aug lapās. Ir no schihm ir dahrsneeziabās daschdaschadas fugas dabujamas.

Thunbergia L. Tunbergia.

Pehz botanikas profesora Thunberga, Sweedrija † 1828.

T. alata, spahrnotā, is Niht-Afrikaš. Rahti un wihtes aug spalwoti, tinahs augsti un parahda fawus smukus dseltenuš seedu ar tumšču widu. Lapas ir firds apakumā ar spahrnoteem kahteem. No scheem tihtinu stahdineem ir dauds un daschadas fugas, kas wisaš lezeklā sehtas lehti dihgft; eesahkumā podinōs siltumā pee-audsetas, maija beigās dahrsā istahditas tinahs 6—10 p. augsti.

Tropaeolum L. Gaika-peeschi (Kresse).

Tr. Lobbianum ir ari tihtinu stahds, kas wisabi ziteem gaika-peescheem lihdsigs, bet tikai wina seedi ir masaki un winsch augdams augsti tinahs. Lezeklā sadihguschus stahds podōs ja-audse, bet war ari wafarā dahrsā istahdiht. Wislabat ir winus podōs patureht un tad rudenī stahdu-namōs list, kur tee pee 10—12 gr. siltuma zauru seemu seed. Trefna mehslu seme un ari pareti ar frutahm apleeta pawairo wina seeeschanu.

Verbena L. Dselscha-sahle (Eijentraut).

V. hybrida, dauds un daschadās pehrwēs, jaunakōs laikōs flawens stahds, kas no wezahm fugahm zaur apwaisochanu pahrlabots, tā ka wina wezakus chamedrifolia un Aubtleija mas ar schihm war

salihdsinaht. Werbenas aug ar sareem gar semi gulu lihdamas, ar robotahm, garenahm, ihflahdigahm lapahm. Sari ir masgoti un kur tee pee semes peespeeschahs, tur wineem lehti saknes aug. Seedi aug saru galos platos puduros daudj kopâ, ir koti jauki un seeb lihds pat wehlam rudenim. Dascha pukite no rudena salnas maitata, kamehr schihs wehl arweenu lepojahs un sawu dselschadabu parahda. Winas no sehklam tâpat kâ zitas wasaras pukes lehti pee-audseht, bet ir lehtas no sarineem pawairot, it ihpaschi koschafahs fugas war tikai zaur sarinu eestahdishanu tahdas pat uftureht.

Dahrsâ winas katra semê un ari saulé labi isdodahs, bet podos audsejot tahm derehs welenu seme ar gowu mehslu semi maifita un 4—5 zol. plateem podeem wajag labu paleelu zaurumu, lai flapjums war lehti zauri fuhktees.

No sumakahm fugahm augusta mehnesi 2—4 sarini mehrendos podos eestahditi lezekkâ apaksch logeem tik ilgi japatur, lihds tee preezigi sahlt augt. Pehz tam pee gaisa peeradinati war atkal podini lihds wehlam rudenim dahrsâ stahweht, lihds salnas speesch tos eelikt gaischâ dsestrâ weeta, kur tahs pee 4—6 gr. fiktuma war semâ ismitinaht. Ari agrâ pawasara stahditi sarini labi aug un ahtri saknojahs. Schee semâ ismitinati, aprila beigâs jeb maija sahkmâ pee gaisa peeradinati, tad dahrsâ dobês eestahditi ir koti pateiziga un zauru wasaru seedoti puke, kamehr no sehklas audsetas werbenas daudj sebak sahlt seedeht. Podos audsejot no winahm weens stahds 4—5 zol. platâ podâ kopjams, eesahkmâ saru gali nokneebjami, lai stahds kuplojahs un seedu laikâ, masakais weenu reisi nedekâ, ar strutahm apleijams.

Viola L. Sehrdeenite (Stiefmütterchen).

Pamasinahts no ion (wijolite — Veilchen).

Viola tricolor maxima.

V. tricolor maxima, trihs pehrwiga, leelseediga. Schi leelseediga muhsu laikos koti flawena puke, kuras pirmee wezaki ir V. tricolor, us muhsu smiltainahm druwahm daudj weetas useijama. Schi ar V. altaica apwaislota, radija pirma mineto un tagad no katra puku drauga zeenito „sehrdeeniti“, kuras leeli, koschi, gihmin lihdsigi seedi us masu, semu stahdinu, wiskoschakâs un daschadâs pehrwês lepojahs.

Us weenfahrtigako wishi war winas zaur sehklam weegli pawairot, lai gan wiskoschafahs fugas, pee kurahm kahdureis sehklas ne-isdodahs,

war jaw pawasara, tâpat ari rudeni no sarineem pawairot. Kam stahdu-nami jeb tahda deriga ruhme, war jaw janwari jeb februari tahdâ lehena kastite winas eeseht. Smiltainâ lezekkâ semê top sehklas weenadi uskafitas, ar plahnu semes kahrtinu apsegtas, tad pee 12 lihds 14 gr. fiktumâ noleekamas un lihds usdihgft weenadi mitras ufturamas. Tiklihds ka stahdini sadihgusch, tad tee ari dsestrakâ weeta un it klahst pee logeem noleekami, no kureem tad lihds pawasaram usaug labi stahdi, kas jaw maija pilnigi seedehs. Merza beigâs reisâ ar zitahm wasaras pukehm lezekkâ sehtas un pehz tam dahrsâ istahditas, tahs tikai junija beigâs sawus pirmos seedus rahdihs un tad ari lihds pat wehlam rudenim kupli seedehs. Augustâ sehtas un semâ kastites dsestrâ, gaischâ weeta ismitinatas, tahs jaw parahda sawus koschus seedus it agrâ pawasara. Tahdâ wishê war sehrdeenites zauru wasaru seedos uftureht; kam cetaises netruhkft un kas pee winu seedeem atrob labpatikschanu. Dahrsâ tahs waj nu ihpaschâs dobês jeb ari zitu puku dobju malâs 6—8 zol. tahkmâ kahrtigi eestahdamas, pee pastahwiga saufuma labi apleijamas un ja eespehjams war tahdu dobi ar kahdu 2 zol. beesu satrepejuschu mehslu kahrtu apklahst, lai semei ufturahs weenads mitrums. Zaur daudskahrtigu leeschanu, ihpaschi sausa laikâ, winas lehti lihds ar semi nopuhst, zaur ko tukschas weetas samaitâ dobju jaukumu. Agri pawasara seedoschas sehrdeenites, kad tahs wasaras widu beigtos seedeht, tad ir tahs kahdu 2 zol. par zelmu pawisam nogreeschamas, zaur ko tahm ahtri atkal jaunâs, stipras atwasas atsels un tad wehl lihds wehlam rudenim pateizigi seedi.

Ar lapahm jeb flujahm apsegtas, tahs ari dahrsâ pee mums kahdureis it labi ismiht. — Bildê redsama winas seeda wehrtiba.

Zinnia L. Zinia (Zinnia).

Nosaukta pehz professora Zahna Zinn. † 1759.

Zinnia elegans fl. pl.

Z. elegans fl. pl., pilnseedigâs ar koschu, astereem lihdsigu seedu, daschadâs skaitâs pehrwês. Stahds aug lihds 2 p. augts, ar pufsapalahm, asahm lapahm un saru galos parahdâs leelee seedi. Winas no Indijas papreesch us Franziju tapuschas ewestas un tagad katra dahrsneeziâ koti zeenitas

un pashstamas. Dahrsneeku zenu-rahditajõs atrodam usfihmetas loti daudf sugas, no kurahtm tahs semahs wairaf patihstamas. Weentahrsch-seedigas maf teef eewehrotas.

Pasiltâ lezekâ fehtas tahs lehti dihgst un ahtri aug, bet waijag jaw no pascha eefahkuma zaur kahrtigu wehdinafchanu pee gaisa pee-radinaht, lai stahdini stiprinajahs un war pufs maijâ, dahrsâ, labâ faulgosê, augligâ semê tapt stahditi. Ja pee fausa laika tahm warefi labu lehjumu pasneegt, tad par seedu pilnibu un kofchumu preezafees. (Stat. bild.)

c. **Seemzeefchi.**

Scho stahdu faknes seemâ pee mums dahrsâ, pagrabâ jeb kahdâ zità dsestrâ weetâ ismiht un pawasara atkal sel, aug un seed.

Seelakâ daka no scheem ir lehti no sehklahm peeaufseht, ziti atkal zaur faknu jeb zelma pahrdalifchanu ir pawairojami. Wissem scheem stahdeem, kureus dahrsâ mitina, ir labi, kad winu faknes seemâ, tiklihds ka seme safalufe, ar lapahm, mehfleem, spateem, fuhnahm u. t. pr. apsefs, it ihpaschi plikâs seemâs, bes sneega falktot; zaur to pasargajam, lai fals faknu puduri neiszel uf augfchu. 3—5 gabi uf weetu angufchus faknu pudurus waijag rudenî masafõs gabalõs pahrdalit un tad wislabaf uf zitu weetu pahrstahdit. Wini katrà dahrsâ semê preezigi aug, bet labaf isdosees pasausâ weetâ, ne kâ tur, kur teem rudenî jeb flapjakõs gada laikõs eefch uhdena japeld. Wisus tahdus seemzeefchu stahdus, kam treknas faknes, kâ dahrsu-nelkus, rahschas (Stoekrosen) zc. war faufõs pagrabõs seemâ labi ismitinaht un tad maija fahkumâ dahrsâ stahdit.

Wisu diwgadigu un seemzeefchu stahdu sehklas isseht ir isbewigakais laiks maija beidsamâ pufê. Kahdâ jau istufschotâ lezekâ jeb ari dobê eefehtas, arweenu mitrinatas sehklas lehti dihgst, un tiklihds ka stahdinus war labi ar rokahm fanemt, tad tee ari katrs pehz fawas waijadstbas zitâs dobês fewischi istahdami, kur tee tad lihds rudenim war auct. Pee scheem buhtu peefkaitami: Althaea rosea, aquilegia, bellis perennis, campanula medium zc., digitalis, dianthus barbatus, chinensis, carriophillus, rhabarber, viola un wehl ziti.

No seemzeefchu sehklahm daschas gruhti dihgst, tadehl tahs, eefams rudenî seme safalst, ir dahrsâ sehjamas, kâ:

Aconitum, actaea, bryonia, clematis, dictamnus, diclytra, funkia, gentiana, iris, lilium, paeonia, phlox, tradescantia, trollius un viola odorata.

Zaur faknu pahrdalifchanu usturam schos stahdus pee sawahm lihdsfchinigahm ihpaschibahm, kamehr no sehklahm andsejot daschreis pawisam zitadu seedu sagaidam, ne kâ bija teem stahdeem, no kureem tapa sehklas nemtas; tadehl tad dahrsneeki daschus no scheem tif tadehl no sehklahm andse, gribedami jaunu fugu eeguhtees.

Acanthus L. Lahtscha-kahja (Bärenklau).

No acantha, ehrtfchfots; — zitahm fugahm ir ehrtfchfotas lapas.

A. mollis, Deentwidus-Franzija, Italiâ un Sizilijâ sawâ walâ augdams, ir stahds ar platahm, leelahm robotahm, rhabarberim lihdsfigahm lapahm. If zelma widus aug lihds 3 p. gara beesa seedu wahrpa, ap kuru masee baltee seedini beesi kopâ falikti, ar farkaneem galineem apaugufchi, — lahtscha letenai lihdsfigi un it kofchi isskatas, — isdodahs katrà dahrsâ semê un ja seemâ uf zelnu tukschu pufu podu usmauzam un to tad bishki ar lapahm apsefsam, tad tas lehti ismiht. Tikpat no sehklahm, kâ ari faknes pahrdalot pawairojams.

Achillea Vail. Aitu-sahle (Garbe).

Pehz Achilles, kurech pirmâis scho stahdu ahrtfchchanâ fahsa leelaht.

A. ptarmica plena, ar pilneem, fkaisti balteem seedineem un smal-kahm lapinahm, 1½ p. augsti augofch stahdinfch, kas zaur baltahm, zeefai lihdsfigahm faknu atwasahm lehti pawairojahs un ari dahrsâ ismiht. Ja pirmõs seedus wasara stipri nogreescham, tad fahnu farini wehl seed lihds wehlam rudenim. Tehw. Deentwidus-Giropa. Schi fuga dahrsõs andseht ir usflawejama.

A. millefolium, aitu-sahle (Schafgarbe) ar eefarkaneem un balteem seedeem, top apteekõs par kruhschu tehju pahrdoti, dahrsneezibai masaf wehrti.

Aconitum L. Kurpate, dselszepure (Eisenhut).

No acone (Mintota weeta), tahdâ schee sawwaligi atrodotees.

A. Napellus un wehl daschas zitas fugas, kuras ar fileem, balteem, strihpoteem un daschadeem seedeem seed, ir wisur pashstams un 3—5 p. augsti augofch stahds, kura seedi kahtu galõs, leelõs pudurõs kopâ augdami brunu zepurei, jeb ari zitas fugas kurpei lihdsfigas; winas ir no Ungarijas un Italijas, zitas fugas atkal no Kamtschatkas pee mums eewestas. — Wisas stahdu dakas ir nahwigas tikpat lopam, kâ zilwekam, tadehl newaijag laut behrneem ar teem spehletees un lopeem nogreestas lapas jeb kahtus nesweest preefschâ. — Tikpat no sehklahm, kâ ari faknes pahrdalot lehti pawairojams.

Althaea L. Rašša (Malve, Gibiš, Stokroze).

No althos, sahle pret šlimibahm; wehl tagad top apteekōs bruhketa.

A. rosea, wiššaištatahs.

A. rosea Wild. šarfanā dahrsu rašša, iš Ašijas pee mums eewesta, aug 6—9 p. augsta ar škaišteem pilditeem seedeem, dasch-daschadās pehrwēs.

Šehklas wafaras widū sehtas un mitri turetās lehti dihgst un kad stahdini paleeli, tad zītā weetā pehbas taškumā pahrestahdami. Agra pawafarā sehtas raššas lihds rudenim ne reti seedu kahtus rahda un tad seemā šlikti ismiht, kamehr masaki stahdi, papreeksch ar škuijahm, tad ar labu kahtu lapahm apsegti lehti ismiht, ja tikai dobe ir augsta, apaka, tā ka uhdens tahm newar pee šafnehm guleht. Wezi, jau weenreis seedejuschī stahdi drihs seemā ispuhst un tadehl katrā gadā jauni no sehklahm pee-audsejami. Winau daschadas ūgas išškirahs pehz seeda pehrwehm un škaištuma

un ir katrā leelakā dahrsneežibā sehklas un šafnes dabujamas. Wairaf zeenitās ir Šchartera raššas ar koti pilditeem seedeem, š. bildi.

Actaea L. Šrischu-sahle (Christophskraut).

No aktaia, plihdera šokam lihdsigahm lapahm.

A. palmata, podocarpa un racemosa, ir 2—3 p. augsti stahdi, ar balteem, šmalkeem, šekarōs šopā augošcheem seedeem un robotahm pa diwi preti stahwoščahm lapahm, išwodahs katrā weetā un semē. Tehw. kalnotās weetas Škanadā un Šloridā.

Anemone L. Wehja rose (Windrōšchen).

No anemos (wehšich), tadehl ka winau seedini tikai tad išpleščahs, kad šaule un wehšich toš aišnem, eekufina.

A. japonica (Sieb.) iš Japaneš eewests, lihds 2 p. augsts stahds, no kura treknaš šafnes išaug pahrotās, robotas lapas ar eefaršaneem un ari balteem seedeem. Šai gan ir muhšu lapu-šoku meščōs daschās weetās zitās weenfahrschas ūgas no tahm atrodam, tad tomehr tahs, kas dahrsneežibā top audsetās, ir šwešču semju Inteklischī un top tikpat puku namōs šodōs, kā ari dahrsu dohēs audsetās. Dahrsā tahs seemā labi apšedšamas un katru diwu gadu laikā pahrestahdamas, ir lehti zaur šafnu dališchanu pawairot.

A. coronaria, kroma anemone. Tehwija Lewante. Šhi ūga išškirahs no pirmahs zaur to, ka šchihm no treknaš, šhpolam lihdsigās šafnes išaug apfahrt rinki šmalšas robotas lapas, iš kuru widus išleen teewi, 1 p. gari kahtini, lihdseni beš lapahm un uš wiršgaleem parahda šawus škaištus gan weenfahrschus, gan pilditus seedus daschadās pehrwēs (š. bild.).

Anemone coronaria, pilnseebiga.

Št ihpašchi Šolandijas dahrsneeki ar šchihm nopuhlejušchees daschadas koti škaištās ūgas pee-audšedami un pahrlabodami. Šai gan labi apsegtās pee mums dahrsā seemu ismiht, tomehr ir labak muhšu garu, daschreis zeetu seemu dehl tikai pawafarā dahrsā stahdit. Winaš mihl šmiltainu un labi auglīgu, dški pahrraktu dahrsa semi un tahdu weetu, kas no puššdeenas karstās šaules ir šargata. Šur ta naw, tur geldehs deenwidus štundās dobi weegli apšnot.

Šaija šahumā war winau šafnes 6—7 šol. tahlumā 2 šol. dški eestahdit un it weeglu šmiltš semi ar dehli peespaudit. — Šad lapas šahšt rahditees un šaušš laiks atgadahs, tad buhs derigs par dobes mitrumu gahdat. Šat ir seedu laikā to nebuhs aišfaweht, zaur šo pilnigaki seedi un ilgaka seedeşchana muhs eepreežehs.

Pehz seedeşchanas un tiklihds ka jaw lapas metahs dšeltenas, tas buhtu lihds 2 nedelas pehz seedeşchanas, wišas šafnes no semes išrošamas, wehl klahšt ešošchahs lapas un kahti pahru šolu šarumā nogreeshami, šaknites tad ehnā, wehšotā weetā noščahwešamas un šebak dšestrumā beš šala seemā tāpat šaufas išmitinamas.

Šaufā buhšchanā winau šafnes kahtus grahdus šala beš winaš pazeesch un pat lihds diwi gabi šaufas šahwejuščas wehl it labi dihgst. Šodōs preeksch agras auddeşchanas ir labak, kad tahdas šafnes nem, kas weenu gadu šaufas turetās; tahs tad augusta mehn. šmiltainā lapu semē, kurai kahtu daku drupota mahla war peemaišit, 2—3 šafnes weenā 4—6 šol. plātā šodā war eestahdit. Šamehr lapas wehl nerahdahs, tamehr tahs mas un ar prahtu apleišamas, bet tiklihds ka seedu pumpuri redšami, tad tahm ari nedrihšt mitrums trušt. Lihds šalam šahkotees war šodinus ehnōtā weetā dahrsā patureht; bet seemai šahkotees šodi gaiščā weetā, klahšt pee logeem pee 3—5 gr. šiltuma paturami, kur tee tad jaw februari jeb merzā šahšs seedechht. Šiltaki turetās anemones nepateizigaki seedehs.

A. nemorosa, krummu wehja-rose, ari baltà gaila-kahja, at-rodahs Wahzijas lapu-koku meschòs un ismiht ir muhsu dahrsòs, ja saknes ar lapahm apfedsam. Bilditahs balti un farkani seedoschahs fugas peeder pee skaitakeem seemzeescheem, kas katrà ehnotà weetà un augligà semè labi isdodahs un jaw maijà sawus seedus rahda.

Aquilegia L. Akeleija.

No *aquilegus* (uhdeni krahjot) salitts wahròs.

A. canadensis, Kanadijas akeleija, lihds 2¹/₂ p. augsti augots, farots stahds, ar trihsfahrtigeem lapu kahteem, kuras atkal 3 lapas gaischi sakas. Seeds dseltens un farkans, parahdahs junijà, ismiht un isdodahs katrà dahrsa semè; zaur sehklahm, ir saknes pahrdalot lehti pawairojams. Is Wirginijas un Kanadas eewests.

A. glandulosa, ar tumschi fileem, leeleem seebeem.

A. vulgaris, pasihstama, un wehl dauds zitas fugas, kuras zaur sehflu apwaiskoschannu no pirmahm zehluschahs, isschkirahs tikai zaur seedu daschadibu, bet lapas un pascha stahda usskata gandrihs ta pate.

Sehklas tuhliht pehz eenahschannas dahrsà sehjamas; no saknehm tikai tahs fugas jawairo, kuras mas jeb nemas sehklas nedod.

Arabis L. Sofu sahle (Gänsefraut).

No *arabois* (arabihti) jeb *arabos*, grabeht — us sehklahm noluhstojot.

A. verna fol. variegata, agrà, raiblapotà.

A. albida, balganà, is Kaukasijas.

A. alpina, is Alpu kalneem, ir semi, masi baltseedoschi stahdini, kuru pelekahs jeb raibahs lapas augschgalà apakas, us sakni teewakas ar ihseem kahteem. Seeds parahdahs baltòs kekaròs us kachtinu, kas no saknu pudura pazelahs.

Masàs puku dobès, kas labà saulgosè, tahs pawafarà agri seed, ilgaki us weetu augdamas sa-aug weenà welenà. Tikpat saknes pahrdalot, kà ari zaur sehklahm lehti pawairojamas.

Arum L. Arons.

A. italicum, is Italijs.

A. maculatum, raibais, ar teewahm garahm, schantuwei lihdsigahm lapahm un dselteni saku seedu. Winnu garahs un treknahs saknes, 4—5 zol. dsiki semè eestahditas, isdodahs katrà weetà un semè.

Asclepias L. Besdeligu sakne (Schwalbenwurz).

Pehz tahda slawena daktera *Asclepiades*, kas 100 g. pr. Kr. Romà dsihwoja.

A. syriaca, Sihrijas besdel. sakn., aug lihds 5 p. augsts, farots stahds ar pufsapakahm, leelahm, preti stahwoschahm lapahm. Seeds ir farkans, leelòs puduròs un smarshigs.

A. Vincetoxicum fol. variegata, raiblapotais.

A. curassivica, ar gaischi dselteneem seebeem, sakahm spihdoschahm lapahm, is Wafar-Judijas.

A. tuberosa, semakais ar treknahm saknehm, ari dselteneem, smarshigeem seebeem, aug Karolinà us saufahm smiltschu kalwahm.

Seemà ar lapahm apfegtas saknes lehti ismiht, mihl smiltainu semi un ir zaur saknu dalischannu lehti pawairojami.

Aster L. Kahrklini, seemas asteri (Sternblume).

A. alpina, Alpu kalnu swaigsuite, 6—8 zol. augsts stahdinsch ar silu strihypotu swaigsnes seedinu, is Kaukasijas un Schweizijas.

A. amellus, aug lihds 2 p. augsts, ar garenahm, willotahm, asahm lapahm, kuru filee seedini leelòs kekaròs kopà parahdahs.

A. grandiflorus, leelseedigais, lihds 5 p. augsts, ar silganeem seebeem, is Seemel-Amerikas. Seemà jedjams.

A. horizontalis, taisnais, seed wehlà rudeni 3 p. augsti augdams ar schaurahm lapinahm, ir it ihpascchi preefsch puschku seeschannas zeeni-jams. Isturigs bes apfegas.

Wehl dauds zitas scheem lihdsigas fugas ir wisas seemà isturigas un top it ihpascchi semu krummu starpàs dahrsòs leetatas. Winnu seedu kakti un saru gali puschku seeschannai un kronu pihschannai derigi; zaur saknu isdalischannu lehti pawairojami.

Bellis L. Skaislule, Marijas pukite (Tausendschön).

No *bellas* (skaislà, patihstamà).

B. perennis, isturigà, wisur pasihstama, Deenwidus-Giropà wisur augoti un pat ir muhsu dahrsòs weenreis peestahdita lehti no sehklahm pate issehjahs, bet sawwakà augot ta parahdahs wiswairaf

Bellis perennis, pilnseedigas.

ar tuffscheem, ween-fahrscheem seebeem. Zaur ismanigu audstnashannu ir dauds un loti koschas fugas ar pilneem seebeem un daschadàs pehrwès eeguhtas un schihš tad wislabaf tahdas waram uftureht, kad winu zelminus isdalidami pahrstahdam.

Stahdinsch aug tikai kahdus zolus augsts, ar garenahm, wirsgala apalahm lapinahm un 4—6 zoli garu seeda kahtinu. Seedi pilbidi ir daschadi, balti un farkani, apaki, maseem astereem lihdfigi. (Sk. bild.) Winas tikai derigas dohju mala un waj nu agrâ pawasara, jeb katra otra gada, wislabaf augusta, pahrstahdit. Wehlaki stahditas seema top no fala izilatas; pahraf par 3 gad. us weetu auguschas seema drihs ispuhst un winu seedi paleef newehrti.

Bryonia L. Schogu wihte (Zaunruibe).

B. alba, baltâ, ar maseem baltdselteneem seedineem un stuhrotahm, smalkrobotahm lapahm. Stahds aug is baltas, treknaš, beetei lihdfigas faknes, tinahs weena wasara apinim lihdfiga angstumâ un top tadehl us to leetats, schogus zc. aplanot. Lapenes ar winu apaudseht naw teizams, tadehl ka faspeestas lapas, sarini, seedi jeb melnash ogas nejauki osh. Sehklas rudeni sehjamas.

Calystegia R. Br. Rahtscha wihte (Barenwinde).

Salits wahrs is calix (biferis) un stegos (sega) us seedu noluhsojot.

C. pubescens, mihsst-willota. Ar garenahm gaischi sakahm lapahm angots stahds, tinahs wasara 6—8 p. augstu un seed ar koschi eefarakanu jeb baltu, pilnu, zinjahm lihdfigu seedu. Wina treknaš, zeejai lihdfigahs faknes weenreis dahrsa eestahditas ir gruhiti isnihdeht. Saufa weeta lehti dahrsa isniht, bet flapja daschreis pawisam isniht. Is Rihnijas.

C. dahurica. Pirmai lihdfiga, ar leelakahm lapahm, weentahrschu, farkanu, Ipom. purp. lihdfigu seedu. Is Turzijas.

Campanula L. Swanischi (Glockenblume).

Seeda dakas swaneem lihdfigas.

C. Medium, ar garenahm, peleki sakahm lapahm un aseem kahteem, aug lihd 2 p. augsti, ar balteem un fileem, weentahrscheem un ari pilbiteem, swaneem lihdfigeem seedeem. Skais stahds, no sehklahm lehti pee-audsejams, kuras pawasara lezekla sehtas lehti dihgst, pehz tam lihd ar dahrsu nekkehms dobes stahditi, aug un seed tad otra wasara koti bagatigi un tadehl ihsti flawejams diwgadigs stahds; — tikai zaur sehklahm pawairojams.

No apkalas ir wini seema bailigi un tadehl ar skuijahm jeb falmeem apsedjami. Ar lapahm sedot tee ahtri ispuhst. Is Italijas.

C. alpina, nobilis, persicifolia, trachelium, speciosa un wehl daudš zitas fugas pirmeem lihdfigas, gan no sehklahm, gan ari zaur faknu dalischanu pawairojamas.

C. pyramidalis, 4—6 p. augsti augoshs skais stahds ar gaischi fileem un ari balteem seedeem, pirmai fugai lihdfigi kopjams, ir ihsti teizams podos audseht, fur schee tad rudeni podos eestahditi, bes fala seema ismitinati, pawasara ir skaisi seedetaji.

Clematis L. Mescha wihte (Waldrebe).

No elema (wihte, sars), kas lehti luhst.

C. cylindrica. Schi fuga gau seemzeetiga ar gaischi fileem seedeem, aug tikai lihd 2 1/2 p. augsta un netinahs nemaš, ka zitas winas radineezes, tadehl schi ta ka zitas seemzeetes leetajamas.

Convollaria L. Sa'austinas (Maiblume).

Senat winu sauza: Liliium convallium (eeleju lilija).

C. majalis, pasihstams, ir muhsu lapu koku meschds augoshs sems stahdinsch ar pufs pehdas garahm, 2 zol. platahm lapahm, kuras is faknes isaugdamas sawa kahta widâ, ka is truhbinas islaisch seedu kahtinu, kuras gala masi, balti, koti smarshigi seedini, ka swagulischi us weenu pusi karajahs. Loti patishkamahs smarshas dehl winas top katra dahrsueziwa zeenitas un tikpat dahrsos ka ari podos audsetas. Katra ehnotâ weeta dahrsa dobes eestahditas sa'austinas lehti aug un war ari zitu puku dohju-malâs tapt stahditas. Saknites ar asnu galeem lihd ar semi wislabaf rudeni mitra weeta 3—4 zol. tahlumâ, labi augliga, ar mehflu semi pahrlabota weeta eestahdamas, fur tahs tad kahdus gadus war us weetu aukt.

Conv. majalis.

Breeksh podu stahdishanas ja-isrok septemberi tahdus asnus, kas labi resin no uskatas un kahdus 2—3 gadus us weetu auguschi. 5—6 zol. plata podâ war kahdas 10—12 tahdas saknites ar labu augligu lezeclu semi eestahdit. Podos leefot us to it ihpashchi jaluhko, ka asni paleef poda wirsu weenada angstumâ. Dihdš salam war podus dahrsa pamest un pehz tam dsestra weeta bes fala mitinaht.

Agra seedu audsehana buhtu us schahdu wihs isdarama: Ja us seemas swehtkeem gripi odigos seedinus dabuht, tad nem 4 nedelas preeksh tam kahdu dalu no scheem podeem, paleez teem apashcha uhdena schlihwiti, wirsu us asneem kahdu 2—3 zol. beesu kahrtu suhnas un leez tos wisfilitaka, kad ari tumscha weeta, us istabas krahni jeb filita puku nama us kanali. Siltumâ stahwedami tee ari ahtri ischuhst, tadehl usturi teem zif ween warot weenadu mitrumu un pilbi

šchkihwišchus wišlabaf ar filtu uhdeni. Pehz 2—3 nedelahn buhs jaw lapu un seedu kahtini zaur suhnam speedufchees, tad suhnas janonem un ſchee lihdſ uſſeed arweenu jo wairaf pee gaiſmas un ari dſeftraka gaiſa japeeradina. Uſ reiſi aukſtakâ un gaiſchâ weetâ iſlikti tee ſamaitatu wiſas muhſu zeribaſ.

Uſ tahdu wiſſi war no winahm zauru ſeemu ſeedoſchus podus uſtureht. Jo wehlaſi, taſ ir jo klahtaſ uſ pawaſaru, jo lehtaſi un labaki un ihſakâ laiſâ winas uſſeed.

C. Polygonatum, ari muhſu upmalâs atrodama ſuga, ar ſtrupaſahm, ihſaſahm lapahm; ſeedinſch naw odigſ un tadehſ maſaf wehrtſ.

Crocus L. Safrans.

Kroke (beegſ, pawedeenſ) ſeedu lapinaſ, deegam lihdſigeem, teeweent, gaweem kahtineem.

Cr. sativus, paſiſtamaiſ, ar ſilgan-ſtrihpoteem ſeedeem.

C. speciosus, koſchakaiſ, ar tunſchi fileem, leeleem ſeedeem.

C. vernus, agraiſ pawaſara ſafrans, no kura ir zehluſchahſ taſhſ koti dandſ un daſchadas krokuſ fugas, kuraſ tagad wiſas dahrfneeziſbâs daſchadâs ſeedu pehrwêſ dabujamaſ. (ſf. bild.)

Birmâ ſuga iſ Deenwiduſ-Aſſijaſ eeweſta, zitaſm dſimtene Kaukaſija un Schweizija. Siltaſôſ ſemeſ ſtrehſkôſ top ar ſcho ſtahdu plaſchi lauki apſtahditi un no wina ſeedeem ſainneezeſhm un ſmalkaſ maiſeſ zepejeem paſiſtamaiſ ſafrans ſakrahtſ.

Maſſ bruhſ ſihpolinſch, ſeed wiſwairaf agrâ pawaſarâ pehz tam, kad taſ pirſſtu garaſ, teewaſ lapinaſ iſlaidiſ, iſ kuraſhm tad ari balti, ſilſi, ſarkani jeb dſelteni ſeedini parahdaſhſ. Lai gan aſtri noſeed, tomehr lehtaſ audſeſchanaſ dehſ no katra ſtahdu drauga ihpaſchi zeeniti.

Wiſlabaf wini iſdodaſhſ augliga ſmilts ſemê un gaiſchâ weetâ. Sihpolini rudenſi ſepteſbera beigâſ 3 ſol. taſlumâ un tikpat dſilſi dobeſ ſtahdami un ja ſneegſ ſemi ne-apſedſ, tad derigſ dobi ar labu lapu jeb mehſlu kahtu ſemâ apſegſt. ſcho apſegu tikai newaijaga aiſmirſt jaw merza beigâſ noxemt, zitadi aſni iſleen zaur apſegu un top tad — apſegu atnemot — lehti nolauſti.

Zaur ſihpolineem lehti pawairojaſhſ. Lai gan jaunaſhſ un ſkaiſtaſhſ fugas zaur ſehklaſhm zehluſchahſ, tad tomehr ſcho puhliu atſtaſhm it ihpaſchi ſolandijaſ dahrfneekeem, kuzi wiſleelaſo wehribu uſ tahdu puſu-ſihpolu audſinaſchannu greeſuſchi un tadehſ wiſâ paſaulê zaur to ſlaweti.

Breeſch podu audſinaſchanaſ janem leelaſee ſihpolini, kuzi 4—6 weenâ 4—5 ſol. plata podinâ, ſmiltainâ lezeſka ſemê eeſtahdami. — Auguſtâ, ſepteſberſi un oktoberſi eeſtahdituſ war toſ jaw dezeſberſi, janwarſi un februarſi uſ ſeedeſchannu ſkubinaht. — Pehz eeſtahdiſchanaſ podinuſ lihdſ ſalam war dahrfâ patureht un pehz tam pagraba jeb zita no ſala paſargatâ weetâ mitinaht. Iſtabâ uſ logu nolikteem podineem derigſ aluſ glaſhu uſgahſt wirſu, apakſch kura tad ſeedinſch uſ labako attihſtaſhſ. Tikai lehnâ ſiltumâ, tâ ſakot, dſeftrâ, gaiſchâ weetâ audſeti, tee wiſkoſchaki uſſeed.

Dobeſ audſetee ſafrana ſihpolini, tâpat ari tee, kaſ podôſ, tiklihdſ ka winaſ lapas metaſhſ dſeltenaſ, taſ ir junijâ, no ſemeſ ja-iſroſ un ehnâ, wehjoſtâ weetâ lihdſ rudenim ſauſi ja-uſglabâ.

Cynoglossum L. Suna-mehle (Hundszungue).

No kyon (ſunſ) un glossa (mehle).

C. omphalodes, agri ſeedoti ne-aiſmirſtele. ſtahda lapas olaſ apakumâ leen augdamaſ gar ſemi. ſeedi gaiſchi ſili, garôſ keſarôſ. Iſtur pee mums ir zeetako ſeemu un ir deriga ehnôtâ weetâ maſaſ puſu dobeſ eekanteht, iſdodaſhſ katra ſemê. Iſ Portugaleſ.

Rudenſi podôſ ſtahditaſ un dſeftrumâ mitinataſ, pehz ſeemaſ-ſwehtkeem lehnâ ſiltumâ jeb pee iſtabaſ logeem noliktaſ un peenahzigi mitraſ turetaſ, taſhſ aſtri ween ſawuſ ſeedinuſ parahdiſhſ.

Zaur ſehklaſhm lehti pawairojamaſ.

Delphinium Tourn. Bruneneka peeſchi (Rittersporn).

ſeedi delphineem lihdſigi un tadehſ tâ noſaukti.

D. cheilanthum, koſchi ſilſeedigſ, 4—5 p. augſtſ. Lapas peezaſ daſâſ, rokai lihdſigi dalitaſ; ſeedi parahdaſhſ ſtahda wirſgalâ, garaſ wahrpâ. Lehw. Taurija.

D. cardinalis, ſarkauſeedigſ, no zetotaja William Lobb, Kalifornijâ atraſtſ ſtahdſ, tapa eeſahkumâ ſawa neſkaidri ſarkana ſeeda dehſ koti zeenitſ, tadehſ ka no ſcheem pirmaſ tikai ſilſeedigaſ fugas ween paſina. Lapas ka pirmaſ ſugai iſ ſaknehm ar kaſteem augdamaſ ir peezaſ daſâſ ſchkeltaſ, ſtoberſ aug lihdſ 3 pehd. augſtſ, galâ ar garu ſeedu wahrpû.

Delphin. cardinalis.

Tiklihdſ ſehklaſ rudenſi eenahkuſchâſ, taſhſ tuhliſt wiſlabaf podôſ eeſeſjamaſ.

Sehlu pods lihdi pusi ar schukeem un fuhnu un tad parupju smiltainu fila semi japeepilda un të sehklas eesehtas, ar plahnu semes lahrtinu apfedsamas. Puku namâ, jeb ari dsestrâ istabâ pee logeem turetas tahs lehti dihgst un waijag ahtri pehz usdihgshanas pahrstahdit un stahdinus sebak pee gaisa peeradinatus dahrsâ dobê stahdit, kur tee otrâ gadâ julijâ sawus koshus seedus parahda.

Schai lihdsiga suga ar tikpat farkanu seedu ir:

D. nudicaule, plikstobrotais, semaks par preekshejo ar 3—7 dasu lapahm, zitadi pirmam lihdsigs un tahda pat audseschana.

D. formosum Hort. Tumschi filli, leeli seedi schai sugâ wisur labpatikshanu fasneeguschi. Apkopschana ta pate, kâ pee wiseem seemzeescheem.

D. grandiflorum, leelseedigais, is Sibirijas.

Stobrs aug 2—3 p. augsts, zitadi pirmai lihdsigs, ar fileem, balganeem un ari balteem seebeem, ir ihsti derigs ari podds audseht. Wezi stahdi seemâ sebsami, jauni no sehklahm tâpat pee-audsejami, kâ preekschâ mahzits.

D. hybridum pulchrum, flaisi filais.

D. elatum, laxiflorum, ranunculiflorum, plenum un wehl daudf zitas sugas, wisas preekshejem lihdsigas un tikai zaur seedu daschadibu isschirahs. Prastatahs, wezahs sugas war zaur farku pahrdalishanu lehti pawairot, bet scho darbu jaw ja-isdara augusta beigâs jeb septempera fahkumâ, lai pahrstahditahs faknes dabu jaunâ weetâ preeksch seemas eesafnotees.

Dictamnus L. Diktamne (Diptam).

Behz weena kalna „Diete“, us Kretas salu.

D. purpureus, ar farkaneem un

D. albus, ar balteem seebeem, Franzijas un Italias lapu koku meschds augosch, 2 p. augsts stahds, wirsgalâ ar baltu jeb eesarkanu seedu puduri puschkots, ar stihwahm, spihdoschahm, tumschi sakahm lapahm, ir lehti fakni pahrdalot, kâ ari zaur sehklahm pawairot.

Sehklas rudenî eesehtas dsestrâ weetâ, bes fala jamitina un us pawasari fiktaki turetas lehti dihgst.

Diclytra de Cand. Lauſta firds (Gebrochenes Herz, Doppelsporn).

D. spectabilis, patiskamais, is Sibirijas un Nihnas 1810. gadâ pee mums eewests, 2—4 p. augots, patishstams un flawens, ihpaschi us kapa weetahm stahdit zeenijams stahds. Ar garenahm, dalitahm, gaischi sakahm lapahm un us weenu pusi karadamees eesarfancee seedini,

garâ wahrpâ daudf kopâ buhdami, tee ar sehchlabahm us semi lehni leezahs un wisâ sawâ dabâ parahda ilgoschanos pehz mihla aishgahjuschâ.

Pawasara asnini ar faknes gabalinu nogreesti un sewischi eestahditi usang ahtri par prawu stahdu; ari wezus zelmus ir lehti pahrdalit un pehz seedeschanas pahrstahdit.

Kahdus 2 gadus dobê audsetus stahdus rudenî podds eestahditus un pagrabâ mitinatus, war seemâ it lehti us seedeschanu pasfubinaht, kad tahdus jaw janwari jeb, pehz patikshanas, wehlaſ pee lehna fiktuma un gaismas noleek, kur tee tad ihfâ laikâ katru puku namu, tâpat ari istabas logu puschkos.

Dianthus L. Nelki (Nelken).

Salitts wahrds is dios (deewigs) un anthos (seeds) sawa flaituma pehz.

D. carriophyllus, dahrsu nelki. Si Deenwidus-Giropas.

Stahds aug ar teewahm, garahm, renitehm lihdsigahm, pelekt sakahm lapahm un islaisch is zelma teewu, masgotu stobrinu, kuresch augschgalâ teewds farinods isdalahs un katra kahrtina galâ lihdi 1½ p.

D. carriophyllus, raibseedigi nelki.

augstumâ parahda sawu flaitu, odigu, pilditu seedu wisadâs pehrwês, kuri jaunakds laikds koti pahrlaboti un daschadâ flaitumâ, raibi un weenpehrwigi, no sehklahm lehti audsejami, tâ ka neween bagatu un augstu kungu, fehniinu un feisaru puku-namds, pilis un dahrsds, bet ir daschâ nabaga buhdinâ us logu un dahrsâ nelkus lehti atradisi. — Schis stahds blakam rosehm, lekojahm un lilijahm wehrtibâ leekams un tadehſ jaw no wiswezakeem laikeem koti zeenits.

Sehklas pus maijâ, dsestrâ lezeklâ sehtas, lehti dihgst un tiklihdi daudsmas stahdini stiprinajushees, tad tee ari dobê, paweeglâ, augligâ dahrsa semê 6—8 zol. tahkumâ ja-istahda. Mitrs gais un seme darbu weizinahs. Behz stahdishanas un ari wehl kahdas deenas pehz tam buhs derigs pee pastahwoscha fausa laika wakarods aplaistit, lihdi preeziga augschana manama. Dobi arweenu israweht

un semi stahdu starpinās arweenu uskapaht, ir wiša ta kopschana, kas wineem waijadstiga.

Ar skuijahm jeb salmeem weegli apsegti tee tāpat dahrsā dasch-reiſ it weegli isniht, jo fals teem masaf skahdē, bet apkala gan. War ari winus rudenī isnemt un kahdā tukščā lezečkā cesist un tad tur ar dehkeem apflahtus no flapjuma pasargaht. It ihpaschi us to jaluhko, lai peles tos nesaposta, tadehč derigs ar pelneem, smal-keem kakkeem, bet wislabaf ar tabaka pelneem apkaisit.

Otra daudskahrtigi leetata pawairoshanas wihsē, pat pee reti skaishtahm sugahm top wisur isdarita, ir sariņu noložshana. Julijā, kad nelku atwasas un šahnu sari, kas pee katra zelma wasarā deesgan atrodahs un kureem naw klahst seedu kahts ar pumpureem, kad tee ir labi pazeeti, tad nem asu nafi un masus 4—6 zol. garus kahšišchus, apkapā jeb usrafschnā un, kur buhtu waijadstigs, apber ap nelku kruh-meem apkahrt labu augligu semi. Nafi labā un nelka atwasu kreisā rokā turedams, atgraisi tai no apakšas kahdas lapinas un no apakšas us augšchu schkelbams, pahrgrees nelka kahta masgu us puſi un eeleez greesumu semē, tā ka schkelhums, kad tas ar pahru kahšišcheem pee semes peedurts, war ar 2 zol. beesu semes kahrtinu tapt apsegtš. Geleegta sara wirsgalu faleez tā, ka tas stahwu us augšchu paleef un peespaidi tam semi pazeeti klahst. Uj tahdu wihsē war pee katra zelma wišas garakahs atwasas eelozit. Labi buhs, kad pee pastah-woschi šausa gaisa schoš lezeckus arweenu wakarōš pahrsprizehs, zaur ko tad lihds rudenim isaugš is katra eeleehta sara ihstš, labi eesakno-jees nelku kruhms, kas rudenī podōš jeb kastitēs fastahditi, dsestrā šausā weetā jamitina. Nelki podōš audsejot pagehr lapu, welenu-un gowu-mehflu semi weenadās dakās un 5—6 zol. platu un tikpat dšku podu, ar pilnigu zaurumu. Rudenī podōš fastahditus tos war lihds šalam šahktees dahrsā atstahst, bet pehz tam tee gaischā weetā pee 2—4 gr. šiltuma mitinami. Pee 8—12 gr. šiltuma tee pawasārā wislabaki usseedehs. Sinams preeksch podeem janem wisškaitstakahs sugas; seedu laikā tahs tikpat no stipras saules, kā no leetus jafargā. Zik ween warot winu leeschanai jaleetā tikai leetus- jeb upes uhdens; tāpat ari kad pumpurini metahs, war winus nedelā reisi ar stru-tahm apleet.

D. carriophyllus semperflorens, arweenu seedigā suga (Remontant-nelken), kura ne-aug wis tik kupla un pilnseediga kā pirmā suga, bet wina parahda paretus seedus pat ir seemā un agrā pawasārā, tikpat us istabas logu, kā ari stahdu-namōš stahwedama. Škaitstakahs pehr-

wes un pilni seedi ar patihkanu smaršču ir ari scho labahs ihpa-schibas. Pawairojami zaur lezeckeeem (Ableger).

D. barbatus.

D. barbatus, bahrsdotee jeb studentu nelki ir koti skaisiti, ar leeleem, plateem, weenkahrtšcheem un ari pilditeem seedu pudureem; wisškaitstakās raibās pehr-wēs, bet bes smarščas un tadehč masaf zeeniti, lai gan koti jauki. (Sk. bild.)

No sehklahm tāpat kā pirmā suga pee-audsejami un pawasārā dobē stah-dami; ir seemā jo isturigi, kā pirmee, un seed tikai otrā gadā. Saprotams, kā tikpat pirmā suga, tāpat ari šchee otrā pawasārā agri pehz patihšchanas puku dobēs stahdami, kur šchee tad wasarā ar šawu seedu skaitstumu katra puku draugu eepreezē.

Digitalis L. Pirkstmauze (Fingerhut).

No digitale (pirkstmauze), kurai seeds gluschi lihdsigs.

D. purpurea, šarkana pirkstmauze. Lai gan schis stahds wišās dakās ir nahwigs, tomehr šawu skaitu balto un šarkano seedu dehč, kuri lihds 2 p. garās wahrpās pee 3—5 p. gara stobra wirsgalā parahdahs, top dahrsōš ne reti zeeniti. Wina audšinaschana un wiša apkopšchana nelkeem lihdsiga. Wina deriga us seedešchanu stahdit starp semeem kruhmineem, kur šchee tukščas weetās seededami war no tahlens parahdit šawu skaitstumu.

Funkia Spr. Funkia.

Pehz Ludw. Funke, kahda dabas prahtotaja. † 1807.

F. cuculata.

F. alba, ar balteem, lilijahm lihdsigeem, patihkami odošcheem seedeem. Garas, platas lapas isaug is šafnes us pagareem kah-teem. Seeda stobrs pazekahs is zelma lihds 1 1/2 p. augstš un parahda wirsgalā seedu puduri. Semš stahds, ar koschahm, hakti un dšlteni strihpotahm lapahm, derigs zitu puku-dobju malās stahdit. Wina daschadas sugas pehz seedeem jeb lapahm top

iffchirtas un ir wifas zaur faknu pahrdalifcham lehti pawairo-
jamas, ifdobahs katra dahrsa semē, labak puſehnotā weetā.

F. cuculata, ar balti ſtrihpotahm lapahm, ari par „hemerocallis
japonica Red.“ ſaukta, ir ſkaiſta podōs audſeht. (ſf. bild. 109. lap. p.)
ſchē tahm jadod trefna, mahlotā ſeme un ſchi, kà ſmalakata ſuga,
beſ ſala ſeemā jamitina.

Galanthus L. Sneegbaltis, wiſulis (Schneeglöckchen).

ſi gala (peens), anthos (ſeeds); uſ ſkaiſti balto ſeedu noluhfojot.

G. nivalis, paſſiſtamā. Winu maſi, reekſta leeli, widū balti, no
wirſus pelek-bruhni ſihpolini iſlaiſch ſchauras, peleki-ſalaſ, 4—5 zol.

G. nivalis.

garas lapinas, ſtarp kurahm iſ ſihpola
iſſeen pliks, tikpat garſch kahtinſch, kura
wirſgalā parahdahs balts ſeedinſch, ar
6 lapinahm, no kurahm 3 wirſejaſ ir
garakas un 3 widejaſ atkal maſinaſ. Kad
merzā ſueegs ſahk kuſt, tad wiſulite parahda
ſawus baltoſ pulkſteninſchuſ. Katru 3 gadu
laikā ſihpolini zitā weetā pabeefi japaſrſtahda
un teem janowehlē weeta ſauleſ puſē kruh-
minu malāſ, kur tee 4—5 z. diſku ſemē
eeleekami.

Leelakee ſihpolini 6—10 gabali mehrena
podinā rudenī eſtahditi, dſeſtrumā patureti,
ſeemā pee loga noliktī, ahtri uſſeedehſ. Tehw. Deentwidus-Giropa. —
Zaunakōs laikōs top wairak zeenitaſ pilnſeedigaſ ſugaſ.

Gentiana L. Enziane.

Pehz Gentian, kaſhda leelſtunga, kaſ 500 g. pr. Kr. dſelteno enziana ſtahdu pret mehri
iſleetaja.

G. acaulis, beſkahte, ar ſileem ſeedeem un pee ſtobra pee-angu-
ſchahm garenī ſpizahm lapahm; iſ ſchweizijaſ.

G. crutiata, meſcha jeb kruſta enziane, ſilſeediga.

G. lutea, macrophilla un ſeptemfida, ar dſelteneem un raibeem
ſeedeem. Wiſi ir ſemi, lihdf 1 pehd. angſti augoſchi ſtahdini, kaſ
muſſu ſeemu ar lapahm apſegti lehti iſmiht un derigi ehnotā weetā
ſtahdit. Purwa- un welenu-ſeme, kaſ ar ſteegeku un kalku gabali-
neem maiſita, winahm wiſlabak patihk. It ihpaſchi podōs audſejot
ſchiſ ſemeſ maiſijunſ ja-eewehro. — Dahrsa tahm jadod klaija,
wehjota weeta.

Georgina L. Jurgine, dahlia.

Pehz Peterburgaſ atademijaſ profefſora Zahna G. Georgi, kaſ apzeloja Ural-
talnuſ un Ruſſdeenas-Sibiriju.

G. variabilis, nepaſtahwigā, ari „dahlia ſuperſua D. C.“ ſaukta,
ir Meſſikā, ſmiltainā ſemē jaw 1789. g. atraſta, bet uſ Giropu tikai
1804. g. no tahm ſchklāſ eewetaſ. Kā jaw wiſi ſaliktee (compositaea)
ſeedu-augi, tā ari jurgineſ bija wiſpirmſ tikai weenfahrschaſ, ar
weenu ſeedu-lapu rindinu; bet zaur ruhpiġu, zentigu kopſcham taſſ
tagad leelu ſeedu pilnibu, pehrwju ſkaiſtumā un koplumā ſaſnee-
guſchaſ.

Pilnigi jaukai jurginei waijag augt weenadi koplōſ ſarōſ, бага-
tigi ſeedeht un ſeeduſ uſ pagareem kahtineem pahri par lapahm pa-
rahdit. Seedam waijag buht apaſam, pilditam un apakeem ſeeda-
lapu galeem weenadi daliteem. Katrai pehrwei waijag buht ſtaidrai
un raibam ſeedam katra pehrwe ſkaidri noſchirta. Uſ ſeeda leelumu
jeb maſumu ari jaleek ſawa wehrtiba, jo daſcham patihk leelee ſeedi,
ziteem atkal maſee (liliput).

Muſſu deenāſ wināſ wehl no ſchklahm audſeht ir nepateizġſ
darbſ, kaſ tikai atkaujamſ leelahm dahrsneeziabahm, kuraſ uſ to dſe-
nahſ jaunāſ ſugaſ eeguht. No wiſlabakahm ſchklahm, kuraſ jaw
merzā ſiltā lezeklā ſehjamaſ, reti kaſhdu labu, kuplu ſeedu ſagaidiſim,
kamehr wairumſ no ſcheem buhſ newehrti. Katrā dahrsneeziabā pa-
wafarā jurginu ſakneſ wiſadāſ koſchāſ pehrwēſ lehti dabujamaſ.
Siltā lezeklā merza beigāſ wiſlabak ſahga-ſkaidāſ eeliktāſ ſakneſ
drihſ dihgſt un tiklihdf ka dihgki pirſta garumu ſaſneegufchi, tad
ſchee tā iſgraiſami, ka pee katra tikai maſu gabalinu wezaſ ſakneſ
jeb miſaſ klaht atſtahjam un ſchoſ ſtahdekluſ tad mehrendōſ podinōſ,
ſmiltainā lezecku ſemē katra ſewiſchki eſtahdam. Birmā laikā pehz
ſtahdiſchanaſ podini ſiltumā japatuſ, bet tiklihdf ka manama preeziga
augſchana, tad ari waijag toſ wairak wehdinaht un aprika beigāſ
jeb maija ſahkumā beſ logeem patureht, dſeſtrāſ naſtiſ lihdf puſ
maiſam no naſtiſ-ſalnahm paſargahſ un ar gaiſu apradinaht.

Kad naſtiſ-ſalnaſ beigufchaſ war wināſ dahrsa, puſu-dobēſ
2—3 p. taſlumā ſtahdit, kur taſſ tad no julija lihdf wehlam rudenim
koſchōſ ſeedōſ lepofeeſ. Katra augliġa dahrsa ſeme tahm deefgan
deriga, bet trefnā jeb patlaban mehſlotā ſemē ſtahditāſ taſſ wairak
aug lapāſ un maſak ſeed, ne kà taſſ, kaſ aug wahjakā ſemē. Geſah-
kumā jurgineſ wakarōſ ja-apleiġ, pehz waijadſibaſ pee meeteem japee-
ſeen un wiſuſ ſahnu ſarimſ jeb no ſaknehm dihgtoſchaſ atwafaſ

arweenu ja-atgraiša; jo weens stobrs augdams aštrak un koščiaki seedešs, ne kà bees krukms.

Bef lezeška war winas ari istabà puku-podòs stahditas uš tahdu pašču wišči, kà mahziju, usandseht. Podòs paturot tašs arweenu leelakòs podòs japahrstahda, tahm jadod treknaka seme un pareti wehl ja-ableij ar mehslu-uhdeni. Biliputu jurgines ar maseem škaisteem seedeem un it ihpašči semahs fugas ir podòs audseht ihsti derigas. Tiklihdš ka tašs šahk seedeht, tad japahrstahda leelakòs podòs un arweenu ar mehslu-uhdeni ja-ableij.

Kad rudeni masa kà falna noposta winu škaistumu, tad 1/2 p. pahr semi nogreesti zelni un israktas šaknes tahdà weetà noleekamas, kur tašs seemà stahw šausumà un dsestrumà. 4—6 gr. šiltumà tašs wišlabak ismitihš, kamehr masakais šals tašs pagalam šaposta. Winu daschadaš fugas un seedu pehrwes ir koti nepastahwigas un eefšch mas gabeem košchakais seeds pahrwehršchahš par nejauko, it ihpašči, ja winu zelmus nedalitus dahrsà stahdam. Katrà gadà nahk jaunās fugas un tašs, kas šchogad bija wišškaistahš, nahkkošchà gadà jaw top ašmirstas un atstahtas; tadehl ari pee šchihm norahdu tikai uš genu-rahditaju.

G. gandawensis hybr.

Gladiolus L. Gladiole (Sieg-wurzel).

Atwasiņahts no gladius (sobens), lapas tam lihdsfigas.

G. byzantinus, Turzijas gl.
G. cardinalis, šarkanseedige,
G. floribundus, bagatseedige,
G. psittacinus, šihpotee, ir tašs wezatās fugas, kuras tagad dahrsneežibās top mas eewehrotas, bet jo wairak zeenitas un šawa daschada škaistuma pehz wiššas dahrsneežibās leelifki kopti ir:

G. gandawensis hybr., kuri zaur ruhpiġu sehlu kopschannu pahrlaboti; is bilbes seedu wehrtiba lehti nosehdsama. Biluigi leeli šihpoli top pušs aprili dšiki pahraktà un augligà semē uš 10 lihds 12 3ol. tahluma 4—5 3ol. dšiki

eeštahditi, kur tee ari aštri šawas teewas, garas lapas parahda, 2—4 pehd. garu stobru laisdami, kuram galà isaug pehdu gara seedu wahrpa. Ja wasarà teem pee šausa gaisa nowehlehs mehslu-lehjumu, tad pateeši seedu škaistums wairosees. Septembra beigās stobri plaukštas platumà pahr semi nogreeshami un israkti šihpoli notihritti, šausà dsestrà weetà seemà bef šala ja-ismitina. Smalakahš un zitas agrakas fugas, kam eespehšams, ir derigs merza beigās mehrendš podinòs smiltainà lezeška semē eestahdit, toš mehrenà šiltumà audsnaht un tad pirmās maija deenās bef podineem dahrsà stahdit, zaur ko šchee ari agrak seedešs ne kà pirmeeje un seedu košchums ušturesees ilgati. Pawairojami zaur šahn-šihpolineem.

Gypsophilla L. Šrihtes-stahds (Gypškraut).

No gypsos (šrihte) un philos (draugs), stahds mihl jauju kalkotu semi.

G. paniculata, šnalkseedains, is Šibirijas. Aug lihds 3 p. augšs ar neiškaitameem maseem, balganeem seedineem, zaur kureem taš pušču seeshanà koti zeenits; isdodahš katrà smiltainà semē. Pawairojams tikpat zaur sehklahm, kà ari šaknes pahrdalot.

Hemerocallis L. Deenas lilija (Taglilie).

No hemera (beena) un callos (jauka), seeds tikai deenà jaušs.

H. flava, dseštenà deenas lilija is Šibirijas. No treknas šaknes isaug garas, beesas, kalmehm lihdsfigas lapas un lihds 2 p. garšch seeda kahts, kas augšchalà wairak šaròs isdalahš un šawus dseštenus, obigus seedus parahda.

H. fulva, ar bruhni šarkaneem, leeleem seedeem. Škat. bild.

H. Kwanso fl. pl. fol. var., ari ar bruhn'-šarkannu bet pilnu seedu un bakti štrihpotahm lapahm. Wehl zitas fugas dahrsneežibās pašstamas; ir stahdi, kas muhšu dahrsòs mitrās weetās lehti ismiht un šaknes pahrdalot ir lehti pawairojami. Pirmà fuga lehta podòs audseht.

Hepatica L. Šhulite (Leberblume).

No hepar (akne), tapa šenal pret aknu šlimibu leetata.

H. triloba, trihštuhriġa, pašstams, mas šahdinšch ar šileem seedineem, kuri pawasara aprili muhšu lapu-koku mešchòs ne reti

useijami. Wina trihsstuhrigas, beefas, tumfchi sakas lapinas aug us pirksta garu, lihdsenu kahtinu; tapat ari filee seedini no saknes pulkeem pazelaks un puschko jaw agri muhsu kruhminus. Dahrsos ehnota weeta dobmalas stahditas tahs jaw agri sawu koschumu parahda un ishodahs katra augliga semē.

Podos stahditas un seema dsestrumā turetas, pawasara us logu nolika lehti usseed. Pawairojama zaur sehklam, ka ari saknes pahrdalot.

H. americana un angulosa, is Amerikas eewestas, ar farkaneem, pilditeem seedineem.

Tapat ari wehl no schilm ir baltseedigas un filil pilnseedigas fugas.

Hyacinthus L. Jazinte (Hyacinthe).

Schi wahrda sakne naw pashtama; Greek esot weenu zitu stahdu par hyacinthe fankuschi.

H. orientalis, pashtama jeb dahrsa jazinte. Stahds laisch is jawa, paleela siphola garenas, renitei lihdsigas, gaischi sakas lapas; is siphola widus pazelaks lihds pehdu garfch, trekus, lokam (Bauch) lihdsigs kahtinsch, ar dauds seedu pulstenischeem wirsgala. Pirmas is Mas-Mijas un Persijas eewestas jazintes seeđeja tikai ar balteem jeb fileem seedeem. Holandeeschi jaw 16ta gadu simteni nodarbojaks gar jazintu audseschanu un 17ta gadu simteni wina kopschana tapa leeliski, ar uszihhibu un leelako mihlestibu isleetata.

Jazinte.

Lai gan jazinte naw muhsu gaisa stahds, tad tomehr jawa koschuma un faldas smarshas behl tas katra dahrsina un istaba ir wehrts kopt un audseht. Wiswairak mehs sche finans waram tikai ar teem sipholeem lepotees un wiskoschakus seedus no teem sagaidit, kas is siltakam pusehm pee numus top eesuhititi. Sche audseti jazintu sipholi nekahdu wehrtu pilnibu nefasneeds un newar Holandijas kulturai preti stahtees.

No dabas wineem patihkama augliga smilts seme un labak fausa ne ka flapja dahrsa weeta. Dahrsa dobēs jazintes audsejot waijag to it ihpaschi eewehrot, dobi septempera mehn. beigās padfiki usrakt un tad sche rindas 6—8 zol. tahkumā, 3—4 zol. dsiki sipholians eestahdit. Us lihdseni nograhbtu puku-dobi ar schoru jeb mehru kahtigi strihpas janoshimē un sipholi papreeksch katrs sawa weeta janoleek; tad ar strupi nospizetu pufki sipholi mineta dsikumā ja-eestahda un

pehz stahdischanas dobe atkal ar grabbekli janolihdsina. Tiklihds ka seema sakhaks un seme jaw kahdus zolus sakaluse, tad newaijag aismirft scho dobi ar pufs pehdas beesu lapu- jeb mehslu-kahtu apsegt. Pawasara merza beigās jeb aprika sakhuma, kad sneega dekis judis, nekawejees scho apsegu nonemt un ja jaw kahdi asni buhtu islihdschi, tad tahdus israhdajot japeetapa. Ja aprika sakhuma leelas salnas, tad nekawejees jazintu dobes, ja tahm asni un pumpuri manami, naktis ar mascheem jeb salmu dekeem pahrsagt. Scho maso puhliu koschee seedi, ka wispirmakais dahrsa koschums, numus pilnigi atlihdsinaks. Sebat semi irdinaht, no nesahlehm tihrit, ir wisa wajadfiga apkopschana. Ja kahdi garakee seedini saleegtos, tad teem mast meetini peeleeami. Junija jeb tiklihds ka leelaka daka lapas metaks dseltenas, tad jazintu sipholi no semes isrokami un wislabak us kahdu behnini plahni isbehrti wehjtota weeta lihds rudenim ustantami.

Pee wezeem sipholeem peeaug ar katru gadu dauds jauni klast, zaur kureem schee tad lehti pawairojaks. Sabakee, leelakee no scheem sipholeem rudeni podos eestahditi, puschko lehti un ar masu puhliu katru, ir masako lodfina.

Podos wina kopschana wairak zeenita un top leela mehra isleetata, tikpat keiseru un kehinu pilēs, ka ari katra dahrsneeziaba. Bagatee pehrk preeksch podu stahdischanas no dahrsneekeem jeb ari leek is Holandes nahkt us to ihpaschi audsetas un isshkirtas jazintu fugas. So agrak gribam schos seedus redseht, jo ahtraki schee podos jaeeestahda, lai waretu lihds audsinamam laikam labi eesakotees. Augusta beigās un septempera sakhuma podos liktos sipholus war jaw pufs nowemberi siltaki likt un us seedeschanu stubinaht, zaur to tad seemasfwehtkos koschos seedus redsefi. Septemberi un nowemberi jaw wisi sipholi podos jaeeestahda un pehz tam kahda, no kala fargata weeta podini nolikti ar smilti jeb semi pufs pehdu beesi apsefsami. Ja schi us podineem usbehrta seme buhtu jeb paliktu fausa, tad ta zaur leeschanu no wirfus mitra usturama. Ari pasausa weeta war podinus dahrsa nolikt un ar semi apsegt un kad fals rahdahs, tad wehl scho weetu pilnigi ar lapahm, mehslu 2c. apklast, lai podineem fals nepeekuhst.

Ihsti sapuwusi gowu-mehslu seme ar wezu lezeku- jeb angligu dahrsa-semi us pusi samaisita, kuzai wehl 6ta daka baltas, parupjas smilts peejaukta, ir jazintehm ihsti deriga. 4 zol. plati un 5 zol. dsiki podi winahm peeteek, kad pirksta resus zaurums podina apakscha ar podu gabalneem ta aplikts, ka pahrakais flapjums war lehti

issuhktees. Sihpoli, kas diwi mehneschi podôs eestahditi labi eesakno-
juschees, ir derigi preeksch agras seebeschanas; lai gan preeksch pirma-
jeem jaischkir agras fugas un weselus siphulus. No semes jeb smil-
tehm isuentos podus eesahkumâ mehrenâ siltumâ janoleek un pamasam
siltumu japawairo. Pee agrajahm jazintehm ir derigs waijadfigo
aplaistichanu tikai zaur apakschâ palikteem schkikwischeem isdarit un

eesahkumâ podu jeb semes wirsu ar labu kahrtu suhnahm
jeb ari ar tusschu podinu apsegt. It ihpaschi pee teem
sipholeem derehs to eewehrot, kura seedu pumpurs ne-
steidsahs reisê ar lapahm us augschu. Augoschos sipholu
podinus war masakais nedekâ reift ar mehflu-uhdeni
(wirzi) apleet, zaur ko seedi jo pilnigi un seeda pehrwes
paleek jo skaidrakas. Jo klahlak pawafaram tuwoja-
mees, jo lehtaki un drihsak jazintes usseedehs un ar
masaku puhlinu sawu noluhku safneegsim. Pawafarâ,
kad jaw laiks siltaks metahs, waijag wisus jazintu podus
if semes jeb smilts isnent, zitadi winu asni istek koti gari
un stahds zaur to pasaudê dauds no sawa dabistâ koschuma.
Weentahrschee seedi preeksch agras audseschanas arweemu
labaki isdosées ne kâ pilditee seedi. — Daschadas fugas
un patihkamas seedu pehrwes war katrs if leelo dahrs-
neezi bu zenu rahditajeem wehletees, jeb us pasihstama
dahrsneeka goda wahrdu pakandamees, tam atwehleht
fugu iswehli. — Jaunakôs laikôs top jazintes ihpaschâs
glahsês, bes semes, bet uhdeni ween audsetas un ari it labi isdodahs,
kâ if peeliktas bilbes skaidri redsams.

Iris L. Wilka dalbis (Schwertlilie).

Iris apsihmê „wara-wihkni“, us seedu pehrwehm noluhkojot.

I. germanica. If Wahzijas, ihpaschi Schweizijas un Tirolu
kafneem, pee mums eewestas koschahs leelseedigas fugas, daschadas
seedu pehrwês, ar garahm, sobenam lihdsigahm lapahm, kuras faknehm
usmanufschahs wiswairak us diwi pusehm ispleeschahs un if widus
islaisch 1½ p. garu seeda kahrtu, kura wirsgalâ parahdahs leeli, balti,
fili strihpoti jeb daschadi raiboti seedi.

Wisas tahs dauds un daschadas fugas, kuras pehz seeda leela-
kahm jeb masahm lapahm isschkirahs un daschadi top dahrsôs koschuma
pehz leetatas, wisas isdodahs katrà augligâ dahrsa semê un ir zaur
saknu pahrdalichanu agrâ rudenî lehti pawairojamas; tâpat ari muhsu
seemâ isturigas un tadehl wehrtas katrà dahrsnâ eestahditees. Sulijâ

jeb augustâ podôs eestahditas, rudenî labi apkoptas, seemâ dsestrumâ
bes fala mitinatas tahs lehti agrâ pawafarâ us seebeschanu pasfubi-
namas. Tahs daschadas fugas zenu-rahditajôs atronamas.

**Lathyrus L. Buku firni (Blatt-
erbse).**

Greekeschu nosantums preeksch pahlschu
angleem.

L. latifolius.

L. latifolius, platlapotee firni ar
seemzeeschu faknehm un 4—5 pehd.
augsti augoschahm wihtehm, kurahm
leeli, plati seedu puduri us lihdseneem
gareem kahtem augdani scho stahdu
fen jaw dahrsôs par mihsu padariju-
schi. Seedi ir eesarkani-balti, jeb ari
strihpoti. Zaur sehklahm lehti pa-
wairojami.

Lilium L. Lilijas (Lilien).

Wahrds if wezahm walodahm salikts no „koschs“,
„mihts“, „patihkams“.

Schis koschais stahds muhsu deenâs
koti zeenits, top jaw dauds gadu fimte-
nus dahrsôs kopts un eewehrots, pat
fendôs, wezôs laikôs ir bihselê minehts. Winu daschadas skaiestas
fugas top ihpaschi gahrdahs smarshas un ari lehtas apkopschanas
dehl zeenitas; bet kad nu zitas liliju fugas smarsha ir gan patih-
kama bet ne weseliga, tad lai it ihpaschi fargajamees nogreestus liliju
seedus gukamâ istabâ nolift.

Wisas lihds schim pasihstamas fugas ir if Widus, un Deen-
widus-Giropas, if Riht-Astjas, Indijas, Rihnas un it ihpaschi koscha-
kash fugas if Japanes pee mums eewestas, lai gan ir Seemel-Amerikâ
daschas koschas fugas atrastas.

To daschadu fugu kopschana un audseschana ir gandrifs weenada
un pagehr dsiki pahrsrahdatu, irdeni ar satrepejuscheem mehfleem
jauktu weeglu semi, labak fausu ne flapju dahrsa weetu un seemâ
pee pastahwiga fala peenahzigu apsegu.

Isdewigakais laiks winas pahrstahdit ir tad, kad tahm pehz
nosedeschanas kahiti un lapas metahs dseltenas un noschuhst; pee
zitahm fugahm tas jaw eekriht julijâ, pee zitahm atkal wehlat. Zaur
maseem fahnu sipholineem ir zitas fugas lehti pawairojamas. Wisas

Lilijas naw ari waijadstgš katrā gadā pahrstahdit, it ihpashī jaw tabehk, ka zitas pehz pahrstahdischanas pirmā gadā nemas neseed, bet tikai tad, kad ilgaki uš weetu ee-anguschas.

Ari podōs audsejot winas lehti sawus koschus seedus parahda, ja tahm dodam smiltainu, augligu semi, padstus, labak leelus ne masus podus un tāpat ahtri pehz seedeschanas pahrstahdam. Podā par labu uhdena nowilkschanos jagahdā un podi seemā labak dsestri ne kā filti jamitina. Tiklihdš ka asni sahł rahditees, tad podi gaischumā un lehnā siltumā turami un zik ween eespehjamš wehdinami. Liliju siphpolus pahrstahdot, waj nu podōs jeb dahrsā to isdaram, nekad newaijag is semes isnemtus fausumā patureht, tā ka tee waretu sawihst. Siphpolus, ko newar tuhliit eestahdit, ar mitrahm fuhnahm jeb semi ja-apseds, jeb dsestrā, mitrā weetā, lihds stahdit eespehjamš, japataupa. Tāpat seemā podōs eestahditas lilijas wislabakais uš mitru semi janoleek, lai podu seme ušturetos weenadā mitrumā, jo fausums tahm ir skahdigš — ja seme tā ischuhst, ka sipholi un winu jaunās faknes safalst.

Lilium lancifolium rubrum.

L. candidum, baltā dahrsja lilija, wisur pasihstama un loti zeenita sawas saldas smarščas dehł. Wina pahr wisahm liliju sugahm stipraki un patihkamaki ošč un tabehk ari pat no dseefmineekeem dsejās apdseedata un slawena, esot jaw 1596. g. Eiropas dahrsjōs eewesta. Apkopščanas un kahrtibas dehł ir labak winas dahrsā, ihpashā uš to fataištā dobe stahdit. Sipholi pehdas tahlumā 4—5 zol. dšiki semē ja-eeleek un wiswehlakais jaw augustā stahdischana ja-isdara. Gruhčas mahla semes weetā smiltaina, augliga, tā fakot weegla seme, jafataifa un rudeni, kad seme kahdus zolus safaluse, tad dobe ar mehšleem jeb lapahm 6 zol. beesti apsedšama. Pawasara

apkopščana dahrsja jazintehm lihdsiga. Reti winas pirmā gadā pehz eestahdischanas seed; tabehk tad derigs, tahš wairak gadus uš weenu weetu pamest. Wasara 2 pehd. garus seedu kahtus pee derigeem

meetineem japeesaišta. Rudenōs pahrmehšlojamas ar fatrepejuscheem mehšleem.

L. bulbiferum, dseltenšarkanā lilija (Feuerlilie) Alpu- un Schweizijas kalnōs sawā wakā augoti, ir lehta audseht, isdodahš katrā weetā un semē un leelos, baltos siphpolus pahrstahdot padšiki semē ja-eeleek. Šhi suga top wairak puku-dobēs jeb ari koschuma-kruhmu malās buntōs pa 3 siphpoleem (* *) stahditi un widū meets eedurts, kas weetu apšihmē. Winas seed agrak kā pirmā suga un tabehk tad ari podōs lehtas audšinaht.

L. chalcedoniceum, iš Kalzedonijas, ir ari muhsu dahrsjōs eemahjofusees, ar leeleem šarkaneem, dselteneem jeb balteem seedeem.

L. tigrinum, tihgeru lilija (Tiger-Lilie). Winas dseltenšarkanee, leelee seedi ir widū ar melnahm strihpahm raiboti un lapu stuhrōs pee kahsteem winahm aug klahł daudš masi melni siphpolini. Bitadi preekschejai lihdsiga un seed wehlaki kā wina.

No schihš beidsamahš sugas ir zaur ruhpiġu audšechanu zehlušchahš:

L. tigr. fortunei, ar 2 pehd. garu seedu puduri.

L. tigr. splendens, wišā wišē koschaka un leelakeem seedeem kā tihgeru lilija.

L. tigr. fl. pl., ar pilbiteem, leeleem seedeem.

L. speciosum Thunb. jeb dahrsjōs wairak nosauktā L. lancifolium Hort. ir loti koscha bet smalka suga, kas pee mums top wairak tikai podōs audseta.

L. lancifolium rubrum, šarkanā.

L. lancifol. album jeb punctatum, balti raiba, peeder pee beidsamahš sugas un ir tikai labak podōs audseht.

L. auratum, Browni, concolor, eximium, giganteum, Krameri, Martagon, spectabile, superbum un wehł daudš un daščadas koschas sugas ir dahrsjōs pasihstamas.

Lilium auratum.

Lichnis L. Skaudule (Brennende Liebe).

Wahrds lychnos nosihmē lampi, gaischumu.

L. chalcedonica, šarkanseedigs, lihds 2 p. augsti augošch stahds, ar masgotu stobru un garenahm, asahm lapahm. Seedi parahdahš

stobru galās, leelās, platās pudurās. Zaur sehklahm, ir saknu-puduri pahrdatot lehti pawairojams.

L. fulgens, spihdigā fšaudule.

L. grandiflora, leelseedigā un w. z., ir wišas pirmejam lihdsfigas.

L. viscaria, pika-nelkšis (Bachnelke), lihpigais, ari par „*viscaria vulgaris* Bernh.“ ņaukta, ir košči seedošs pehdu augšs stahdinsch, kura ņahlei lihdsfigs lapu pudurs iņlaisch iņ zelma garu, ņarkanu seedu wahrpu. Lapas, kopschana un audņeschana dahrsā nelkehlm lihdsfiga. Beņ sehklahm ari zaur ņaknu pahrdatliņchannu pawairojams.

Leontopodium L. Škaiņbaltis (Edelweiss).

L. alpinum, Alpu ņaluds augots, beidsamā laikā ņawu košči balto seedu beņ eewehrots un no Alpu zelotajeem meklets stahdinsch, aug 1 p. augšs, ar ņchaurahm, pelekisakahm lapahm. (Šk. bild.)

Leontopodium alpinum.

Pawasara ņehtas sehklinas lehti dihgst, pehž tam masee stahdini ņahdā ņastitē, jeb plakana podā, ņmiltainā lapu- un ņila-semē 2 zol. tahlumā pahrstahdami, wasara tē kopjami un rudenī pagraba jeb aukstā stahdu-nama pasauņi stahwedami, labi ņemā iņmiht.

Otrā pawasara war ņchos stahdinaus waj nu dobe jeb mehrendš podš eestahdit, kur ņchee tad ari wasara pateizigi seedešs. Bezaki stahdi apaksch apņegas ņauņi stahwot iņmiht ari muņņu dahrsšs, bet jaunee sehkle stahdini ir bailigi no ņemas ņlapjuma.

Myosotis L. Beņaustina, neaismirstele (Bergisweinnicht).

Šalitts iņ mys (pele) un us (aus), uņ lapahm norahdot.

M. alpestris, Alpu peņaustina, ar ņileem jeb balteem seedineem, garenahm, ņkarbotahm lapahm, aug pehdu augšs un seed agrā pawasara, der masahm puku-dobehm par iņstu koņchumu. Julijā ņehtas sehklas ehnotā weetā lehti dihgst un pehž tam pahrstahditi stahdini uņaug lihds rudeniim it prahwi un war septembere ņahkumā toš tur eestahdit, kur tam agrā pawasara ņaseed. Ari tur, kur tee wasara auguņchi, wini labi ņemā iņmiht, ja toš ar ņkuijahm jeb ņalmeem apņeds.

M. palustris, purwu neaismirstele, ņas diņmalas un ņlapjus grahwjus ar ņaweem košči ņileem seedineem puņchko, ir gan muņņu

plawu stahds, bet top muņņu deenas dahrsšs un preekch puņchku ņeschanas koti zeenits. Iņhi preekch seedeschanas ar peetaupitahm ņaknehm podinš eestahditas, tahs dņestrā istabā koņchi seed. No winu seedineem pihts kronits uņ mitru ņmilti noliktš, seed un ņalo ilgu laiku. Zaur sehklahm un ņaknehm pawairojama.

Narzissus L. Wasdiki, narzise.

Iņ narke (ņipri obigs). Greeku mitologija peemin ņahdu jauneki Narzissus, ņas awotinā luhkodamees pats ņemi eemihleees, no ilgoņchanaš niņis un tai weetā, kur ņchis beidses, uņauga balta narzise.

Pehž seedu un lapu daschadibas winaus noschir:

a) Narzisaš, ar ņchaurahm lapahm, lihdsenu seedu-ņaktu, kuram wirsgalā aug weens, tikai reti 2 seedi.

b) Tazetes, ar platahahm lapahm un dauds seedi uņ weenu ņaktu, ņk. bildi, koti ņmarschigi.

Tazete

c) Jonkiles (Jonquillen), ar teewahm ņchaurahm lapahm un masakais 3 dņelteenem seedeem ņakta galā. Winu kopschana ir lehta un tadehņ tee ari wiššs dahrsšs atrodami. — Garenee ņihpoli top septembere mehn. 5—6 zol. dņiki angligā ņemē weenā rindā, 3 zol. tahlumā stahditi, plikā ņemā ar mehņleem jeb lapahm apņegti, iņdodahš ņatrā ņemē un weetā. 3 gabi uņ weenu weetu auguņchāš ņaknes zitā weetā

japahrstahda un ņihpolu puduri ja-ņdala.

N. incomparabilis, ņkaiņtā, dņeltenseedigā.

N. odoratus, ņmarschigā.

N. poeticus, dņejneeku narzise iņ Greekijas.

N. italicus, pseudo-narzissus, iņ Italijas. Wišas ņchis ņugas pehž seedeem iņņchirahš un ir pirmahm lihdsfigas.

Tazetes septemberi podš stahditas, jazintehm lihdsigi aploptas, ir ņemā uņ seedeschann lehti paschubinajamas.

Paeonia L. Wasarņwehtku rose (Bņingstrofe).

Pehž paiein (dņeedehņ) jeb ari pehž ņahdas gubernas „paeonia“ Mazebonijā.

P. officinalis, wiņwairak paschstama, ar leeleem, kupleem, ņarkaneem seedeem, seed ap wasarasņwehtkeem, top ari par „tulpi“ lamata. Tehw. Deenwidus-Giropa.

P. albiflora Pall., balteem, pilditeem seedeem. No schihm 2 fugahm ir zaur ruhpiгу sehflu audseschanu dauds zitas, daschadas fugas zehluschahs, kuras wiswairak zaur seedu sawadibu isschkirahs. Winas aug 2—3 p. angstas ar platahm, pirksteem lihdfigi dalitahm lapahm un refnu, trefnu, ar bruhnu ahdu pahrwilktu baltu sakni. Isdodahs katra dahrsa semē, derigas dahrsōs starp kojchuma kruhmeem, kà ari sahleenōs stahdit. Rudenōs saknes pahrdalot pawairojamas. Lapas un kahti rudenī 4—6 zol. pahr semi nogreeschami.

P. Moutan Sims jeb *P. arborea* Don. Rihnijas tulpe, ar wehl leelaku seedu un zeeteem, isturigeem sareem. Zitadi gan pirmai lihdfigs koti skaišts stahds, kuru pee mums seemā dahrsā mitinot ruhpiги ja-apsedj. Ja faseetus sarus ar sauschahm sahgu skaidahm peebahstas teem wezu muzu, spani zc. usmauz un pehz tam, kad sals peenemahs, scho tranku wispahri ar lapahm apranj, tad wina it labi ismiht. Ir no schihm ir daschadas fugas, kas tikai pehz seeda sawadibas isschkirahs. Dikli pahrsrahdata, augliga seme paslubina winas us pilnigu seedeschanu. Smallakahs fugas top zaur poteschanu us prastakahm pawairotas.

Phalaris L. Strihpotais grihflis (Bandgras).

P. arundinacea L. grihflim lihdfiga, wisur pastihstama, balti un saki strihpota sahle, kura sawa skaištuma pehz top dahrsōs audseta, atrodahs Wahzija flapjās weetās, aug pee mums katra dahrsa semē un top preeksch puschu seeschanas dauds leetata. Winu teewas baltas saknes ir lehtas stahdot pahrdalit. — Igi us weenu weetu augdamas tahs pasaudē sawu raibumu, tadehl arweenu zita weetā, wislabat wahjā akmenotā semē, japahrstahda.

Phlox L. Skaudules (Flammenblume).

Skaudi sarkanā seeda pehz tā nosaukta.

Seenzetigahs skaudules tagad ir wisur koti zeenitas, dauds un daschadās skaištās fugās, no tumschi-degoshi sarkanahm lihdj skaišti baltahm pehrwehm atrodamas. Winu saknu puduei lehti pahrdalit, aug katra dahrsa semē, ja seemā saknes ar lapahm zc. apsedjam. Zitas fugas aug lihdj 4 pehd. augsti, zitas atkal semakas, un daschas it semas, gar semi lihdamas, ari skaišti seed. Tschwija Seemel-Amerika.

P. decussata Lijon. Schi wezā fuga, no kuras dauds zitas zehluschahs, aug ar lihdsenu 3—4 pehd. augstu stobru un garenahm, kahrkkeem lihdfigahm lapahm. Stahda wirsgalā aug leels seedu kēaras.

P. verna Hort. Pawasara skaudule, aug gar semi lihdamā, seedi sarkani, ir laba tikpat podōs audseht, kà ari dohju malas apstahdit.

Potentilla L. Pirksta-stahds (Fingerkraut).

Egot ženak preeksch ahrseschanas leetats un tadehl nosaukts potentia (spehzijs, stiprs).

Potentilla fl. pl.

P. atrosanguinea L. ir semenu lapahm lihdfigs 3—4 pehd. augsti augosch, sarots stahds, kura wirsgalā parahdahs tumschi sarkani seedi. Schi wezā fuga tagad masak eewehrota, jo no schihš zehluschahs piluseedigas fugas, kuras ir dauds skaištakas kà pirmas, daschadās pehrwēs. Isdodahs katra weetā un semē, ir tikpat no sehklahm, kà ari zaur saknu pahrdalischanu lehts pawairot. Saknes seemā apsedjamas.

Primula L. Primele (Schlüsselblume).

No primus (pirmais), tadehl ka tee pawasara agri seed.

Zeelaka daka schihš stahdu fugas zelahs is Asijas un ari Schweizijas kalneem. Lai gan pastahwigs flapjums teem seemā stahdigs, tomehr, zik-ne-zik apkopti, tee muhsu seemu lehti dahrsā pahrzeesch un eepreezina jaw agrā pawasara sawu kopeju ar skaišteem seedeem. Seemā bes sneega stahwedami tee ahtri maitajahs, tadehl apsedjami, un wasarā no karstas saules sargati, pusehnotā weetā stahditi, labi isdodahs. Pawairojami no sehklahm un saknehm.

P. veris (elator) All., semā dahrsa-primele, wisadās skaištās pehrwēs, ar trefnahm, patewahm saknehm un garenahm, gaischi sakahm, is zelma augoschahm lapahm. Seeda kahtinsch pazelahs 5—8 zol. is zelma widus un parahda wirsgalā seedu kēaras. — Pahrsstahdischanai un ari saknu pahrdalischanai tas isdewigakais laiks pehz noseedeschanas.

P. auricula L. Aurikeki (Auricula Ursi Tourn.) isschkirahs no pirmejeem zaur peleki sakahm, ari apputejuschahm, pusapakahm lapahm un it fewischkahm seeda pehrwehm. Wini semi augdami pirmai fugai lihdfigi, ir tikpat zaur sehklahm, kà ari ar eefaknoteem sahnu sari-neem pawairojami. Sehklas agrā pawasara podina eeksch smiltainas lapu- jeb lezeklu semes eesehtas, eefahkumā dsetri un weenadi mitras turetas, lehti dihgst. Man wini lehti dihga, kad merza beigās

apfehotos podimus kahdas 14 deenas laukâ pametu, kur sneegs, nakts
salnas un deenaswidus siltums tahm sehklas wahzinu sa-ahrda, tã
ka tahs tad siltumã eeliktas ahtri dihgst. Tikpat dahrsã, kã ari podõs audsejot, jadod
wiseem primekeem angligu semi, podeem
seemã dsestru, gaischu weetu. — Kad sehllu
stahdini ne dauds pasteepushees, tad tee atkal
waj podinõs jeb kastitõs pahrstahdami, kur
tee tad pirmã wasarã war aukt; nahkoschã
seemã dsestrã, gaischã weetã ismitinati, otrã
pawasarã dahrsã stahdami.

P. japonica A. Graij. Japanes primeki,
ir lihdsigi muhsu plawãs augoschahm „bes-
deligu aztinahm“ (*Pr. farinosa*). Wineem ir tikai leelaki seedu
puduri un robotas lapas. Apkopschana ta pate, kã pee pirmahm
fugahm mahzits.

Pulmonaria Tourn. Plauschu sahle (Zungenkraut).

Senal pret plauschu (pulmo) slimibahm leetata, tadeht tã nosaukta.

P. azurea, silseedainã, *coerulea* fol. var., raiblapotã fuga, un

P. virginica L. Wirginijas plauschu sahle ir stahds, kas muhsu
seemu labi dahrsã ismiht un eesahkumã eesarkanus, pehz tam skaisiti silus see-
dus parahda. Stahds aug ar trefnahm saknehm, apalahm fili sakahm
lapahm un lihdsenu seeda stobru. Ar saknu pahrดาลိschanu lehti pawairo-
jams, ir ihsti teizams stahds preeksch agras seedeschanas podõs stahdit.

Pyrethrum G. Kukainu sahle (Bertramwurzel).

P. carneum un *roseum*, ar farkaneem un eesarkaneem seebeem,
no kureem Berseeschi „blusu pulveri“ (Insectenpulver) taifa, kas katrã
apteekã dabujams. Stahds aug 2—3 pehd. augsts, ar skaisiti farka-
neem, jaunõs laikõs pilneem seebeem, isdodahs katra dahrsa semẽ un
ir zelnu pahrdalot lehti pawairojams. Is Kaukassijas un Persijas
pee mums eewefts, ismiht it labi muhsu dahrsõs.

Rheum L. Anglijas skahbene (Rhobarber).

Pece (Rhea) Wolgas-upes krasteem atrodotees weena *R. fuga*, no turenõs wahrds
zehlees.

Schis is Seemel-Amerikas pee mums eewefts stahds top jama-
kõs laikõs, neween sawu 1—1½ pehd. leelo, plato lapu un garas
seeda wahrpas dehl us sahku-platscheem koschuma pehz stahdits, bet
ari wina jaunõs lapas un it ihpaschi pirfta resnee lapu kasti, ar
patihkanu, skahbenehm lihdsigu smeiki, preeksch ehschanas leetats.

Pr. Auricula.

R. palmatum, robotahm lapahm,

R. undulatum, wilnotahm lapahm, un

R. Queen Victoria, ir tahs jo flawenahs fugas.

Tikpat no sehklahm, kã ari zaur saknu pahrดาลိschanu lehti pa-
wairojami tee isdodahs katrã dahrsa semẽ un weetã, 4—5 p. augsts,
ari muhsu zetafo seemu bes skahdes laukã pahrzeesch. — Daschadã
sina usflawejams stahds.

Ruta L. Wihna-mehtra (Weinraute).

R. graveolens fol. var., raiblapotõs 1—1½ pehd. augsti augosch
stahds, ar mehrenahm, pusapalahm, balti sakahm lapahm, top preeksch
raiblapaino stahdu dobehm leetats, is Schweizijas un Franzijas eewefts
ir tikpat zaur sehklahm, kã ari saknu pahrดาลိschanu pawairojams.
Zitas mehtru fugas top wairaf saknu ne kã puku dahrsõs koptas.

Salvia L. Salawija (Salbey).

No salvare (seedeht), top ahrteschana leetata.

S. argentea L., sudrab-baltã is Randijas.

Schklas pawasarã lezklã sehtas lehti dihgst
un pehz tam dahrsã pahrstahdits, nahkoschã
seemã lehti ismiht. Stahds ir ar paleelahm
lapahm, kuras pirmã gadã us zelma puduri
ispleeschahs un otrã gadã laisch 2—3 p. augstu
stobru, kura galã parahdahs masi balti see-
dini. Stahds ir zaur sawu skaisitu sudrab-
baltu dabu preeksch sahku platscheem un lapu-
stahdu dobõs ihsti usreizams, ismiht ari muhsu
seemu dahrsã, it ihpaschi ja tam us zelma tuk-
schu puku-podu usmauz un pehz tam podu wis-
pahr ar lapahm apsefs. Sk. bild.

S. argentea.

Saxifraga L. Klintu-stahds (Steinbrech).

Wahrds salitts no saxum (akmens, klinte) un frangene
(salaust); winsch aug labprakt akmenotã semẽ.

No schihõs stahdu fugas ir dauds tahdu,
kas muhsu seemãs lehti dahrsã ismiht, ir
wairaf semi augoschi, ar trefnahm jeb bee-
sahm lapahm un top it ihpaschi pufschnotãs
weetãs puku dobmalas ar teem apstahdi-
tas. Wisi ir saknes pahrdalot, jeb ari zaur
sehklahm lehti pawairojami. — Wehrtakas
fugas ir:

Saxifraga cordifolia.

- S. cordifolia, ar puffsapakahm, paleelahm lapahm.
- S. crassifolia, ar beesahm lapahm, farkanseedigs.
- S. ligulata, mehlei lihdfigahm lapahm, tumschi-farkanseedigs.
- S. peetinata, rotundifolia un umbrosa ir ari muhsu seemzeeschi, kas kahrtigi leetati beesgan sawu ihpashu dabu parahdidami, dahrsam der par jaukumu. Tehwija teem Sibirija un Mpu kalni.

Sedum L. Sedum (Fetthenne).

Schi stahdu fuga top tapat ka preekscheja, masak wina seeda, bet wairaf pascha stahda dabas pehz isleetata, kapa weetas, zelmalas 2c. apstahdit; istur lehti muhsu seemu katra weeta augdamas, it ihpashi, ja tahm lapu-apsegu nowehlam. Winas wairaf gar semi lihdamas aug un tadehl ktrs sarinsch lehti saknes laisch; zitahm sugahm pee zelma jauni stahdini, bes kahdas ihpashas eewehroschanas pulkeem pee-aug un tadehl lehti pawairojami.

Jo wairaf zeenitas sugas ir: S. atropurpureum, Fabaria, speciosum, kamtschaticum, spurium, coccineum, Telephium fol. varieg. un w. 3. — Ji Kaukassjas un Kamtschattkas.

Sempervivum L. Mahjulofs (Hauslauch).

Salits no semper (arweenu) un vivus (dshws).

Schee tapat ka preekschejee top isleetati, mihl kalnotu un akmenotu semi un seema it ihpashi faufu apsegu.

S. grandiflorum Haw., leelseedigais, Kreewija un Schweizija us flintainahm weetahm aug apalsch, kamolam jeb roschu seedam lihdfigs, lihdsenahm mehrenahm lapinahm, kuras widu kopu ka kamols sapeeschahs un augdamas us ktru pufi ispleschahs. Stahdinsch ir tikai pahru zollu augts, islaisch is lapu staryahm deegam lihdfigas wihthes, pee kurahm atkal jauni stahdini pee-aug; seed dselteni balteem seedineem un top ari isleetats kapa-weetas apstahdit.

Wehrtakhs sugas ir: S. californicum, dolomitianum, Schlechteri, Werloti un w. 3., no kurahm skaisakhs top podinds audsetas un seema dsestruma mitinatass.

Spiraea L. Spiraea (Astilbe, Spierstaude).

S. Siebolti (Hoteia japonica Morr.) ir no Seemel-Amerikas, pee mums eewesta, koschaka fuga wifu seemzeetigo spireju. Wina aug 1—1½ pehd. augsti ar tumschi sakahm, spihdigi robotahm lapahm, kuras trihs kopu augdamas wairaf saros ispleschahs un ihpashi dahrsneezebass preesch puschu seeschanas zeenitas. Baltee seedini parah-

Hoteia (Spiraea) japonica.

dahs wirsgala un top tikpat dahrsa, ka ari podos audsetas un pawasara us agru seedechanu pasfubinati. Idodahs katra semu un weeta, bet mehrena lapu apsega tam seema deriga.

Sp. Aruncus L., pasihstams, pimejam lihdfigs, 2—3 p. augts.

Sp. filipendula plena, smalk-lapains, pilnseedigs.

S. palmata elegans.

S. Sieboldi fol. variegatis, ar raibahm lapahm, ir tahs wehrtakhs sugas.

Tussilago L. Zefa lehpe (Husflattig).

Wahrds atwasnats no tussis (kshsus); pret scho leetajams.

T. fragrans L., smarschigais. Deenwidus-Giropa, mahlotu semu angosch stahds, top sawas gardas smakas dehl it ihpashi podos audsets un pawasara us agru seedechanu pasfubinahts. Stahds aug ar pirfta resnahm, treknahm saknehm, is kurahm isaug apakas 4—6 zol. platas lapas. No zelma widus pazelaks 1½ pehd. garfch kaktinsch, pee kura parahdahs apahrt apaki eesarkani un smarschigi seedini. Bus ehnota weeta dahrsa eestahditi, tee ar sawahm saknehm tahki ispleschahs un tadehl lehti pawairojami. Weena fuga ar raibahm lapahm jo koschaka.

Tulipa L. Tulpe.

Atwasnats no Perseeschu dolbend „turbans“, galwas drahma; Turkiski sau turbanu par tulipan.

T. Gesneriana L., dahrsu-tulpe, eewesta is Mas-Afijas. Wahzija jaw wina pasina 1559, bet wisleelakais nopelns par zentigo tulpu uskopshanu un us tagadejas wehrtibas pazelshanu peeder weenigi Holandeescheem. — No winahm ir agras un wehlas sugas. Pimejas seed agraf un laisch ihfakus seedukhtus ne ka pehdejas un top ari tadehl tapat ka krosus un jazintes us agru seemas seedechanu wisas dahrsneezebass dands leetatas.

Winas ir ar ktru augltigu dahrsa semi meeru un wina bruhni garenu shpolini jaw septembra beigas us 5—6 zol. tahkuma, 3—4 zol. dsiki semu ja-eestahda. Kad sals bes sneega eestahjajs, tad dobe, kur schihstahditas, ar gareem mehfleem jeb koku lapahm ½ p. beesuma

apfedsama; bet pawafarâ ar pirmo miħſtu laiķu ſchi apſega atnemama; zitadi iſdhgſtoſchee aſui ee-aug apſegâ un top tad lehti nolauſiti. Maija beigâs jeb junijâ jaw tulpeſ noſedejeuſčas un kad winu lapas metahs dſeltenas, tad ſihpolini ja-iſroſ, wafarâ, ſauſumâ, ehnâ uſ

Tulpe agrâ.

griħdu plahni iſbehrti liħdſ rudenim tâ ja-uſtaupa. Wairaf gaduſ beſ pahrfſtah-diſchanas jeb ari tai paſchâ weetâ aug-damas tulpeſ paſaudè ſawas ſkaiſtas ſeedu pehrweſ, tâpat ari patrefnâ ſemè augot tahm ſkaidrais pehrwu ſkaiſtumſ maſinajahs. Tadeħt ka tahs agrâ pa-wafarâ noſeed, war winas rudenim gar kruħmu malahm, jeb ari zitâs puķu-dobèſ ſtahdit un kad ſchihs iſnemas, tad atleef wehl dobe preekſch wafaras-puķehm. — Wiſas fugas zaur blaķu-ſihpolineem pa-wairojahs.

No tahm loti dauſ un daſchadahm fugahm ir preekſch agrahs ſeedeſchanas derigakahs „duc van tholl“ tulpeſ, no kruħm ir tikpat pilnſeedigas, kâ weenkahrſchas. Bilde rahda tulpeſ ſeedu.

Vinea L. Seemzeete (Sinngrün).

Wahrds atwaſinatſ no vincie (tiħtees).

V. major L., leelâ, iſ Deenwiduſ-Giropas. Wina aug ar ſchno-ram liħdſigeem ſarineem, kuzi gar ſemi liħſdami ſakneſ laiſch. Lapas ir puſapakaſ, tumſchi ſpihdoſchas, ſemâ un wafarâ ſakaſ. Seedi pazekahs iſ zelma uſ teewu, liħdſenu, 1/2 p. garu kaħtinu, ir weenkahrſchi ſili, jeb ari balti, ſeed agrâ pawafarâ. Stahds top dahrfôſ leetats (teras) frantus un dobmalaſ apſtahdit, ir ſemâ preekſch puſchkeem derigs. — Iſdodahs katrâ dahrſa ſemè un ir lehti puduruſ pahrdalot pawairojamſ.

V. major fol. var., raiblapotâ, jauka maſas puķu dobmalaſ apſtahdit.

V. minor, maſlapotâ, maſaf zeenita. Wahzijas meſchôſ atrodama.

Viola T. Wijolite (Weilchen).

Wamaſinatſ no „ion“.

No ſchihm top wairaf fugas dahrfôſ koptyas un audſetas loti ſmarſchiga ſeeda peħz, kuſch kronu- un puſchku-ſeedeſchanâ top ihpaſchi zeenitſ un tadeħt tad podôſ un ari dahrfôſ koptyſ.

No winu daſchadahm fugahm ir it ihpaſchi weħrta:

V. odorata ſemperflorens, arweenu ſeediga, tâ ſauktâ Italijas wijolite, iſdodahs katrâ dahrſa ſemè, bet puſſeħnotâ weetâ. Winas ſemâ juntam liħdſigâ wiħſe ar deħleem no ſlapjuma jaſargâ un tad wehl ar lapahm ja-apſedſ. Agrâ pawafarâ wezi kruħmini iſploſami un uſ priſchu meħſlotu, padſiki pahrfſtrahdatu ſemi dobeſ, peħdaſ tah-kumâ, jaſtahda, wafarâ kahdaſ reiſeſ ar ſtrutahm japahrleiĵ, no ne-ſahlehm jaſkaidro un ſeme pa ſtarpahm ja-irdina. Augusta ſahkumâ preekſch ſeemas ſeedeſchanas tahs 4—5 ſol. platôſ podinôſ, ſmiltainâ lezeķu ſemè ja-eetaħda un ta tad wehl liħdſ ſemai ſahkteeſ ruħpigi ja-apkoĵ un wehl kahdaſ reiſas podi ar meħſlu uħdeni ja-apleiĵ. Ķekam ſakſ rodahs, jaw waiĵag winas dſeſtrâ, gaiſchâ, no ſala ſargatâ iſtabâ jeb ſtahdu-namâ klahť pee logeem nolikt. Pee 8 liħdſ 10 graħdeem ſiltuma un kaħrtigas weħdinaſchanas winas ſemâ lehti uſ ſeedeſchanu paſkubinajamaſ. Wiſas zitaſ wijoliſchu fugas war ſchihm liħdſigi koĵt un audſeħť. Pawafarâ agri ſeħtas, dſeſtrumâ weenadi mitinataſ ir no ſeħklahm winas lehti pee-audſeħť.

Pilnſeedigas fugas naw uſ ſeedeſchanu tiſ pateizigaſ.

Baltſeedigas ar leekeem ſmarſchigeem ſeedeem ir loti zeenitaſ un no ſeħklahm lehti pee-audſeĵamaſ.

Beſ ſcheem tē mineteem weħrtakeem ſeemzeefcheem wehl ir dauſ un daſchadu, kuzus tē tikai wahrda peħz griħu peemineħť un kuzi gan leelataſ dahrſneeziĵbâſ top koĵti un audſeti, bet ſeedoſchu-puķu draugam tee maſaf weħrti, kâ:

Aira coerulea fol. var., raiblapotâ, ſilſeedaina ſema ſahle.

Ajuga reptans fol. var., ari raibahm lapahm.

Anthericum ramosum L., jeb „Seilla eſculenta“, ſilſeediga ſchogu puķe.

Arum italicum un maculatum. Ahronſ, lapu ſtahdi.

Aselepias syriaca, Sihreeſchu ſihda-ſtahds.

Baptisia exaltata, baptiſĵa.

Caltha palustris gigantea pl., dſeltenee pilnſeedigege pſawas bumbuki.

Chelona barbata, baħrſdotâ kelone.

Cypripedium Calceolus un wehl zitaſ fugas.

Echinops banaticus, Ritro un ſphaerocephalus.

Epimedium alpinum, diphyllum un macranthum etc.

Farfugium grande, raiblapotâ iſ Wiħnaſ.

Geranium ibericum, ſweħťeka kuaħbliſ.

Helleborus niger, purpureus un w. 3., seed agrâ pawasara.
 Horminum pyrenaeicum.
 Imperata sacchariflora.
 Lythrum superbum, farkanseedigs, ne reti muhsu druwu grahw-
 jôs useijamš.
 Melissa Browneana, mehtru fuga, smarschiga.
 Oenothera pumila, semakâ fuga, kapu-sweze.
 Pardonthus chinensis, is Dihnijas.
 Polygonum sachaliensis, is Sachalinas, masgu sahle.
 Saponaria caucasica fl. pl., piluseediga, dseltena.
 Scutellaria alpina, is Alpu kalnajeem.
 Sidalcia malvaeflora, rahschu seebeem.
 Silena maritima plena un Schafta.
 Sisyrinchium grandiflorum, leelseediga.
 Soldanella alpina, alpu swanitis, ar sileem seebeem.
 Stachys lanata, ar balti-pelekahm garenahm lapahm.
 Stipa pennata, sahlei lihdsiga, preefsch puschkeem janka.
 Symphitum officinale fol. var., raiblapots.
 Thymus serpyllifolius fol. varieg., raiblapotais tihmians.
 Tradescantia virginica, daschadas fugas.
 Trollius caucasicus un europaeus.
 Verathrum nigrum un viride.

Veronica australis, daschadas fugas, un w. 3.
 Saunakôs laikôs top daudskahrtigi dahrsôs leetati un eewehroti
 papahršchi (Farren), no kureem daschi ir muhsu meschôs aug un sawu
 koschi dalitu spihdoschu lapu pehz, it ihpaschi ehnotahs dahrsa weetas,
 klintes, struhglu-akas, dihus, alas zc. ar teem apstahdit, ir ihsti tei-
 zjami. Wehrtigakahs no scheem ir:

Adiantum monstrosum.

Adiantum pedatum L., lihds 3 pehd.
 augsti augosch stahds ar smalkahm, beeft
 rindas kopâ saliktahm, schaurahm lapi-
 nahm ar patihkamu usskatu. Pliki, bruhni
 sahti isaug is zelma un wirsgalâ parahda
 skaištus weeglus lapu-sarus.

Aspidium monstrosum L. Is faknehm
 isaug lihds 3 p. gari stobri, kas wiszauri
 ar sprogotahm masahm lapinahm apaug
 un stobra galâ isdalahs masi sarini, kas
 seedam lihdsigas, sakas lapinas parahda.

Athyrium Elworthi.

Scolopendrium crispum.

Onoclea sensibilis.

Wisa stahda usskata ir lepna
 un loti patihkama.

Aspidium Filix mas, ir
 muhsu meschu pafihstamais
 papahršchis.

Athyrium Elworthi,
 preefschejam lihdsigs, bet
 lapas tam daudš garakas,
 plafani saliktas un katras
 lapas galinsch wehl ihpa-
 schi ar smalki dalitahm la-
 pinahm puschots. Sk. bild.

A. Filix foemina ir se-
 maka fuga ar beeft kopâ
 augoschahm lapahm, ihsti berigs plikas ak-
 menu-klintes ar teem apstahdit. Schim lih-
 dsigi un tapat leetajami ir:

Polypodium vulgare, ar lihdsenahm, ga-
 renahm pahrotahm lapahm.

Scolopendrium crispum. Ar 3 p. garahm,
 platahm, dsiki robotahm lapahm, zitadi preefs-
 chejeem lihdsigs. Skat. bild.

Onoclea sensibilis, ar stihwahm, gare-
 nahm pahrotahm, pee stobra preti sa-
 auguschahm lapahm. Skat. bild.

Lastrea Goldieana.

Polystichum setosum un angulare subtri-
 pinatum.

Stratiopteris germanica ir tahs wairaf pa-
 fihstamahs fugas.

Wisi papahršchi mihl wairaf ehnotu weetu
 un melnu mescha, purwa, jeb sila-semi, lai
 gan ari ziti ir plika mahlâ labi aug, tab
 tomehr tunišchi saka lapu pehrwe parahdisees
 it ihpaschi pee teem, kas pirmat minetâ semê buhs stahditi. Zaur
 sakau pahrdalishanu tee lehti pawairojami. Laba lapu apsega seemâ
 winu faknehm nepezeeschami waijadsga.

Schee papahršchi neween dahrsâ sawu koschumu parahda, bet
 ihpaschi wini ir weegli istabâs audsjeht, jaw tadehl ween, fa wini

ehnotâ weetâ, bef faules labak pahrteef, ne kâ daschs zits stahds, un weenreis weenâ weetâ eeradinahts, tas preezigi sawas koschas, sakas lapas ir fausâ istabas gaisâ isplata. Smalkakahs papahrfschu fugas peemineschu us preefschu.

Kas par smalkahm papahrfschu fugahm negrib naudu islaist, tahs no dahrsneefem eepirdams, tas ar leelu preeku drihs ween atsihs, ka muhsu meschu papahrfschi, kas wehl par mas dahrsds top eewehroti, ari stahdu draugam istabâs deefgan preezigi augš. Podôs audsejot janem teem us puši mescha- un trekna, melna lezckla- jeb mehflu-semi, kas ar 6to daku parupjas smiltes samaisita. Tahdâ tee labi isdofees, ja tumšhds seemas mehneschds tos dsestrakâ weetâ paturefi, teem labak masus ne kâ leelus podus dofi un it ihpaschi par to gahdafi, ka teem uhdens war lehti un ahtri zauri fuhktees.

d. Koschuma koki un krumi.

Jau sawâ „Auglu koku dahrsâ“ esmu tos wehrtakos fokus un krumus, kurei muhsu meschds, biršes un upmalâs aug, peeminejis; bet wehl ir daudš zitu tahdu, kas muhsu dahrsds koschuma dehl top audseti, kurei ari muhsu gaisâ it labi isdodahs un tadehl tad jaunam dahrsneefam, kâ ari dabas un stahdu draugam derehs ar winu kopšchanu un audsefchanu eepashtees.

Daschadi koki un krumi puško leelos lustes dahrsus, pilsehtâs un muishâs, kurei naw wis muhsu semes-strehka behrni, bet no kureem daudsi is tahlenes un siltakahm semehm pee mums eewesti, un tadehl ween jau teem ruhpijata apkopschana, dascheem seemâ apsega waijadsiga; lai tee tad muhs waretu ar sawahm koschahm lapahm, usskatu un daschadibu eepreezegt. Es tikai tē no teem tos wairaf pasihstamos peemineschu; bet tomehr jau nesaku, ka tee, kurus schai nodakâ nemaf nepeeminu, nemaf nebuhtu wehrti eewehrot. Scho augu daschadiba un fugu bars ir tikpat leeliks, kâ maso puķu un sahlu 2c.; tadehl ihfuma pehz tikai pee wehrtigakeem tureschos.

Wispahrigi war fazit, ka schee augi katrâ daudš jeb mas augligâ dahrsa semē labi isdodahs, lai gan ziteem it ihpascha seme šataisama, kâ jaw to sewiški eewehrosim. Bet kâ jau pee auglu-kokeem, tāpat ari pee scheem, tikai tad ihstu preeku sagaidisim, kad teem kahrtigi un dskli pahrsrahdatu, augligu semē un pareisu apkopschannu nowhesim. — Tadehl fokus un krumus stahdot teem ari peenahzigi 1—2 p. dsklas paplatas bedres ja-isrok, jeb wis semes gabals, kur tahdus stahda, jarijole. Kur stahdischana kahrtigi nenotiks, tur ir pee scheem

us preezigu angumu jeb lapu koschumu welti gaidisim. — Lai gan masos kruminus war daschus drošchi dskaku stahdiht, ne kâ tee lihds schim anguschi, tad tomehr wisus leelakos fokus lai nefad dskaki semē ne-eleekam, kâ jau tee ir bijuschi; it ihpaschi trekna semē un flapjâ weetâ. Ir tē geld to eewehrot, ko es pee auglu-kokeem par dskli stahdischannu mahzjis. Jo dskli bedre un mihssta, trekna seme, jo wairaf ta pehz stahdischanas sakrist; tadehl to finot waijag fokus 4—6 zol. augstaki stahdit, lai seme saguledamahs koku nenowelk dskaki, ne kâ tam waijag buht. Lai nemam mahzibu, eewehrodami, kâ muhsu lapu-koku meschds gandrihs wiseem kokeem saknes us semes wirsu atrodahs; lai gan gadu simtenus tē lapas 2c. nokrisdamas un melno semes kahrtu pawairodamas waretu saknes arweenu dskumâ atstahd, tad tomehr tas nenoteef un saknes wiswairaf sekli aug un zaur to mums skaidri parahda, ka tahm ihpaschi pee winu preezigas isdoschannahs gaisa spehti leetderigi. Kur gais ar sawu jaustrumu semes dskumâ pee saknehm newar peekluht, tur welti us preezigu augschannu gaidisim.

Ayses un kahrklu fugas, tāpat ari daschus masus kruminus war drošchi dskaki stahdit, ne kâ tee bijuschi, tadehl ka tee lehti ap zelmu jaunās saknes laisch un zaur to tad zitâ reisē pahrsrahdot ir lehti pawairojami.

Peē wiseem kokeem un krumineem, pahrsrahdot gan apgreeschana no leela swara, tomehr daschus nemaf jeb tikai ar leelako apdonu drihstam apgraisit. Gewainotee saknu gali ar asu nafi nolihdsinami, bet ja kahdam kokam jeb krumam wahjas saknes, tad tahdam jo wairaf un stipraf sarus ja-apgreesch. Behrsus, egles un preedes, dsihwibkokus (thuja), tāpat ari kastanus, osolus, skabahršchus, tulpes koku (Liriodendron) 2c. pahrsrahdot, taupi teem saknes zif waredams un atgraisi tikai nederigus jeb fausus sarus, bet peetaupi winu galotnes ar leelako ruhpihu; tad ween no teem usaug koschi koki. Katru leelako wainu pee zeeteem un sweku-kokeem, osoleem, preedehm, kas zaur eewainoschannu jeb nepeezeeschannu apgreeschannu isdarita, waijag ar potwasku apsmehret. Lai gan wisu koku un krumu smalkahs saknites pahrsrahdot no saschuhschanas zif warot japafargâ, tad wehl jo wairaf to pee swekoteem kokeem ja-eewehro, tadehl ka scheem koti gruhsti jaunās saknites pee-aug un tadehl scho koku pahrsrahdischana teem, kas to mas eewehro, reti pa prahtam isdodahs. — Tikpat rudeni, kâ pawafarâ krumus jeb fokus stahdot ir koti derigs un nepeezeeschami waijadsigs, no mahleem un

ihseem gowu mehseem pabeesu wirzi ferrâ jeb zità kahdâ traukâ fataifit un tè katra pahrstahdamâ koka saknes eemehrzeit. Zaur to safneedsam diwfehrtigu labumu. Koku saknes pasargajam no faufa wehja un faules un tà eestahditas saknes aplihp ar semi un usturahs pirmâ laikâ deesgan mitras; it ihpaschi ja nauw eespehjams pahrstahditos kokus tuhliit labi apleet.

Wisu koku un krukminu sehklas, tiklihds ka tahs isschahwetas un istihritas tuhliit dahrsâ, podôs jeb masâs, seklâs kastitês, smiltainâ semê ja-eeschj, jeb wisas tahs sehklas ar zeeteem wahkeem, kâ reekstus, kirschu-kaulikus zc. war ari smiltê eemaisit un lihds pawafaram mitrâ, nesahtoschâ weetâ ismitinaht un tad tikai dahrsâ seht; tà kâ to pee augku-koku sehklahm esmu mahzijis. — Zeekurus no preedehm un eglehm wajag fausâ, fîltâ weetâ, jeb ari faulê schahweht, zaur ko labakee graudi, fitot lehti isbirft. Zai gan zitas koku sehklas it lehti dihgst, tad tomehr zitas lihds dihgschanai gul ilgi semê. Sehku dobes arweenu mitras un no sahlehms skaidras uftureht ir pirmâis usdewums. Masu kahrtinu koku lapas, garus mehslus, fkujas zc. us schihm dobehm uskaiſot ufturesim semi it lehti irdenu, weenabi mitru un atweeglinasim raweschanu.

Zr zaur sarineem daschi no scheem kokeem un krukmeem lehti pawairojami un kas us tahdu wihsî isdarams kâ to pee jahnu-ogu krukmeem esmu mahzijis. Gan daschi kahrkli un wihtoli, tâpat ari apses aug no wezakeem un resneem sareem, tad tomehr leelakâ daka zaur jauneem, weenas wasaras augumeem wislabaf pawairojami.

Sarini agrâ pawafarâ patrekna semê un pusehnotâ weetâ schihpi eestahdami, tà ka teem tikai pahris pumpurini pahr semi stahw. Ja faules gaisâ tahdu dobi deenas karstumâ apehnoſi un to arweenu mitru un skaidru uftureſi, tad stahdekki labi isdosees.

No pastahwigi sakeem kokeem un krukmeem war sarinus augusta mehnesi greeſt, toſ smiltainâ ſila-semê eestahdit un podu jeb kastiti weenumehr ar glahsu tureht apsegtu. Zaimi pirksta gari sari, kureem mas gabalinsch no weza auguma pameſts klah, kahdreis lehti saknes laisch, ja tahduſ waram zauru rudeni un seemu pee weenada, lehna fîltuma, mitruma un aplahpeta gaisa uftureht. Metas, flawenas koku un krukmu fugas zaur poteschanu us praſtalahm fugahm ari lehti isdaramas; bet ir tè eewehrojamas tahs mahzibas, kuras pahr augku-koku poteschanu esmu plaschaki aprakſtijis. — Skabahrschu, ofolu, behrsu, mandeku, egles, pree des zc. zc. koku poteschana arweenu labaf isdosees, kad to isdarisim agrâ pawafarâ, apakſch

lezekku logeem jeb stahdu-namôs. Us to tad sinams wajag zelmus jau podôs ee-audseht. Pee katra koka jeb krukma us preeſchu par pawairoſchanas wihsî doſchu ihpaschas mahzibas.

Abies Tourn. Egle (Tanne). Coniferae Juss.

Latiau noſaukums preeſch eglu fugas.

A. americana alba, Mehx., baltâ Amerikas egle, is Seemel-Amerikas 1700 us Giropu eewesta, skaisks koks ar pasemu augumu, ar baltſilganu adatu sakumu, zaur ko ta no muhsu meſchu eglehm isschirahs.

A. balsamea Mill., balsamegle (Pinus bals. Rich.), ar piramidu augumu, no uskata gandrihs muhsu eglehm lihdsiga. Koks aug lihds 60 p. augts, adatinas sarineem aug wisapfahr, ir koschi sakas ar balganu strihpinu. Wimu tehwijâ Kanadâ top schim augot miſa usgreesa, zaur tahdu wainu winahm issuhzahs balsams, kas apteekôs un ahrsteschana top leetats.

A. pectinata, D. E., ihstâ baltegle (Weisſtanne), is Widus- un Deenwidus-Giropas kalneem. Wimu sakas un sudraboti balti-strihpotas abatas aug gar saru tikai 2 rindâs. Zitadi pasihstams un skaisks koks.

A. Pichta Eich. A. sibirica Lodd. Sibirijas egle, ar tumſchi sakahm adatahm un beesi kopâ augoscheem sareem, top sewischka koscha uskata pehz daudsfahrtigi lustes dahrsôs leetata.

A. canadensis Michx. jeb Hemloka egle, adatu apakſchpuse filgana.

A. Fraseri Lindl. 15—20 pehd. augsti augosch koks, balsamu eglei lihdsigs.

A. Nordmanniana Lk., is Armenijas un Kaukasijas kalneem.

A. orientalis Poir. Riht- un deenwidus puse gar melno juhru un Pontus kalnu meſchôs lepni augoti egle.

A. Pinsapo Boiss. Spahnijas sneegu kalnâjôs no schihſ fugas leeli meſchi, ir skaisks koks ar tumſchi sakahm adatahm, kuras apakſchpuse 2 baltas strihpas.

A. excelsa Poir., muhsu meſchu egle, wiseem pasihstama.

Zai gan daschi dahrsneeki un koku stahditaji swekainos kokus gan wasaras widu, pehz pirmâ auguma, gan ari rudeni un pawafarâ pahrstahda, tad, zif es pedsihwojis, atrodu, kâ arweenu wislabaf wimu pahrstahdischana isdodahs, ja to jau agrâ rudeni jeb wasaras beigâs, tas ir augusta jeb febakais septempera mehn. pirmâ puse isdara; jo schi laika mitrais gais paslubina wimu jaunâ weetâ ahtri eesaknotees. Egles wislehtaki zaur sehklahm pawairojamas.

Acer L. Kawa (Horn).

No acer (stips), us zeeto koku noiuhfojot.

A. campestris L., muhsu pasihstama kawa, ar platahm lapahm, skaihts, ahtri augofch foks, derigs gatwès stahdit.

A. Ginalla, gar Amur-upi, ar smalkahm, skaihtahm lapahm augoti klawu fuga.

A. Leopoldi, ar strihpoti raibahm lapahm.

A. Negundo fol. variegatis Hort., is Amerikas eewesta, ari sudra-
botti raiblapota un Giropas darsôs zeenita fuga, pirmôs gaddôs gan
no muhsu zeetahm seemahm bailiga, tadehl fargatâ weeta stahdama
un seemâ febsama.

A. platanoides purpureum, ar leelahm, bruhni sakahm, rudeni
un pawafarâ farkanahm lapahm.

A. Schwedleri, preekschejai lihdsiga fuga.

Wisas sweschas jeb raiblapotas klawu-fugas ir zaur poteschanu
us muhsu klawahm lehti pawairojami.

Aesculus L. Kastana foks (Kofkastanie).

No kastaneem ir dahrsôs pasihstamas daubi un daschadas fugas,
kuras zaur seedeem, lapahm jeb augumu no muhsu wairak pasihsta-
mas prastakahs fugas isschirahs. Wihi ir skaihti leellapoti koki un
tadehl derigi gatwès un dahrsôs skaihtuma pehz stahdit. Ari schee
ir zaur sehklahm, kâ ari zaur poteschanu lehti pawairot. Himalajâ
fawwakigi augofchi, jau 1567. g. us Austriju eewesti, tee jau sen ir
it ihpaschi muishu un pilfatu dahrsôs pasihstami.

A. rubra, farkanseedigs.

A. indica, Indijas seemela kalnajs augofchs.

A. californica, is Kalifornijas, baltseediga fuga.

A. Hippocast. fl. pl., piluseedigais un wehl zitas ar dselste-
neem raibeem un eefarkaneem seedeem, leelahm jeb masakahm lapahm.

Ailanthus Des. Deewu kawa (Götterbaum).

Wahrds apihmè „koku is debesim.“ tã nosahts Molukâ.

A. glandulosa, ar spihdigi sakahm, pahrotahm, garenahm lapahm,
pirmôs gaddôs muhsu seemâ febsams un fargajams, lai gan wehla
it labi muhsu gaisâ isdodahs, kâ jau to atsihtam pee kahdeem lee-
leem, wezeem kokeem, kuras daschôs kahrtigi koptôs muishu dahrsôs
esmu redsejis. Klaweem lihdsigas sehklas lehti dihgft un isdodahs ir
wahjâ smiltainâ semè.

Alnus L. Alfnis (Erle).

Bes muhsu meschu alfschneem wehl ir daschas zitas fugas dahrs-
neezibâs pasihstamas, kuras wiswairak zaur lapu daschadibu no muh-
sejeem isschirahs un ir lehti, gan zaur sehklahm, gan ari zaur pote-
schanu us muhsu alfschneem pawairojamas.

A. glutin. laciniata, ar smalkahm lapahm.

A. gl. quereifolia, osola-lapotais.

A. gl. rubronervia, ar farkanahm lapu ribinahm.

A. incana laciniata, intermedia, subeordata un w. 3.

Amelanchier. Medic. Korintu-foks (Traubenbirne).

No pascha koka augla atwasinahts Franzijas wahrds.

A. Botrijapium D. C. Is Kanadijas, baltseedains, agrâ pawa-
farâ seedofch krumhs, ar pusapalahm lapahm un tumfchi fileem ogu
kekareem. Seedi ewas seedeem lihdsigi.

A. ovalis Lindl., ar garenahm, no pawafara willotahm lapahm
un pilnigakeem seedeem, zitadi pirmai lihdsigs. Zaur pahrdalischanu
un sehklahm weegli pawairojami.

Ampelopsis Mich. Mescha-wihus (Wilder Wein).

Salitts is ampelos (wihnakofs) un ops, ar jauu usifatu.

A. cordata Mich., ar apalahm lapahm (ari sauktis: Vitis indi-
visa W. jeb cissus ampelopsis Pers.). Seemel-Amerikâ gar schogeem
un krumhs augofch tihstian stahds, derigs lapenes 2c. apstahdit.

A. hederacea Mich., ar robotahm leelahm lapahm (Vitis quinque-
folia Lam.). Wihtes ari ar staipekleem apauguschas, ar kureem schee
pee kokeem, schogeem 2c. peckerdamees us augfchu tinahs. Seenas,
schogus, lapenes, werandas 2c. apaudseht schis tas wisderigakais stahds
un ihpaschi jauks zaur sawahm, rudeni farkanahm lapahm. Zaur
semè eeleekteem un ari nogreesteem sareem lehti pawairojams. Jo
wairak schee no apafschas top apgraisiti, jo kurlaki tee aissegs un
ispildihš sawu usdewumu, tadehl ir wehlaôs gaddôs, kur plikas wee-
tas parahdahs, zaur apgreeschanu lehti tukschunus ispildiht, jo us
kattras nogreestas wihtes galu isaug ahtri jaunâs atwasas. Ja wihus
stahdot semei oglu- un dselshu-smalkunus, kahdi pee smehehm ne
reti dabujami, peemaisi, tad lapas teem augs tumfchas un rudeni
buhš wehl jo skaihti farkanas. Masi, sakbalti seedini saru galôs ir
mas eewehrojami. — Tchw. Seemel-Amerika.

Amygdalus L. Mandeku koks (Mandelbaum).

Latian nosaukums preekšč šchihs koku fugas.

A. communis L., prastakā Mandeku koka fuga, ir Afrijās eewests koks, no kura daščas fugas ar pilditeem seebeem top dahrfneezibās sawa fkaistuma un agras seedeščanas pehz eewehrotas. Uf pluhmju ataugahm potejot tee lehti pawairojami un paleef zaur to ari stipraki muhsu seemu pahrzeest. Augliga seme, pasauša, fargata weeta un seemas apsega teem waijadfiga.

A. pumila alba plena un

A. rosea plena, ir semi krumini ar pilneem seebeem, ir lehti pawairojami zaur faknu atwašahm, kuras teem reti truhft. Podōs audsejot toš jau war merza mehn. eesahkumā ar mehremu šiltumu, eesahkumā 4—6 gr., sebak 10—12 gr., lehti uf seedeščanu pašubinaht. Smiltaina, trefna seme, un seemas eesahkumā dšestra weeta pagrabā 2c. un audsejot daubščahrtiga saru pahrlaištichana teem ihsti deriga. Lapas mehrenas, robotas, pluhmju lapahm lihdsfigas, seedini kupli uf lihdsenu kahtianu apaki pilditi jeb pustukšči, par weenam jeb ari wairaf is lapu faktineem isaugdami.

Žitas jo glehwakas fugas muhsu dahrfōs ne-isturigas, tadehft nemas tē nepeeminu.

Andromeda L. Andromede.

Pehz Aetiopijas kchnina Cephus meitas wahrda Linnē tadehft tā nosauzis, gribedams to Laplandijas purwōs augošču stahdu pagodinaht.

Schee 3 p. augsti augošči krumini ar mehrenahm pastahwigahm un ari seemā nobirstošahm masahm, spihdoščahm lapahm, ir zaur wišu Kreewiju, Sibiriju un Seemel-Ameriku atrodami, tomehr wehl dahrfōs mas pašstami, peeder pee muhsu šilu-krumini fugas. Seedini teem gan balti, gan eesarfani aug blakam sareem, leelafōs kēkarōs.

A. calyculata, floribunda, speciosa, polifolia, pulverulenta un w. 3. ir wairaf Seemel-Amerikā atrodamas kōščas fugas, kuras muhsu dahrfōs pagehr ehnotu weetu, ar smilti maišitu purwa- jeb šila-semi un augščanas laikā papilnam uhdēna. Lai gan winu sari šalu pazeesch, tad tomehr faknes teem no šala bailigas, tadehft jau seemai šahkotees šchihs labi ar lapahm ja-apšedš un ari sarus nolēktus ar škujahm japahrklahj. Par winu pawairoščanu, seščianu 2c. ja-eewehro tas, ko pee Grikahm mahziju.

Aria L. Aria (Elsbeere).

A. corimbiflora Thunb. Lehw. Seemel-Amerika. Šchi stahdu fuga peeder pee muhsu sermoškēem (sorbus auc.) un top smalkakas

fugas uf muhšejeem zaur poteščanu pawairotas. Blaukštas platumā robotas šubrabbaltas lapas ir tam par kōščumu. Seedi un rudenti farkanahs ogas sermoškēem lihdsfigas.

A. glabrata, laciniata, longifolia un w. 3. išščkirahs no muhšejeem zaur šawadu lapu fkaistumu.

Aristolochia Tourn. Pihpas-šahds (Pfeifenstrauch).

Lat. wahrds atwašinahts no „weeglas dšemdeščanas“, uf to tas šenaf ahrsteščanā tapis leetahts.

A. Siphon W. Tihstinu stahds, ar leelahm, platahm lapahm, šaki bruhnu seedu, kas pihpas galwai ar wahku lihdsfigs, is Seemel-Amerikas eewests, lihds 40 pehd. augsti augošči ihsti šlawejams augstus stabus, namu šeenas, lapenes 2c. apsegt. — Stahdot tam labu leelu bedri ar trefnu mehflu semi japahr labo, kura tas ir tad wehl pirmōs gadōs pamasi, bet wehlf ahtri aug un ir leelafōs dahrfōs žeenits. Pawairojams zaur saru eeleekščanu semē, ari atgreestu šarinu podā, tā ari zaur seščlahm.

Arctostaphylos Adans. Kaulene, lahtšča-oga (Bärentraube).

Lat. wahrds šalits no „lahtšča-oga“, tadehft ari šauktis Uva, Ursi.

A. Alpina Spr., is Alpu kalnajas, un

A. Uva Ursi Spr. Ēiropā un Seemel-Amerikā meščōs un ehnotās weetās lihds 7 žol. augsts, ar garenahm, spihdoščahm lapahm un eesarfancem seedineem augošči mas stahdinsch, kuru tē wairaf tadehft peeminu, ka tas muhsu meščōs, ihpašči starp melenehm atrodams un tadehft no ogu laštajeem daubščahrt eewehrotš, šawu šarkanu eeslahbu, mehrenā kēki kopā ša-augošču ogu pehz, kuras katrs war drošči ehst un kuras ir es wehl behrna gadōs buhdams daubščahrtigi lašiju un ehdu; lai gan tikai wina latwiško wahrdu „kaulene“ pašinu. Šā jaukuma kruminsch tas masaf eewehrojams, bet lai tas tagad, kur muhsu mešči beidsahs, ne-aismirstibā nenolihtft, es winu šchē it ihpašči eewehroju. Mešča-seme un koku ehna tam nepezeeschami waijadfiga. Zaur seščlahm un šaknehm lehti wairojams.

Azalea L. Azalea, šaufukle (Felsenstrauch).

A. pontica, is Pontus un Trapefunta wispirmaf eewesta fuga. Azaleas ir 3—4 pehd. augsti krumini ar paleelahm garenahm rudenti nobirstošahm lapahm. Jau 1790. g. tika is Seemel-Amerikas un Mas-Afrijas A. calendulacea, nitida, speciosa un canescens uf Angliju eewestās, no kurahm tad zaur mahškliģu seščlu audseščanu daubš un daščadas fugas žehluščahs. Es šchē tikai tahs peemine-

schu, kuras zaur ruhpiigu apkopšanū ir muhsu dahrsōs it labi isdodahs; smalkakahs fugas skat. pee podu stahdeem.

Sawā tehwiā wini isaugot kā paleeli krumi, pat ir ziti wehl leelaki, bet muhsu semes gaisā tee paleef semi, masi krumini ar tee-weem sarineem, kureem galā lapu pudurs. Pee mums-dahrsā augoschas fugas parahda junijā sawus skaitus, smarshigos seedus, tadehl ir wehrti un zeeniti preeksch katra dahrsa drauga. Pawairojami tee zaur sehklahm, poteschānu un saknu-atwasahm. Kam naw lezekki un stahdu-nami, tas lai gar winu usaudschēšanu nenodarbojahs, jo usaudseti stahdi katrā dahrsneezibā lehti dabujami.

Winu smalkahs sehklinas merza mehn. smiltainā sila-semē, eeksch seklem sehflu podeem us semes wirsu uskaišamas un ar smalki sakapatu suhnu weegli apsedšamas. Pee 12—15 gr. siltuma tahs lehti dihgst ja it ihpaschi winu mitrinaschānu zaur poda apatschā palikteem schkihwischeem isdarisi. Saunee stahdini arweenu wehdinami un no faules zaur apehnoschānu pasargajami. Tiklihds ka tee dauds mas pastepuschēes, tad ar prahtu tahdā pat semē it masōs podinōs japahrstahda un wislabat lezeklā ja-eleek, kur podinus sahgu skaidās eegremdē, pirmās deenās mas wehdina un it ihpaschi par weenadu mitrunu jaruhpejahs. Rahrtigi audsejot tee jau pehz trihs gadeem seedehs. Sauni sehflu-stahdini muhsu dahrsōs stahwedami seemu nepahrzeesch, preeksch tam nemami wezaki stahdi.

Sarus semē eelezot war winus ari pawairot un zaur to ari ahtri seedoschus stahdus eeguht. Agrā pawasārā, tiklihds ka seme deesgan nobreeduse, tad jaunakee sari semē eelezami, ar kahjischeem peedurti, 3—4 zol. ar semi apsedšami, tā ka saru wirsgali 1/2—1 p. paleef pliki un wislabat taisni us augschu falekti. Wasarā schēe arweenu mitri turami un it ihpaschi fausā wasaras gaisā wakarōs arweenu pahrsprizejami. Ja schēe weenā wasarā wehl nebuhtu deesgan eesaknojuschēes, tad derehs wehl weenu gadu tos tā atstahd.

Gesaknojuschos leekstonus war tikai rudeni, tiklihds ka kozineem lapas nobiruschas, no zelma atgreest un saknotos stahdus waj nu dahrsā jeb ari podā stahdit.

Preeksch azaleju stahdischānas ismeklejama dahrsā tahda weeta, kas no aufsteem wehjeem un it ihpaschi, waj nu zaur leeleem kokeem, jeb kahdu augstu schogu, no pusdeenas faules fargata. Tē isroz lihds 1 1/2 pehd. dskū un pehz stahdu wairuma platu un garu weetu. Scho peepildi ar us puži sajanctu, smiltainu sila- un purwa-semi, kurā tad kozini pehz sawa leeluma 1 1/2—2 p. tahli weens no otra ja-eesstahda

un wasarā arweenu mitri ja-ustur. Sche war ari wehl kahdus rododendronus un kalmijas klahd stahdit; teem ta pate apkopschāna deriga. Rudeni, kad lapas nobiruschas, kozinus gulu pee semes janoloka, tad ar wezeem mascheem, smalkahm skujahm 2c. un pehz tam wehl ar labu kahrtu lapahm ja-apseds. — Winu daschads seedu skaitums tos padarijis par dahrsu flawenajeem mihsulischēem. Simteem fugas top no schēem dahrsneezibās koptas, lai gan dahrsōs tik prastakas istur un wisur dabujamas. Winas war ari tā ismitinaht, tā pee rododendroneem mahziju.

Berberis L. Berberkahrks (Berberitze).

Rosihmē stahdu is Berbereijas; Arabeeschi scho us Spahuiju wispirms eeweduschē.

B. vulgaris fol. atropurpureis. Lai gan daschas fugas no schēem pee mums pasihstamas, tad tomehr wairak ir schi ar tumšchi sarkannahm lapahm un

B. vul. fol. variegata, balti raiblapotā, zeenitas. Krumini aug 4—5 p. augsti; sari ar ehrcschkeem apauguschē; lapas ir gaveni apaklas, robotas. — Seedi gandrihs wisahm fugahm dselteni jeb dseltenbruhni un pehz seedeem kētarōs sarkanās, garenās odsinas. Pawairojami zaur sehklahm, kā ari wezaku krumu pahrdalischānu, isdodahs katrā semē un weeta. Is Arabijas papreeksch us Spahuiju tapuschē eewesti, lai gan zitahm fugahm ir tehwiā Seemel-Amerikā. — No sehklahm audsejot ir zehluschahs dauds un daschadas fugas, kuras zaur seedu, lapahm jeb ogu daschadibu weena no otras ischkirahs.

Betula L. Behrē (Birke).

Betula alba L., muhsu meschu pasihstamais koks, kas sawa sihstuma dehl preeksch fainneezibas rikkeem top daschadi leetats. Ir no schēem ir daschadas fugas, kuras it ihpaschi zaur lapu ihpaschibu no pirmahs atschkirahs.

B. alba fol. purpureis, ar tumšchi sarkanahm lapahm.

B. alba laciniata, ar smalki skalditahm lapahm.

B. alba pyramidalis, carpinifolia, papyrifera, sibirica, urticifolia un w. 3. ir tahs jo wehrtakahs fugas, kuras wiswairak zaur poteschānu us muhsjeem ir pawairojamas.

Bignonia L. Laures koks (Trompetenblume).

Mekstaneeschu nosautums.

B. capreolata, grandiflora un radicans ir tahs jo wairak pasihstamahs fugas. Is Seemel-Amerikas. Krumis aug 15—20 pehd. augsts, ar plikeem sareem, robotahm, 3—5 zol. garenahm, tumšchi

śakahm lapahm. Seedi parahdahs sari galōs, dselteni un śarkani. Pawairojami zaur sarinu, jeb ari potejot us beidsamo ſugu; iſdodahs katrā dahrſa ſemē, bet pagehr ſeemā apſegu. Birmaf minetā ir tihtinu=ſtahds.

Buxus L. Mehteru koks (Buchſbaum).

B. sempervirens, paſtahwigi ſaki, lihdſ 2 pehd. augſti angofchi krukmini, kaś dahrſōs top leetati dobjū= jeb ſekmalas beefi no weetas apſtahdit. Wini panefś daudſkahrtigu apgraiſſchanu (ar ſchlehri) un tabehk teem ir lehti, patihkamu uſſkату peefawinaht.

B. arboreſcens, kōkam lihdſigś, aug 8—12 p. augſtś, ar pirmai ſugai lihdſigahm maſahm apalahm, tumſchi ſakahm, paſtahwigahm lapahm. Podōs no ſcheem top daudſkahrt audſetas balt= jeb dſelteni raiblaptopas ſugaś. Wini muhſu ſeemu it labi iſmihht, ar ſarinu lehti pawairojami, zaur gaiſcho ſauli, pawafarai tuwojotees winu lapu ſakumś maitajahś; tabehk ir labi, kad teem februari ſneegu atſlauka un toś paweeqli ar ſkujahm apſedſ. — Wezuś krukminuś, kaś no apakſchaś pliki palikufchi, mehdi lihdſ pat lapahm dſikaki pahrſtahdit, jo tee lehti no ſareem jaunāś ſakneś laiſch un tā tab ari kaujahś pahrdalitees. Sehklas, iſ Wahzijaś top eeweſtaś, ir melnaś, maſaś un zetaś, guk ilgi ſemē un dihgſt wiśwairaf tikai otrā gadā. Iſdodahś labat gruhſtā mahla ſemē un mitrā, ne kā ſauſā weetā.

Calycanthus L. Wirześ koks (Kelchblume, Gewürztrauch).

C. floridus L. Iſ Seemel=Amerikaś eeweſtś, 3—6 pehd. augſtś, ſarotś krukminiſch. Sari tam jaunumā 4=ſantigi willoti, preti ſtah=woſchi, lapas puſſapakaś, pelekt ſakaś, ſeedi tumſchi bruhni un koti ſmarſchigi. It ſtiprāś ſeemāś ſari gan noſalſt, bet ataug atkal lehti no ſaknelm; tabehk ſeemā taś janoleez un ar ſkujahm un beidsot wehl ar lapahm ja=apſedſ. Pawairojami zaur ſehklahm un ſaknu atwafahm.

C. glaucus W., iſ Karolinaś, ar ſpizahm, willotahm lapahm.

C. occidentalis, pirmajeem lihdſigś, leelahm 5—6 ſol. platahm ſpihdofchi ſakahm lapahm, ſarkaneem ſeedeem, bet ſchee naw tik ſmarſchigi kā pirmai ſugai. 1831. g. iſ Kalifornijaś no Douglas'a uſ Angliju eeweſtś, ir ſkaiſtś krukmiś, kaś ſargatā weetā jaſtahda un ſeemā ja=apſedſ.

Caprifolium Rieh. Saldas miħlibaś ſtahds (Süße Liebe).

„Se länger, je lieber“ — „jo garaſſ, jo miħtaſſ“ ir winu Wahzu wahrōś; tabehk ka taś ilgaſ uſ weetu augdamś arweenu garaſſ iſaug,

lapeneś un ſeenaś, pee kuraħm taś top ſtahditiś, arweenu wairaf aiſ=ſedſ un ar ſawu agrā pawafara ſkaiſtu un koti ſmarſchigu ſeedu katru dahrſa=draugu eepreezina. Stahds aug iſ ſmalkaś ſakneś ar teeweem, peleſeem ſareem, kuri apianu wihtehn lihdſigi ap meetu 2c. tinahś, jeb ari gar ſeenu 2c. wadihtś un peefaiſtiſtś wiśwairaf ſawu odoſcho ſeedu peħz koti top zeenitś. Wini iſdodahś katrā dahrſa ſemē un ir lehti zaur ſemē eeſeekteem ſarineem pawairojami. Wini daſcha=daś ſugaś wiśwairaf peħz ſeeda un ari lapu daſchadibaś iſſchkirahś.

C. etruscum, hybridum, superbum, italicum, album, perycle=menum, rubrum, quercifolium un w. 3.

C. brachipodium aureo reticulata, ir pirmajeem lihdſigś tihtinu ſtahds ar ſkaiſti raibahm, mehrenahm lapinahm, top wiśwairaf dſel=teni=ſtrihpoto lapu peħz podōś audſetś. Dahrſā ſtahditiś taś ſeemā ruhpiġi apſedſamś.

Caragana Lam. Akazia jeb ſirnu koks (Erſenbaum).

Tataru walodā tā noſauktś.

C. arboreſcens. Iſ Sibirijaś eeweſti, lihdſ 15 pehd. augſti angofchi krukmi, ar pahrotahm, maſahm, gaiſchi ſakahm lapinahm, dſeltenu, ſirnu ſeedam lihdſigu maſu ſeedinu un peħz ſeedeſchanaś pahſſtitēś bruhni, lehtſcheem lihdſigi ſirni, kuri agrā pawafara eefehti tuhliſ dihgſt un maſ gadōś par prahweem koziſneem uſaug. Wini audſeſchana ir lehta un katram peħz patikſchanaś, waſ nu par kozi=neem jeb ari par ſemſarigeem kupleem krukmineem. C. gracilis, pygmea, pendula, arboreſcens un inermis top uſ ſcheem patihkamā augſtumā potetaś.

Castanea Tourn. Ehdamo kaſtanu koks (Maronenbaum).

Peħz Caſtana, taħda pilſehta wezā Teſſalija.

C. vesca T., lihdſigś muhſu paſiħſtameem kaſtanu kokeem, kaś tāpat kā ſchee no ſehklaś lehti pee=audſejami, ir Italijaś meſchu koks, bet ſargatā weetā ſtahditiś un ſeemā ar maſcheem jeb garaſalmeem apſeetś, taś ir muhſu dahrſōś iſmihht*).

*) Papeſmuikhaś dahrſā (Grobinaś aprinkſ) rebjeju 1864. gadā ſcho koku, kaś gadu no gada tē it ſmekigū angluś dewa, biġa jau kaħduś 15 gab. uſ weetu audſiś, ar lihdſ 8 pehd. plateem ſareem un zelna reſnumś 6 ſol. zaurmehrā. Bai gan biġ redſami daſchi jauno ſaru gali zaur ſeemaś auſtumu maitati, tad tomehr koks wiſpahriġi nemot biġa iħti weſeſ. Papeſmuikha atrodahś Papeſ eſera malā un ir uſ ſeemela= un riħta=puſi zaur leelcem Ruġawaś meſcheem ſargata. Kad nu leelee meſchi un tāpat ari khaħtejaś eſeſ un juħymala ſtipro ſalu maſina, tad gan lehti noprotam, ka taħdāś weetāś waram daſchu zitaś ſemeś ſtahdu pee muhſu gaiſa peeradinat.

Šas pee angļu-koku audšeschanas un kopschanas, tas ari pee ſcheem ja-eewehro.

C. asplenifolia, ar papahrſchu lapahm un

C. fol. aureis variegata, ar dſelteni raibahm lapahm, ir uſ pirmajeem zaur poteſchanu pawairojami. Šehklas seemâ pagrabâ ſmilte iſmitinatâs, pawasârâ tur jaſtahda, kur tee war wairaf gaduſ uſ weetu augt, jo pahrstahdiſchanu tee nemihl, tâpat ari no apgraiſſchanas jaſargahs. Tikai ſebakôs gadôs war kahduſ ſahnu-ſarus atgraiſit, lai zaur to koks labaku uſſkatu panahktu.

Ceanothus L. Keanotus (Säckelblume).

C. americana L., iſ Seemel-Amerikas, un

C. macrophyllus, leellapotaïs, 3 p. augſts kruhms, ar balteem ſeedu kfareem. Vapas tam ir robotâs, garenâs, lihdsenâs, ar ſkuijahm apſegts muhſu seemâ lehti iſmiht.

C. coeruleus, ir it ihpaſchi ſkaiſts kruhmiſch ar gaiſchi fileem ſeedeem, bet pagehr seemâ ſauſu apſegu un paſargaschanu no ſlapjuma. Œrdena ſmilts seme, ar purwa ſemi maiſita, teem wiſlabaf patihf. Waſarâ greeſti ſaru gali podâ un lezeklâ apakſch logeem audſejot lehti eeſaknojahs un otrâ waſarâ war tahduſ jau dahrſâ ſtahdit.

Celastrus L. Schnaudsejs (Baumwürger).

C. scandens, tihtinu ſtahds, ar teeweem, gari augoſſcheem ſareem, kuzi ap koku tihdamees tik zeeti ſawelkâhs, ka katram kokam zaur to janihſft; tadehl tas tikai derigs ſeenâs, ſhoguſ 2c. apaudeht. Wina jaukums ſaſtahw eeſch koſchi ſarkanahm ogahm, jo maſee baltſaki ſeedini ir newehrti. Aug katrâ dahrſa ſemê, ir zaur ſariu jeb leekſtoni (Ableger) lehti pawairojami.

Cerassus Juss. Kirſchu koks (Gefüllt-blühende Kirſche).

Pehz Cerassant, kahdas gubernas eeſch Maſ-Aſijas.

C. vulgaris fl. pl., ir muhſu praſtakeem kirſcheem lihdsigs koks, kaſ ſawu ſkaiſtu baltu, dubultu ſeedu pehz top dahrſôs audſehts un zaur poteſchanu pawairots. Jau maſi kuzini drihs ſeed un pat ir podôs audſejot seemâ lehti uſ ſeedeſchanu paſkubinajami.

C. Laurocerassus Loisl. jeb ari ſaukts: *Prunus Laurocerassus*, kirſchloſberis, ir kruhms ar paſtahwigahm, tumſchi ſalahm lihdsenahm 3—4 zol. garahm lapahm, kuras ſenakôs gadôs tapa apteekôs pirktaſ, tagad maſaf preeſch ahrſteſchanas eewehrotâs. No Maſ-Aſijas ſchê eeweſts, iſtur ar ſkujahm apſegts muhſu seemu un ir ar ſariu

lehti pawairojams. Wina lapu koſchums wehl labaf seemâ uſturahs un iſmiht, kad rudeni tos no dahrſa iſrok un kahdâ pagrabâ 2c. ſaknes ſemê jeb ſmilte eeſt, jeb eeſtahda.

Chionanthus L. Sneegſedſis (Schneefloedenbaum).

Salitts iſ chion (ſneegs) un anthos (ſeeds).

Ch. virginica L. Sen jau iſ Wirginijas eeweſts 10—12 pehd. augſts angoſch kruhms, ir ſawu ſkaiſti baltu ſeedu pehz ihsti wehrts eewehrot. Koks ir gaiſchi bruhns, lapâs apaki garenâs ar balteem, karajoſſcheem ſeedu kfareem auguſta mehneſi. Špehziga mahla ſeme un laba ſaulgoſe ir tam patihlama. No ſehklahm, leekſtoneem un ſaknu atwaſahm pawairojams, pirmôs gadôs seemâ ruhpiigi ſarga-jams; wezaki ſtahdi seemâ it labi iſmiht.

Clematis L. Meſchawihste (Waldrebe).

No elematis (wihte), uſ ſtahda tihtinu dabu noluhkojot.

C. Vitalba L., ari welnadeegs (Teufelſzwirn) behwehts, ir ahtri augoſch tihtiniſ, kaſ Wahzijas meſchôs ſaw'wakigi aug, pee mums top iſleetats lapeneſ, namu-pagalumus, leeweneſ 2c. apaudeht. Vapas tam garenî ſpizas, dſiki ſcheltâs pee kahta apaſâs, gaiſchi ſakâs; ſeed koti bagati ar balteem, ſkaiſteem ſeedeem, pehz kureem ſudrabpeleki ſehflu mazini wehl seemâ pee wihteem karajahs.

C. Viticella L. Œſ Italijas eeweſta fuga, aug 10—12 pehd. augſts ar ſkaiſti fileem un ari ſarkaneem ſeedeem.

C. Vit. var. venosa, no preeſſchejâ zaur ſehklahm zehlees, ir ar leeleem, ſkaiſti fileem un ari ſtrihpoteem ſeedeem; ſeed pateizigi un tadehl koti uſflawejams tihtinu ſtahds.

No ſchihm pirmahm ſugahm ir zaur ſeedu pihschlu ſamaiſſchanu no ſehklahm dauds un koti ſkaiſti ſeedoſchâs ſugas zehluſchahs, kuras it ihpaſchi uſ pirmajahm — tahs zaur ſehklahm lehti pawairojamas — top potetas. Zenu rahditajôs uſſihmetâs dauds un daſchadas ſugas; bet ſchihſ wiſâs pret ſalu jo

Clematis hybrida, div. daſchadas.

zaur ſehklahm lehti pawairojamas — top potetas. Zenu rahditajôs uſſihmetâs dauds un daſchadas ſugas; bet ſchihſ wiſâs pret ſalu jo

bailigas un tadehł ari prahtigi apsedfamas, kamehr pirmahm sugahm peeteel, kad tahs pee semes noleez un ar skujahm jeb kadikeem apflahj.

Clemat. Fortunei, ar balteem, pilneem seebeem, graveolens ar dselteneem, Jakmani ar leelseedigeem fileem, Standischii ar filifarkaneent seebeem bagati seedofchi. Wehl dauds zitas smalkas fugas Clematis top pee mums podos audsetas un auktā stahdu-namā jeb pagrabos seemā mitinatas. Schihs der neween dahrsam, bet ari istabahm un ari puku-logeem par skaištumu, it ihpaschi zaur ilgu seedeschanu winas daudj patifchanas wisur atrod. Skat. bilbi 145. lap. p.

Cornus L. Sarfanais kahrkls (Hartriegel).

C. sibirica L. Iſ Sibirijas, ar skaiſti ſarkaneem ſareem it ihpaschi pawafarā un seemā; seebi balti, platōs ſekarōs, lapas puſ-apaſas ſpizas, apakſhpufe gaiſchi ſaſas. Kruhms aug lihds 10 p. augsts, wislabaf mitrā weatā, katrā dahrsa semē un zaur leekstoneem ir lehti pawairojams. Dauds zitas fugas no schihs zaur lapu daschadibu 2c. isſchkirahs ir masaf eewehrotas. Skaiſtatā no schihm ir

C. stricta fol. variegatis, ar baltiraibahm lapahm, loti jankš un lehti pee-audsejams kruminsch.

Corylus Tourn. Lagsda (Haselnuß).

Lateinu wahrds preekſch lagsdahm.

C. Avellana purpurea, ar tumſchi ſarkannahm lapahm, zitadi muhsu lagsdahm lihdsigs krumms, kas ſargatā puſehnotā weatā pee mums katrā ſpehzigā semē labi isdodahs, dod tahdus pat reekstus, kā zitas lagsdas un ſtarp gaiſchi ſaleem krummeem stahdits parahda ſawu jaufumu. Balkana kalnajōs winas pulkeem augot.

C. fl. laciniatis, ar ſmalſki ſkaldbitahm lapahm.

C. fructo maxima, gigantea un longissima ir fugas ar leela-keem un garenem reeksteem, ſalahm lapahm.

C. Avel. belgica, iſ Belgijas, un

C. Avel. hispanica, iſ Spanijas eewestas fugas, kas ari muhsu dahrsōs it labi isdodahs un dod leelus reekstus.

Wifas lagsdu fugas zaur leekstoneem, kā ari reeksteem sehjot lehti pawairojamas.

C. Colurna. Iſ Turzijas eewesta fuga ar leelahm lapahm un grubulainu misu; no schihs lagsdas top tee ſlawenee Turzijas pihpju tſchibuki taiſiti.

Crataegus Tourn. Baltehrſchkis (Weißdorn).

Greeki ſcho stahdu-jugu tā noſauza.

C. oxyacantha, pasihstamais, kas muhsu grawās un lapu foku meschōs wisur atrodams, ir zaur sehklahm rudeni sehjot pawairojams un top tagad daudſfahrt preekſch dsihweem schogeem leetats. Dahrsōs wehl pasihstamas dauds un daschadas fugas, no kurahm bal-tās, ſarkani pilnseedigās un raiblapotās fugas top uſ pirmjeem ofoleerejot pawairotas. — Buhs garlaizigi wifas pasihstamahs fugas te peemineht, lai gan wairums no tahm, gan ar ſawahm ſpihdofchahm, leelahm lapahm, gan ari seedu bagatibu un daschadibu, kā ari ſarkano ogu pehz 2c. der katram dahrsam par jaufumu.

Wini isdodahs labaf augligā, mitrā semē, nekā wahjā, ſaufā weatā.

Cydonia Tourn. Kydonia (Quitte).

Wahrds pehz pilſehta Zidon, uſ Kretas ſalu.

C. janonica Pers. Iſ Japanes eewests koks (Pyrus jap. Lindl.), kas par 6—8 pehd. augtu krummu uſaug, peeder pee muhsu ahbeku un bumbeeru fugas un top dahrsneeziabās uſ to isleetats, it ihpaschi semi audſinajamas bumbeeres uspoteht.

Kruhms aug ar ehrſchkeem, ſeburroteem ſareem, lihdsenahm, garenahm, ſpihdofchahm lapahm. Seedi parahdahs agrā pawafarā reiſā ar lapahm, ir ſkaudi ſarkani, eefarkani, balti un pee ziteem ari dselteni. Ahbolam lihdsigs, peleki wilots anglis ar loti peenemigu ſmarſchu, ir ihsti uſ to leetajams drehbju ſkapjōs un weſchas kaſtēs (kumodēs) eelikt, zaur ko drehbēs patihkamu ſmarſchu eedabu.

Zaur pawafarā greeſteem ſarineem, wafarā ar leekstoneem, jeb ari potejot uſ praſtako C. vulgaris ir pawairojams. Jauni stahdi ſargatā ſaulēs weatā, ſpehzigā, lehni mitrā semē stahditi, seemā ar skujahm un pahr schihm wehl ar lapu kahrtu apsedſami; wehlaſōs gadōs tee ir beſ apſegas pee mums seemu pahrzeesh.

C. umbilicata, ir fuga ar gavenu augli, zitadi pirmai lihdsiga.

Cytisus R. Pupukoks (Goldregenbaum).

Noſaukis pehz weena toſam lihdsiga pahſchu-augla.

C. Laburnum L., iſ Schweizijas un Franzijas eewests, ar ſkaiſteem, dselteneem seebeem, lihds 15 pehd. augts krumms. Sari jeb koks ar ſaku, ſpihdigu misu, ar mehrenahm garenu apalahm gaiſchi ſalahm lapahm un dselteneem, garōs ſekarōs karajofcheem seebeem. Agro seedu, kā ari koſchuma pehz ſchee ir wehrti tikpat podōs, kā ari dahrsōs audseht.

C. purpureus Scop., is Sibirijas un Ungarijas, ir knapi 3 p. augsts krummīnīš ar gaišī sarkanem seedeem, ar kureem teevi gari sari wišzauri kā apbehti. Is pirmo fugu 2—3 pehd. augstu poteti kōzini, ir loti škaišī, kas katra stahdu drauga labpatīšchanu eemanto.

C. elongatus W., preeššejam lihdsīgš, ar dšelteneem seedeem, 3 pehd. augsts, karajōšcheem sareem; škaišs krummīš. Zitas fugas gandrihš wišas preeššhā minetahm lihdsīgš, un pehž seedešchanas dod pahkštes ar mehreneem, pupahm lihdsīgeem graudineem, no kureem tee lehti pee-audšejami. Wišas fugas pagehr pee mums seemā apsegu ar škurahm un lapahm, šargatu weetu un špehžigu dahrsā semi.

Daphne L. Drudšchalepa (Seidelbast, Kellerhals).

Greeki ar „daphne“ apšhmeja losberu-koku, Latweešhu wahrds buhs zehlees zaur stahda nahwigu ihpašchibu.

D. Mezereum L. ir muhšu lapu-koku mešhōš, mitrās weetās atrodams 4—6 pehd. augsts krummīnīš ar peleku mišu un garenahm, nobirštoschahm lapahm. Gefarkanee seedi parahdahš agrā pawasārā preešš lapu plaukšchanas. No sehklahm audšejot ir panahktas balt-seedīgš fugas un ari ar raibahm lapahm. Wišas stahda dašas, bet it ihpašchi tahš sehklas, jeb wišu šarkanas ogas ir nahwigas un tadehl behrnūs, ir pee-augošchūs zilwekus ar šchi stahda bailīgu ihpašchibu waišag eepašhstinaht. Škaišto seedu un agras seedešchanas pehž taš top pee dahrsu kōzineem peeskaititš, no sehklahm pawairojams, ir koku ehnās stahdams, bet nepaneš nekahdu apgraišchanu.

Deutzia. Thunb. Deizija.

Nofauktis pehž Amsterdames teesastunga Deutz, kureš Thunberga šinibas pabalstija.

D. crenulata, Sieb., ir is Japanas zaur L. Sieboldu eewešs semš krummīnīš ar garenahm lapahm un balteem karajōšcheem seedineem.

D. gracilis, Sieb., ar masakahm, garenahm, sahgetahm lapinahm, ar pilneem un weenkahršcheem, balteem seedeem.

D. scabra T., ašslapota, 4—5 pehd. augstu augošch krummīš, pirmjeem lihdsīgš. Dahrsōš ir deizijas krummīni seemā šejami, wasārā pateizigi seedetaji, bet it ihpašchi pirmaš minetas 2 fugas ir pōdōš audšejot agra pawasāra seedetaji, tikpat istabā, kā stahdu-namā. Pee 10 gr. šiltuma tee lehti usseed un nepaneš nekahdu pahšprižschānu. Pawairojami zelmu pahrdalot, kā ari zaur leekstoneem.

D. gracilis us jašminu kōzineem 2—3 pehd. augsti poteti, loti jauktī išskatahš.

Zaunakōš laikōš ir raiblapotas fugas pee-audšetas.

Diervilla Fourn. Weigelia M.

Pehž Franzišas kopmana Diervilla nošauktis, kas šcho stahdu 17. gad. šimteni Zauršhotlandē atradis.

D. canadensis. Wild.

D. multiflora Lem. (jeb *Weigelia floribunda* Hort.), tāpat ir (*Weigelia Middendorffii*) is Sibirijas, ir krummīni, kas katrā auglīgā dahrsā semē isdōbahš un šawu kōschu seedu dehl eewehrojami. Is Japanes un Šihnas pee mums eeweštas diervillas jeb weigelias aug 4—6 pehd. augsti, ar 4 zol. garahm un 1½ zol. platahm, abōš galōš špizahm, dšeltenahm lapahm. 3—4 seedi parahdahš šaru galōš, ir gaišī un tumšī dšeltēni štrihpoti. Wišas fugas seed pateizigi un ir ari wehrti krummīni pōdōš audšeht. Wasārā, labā šaulē wineem augot us to jaluhko, ka sari labi eebreest, us ko septembert ir derīgš wineem wehl augošchūs šaru galūs nofnēebt un lapas nobrauzit. Mišksti, ne-eenahkufšchees sari seemā lehti nošalst, tadehl teem seemas apšega waišadšiga. Pōdōš audšetos war katrā augstā pagrabā ismitinaht. Pawasārā pirktu garas, jaunās atwasas eestahditas lehti eesafnojahš.

Eleagnus L. Elja koks (Delweide).

Greeku wahrds, kas šhmejahš us elja tokam lihdsīgu stahdu.

E. angustifolia L., šchaurlapotais elj. k. Tehw. Sibirija un Italija. 10—15 p. augsts krummīš, ar willotu, peleku mišu, šudrab-baltahm willotahm, garenahm lapahm un maseem dšelteneem seedineem. Krummīš aug katrā dahrsā semē un pawairojahš lehti zaur šaknu atwasahm.

E. pungens fol. aur. marginatis, raiblapota fuga, top pōdōš audšets, škaišs krummīnīš; zaur stahdeleem un leekstoneem pawairojams, šmiltainā lezeška semē stahdams un pagrabā jeb aukstā stahdu-namā ismitinams.

Evonymus Tourn. Sedols (Pfaffenhut).

E. europaeus L. Muhšu lapu-koku mešhōš atrodams 10—12 p. augsts krummīš ar garenahm lapahm un rudenī ar šstuhriyahm šarkanahm ogahm, zaur kurašm taš lehti pawairojams.

E. europ. fol. var., raiblapotais, atropurp., šarkanlapotais, un

E. radicans Sieb. fol. arg. marg., baltištrihpotahm lapahm, top us pirmo poteti. — Weidsamais seemā šejams.

E. americanus, angustifolius (semš) un *verucosa* ir is Amerikas eeweštas fugas.

Fagus L. Stahbarde (Buche).

Fagus sylvatica L., pašihstams zectš un balts koks, preešch leetas-kokeem augsti zeenits, no sehklahm lehti pee-audsejams, kas jaunamā pamast aug. Wahzijas mešhu koks.

F. atropurpurea, ar tumšchahm, bruhnišarkanahm lapahm, top dahrsōs loti zeenits un zaur poteschanu uš pirmo pawairots.

F. asplenifolia, ar teewahm, garenahm, dšiki škalditahm lapahm un

F. fol. variegatis, ar raibahm lapahm. Beidsamahš 3 sugas dahrsōs loti zeenitas un ir pirmais ar sawahm spihdoshahm, tumšchi saalahm lapahm katrai weetai par koshumu. Wini ari ļaujahš zaur apgraišchānu daschadā weidā usaudsetees.

Forsythia Vahl. Forsitia.

Ļofaukts pehž Anglijas botanikas šinatneeka Forsyth.

F. suspensa Thunb., ar nolihškoshcheem (karajoshcheem) sareem;

F. viridissima Lindl., ar tumšchi saalahm lapahm;

F. virid. fol. aur. var., ar dšelteni raibahm lapahm;

F. Fortunei Lindl. ir iš Ņihnas pee mums eewesti 5—6 pehd. augsti krumi ar pušapalahm lapahm, ar dšelteneem un šarkani šrihpoteem seedeem, kwei preešch lapahm šaru galōs parahdahš; it ļauš krumš, išdohahš katrā semē, bet grib seemā šargaschānu. Pawairojami zaur leekstoneem un šarineem aukštā lezeklā.

Fraxinus L. Ošhis (Ešhe).

Wef mušhu mešhu ošcheem wehl ir dandš koshas sugas, kuras dahrsōs top koptas un daschadi išleetas.

F. americana L., baltais Amerikas ošhis;

F. aucubaefolia, ar dšeltenraibahm lapahm;

F. excelsior, aurea, ar dšeltenahm lapahm;

F. exc. concavaefolia var., raiblapainš;

F. exc. cucullata Balt., ar šagreestahm, melnišalahm lapahm;

F. exc. fol. arg. var., ar šudrabbaltiraibahm lapahm;

F. Ornus, manna-ošhis, un

F. exc. pendula, karajoshchais truhweš ošhis un wehl dandš zitas sugas, ir zitas gan zaur sehklahm, gan ari zaur poteschanu uš mušsejem pawairojami. Wini išdohahš katrā špehzigā semē un ļabaf mitrā, nekā ļausā weetā.

Gymnocladus Lam. Plišfariš (Naktzweig).

G. canadensis Lam. jeb *Guilandina dioica* L., iš Ņanabijas, ir lihdš 20 p. augstš koks, ar šilgani pelekeem sareem, diwšahrtigi pahrotahm lapahm un balteem seedeem. Pirmōš gadōš pee mums

seemā šedsams, ir koshš koks, kas sawu lapu dehl starp ziteem kokeem lepni iškatahš. — Aug katrā špehzigā dahrsa semē un ir no sehklahm un ļaknu atwahahm pawairojams.

Halesia Ell. Galešia.

Pehž Angleešcha Steph. Hales nošaukts.

H. tetraptera L., išchetršpahrnigais, iš Seemel-Amerikas. Wina auglis ir ar špahrnineem apaudšis un wiša šchi 6—8 pehd. augsta krumma uškata ir loti patihkama. Pawairojams no sehklahm un išdohahš ļabaf šmiltainā, špehzigā semē. Pirmōš gadōš seemā šedsams.

Halimodendron Fisch. Šahles koks (Salzstrauch).

Šalits wahrs no halimos (šahligš) un dendron (koks). wišch mihl šahles semi.

H. argenteum F. (*Robinia Halim* L. fil.), iš Sibirijas, ar šudrab-pelekišalahm lapahm, koshš 7—10 pehd. augstš krumš, ir wehrts mušhu dahrsōs pagodinah. Junijā wina teewee, garee šari ir pilni ar ešarkaneem un šilganeem seedineem. Išdohahš katrā semē un top okuleerejot uš

Caragana arboreseens, pee kura sugas tas peeder, pawairots.

Hypophaea L. Juhras krumšchchis (Sand- auch Seekreuzborn).

H. rhamnoides L. Ģiropā un it ihpašchi rihtajuhrmalās šaw-wakigi augotš lihdš 15 pehd. augstš krumš, ar šaki pelekahm, garenahm lapahm, kuzahm apakšpuse ir bruhna. Koks ar peleku, ļami šari ar bruhnu mišu un wišzaur ar ašeem ehrešcheem apaugušchi. Balto lapu un ari šarkano ogu dehl tas ir wehrts krumš preešch dahrseem. Wezi krumi paleek pliki un tadehl zaur štipru apgreeshchānu atļajumojami. Šahdi ir ar šchirtu waišli, tas ir weenam kozinam ir wiheeshchu seedi ween un zitam atkal tikai šeeweeshchu. Beidsamee tikai tad ļabāš dihgstoshas sehklas un šmukās šarkanas ogas nekš, kad kļahumā ari kahš kozinšch ar tā ļaukteem, tukšcheem, wiheeshcha seedeem seedeļa. Wini išdohahš katrā, bet wišļabaf weeglā šmiltes semē un ir zaur ļaknu atwahahm un sehklahm pawairojami.

H. sibirica (*Eleagnus argenteus* Prsch.) ir preešchejam un ari elļa kōkam lihdšigš, ar platahām šudrabbaltahm lapahm.

Hysopus L. Ihsape (Dšop).

H. officinalis L. ir 10—14 šol. augstš, šipri odigš masš krumš-minšch, kwešch žekmalās jeb dohmalās beesi rindā kopā šahdamš, ir pehž patiškchānas (apšchchrehjams) jeb ari wina šari seedulaikā nogreesti pee ehbeeneem, apteekōš, bet it ihpašchi starp drehbehm un kachpōkem waharā leekami, zaur ko kodes aiššenam. Šapinas tam šchauras,

tumšči sakas, seedu wahrpinaš garas ar filganeem jeb balteem seedineem. Sehklas no šcheem lehti eedabujamas, ja tiklihdš kà apakšchejahn sehklas metahš melnas, sariuus nogreescham un us eenahkschannu fausà weetà paglabajam. Pawasara sehtas tahš lehti dihgst un war drihš pehz tam stahdinus tur stahdiht, kur tee war wairak gadus us weetu augt.

Juglans L. Reeksta koks (Ballnuß).

J. regia praematuriensis, ir 10—12 pehd. augsts koks, kas mas gadòš jau augkùš dod, un tadeht ka tas ir jems krunhms, winsch lehtaki muhsu dahrsòš ismiht un ir ari weeglafi apšedsams jeb apseenams. Žhstenee, tà fauktee „Wahzsemes“ reekstu koki pee mums ne-isdodahš.

J. cinerea un *nigra* jeb Amerikas reekstu koki ušaug pee mums fargatà weetà par leeleem kokeem, top tikai sawas lapu ihpašchibas, bet ne wis augku pehz audsehts. Lapas teem gareni spizas, spihdošči sakas un us weenu kahtu 5, 7 jeb ari 9 kopà. Šcho koku ehna ziti stahdi jeb koki labprahht ne-aug, tadeht tos tikai der fewiščki stahdit. Wini no sehklam un ari smalkakahš fugas ar poteščamu us prastakahm pawairojamas. Šo pee *Cast. vesca* mahziju, tas ir pee šcho audseščauas ja-eewehro.

Juniperus L. Kadikis (Wachholder).

Salikts wahrs is *juniora* (jaunais) un *pario* (es dšembeju), noluhkojot us jaunahm un wezalahm ogahm.

J. communis L., muhsu pašihstamais kadikis, seemela Giropà wišur atrodams, no kura zaur sehklam koschakas fugas zehluschahš.

J. virginiana, Seemel-Amerikà, sawà tehwijà, tas top par farkano zeedru koku dehwehts, aug 30—40 pehd. augsts; pee mums paleef dandš semaks un griš seemà apšegu no škujahm.

J. excelsa glauca, ir brahlens no muhsu kadika ar fili sakahm lapinahm, ari seemà sedšams, 5—7 pehd. augsts.

J. oblonga pendula, leelaks, ar karajošcheem sareem.

J. Sabina, ir semi augotš krunhms ar beesahm lapinahm (adatinahm), ir zeets, tumšči sakš un pastahwigs sakums muhsu dahrseem. Seemà ar škujahm apšlodšits labi ismiht.

Wehl dandš zitas fugas, it ihpašči tahš, kas no Seemel-Amerikas eewestas, war muhsu dahrsòš it labi stahdit; tadeht ir ihsti wehrtš katru stahdu draugu us šcho eenihsto stahdu fugu kopschannu wairak usmudinahht. Pat muhsu kadikis mahksligi audsetš, par piramidu, par apaku krona kozinu jeb kà ween eedomajams, ir deesgan flaikts un der katram dahrsam par koschumu.

Gandrihs wiš šchee zaur leekstoneem un sehklam pawairojami. Sehklas waj nu dahrsà jeb podòš sekli eeschjamas un lai putni tahš ne-ustasitu, un ari weenads mitrums lehtak usturahš, waijag sehflu dobi ar škujahm, fuhnahm jeb koku lapahm plahni apšegt. Žauni stahdini arweenu pahrstahdami, zaur ko winu saknes kuplojahš un sebak koka isdoschannahš wišur notiks pa prahtam.

Kerria D. Dseltenà nahtre, Keria (Ranunkelstrauch).

Pehz Anglijas botanikas sin. *Bellendén-Ker*.

K. japonica D. Cand., ari *Corechorus japonica* faukts, is Japanes eewests, 4—6 pehd. augsts, ar dšelteneem, apakeem seedeem un gaischi sakahm lapahm, kuras nahtrehm lihdsigas. Bagatigi seededams tas pelna eewehribu, jastahda fargatà weetà un droschibas pehz rudeni pee semes peeleekts ja-apšedš, lai gan man daschš krunhinsch wairak seemas bes kahdas apšegas ismitis. Zaur sarineem un ari wezaku krunhinu pahrdalischannu lehti pawairojams, isdodahš katrà semè.

Larix L. Žihruka preede (Lärche).

L. europaea, Giropas žihruka preede, deesgan pašihstama.

L. sibirica, is Sibirijas,

L. Kaempferi leptolepis, microcarpa, tàpat ari wehl

L. europ. glauca, ar pelesi sakahm adatinahm.

L. europ. pendula viridis, ar karajošcheem sareem.

Wiš no sehklam lehti pawairojami un derigi tikai agrà rudeni pahrstahdit. Kas pee ziteem šwekaineem kokeem mahzits, tas ari pee šcheem eewehrojams.

Lavendula L. Sawendelis (Lavendel).

L. Spica, masš, 1—1½ pehd. augsts krunhinsch, ar teewahm, garenahm, pelesi sakahm lapinahm. Wišas stahda dakas patihkami odigas. Šili un balti seedini us teeweem, gareem kahtineem parahdahš garas wahrpinaš un ir ari derigi sawas gahrdas smakas deht starp drehbehm likt. Tehwija deenwidus Giropa. Žitadi ta pate kopschana, kas pee *Hysop. of.* mahzits.

Ligustrum T. Ligustrus (Rainweide).

L. vulgare Tourn. Žau sen pašihstams, kahrklam lihdsigš, 10 lihds 12 pehd. augsts krunhms, ar tumšči sakahm, garenahm lapahm, kuras tikai seemà un pawasara nokriht. Seedini ir balti saru galòš garas wahrpas un ošch patihkami, seed julijà. — Raiblapotahš fugas top muhsu deenàs wairak zeenitas. — Pawairojami zaur leekstoneem un sakau atwasahm. Tehwija tahm wakara Giropa.

Liriodendron L. Tulpes koks (Tulpenbaum).

Salits wahrd's no leirion (lilija) un dendron (koks), tadehl ka wina seeds tulpei lihdfigs.

L. tulipifera L. Seemel-Amerikâ 60 un wairaf pehdu augsti augoš koks; ir pee mums loti maj pasihstams, jauks ar leelahm lapahm un balti dselteneem seedeem, kuzi tulpju seedeem lihdfigi *).

Wina fehklas agrâ pawasara podâ jeb ari dahrsâ sehtas lehti dihgst. Jauni kozini eesahkumâ pagrabs ja-ismitina un pahrstahdot tikai kahdas wainigas saknites atgraisamas. Winam patihl spehziga, dsli augliga seme un fargata faulgoše. Zeelakeem kokeem waijag sarus kopâ šafaištit, zaur ko tad toš lehtaf war ar šalmeem seemâ apseet, zaur ko tas no apkalaš (Blatteis) top pašargats.

L. integrifolia, iščkirahš no pirmâ zaur lihdsenakahm, nerobotahm lapahm.

Lonicera L. Šašlapis, kruhmķiršis (Weisblatt).

Nojantta pehz kahda Frankfurtes daktera Adam Loniger'a.

Šhee wezi un šen pasihstami dahrsu stahdi ir loti bagata stahdu fuga, pee kuras ari Caprifolium kâ tuwi radineeki peeskaitami. Ahtri augdami un daščadâš pehrwēs seededami, gan ar nobirstošahm, gan pastahwigahm lapahm un šmaršhigeem seedeem, wini wišadâ wišfē dahrsōš leetajami, panesš apgraiššhanu un war ari tadehl dšihw-šhogōš winus drošči stahdit. Šmalakahš fugas iš Rihnas un Japanes, zitas atkal iš Seemel-Amerikas eewestas, praštakahš ir muhšu meščōš atronahš, laikam fehklas zaur putneem eewestas un eekaišitas.

*) Preešč kahdeem 5 gabeem redseju Dihgutu-muiščas dahrsâ (Grobinaš aprinkš) tulpes koku, kas wareja drošči buht 20—25 gadi wežš; bija wafarâ preeš to šweščas semes eemihšneeku tē til wezu un kahdas 20 pehd. augtu redšeht un apbrihnot. Weš šhi tai pašâ dahrsâ redsami dauds un daščadi leeli, rešni šwešču-šemju koki, kâ raiblapotee klawi, platanas, Amerikas leepas ar leelahm baltahm lapahm forku gobas, šarkane šahbari un šarkanseedigee kastani, raiblapotas gobas, šweščas kadiku, eglu, preešču, dšihwiš koku, Wabžšemes un Amerikas reekšu-koku fugas, Amerikas ofoli ar leelahm, garahm un ari raibahm lapahm un dauds wehl žitus šweščus, šmalkus kruhmķiaus. To eewehrojot newaram wiš par muhšu gaišu un zeetu seemu šuhšetees, ka ta mums pagruiština dašča košča koka jeb kruhma audšešhanu. — Ruhpiga kopšhana un stahdu mišlestiba dauds eepēh, kâ to šhē redšam. Šhis dahrs preešč 25 un wairaf gabeem bija šawas ruhpišas un mahtšligas apkopšhanas dehl tahki daudšinahts. Wina žentigâ kopeja baroneše von Bordenius jau šen ne tahki no košchâ dahrsâ wehšâ šmilki dušš un winai ir patak gahjis jau daščs no winaš mišklišču kozineem.

L. canadensis, caucasica, coerulea, pyreneica un Ledebouri ar tumšči šakahm lapahm un šarkaneem seedeem.

L. tartarica, ir ihpašča fuga, no kuras atkal daščas wišwairaf pehz seedeem noščkirahš.

Kruhmi aug 10—15 pehd. augsti ar gaišči peleku mišu, garenu špizahm lapahm, balteem, eesarkaneem jeb ari dselteneem seedeem, šarkanahm un šlahm ogahm, kuras putni labpraht ehđ. Wehti pawairojami zaur pawasara greešteem šarineem, kuzi agrâ pawasara pašlihyi eestahditi ahtri eesaknojahš. Šatra nezik augliga seme wi-neem patihškama.

Mahonia. Nutt. Šeberkahrkliš, ar pastahwigahm lapahm.

Pežš Amerikanešča Mac-Mahon nošaukts.

M. aquifolium N., iš Seemel-Amerikas. Weenumehr šakahm un špihdigahm lapahm, ir šahnōš 6—9 aši ehřščēki, žunijâ dseltēni seedu šekari ar rudenī tumšči šarkanahm ogahm.

M. intermedia, repens, fascicularis un nepalensis, ir tahš zee-takahš fugas, kas pee mums dahrsōš labi ismiht un šawa koščuma dehl ir wehrti, preeščējeem lihdfigi kruhmīni. Jaunos kozinus waijag seemâ ar lapahm jeb škujahm apsegt, wežaki palikušči ismiht labi ir beš apsegas.

Rudenti podōš stahditi tee der seemâ dsēstras istabas un aukštus stahdu namus puščkot jeb ari pagrabs ar šaknehm semē eekšti labi ismiht. Masaf seemas aukštums, bet wairaf šlapjums un pawasara gaiščâ šaule winu špihdigahš lapas kahdreis seemâ šamaitâ. No fehklahm pawairojami, rudenti fehklas dahrsâ eesehjamās un seemâ dobite ar škujahm jeb lapahm apšedšama. Šehklu stahdineem šakauj masafais 2 gadi uš šehto weetu augt.

Morus L. Šihda tahrpu koks (Maulbeerbaum).

M. alba, L. Ši widus Afijas Ģiropâ eewests koks, ar gaišči-šakahm lihdsenahm 3—5 stuhrigahm platahm lapahm, kuzahm malas robotas, top wišwairaf tur audšehtš, kur šihda tahrpus audšē un kopj, jo šhi koka lapas ir tahrpu weenigâ bariba. Wini ari ismiht fargatâ weetâ muhšu seemu un ir lehti zaur fehklahm pee-audšeht. Šad ari jaunee šari seemâ nošalst, tad tomehr atšef atkal no apakščas.

M. nigra ir koks, kas tē pee mums muišču dahrsōš šenaf tapa šawu patihškamo ogu dehl pee muhreem špaleerehtš un audšehtš, tāpat kâ wišna koki. Šhi fuga top uš pirmo zaur potēšhanu pawairota.

Myrica L. Wassa mirte (Gagel, Wachsmirte).

M. cerifera L., is Seemel-Amerikas, ir lihds 3 p. augsts krukminsch ar garenahm 2—3 zol. platahm lapahm, kuras sargata weeta ari seema nenobirst. No wimu apalahm, filahm ogahm war zaur karstumu wafku iskausht, kas dedstinafchanai derigs. Wimu ogas ir wafkotas un preefsch sefshanas stipri janoberse, tad tikai labi dihgst. Ari zaur farinu un zelma pahrdalifchannu pawairojams.

M. quereifolia L., ar ofolam lihdsigahm lapahm.

Ubas fugas aug tikai mitra, ar smilti maifita purwa-seme un grib seema weeglu apsegu.

Paulownia Sieb. Paulownia.

Nofauts pehz Annas Paulownas, Keisara Paula I. meitas.

P. imperialis S. A. Zucc. Keiseriska p. *Incarvillea tomentosa* Spr. jeb ari par *Bignonia tomentosa* faukta, is Japanes. Wahzijā, Franzijā un ari deenwidus Kreewijā schis, zaur sawahm platahm, willotahm lapahm koti lepns koks, ir wifur labpatifschannu atradis; pee mums wasara dahrsā stahdits gan koschi aug, bet rudeni ar wifu zelnu pagrabā jeb traukōs stahdits aukstā stahdu-namā leekams. Wina pirfta resnumā wasarā augoschi jaunee sari ir willoti, paleek mihshti un tadeht seema lehti maitajahs. Seedi parahdahs sara galōs garās wahrpās un ir eefarkani fili, widū bruhni raibi ar 2 dseltenahm strihpahm.

Incarvillea Koopmanni.

andele nahzis *Incarvillea Koopmanni* L., kas preefschejeem lihdsigi kopjams, seema aukstā stahdu-namā jeb pagrabā ismitinams. Bilde rahda wina skaissto seedu.

Scheem kokeem patihk mahlota spehziga seme, no seemekeem sargata weeta un seema laba apsega, jeb aukstā weeta pagrabā. Wina seklas semes wirfū jasehj un tikai ar smalku fuhnu ja-apsedi. Ir ari no farina un faknu atwasahm pawairojams.

Philadelphus L. Saufferde, jasmins (Pfeifenstrauch, Jasmin).
Pehz Egiptes tehna Ptolemāns Philadelphus 3. gadu simteni pr. Kristus, kuresch toreij dabas finibas ar mihshtibu un usihtibu pabalstija.

P. coronarius L. Baltseedigais, odoschais jasmins, kas junižā sawus smaršigogs seedus parahda, ir deesgan pasihstams un no katra mihslets krukminsch, aug 6—8 pehd. augsts, ar gareni spizahm, sobotahm, gaischi sakahm lapahm. Tehw. Deenwidus-Eiropa. No schihš fugas ir zehluschahs:

P. cor. fol. argent. marginalis, balti raibahm lapahm,

P. cor. fol. aureis, ar selta-dseltinahm lapahm,

P. cor. salicifolius, ar kahrkleem lihdsigahm lapahm un ari it semi, tikai 2 pehd. augsti augoschas fugas.

P. floribundus Schrad., bagati seedigais, is Seemel-Amerikas, ar leeleem seedeem, bet kuri masaf osch.

Wehl daschas zitas fugas no scheem dahrsōs pasihstamas ar pilditeem leelakeem jeb masakeem seedeem, bet wifu pirmajam gluschi lihdsigi.

Jasmins aug un isdodahs katrā weeta un seme un ir derigs tikpat starp ziteem krukmeem stahdit, kā ari sewischi sahleenā, wifur tas sawu weetu koschuma finā ispilda. Ari pawasara preefsch agras seedeschanas tas ir leetderigs. Kad agrā pawasara kuplus, semus krukminus trekna seme pareti ar strutahm apleij, tad tahdi krukmini buhs nahkoschā pawasara labi seedetaji.

Zaur wezu kruknu pahrdalifchannu un ari zaur leekstoneem tee pawairojami.

Pinus L. Breede (Tichte, Kiefer).

No mihsu mescha predehm ari daschadas fugas, kas sawa koscha uskata deht top dahrsōs eewehrotas.

P. Strobis L., pasihstamā (Weymouths-Kiefer) koschā preede, kura pee mums tikai dahrsōs atrodama, ir is Seemel-Amerikas us Eiropu jau 1705. g. eewesta. Dahrsōs ta klaižā, wehjotā weeta stahdama, no ziteem kokeem apehnota ta preezigi ne-aug un top ne reti no ihpafschas lapu utes apsehta. Winas abatas ir fili sakas, garas un smalkas.

P. austriaca Hoess, Austrijas preede, ar tumšchi sakahm adatahm, ari is Seemel-Amerikas 1700. g. eewesta, tai patihk purwa seme.

P. Cembra L. (*P. montana* Lamb.). Alpu, Karpatu un Uralu kalnōs, ar tumšchi sakahm un balgani strihpotahm adatahm, ir weena no tahm skaisstahm predehm, bet aug pamasi.

P. Pumilis Haen., kalnu preede is Alpu-kalneem, isdodahs katrā dahrsa semē, aug ar gareem teeweem sareem, adatinas pa 2, it reti

pa 3 kopâ. Wehl daudj zitas fugas top dahrsôs audsetas, bet wiſas jau no katra par preebi paſihtamaſ, ir no ſehklahm jeb ari zaur poteſchanu uſ praſtafahm pawairojamaſ.

Populus L. Apſe (Bappel).

- P. alba argentea L., ſudrabbaltahm lapahm, aug leeli kofi.
- P. Bolleana Lauch., iſ Turkeſtana, ar leelahm baltahm lapahm.
- P. balsamifera suaveolens, baſſam-apſe, ſmarſchiga.
- P. fastigiata Desf. Italijaſ pyramidu apſe.

P. nigra L., melnâ apſe un wehl daudj zitas fugas top dahrsôs ſawu daſchadu lapu un auguma pehz gan gatwês, gan ari ſtary ziteem kofeem ſtahditaſ. Wiſas apſu fugas ir 30—50 pehd. augſti, ahtri augoſchi kofi, aug lehti no ſarina, kuzi agrâ pawaſarâ ſtahditi ahtri eeſaknojahſ un iſdodahſ iſkattrâ ſemê, pat ir ſauſâ ſmilfti.

Potentilla L. Peezpirſtu-kruhmſ (Fünffingerſtrauch).

P. fruticosa L. floribunda un Salesowiana ir 2—3 pehd. augſti kruhmini ar dſelteneem ſeedeem un ſemenehm lihdſigahm, peezaſ daſâſ, rokai lihdſigi dalitahm lapahm. Zelmu pahrdalot lehti pawairojamaſ.

Prunus L. Gewa (Faulbaum).

Prunus fugai peedalaſ eewaſ, pluhmeſ un daſchadaſ kirſchu fugas, no kurahm zitas gan ſawu ſkaiſto ſeedu, gan ari lapu jeb zitas kaſhdaſ labas ihpaſchibaſ dehl top dahrsôs eewehrotas.

P. Padus L., ir muhſu paſihtamâ eewa ar balteem ſeedu kſeareem, kura leelôs luſteſ dahrsôs top daſchadi iſleetata, aug lihdj 20 pehd. augſtſ kofſ un ir zaur ſawahm melnahm ogahm, kâ ari zaur leekſtoneem lehti pawairojama.

P. Padus aucubaefolia, ar dſelteni raibahm lapahm, top uſ pirmo poteta.

P. Mahaleb L. ir weiffelkirſchi, kaſ pee mumſ maſaf eewehroti kâ kruhms, bet top kofu ſkolâſ preeſch ſalbo kirſchu poteſchanaſ iſleetati. Beſ tam wehl no ſchi kofa top taiſſitaſ ſlawenaſ weiffelkoka zigaru-ſpizeſ u. t. pr.

P. Pissardi, jauſ kruhmiſch ar tumſchi ſarkanahm lapahm.

P. triloba plena. Schiſ uſ pluhmju atwaſahm uſpotejamaſ kuziſch ſeed ar eeſarkaneem, pilditeem ſeedeem, kuzi pee teeweem, gareem ſareem agrâ pawaſarâ garâſ wahrpâſ parahdaſ. Schi iſ ſihnaſ eewefſta pluhmju fuga pagehr pee mumſ ſemâ apſegu, bet podôs audſejot ta ir pateiziga ar agru ſeedeſchannu.

P. japonicus Thunb. jeb Pr. sinensis Pers., ir 3—5 p. augſtſ kruhmiſch ar lihdſeneem teeweem ſareem, garenahm lapahm un balteem pilditeem ſeedineem, top zaur leekſtoneem jeb ari zelmuſ pahrdalot pawairotſ.

Pyrus Tourn. Paradihſeſ-ahboli (Paradies-Äpfel).

Pyrus baccata L., ari Malus baccata Pers. jeb Malus sibirica Bor. ir kofſ ar pluhmehm lihdſigahm lapahm, kaſ maſuſ ahbolam lihdſiguſ aughuſ rudenôs bagatigi parahda un zaur ſcheem der katram dahrfam par jaukumu. Paradihſeſ-ahboli ir maſi, ſkahi, zeeti un iſſtatahſ kâ no waſka taiſſiti, top no kanditereem (zukunftereem) preeſch eewahriſchanaſ leetati. No ſcheem ir ari zitas fugas ar leelaſeem un maſakeem augteem.

P. floribunda Sieb., bagati ſeedigaiſ parad-ahbolſ, iſ Japaneſ eewefſtſ, uſ muhſu ahbeli potetſ, aug par koſchu kuzinu, bet zitadi taſ aug par kruhmini. Zapaſ tam ir ſchauraſ, garenaſ un beeff robotas. Seedi ir balti un eeſarkani, uſ gareem bruhneem kahtineem. Zeetſ un ſlawejamaſ ſeedu kruhms ar leelaſeem ahboleem.

P. prunifolia W. Pluhmjulapotaſ, ar leeleeem ahbeku-ſeedeem lihdſigeem ſeedu kuſchkeem un garenahm lapahm. It ihpaſchi jauſ ſawu tumſchi ſarkanu ahbolu pehz, kuzi tik leeli kâ kirſchi un ar kureem kofſ ir rudeni kâ peebehrts.

Wiſas paradihſeſ-ahbolu fugas ir koſchi un uſteizami jaukuma kofi, tikpat maſâ, kâ leelaſôs dahrsôs iſleetajami, zaur poteſchanu uſ ſehllu ahbelitehm lehti pawairojami un ir jau pat pirmôs gaddôs ihſti ſeedetaji un aughu deweji.

Sai gan pilſatôs par paradihſeſ-ahbolineem lihdj 10 kap. par ſtopu maſâ, tad tomehr buhſ ſainneezehm warbuht patihkamaſ, kad eſ tê ſchi augla eetaiſſichannu kſahtak apſihmeju. Septembera mehneſi, eekam paradihſeſ-ahboli nepaleek ſauſi un miltoti, nem nopluhz teem winu kahtinuſ, noſlauki un ſaleez ahbolinuſ kaſhâ podâ. Tad nem 1/2 ſtopu laba wiſna-etika, 1/2 ſtopu uhdena un 1 aluſ glaſti zukura; uſwahri toſ kopâ maiſidamaſ un apleij ar ſcho ſupu ſawuſ ahbolinuſ, tâ ka ſupa toſ wiſpahrigi apkſahj. Kad ſupa atdiſuſe, tad apſeen podu ar lupatu un noleez pagraba. Tâ tee labi uſtaupahſ un ir tâpat kâ ſalati jeb ſkahi gurki pee galaſ ehdeeneem leetajami.

Quercus L. Dſoſ (Eiche).

Dſolam, lai gan paſihtamaſ, tomehr newaru garam eet. Ari no wina daudj koſchaſ fugas, kaſ dahrsôs zeenitaſ, no kurahm taſ

wehrtakas schè ussimešchu. Osolam patihk spehžiga, dšiki pahrstrah-data mahkota seme.

Q. Robur fol. atropurpureis Hort., tumšchi šarkanahm lapahm, iŝ Gollandijas eewesta, dahrsdš melno lapu dehl koti zeenita fuga, zauru waŝaru, ŝarp ziteem ŝakeem kokeem jeb ari ihpaŝchi ŝahleenšdš ŝahdits, jaukŝ iŝŝatahš.

Q. pendunc. var. pyramidalis Hort., piramidu osols, lihdsigs Italijas apŝehm, ar ŝapseeŝteem ŝareem.

Q. Rob. pendula, ar ŝarajošcheem ŝareem, koŝchakais truhweš koks.

Q. Concordia aurea, ar ŝelta dšeltenahm lapahm.

Q. Concordia fol. arg. marginatis, ar balti raibahm lapahm.

Šchihš fugas uŝ muhŝu oŝoleem zaur poteŝchanu ŝchehlumà jeb aiŝ miŝas pawairojamaš.

Tàpat ari wehl ir iŝ Amerikas eewesti oŝoli uŝteizami, kà:

Q. coccinea, ar dšiki robotahm lapahm,

Q. rubra, ar garenahm lapahm, kuras abas rudeni ilgi ŝahw ŝarkanaš.

Zenu-rahđitajšdš wehl daŝchadaš fugas peeminetaš, no kura hm zitaš ŝemà lapas nenomet. Ihpaŝchi Amerikas meŝchi ar ŝcho ŝahdu fugu bagati puŝchoti. Muhŝu oŝolu ŝihles rudeni dahrsà nedšiki eeŝtahdamaš un ŝeme ŝemà ar lapahm apŝegta, agrà pawaŝarà irđina un waŝarà no neŝahlehm ŝkaidri turama.

Rhamnus L. Kruhliš, kruŝtehrŝchšis (Begebörn).

Rh. alpinus, iŝ Alpu-kaŝneem, 10—12 pehd. augŝš kruhmš, ar garenahm robotahm, ŝpihdošchi ŝaŝahm lapahm, balteem ŝeedeem un melnahm ogahm; jaunee ŝari ar melneem ehrŝchkeem. Ir ari muhŝu lapu koku meŝchšdš atrodamaš kruhmš, kura lapas jau agrà rudeni wiŝadàš pehrwšs gehrbjašs un tadehl uŝteizamaš preeŝch leelaŝeem dahrŝeem.

Rh. cartharticus L., kruŝtehrŝchšis, ar garenahm baltahm lapahm.

Rh. alaternus fol. var. L., ar paŝahwigahm ŝaŝahm un raibahm lapahm. Zaur ŝehklahm un leeŝtoneem pawairojami.

Rhododendron L. Alpu-roŝe (Alpenrose).

No rhoden (roŝe) un dendron (koks).

Rh. Catawbiense Mich. Katabiijas alpu-roŝe, uŝ Wirginijas kaŝneem un Seemel-Karolinà ap Katabu upeš awoteem (Seemel-Amerikà) ŝawwakigi augoŝš kruhmš, ar garenahm, ŝaŝahm, beeŝahm lapahm un tuhtinai lihdsigeem, gaiŝchi eeŝarkaneem ŝeedeem, kuri ŝaru galšdš leelšdš buntšdš kopà ŝeed. No ŝchi zaur ŝehklahm zehluŝchahš koti daubŝ ŝkaiŝtaš fugas.

Rh. ponticum L., iŝ Maŝ-Aŝijas, aug ŝawwakigi Armenijà un mitràš, ehnotàš weetaš pee Gibralta; ir paŝiŝtama un dahrsdš koti zeenita fuga, pirmai lihdsiga, ar ŝili ŝarkaneem ŝeedeem.

Šchihš wezakaš fugas ir tašs zeetakaš un iŝtur muhŝu ŝeemu dahrsà, ja wiinu ŝakneš ar ŝuhnahm un ŝarus noleektus ar ŝkujahm labi apŝeđŝam. Wini pelna kà ŝmuŝakee puŝkruhmi leelaŝo eewehribu un tadehl tee jau ari pee wiŝahm tautahm un wiŝas ŝemšs labpatiŝchanu atraduŝchi. Pee mums wehl tee dahrsdš maŝ paŝiŝtami, lai gan jau ŝahdu-namšdš jeb ari iŝtabàš podšdš augot wiनुš wiŝwairaf kà niŝkulus redŝam, tadehl ka kopeji maŝ par wiinu iŝdoŝchanoš ŝewiŝchki ruhpejahaš, jeb tee ari ŝchi kožina wiŝderigakahaš waijadŝibaš, waj nu nemaš nepaŝiŝt jeb ari gaŝlaižigi eewehro.

Muhŝu garee auŝŝee pawaŝari, ar ŝtipreem ŝeemefu wehjeem un leelahm naktes ŝalna hm gan ir ŝcheem kruhmeem un ihpaŝchi wiinu lapahm ŝkahđigi, tad tomehr ja ŝari pagahjuŝchà waŝarà un rudeni pareiŝt dabuja eebreest un ja wiinu ŝakneš pilnigi ar lapahm jeb ŝuhnahm un koki ar ŝkujahm bija zeeti apŝegti, tad tee ari 12—15 gr. ŝalu beŝ wainas pahrzeefch. Maŝdš dahrsdšdš tađdas ŝeemaš apŝegaš gan daŝchreiŝ zauru ŝeemu ažiš kaitina, jeb ari war gaditeeš, ka pee wiŝas ruhpiğas ŝeđŝchanaš tomehr muhŝu miŝkuliŝcheem buhš waj nu zaur ŝalu jeb ŝlapjumu kađdas wainas uŝbrukuŝchàš; tad to wiŝu waram lehti nowehrŝt, kad rudeni alpu-roŝeš, žiŝ warot ŝemi pee ŝaknehm atŝtahdami, iŝrokam un pagraba jeb žità kađdà dŝeŝtrà weeta wiनुš ŝmilte jeb žità ŝeme eeŝitam jeb eeŝtahdam. Bež eeŝtahdiŝchanaš winaš mehreni ja-apeiž un pee katra palehna gaiŝa jawehđina, tàpat ari, ja ŝeme ŝemà iŝŝchuhtu, tad ari wehl kađdu reiŝi derehš winaš apleet. Ja nebuŝti alpu-roŝeš pabeefu kopà ŝaližis un ja teem wehl žiŝ waredamaš luhtoš žaur pagraba logu gaiŝmu un ŝkaidru gaiŝu peelaiŝt, tad ŝchee lehti un labi iŝmitiŝš un aprika beigàš dahrsà eeŝtahđiti tee augš un ŝeedehš it kà kad nemaš nebuhtu pahrzilati.

Tiŝpat kà azalejahm, tà ari ŝcheem tađda weeta dahrsà ja-eerahda, kur tee no puŝšdeenas ŝaules ir ŝargati, kad ne žitadi, tad ar maŝcheem jeb ŝchđidru audeklu no pulkŝt. 9 pr. puŝšd. lihds pulkŝt. 3 pež puŝšd. kruhmimi ja-apehno. Tiŝai ŝila- un purwa-ŝeme uŝ puŝi ŝajaukta, kurai wehl 6ta daŝa rupjà ŝmilte jeb ŝmalta granta japeeleeŝ, ir ŝcheem weenweenigi deriga un nepeezeefchami waijadŝiga. Ar ŝcho ŝemi ŝahdu bedreš pež ŝaknu leeluma japeepilda un te eeŝtahđitee kožini waŝarà, zaur to ka ŝchi ŝeme lehti iŝkaŝt, arweenu ŝipri ja-apeiž. Ari pareta ŝaknu apleeŝchana ar weeglahm ŝrutahm un lapu

pahrlaistichana faufds wakarõs ar skaidru leetus= jeb dihkã-uhdeni ir teem ihsti patihkama.

Dauds un daschadas alpu-roschu fugas ir dahrsneeku zenu-rahdi-tajõs ussihmetas.

Rhus L. Sumats, paruka-foks (Berückenbaum).

R. Cotinus L. Kruhms aug 4—6 pehd. augts, ar gavenahm, lihhsenahm, spihdigi salahm lapahm, kuras pee kasta ir teewakas un otrã galã apakas. Foks un sari ir tumshi bruhni. Schis kruhms ir sewischki stahdits ihsti jauts zaur sawahm gaischi pelekahm willo-tahm stihdsinahm, kuras kruhmu pehz seedeschanas wispahrigi pahr-flahj, zaur fo tas kã ar plori pahrwilfts isskatahs un no tam sawu wahzu wahrdu „paruka-kruhms“ buhs dabujis. Tshw. Seemel-Amerika.

R. glabra laciniata, 10—12 pehd. augts foks, derigs sewischki stahdit; foks ir willots, sara galõs seedu wahrpas, ar pahrotahm fermofschka 'okam lihdsigahm lapahm.

Birmais zaur leekstoneem jeb ari zaur sehklahm, otris zaur saknu atwasahm lehti pawairojams, aug katrã dahrsa semẽ. Birmõs gadõs jauni kruhmi seemã ja-apseen jeb ja-apsefs.

Ribes L. Jahnu-ogu kruhms (Johannisbeere).

R. alpinum L., alpu-kruhms, ir pawafarã agri faksch un patru fawas robotas lapas lihds wehslam rudenim, 4—6 pehd. augts.

R. aureum, ar maseem dselteneem seedeem.

R. nigrum fol. aur. var., ar dselteni raibahm lapahm un mel-nahm ogahm, zitadi muhsu pasihstamahm Jahn'-ogahm lihdsigs.

R. atrosanguineum un

R. floribundum, ar tumshi farkaneem seedeem. Beidsamahs 3 fugas seemã fedfamas. Wisas zaur sariinu jeb leekstoneem lehti pawairojamas. Jf Seemel-Amerikas.

Robinia L. Akazia, robinija.

Nofautis pehz Frantscha „Jean Robin“.

R. hispida L., sems kruhminsch is Seemel-Amerikas, ar eesar-kaneem seedeem, seemã fedfams.

R. Pseudo-akazia L., semakã fuga, kas dauds preefsch dsihweem schogeem top leetata un us to sawu usdewumu ari ihsti ispilda, kad zaur apgraischãnu wiuus no zelma kuplus usaudsẽ un sarus no apafschas kopã sapin, kã jau to sawã „Augku foku dahrs“ pee balt-ehrfschkeem esmu mahzijiis.

Rosa. Tourn. Rose (Rosaceae Juss.).

Latenu nošaukums preefsch roschm.

Kurã semes lodes stuhri rosei schuhpulis kahrts, to nestnam; jo tshetrãs pasaules dalãs: Ciropã, Asija, Afrika un Amerikã atrod wisur daschadas roschu-fugas sawwaligi iskaitas; tikai Deenwidus-Amerikã un Australija wehl ne-esot neweena rose atrasta. Dihds schim pasihstamas kahdas 80 roschu fugas, no kurahm Asija ween kahdas 40, tad wairak Ciropã, bet Afrika un Amerikã tikai it mas atrodamas. No schim 80 schkirahm ir atkal zaur ruhpiгу apwaisfloschanu tik dauds un daschadas fugas un sawadas roses zehlfuschahs, ka leelakas dahrsneezibãs tahs top fimteem skaititas; bet mehs no tahm tahs wairak eewehrojamas schẽ peeminesim.

Muhsu dahrsõs isdodahs un ir wehrtas audseht:

Rosa alba, baltseediga, ar pilneem skaiti balteem seedeem jeb ari seeda widu eesarfaneem seedeem, smarshiga.

R. centifolia, pasihstama dahrsa rose, skaituma un patihkamas smarshas dehk koti zeenita, ar pilnu, apaku seedu, pee kurahm buhtu japeefleen wisas zaur apwaisfloschanu zehlfuschahs hybrida-roses, dauds un daschadas pehrwẽs, kuras dahrsõs jo isturigas ne kã remont. roses.

R. centifolia muscosa, fuhnu rose, tadehk tã faukta, ka tai masee pumpurini un seedi, kamehr tee wehl naw ihsti usseedejusch, isskatahs kã fuhnas eetihti. Wiuu seedu lapinas un pumpura wahki ar smal-kahm fuhninahm apaugusch, pumpura skaitumu pawairo. Suhnu roses ir wisadãs pehrwẽs, no kurahm wehl jo wairak top eewehrotas:

R. cent. musc. bifera, diwreis seedigas fuhnu roses, ari daschadãs pehrwẽs.

Rosa rugosa plena, seemeka keisarene. kã skaituma kruhms ihsti wehrta.

R. sulphurea, skaiti dseltena pilnseediga rose, faukta Persian Yellow, ar masahm spihdigahm lapahm, bruhneem ehrfschkoteem sareem, bes smarshas, zitadi isturiga un kã skaituma kruhms wehrta eewehrot.

R. rubiginosa, wihna rose, pilnseediga ar patihkam wihna smarshu.

R. rugosa, ar masu pilnu, farkanu seedinu, no schihskaitako fugu rahda bilde.

R. splendida, ar farkanu weenkahr-schu seedu, spihdigahm skaitahm lapahm,

R. rubrifolia, ar filli farkanahm lapahm un tadehł eewehrota.

R. villosa pommifera, ahbola rose, kas zitadi muhsu ehrřschkeem lihdřiga, bet winas lapas ir gaischakas, foks saksch un pehz weenfahrscha seeda parahdahs leeli, farkani ehrřschku-ahboli, kas saimnee-zibās top leetati.

R. capreolata, tihtinu roses, ari daschadās seedu pehrwēs, deriga pee lapenehm, balkoneem 2c. stahdit.

Wiswairak top zeenitas, tikpat dahrsōs, kā stahdu-namōs un istabās audsetas un foptas:

R. hybr. remontant, wairak reises seedoschas, wisadās pehrwēs. Katram roschu draugam beidsamahs ir wairak pahr wisahm wehrtas eewehrot; sawa skaituma, smarřchas un daschadibas pehz, no kuzahm dahrsnee-zibās ir pasihstamas no baltā seeda lihdř wisu tumschakahm, farkani melnahm pehrwehm.

Pee schihm peesleenahs un tāpat zeenitas, is Indijas eewestas roses, kā:

R. bourbonica, Burbon-rose, tāpat wairak reises seediga, wisadās pehrwēs, smarřřiga.

R. mosehata jeb Noisettiana, ari daschadās pehrwēs.

R. Thea, tehjas rose, kuzas seeds ar tehjai lihdřigu smarřschu, ir glehwaka par zitahm un tadehł it ihpaschi podōs audseht usflawejama; jaunadōs laikōs loti zeenita, wisadās pehrwēs.

R. bengalensis semperflorens, arweenu seediga jeb saukta mehnescha-rose, wisadās pehrwēs. Wasarā bes poda dahrsā stahditas war winas lehti seemā pagrabā ismitinaht. Rudeni podōs eestahditas un seemā gaischā weetā pee mehrena siltuma stahwedamas, eepreeze muhs seemā ar skaisstem seedineem.

Behz ahrgas usfkatas un winu daschadahm ihpaschibahm war roses wehl noschirt:

a) Roschu kozinōs, ar augstem jeb semeem sareem, no 2¹/₂ lihdř 6 pehd. augsti, us ehrřschkeem potetas un ar krona sareem audsetas.

b) Stabu- jeb pyramidu roses, kuzas labprahst steepjahs us augschu un tadehł lehti peesawina patihkamu weidu, pehz audsetaja gribas.

c) Kruhmu roses, masi jeb leeli krumitai, kā nu katras fugas daba us to isleetajama. Schahdā buhschanā atrodahs roses wiswairak katrā dahrsā un ir gan stary ziteem seedu krummeem, gan ari no rosehm ween sewischi gabali jeb roschu dobes apstahditas. Bes truhwes un tihtinu rosehm, wisas roschu fugas tahdā weidā ir lehti audsejamas.

d) Truhwes roses, aug ar us semi karajoscheem sareem, ja tahs us 5—6 pehd. augstu zelnu uspotetas.

e) Tihtinu roses, waj nu lihdř ar semi potetas jeb ari no saknehm audsetas ir derigas lapenes, scenas, schogus, balkonus 2c. ar tahm pahrwilkt, no kuzahm zitas fugas muhsu seemā gan labi ismihł, bet smalkakahs no schihm seemā pee semes nolce-zamas un ar skujahm apsefsamas.

Sabam un pilnigam roschu seedam waijag buht kahrtigi apakam jeb ari plakanam, ar skaidrahm lihdř pat noseedešchanai pastahwigahm pehrwehm un ar ihsti pilditu seeda widu. Augums waijag buht

labai rosei špehzigs, ar skaitahm, pilnigahm lapahm un weseligu usfkatu. Bilbe rahda roses idealus.

Tadehł kā rose no katra augdrauga un stahdu zeenitaja top augstā godā tureta un ari tadehł, kā winu daschadas ihpaschibas ari prahtigajs war daschadi pehz patihščanas isleetahł, winu audseščana top diwejadā wihsē isdarita, proti dahrsā un podōs.

Roses labi aug katrā špehzigā, lihdř 2 pehd. dřiki, irdenā, labak weeglā, melnā granta- jeb smilts-semē, ne kā

lipigā mahlā. Gekam roses dahrsā stahdam, lai piķa mahlu, ar smilti, purwa- jeb kuhdres-semi, ar firgu mehšleem pahrlabojam, wahju semi mehšlojam un weeglai purwa- jeb kuhdres-semei lai peejazam mahlotu semi, pelnus un smilti un ja ta flapja, tad lai to saušinam zaur grahwjeem 2c. Kur dahrsā seme ihši preeksch roschu stahdiščanas buhtu mehšlojama, jeb kur rosehm augot seme palikuši pa wahju, tur labak darisim, ja us to mehšlu-semi jeb satrepejuschus smalkus mehšlus un staku wirzi isleetajam, ne kā salmotus jeb priščus staka mehšlus. Tāpat ari rosehm der par mehšloščanu sahrms, seepju uhdeni, zeku šaflaukas un wiši netihrumu uhdeni, kas ween saimnee-zibās atleek.

Zai gan roses katrā weetā pušlihdř isdodahs, tad tomehr laba šaulgoše no seemeka wehjeem šargata weeta tahm jo ussteizama. Labakahs fugas chnotā, jeb seemeka wehjeem pee-eijamā weetā pilnigi ne-eebreest, foks paleek rudeni mihtis un tadehł seemā drihs no šala maitajahs; zaur ko tad, ja gribam roschu dobes uftureht kahrtigas,

daudfreif buhs pawafarôs dascha rose no zitureenes të atkal japeestahda, lai robi nerastos. Jo skaitaka rose, jo labaku semi, weetu un ruhpigaku apfopschanu tai janowehlê.

Isdewigakais laiks dahrsa roses pahrstahdit ir tad, kad tahs daudsmas augšchanâ apstahjuschahs, tas buhtu rudeni un agrâ pawafarâ. Pee mums roschu pahrstahdichana buhs jo teizama pawafarâ; it ihpafchi labakahs un smalkakas fugas; kamehr prastakahs war ari rudeni stahdit, bet jau augusta beigâs jeb sebakais septembera pirmâs deenâs. Wišadâ wihsê pahrstahditahs roses tuhliit labi apleijamas un wis tas patš eewehrojams, kas jau pee zitu koku jeb krummu stahdichanas ir mahzits. Gewainotas saknes ar asu nasi apgreeschot us to ihpafchi jaluhko, ka saknes netop ilgi pee gaisa plikas paturetas, lai šausums tahs nemaitâ. — R. bourbonica, moschata, thea un bengalensis, ja tahdas wasarâ dahrsâ auguschas, ir labak rudeni poddôs cestahdit un kahdâ pagrabâ jeb zità dsestrâ weetâ ismitinaht. Šausumâ stahwedamas schihs ir masu šalu pahrzeesch un tas wiau weselibai un atdufeschanaï seemâ ihsti derigs. Poddôs audsetas roses war dahrsâ pahrstahdit katrâ gadâ laikâ. Gestahditas roses pehz wajjadstibas pee meetineem peeseenamâs, lai leelakahs no wehja netop iskustinatas un zaur to aiskawetas drihsunâ eefaknotees. Nepeezeeschami waijadsiga ir rosehm katrâ gadâ kahrtiga apgreeschana, zaur kuru ween wiša laba isdoschanahs, pilniga seedeschana, kahrtigs augums pee rosehm šafneedsams un ušturams. Aprili wišpahrīgi roses apgraisit ir pee wišahm fugahm, pehz tam kad tahs no seemâs apsegas atšwabinas un šlimi sari no weseleem lehti isšchirami, wišpirmak isdarams. Wišu štiprak auguschu zentifoliju, remontantu un daschu zitu krumindôs audseti roschu sari us 4—6 pumpurini, wahji, ihsti sarini us 2—3 pumpurineem nogreeschami. Tâpat ari us kahrtigu sari jeb krona audschenu noluhkojot wajjag nederigus, leekus, kâ ari seemâ eewainotus sarus pawišam isgreest, leelakahs wainas ar potwafku apsmehreht un no katras weltigas eewainoschanas kozinus pataupit. Tâpat ari mehnescha-, bourbon- un tehjroses ir arweenu ihsti us 2 lihds 3 pumpureem greeschamas, kamehr wiši wahjee sarini pawišam atnemami.

Otru reisi derigs roses junijâ jeb tiklihds ka tahs noseedejšchas apgraisit. It ihpafchi tas pee diwreisseedigahm „remontant“ rosehm us 3—4 pumpurineem isdarams, zaur ko ween no schihm rudeni otru reisi pilnigus seedus šagaidišim. Tâpat ari pee daschahm rosehm parahdahs wasarâ gari, trekni augofchi sari, kuzi zitus sarus daschreis wahjina un ari kozina weidam ir wairak škahdigi, nekâ derigi.

Tahdus laupitajus us wišadu wihsî us 5—6 pumpurineem ja-apgreesch, zaur ko apafschjee pumpuri sarus laidihš un ari ziti wahjakee šahnu sari zaur to špehzinafees. Pee diwreis seedigahm rosehm ari rudeni apgraisichana ir ihsti deriga; zaur ko atlikufchee pumpurini wehl labak eebreest.

Pee wišahm rosehm apgraisot ir loti deriga un nepeezeeschama schê usšihmetâ roschu schlehre, ar kuru ir pirštu refnus sarus war weegli nogreest.

Muhsu daschreis zetas seemas war drihs un lehti daschas no schihm skaitulehm ispostit; tadehš septembera beigâs jeb oktoberi seemas šahkumu manidams nekawejees šawahm rosehm derigu seemas apsegu nowehleht. Wišus semos roschu kruminus war us weenu pušt gulu pee semes peeleeft un ar diwi jeb wairak no katras puses šlihi eedurteem meetineem apštiprinaht. Šezot us to jaluhko, ka welti sarus nefalauscham, zelmu nepahrplehscham, bet prahtigi un ar apdomu darbu padaram. Ja resnakeem krummeem leezamâ pušê no šaknehm semi pa dakai atroft un tad jau eeksch šaknehm krumianu leez, tad wehl jo labak tas isdosees, jo katra koka šakne ir jo weegli leezama ne kâ sars jeb koks. Šabakâ apsega rosehm ir un paleef egles štužas, apafsch kuzahm roses no pelehem, no gaischahs pawafara šaules un tâpat ari no aša šala šargatas. Smalkakahm fugahm derehš, ja štipra, plika seema bes šneega, wehl us škujahm lapu kahrtu uslikt.

It ihpafchi augštarigi potetee roschu kozini ir ruhpiigi seemâ apšedsami un pee šcheem tad daschreis weltas šuhdsibas par bahrgo seemu dštrdamas; jo daschs labs kozinšch pawafarâ is apsegas isnemot atradahs wairak šapuwis, šapelejis, ne kâ no šala maitajees. Katra rose pazeešč 10—12 gr. šala bes nekahdas wainas, bet šlapjumu un apšlahpetu gaisu, zaur kuru jaunee sarini šahš lehti pelehst un pušt, to nowehrst lai ir katra roschu drauga pirmais noluhks. Šekam roses gribam šegt, lai apgraisam wišus sarus us 6—8 pumpurineem, it ihpafchi ne-eebreedušcho sari galus, un wehl šakas jeb nenofritušchas lapas tahm ari lai atnemam. Šehz šchi darba sari widâ pašmalki egku sari eeleekami un tad pehz wajjadstibas šaseenami. Kad seme ap zelmu lihds šaknehm atrakta, kad kozinšch eeksch šaknehm leezot un us augschu pawelkot gulu un it plakani pee semes peeleezams. Us poteteem šareem derehš wehl smalkas škujinas un us schihm pahru dakštinus jeb dehlites tâ uslikt, ka šchee juntam lihdsigâ wihsê

rosi no wirsejâ flapjuma pasargâ. Saru un saknu weeta ar meetu apstijmejana un pehz tam tikpat atraktas saknes, kâ ari sari ar 6 lihds 8 zol. beesu semes kahrtu wispahrigi ar apaku lihdsenu kalninu ja-apseds. Paschu roses zelmu jeb koku war ari pliku pamest jeb tikai it weegli ar kahdeem eglu sareem apklaht. Pawisam pretدابigi un nekahrtigi dara tee, kas roschu zelmu kâ loku faleektu, augsti no semes iszeltu tã seemã pamet un tikai sarus pee semes peeleektus apsedj. Tahdã wihsê kozinsch war lehti no sneega tapt salausits jeb kaut kã zitadi newikot samaitats, kad ari tam fals nekahdetu. Katsr, ir wezaks roschu fok eesch saknehm leezot ir lehti gulu pee semes peeleezams un tã tad paleef no wisa ahrigã kaunuma fargats.

Ja atgadahs plika, stipra seema, tad derehs wehl pahr semi kahdu kahrtu lapas jeb mehslus pahrklaht, lai fals dsiki newar semê speestees. Tahdã wihsê sedjot es smalkakahs roses bes wainas mitinu un arweenu preezajos par labu isdoschanos. Kur seemã roschu apfega azis kaitina, jeb zitadi nepatikhama, tur war smalkahs roses rudeni podos stahdit un tad kahdã dsistrã pagrabã zc. ismitinaht; bet arweenu jo pateizigi tahs seedehs, kuras zauru seemu dahrsã labi mituschas un kuru saknes zaur pahrstahdischanu naw wahrdsinatã un iskustinatã. — Wisahm rosehm pawasara apfegu aprila sakumã un pee miglaina leetus gaisa janonem un tahs atkal kahrtigã wihsê pee meetineem japeesen; usraktos semes kalninus janolihdsina un zelmus atkal taifni us augschu, kã tee pagahjuschã gadã auguschu, kahrtigi janostahda. Pehz tam wehl garakos sarus pehz minetã mehra ja-agraisa un wainigos sarus pawisam ja-atnem. Wasara pee pastahwiga sansuma derehs kahrtiga aplaistichana, it ihpaschi pee prischu pahrstahditahm rosehm. Bet ir semes wahjibu un roses bagatu seede-schanu eewehrojot lai tahm neleedsam, it ihpaschi kad pumpurini taifahs usseedeht, saknes ar wirzi jeb kahdu patreknu uhdeni labi apleet.

Is saknehm audsetas dahrsu roses pawairojahs lehti zaur saknu atwasahm jeb ari leekstoneem. Ja kruhminus pahrstahdidami tos mas dsikal semê eeleeam, ne kã tee lihds schim stahwejuschi, tad jau zaur to ween warefim, wezus kruhmus isnemot, lehti pahrdalit un ktru apsaknosuschu sahnusaru par ihpaschu stahdu isleetaht. No sehklam roses audseht, atstahsim leelakahm dahrsneeziabahm, kas us to zenschahs, jaunã fugas eeguht. Zaur sarinu roschu pawairo-schana pee smalkakahm roschu fugahm it weegli isdodahs, ja audsetajs ihstu laiku un roses dabu eewehro. Stahdektu (Stecklinge) sarini janem tahdi, kas jau puslihds eebreeduschu, bet wehl naw ihsti zeeti

kofi. 2—3 zol. gori stahdekti, ar 2—3 pumpurineem, apakschgalã klast un preti pumpurinam nogreesti, ar wisahm lapahm semê eebahsti labi aug. Atstahdas lapas paschubina stahdektã eesaknoschanu, tadehl tahdas zif warot japectanpa. Ar smiltainu lezecku semi pilditõs, masõs podinõs war 4—6 stahdektus eestahdit un podinus wislabaf eesch lezeckã apaksch logeem, eesahkumã dsistri patureht. Arweenu lehni pahrlaistit. No sausa gaisa un saules pasargati tee pehz 2 lihds 3 nedekahm radina ap nogreesto sara galu semê masu kehripi (Callus), no kuras tad lehti jaunã saknites wairojahs; ja pehz schi laika waram stahdekteem dauds mas siltaku lezecku nowehleht. Katsr roses sars, tiklihds ka seeds ir noseedejis, preeksch stahdektã ir ihsti derigs. Remontantu-, burbon-, tehjas- un mehnescha-roses ir schahdã wihsê lehti pawairojamas.

Okuleerejot roses us muhsu pasihstameem ehrekscheem (Rosa canina L.) wisderigati pawairojamas. Kas par pumpurina eelischanu pee augku-kokeem mahzits, tas ari schẽ eewehrojams. Us dusoschu pumpurinu okuleereht buhs julija mehnesis tas derigakais laiks, lai gan ari maijã un junijã to darot war ari it labi sawu noluhku sakneegt, ja sarineem un potejameem kozineem misa labi atlez. Augst-sarigus kozinus audsejot buhs derigs kozinus no sehklam usaudseht, kuras tad patikhama augstumã war okuleerht. — Podos audsejamas roses war ari it labi agrã pawasara ar sarinu blaiku peeleektot poteht, ja rudeni ehrekschi podos preeksch tam eestahditi. Wisa roschu pawairochana arweenu labi isdosees, ja audsetajs buhs ismanigs stahdu kopejs, augu dsihwes sapratejs un sinatajs.

Wispahrigã flaituma dehl roses netop dahrsõs ween, bet ari podos isstabã jeb stahdu-namõs audsetas un it ihpaschi leelas dahrsneeziabas ar to dauds nopuhlejahs, katrã gada laikã seede-schah roses sagatawot. Us to tad ihpascha eewehriba un ismaniba kopejam darbu weizina un wina puhlinu bagati atlihdsina. — Podos audseht ir derigas remontantu-, burbonu-, noisettu-, tehjas-, kuhnu- un mehnescha-roses. No schim tad ari wehl ja-iswehle tahs koschakahs ar labu smarochu un kuras pee masa, mehrena auguma pateizigi seed. Bodu rosehm buhs derigs semes maisijums no lezeckã, gowu-mehslu uu lapu-semes, kurai war ari masuminu pelnus un 6to daku rupjas smiltis (smalku grantu) peelitt. Tehjas-rosehm war lapu semes weetã ari gabalotu fila semi peejaukt. Nekad lai preeksch rosehm semi nesijajam zaur smalleem seeteem; smalka seme aiskawẽ gaisu pee saknehm peekluht, tadehl tikai kofi, akmeni zc. un ziti

nederigi rupjumi stahdot ja-atschfir un wifadâ wihsê us to jalusko, ka semei ir pilnigs mehflu spehks. Seme jau kahdus pahru mehnefschus preefsch stahdischanas samaisama un tahdâ weetà pataupama, kur tai faule, wehjsch un leetus newar peekluht.

Podôs audseht ir jo usteizamas semi potetas roses, tahs arweenu jo pateizigi seed ne kâ is faknehm audsetahs. Rudeni podôs stahdot tahs us 4—6 pumpurini un pawafarâ tikai us 2 jeb 3 pumpurini ja-apgreesch. Seemâ ne reti daschs pumpurinsch panihkt, tadeht rudena greeseens pawafarâ wehl japa-ihfina. Podu leelums pehz roschu faknehm peemehrojahs un arweenu labaf lai masakâ, ne kâ leelakâ traukâ faknes eeleekam. Birfsta plats poda zaurums ir ar poda gabalineem un schee ar masumiku fuhnahm apfedsami, tâ ka uhdens war weegli un ahtri zauri fuhktees. Pehz eestahdischanas roses wislabaf ar leetus uhdeni ja-ableij un ehnotâ weetà janoleek, kur tahs stahwedamas war labi eesafkotees. Wisas podu roses wasarâ dahrsâ japatur, ari seedoschahs, lihds noseed, waram pehz patikschanas us logeem zc. nolikt. Dsestra, no pufsdeenas faules fargatâ weetà roses seeds ilgaki ufturesees, ne kâ faule seededams. — Podôs audsetas roses wisderigaki ir augusta mehnesi pehz waijadstibas leelakôs podôs pahrstahdit. Kuri podi naw stipri peesafknojufchees, teem peeteek, kad wirsejo semi is poda lihds faknehm nokasch un tahs weetà jaunu semi usleek. Pee pastahwigi flapja gaisa ir derigs roschu podus no semes isnemt un gulu nolikt, lai seme isschuhtu un zaur to pumpurus us pawafara agro seedeschannu stiprina. Seemâ podu rosehm buhs deriga gaischa, dsestra weeta, kur tahs pee katra lehna gaisa war wehdinaht. Ari kahdi 2—4 gr. fals tahm nedara laumumu un ir winu weselibai un atbuseschanai ihsti derigs. Seemas legeri roses wairaf fausas, ne kâ flapjas turamas.

Pawafarâ, tiklihds ka pumpurini fahk breeft, tad ari rosehm gaisma un mitrums pehz waijadstibas japafneedj. Rosehm saru pahrlaistichana koti deriga, bet schi tikai wakarôs jeb rihtôs agri, bet nekad pee faules gaismas isdarama. Augoschas roses klast pee logeem turamas un zil ween warot wehdinamas, zitadi tahm istezechs teewi, gari sarini ar nepilnigeem seedeem. — Tâpat ari tahs augot arweenu pilnigi neween ar skaidru uhdeni, bet nedekâ reift ar wirzi apleijamas, jo schini laikâ tahm faufums koti skahdigs. Pehz seedeschanas roses ari taupigaki ja-ableij.

Tâpat kâ ziteem augeem, tâ ari rosehm sawas slimibas un eenaidneeki, kuri pee kahrtigas un labas apfopschanas pa dakai naw manami.

Wisleelakee un skahdigakee eenaidneeki ir kufainu un tahryu fugas; schee neween lapas, bet ari skaitos, ilgi gaiditos seedus ahtri un nemanot samaitâ, ja kopeja azis nebuhš ismanigas, katra pretدابigi fapseeduschos jeb greestu lapinu noplukht un tur eefschâ dusofcho tahrpinu nogalinaht. Pee podu rosehm tas lehti isdarams, it ihpafchi, kad seedu pumpurini fahk rahditees, tad lai ne-aifkawejam weenumehr sawus mihsulischus pahrlukhtot. Sakahs, tâpat ari baltahs lapu utes ir ar tabaka uhdeni pahrlaistot lehti aifdsenamas. Ari lapu-tabaks us oglehm fadefsinot nonahwê ar saweem duhmeem wifas roschu utes. Sausš gaisš, nekahrtiga aplaistichana, slihta seme, pahrafs siltums pawairo roschu eenaidneekus un radina koziku slimibas.

Pee dahrsa rosehm tahs paschas indewes eewehrojamas un kas grib par koscheem seedeem preezatees, lai ne-aifmirft sawas roses weenumehr pahrlukhtot un minetus eenaidneekus samaitaht. Ja rudeni roschu dobes aprokam, wezus zelmus jeb fokus kahrtigi notihram, tos ar asu birfsti noberscham, ar seepehm nomasgajam jeb ar karki pahrsnehrejam, tad kufaini masaf wairosees. Ari roses apgreeschot daudj kufainus nopostam, jo winu olinas wiswairaf atrobahs saru galôs. Kad lapu-tabaku 24 stundas uhdeni mehrzejam, tad ar scho uhdeni roses pahrlaistot gan lapu utes aifdsenam; tâpat ari 30—34 gr. karfts uhdens winas isposta, bet tahryus, kuri saru galôs un fagreestâs jaunâs lapinâs parahbahs, ir wisdrofchal ar rofahm nolafit; kas to ne-eewehro, tam skaitais roses seeds preti nesmaidihš.

Salix L. Kahrkli, wihtoli (Weide).

S. alba argentea, fudrablapotais kahrkls, top dahrsôs sawu koschi balto lapu deht leetats, tâpat ari

S. lutea, dseltenais jeb selta kahrkls ar dselteneem sareem un gaischi sakahm lapahm.

S. nigra pendula, Napoleona truhwes kahrkls, ar teewahm, masahm lapahm un karajoscheem sareem.

S. pruinosa Wendl. uralensis, viminalis un wittelina ir labakee kahrkli preefsch kurwu pinejeem.

Wisas kahrklu fugas ir zaur stahdekkeem, kâ ari leekstoneem lehti pawairojamas un isdobahs katra semê, labaf mitrâ, ne fausâ weetà. Karajoschas fugas war us angstakahm uspoteht.

Sambucus L. Plihders (Hollunder).

Schis kruhms sawu balto seedu deht apteekâs deefgan zeenits un pafstams, bet kâ skaituma kruhmi top no schi stahda fugas dahrsôs zeeniti:

S. nigr. fol. aureis ar selta dseltenahm lapahm.

S. nigr. fol. aur. var. un fol. laciniatis ar raibahm un smalki skal-ditahm lapahm. Zaur stahdekkeem un leekstoneem lehti pawairojami.

Sorbus L. Bihladšis, fermokšlis (Bogelbeere).

S. americana, ar leelafahm un skaištakahm lapahm, žitadi muh-sejeem lihđstgš. Ji Amerikas ir skaištakahs fugas eewestas.

S. aucup. pendula, fol. var., ar karajoscheem sareem un dselteni raibahm lapahm, uš muhsejeem patihkamā augstumā potejams.

Wehl dasčas žitas fugas pee mums eewestas, ir lapu daschadibas pehz dahrsšs zeenitas, zaur leekstoneem lehti pawairojamas. Wehrti un jauki gatwju kofi.

Spirea L. Kasbardis, spirea (Spierstaude).

No scheem ir dahrsneežibās pašhstamas kōti dauds un daschadas fugas, no kurahm žitas ir no 1 pehd. augtuma lihđs 10—12 pehd. augsti augošchi kruhmiai, kuri gan sawu skaištu seedu, lehtas audsešanas un ari daschadu lapu pehz top dahrsšs eewehroti. Wiši zaur stahdekkeem, zelmū pahrdališchanu, jeb ari leekstoneem, žiti ari zaur sehklahm lehti pawairojami. Kā wehrtakahs tē peeminu:

S. amurensis, iš Amur-upes,

S. bella coccinea, eesarkaneem seebeem, seemā sedšams,

S. callosa, ar skaudi sarkaneem seedineem, kuri sara galšs, plātšs kēlaršs augdami, katram dahrsam der par jaukumu.

S. cal. alba atrosanguinea un macrophylla, Douglasi, *eximia*, *hypericifolia thalictroides*, *japonica spec.*, *opulifolia aurea*, *salicifolia rubra*, *semperflorens*, Thunbergi, Van Houttei un w. ž.

Symphoria Juss. Sneegodse (Schneebeere).

S. racemosa, pašhstams 3—4 pehd. augts kruhmisch, ar pelefi šakahm lapahm un sara galšs eesarkaneem seedineem, pehz kureem rudeni parahdahs gari kēlari, ar baltahm ogahm, kuras wehl ir seemā kruhminu pušsko un pehz tahm sawu wahrdu dabužis. Lehti pawairojams kruhminus pahrdalot.

Syringa L. Silkoks, plihders, žirens (Flieder).

Silkoks ar skaišteem fileem, balteem un ari sarkaneem seebeem un gahrdu smaršhu, maižā seebedams der katram dahrsinam par leelako jaukumu un eepreežē katra dabas drauga žirdi. Pat ir wiswahjakā smiltš semē wišch preežigi aug un seed un ir zaur saknu atwafahm, jeb wežus kruhmus pahrdalot, lehti pawairojams. Pee

wezahm Ašijas tantahm un it ihpašchi pee Berseescheem wišch stahw augtā zeenā un ir no tureenes jau 1556. g. uš Bahžiju eewests, no turenes tas sawa skaištuma dehl drihs pahr wisu Giropu isklhda. Dšhwšs šhogšs, stary žiteem kruhmeem jeb ari sewiški stahdits, tas wisur un pilnigi sawu jauku dabu parahda un wisur kā skaištakais seedakruhmš ir un paleek wahrda pilnā finā. — Žr preešč seemas seedešanas wini top daudsfahrtigi leetati un ir ari tē sawu usdewumu pateefigi ispilda, ja tikai wišs preešč tam jau pahru gadus ihpašchi labā semē un klaižā weetā eestahditus zaur apgraišchanu kuplinam un teem ari stipru mehšlošchanu nowehlam. Par krona kōžineem usaudseti tee ari jauki iskatakš un ir padstki irdinatā, trefnā semē lehti usaudsejami, kad weenu trefnako saknu atwafu uš zelma atstahjam, žitas atwafas atgraisam un šahnu sarus atnemdami to pee meeta peefeetu patihkamā augstumā audsejam.

S. vulgaris L. Pašhstama wežā fuga ar fileem un

S. vulg. alba L. ar balteem seebeem.

S. chinensis, iš Šihnijas eewests, ar sarkaneem, gareem seedu kēlareem.

S. persica, iš Persijas, ar garenakahm lapahm, silgani sarkanu un ari baltu seedu, skaišta fuga.

S. Josikaea, Ungarijas silkoks, ar garenahm, spihdošchahm, apakšpušē pelekahm lapahm, ar garu, tumšchi filu seedu-wahrpu, nosaukts pehz Rosalie fon Josika, dšm. grefene fon Szaki. No šchihm minetahm fugahm ir zaur sehklahm daschadas fugas zehlušchahs, kuras daschadās seedu pehrwēs parahdahs un dahrsneežibās pehz patišchanas dabujamas. Smalkahs fugas war ari uš prastakahm okuleerejot lehti pawairot. Wini ari aug potejot uš *Ligustrum vulgare*.

Pawafarā žitus kruhminus apgraisot šoš japeetaupa, jo wi-neem seedu pumpuri atrodahs wiswairaf wirsežšs sara galšs. Sa nu šoš nesaprasdami atgreescham, tad welti uš kōscheem seebeem gaidišim. Silkokeem tikai pawafarā waižag wežšs, pehrnajoš seedus šgraisit. Dšhwšhogšs wišs war pehz seedešanas apškehrecht; tas war notikt žunižā. Wežakus kruhmus derehs 3—4 gadu staryā weenu reisi it stipri apgraisit, zaur kō jaunās atwafas un ar šchihm pilnigaki seedu kēlari buhs gaidami. Kuplus uš to audsetus kruhminus war rudeni, leelšs španšs eestahditus, pagraboš žc. nolikt; no turenes tad toš pehz patišchanas seemā war nemt un pee 14 lihđs 16 gr. šiltuma weenumehr pahrlaistot mitrā gaižā ahtri uš seedešchanu mudinaht.

Staphylaea L. Wehjareefšs (Pimpernuš).

St. colchica.

St. Bumalda, loti gahrdobigš.

St. pinnata, ar ūkalditahm lapahm.

St. trifolia, ar 3 lapahm uš 1 kahtu.

Wišī ūšee ir košči 5—10 p. augsti augošči kruhmi ar ūaki ūpihbigahm garenahm lapahm. Zaur leekstoneem pawairojami, išdodahš katrā semē.

St. colchica Stev., ari Hoibrenkia formosa ūauktš (ūkat. bild.), ir ihpašči jauka ūuga, ūura weegla ūeemā uš ūeede-ūšanu panudinahst un tadehš dahrsnee-zihās ihsti ūlawena. Wiņu balti un

ūselteni ūtrihpoti ūeedi parahdahš ūaru galōš wairaf kopā augdami, ir patihkami ūdigi. Augliġa lezeklu ūeme ar mehrenu mahlu ūajaukta ir wiņeem pobōš audsejot patihkama. Augumā laiġā treknš leħjums paūneedsams.

Tamarix L. Tamariks (Tamarisġe).

T. germanica, ūahzijāš, un

T. japonica, Japaneeshu ūuga, abi 4—5 pehd. augsti augošči kruhmini ar ūmalkahm, teewahm lapinahm un ar eesarfanahm, ūaru ūah- nōš augošchahm ūeedu wahrpinahm. Zauks kruhmš, zaur ūtahdekleem pawairojamš; pee mums ūeemā ar ūkujahm apseġts labi išmiht.

Taxus. Tourn. Pa-egle, takūš (Eibenbaum).

T. baccata L., pa-egle, ar eglehm lihšūigahm, tumšči ūalahm, ūchaurahm lapinahm, aug 10—15 pehd. augtš, paūtahwigi ūalšch, dahrsōš wehrtš kruhmš, ūuram agrā pawafarā ūaru galōš ūselteni ūeedini parahdahš; išmiht lehti muħūu ūeemu un ir ari, lai gan reti, muħūu mešchōš uūeijamš.

T. bac. fastigiata Lind., ar piramidu augumu, top wairaf pobōš audsetš, zītadi pirmejam ġlušči lihšūiġš un preekšch augsto ūtahdu- nama un ištabu ġrefnošchanaš taš ir ūeemā loti jauks. ūafarā dahrsā eestahdamš un rudent iš dahrsā iūnemts ja-išmitina; dahrsā muħūu ūeemu wiņšch reti beš waināš išmiht. Wehl daudš zitas ūmalkāš takūš ūugaš ir dahrsneezihās paūhštamaš un zaur ūehklahm jeb auguštā zaur ūtahdekleem pawairojami.

Thuja Tourn. Dšihwiš kōš (Lebensbaum).

ūoūš ošch ūtipri un tadehš tab ari buhš tam lat. wahrdš no thyein (uPUREHT, oūt) atwafnahtš.

Th. occidentalis L., jau 1569. ġ. iš Amerikas uš ġiropu eewestš, paūtahwigi ūalšch, pee ūwekaino kōku ūugaš peeūkaitamš, aug 20—30 p.

augtš un ir lehti zaur ūmalkahm ūehklinahm pawairojamš. Zaur ūtahdekleem un leekstoneem audseti kōki ne-aug tit ahtri un kaħrtigi, ūā tee no ūehklahm audsetee.

Wehl dahšchāš zitas ūugaš no ūcheem top dahrsōš kōptāš, ūurāš pirmejem daudšumā lihšūiġāš, zitas ari jo ġlehwafāš un tadehš muħūu dahrsōš wehl maūaf atronamaš.

Tilia L. Leepa (Binde).

Beš muħūu paūhštamaħm leepahm top wehl dahrsōš wišwairaf iš Amerikas eewestāš ūugaš ar leelahm, plataħm ūubrabbaltahm lapahm, ar tumšči ūalahm un ari ūmalki ūkalditahm papahrschu-lapahm 2c. audsetāš un oūuleerejot uš muħūejahm pawairotāš. Muħūu leepāš zaur leekstoneem un ūehklahm lehti pawairojamaš.

Ulmus L. Goba, wiħūūe (Riister).

U. americana pendula, iš Amerikas, ar karajošcheem ūareem, tumšči ūalahm, apalahm lapahm, jauks truhwes kōš preekšch lee- leem dahrsēem.

U. campestris fol. arg. var., raiblapotā.

U. microphilla purpurea, ar pilniġi leelahm, garenahm bruhni- ūalahm lapahm. Beš ūchihm te minetahm wehl ir daudš un dahšchā- dahš ūugaš, ūurāš wehl leelakōš dahrsōš paūhštamaš, top uš muħūe- jahm potejot pawairotāš, išdodahš katrā ūpeħzigā dahrsā ūemē. Muħūu gobāš no ūehklahm mešchōš paūchāš lehti iūsehjahš.

Viburnum L. Sneegbaltis (Schneeball).

V. Opulus L., paūhštams 10—12 pehd. augsti augošch kruhmš, ar apakeem ūkaiūti-balteem, ūneega pižkai lihšūiġeem ūeedeem un robo- tahm, ūtuhrotahm lapahm. Zauks kruhmš, ūaš lehti zaur leekstoneem pawairojamš un muħūu ūeemu labi dahrsā ištur. ūar augštari kōziņu ušaudsehtš, taš ari pateizigi ūeed un kōšchš iūkatakš. Wehl zitas maūaf wehrtāš ūugaš muħūu dahrsōš paūhštamaš.

Vitis L. Mešchawihns (Wilder Wein).

V. amurensis, iš Kreewijāš.

V. quinquefolia, paūhštamaš ūuga, ir iš Seemel-Amerikas pee mums eewesta un top ihpašči uš to iūleetatš lapeneš, balkonus, ūeenaš, ūcho- ġus 2c. apaudseht, uš kō wiņu išturiga tihtinu daba ir wiūur iħsti deriga. Zaur pawafarā ġreesteem ūtahdekleem lehti pawairojamš, aug ahtri un labi katrā augliġā dahrsā ūemē. Rudentōš wiņu lapāš paleef ūarfanaš un zaur to wehl ūkaiūtakāš. No apakšchāš jeb pee zelma

katrâ pawafarâ kahdi fari us pahru pumprineem janogreesch; zitadi wezee zelmi paleef apafschâ pliki bes lapahm.

Weigelia Thunb., fkat. **Diervilla**.

Wistaria Nutt. **Wistaria**.

Pehz Pensilwanijas profesora Kaspar Wistaria nosaukts.

W. chinensis D. Caud., Glycine chin. Sims, Rihnijas wistaria, tihtinu stahds, ar teeweem, gareem sareem un rudenî nobirstofchahm, pahrotahm lapahm. Wînu gaischi fili seedi aug garôs kedarôs, ir smaršchigi. Pee lapenehm, stabeem, balkoneem zc. peestahditi schee ar sawu skaitumu katra stahdu drauga wehribu us fewi greesch. Zaur leekstoneem lehti pawairojami un seemâ ar skujahm apsedfami. — Ralkotâ mahla semê winas wislabaf aug un seeb.

W. frutescens D. C. *sinensis* var. *albiflora*, masaf pasihstami un glehwaki pret muhsu zeetahm seemahm.

Trefchâ nodakâ.

Sweschsemju stahdi, kuri pee mums ihpafschôs namôs jeb istabâs kopjami.

a. **Auksta nama stahdi.**

Schai nodakâ mahzifimees pasiht tos stahdus un kokus, kurus pee mums mehds aukstâ stahdu-namâ seemâ ismitinaht un wasarâ ar teem dahrsus puschot. — Siltums teem seemâ kurinot jadod lihds 5 gr. deenâ un 4—3 gr. nakti; ar sauli war siltums kahpt lihds 10 gr. Pawafarâ, merzâ un aprili, war saules siltums us 12—13 gr. deenâ wairotees; bet leelaf siltums zaur wehdinaschanu un gaischâs deenâs zaur apehnofchanu japamasina. Saufu gaisu, kas zehlees zaur stipraku kurinaschanu, war grihdu aplaistot nowehrft. Pawafarâ schee stahdi pamafinam ar lauka gaisu ja-apradina un rudenî zaur kurinaschanu katru leelaku siltuma starpibu ja-islidstina. Peepefcha siltuma maina skahdê stahdu weselibai.

Pufs maijâ waram auksta nama-stahdus, tâpat ari tos, kas istabâs ismitinati, isnest dahrsâ. Schis darbs wislabaf isdarams pee apmahkufcha jeb leetus gaisa. Birmâs 3 deenâs wîfi stahdi koku ehnâs noleekami, lai wînu mihkftas lapas ar lauka gaisu un skaidru saules gaischumu pamafi apradinajahs; pehz tam tee tikai dahrsâ ihpafschâs weetâs isdalami, kur tee tad paleef zauru wasaru. Bet

schê ir it ihpafchi stahdu dafschada daba ja-eewehro un tâ janofschêir, kâ kureem leetderigs, war pufšdeenâs apehnot, no pastahwiga leetus laika pasargat, pee saufa gaisa wakarôs pahrlaistit u. t. pr.

Septembera schumâ schee atkal leekami stahdu-namâ un ja-apradina ar masafu gaismu un siltumu. Pee wîfeem scheem atgadifumeem stahdu kopeja ismaniba ruhpejahs par jauku fastahdischanu, tikpat dahrsâ, kâ namôs un istabâs un eewehro katru ahriku eespaibu, kas stahdu weselibai waretu skahdeht jeb ari dereht.

Scho stahdu skaitlis ir koti leels un wîfus lihds schim pasihstamus schê usfihmeht naw nemas mans noluhks; bet ar teem koschakeem un wairaf pasihstameem katru jaunu dahrsneeku un stahdu draugu eepasihstinaht, tas buhs ir scheitan mans usdewums, lai gan ir tē gruhti to selta widus-zeku atrast.

Abelia Br. **Abelia**.

Pehz daktera Klerk Abel'a, kuresch 1816. gadâ Rihniju apzelojis.

A. floribunda Dec., bagatseedigâ, ari „*Vesalia floribunda* Mol.“ saukta, ir ij Meksikas eewefts skaitis kozinisch, kas seed ar paleeleem, gareneem, farkaneem un balti raibeem jeeedeem. Neeeen podôs audsets tas ir koschs, bet jo wairaf tas sawu koschumu parahda, ja to wasarâ fargatâ weetâ un augligâ semê dahrsâ eestahda, kur tas lihds septembera beigahm war augt, un pehz tam atkal podâ eestahdits gaischâ pagrabâ jeb dfestrâ stahdu-namâ pee 2—3 gr. siltuma jami-tina. — Jauno atwasu stahdelki lehti eesafnojahs. No scheem wehl zitas fugas pasihstamas un ir tahdâ paschâ wihfê kopjamas.

Abutilon. Jus. **Istabas klawâ** (Indische Pappel, Stubenahorn).

Stahds ir leetats pee lopeem pret zaureschanu, to latinu wahrbs apihmê.

Schis ar klawahm lihdsigahm lapahm augofsch stahds ir lehts podôs un istabâs audseht, ir wîfur pasihstams un isdodahs smiltainâ lezekla semê. Seemâ tas ir katram puku-logam, wasarâ dahrsam par ihstu jaukumu. Saulê, gaischâ weetâ augdams tas bagatigi seedehs, ehnotâ weetâ tam atkal lapas buhs jo tumischi sakas un skaitakas pahr tahm, kas saulê auguschas. Wasarâ wînus war ari bes podeem dahrsâ stahdit, bet jau augusta beigâs tos atkal podôs jaleef un pehz eestahdischanas ruhpiigi ja-afkopi. Pawafarâ greefti un siltâ lezeklâ jeb stahdu-namâ audseti stahdelki lehti eesafnojahs un usaug lihds rudenim par prahweem kozineem. Wezus stahdus derigs wasarâ pareti ar mehflu-uhdeni apleet.

Masâs dahrsneeziabâs semi augofchas fugas wairaf eewehrojamâs. Istabas klawas seedi swaninam lihdsigi, ir dseltenî, farkani

A. compacta.

strijpoti, balti un daschadi raibi, ziti leelaki un ziti atkal majaki.

A. Darwini, compacta, grandiflora, insigne, robustum, roseaflorum, Seraph (baltseediga), striatum, tessellatum, venosum vexillarium un wehl daudf zitas fugas ir is Deenwidus Amerikas un it ihpachi is Brasilijas pee mums eewestas, lai gan daschas zaur ruhpigu sehflu apwaisloshanu te pat eeguhtas.

Agapanthus L'Herit. Agapante (Schmudlilie).

Salikts is agape (mihliba) un anthos (seeds), noluhkojot us flaksto silo seedu.

A. umbellatus L'H., silseediga mihlestibas puke, ari par Mauhliatinearit Thb. Crinum africanum L. faukta, aug ar gaischi sakahm, kalmehm lihdsigahm, garahm lapahm, us farestogotu refnu faknu puduri ar 2—3 pehd. garu seeda kahtu, kuras galā parahdahs leels kēfars flaksti filu seedu.

A. fl. albo baltseediga un multiflora bagatiseediga, ir tahs wairaf pasihstamahs pirmi lihdsigas fugas, kas wifas wairaf wasara aug un seed un seema faufas turetās tikai atdufahs, tadehl lehtas katra no sala fargata weeta isinitinast. Katra augliga, mahlotā seme tahm patihkama un kad ari trauki peefaknojufchees, tad tahm peeteef, ja wasara paretī pasneedf treknū lehjumu. Behz noseedešanas winaš war pahrstahdit un pee tam ari pehz patihšanas zaur faknu pahrdalishanu pawairot. Tehw. Kapseme.

Acacia Neck. Akazia.

Tas wahrs Akacia apshme ehrtshkoti koku.

Shi koti bagata stahdu fuga, wiswairaf is Zaan-Holandijas pee mums eewesta, ir kruni un kofi no daschada flakstuma ar flai-

keem, teeweem, ziti ar karajoscheem sarineem; pahrotahm masahm un ari leelafahm lapinahm, ar flaksteem seedu kēfareem un wahrpahm daudf un daschadas pehrwes. Seedu laiks pee ziteem agrā pawasara, pee ziteem atkal rudeni. Wini augot sawa tehwiā wahjā afminotā granta semē un ne reti useijot no teem ween leelus meshus. Akaziju kofs ir zeets un smalks un topot tur preeksh buhwem un daschadahm fainneeziabas leetahm daudfahrtigi isleetats. Wini schauras un ari smalkas lapinas dodot masu ehnu un tadehl zekotaji wina meshus nofauzot „meshus bej ehnas“. Daudf un daschadas fugas no teem jau pasihstamas, bet pat ir leelakas dahrsneeziabas wini muhsu deenas top masaf eewehroti, tadehl tahs wehrtakahs te peemineschu.

Lai gan zitas fugas, ka: A. armata, dealbata, lumata, micrantha zc. no sarineem (stahbekkeem), tad tomehr wairums top zaur sehflahm pawairoti, kuras is wina tehwijas te top eewestas.

Schklas jasehj wislabaf februari un merza, tapat ari stahbekki tad ir taifami, lai gan schee augustā greefti un stahditi, ari eefaknojahs. Blakani, sekli podi, kureem lihds 1 zol. beesā kahrtā poda gabalini dibenā elikti un tad ar parupju smiltainu sila-semi pilditi, ir tikpat sehshchanai ka stahdishchanai derigi. Sehlinas pehz rupjuma beesaki jeb plahnaki ar 1/4—1/2 zol. smalkas semes apfedsamas un pee weenada mitruma 14—16 gr. siltumā lihds usdihgt paturamas. Ka jau pee wifahm sehflahm, ta ari te, tikpat pahras flapjums, ka faufums, war lehti jaunō dihgli samaitast, tadehl jo ruhpigi mehš schoš apkopfim, jo labaf mums sehja ka ari stahbekki isdosees. Sila-semei ta kauna ihpachiba, ka ta pee nezil pastahwiga flapjuma ahtri faskahbst, semes wirfus ar sakahm fuhninahm apaug un zaur to ne reti sehja maitajahs. No schihš ligas lehti isbehgfm, ja pee weenada mitruma nekawefimees zif waredami schoš wehdinat un semes wirfu, tapat ari stahbekku starpas prahtigi irdinast.

Akaziju graudi ir masi jeb leelaki, ar zeeteem wahzineem, kuri dihghchanu koti aiskawe. Ja ar asu nast prahtigi dihgla weeta, kura pee daudseem lehti pasihstama, zeeto wirsejo mifas kahrtu waram atgrait, ta ka dihgli ne-eewainojam, tad zaur to dihghchanu koti weizinafm. Zaur usgreefto mifu war lehtaki mitrums un siltums pee pascha granda peekuhst, zaur ko tas sahst breest un wahzina faplehdams dihglim zeku weizina. Masi zeeti sehflu graudini tahda wihse gruhti usgreechami, lai gan to tikai waram isdarit pee rupjakeem graudeem, smalkakos waram lupatina eetihtus 2—3 sekundas wahroscha uhdeni eemehrt un tad, kad tee atdfufshi, no lupatina isnemtus tuhli eeseht.

Breetsk stahdekkem janem ne it jauni, bet ari ne pawisam eebreeduschi zeeti sarini, tahdi 1 1/2—2 zol. gari un apatschgalâ klast pee pumpurina schikhi nogreesti minetâ semê 1/2 zol. dsiki stahdami un ar glahsu no gaisa jeb sawihshanas fargajami, kâ jau tas wis-pahrigi mahzits.

Tikpat eesaknojuschees stahdekli, kâ ari usdihguschki sehflu kozini drihs tahdâ pat smiltainâ ar poda= jeb steegeka gabalineem samaisita semê masôs podinôs sewischki pahrstahdami un tad lezeklâ jeb klast pee logeem noleekami, pirmâs deenâs no saules pasargajami un ar leetus uhdeni rihtôs weegli pahrsprizejami. Gandrihs wisas Jami-Holandijas akaziju sugas ir seemâ pee 4—6 gr. siltuma jamitina un no pufs maija wasarâ dahrsâ, skaidrâ saulê lihds septempera sahsumam paturami. Wezafus kokus pahrstahdit ir tas isdewigakais laiks pehz winu seedeschanas. Tahdeem tad ari war pee smiltainas fila-semes kahdu daku mahla klast peemaisit; bet tad wehl ihpashki us to luhkot, teem labal lai ir masi peesaknojuschees, nekâ leeli podi. Weidsamajôs tee seemâ eet lehti postâ. Akaziju kokus war ari pehz patishchanas par semahm piramidehm, par spaleeru jeb kronu kozineem usandseht, jo winu daba panes katru patishkamu apgraisichanu. Wiswairak katra dahrsneeziâ koschi pahroto lapinu un jaukas uskatas pehz top andseta:

A. lophanta Willd., kâ ari

A. lophanta speciosa, compacta un superba, kuru lehti no sehflahm pee-audsejami un wasarâ fargatâ weetâ stary Ricinus un kanahm stahditi, loti jauki isleekahs.

Bes schihm wehl buhtu wehrtas peemineht:

A. armata, coccinea, dealbata, Douglasi, longissima elegans, floribunda, suaveolens, miriobotrija un w. 3.

Agave L. Agave.

No aganos, apbrihnojams.

Beeslapoti, pastahwigi saki stahdi, kuru lapas ap treknu strunki augdamas, us augschgalu teewakas un paschâ galâ nobeidsahs ar zeetu ehrschki.

Winas jastahda us pusi welenu un lezekla semê, kura ar 6to daku rupjas smiltis samaisita un poda apatschâ par to jagahdâ, kâ uhdens lehti zauri fuhzahs. Wasarâ tahs us sahleeneem noliktas dahrsu puschko un seemâ saufti pee 4 lihds 6 grahdeem siltuma ir jamitina. Pawairojamas tahs ir lehti zaur is saknehm dihgstoschahm ataugahm.

A. americana, ir is Widus-Amerikas, ihpashki is Meksikas eewestas sakas un ari dselteni strihpotas sugas, sen jau Ciropas dahrsôs pasishstamas. Sawâ tehwiâ tahs jau seedot 8—16 gadu wezumâ; peemums tahs 50—80 gadu wezumâ us seedeschanu sagatawojahs.

Slawenakahs sugas bes pirmajahs wehl japeemin:

A. americ. fol. pictis, applanata, densiflora, micracantha, Milleri fol. marg. raiblapotâ, xylinacantha, lineata strihpotâ un w. 3.

A. gemmiflora Braud. top tagad wairak ar Bonapartea juncea Willd. B. flageliformis Henk. Littaea gemmiflora Tagl. Dracena filamentosa Sean. nosaukta. Lapas tai teewas un garas karajahs us semi un galâ tam afs ehrschkis. Uri schihm seeda kasts is stahda augdams 12—15 pehd. garsch, parahda galâ dseltenfarkanus jeb ari eesafus seedus.

B. gracilis glauca un longifolia, preekschejahm lihdsitgas.

Aloë L. Alawija (Arabeeschu alloeh).

Wisur pasishstami ar beesahm lapahm augoschi stahdi, kuru seemâ pee gaischa loga, wasarâ ari dahrsâ labi aug un zaur atwasahm, kâ ari sahnu sarineem lehti pawairojami. Weidsamee atgreesti kahdas deenas sausumâ noleekami un kad maina apschuwusi, tad tikai lapu un lezeklu semê stahdami. Gesahkumâ pasausi tureti tee lehti eesaknojahs, bet tiklihds ka schee augshanâ peenemahs un tâpat ari pee wezakeem stahdeem wasarâ, naw wis ar leeschanu jaskopo un ir paretî ar mehflu uhdeni ja-apleij. Wezee stahdi, kas seemâ saufti un gaischumâ mitinati parahda ne reti sawus dseltenfarkanus seedus. — Winu lapas top daschâs weetâs ahrsteschanaî leetatas, it ihpashki pee deguma wainas, augoneem un w. 3., bet waj tahm ari kahds ahrsteschanas spehks peeskaitams, to lai ischfir leetas prateji.

Winu daschadas sugas wiswairak is Kap-semes eewestas un dahrsneeziâs ir pasishstamas:

A. acuminata, pelesi saka ar garahm lapahm.

A. depressa un glauca, pirmajahm lihdsitgas, wasarâ seedojschâs.

A. humilis picta un variegata ar raibahm lapahm, semas sugas.

A. pulehra, jaukâ (Garteria pulehra Haw. saufta), kuru lapas tikai us diwi pusehm, ar lihdsenahm malahm aug, kamehr preekschejahm sugahm ir wairak dauds jeb mas ehrschkotas lapas.

Anthericum L. Schogu puke (Zaunblume).

A. variegatum, ar raibahm lapahm, koschakâ suga, is Seemel-Amerikas. Prastaka suga ir

A. esculentum (Phalangium Quamasch Pursch), ismiht smiltainâ semê muhsu dahrsjôs, kamehr pirmais ir glehwaks un top sawu kofchu lapu pehz seemâ stahdu-namôs pasausi un gaischi mitinahts. Smiltainâ lapu semê tas lehti aug un pawasarâ zaur faknu ataugahm pawairojamâ.

Apocynum. Muschuhrehrejs (Fliegenfänger).

A. androsaemifolium, muschuhrehrejs ir jauks, arweenu falksch stahds ar garenahm bruhni sakahm lapahm un eesarkani-balteem seedi-neem, kwi sakaustinahm (Convol. maj.) lihdsigi un zauru wasaru seede-dami ar patihkamu, zitronu seedeem lihdsigu smarſchu. Schis kofsch stahds wiswairak jau tadehl ween derigs istabâs audseht, kâ tas tuhstoscheem muschas labak isposta, ne kâ wisas sahles, kuras mehš pret muschahm leetajam. Winſch ir jau 1688 is Seemel-Amerikas Ciropâ eewests, tagad wisâs dahrsneeziabâs dabujams, ir tikpat no fehklahm, zaur sarinu, kâ ari zaur faknu pahrdalischannu lehti pawairojamâ; ismiht seemâ apakſch labas apsegas ir muhsu dahrsjôs, bet sawas minetas ihpaschibas dehl top wiswairak podôs audsehts.

Sai stahds war sawu peenahkumu ihsti ispiildit, tad gahdâ par to, lai tas preezigi, kupli aug un wasarâ arweenu seed, tad schis buhs un paliks ihstais muschu postitajs. Jaw agrâ pawasarâ stahdi to patreknâ smiltainâ mehslu semê un tiklihds ka seme podâ peefakno-jusees, dod tam leelaku tranuku, waijadſigu mitrumu, gaischu logu, kur it ihpaschi preeſch puſsdeenas faule netruhkt un tiklihds ka stahds sahſt seedeht, tad apleij to nedekâ diwi reises ar paplahnu mehslu uhdeni. Jo kuplaki tas augs un seedehs, jo wairak tas sawôs seedi-nôs sakrahs muschahm faldu baribu, pehz kura tahs melledamas seedâ eeleen. Seedina widû atrodahs 5 seedapihſchu-nesesi, kwi sobena spizgalam lihdsigi, wiſi kopâ faspeeduschees, seeda truhbinâ faldo fulu darina. Muscha ar sawu spizu degumu faldumu atradusi speeschahs arweenu seeda dſikumâ; jo wairak ta schos sobeninus isplehſch un pee falduma peetik zenschahs, jo zeetaki tee faspeeschahs un nelaisch wairs muschu laukâ, lihds ta beidsot arweenu wairak nowahrgft, gribedama wakam tapt, pawisam nomozahs un tad, kâ jau nashkeem daschreis eet, nashkibu ar dahrgo dſihwibu aismakfâ. Tiklihds ka nashkis beidsahs dſihwot, tad ari seedinsch nowihidams palaisch sawu upuri un drihſ ween muschas pulkeem apakſch stahda parahda, ka tahs tē sawu galu atraduschas.

Aucuba Thunb. Mutuba (Goldorange).

Japanijas nosaukums.

A. japonica ir krunhs ar tumſchi sakahm, beefahm, dſelten-raibahm lapahm, ar baltahm, trefnahm faknehm un wiswairak preti augoscheem sareem. Lapas puſsapakas, lihdsenas, 3—4 zol. garas, 1¹/₂—2 zol. platos, pazeesch it lehti ari kahdus grahdus sala, ismiht fausjôs pagrabjôs jeb zitâ no sala ſargatâ weetâ, bet der ari muhsu logeem un aufsteem stahdu-nameem dſestrâ weetâ nolikti, par kofchumu.

Winu seedi mas eewehroti un ir apwaiskoschanas finâ schkirti, tas ir, weena ſuga seed ar wihreescha- un zita atkal ar feeweeschaseedeem. Senak, kad nebija no abejeem pee mums seedoschi stahdi, tad ari pasina no ſcheem tikai mas fugas, bet tagad, kur zaur daschu fugu apwaiskoschannu fehklas eeguhtas, ir dauds un daschadas zehlfchahs, no kurahm zitas pehz seedeschanas ar kofchahm, farkanahm ogahm puschotas. Lapu-seme, ar irdenu mahlotu welenas-semi un rupju smilti maisita, tahm ir patihkama, un pawasarâ, kâ ari rudeni dſestrâ weetâ apakſch logeem tureti stahdekli no ſarineem lehti eesaknojahs. Wes pirmahs buhtu peeminamas wehl:

A. angustifolia, ar garenahm lapahm.

A. fol. aur. marginata foem.; grandidentata, hermaphrodite ilicifolia mase., longifolia maculata, macrophilla un w. 3.

Azalea L. Sauſulle (Felsenstrauch).

No azaleos, faufs, zeets, nokaltis.

Schee kozini jau ſen pee wisahm tantahm pasihstami un noschkrâhs diwi leelâs schkirâs. Pirmâ top peedaliti tee, kam katrâ rudeni lapas nokriht, kuru tehwijs ir Seemel-Amerika un Mas-ſſija.

Otrâ schkirâ peeskaita tahs azelejas, kas arweenu paleek sakas, nekad lapas nenomeſdamas un kuru tehwijs ir ſihna un Japane. Wini seed ar ſilganeem, farkaneem jeb balteem seedeem un top wiswairak par Indijas azalejahm, *Azalea Indica* L. nosaukti.

Zaur ruhpiju fehllu audſeschannu un daschadu fugu apwaiskoschannu ir no schihm koti dauds un daschadas ſkaiſti seedoschas fugas zehlfchahs, no kurahm daschas seed ar leeleem kupleem, pilditeem seedeem un sawa pateesi wehrta kofchuma pehz ir no wiſeem stahdu draungeem koti zeeniti. Schee pee mums tikai stahdu namôs wislabaki ſdodahs, jo istabas faufais gaisſ teem ir par ſiltu un minu weselibai koti ſkaidigs. Sawâ tehwiſâ tee aug gar kalnu-upiſchu kraſteem, pa dalai leelako koku ehnâ un ir jau no 17. gadu ſimtena Ciropâ pasihstami. It ihpaschi is ſihnas dauds jaunâs fugas eewestas un tadehl ka no

ſcheem lehti ſehklas dabujamas, no kuraſm tee ir daudſfahrtingi audſeti, tadehl tad ari wiſu pehrwu ſkaiſtums un daſchadiba ir apbrihnojama.

Winu ſmalſas ſehklinas februari jeb merza ſahkumâ ſmiltainâ ſila-ſemê, eekſch lehsneem ſehflu podeem ſehjamas. Poda dibens fahrtingi un pilnigi ar poda gabalineem, tad ar rupju ſila-ſemi un beidsot ar ſmalſu ſemi japeepilda un kad ſehkla uſkaiſita, tad ſeme ar otra poda dibenu lihdseni peepaidama. Siltâ ſtahdu-namâ, gaiſchâ weetâ nolikti, no apakſchas zaur palikto ſchkihwiiti apleeti un wirſû ar glahſa-gabalu apſegti podi weenadi mitri uſtureſees un ſmalkee dihgli no ſauſuma nemaitaſees; ſaprotams, ka ſchee ſaules gaiſâ ruhpiigi apehnojami.

Tiklihdſ ka ſtahdini nezit auguſchi, tad tee ari ruhpiigi tahdâ pat ſemê un tâpat ari ſeklôs podôs pabeefi kopâ pahrſtahdami un pehz tam wiſlabak mehreni ſiltâ lezeklâ eeleekami. So labak buhs podu apakſchâs par to gahdats, ka ſlapjumſ war lehti noſuhktees un ari ja ſemi pametiſim gabalotu un irdenu, jo ſpirgtati maſee kozini augſ un kuploſees. Pirmâs deenâs pehz pahrſtahdiſchanaſ ſchee maſ jeb nemaſ naw jawehdina un pilnigi ja-apehno, bet tiklihdſ ka tee ar jauno pahrzilafchannu apradinajuſchees, tad ari teem derehs arweenu jo wairak ehnu pamaſnaht un pehz waijadſibas wehdinaht; bet jo mitraks gaiſs lezeklâ uſtureſees, jo preezigati ſchee augſ; tadehl rihtôs un wakarôs pahlraiſtit ir pee ſcheem nepeezeeſchama waijadſiba. It ihpaſchi ſauſums ſcheem ſkaldigs un darina uſ teem lapu-utes. Pirmâ waſarâ tee paleek tâpat kopâ augoſchi un ſemâ pee 6—8 gr. ſiltuma iſmitinati, otrâ pawaſarâ war nu tos waj nu katru ſewiſchki tahdâ pat ſemê maſôs podinôs jeb ari uſ to ſagatawotâ lezeklâ beſ podeem ſemê iſtahdit.

Mehreni ſilts lezeklis, kas uſ puſi taiſits no ſirgu mehſleem un lapahm ar 6 zol. beſu fahrtu ſila-ſemes pildits ir pehz apſtahdiſchanaſ ar logeem apleekams, kuwi kahdas deenas pehz ſtahdiſchanaſ nemaſ naw wehdinami, lihds maſee kozini ar jauno weetu apraduſchees. Ir ſchê par weenadu mitrumu un eeſahkumâ pilnigu apehnoſchannu jagahdâ, bet jo leelaki kozini aug, jo wairak tad ari tos zaur wehdinaſchannu pee gaiſa japeeradina un wakarôs, kâ ari rihtôs ar ſmalſu ſprizi wiſpahrigi ar leetus- jeb upes uhdeni japahlraiſta. Augusta mehneſi ſchee no ſemes iſnemti podinôs ſtahdami un tâpat eeſahkumâ ruhpiigi apakſch logeem paglabajami, lihds tee ſawôs podôs par jaunu atkal eeſaknojahs. Bai ari neweens nedomâ ſchos ſtahdus leelôs

podôs ſtahdidams jo wairak uſ augſchannu paſſubinaht; — arweenu tee weſelaki paliks un ſemâ labaki iſmitihs tahdôs podôs, kurdôs ſaknitehm tikai knapi ruhme peeteek.

Ari zaur ſtahdekeem tee pawairojami, ja derigâ laikâ to iſdarum un ja ruhpiigi kopeſs teem ſawu uſmanibu nowehlehs. Kad jaunee ſarini ſahk bruhni meſtees, tad ſtahdeklus taiſit tas iſbewigakais laiks. Julija jeb auguſta mehneſchôs winu pawaſara augums leekahs jau deesgan eebreedis un bruhns meſdamees apleezina ſawu pilnibu. — Tikpat jauni, wehl mihkſti, kâ ari jau zeeti, pawiſam eebreduſchi ſari, labpraht ne-eeſaknoſees, tâpat ari naw trefnee ſari, bet labak teemi un wahjaki preeſch ſtahdekeem uſteizami. — Kur ihpaſchi pawairoſchanaſ nami un ar teem ari waijadſigâ eetaiſe truhtſt, tur janem atkal tee paſchi lehsnee ſehflu podi. Kad ſcheem dibenâ $\frac{1}{2}$ zol. beeſa fahrtu podu gabalini nolikti, tad uſ ſcheem atkal fahrtu rupjas un beidsot plahna fahrtina ſmalſakâs ſmiltainâs ſila-ſemes ja-uſleek un pat wirſû wehl it plahni ($\frac{1}{4}$ zol.) ar iſmaſgatu ſmalſu grantu ja-apſedſ un tad wiſu pazeeti, lihdseni jaſaſpaida.

Zitus ſtahdeklus greeſhot eſam mahzijuſchees tos arweenu klahſt apakſch pumpurina greeſt, pee azalejahm tas ir weenlihdſ daudſ, kâ un kur tos greeſch, tee laiſch ſaknites tikpat pee pumpurina, kâ ari zitur; tadehl ſarineem 1 zol. no apakſchas lapinas ja-atgraiſa un ſchee tad beefi kopâ ja-eeſtahda, tâ kâ ſaru wirſgali ar ſawahm lapinahm ſemi no weetâs apſedſ. — Zabi buhs, ja podam ſemi pildot wehl lihds $1\frac{1}{2}$ zol. ruhme wirſû atlika, tad eeſtahditôs ſtahdeklinaus war lehti ar glahſa-gabalu apſegt, zaur ko tee weenadâ mitrumâ uſturahs. Ir ſcheem ir mehreni ſiltâ lezeklâ klahſt pee logeem weeta ja-eerahda un rihtôs, kad uſliktais glahſa gabals apraſojis, tad to arweenu ſkaidri ſauſu janoflauka, jeb ari to ſkaidrâ uhdeni janomaſgâ. Saprotams, ka ari ſchee pehz eeſtahdiſchanaſ tuhlit apleijami un wiſlabak ja to iſdarum zaur apakſchâ palikteem ſchkihwiſcheem. Behz kahdahm nedekahm tee buhs eeſaknojufchees, tâ tad wini ari ſemâ kopâ lihds pawaſaram ja-atſtahj un tâpat kâ ſehflu kozini klahſt pee logeem jamitina. Trefchâ pawairoſchanaſ wiſſe top pee teem wehl iſdarita zaur poteſchannu. Potejamais kozinſch top blaku noliktſ tam, no kura ſaru grib pawairot, un kad abeem kahdu zolu garſch greeſeens ar miſtanu un koku no abeem nodrahtſ, tad abas wainâs kopâ ſaſpeeſtas ar ſmalſu ſtipru luſku zeeti kopâ jaſaſeen. Saprotams, ka tikpat ſars kâ kozinſch zitadi neka netop eewainoti nedſ nogreeſti. Behz kahdeem mehneſcheem ſaweenotee kozini buhs ſa-auguſchi, tâ ka

tad uspoteto saru war jau us pusi no sawa zelma atgreeshot schkirt. Pehz 2—3 nedeku laika war atkal dšifaki eegreest un pehz wehl 2 nedelahm pawisam saru no sawa zelma atschkirt. Tikpat potejamà kozina wirsus, kad tas pawisam lihdseni atgreests, tàpat ari sara apakščas gals lihdseni nogreests, abi ar potwasflu apsmehrejami un potes sehjums, ja tas rahditos kozinà eespeedees jeb ari, ja saite buhtu šapuwuse, pazeeti wehl atjainojama. Merzà šaweenotus kozinus warehs augusta beigàs weenu no otra galigi schkirt, bet nefad to nebuhš us weenu reifi isdarit. Tàpat ari to ja-eewehro, ka šaweenotos stahdus, kamehr tee wehl naw schkirti newar wiš zilajt no weenas us zitu weetu; bet tee ruhpiigi no katras aiskustinaschanas grosschanaš 2c. pasargajami.

Tikpat stahbekkus kà potetas azalejas war otrà gadà tàpat apfopt, kà to jau preekschà pee sehllu kozineem mahziju.

Preeksch zelmeem jeb uspoteschanas janem praštakas fugas, kuras no sehllahm lehtakas pee-audseht, schihs buhs deesgan spehzigas smalkakahm fugahm bagatigi pahrtiku peeskapeht.

Wezeem azaleju fokeem jadod labi angliga, bet tomehr smiltaina seme. Sabakee azaleju audsetaji gandrihs weenprahtigi usflawè par derigu: $\frac{1}{4}$ daku šila-semes, kura meschòs sakrahjusees no šilu kruhmineem, preešchu un eglu adatahm; $\frac{1}{4}$ daku lapu-semes, wišlabaf no šlabahrscheem un turpat meschà sawahktu newis kaudsè puhdetu lapu semi; $\frac{1}{4}$ daku šarkanu, bruhnu, miškstu purwa semi un $\frac{1}{4}$ daku parupju upes smilti jeb smalku grantu; war ari kahdu masumianu peelikt fodrejus un smalki šagruhstu šwirgdu-akmeni (Zeldspat oder Gyps). Sabakais laiks winus pahrstahdit ir pehz noseedeschanas. Gekam pee ši darba keramees, lai us to ruhpiigi luhkojam, ka šausus podus jau preeksch pahrstahdišchanas labi apleijam. Sausu šaknupuduri jaunà, leelakà podà eeliktu, ar jaunū semi apbehrtu, newar pehz tam wairš kahrtigi mitrinaht; tadehl ka usleektais uhdenš ahtri eeshzahš jaunà semè un wezajam tad us ilgaku laiku jazeesch truhziba. Nweenu seme, bet ari lehta uhdena zaurišuhšchanahš poda apakšchà ir pee azalejahm wairaf ne kà pee kaut kura stahda eewehrojama; tadehl podam dibenà us paleelu zaurumu $\frac{1}{2}$ zol. beesu kahrtu masus podas jeb steegeku gabalinus ja-usber — ziti ari leek scho weeta rupju grantu — un kad pahrstahdamas šaknites wišapfahrt ar špizu kozinu paweeqli usplotas, tad schis tikai $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ zol. leelakà podà eeliktš ar prišchu semi pahrberams un seme labi zeeti peespeeschama. Šahrtiga lapu pahrlaišičhana un apehnošhana pehz pahrstahdišchanas

šcheem ir loti deriga; tadehl lai jaunus pahrstahditos fokus nefad nesteidsamees ahtraf dahrsà nest, lihds tee pateesi jau jaunà semè labi eesaknojuschees. Pawasara šausee wehji teem waretu pahrliezigi ahtri škahdeht; bet lezeklà jeb stahdu-namòš paturot mehš teem waram lehti mitru gaisu, ehnu un pahrlaišičhanu katrà wajadšigà brihdì nowehleht. — Wasarà dahrsà leekot Indeeschu azalejahm ir loti deriga paweeqli fokū ehna un pehz kahdahm nedelahm, kad tahš jau ar lauka gaisu apradinajuschahš, tad wari tahm wairaf rihta šauli nowehleht; bet pret pufšdeenas karsteem šaules štareem tahš jaapehno.

Winu isdoschanahš buhs un paliks kahrtigi nodibinata, ja tahš tikai ar leetus jeb upes uhdeni taps weenadi mitrinatas un ne padandš, bet ari nefad pamaš apleetas. Tàpat ari ir winas nepeezeschami wajadšigs tikpat namà kà dahrsà masakais katrà wakarà wišpahrigi pilnigi pahrlaištit un kreetni augoscheem kozineem, it ihpašči kad tee šahf pumpurinus taišit, ir ari wehl derigs weenu reifi nedekà ar mehllu uhdeni šaknes apleet.

Azalejas, kas wasarà dahrsà stahwejuschas, wajag jau septembera šahkumà seemas korteli eenest. Auktš, gaischš šambaris jeb stahdu-nams ar 4—8 gr. šiltuma ir winahm ihsti derigs. Šiltaki turetās tahš šahf augt un winu šarini tad istek teewi un neezigi.

Ja tahm kahdureif lapu-utes rahditos, tad schihs ar tabaku kwehpinot lehti aišdsenamas; tomehr ja azalejas augšchanà un saru gali wehl ir jauni un mišksti, tad šchee štipru kwehpinaschanu nepanesš; bet labaf buhs, kad no lapu-utehm apsehstas weetas ar Perseeschu kukainu pulveri (Insectenpulver) apkaiša. — Rudeni eebredušcheem šareem kwehpinaschana nekahdè.

Ja wehlamees azalejas us agru seedeschanu pamudinaht, tad ar to tikai buhs ja-eesahf nowemberi ar weseleem, jauneem kozineem, kureem jau redšami paleeli pumpurini. Širmàs 2 nedekàs šiltumu ja-ustur no 8—10 gr. un tad arweenu nedekàs laikà us 2—3 gr. šiltums japa-augština, lihds tas ihši preeksch seedeschanas 15—16 gr. usturams. Ne-apnikušči, kahrtigi pahrlaištot wehl teem zif warot gaisma un wehdinaschana arweenu wajadšiga.

Kad istabàs usseedejuschahm azalejahm seedu-pihschku štihsinas ar schkehri prahtigi isgraisam, tad seedi dandš ilgaki usturahš, tadehl, ka winu spehki top aiskaweti, pahreet us sehllinahm. Ar katru gadu top no schihm loti dandš jaunus fugas pee-audsetas un tahš, kuras mehš tagad pašštam, jau warbuht pehz kahdeem gadeem buhs pahr-

steigtas un par wezahn aismirstas; tadehl jau peeteef kad dahrsneeku zenu-rahditajôs iswehlamees few patihkamus.

Bambusa Schreb. Bambus needra, dona (Bambusrohr).

Inbeeschu nosaukums: bambos, bambu.

B. Fortunei fol. var. Fortuneš balti strihpotâ needre, isaug tikai lihds 2 pehd. gara, ar 5—6 zol. garahm un 1/2 zol. platahm lapahm. Lapas pabeesi ap paschu needri isdalahs un dod wisam stahdam jauku usflatu, tadehl to war wasarâ sahleenâ stahdit. Is Japanes.

B. Metake, no Siebolda ari is Japanes eewesta fuga, aug 6 lihds 8 pehd. augsta.

B. aureo striata Bgl., ar dseltenstrihpotahm lapahm augosch needru pudurs, kuram ari zitas lapas ir tikai sakas. Scho fugu Maksimowiz Peterburgas botanikas dahrsâ is Japanas pahrwedis.

B. viridis striata, saki strihpotahm lapahm un wehl dauds zitas fugas ir saknu puduri pahrdalot lehti pawairojami, aug katrâ augligâ semê. Zitas fugas no scheem aug lihds 10 pehd. garas un der ari silteem stahdu-nameem par koschumu, kâ B. arundinacea un latifolia. Oueu saknu puduri newar schkirt, tos war ari ar 1/2 pehd. gareem stahdekleem pawasara fîltâ lezeklâ lehti pawairot; ja needri sagreeschot katram stahdeklim widû atstahj lozeckla weetu.

Bignonia L. Taurseede (Trompetenblume).

Pehz Jean Paul Bignona, kahda 1773 † bistapa, kuresch bija leels dabas sinibu zeenitajs.

B. capreolata L., tihtinu-stahds is Wirginijas. Ar lihdsenahm, spihdoschahm lapahm, ahtri augots, tas ir ihsti wehrtis audseht aukstôs stahdu-namôs; neween lehtas apkopschanas, bet ari skaisro, farkano seedu dehl.

B. lindleija, taurseede is Buenos-Ayres. Birmai lihdsigis, ar pahrotahm lapahm, kurahm wirsgalâ pee-aug dakshinai lihdsigas stihgas, kas tur, kur tahs tikai augdamas peedurahs, tuhlt ari apstinahs un tâ tad stahda kahpschahu (tihpschanos) paweizina. Wina seedi parahdahs pa diweem wiswairaf sahnu-saru galôs, eesili-sarkani, strihpoti, garai taurei lihdsigi.

Wisi schihis fugas stahdi atronami Amerikas meschôs un ari pee mums audsejot pagehr brihwibu saknehm un sareem; tamdehl schee wislabaf sawu jaukumu parahda, ja winus war stahdu-namâ bes poda semê stahdit un teem gar kahdu seenu ruhmi eerahdit. Mahlota lapuseme, kurai kahda dala koka-semes un granta peemaisita winahm labi patihf. Winu sehklas smiltainâ semê eesehtas, fîltâ lezeklâ pawasara paturetas lehti dihgst un ir stahdekki labpraht eesaknojahs.

Bouvardia Salisb. Buwardija.

Pehz Karla Bouward'a, kuresch bija Ludwiga XIII. nama-ahrsts.

B. alba plena, baltâ pilnseediga un

B. leiantha Bth., ar farkaneem seedeen, ir koscha stahdu-suga ar mihksteem sareem, gavenahm lapahm un kuplu stahwu un saru galôs ar leelu seedu puduri. No schihm pirmahm fugahm ir zaur seedu apwaiskoschahu koti koschas fugas zehluschahs, tadehl schihis tad ari no katra puku drauga ihsti zeenitas. — Wasara dahrsu dobês jeb ari podôs audsetas schihis seemâ fausi, pagraba jeb aukstâ istabâ war

ismitinaht. Aprili weselahs saknes no poodem isnemtas janotihri un pehrnaja gada augumi pehz leeluma us 2—4 pumpurineem apgreeschami. Smiltainâ lezeckla un lapusemê, mehrenôs podinôs cestahditas saknes wislabaf eesahkumâ fîltâ lezecklâ ja-eeleek un no eesahkuma it maf un prahtigi ja-apleij. Augschanai peenemotees ari leeschahu pehz wajadfibas japawairo un pee isdewiga gaisa jawehdina, lai sari nepaleek par mihfstu un islutinati. Maija beigas war winas augligâ dahrsa semê istahdit un tad ari arweenu pilnigi apleet. Labi apkoptas tahs jau junija sahlf seedeht un seed tad ne-apnikuschî lihds wehlam rudenim.

Rudeni pahrstahditas un seemâ fîltaki turetas tahs jau agrâ pawasara sahlf seedeht. Winu trefnas saknes pawasara ihfôs gabalinôs sagraifitas, smiltainâ lapusemê stahditas un fîltâ lezecklâ eeliktas ahtri ween sahlf augt un katrs saknes gabalinsch fewischki eesaknojees un podinâ cestahdits usaug ahtri par kuplu seedetaju. Jaukafahs fugas, kâ: B. hybr. fl. pl. Triomphe de Nancy, Sang Lorrain un V. Lemoine ir pilnseedigas un koti jaukas. Wezafahs un it jaukas fugas ir: Bow. Alfred Neuner baltseediga, corymbiflora leiantha compacta farkanseediga un w. 3.

Brugmansia Pers. Brugmansia.

Nosaukta pehz Ser. J. Brugmans † 1819, dabas sinibu profesora, kas ari bijis Napoleona I. nama ahrsts.

B. candida Pers., baltseediga is Peru. B. (Datura arborea L.) aug 10—12 pehd. augsta ar karajoscheem leeleem balteem, smarshigeem seedeen.

No stahdeem lehti pee-audsseti tee ahtri aug un ja teem trefnu lezeeku semi, arweenu leelaku podu un pareti trefnu lehjumu pasneeds, tab sçee parahda septemberi un oktoberi sawus leelos seedus. Sargatâ labâ saulgoşê war winas ari wafarâ dahrsâ, trefnâ mehslu-semê stahdit, bet tad jau augustâ atkal poddôs eeleekamas. Seemâ dsestrâ istabâ 2c. lehta ismitinaht; ja augşanai beidsotees, winas zil warot faufas usturam.

Wairak zeenita no şçihm ir weena şuga ar dubultu, newis pilnu seedu. Bapira tuhtai lihdsigi 1/2 pehd. gari 2 seedi aug kâ weens eekşç otra eebahsti un tadeht deesgan kosçi.

B. arbuscula Hort. B. bicolor Pers. jeb B. sanguinea Don. ir preeksçejai lihdsigi semaki augošçi stahdi, kuru seedi ari balti jeb dsekteni strihpoti.

Camelia L. Kamelia.

Sinnê şço stahdu wispreeksç 1730 pahrweda is Japanes us Giropu un nosauza to pehz iesuita Jura Camelius.

C. japonica L. Japaneesçu kamelia. Japanê, Pihnâ un Koshinçhinâ şawwakigi augošç, zauru gadu sakşç kruhmş, ir tagad wişas semês koti şlawens un zeenits koks, kuru şkaistuma şinâ waram rosei list blakam; tik şkahde, ka winu apbrihnojamam seedu-kosçu-mam truhşt patişkamâ şmarşça.

Birmahş kamelijas seedeşa tikai ar weentahrşçhem seedeem; bet wina kosçums mudinaja angu-draungus us ruhpiçu apwaisloşçanu, un uszihtigu kopsçanu, kurai nu par şlawu dauds un dasçadâş şkaistâş pilnseedigas, raibi-sarkani, balti, tumşçi un gaisçaki seedoşças şugas leelakâş dahrsneezişas şimteem top şkaititas un leeliski audsetas. Bateesi apbrihnojams dabas şkaistums eekşç teem redşams, kad februarâ jeb merza mehnesçdôs kahtigi apkoptâ kameliju namâ, no zeetas seemas, şala un şneega mukdami, ee-eijam. Us tumşçi sakahm, şpihdosçahm lapahm lepojahş gresni un ne-isteizami şkaisti, leeli, kupli seedi, leeleem roşçu seedeem lihdsigi, dasçadâş pehrwês. Wişas wina ihpaşçibas un seedu laiks ir deesgan wehrigi, katra stahdu-drauga mihlibu eemantot jeb us fewi greest.

Japanes un Pihnijas meşçdôs augošç stahds ari pee mums meşça semê jastahda, lai gandrihş katrs dahrsneekş tahş zitadâ semê stahda. Jo wairak eewehrota un pee mums wineem teizama seme ir melna mauru (purwa) seme ar rupju meşça lapu-semi, mahlu un rupju şmilkti maişita. Stahdot tikai us to lai luhkojam, kozineem ne it leelus podus nemt, par weizigu uhdena zaurşuhşçanos peeklahjigi

gahdaht un semi tikai gabalinôs şalausitu, rupju ne wis şmalnu nemt. Wislabak darisim kameliju semi zaur parupju resti ismest, lai şmal-kumi atstahj un rupjumus lai tikai preeksç stahdişçanas leetajam.

Babakais laiks winas pahrstahdit ir pehz noseedesçanas, tas ir merza jeb aprika mehnesçdôs; jeb ari pehz pirmâ auguma eebreesçanas julijâ. Saunus kozinus war katrâ gadâ, bet tikai tad pahrstahdit, kad podi pilnigi peesaknojusçees un kad wahja augşana şahş rahditees. Bezakeem kokeem arweenu leelus traufus dodot, tos gan us kuplu augşanu pasçubinaşim, bet tee tad tik bagati neseedeşs.

Bahrstahdamos podus preeksç stahdişçanas tâ ja-apelej, ka şaknu pudurs teem nebuhtu ne par şlapju, nedş par şausu. Tikai no kahtigi mitras semes ir lehti şliktas şaknites isgraisit un wezo neberigo semi atłupinaht, kamehr şausa seme isiršt un şlapja nekahrtigi şakese.

Podi, kurdôs ziti stahdi augošçi, ir ar asu birşti şkaidri ismaşgajami, jauni podi kaşdas ştundas preeksç tam uhdeni eemehrçami un pehz tam, kad sçee no uhdena isnemti leelumâ apşçuwusçi, tad tikai stahdişçanai leetojami. Pilnigs poda zaurums preeksç stahdişçanas ar labu kahtinu poda gabalineem apleekams.

Pastahwigi şakeem un augošçhem stahdeem nekâş naw tik şkahdigs, kâ kad winu şaknehm jazeesç nekahrtigs şausums jeb ari şlapjums, tadeht pee kamelijahm us to uszihtigi jaluhko, ka winas weenadi usturam pee lehna, pastahwiga mitruma. Kâ jau wişus podu stahdus wafarâ ihpaşçi pee şilta, şausa laika der tikai leet wafarâ, kad jau şaknes un seme şahş atdsist, tâ tad ari şçihş nekad naw lejamas deenâ, kad seme no şaules stareem şafilbita, bet tikai weenigi wafarâ. Turpreti seemâ leesçanu atkal wairak rihtôs ja-eegrosa, lai ar uhdeni şaknehm peewestais dsestrums deenâ lehni eesilšt. Zaur nekahrtigu şausumu nokriht pumpurini, pahrleezigâ şlapjumâ eepuht ahtri jaunahş şaknites, it ihpaşçi rudendôs. Kas derigu şlapjumu şawahm kamelijahm nenoprot, lai tahş labak ustur mitras, ne kâ şaufas. No kaşdas wainigas şaknites zelahş stahdam mafaks launums, ne kâ kad zaur pahrleezigu şausumu nokriht pumpurini un gaibitais kosçums tad us wişu gadu eet bojâ.

Bawafarâ pehz noseedesçanas, kad gaisç stahdu-namôs jeb istabâş wafaras şiltumam peenemotees paleek arweenu şaufaks, mums nebuş aismiršt, ka kamelias ir meşça stahds, kam mitrums arweenu derigs; tadeht ir derigs, kameliu namôs par mitru gaisçu ruhpetees, şarus un lapas pahrłaishtot un zaur to dabisko leetu un rasu pa dakai atlihdsinaht. Preeksç pahrłaishtişçanas lai katru reiš tikai nemam

leetus- jeb upes-, bet nekad kakkotu akas-uhdeni. Pawafarâ, kad zitus stahbus dahrsâ nesam, wehl teem maijâ daschreis asi, fausi wehji un aufstas naktes japazeesch; kamelias to ari gan pazeestu, bet wianu patlaban aismetuschees pumpurini zaur to lehti panihktu; tadehl schihs tikai tad buhs dahrsâ nesamas, kad wianu pumpurini pilnigi strana leelumâ. Tikai junijâ un julijâ buhs schee to leelumu safneeguschi un tad ari laukâ isnesti wairs nenokritihs, ja zita nekahrtiba tos ne-aifnems.

Kameliju tumshi sakahs lapas ir wianu koschuma leelâ daka, tadehl scho mums ari jaluhko arweenu uftureht. Dahrsâ leekot lai to zeeti eewehrojâ, winas no pufsbreenas faules pasargah, waj nu zaur apehnochanu jeb wislabat zaur kofu-ehnu. Nepezeeschami ir pirmâs 3—5 deenâs laukâ isnestas kamelias ehna nolikt, lihdi tahs ar brihwu gaisu apradinajuschahs. Winas war ari zauru wasaru waj nu istabâ jeb stahdu-namâ patureht, kad tikai zitadi tos peeklahjigi apkopjam. — Septempera eesahkumâ dahrsâ isnestas kamelias atkal jafawahk seemas kortelt; bet eekam to daram, lai podus, lapas un kozinus kahrtigi notihrijam. Ar mihktu birsti, wilnas lupatiuu jeb ari ar saka kahjini, kurai nagi islausti, war sarus un lapas nomasgah. Seemâ tahm daschreis zaur fausu gaisu, filtumu jeb peepeschu wehdinaschânu ronahs lapu-utes zc., — tahs ar plahnu seepju-uhdeni nomasgajamas; tâpat ari ar lapu-tabaku kwehpinot tahs war lehti isnihzinaht. Dauds tahrpi poda semê faknehm skahdigi. Ar it plahnu tabaka uhdeni apleijot drihs pehz tam tahrpi us semes wirsu isleen un ir tad lehti ispostami. Skudras, kas jaunahm lapinahm daschreis skahdigas, war lehti aisdihht, ja podu kahdureis ar tahdu uhdeni apleijam, kurâ nesahlitas siwis tihritas; jeb ari kahdu moschus stahdinu tē klahtumâ noleekam.

Zai gan kamelijas war seemâ bes kahdas wainas dsestri mitinaht, tad tomehr labaki tee arweenu isdosees, ja teem nakts filtumu 5—6 gr. un deenâs 8 gr. ufturefim. Masaks filtums kurinot pawairojams, leelaks atkal wehdinot pamafinams.

Ja gribam lai kamelias agrak seedetu ne kâ wianu ihstais laiks, tad tahs wasarâ ihfaku laiku preeksch tam dahrsâ, un pawafarâ ilgaki un filtaki stahdu-namâ japatur. No winahm waram ari ar prahtigu apgraisichânu patihkamu stahwu lehti usandseht, waj nu par spaleeru-, krona- jeb piramidu kozinu. Wisderigais laiks winas schai sira apgraisit ir septemberi, tad pumpurini wispahrigi eebreedschi un augschanâ apstahjuschees, kamehr pawafarâ greeschot us dascha zereta

zeretu pumpurinu isdoschanos welti gaidifim un zaur to sawu noluhku pilnigi nesasneegfim.

Istabâs kamelias ar leelaku usmanibu apkopjamas. Putekli, faufais gais un filtums tahm drihs wianu weselibu aprok; tadehl te winahm arweenu putekki janoslaufa, zit warot dsestrâ un gaischakâ weetâ janoleek un ari ar tahdu uhdeni ja-ableij, kas istabâ stahwedams to paschu filtumu safneebfis. Wislabat winas isdosees starp dubult-logeem, kur tahm dsestraks, mitraks gais buhs jo patihkams un kur ari wiani dauds ilgaki seedehs.

Neween skaidrs leetus-uhdens wianu augschânu, pumpurus un seedus loti spehzina un pawairo, bet ari pareti pasneegts trekus lehjums teem ir ihsti derigs. Plahns mehflu-uhdens, bet wehl labat weegls fahrms no malkas pelneem tahm ir anguma-, seedu- un pumpurulâikâ 2 reis nedekâ pasneedsams; bet seemas mehneschôs lai tikai paleekam pee skaidra uhdena.

Kamelias top pawairotas no sehklahm un ari no stahdekeem, bet jo isdewigaki zaur poteschânu, sarinu blaku peeleekot, jeb zaur atwasinaschânu (Ab lactiren), kâ to pee azalejahm mahziju. No sehklahm winas andseht ir pee mums pawisam nepateizigs darbs. Ar leelu isweizibu nodarbojahs Italija gar kameliu andschânu, kur tahs tâpat kâ mihsu angku-kofi top leelifti dahrsôs audseti; tadehl tad ari no tur mums top peewestas dauds un daschadas fugas.

Mihsu leelakâs dahrsneeziabâs top tahs wiswairak zaur stahdekeem ar labu sekmi pee-audsetas. Agrâ pawafarâ, eekam augschâna modusees, ar 2—3 pumpurineem greehti sari top minetâ smiltainâ kameliu semê stahditi un filtâ lezeklâ pee 20 gr. filtuma ar glahsu apsegti, weenadâ mitrumâ un filtumâ uftureti un kahrtigi apehnoti. Sarinam wisas lapas ja-atstahj un greeeens apakschgalâ jagreesch klahht un preti pumpurinam. Zitadi ir tas uszihtigi ja-eewehro, kas pee azaleju stahdekeem minehts. Pirmâ wasarâ paleek stahdekki tâpat kopâ, otrâ pawafarâ tos katru sewischki masôs podinôs japahrstahda un atkal filtâ lezeklâ eeliktus us pastahwigu augumu japaschubina.

Wisas no C. japonica zehluschahs fugas aug lehti no stahdekeem un kad nu no tahm ari daschadi seedi eeguhti, tad ari schihs, tâpat kâ ari zitas prahtak augoschas fugas pee mums jo wairak eewehrojamas. Kameliu daschadas fugas schê peemineht buhtu weltiga kaweschânahs, tadehl ka katrâ dahrsneeziabâ dauds jeb mas atrodam zitadas fugas un katrs audsê tahdu, kahds seeds tam labak patihk jeb kahdu tas no klahtejas dahrsneeziabas war eeguht.

Calceolaria L. Kurpite (Pantoffelblume).

No calcæus, kurpe, tupele.

Winu dšintene ir Tšhili un Peru un zitahm fugahm ari wehl fiktaka Amerika; ir mišksti ween- jeb diwgadu stahdi, ar gaischi sakahm garenti platahm lapahm un mišksteem kahteem, kuras zitai fugai ir lihdsenas, zitai robotas un willotas. Seedi tahm ir dšelteni, balti jeb šarkani un aug saru galōs, leelōs jeb masakōs kekarōs.

Wišas tagad dahrsdōs pašhstamas fugas ir zaur apwaišlotahm sehklahm eeguhtas un ir redšamas dauds un daschadas, škaiſti raibās un weenkahrtigās seedu pehrwēs. Breekšch dahrsu dobehm ir loti jaukas un isturigās pee apfopšchanas diwgadigahs kalzeolarijas, kuru seedini lai gan masaki, tomehr deesgan jauki un panesš muhsu gaisu. Bet jo wairak der stahdu-nameem un istabahm par leelako jaukumu weena gada kalzeolarijas, kuru seedi dauds leelaki un apbrihnojama kofchumā katra stahdu drauga labpatišchanu eemanto.

Kalzeolarijas isdobahs tahdās semes dakās, kuras škaidrs ar mitrumu pšdits gaisš, no kalnaju un juhras wehšeem pahrstaigahs; turpreti winu isdošchanos loti aiškawē katrs šausš gaisš un wehšch, kuresch par išschuwuſcheem semes strehkeem puhsdams semi un stahdus kaltē.

C. rugosa Rz. ir ta wezā, pirmā fuga, no kuras zehluſchahs wišas diwgadigās, ar zeeteem kahteem augoſchas, daschadās seedu pehrwēs. Šchee aug 1½—2 pehd. augsti, ar pazeteem kahteem un mišksteem maš lihpiģeem šaveem. Pirmo dšelteno seedu weetā tagad zaur ruhpiģu audšnaſchanu eeguhti kofchakee raibi seedi, no kureem wehl katrā gadā peenahš jaunās fugas. Winaš ir lehtas tikpat no sehklahm, kā ari zaur stahdekkeem pawairot. Pirmā ir eewehrojama, ja gribam jaunās fugas daschadās seedu pehrwēs eeguhtees, turpreti ar stahdekkeem waram lehti papulžinaht zeetkahtigahs kalzeolarijas tahdās pehrwēs, kahdās jau ešam eegahdajušchees. — Stahdekki no ſcheem wišlabak išdošees wehlā rudeni, kur mitrais un dšestrais gaisš winu audšelibu loti weizina. Dabi šmiltaina, irdena šila=seme, dšestrs un gaisch stahdu=namš un mehrena apleešchana ir wišš, kas winu augšchanu paškubina. Seemā 3—4 gr. ſiltums tahm peeteek un kad nu pee tik lehna ſiltuma stahdi ari reti pawišam išschuhšt, tad ari leešchana tahm tikai wišwaijadšigakā brihdi pašneedsama. Šlapjums tahm seemas mehnešchōs ſlahdigš, bet ilgaku laiku ſtipri ſauši stahwot, tahš top no lapu=utehm apšehštās.

Februari jeb merzā eeſaknojušchees stahdekki pahrstahdami mehrenōs podinōs, ar puššpuwuſchu lapu=, welenu= jeb ari šila=semi, kura

ar rupju šmilti ſamaſita. Pawašara ſaulei, ſiltumam un augšchanai wairojotees, waijag ari pee ſchihm leešchanu pawairot. Toš stahdus, kuras domajam dahrsa dohēs stahdit, toš arweenu wairak wehšdinot pamasaſam pee gaisa japeeradina, jo peepescha maina ſcheem it ihpaſchi ir ſlahdiga.

Weengadigahs kalzeolarijas, kuras muhsu laikōs tā ſakot, par jaunmodes puši pazeltas, ir no wezahš

C. pendula Sw. zehluſchahš, ir katrā gadā no sehklahm pee=audšejamas. Julija mehn. ir tas ihštenais laišš ſmalakahš sehklinas eeseht. Plakans sehklu podš, ar uš puši ſamaſitu rupju šila= un lapu=semi, kurai 6ta dala rupja šmilte peejaukta; ir peepildams un seme weenadi nolihdšinama. Saprotams, kā poda apakšchā par kahrtigu uhdena zaurlaišchanu ruhpiģi jagahdā. Šmalakahš sehklinas weenadi semes wiršū uškaišamas, weegli peepšaidamas un ar plahnu weeglu ſuhnas kahrtinu apšedšamas. Pehž tam, kad podš ar šmalķu špriži weegli aplaištis, tas ar glahju apklahjams un tad wišlabak mehreni ſiltā lezeklā eeleeekams. Apehnot un kahrtigi pahrlaištot ſmalķahš sehklinas pee weenada mitruma ja=uštur. Suhna uš to ir deriga, lai leiĵot sehklinas ne=iſškalo un seme tik ahtri ne=iſschuhšt; bet ap=ehnošchana pee ſaules gaisa un weegla pahrlaiſtišchana wišlabak rihtōs pehž waijadšibas išdarama. Kad stahdini trešchās lapinās, tad toš atkal tahdōs plankanōs podōs un tai paſchā semē uš zola tahkuma japahrſtrahdā, turpat atkal janoleek un pirmās deenās naw jawehdina, lihds iſkuſtinatahš ſaknites augšchanā ſahš darbotees. Tē tee nu atkal tik ilģi paleek, lihds stahdini ar ſawahm lapahm weenš otru ſakto=

pahš; tad tee tikai katrs ſawā podinā un tahdā semē, kā pee *C. rugosa* mahziju, pahrstahdami. Stahdot eewehrojams, kā toš tikai lihds lapinahm semē eeleeekam; dšikaki stahditi tee ahtri lihds ar semi nopuhšt.

Šekams ſals rudeni ſahķahš waijag jau kalzeolarijas stahdu=namā eenest, gaischā, ſaušā weetā ſlahht pee logeem nolikt, kur toš pee katra peenehmiga deenas ſtundina war kahrtigi wehšdinaht. Februari jeb merzā buhš ſchee atkal tiktahš eeſaknojušchees, kā toš ½ zol. leelakā podā leekot ar priſchu

C. hybrida grandiflora, raibi un ſtrišpoti.

semi waram pahrstahdit. Pehz kashdahn nedekahn, kad podi atkal peefaknojuschees, tad pahrstahdischana wehl tàpat atjaunojama, lihdif tee jau sahlf laist seedu kahrtus. Pawafara mudrakâ augfchanas laikâ un lihdif pat seedefchanai waram tahm masakais nedekâ reisu mehflu uhdeni pasneegt; bet seedot teem pehz waijadsibas tikai skaidrs uhdens ja-usleij. Gandrihs wiseem stahdeem patihf un paslubina wina labu isdoschanos, kad teem wispahrigi derigâ laikâ sarus un lapas pahrlaiista; bet kalzeolarijahm lai to nekad nedaram. Lapu pahrlaiistifchana scheem ir par skahdi un ne par labumu; ar podu-semes apleefchanu teem lai katrà atgadijumâ peeteef. Ir sehllas no teem lehti audsejamas, ja us to ihpaschi dseltenseedigos stahdus ar tumschiseedigeem apwaislojam un seedu laikâ schos seedus no katra mitruma (lectus un raras) pasargajam. Zenu-rahditajôs jauno laiku labakas fugas katrs war pehz wehleschanahs ismekletees.

Ceanothus L. Keanotus (Säckelblume).

Greeki nosauza weenu dabichu fugu par keanothos, tomehr wina naw schihm nema lihdifiga.

C. floribunda H., bagatseedigs kruminsch is Kalifornijas, beeslapots, ar spihdoschahm garenahm lapahm, skaiisti fileem seedeem, kuri parahdahs saru galôs garâs wahrpâs.

C. thyrsoiflorus, pirmejam lihdifigs, ar gaischakeem seedeem un pastahwigi sakahm lapahm. Zaur apwaislofchanu pee-audsetas no sehllahm daschadas skaitas fugas. Dsestrâ istabâ lehts mitinaht un no stahdeekem, kâ ari sehllahm weegli pawairojams. Wasarâ bes poda dahrsâ stahditi seed bagatigi un der katram dahrsam par jankumu.

Centaurea L. Rudspuke (Floedenblume).

C. candidissima Lan., is Sizilijas un Seemel-Amerikas. Smalki skalbitas, sudrab-baltas lapas, top dahrsôs starp tumschlapoteem stahdeem stahdits; peeder pee rudspuku fugas.

C. Clementi Bois. un C. gymnocarpa Mor. ir preekfchejai lihdifigas un top tàpat dahrsôs leetatas.

Lai gan winas katrà pawafarâ no sehllahm lehtas pee-audseht, tomehr seemâ ismitinati, podôs audseti jauni stahdi pawafarâ dobës stahditi, usaug wasarâ daudf pilnigaki. Ari no stahdeekem augusta mehnesi lehti pee-audsejami.

Chrysanthemum L. Wihburne (Wucherblume).

Salkits wahrs is „chrysos“ selts un „antheumon“ seeds.

Is dseltenseedigahm ir wifas zitas fugas zehlfuschahs.

Ch. indicum Th. Indijas frisante, ari saukta: Anthemis artemisiaefolia W., jeb pyrethrum sinense S. — Stahds aug 2—4 pehd.

augts, sarots wihburnehm lihdifigs, sakas skalbitas lapas ir apakfchpufè pelefi sakas. Bildits seeds ir mehrenam asteru seedam lihdifigs, daschadâs pehrwes. Winas eedalahs 2 schfirâs: Augsti un semi augofchas. Katra no schihm ir beesgan eewehrojama un sawâ sinâ ari jauka, it ihpaschi tadeht, ka winu seedu-laiks eekriht oktobera — dezembera mehneschôs.

Batihkamas fugas ir ja-apgahdâ no dahrsneekem. No sehllahm audsejot isnahf wairaf tuffschseedes; tadeht stahdus ja-eegahdâ. Pee wehlâ rudeni seedofcheem zelmeem sadihgst daudf atwasas, no kurahm schihš weegli pawairojamas. Wasarai beidsotees jasagreeesch no saknu ataugahm pirktu gari stahdekki, jastahda smiltainâ lezekla semè un wifu to ja-eewehro, kas jau pee ziteem stahdeekem mahzits. Istabâ pee loga, dsestrâ lezeklâ jeb stahdu-namâ gaischâ weetâ nolikti tee lehti eefaknojahs. Merza sakumâ waijag winus pahrstahdit katru sawâ 4—5 zol. platâ podâ, trefnâ mehflu semè, kurai smilte un sabersfi kalku-akmeni pa dakai peemaisami. Tiklihdif ka tee nu dsestrâ weetâ gaischi stahwedami sahlf steeptees garumâ, tad ari newaijag aismirft teem galotnes nograisit jeb nokneebt, lai wini augot sarôs kuplojahs. Ja stahdekki rudeni netapa taifiti, ja ruhmes deht to nedarifam, tad war ari pawafarâ no rudena atliktos wezos zelmus ar jaunahm atwasahm ispofit, no wezas semes tihrit, tà pahrdalitus ka 2—3 atwasas paleef kopâ, katru sawâ podâ pahrstahdit un tàpat apfopt kâ stahdeklus.

Maijâ derehs winus dahrsâ list un podus semè eerakt. Dihdf junijam newaijag aismirft wiau saru galus wehl arweenu nokneebt. Sebat, tiklihdif ka saru galôs sahlf rahditees seedu-pumpurini, tad saru gali wairs naw janomaitâ, bet nu stahdi beidsamo reisu wehl leelakôs podôs japahrstahda. Trefnâ semè pahrstahditi un 2 reis nedekâ ar mehflu uhdeni apleeti tee kahrtigi kuplosees un beidsot bagatigi seedehs. Ari newaijag aismirft tos pee derigeem meetineem kahrtigi peefaisiit, sarus pehz kahrtas isdalit un tiklihdif ka rudeni flapjaks gaisf eestahj, tad tos ari no lectus japasargâ.

Otra audsefchanas wihse ir, winu isdalitus zelmus pawafarâ dobè stahdit un augusta sakumâ kupli auguschos sarus, kâ leekstomus blaku noliktôs ar trefnu semi pilbitôs podôs ee-audseht. Sari podâ eelekti ahtri un lehti eefaknojahs un war winus pehz tam no zelma atgreetus tàpat apfopt kâ pirmijos. Is schahdu wihfi dabufim semus un kupli seedofschus krumimus.

Chrysanthemum fl. pl.

Kad pumpurotus pagarus saru galus augustâ nogreestus 3—5 gabalus mehrens podôs eestahdam, tos tâ kâ zitus stahdeklus, eefahkumâ apakš logeem, sebat tâpat kâ zitus apkopjam, tad eemantojam loti jaukus masus kupli seedošchus krukminus. Bilde rahda pilditu seedu.

Bes preekščâ minetahm Indijas semahm un 3—4 pehd. augsti augošchahm sugahm wehl ir ari wehrtas eewehrot is Japanes eewestâs skaiestas sugas. Seedi ir bal-tâs, farkanâs, dseltenâs z. pehrwês.

Cineraria L. Zineraria (Mischenpflanze).

No „cinis“ pelni, tadeht ka zitai sugai lapu apakšas ir skaiesti peletas.

C. hybrida W. Zaur sehflu apwaisloščanu dauds un daschadas sugas top dahrsneežibâs no schihm audsetas; bet jo wairat tagad eewehrotas:

C. hybr. grandiflora, leelseedigas, skat. bild., un

C. hybr. grandiflora fl. pl., piluseedigas, daschadâs pehrwês.

Cineraria hybr. grandifl.

Winas aug ar paleelahm stuhrotahm, willo-tahm lapahm, 1—2 p. angstas un mihtsto saru galôs parahdahs plati seedu puduri, wisfkaiestas, raibâs un weenkahrščas seedu pehrwês.

Maija beigâs jeb junija sâhkumâ ir labakais laiks winu sehklas plakanôs sehflu podôs jeb kastitês labi smiltainâ lapu- un lezektu-semê eeseht. Us nolihdsinatu poda semi smalkas sehklinas weenadi un ne it beesti ja-uskaiša, ar sausu poda dibenu jeb ar kahdu dehliti sehklas ar semi weenadi un weegli japeespaida un ar plahnu

kahrtinu smalkas kuhnas ja-apseds. Behz apsehščanas to paschu zeeti ja-eewehro, ko pee kalzeolariju sehflu-podineem mahziju. — Tiklihdî ka stahdini pehz pirmahs pahrstahdiščanas paprahwi auguščî, tad wislabak šcheem kahdâ tukščâ lezellâ un minetâ semê weeta jasataiša un šchee tē 10 zol. tahkumâ jasastahdâ. Pirmâs deenâs prahtigi apleeti un apehnoti, tee ahtri atkal sâhks augt, ja tos it ihpaschi weenadâ mitrumâ ušturehs. Tikpat sausums kâ flapjums ir zinerarijahm loti skahdigš, tadeht logus wirsûaturedami tahm waram apehnojot faules karstumu masnahht un semi weegli uštureht pee pastah-

wiga lehna mitruma. Kad augustâ kosčas deenas, tad logi pawisam ja-atnem; jo it ihpaschi dsestrâs rafotas naktis winu augščanu loti weizina. Tikai pee pastahwiga leetus tahm logi ja-usleek, no nesahlehm kahrtigi jatihri un ja seme nebuhtu deesgan spehzigâ, tad pareti ar mehflu uhdeni ja-apsleij. Septemberâ sâhkumâ zinerarias pehz leeluma peeklahjigôs podôs ja-eestahdâ, pirmâs deenâs lezellâ apakš logeem, bet sebat atkal bes logeem tik ilgi dahrsâ japamet, lihdsi no naktis salnahm naw jabaidahs.

Zai gan winas siltumu nefahro un seemâ pee 3—4 gr. siltuma wislabak ismiht, tad tomehr wismasakâ rudena salna winu lapas samaitâ un tadeht no naktis salnahm rudeni ruhpiigi japasargâ. Waj nu stahdu-namâ jeb dsestrâ istabâ winas seemâ mitinam, wisur tahs jaleek zif warot klahht pee logeem un tâ ka lapa otu lapu nefasneedi. Beesti kopâ stahwoščahm zinerariahm ahtri lapu kahti un ari lapas sâht puht un tad ari winas nekad tik kupli neseedehs.

Februari derehs wehl tos podus, kuzi rahditos par masinu un stipri peesaknojuschees, leelakôs podôs un tahdâ pat semê pahrstahdit, zaur ko mantosim kuplakas seedetajas.

Sehklinas no wisfkaiestakeem seedeem eekrahjamas un tadeht tahdi seedošchi podini pee saules gaisa ja-apehno un arweenu stipri jawehdina. Lapu utes, ja gaditos, war lehti ar tabaku kwehpinot aisdstht.

No wezahm noseedejuschahm zinerarijahm war ari stahdeklus taift un no faknu atwasahm jaunus stahdus tahdâ pat wisê pee-audseht, bet šchee nekad tik kupli un kahrtigi neseedehs, ka sehflu stahdi un no sehklahm audsejot ari dabujam arweenu jaunus un skaiestas seedu pehrwês.

C. maritima L., juhmalas zineraria (Senecio Cineraria D. C.) gar widus-juhmalas akmenoteem un flintaineem kraskeem augošch stahds, ar paleelahm balti pelekahm lapahm, top pee mums dahrsôs stary bruhn-lapoteem stahdeem lapu-stahdu dobês isleetats. Winai patihk smiltaina, akmiota seme un laba saulgoše. Winu dseltenee seedi top mas eewehroti. Zaur sehklahm lehti pawairojama un seemâ dsestrî ismitinati stahdi pawasara derigi dahrsâ stahdit.

C. cruenta Her., farkan- un dseltenseediga, ar pušapakahm, robotahm lapahm, kuzahm apakšpuse farkani bruhna. Seedi gaischi un tumšchi farkani, leelôs pudurôs un ar patihkamu fumaršču. Winas isdobahs tai paschâ pee pirmahm minetâ semê un ir tikpat no sehklahm, kâ ari no faknu ataugahm lehti pawairojamas. Teh-wija Teneriffa.

Citrus L. Zitronafoks (Citronenbaum).

Wina nosautums esot zehlees is Afritas.

Schai derigai fokū ziltei peeder dauds un daschadas fugas, kuras wifas fadsihwē par orangschu (Orangen) jeb ari pomeranzu-kokeem top dehwetī, lai gan stahdu-finiba winus noschkir daschadās nodalās.

Zitronu fokū peeder pee skaisakeem un derigakeem dabas jaukumeem, lai gan tee tagad pee mums top masaf eewehroti un dascham dahrsneekam winu apfopschana ir swescha. Winu fokū patihkama seedu-smarscha un it ihpaschi skaiskee augti stahw wifā pasaulē leelā godā un tuhkstofchi zilweli wina auglūs audsedami zaur to sawu pahrtiku nopelna. Ar sinu apfopti un audseti tee ari muhsu bagatu kungu dahrseem, stahdu-nameem, kā ari masahm istabinahm der par retu koschumu.

Wisi pomeranzu un zitronu fokū grib augligu, irdenū semi un it ihpaschi traufu apafschā labu daku poda gabalus un semes rupjumus, kuri atkauj uhdenim ahtri un weegli zauri fuhktees. Seme teem top pasneegta gan daschadā maifijumā, bet peedstihwojumi parahdijuschī par derigu un ari leelahs dahrsneezibas preeksch teem leetā: 1 daku fila semes, kura meschōs sawahkta, 1 daku trefnas gowu-mehslu semes, 1 daku mahlotas welenu-semes, ja dabujama, war ari kahdu teefu rupjas lapu-semes nemt, — un 1 daku rupjas smiltes. Wisas schihs rudeni kopā samaisitas, ehna noleekamas, kur semes kaudsei gan gais, bet leetus un faule newar peekluht. — Neeenu daku newaijag wis fijaht jeb kaut kā smalzinaht, bet tikai ar schepeli leelakos gabalus sakapat un weenadi samaisitu lihds pawafaram ustaupit. Pawafarā, eekam schee kozini wehl naw fahkuschi augt, tas eekriht pee mums, kur tee istabās jeb stahdu-namōs top mitinati, merza jeb aprika mehnesi — ir tas labakais laiks winus pehz waijadfibas pahrstahdit. Jaunus fokus, kuri masōs traufōs aug, war gan, kad teem podi peefaknojuschees katrā gadā masu daku leelakā traufā pahrstahdit; bet pee wezakeem, leeleem kokeem tas tikai buhs 3—4 gadu laikā weenreis isdarams. Jo masaks traufs, jo weseligaki tee ustructurees.

Ari nederigus sarus isgraisit jeb, ja buhtu waijadfigs, stipraki apgreest jeb koka kromu atjaunot, tad tas ari schai laikā, tas ir pawafarā isdarams; tomehr tē tad wehl tas ihpaschi ja-eewehro, kā nedrihkstam pomeranzu jeb zitronu fokus weenā reisā pahrstahdit un apgraisit. Stipraka apgraisichana — masus, nederigus sarinus war atgreest katrā laikā — ja-isdara papreeksch weenā gadā un otrā pawafarā, tad tikai drihkstam winus pahrstahdit.

Februari eesehti zitrona grandi lehti dihgst un pehz tam drihs us preeksch tam sataifitu lezecku bes poda $\frac{1}{2}$ pehd. tahkumā stahditi un wasarā fahrtigi apfopti tee lihds rudenim usaug par prahweem kozineem, kuri augusta beigās atkal podinōs eestahdami. Otrā pawafarā war schos ar sariņu aif misas poteht, jeb jebat okuleereht. Apelsinu grandi preeksch audschanas nederigi, tadehk kā schee lehni aug.

Ne ween augliga seme, bet ari fahrtiga apleeschana ar mehslu-uhdeni labi augoscheem kokeem ir nepeezeeschami waijadfiga. Wezeem, leeleem kokeem war us fahnehm uslikt masu fahrtinu gowu jeb ari putnu-mehslus, kā ari eefala-dihglūs, no kureem fokus apleijot kuhstoschas dakas semē eefuhzahs. Par dauds mehskli war ari drihs kokeem skahdeht, tadehk labat jaleek plahna mehslu fahrtina un tad pehz waijadfibas ja-atjauno. Usliktos mehslus arweenu japahrzilā, lai gais war pee fahnehm peekluht. — Weena kerra gowu un 1 aitu mehslu, tāpat ari ja dabujamas kahdas 2 mahrz. ragu skaidas, kahdā traufā eelikti, ar kahdeem 10 spanceem leetus uhdena apleeti, arweenu pahrmaisami. Pehz 2 nedeku laikā zaur seetu jeb rupju audecku iskahstis uhdens buhs ihsti derigs mehslujums preeksch daschadeem podustahdeem.

Seemā zitronu kokeem peeteek ar 3—6 gr. siltumu un patumschu weetu. Beelaks siltums, tāpat ari gaisma winu seemas dusu kairina us augschanu, no kuras schee zaur fahrtigu wehdinaschānu wifadā sinā japafargā. Mitrā weetā stahwot teem seemā fahk ahtri fahnes peleht, pat ir lapahm rodahs melumi, zaur kureem winu spihdosch sakums maitajahs; tadehk dsestra, faufa istaba jeb tahds stahdu-nams wineem seemā usflawejams. Kā jau pee katra auga, tā ari pee schi dusas laikā winu fahnes mas darbojahs un pagehr loti mas mitruma; tadehk winus seemā ir reti ja-apelej un tikai tad, kad seme dsklafi aptaufot ir skaidri faufa. Tikpat faufums kā flapjums wineem loti skahdigs, bet kopeja usmaniba winu weselibai derigu uhdena jeb mitruma mehru lehti nospreedihs. — Wasarā pee labi augoscheem zitronu kokeem pehz waijadfibas par weenadu mitrumu jaruhpejahs un it ihpaschi ar leetus jeb upes uhdeni tee wislabak tikai rihtōs apleijami. Ne weenam stahdam naw weseligis ja winu tad leijam, kad seme un fahnes no faules eefiluschas, bet jo wairak skahdiga ir tahda apleeschana zitronu kokeem. Neskaibras, apputejuschas lapas seemā faufi janoflauka, pawafarā jeb wasarā ar seepju uhdeni janomasgā. Siltōs wasaras wakarōs wineem lapu pahrlaistichana ihsti patihk, bet tiklihds kā rahdahs dsestras naktis un faufs gais, tad

Iai to labaf daram rihtôs agri. Waſarâ wini war katrâ dahrsâ ſtahweht, bet tikaï no wehjeem ſargatâ weeta.

Slimeem un tâpat ari weſeleem zitronu kofeem waſarâ derigs, ja winu ſaknehm ſataiſam lezeſkam lihdſigu weetu no ſilteem ſirgu mehſleem, uſ kureem uſliktâs ſahgu ſkaidâs, kad pirmaiſ karſtums pahrgahjiſ, war poduſ eerakt.

No winu daſchadahm fugahm gribu tikaï taſſ peemineht, kuras wairaf Giropas dahrsôs top koptas:

C. Limonium R., zitrona kofſ; lapas tam aug garenas, maſ robotas, dſelten-ſaki ſpihdigas, lapu kahteem maſi ſpahrnini, augliſ ir garenſ ar plahnu miſu, ſtipri ſtahbſ. Kofſ aug 10—12 pehd. augſtſ, neweenadu augumu, krumam lihdſigs, ar gareem ſareem, kureem ja mee gali ir kantigi un ſilgani-ſaki. Auglim ne reti pee- aug augonſ reekſta leelumâ un eekſchigi taſ ir dalitſ 9—11 dakâs, top daſchadi leetats gan pee dſchreeneem un ehdeeneem, gan ari ap- teekôs. Jau daudſ gadu ſimtenuſ Sizilija un Italija winuſ leeliſki kopj un winu ſlawenoſ augluſ uſ wiſahm ſemehm aiſſuhta. Schiſ fugas dſimtene eſot Rihna.

C. Aurantium var. dulcis, R., ſaldee apelfini (ſüſſe Orange, Apfel- ſine) ari jau preekſch gadu ſimteneem iſ Rihnaſ uſ deenwiduſ Giropu eeweſtſ tur daudſumâ koptſ un audſetſ kofſ, aug lihdſ 16 pehd. augſtſ, preekſchejam lapâs un ſeedôſ lihdſigs. Wina dſeltenoſ, ſaldôſ, ſkaiſtoſ augluſ mehſ redſam un pehrkam uſ katru tirgu.

C. Aur. var. vulgaris, ruhtkaiſ pomeranzu-kofſ (bittere Orange), ir ari preekſchejeem no uſſkatas daſchâ ſinâ lihdſigs; wina lapas ir leelakâs un tumſchi ſakâs, kofſ aug ari leelakſ un kuplakſ kâ pir- mahſ un winu lapas uſ kahta galu ir wairaf robotas. Schi fuga top leeliſki audſeta Portugâlê un Spahnijâ, uſ kureeni to wezee Por- tugifeeſchi iſ Afrikaſ rihta-juhmalahni, kâ ari iſ Rihnaſ un Indijaſ eewebuſchi. Wiſlabakee un ſmekigakee augli, tiſpat ſaldee apelfihni, kâ ruhtkee pomeranzi top mums tagad ari eeweſti iſ Azoru ſalahm; tomehr tur teem naw wiſ dſimtene, bet ir tê eſot Portugifeeſchi winuſ eekopuſchi.

C. Medica un Limetta, ſaldâ limete,

C. deliciosa un decumana, paradisi, ſinensis un w. z. top tê maſaf audſetaſ.

Clematis L. Meſchawihete.

ſkat. 145. Iap. p. No ſcheem ſmalſakſ, podôſ audſejamaſ fugas peeder ſchâï nodakâ.

Cletra L. Kletva.

Ar alkneem lihdſigu ſeedu.

C. arborea L., kofſ ar loſberu kofam lihdſigahm, garenahm bee- ſahm, gaiſchi ſakahm, apakſchpuſê bruhnahm lapahm, ir ſkaiſtſ, bet maſ paſthſtamſ. Zitaſ fugas no ſcheem apakſch apſegas ir muſſu dahrsôs iſmiht; bet ſchi minetâ tikaï dſeſtrâ, gaiſchâ, ſauſâ weeta, iſtabâ jeb ſtahdu-namâ ſeemâ japatur, pawaſarâ augligâ ſmiltainâ ſila= un purwa-ſemê japahrſtahda. Zitadi pee winu kopſchanaſ pa dakai taſ eewehrojamaſ, kaſ pee azalejahm mahzitſ. Saru galuſ, kuri ahtri garumâ ſteepjahſ, arweenu janokneebj, ja grih kupluſ ſtah- duſ eemantot.

C. arb. fol. var., raiblapotâ fuga, jo ſkaiſta kâ pirmâ un tadehſ wairaf uſſlawejama. Tehw. Amerika.

Clianthus, Sol. Kliantuſ (Brachtwicke).

Salitſ wahrôſ no kleio, eſ ſlaweju, un anthoſ, ſeedſ.

C. puniceus, tumſchi-ſarkanſeedigaiſ, un

C. Dampieri, ar ſkaiſtakeem ſeedeem, lehtſcheem lihdſigs ſtahbſ, iſ Auſtralijaſ tuſſneſcheem pee mums eeweſtſ, ir beidſamâ fuga it ihpaſchi dahrsôs zeenita. Agrâ pawaſarâ ſiltâ lezeſkâ ſehtas ſehklaſ lehti dihgſt, pehz tam maſôſ un augumam peenemoteeſ arweenu lee- lakôſ podôſ ſtahditi un ſiltâ lezeſkâ patureti tee ahtri uſaug par pra- weem kozieneem, kuri tad uſ rudeni ſawuſ ſkaiſtuſ ſeeduſ parahda. Purwa un mahla ſeme ar ſmilti ſamaiſita wineem ir deriga, bet tikaï pilnigôſ podôſ augdami tee ſeed. Zitadi lehti kopjami un ari zaur ſtahdeſkeem pawairojami.

ſeemâ wineem patihſ dſeſtra un mitra weeta, tadehſ ſauſâ iſtabas gaiſâ tee lehti panihſt. Waſarâ wezeem ſtahdeem puſſehnota, mitra weeta dahrsâ eerahdama.

Coprosma L. Koproſma.

C. Baneriana fol. var., raiblapotſ, paleelahm lapahm augoſch, ſkaiſtſ kofſ, kaſ lehtaſ apkopſchanaſ dehſ gan ir wehrſtſ wairaf eewehrot, ne kâ taſ lihdſ ſchim notizis. Wina beeaſ ſkaiſti ſakâs un dſelteni raibaſ paſtahwigâſ lapas der waſarâ katram dahrſam, ſeemâ ſtahdu-namam un iſtabai par iſtu koſchumu. Pawaſarâ ſiltâ lezeſkâ ſmiltainâ lezeſku= un ſila ſemê ſtahditi ſtahdehſt lehti eekop- jahſ un drihſ uſaug par praſweem kofeem, ja jaunumâ toſ ruhpigaki apkopjam. Wezeem ſtahdeem waſarâ pareti mehſlu-uhdenſ japafneehſ un dahrsâ puſſehnotâ weeta janoleek. Saulê ſtahwot teem lapu

skaitums maitajās. Zitadi wisa apkopšana un seemas mitinašana ir lihdīga zitronu kokeem. Tehw. Amerika.

C. picturata, preekshejai lihdīga. Bes schihm 2 sugahm zitas top dahrsneezibās mas eewehrotās.

Crassula L. Beeslape (Dickblatt).

No krassus, bees, us lapahm simejotees.

No scheem beeslapoteem stahdeem top daschas skaitas sugas podos audsetas un der lehtas audseschanas dehl seema istabahm, wasara dahrsam par jaukumu. Seema 6—8 gr. siltums un sausa weeta teem peeteef. Lapu un lezeflu seme us pusi samasita un ar 4to daku rupjas smilts sajaukta ir teem patihkama. No sehklahm un stahdekeem lehti pawairojama.

C. coccinea L., sarkanseediga (Kalosanthes coc. Haw.) ar mihktu, bruhnu zelmu un masahm beesahm lapinahm, kuras 3—4 rindas aug saru apkampdamas, bes kahda kahtina. Tumschi un zitai sugai gaischi sarkani smarshigi seedini parahdās saru galos platos puduros. Upgraisot war kuplās, wairaf pehdas augstus stahdus patihkamā weidā no teem lehti usaudseht un ir it masi stahdini gaischumā pee loga stahwedami agrā pawasara labpraht seed.

C. falcata W., lihkahm, iskaptei lihdigahm stipri beesahm garenahm lapahm, ari saukts par „rochea falcata D. C.“ — Lapas aug wiswairaf preti stahwot 2 rindās, ir gaischi peleki sakas, bes kahta pee zelma zeeti pee-augshas, ar lihdienahm malahm. Stahds aug wairaf pehdas augsts un platee seedu puduri parahdās saru galos. Sahnu sari scheem lehti ne-aug, tadehl beesahs lapas war par stahdehli leetaht. Koschs un labs seedetajs, it ihpashchi istabas audseht eewehlams.

Cyclamen L. Semesreefšs (Erdscheibe, Alpenveilchen).

No kyklos jeb kyklaminon, apala šatne (sihpols).

Ar Wahzu nosaukumu „alpu wijolite“ (Alpenveilchen) schis stahds wisur wairaf pasihstams, lai gan dahrsneezibās scho wahrdu masal leeta, bet turahs tikai pee latinu nosaukuma. Schee muhsu deenas eemihleti stahdini ir pateesi wehrti audseht un eewehrot, neween tadehl ka tee ar masu puhliuu lehti aug; bet it ihpashchi tadehl, ka wimu seedi ir patihkami odigi un parahdās wiswairaf seemas mehneschods, kuros leelaka angu daka dus. Sawā wakā augot winus atrodot Alpu kalnajos, ehnotās weetas, bet pee mums tee labi aug istabas us logeem un stahdu-namās labaf gaischumā, ne ehna. — Wini seed no nowembera lihds aprilim, zita suga agraf, zita wehla, un no jūnija lihds augustam teem janowehle dus laiks, kurā tee no pastah-

wiga slappuma, tāpat ari no stipra sausuma ehnotā weeta japasargā. Augusta beigās ir isdewigakais laiks winus pehz wajadšibas pahrstahdit.

Cyclamen wislabaki aug rupja pušpuwuschā lapu un šla-semē, kurai 6to daku war rupju smilti peemaisit. Ari war semei peejauft kahdu masu daku smalzinata kaku atmena. Bezi stahdi, wislabaf kad teem seme sausa, no podeem isnemami, seme no saknitehm weegli ispurinama un wainigas saknites isgreeschamas. Kad 4—5 zol. plateem podeem apashchā us paleelu zaurumu piršta beesumā poda-gabalini eelikti un us scheem bischi seme usbehrta, tad smalkahs saknites podā weenadi isdalitas kahtigi purinot ar semi ja-apber, tā ka apalais sihpolinsh paleef lihds ar semes wirsu plits. Diksi semē eelikteem sihpolineem ahtri pumpurini un lapas, kuri is sihpola widus dihgst, leirot drihs samaitajahs; tadehl stahdot us to zeeti jaluhko, ka gan saknites, bet ne paschu sihpolu semē eeleeem.

Behz pahrstahdichanas podini noseekami ehnotā weeta, wislabaf lezefla apashch loga, kur tos saules gaisā ja-apehno un pee it lehna mitruma ja-ustur, lihds tee arweenu sah wairaf augt, pumpurinus un jaunās lapas rahdit un ir tad ari wairaf un pehz wajadšibas apleijami. Septembra sahtumā wajag winas waj nu us istabas logu jeb ari dsestrā stahdu-namā nolikt it flaht pee logeem, kur tee tad ahtri sahts sawus koschs, smarshigos seedinus parahdit.

Cyclamen persicum.

Ja eespehjams, tad wajag wineem tikai poda apashchā paliktos schkih-wischods uhdeni pasneegt.

C. persicum Mill., Perseeschu semesreefšs, kura bilde schē peelikta, parahda stahda ihpashibas skaidraki, ne kā tahs eespehjamas aprashtit, aug ar pušapakahm, mas robotahm lapahm, kuras us teeweem kahtineem tāpat kā seedini 3—6 zol. augsti pazekahs, seed ar balteem, sarkaneem jeb ari raibeem seedineem. Zaur

ruhpihu sehflu-audseschanu ir no scheem zehluschahs daschabas sugas, kuras top apshmetas pehz seedu daschadibas.

C. europaeum L. Eiropas semesreefšs, aug ehnotās weetas Schweizijas kalnajos, Behmijā un Austrijā. Lapas scheem wiršpušē raibas jeb ar balganu riuki un apashchpušē filgani sarkanas,

seedi ir farkani jeb balti un smaršigi. — Wehl daudi zitas fugas ir pašhtamas un preekshejeem lihdfigas.

Wislabakā pawairošana ir zaur sehklam, kuras pawasārās katrā dahrsneezibā dabujamas. Barupji sehflu graudini februari jeb sebakais merzā, smiltainā sila-semē eesehti, ar sakapatas suhnas kahrtinu apsebsami. Ar glahsa gabalu apklahts, siltā lezeklā celikts sehflu pods weenadā mitrumā ušturams, tad pehz 2 nedelāhm jau sahļ jaunee stahdini rahditees. Tiklihdš ka tee nezif pasteepuschees, tad ari zitōs podōs un minetā semē retaki japahrstahda, arweenu wehl lezeklā klahht pee logeem japatur, tad augustā warehs winus katru sawā masā podinā cestahdit. Birmā pawasārā jau leelakee stahdini parahdihs retus seedinus; pehz tam tee tāpat kā wezakee stahdi apkopjami.

Daphne L. Drudschaleepa (Seidelbast).

D. odora Thbg., odigā drudschaleepa naw wis tas pats kōks, kuru jau apraktiju, bet ir kōšs krumš, ar gavenahm, spihdoschahm, beesahm, lošberu kōkam lihdfigahm lapahm, zeetu koku un saru galōs balteem jeb eesarkaneem, kōti smaršigeem seedineem. Ši Rihnas un Japanes eewests tas muhsu seemu dahrsā wis ne-iseesch, tadeht dsestrā weetā pee 4—6 gr. siltuma pasauši jamitina. Puspuwusi lapu ar sila-semi uš puši sajanhta, kad tahm wehl kahda dala rupjas smilts peemaisita, winam it labi patihl.

Augustā greehti stahdeki mehreni siltā lezeklā apakš logeem patureti lehti eesarkojahs, seemā klahht pee logeem jamitina un agrā pawasārā katrs sawā podinā pahrstahdami.

D. purpurea, lapu apakšpuse ir farkana,

D. hybrida H. un w. 3. pirmai fugai wisadā sinā lihdfigas.

Dionaea L. Muschuhrehrejs (Venus-Fliegenfalle).

No dione, Venus deewete; ši stahda lapas katru masako kufaini, tas tahm peedurahs, šaspeesdamahs nofer.

D. muscipula, apbrihnojams muschuhrehrejs, aug sawwatigi eefsch Karolinas dumbrajeem un ir pateesi brihnischkiga sawadiba leelā stahdu walstē. Wina lapas isaug is faknes, uš wisahm pusehm isplehdmahs, ir lihdsenas wairaf zolu garas. Lapu kahts ir plakans, ar katrā pusē pee-auguscheem spahrnineem; pati lapa ir gandrihs apaka, wirsgalā 2 dakās dalita un lapu malas ir ar garahm, usatscheem lihdfigahm stihdsinahm apauguschas. Lapu wirsus ir grumbains un tik smalki sajuhtigs, tā ka uš weeglako wihs aiustinata lapa tuhliit kopā šaspeeschahs.

Ši lapu widus aug 8—10 zol. garšch seeda kahts, kuras galā parahdahs balts seeda kēars. — Sai gan scho stahdu newar nosaukt par jauku, tad tomehr sawas sajuhtigas dabas pehz tas ir wehrts audseht un apbrihnot.

Semes-malkas smalkumus jeb purwa semi it labi ar smilki jafamaisa un tad uš puši ar sakapatu mescha suhnu (spagnum) kopā jafajanz. 6—7 zol. platam podam apakšchā japaleek labu kahrtu poda-gabalimus un tad pods ar semi japeepilda. Poda widū stahds labi uš wirsu ja-eleek, faknes it mas ar semi ja-apsebs, seme paweegli jafaspaida un tad wispahri ar suhnam pahrlakta, weegli ar sprizi pahrlaistama. Suhnas uš semi tā paturamas, ka pats stahds widū stahw pliks. — Pehz cestahdischanas pods pee 6—8 gr. siltuma klahht pee logeem noleekams un no apakšchas zaur paliktu schkihwiti pehz waijadsihas aplejams. Pawasārā winus stahdit ir tas isdewigakais laiks un kad saules siltums un stahda augums peenemahs, tad ari winus war tureht siltaki, bet nepeezeeschami waijadsihs ir tos wasarā, it ihpachi pee saules gaisa, 4—6 reises deenā wispahrigi pahrlaistit, tumshās, apmahkuschās deenās masaf, gaischās wairaf. Uš rudeni no pahrlaistichanas ja-atstahj un seemā dusas laikā teem peeteek, kad 1—2 reis nedelā tos mehreni apleij.

Schos stahdus waijag arweenu notihrit, wezus seedu-kahtus un lapas atgreet un suhnu pehz waijadsihas uš semes wirsu atjaunot; bet tikai tā, kā pascha stahda widus netop no suhnam apsegtš. Pawaitrojami schee tikai zaur teem jaunee stahdineem, kuri is zelma isbihgst. Istabās tee gruhiti audsejami, jo saufais istabas gais teem paleek drihs par postu, turpreti starp dubult-logeem tas labi isdosees, ja zitadi wina dabai peeklahjiga apkopschana netruhs. Wasarā lezeklā apakš logeem audsejot tee preezigi aug.

Diospyros L. Datelpluhme (Dattelpflaume).

Salikts no dios, deewischkigs, un pyros, anglis; deht smeliga augla tā nosaukts.

D. virginiana L., datelpluhme is Wirginijas, ir 10—12 pehd. augsti augosch krumš, ar gavenahm spihdoschahm, lihdsenahm lapahm, farkaneem jeb dselteneem seedeem. Anglis firfikim lihdfigs un kad biški salu dabujis, ir salds.

Kahdus grahdus sala winsch it weegli pazeesch, tomehr muhsu seemu dahrsā ne-isuiht, tadehl pagrabā jeb zitā dsestrā weetā jamitina un aprili atkal dahrsā ja-estahda. Kōks aug it labi smiltainā mitrā, melnā semē un ir zaur sehklam un leekstoneem lehts pawairot. Zitas fugas masaf wehrtas.

Dracena L. Puhkafoks (Drachenbaum).

No drakon, puhkis. Stary lapahm un no zelma, kad to eewaino, istel tumschi-sarkani fweki, kas apteekõs top leetati un par puhka-asinim fautti.

N. fon Humboldt's saka, ka schis stahds topot us Madeira salu leeliski kopt's; bet zits zelotajs fon Buch to atrabis Teneriffa saw-wakigi augot. — Pee schihs stahdu ziltes peeder dauds un daschadas, zitas it skaiestas fugas, kuras muhsu deenäs top it ihpafchi loti zeenitas; tadehl eekam tahs wehrtakahs ussimefchu, gribu papreefch par wineem derigas mahzibas pasneegt, ka tee audsejami un kopjami. Wisa winu dsimte, asphodeleae asparagineae, peefkaitahs pee lili-jahm lihdsigeem stahdeem, kuri aug ar weenu stobru, lapas wiswairaf zelmu apkampdamas parahdahs stahda wirsgala. Pee daschadahm sugahm ari lapas ir daschadas, gan gaischi jeb tumschi sakas, zitas ari gaischi jeb tumschi farkani un bruhni strihpotas. Winu dsimtene ir mehreni fildõs semes strehõs eefsch 4 pasaules dalahm. Zitas ir eewestas is Australijas, zitas is Pihnas, un atkal daschas skaiستules is Brasilijas un ari Afrikas. Neeeen no winu tehwijas eewestas, bet ir te zaur apwaiskoschanu audsetas sehklas ir radijuschas dauds un daschadas skaiستas fugas, kuras skaiستo lapu un uskata fina at-raduschas leelu labpatifchanu pee wiseem augu drangeem.

Ne ween filteem un austeem stahdu-nameem, bet ari istabahm winas der par leelako jaukumu. Bai gan zitas fugas stahdu-namu mitra gaisa preezigi aug, tad tomehr ir no schihm dauds ari tahdas, kas istabu gaisa it labi isdodahs. Winas grib irdenu un augligu semi un it ihpafchi poda apafschä lehtu uhdena zaurjuhkschanos. Pufspuwuse lapu- un fila-seme, kurai kahda dala irdens mahls un rupja smilte peejaukta, tapat ari auguma laikä papilnam uhdena un ari mehslots flapjums winu audselibu ihsti paslubina. Istabas turot tahm derehs lapas arweenu ar leetus uhdeni pahrlaistit un puteklus nomasgahnt jeb noslauzit. Zitas fugas ari war wasara dahrsõs istahdit, kur tahs fargata, klusa weeta, stary ziteem lapu stahdeem augdamas der dahrsam par retu jaukumu. 1 1/2 pehd. dsika, waijadfiga platumä israkta bedre japeepilda ar lapahm un filteem sirgu mehlfleem un te tad ja-usleek kahda 8 zol. beesä, preefchä mineta semes kahrta, un kad mehslu sahnt fild, tad schè war d. australis un ari d. indivisa maija beigäs bes poda eestahdit. Wasara derehs pee fildä un sausa gaisa schos stipri leet, wakarõs un rihtõs pahrlaistit. Augustä beigäs jeb febakais septempera sahkmä tos waijag tad atkal podõs stahdit un pehz tam kahdas 8 deenas fildä namä jeb istabä bes wehdinaschanas

patureht un zelmu un lapas arweenu pahrlaistit, lihds tee atkal us jaunu podä eefaknojahs.

Zitas dracenas no sehklam lehti pawairojamas, zitam atkal pee-aug saknu atwasas, no kurahm war jaunus stahdus pee-audsetees. Ari treknas, pirkstu resnas saknes, kuras 2 zol. garõs gabalõs sagreestas, fildä lezeklä eestahditas, ahtri sel un dauds jaunus augus parahda. Wezus kokus, kuri augsti augot paleek ar pliku, garu zelmu, war ari lehti schahdä wihsè atjaunot. Nem widu pahrpleshstu puku podu, peeleez to pee zelma patihkamä augstumä, faseen to te kopä un peepildi winu us pusi ar semi un suhnahm un usturi schos weeweenadä mitrumä. Jhsä laikä schè rahdisees jaunas saknes un kad schihs podu mehreni peepildijuschas, war zelmu apafsch poda nogreest, zaur ko atjaunotais stahds paliks sems un kups. No weza, apafschjä zelma, ja to fildä lezeklä eeleekam, waram papilnam jaunas atwasas sagaidit.

D. australis Pl. jeb ari cordiline australis Kn. ir pasihstama weza fuga, ar pirkstu platahm, garahm lapahm un garu, filu jeb baltu seeda kekaru, kuresch ne reti is lapu widus, wiswairaf pawafarä parahdahs. Schi is Jaun-Holandijas un Norfolk salas eewesta aug ari it labi istabäs.

Dracaena indivisa.

D. indivisa Pl. nedalita d., jeb ari dianella australis H. fankta (fl. bild.) ir skaiستä fuga ar teewahm, garahm lapinahm, is Jaun-See-landijas eewesta.

Dr. Draco L., pasihstamais. Zelms ir mihkts, pliks, aug augsts, apkahrt rinkots un wirsgala tam parahdahs 2—3 pehd. garas, lihds 2 zol. platas karajoschas lapas.

Wisas skaiستakahs, dauds un daschadas dracenu fugas peefkai-tamas pee fildä-nama stahdeem.

Escheveria D. C. Escheweria.

Pehz Escheweria, stahdu krahjotaja Meksikä.

Schèe beeslapotee stahdi, senak mas eewehroti, muhsu deenäs top loti zeeniti un it ihpafchi wasara preefch dahrsu isgresnoschanas fewischkäs dobès stahditi. Winu dauds un daschadas fugas katra sawä wihsè deesgan jauka un winu lehta apkopschana tahs padarijuse patihkamas.

Smiltaina lezeflu- jeb lapu seme un seemä masi trauki, sausa weeta pee 6—8 gr. filduma, wasara smiltainä dahrsa semè dobès

stahdit, ir wijs, ko par winu kopschanu war fazit. No stahdekkeem jeb fahnu ataugahm, kà ari no katras lapinas, kura pawasara fil-tumà stahdita lehti eesafnojahs, ir winas lehti pawairojamas. Wehrtakahs fugas:

Echeveria secunda.

- E. agavoides, agawem lihdfigà,
- E. atropurpurea, tumshi bruhnlapotà,
- E. globosa, apakà,
- E. metallica, dselscha spihdigà,
- E. metallica glauca, pelekà,
- E. secunda, pulverulenta un w. 3.

Winu beesas lapas, waj nu baltas, pelekas, jeb bruhnas, zitas garenas un plakanas, zitas atkal apakas, israhda ihpashu jaukumu, ja tahs pehz pehrwehm starp ziteem raiblapoteem stahdeem top saliktas.

Erica L. Sils (Haide).

No ereikon, laust, tadeht ka lehti lushstochs.

Schee semi, mast krumini, ar kureem muhsu fileeni apauguschi, ir katram beesgan pasihstami; bet dahrsos no teem top daudf un daschadas skaitas, is zitureenes eewestas fugas koptas un audsetas, kuras katram augu draugam jau no seneem laikeem ir un paleef leelà wehrtibà. Wahzu walodà atrodahs beesas grahmatas weenigi pahr winu kopschanu un audschenu sarakstitas, tadeht tab ir man pee schi anga buhs ilgal ja-uskawejahs.

Kas is sweschatnes eewestos filu-kruminius grib ar labeem panahkumeem kopt, tam waijag papreefsch ar schi stahda ihpashibahm, sawadibahm, semi, kopschanu 2c. 2c. it pareisi eepasihtees. Wisu mehsh schè waram wineem pa prahtam sagatawot, bet muhsu gaisu, kuresch schim augam daschreis tas leelakais eenaidneeks, mehsh newaram pahrlabot. Sileem patihf brihwa, skaidra wehjaina weeta; tadeht tee nekad ilgaku laiku labi ne-isturehs ne fausà istabas gaisà, ne ari masos no namu muhreem eeflehgtos pilsatu dahrsindos. Sawà walà angdami tee aifnem leelus klaijumu, tadeht wini ari tur til preezigi aug, kur wineem ween ihpashchi nami, bet starp ziteem stahdeem stahwot, tee ahtri panihfst. Muhsu fileendos mehsh redsam starp teem augot bruhklenes un ari melenes, vaccinium, mescha tihmijanu, thymus un w. 3. tadeht ari winu tuwumà ir pee mums japatur scheem daudf jeb maj lihdfigi stahdi.

Seme preefsch scheem tur meschos sawahkama, kur reti filu-krumini apaksch reteem adatu kokeem, un it ihpashchi kur bruhkleenu mehtri labi trekni aug. Kur 2—3 zol. beesà, bruhna, weegla semes kahrta meschos jeb fileenà atrodama, ta ir preefsch swescheem fileem ari deriga, ja tai wehl peeleeekam kahdu daku semes-malkas smalkumus, kurei jau kahdu laiku is purwa israkti, pee gaisa stahwejuschi. Wiswairak top schihs minetas semes, katra us pusi leetatas un ar 6to daku rupjas, skaidras uhdena smilts samajita.

Bai gan zita fuga no scheem aug zaur stahdekkeem, tomehr wairums wislabak no sehklahm pawairojami. Tas, ko pee azalejahm par sehshanu un stahdeeku apkopschanu mahziju, ir ari pee scheem ihsti ja-eewehro. Stahdeeki no scheem wislabak augusta m. jataifa. Wislabak tee aug, ja tos tikai 1/4 zol. dsiki semè eeleeek un tadeht podà 1 1/2 zol. beesà semes kahrta jau peeteek.

Sileem waijag zif warot dot masus traufus un tikai tos pahrstahdit leelakos podos, kurei sawu podu stipri un wispahrigi peesafnojuschi. — Tahm daschadahm fugahm ir ari daschads seedu laiks un pahrstahdit tos war wislabak pehz seedeschanas. No poda ismentas safuhnojuschas saknes pahrstahdot ar kahdu kozinu wisapfahrt prah-tigi ja-ispluskà un tab tahdà podà ja-eeleeek, kura til knapi 1/2 zol. beesu prišchas semes kahrta war wisapfahrt saknehm apbehrt. Wairak ne kà pee katra zita anga, fileem waijag poda apakschà eelikt labu kahrtianu smalki safistus steegelu- jeb podu gabalinus, lai uhdens war lehti zauri suhktees.

Grikas kozinus war apgraisot audseht patihkamà weidà un jaunumà eesahkot war no scheem koschus kronu-kozinus un pyramides jaukà usskatà sagatawot. Pehz noseedeschanas ari kozinu apgraisichana jo deriga, kamehr zità laikà greešhot mehsh saudetu pa dakai koschus seedinus.

Preefsch leeschanas un pahrlaistichanas ir pee scheem jaleetà tikai leetus-, upeš- jeb diška uhdens un ihpashchi us to zeeti jaluhko, kà wini top kahrtigi un usmanigi pehz mehra apleeti. Weenreis labi isschuwuschas saknites drihs ween samaitajahs un kozinam peeweb ahtru galu, tadeht lai usturam winus pee kahrtiga, weenada mitruma un tilkihds ka seme poda wirsù parahdahs pateest faufa, tab lai nekawejamees tos pareisi apleet. Wasarà pee faufa, filta gaisa tos waijag rihtos brofasta laikà un wafarà, kad faule laischahs, wispahrigi ar smalku sprizi pahrlaistit. To paschu ja-eewehro pee patlaban pahrstahditeem kozineem; schee eesahkumà arweenu weegli pahr-

laistami un masaf uf pobeem leijami, jo pastahwigs saknu flapjums teem lehti paleef fahdigs.

Wafarâ pufs maijâ teem dahrsâ tahda weeta ja-eerahda, kur teem rihta faule, wafaru un pufsdeenâs wehji war peekluht un kur tee pufsdeenâs no faules zaur leelu koku ehnu top pasargati. Beidsamo truhzibu zaur apehnoschamu ja-ispilda, no pastahwiga leetus japasargâ un podus, waj nu smiltês, purwa semê jeb oglu-smalkumôs eeraktus wafarâ japatur.

Seemâ teem stahdu-namâ gaischakâ weeta klast pee logeem eerahdama, bet ne wis krahsus tuwumâ. — Daschas slimibas, kuras pee scheem parahdahs, ir tikai sliktas, pretدابigas apkopschanas augki.

Winu dandj un daschadas sugas ischfirahs weena no otras zaur daschadahm ahriyahm ihpaschibahm, waj nu pee lapinahm, seebeem jeb ari zaur masafu jeb leelaku augumu, kuras tē klastaf aprakstot mehš walti aistawetos; tadehl wahrda pehz tikai tahs wehrtigatahs peemineschu, no kurahm masakâ daka is Deenwidus-Giropas, bet wairums un koschakahs sugas is Deenwidus-Afrikas semes gala pee mums eewestas jeb ari zaur sehklahm tē eeguhtas.

E. ampullacea, *andromedaeflora*, *australis*, *campanulata*, *cerinthoides*, *comosa*, *crinita*, *cylindrica*, *elegans*, *floribunda*, *gracilis*, *hyemalis*, *jasminiflora*, *multiflora*, *persoluta*, *plumosa*, *primuloides*, *tricolor*, *undulata*, *vestita* un w. 3. ir dahrsneezibâs pasihstamas.

Erytrina L. Pehrufokos (Porallenbaum).

No erytros, farkans, wina seeds ir tumšchi farkans.

E. crista galli L., gaila-sekste pehrufokos, is Brasilijas eewests krumš, ar gaischi sakeem, lihdseneem sareem un ehrlschkoteem lapu kahteem. Lapas winam gaischi sakas, garenas un lihdsenas. Seedi, pa 3 kopâ, parahdahs lapu kaktôs un saru galôs, ir tumšchi farkani.

E. laurifolia.

E. laurifolia, ar gaischakeem seebeem un losberu kokeem lihdsigahm, pa 3 kopâ us pagareem kahteem augoschahm lapahm, pirmai sugai lihdsiga. *Sl. bild.*

Tilpat wafarâ dahrsâ stahdits, kâ ari istabâs un stahdu-namôs tas pee masaf apkopschanas lehti isdodahs.

Pee 6—8 gr. siltuma fausâ weetâ ismitinahts zelms, pawafarâ trefnâ lezekla

semê paleelâ tranfâ japahrstahdâ un eefahkumâ mas ja-ableij. Istabâ jeb siltakâ weetâ noliktam winam ahtri is zelma dihgft dandj jaunâs atwafas, no kurahm smalkakahs, kad tahs 2—3 zol. garas auguschas, ar masu gabalinu wezas misas jeb saknes apakšgalâ atgreeschamas un masôs podinôs smiltainâ semê katrs fewischki eestahdams. Siltâ lezeklâ eegremdeti un kâ stahdekli apkopti tee isfâ laikâ eefaknojahs un war winus tad arweenu leelakôs podôs eestahdit, teem ari dot trefnaku semi un trefnu lehjumu, zaur ko tee jau pirmâ wafarâ usaug par prahweem krummineem. — Pee wezâ zelma 2—4 atwafas atstahjamas, augamâ laikâ ar mehslu-uhdeni apleets un trefnâ semê stahdits tas jau julija beigâs jeb augustâ parahdihš sawus koschus, farkanus seedus. Pehz noseedeschanas zelms arweenu fausaks paturams un kad teem rudeni lapas nobirst, tad wiš fari pehdas garumâ pahr semi nogreeschami, un zelmu fausâ, siltâ weetâ, bes kahdas leeschanas seemâ jamitina.

Wafarâ pehrufokus war ari stary kanam, rizinus un ziteem lapu stahdeem puku dobês bes poda eestahdit, kur tas tad rudeni pulkeem kuplus seedus parahdihš.

Escallonia M. Gskalonia.

Pehz spanescha Escallon'a, kusch scho stahdu Deenwidus-Amerikâ Jaun-Granadâ atrabis.

E. floribunda, bagatseedigais us Andes kalnajeem augosch, kupli sarots kruminsch, ar garenahm, smalki robotahm lapinahm un balteem seebeem.

Schee pastahwigi saki krumini seemâ pee mums it labi ismiht pagrabâ jeb zitâ dsestrâ, pat ir tumšchâ weetâ pasausi stahwedami. Wafarâ dahrsâ, augligâ semê eestahditi tee preezigi aug un augustâ seebedami dahrsu puschko. Salam fahkotees is semes iszeltš, tas minetâs weetâs seemâ lehts mitinaht. Pawafarâ zaur stahdekkeem pawairojamš.

E. macrantha, *organensis* un *rubra* ir peeminamas kâ wehrtakahs sugas.

Eucalyptus L'Her. Drudschakofš.

Salits is eu, labš, kalyptos, apsegtš, us seeda dakahm noluhkjojot.

E. globulus lab., apakais, ari „silais gumijas koks“ (Fieberheilbaum) sankts, ir Australijas purwu stahds, kas jau 1810 us Giropu eewests un tapa preešch kahdeem gadeem Wahzijâ laikraftôs islawets par koti derigu pret kakla-slimibahm (diphtheritis). Wina jaunee sari ir gaischi saki, kantigi, lapas silgani sakas, garenas,

isfaptei lihdfigi leektas, 3—4 zol. garas. Wiſahm ſtahda dakahm ir ſtipra, gruhta ſmaka, zaur kuru tas kalla ſlimibas dſeedejot*). Wina baltee ſeedi parahdahs par 3 kopâ, ir 1 1/2 zol. plati, bet pee mums tee reti redſami.

Rofs pawafarâ zaur ſehklahm lehti pawairojams un mihl wiſwairaf lapu un purwa ſemi uſ puſi ſamaitu, kurai kahda dala rupjas ſmilts peejaukta. Ja jannus kozinus waſarâ pehz waijadſibas arweenu leelakôs podôs pahrstahdam, toš arweenu ar mehſlu-uhdeni apleijam, tad tee jau pirmâ waſarâ uſaug par praſweem 3—4 pehd. gareem kozineem. Bezakus kofus war waſarâ ſargatâ weetâ un trefnâ ſemê dahrfâ beſ poda ſtahdit, kur tee ſahleena 2c. loti lepni aug un ar ſawu ihpaſchu ſakumu un uſſkatu dahrfu puſchko. Waſarâ derigs toš ſtipri leet, bet ſemâ tee labaf iſmitihš ſauſi ſtahwedami.

E. amygdalina, *cordata*, *macrocarpa* un *w. z.* ir pirmai ſugai lihdfigas, wiſas lehti apkopjamas un zaur ſehklahm pawairojamas. Sawâ tehwiſâ, it ihpaſchi Wan Diemens ſalâ tee uſaugot leeli, lihdſ 300 pehd. gari un loti reſni kofi.

Walcotts uſgahjis Auſtraliſâ wiſleelako kofu *E. colossea*, kura lihdſens zelms bijis 300 pehd. augſis un kura tuſſchâ widâ 3 jahtneekem bijuſe ruhme.

Eugenia M. Giſchenijas mirte.

Pehz Sawoyas printſcha „Eugen'a“, † 1736. noſaukta.

E. australis L., ari „*Jambosa australis*“ ſaukta, ir mirtei lihdfigs, ahtri augoſch kozinſch iſ Auſtraliſas, ar garenahm, ſpihdofchahm lapinahm, ar balteem maſeem ſeedineem, kuri pa 3 kopâ lapu kaſtôs parahdahs.

Winai deriga weegla purwa= jeb ſila ſeme, kurai kahda dala ſmilts un puſe rupjas, mahlotas welenu ſemeš japeemaiſa. Waſarâ beſ poda dahrfâ ſtahdita un ar mehſlu uhdeni apleeta ta ahtri kuplojahš un eefſch maſ gadeem uſaug par koſchu kofu, kuzam zaur apgraiſſchannu waram peeſawinaht patihkamu weidu. Rudeni ſeptembera ſahkumâ ta atkal podôs ſtahdama, eefahkumâ ehnâ paturama un ſemâ maſ leiſjama. Zaur ſehklahm un ſtahdeekem lehti pawairojama, ir podôs ween patureta preezigi aug tikpat iſtabâ, kâ ſtahdu=namâ.

*) Waj tas pateſiſiba, to ne-apgalwoſchu, bet kodehm un wiſeem kuſtoneem wina ſewiſchka ſmaka ir nepatihkama; tadehl ſari jeb lapas ir derigi liſt ſtarp weſchu, drehbehm un gultâš apafſch matrazehm.

Evonymus Tour. Sedols (Spindelbaum).

Salitts iſ eu, labš, weſels, un onoma, wahrds; norahdot uſ dſeedeſchannas ſpehtu, kaš ſchaj toſâ atrobootes.

E. ovatus fol. argent. var. Paſtahwigi ſakſch kofs ar garenî apakahm, ſaki-balti raibahm lapahm, ir ſemâ iſturigs un paneſš ir kaſhdus grahdus ſala, tadehl pee mums lehtš mitinaht, katrâ dſeſtrâ weetâ. Waſarâ dahrfâ ſtarp ziteem krummeem noliktš tas it koſchi iſſkatahš, aug katrâ augligâ ſemê un ir zaur ſtahdeekem lehti pawairojams. Raiblapoteem kokeem waijag ſaklapotos ſarus, kad tahdi parahdahs, pawiſam atgreet.

E. fol. aureo var., dſelten=ſaki raiblapots.

E. radicans fol. arg. var., ar maſahm balti-raibahm lapinahm.

E. radicans fol. roseo var., eefarkani raibahm lapinahm.

Wiſi ſchihš ſugas kofi patur weenumehr ſawas lapas, aug ar ſaki ſpihdigahm puſſapalahm lapahm un ſarotu zelnu, kurus apgraiſot war uſandſeht patihkamâ weidâ.

Fuchsia Pl. Fuſſija.

Pehz Leonhard Fuſſ'a, † 1565, ſawâ laikâ augſtu ſinibu un botanikaš weizinatajš Schwabijâ.

Schis katram paſthſtams un wiſur uſ logeem redſams ſtahds jau 17tâ gadu ſimteni Giropâ eeweftš zaur biſkapu Plumier, kaš daſchu atklahjumu dehl toreiſ tapis uſ Ameriku ſuhtits. Daſchi zekotaji no winahm daſchadas ſugas atraduſchi Meſſikâ, Perâ, Tſhilt un ari Auſtraliſâ. Wiſas aug kâ mihkſt ſaroti krumini un kaujahš apgraiſot lehti pehz patihſchannas uſandſetees. — Seemâ winahm lapas nobirſt un pawafarâ, tiklihdſ kâ pirmâ moſchannahš uſ augſchannu redſama, tad ari winu kopſchana ja-uſſahk. Wiſpirmak winu ſauſuš, ſmalkuš, nederigus ſarus pawiſam un wehrtakos pehz kahtas ja-apgreesch. Tâpat ari ſakneš tagad ja-apſkatahš, ſauſas un wainigas ja-iſgraiſa un tad no jauna priſchâ ſemê un pehz waijadſibas leelakôs podôs japahrstahda. Kupja, gabalota mehſlu un lapu ſeme uſ puſi ſajaukta, kurai ſta dala rupja ſmilte japeeleef, ir winahm patihkama.

Fuchsia gracilis, augſtaris ar pee ſchoreem augoſcheem tihtineem.

Tikpat stahdu-namõs, kà istabàs tahs japatur klast pee logeem. Pawafara fìltumam un augumam peenemotees ir koti derigs winas wairaf reises deenà pahrlaistit, pee faules gaisa lehni apehnot, pilnigi leet un pareti ari pasneegt treknu lehjumu. Wafarà dahrsà istahditas tahs katrà augligà semè labi aug un ilgu laiku seededamas puschko dahrsu. Pee klufa un apmahkuschà gaisa maija mehn. war winas drošchi dahrsà islikt. Nr prahtu apgraisot jeb usseenot war no winahm lehti augstaru kozinus, pyramides, spaleerus un katru patihkamu weidu usaudseht, ja jau pee jauna kozina us to domajam. Kronu kozini der katram dahrsam, stary rosehm un tumschi sakeem kokeem stahditi, par leelako gresnumu.

Wišas fugas war weegli pawafarà zaur stahdekkeem pawairot, ja to eewehrojam, kas wišpahrigi pee stahdeklu audstinašchanas mahzits. Tiklihdš ka šhee eesafnojušchees, tad katrs sawà mehrenà podinà minetà semè, augumam peenemotees arweenu leelakõs podõs pahrstahdami un deenà wairaf reises pahrlaistami. Wezus stahduš, kureem podi stipri peesafnojušchi, war ar mehslu uhdeni arweenu apleijot pee pilniga auguma un seedešchanas uštureht.

Gandrihs wišas fukšiju fugas war katrà no šala šargatà, dšestrà un pat ari tumschà weetà seemà labi ismitinaht. Wafarà dahrsà auguščas fukšijas war rudeni pagrabà smiltè jeb semè bes poda eestahdit, kur tahs fauši stahwot labi ismitihs; it ihpašchi ja pee katra

Fuchsia Lucie Finis.

Fuchsia spectabilis.

mihksta gaisa, pee 2—3 grahd. fìltuma šho ruhmi war wehdinaht. Smalkafahs jaunlaiku fugas gan jo ruhpiigi jamitina.

Wezakahs fugas, no kuraahm zaur ruhpiigu šehllu audsešchanu tagad pilnseedigas (šf. bild.) raiblapotas un daščadas škaistules zehluščahs buhtu:

F. coccinea, šarfani seediga, ij Tšhiles eewesta weza fuga, ar garenahm lapahm un smalkkeem seedu kaštineem. Preekšch augstšareem šchi fuga ihsti šlawejama; štat. bild.

F. gracilis, šlaikà, ar maseem seedineem, preekšchejai lihššiga.

F. fulgens, špihdigà, un wehl zitas wezahs fugas top tagad masaf eewehrotas, jo katrà dahrsneežibà top jaunahs waišlas wairaf eewehrotas.

F. corymbiflora, garseediga šewiška fuga, ar gareem gaišchi šarfaneem, leelõs buntõs kopà augošcheem seedeem un ar mihkštahm, garenahm peleki-šalahm lapahm, kuru kaštini un ribinas ir eesarkanas.

F. macrantha, leelseedigà. Šchihs 2 pehdigas seemà jo ruhpiigi jamitina.

Geranium L. Šeranija (Šranichšnabel).

G. scarlet, šarkanseedigee, ir ta wezakà fuga, no kuras zehluščahs un tagad dahrsneežibàs atrodamas, neween weenkahrščas un pilnseedigas, bet ari ar daščadi raibahm lapahm, kuras muhsu deenàs leelako patihšchanu pee wišeem puķu draugeem atraduščas. Winu apakas lapas ir mihksti wilotas, gaišchi šalas, uš teeweem gareem kašteem, seedi šarfani, no kureem zaur apwaiškošchanu pee-audsetas koti daudš jaukas fugas, ar daščadi raibahm lapahm un wišadahm seedu pehrwehm.

Podõs audsejot winas isdodahs katrà augligà, smiltainà ležekla un lapu semè. Seemà tahs lehti ismiht tikpat dšestrà istabà, kà ari stahdu-namà pee 3—6 grahd. fìltuma, ja tikai winas turešim wairaf faušas ne šlapjas. Deelakà fìltumà stahwot tahm istek teewi šarini, kas šamaità stahda šeiju. Šupli, šemi stahdi ir pateizigi seedetaji un koščaki no ušfkatas, tabehl tahdi žik warot jaluhko uštureht. Št ihpašchi pawafaram tuwojotees garõs šarus ja-apgraiša un stahdeem jadod pilnigu ruhmi un gaišchu weetu; tãpat ari toš, kuruš domajam podõs natureht, merzà pehz waišadšibas japahrstahda leelakõs podõs. Toš stahdinuš, kuruš gribam wafarà bes podeem dahrsà stahdit, war pamešt šawõš lihšščinigõs podinõš, ja žitadi winu waišadšibas ir eewehrotas.

Wišas šeranijas ir lehtas zauru wafaru zaur stahdekkeem pawairot, ja teem tikai nowehlam ležeklã mehrenu fìltumu. Šr no

sehklahm lehti pee-audsejami, tomehr schis darbs tikai tur derigs, kur zenschanahs jaunās fugās eeguht. Pawasārā taišiti stahdeklī, wasārā podinōds eesafnojuschees, nahkoschā seemā labaki ismiht, nekā tahdi, kas wasārās beigās, jeb rudeni pee-audseti, jeb ari kà tee, kas wasārā beš poda anguschī un rudeni podōds stahditi. Raiblapotas un pilnseedigas skaisfules tikpat wasārā kà ari seemā jo ruhpiigi apkopjamas un it ihpaschi no pastahwiga slapjuma fargajamas.

Dahrsā jeranijahm ir deriga wahja seme, tahdā schee pateizigaki seed, nekā trekna semē. Brihwi saulē augot, tee sawas daschadas lapu pehrwes skaidraki parahda, nekā ehnā. — Par fugu daschadibu tē welkti nerumaschu, tahs jau mehš atrodam zenu-rahditajōs simteem usstihmetas; tē tikai wehl peemineschu:

G. africanum, Afrikas jeranijas jeb ari sauktas pelargonijas (pelargonium africanum L'Herit.) swehteka deguns; pehz seeda augoti sehkla tam lihdsiga. Wina pirmee wezaki pee mums ir eewesti is Patagonijas, no kureem Angli un Frantschi koti daudš koschas fugās pee-audsejuschi. Ir schee tahdā pat wihsē kopjami, kà preekschejee un ir deefgan lehti par koscheem, kupleem kozineem usaudsejami, ja tikai ar graistschanu un ussaisstichanu nekopojam. No scheem jo wairaf ir slawenas Frantschu fugās, kurahm 5 seedu lapas un katra no schihm ir widū ar tumšchu sarkanumu puschkota (fünffledige Odier p.).

Zai gan wišas jeraniju jeb pelargoniju fugās seemā pee masa siltuma fausi stahwedamas labi ismiht, tad tomehr tahs no masakā sala koti bailigas un tapehz rudeni it usmanigi us to jaluhko, ka pirmahs nakts-salnas winas ne-aisnem. Septempera pirmās deenās tahs jau janoleef seemas korteli.

Gnaphalium Don. Rakpehdina.

No gnaphalon, willots, noluhtojot us stahda wispahrigu apgehru.

G. lanatum H., ar gavenahm, sudrabbaltahm lapahm is Rapsemes, pasihstams dahrsā stahds; zaur saknu pahrdalischanu lehti pawairojams, ismiht ir pee mums dahrsā, ja saknehm seemā masu lapu-apsegu nowehlam.

G. tomentosum H., willotā ar apakahm lapinahm. Stahds aug sarots, lehti zaur stahdekeem pawairojams, ir preeksch raiblapoto dobju isrihkoschanas ihsti derigs un apgraisot patihkamā wihsē lehts audseht.

G. lan. fol. var., raiblapots, zitadi preekschejam lihdsigs. Weidsamahs 2 fugās podōds audsejot isdobahs katrā augligā smiltainā lezeclu- jeb lapu-semē un ismiht seemā dsestrā gaischā weetā pee 4—6 gr. siltuma.

Grevillea R. Br. Grewillija.

Pehz Karla Fr. Greville, slawena dabas pehtitaja is Anglijas.

Schee pastahwigi saki kozini is Jaun-Holandijas ir tikpat istabās kà stahdu-namōds lehti audseht. Seemā tee grib gaischu fausu stahwokli, weenadu mitrumu un wasārā pufs ehnotu weetu dahrsā, bet no pastahwiga leetus pasargajami. Rujja sila- ar mahlotu welenu-semi un 5to daku rupjas smiltš ar smalzinateem steegeku- jeb poda gabalineem saukta, ir tahm ihsti deriga. Poda apakschā jaleef stahdot papilnam poda gabalinus un jadod labaf masus ne leelus podus. Pahrstahdischana ja-isdara pawasārā un stahdot us to jaluhko, ka zelms top labi augstu stahdits, lai podu apleijot tikai gar poda malahm war uhdens nostahtees un ne wis pee zelma. Stahdeklī pawasārā taišiti, ar glahsu apsegti, wislabaf mehreni siltā lezeklā ahtri eesafnojahs. Zitas fugās ir is sehklahm pawairojamas.

G. robusta Gun., stipri augoti fuga, koschs stahds ar pahrotahm lapahm.

G. alpestris, acanthifolia un rosea ir tahs wehrtakahs fugās.

Gunnera Lam. Gunera (Banke).

Rojautta pehz bistapa Gunner'a, † 1773.

G. maniculata, apjosta, is Tschiles, slapjās weetās augots stahds, ar leelahm rabarberam lihdsigahm lapahm. Lapu kahti un stobrs ir sarkani ar mihssteem ehrrschkeem. Pee uhdena klast augot tās sahleendōs lepni aug un ir zaur sehklahm un saknu atwasahm lehti pawairojams. Seedi ir mas wehrti, garas wahrpas ar dseltenahm sehflu pahfstitehm.

Wasārā stahds grib treknu semi, stipru leeschanu; rudeni saknes pagrabā jeb aukstā stahdu-namā, kad ari tumschā, bet fausā weetā lehtas mitinaht un agrā pawasārā dahrsā stahdamas.

G. seabra, afslapota, zitadi pirmai lihdsiga.

Hakea Sehr. Hakea.

Pehz barona Hake, slawena botanijas drauga.

Pee schihs stahdu waisles peeder daudš jaukas fugās, kas ari pastahwigi saki Jaun-Holandijas kozini un apkopchanā lihdsigi grewillijahm.

H. pectinata, cuculata, bipinatifida ir tahs wehrtakahs.

Hedera L. Muhrawihte (Ephen, Wintergrün).

No hedein, sehbeht; noluhtojot us wina zeetu peekerichanos pee muhra 2c. 2c.

Schis stahds jau sendōs wezōds laikōds no Greekeem un Romeescheem zeenits, ir ari muhsu deenās wisur pasihstams un daschadi islectats tihtinis. Dahrsōs winsch aisklahj plikas seenas un schogus

(sehčas), apsebs wezu koku zelnus, plikas klintes un semes wahjumus, tur kur nekahda sahliete negrib augt; puseho mihko aishgahjuscho kapaweetas, kehniu un leekungu pilis tas gresno gan lapenes, balkonus, pagalmus un greeetus pastahwigi sakinadams. Ir nabaga buhdina tas gar loga-slengeem us augschu steepjahs un ar sawu tumtschu sakumu parahda pirmo weselibas sthmi. Gandrihs wisâ Gropâ un ir zitâs Afrijas un Afrikas semes dalâs winu pasihst, bet it ihpaschi winu patihkamâ mahju weeta ir Anglija ar sawu mitro, lehno gaisu; tē schi wisleelakâ mehrâ kâ sakoffne lepojahs.

Zaur leekstoneem un atgreeetu sarinu tahs lehti pee-audsejamas, — bet ne reti redsam winas istabâs kâ panihkuschus wahrgulischus, ar kufaineem apstahtus. Weenâ weetâ tam redsam ir dota nederiga seme, zitâ atkal tam dod pa dauds jeb pa mas uhdena un skaidru gaisu tahm nemas nenowehle.

Muhrawihtei istabâs audsejot jadod rupja, gabalota, ar grantu maifita lezele-seme, kurai war trescho daku peelikt sajistus steegeku gabalinus un kahdu daku kalkotas muheu drupas. Apputejuschas lapas ar sausu, mihkstu lupatu arweenu noslaukamas un ja laputes manamas, tad tahdas lapas ar seepju-uhdeni nomasgajamas un pehz tam ar skaidru uhdeni noskalojamas. Tad wehl zif ween eespehjamâs tahs seemâ jeb wasarâ ir jawehdina, jo stahds, kas tikai skaidrâ gaisâ preezigi aug, newar sausa istabas gaisâ, bes saules gaismas, leetus, rafas un it ihpaschi bes atspirdstnama skaidra gaisa pahrtikt.

Pee mitrahm muhrea-seenahm stahdita ta ar sawahm gaisa-saknitehm issuhz un isleetâ katru mitrumu sawai audselibai un tadeht ari deriga pee flapjeem muhreem stahdit, jo winu beesas lapas no ahreenes mitrumu pee muhrea nepeelaisch. — No winu dauds un daschadahm sugahm muhsu dahrsdâs apatsch apsegas ismiht tikai prahtakahs, ar masahm lapahm; kamehr leellapotâs, raibas un daschadas zitas sugas, ispilda wairak sawu usdewumu istabâs un stahdu-namôs. — Dahrsnee-zibâs winas pasihstamas ar finatnibas nosaufumeem:

- H. Helix L., prahtakâ suga,
- H. Hel. fol. arg. var., ar balti jeb dselteni raibahm lapahm; bes kurahm wehl jo slawenas ir:
- H. hybernica, maculata, macrophylla, palmata, Roegneriana, pensilvanica un w. 3.

Bes preekschâ minetahm tihniu sugahm wehl tē peeder zitas, kuras kâ kozini jeb krumi aug:

- H. arboreseens, ar tumtschi sakahm garenahm lapahm. —

H. arborea albolutea, ar leelahm saki-dseltenahm un balt-malotahm lapahm.

H. canariensis arboreseens, ar leelahm platahm, raibahm lapahm.

Hydrangea L. Hortensia.

Salitis is hydor, uhdens, un angeion, trauks, norahda us seeda ihpaschibahm.

H. hortensis Sm., ari saukts Hortensia mutabilis, Japaneeschu rose, ir saroti krumini un sasneeds to angstumu no 4—6 pehd. un parahda saru galôs baltus jeb eesarkanus, platôs kekarôs augoschus seedus, kuri eesahkumâ ir balti saki, sebak paleek eesarkani un ilgi seed. Wina lapas ir gaischi sakas, malâs robotas, apaki garenas, pa diwi preti augoschas. Pasihstams stahds, jau 1790 is Japanes un Rihnas pee mums eeweests.

Hortensijahm patihk irdena kuhdres-seme no ganekkeem, jeb is semes-malkas purweem, kurai 6ta dala rupjas smilks japeemaisa un poda apatschâ par labu uhdena zauruhkischanos jagahdâ. Wezeem podôs eesaknojuscheem stahdeem ir derigs wasarâ arweenu trefus lehjumâs. Behz waijadibas pahrstahdit ir winas wislabak augusta m., lai gan daschi winas agrâ pawasara pahrstahda. — Pawasara stahdekli katrâ filtâ lezeleâ lehti eesaknojahs un ja tahdus pirmâ wasarâ ruhpiגי apkopjam, tos arweenu leelakôs podinôs pahrstahdam, tad jau nahkoschâ gadâ schee buhs labi seedetaji. Zaur farkan-bruhnu semi, kurâ atrodahs dselses-okre un kad tahdai wehl kahdu daku alona peemaisam, tad ne reti tahds koks seed ar gaischi filu seedu. Wasarâ winahm patihk pusehnota weeta un stipra leeschana. Rudeni winas no naktisalnahm fargajamas, jo masakâ salna samaitâ saru galus, kurôs nahkoschee seedu pumpurini gaibami; lai gan patz zelnâs no sala naw nemas tik bailigs.

Katrâ no sala fargatâ weetâ winas seemâ labi ismiht, bet istabas sausa gaisâ tahs reti sasneegs preezigu angumu un zeretu koschumu. — Ja grib Hortensijas agrâ pawasara seedôs redseht, tad tahs jau jaleek janwara sahkmâ pee 10—14 gr. filtuma klast pee logeem un arweenu wispahrigi japahrlaista. Tikai it pilnigi usseedejuschus war dsestrakâ weetâ nolikt.

- H. hort. Dr. Hogg, baltseediga suga, it jauka.
- H. paniculata grandiflora, leelseedigâ,
- H. japonica fol. var., balti-raiblapotâ un w. 3. ir dahrsdâs pasihstamas.

Hex L. Ehrtschekupalme (Hülfen).

Schee pastahwigi saki jaukuma krumini, ar beesahm, spihdoschahm lapahm gan pee mums dahrsâ palikuschi, zeeto seemu labi

ne-ismiht, tomehr winu fkaistums atlihdina maso puhlinu, ja toš rudent is dahrsa isændami poddš stahdam un djeſtraš iſtabaš, namu pagalmjuš jeb ari ſtahdu-namuš ar teem greſnojam. Ehrſſchupalmi ar ſwekaineem koſeem (coniferae), papardehm, aukubahm un w. 3. ſeemâ koſchi kopâ ſalikti, der katrai djeſtrai iſtabai par leelaſo koſchumu; it ihpaſchi jan tadehł, kâ tee ar maſu 3—4 gr. ſiltumu pahrteek un ir ſtipraſk ſiltums teem tiſ ahtri neſkahdê. Winu daſchadaš ſugaš ir it ihpaſchi eewehlamas preeſſch maſeem, jauki un tihri uſtureteem pilſatneeku dahrſneem un winu wiſpahriga apkopſchana naw nemaſ tiſ daudſpuſiga.

Pawafarâ winuš war dahrſâ ſtarp ziteem koſchuma kruhmineem jeb ari ſahleendš ſtahdit un pee ſauſa laika pilnigi apleet. Wiſlabat un kahrtigaki tee augš puſſehnotâ jeb ari it ehnotâ weetâ, nekâ ſaulgoſê. Augliga un irdena kuhdres ſeme wineem patihkama, tadehł mahla- jeb leesai ſmiltes ſemei truhdi un ſemes-malkaš ſmalkumi jeb ari weegla meſcha-ſeme japeemaiſa un waſarâ uſ winu ſaknehm riuki apkahrt ja-uſleek 2 zol. beeſa kahrtu gowu mehſluš, kuruš apleiſot top ſaknehm peeweſta bagata uſtura. Bai mehſli redſamâ weetâ nebuhtu dahrſam par nejanummu, tad war toš apſegt ar ſaku ſuhnu. Pawairojami tee zaur ſehklahm un ari ſtahdekeem. Sehklas gan weenu gadu gul ſemê un pehž tam tikai dihgſt; tadehł taš tiklihdj kâ eenahkuſchaš poddš jeb kaſtitê ſmiltainâ ſemê eefehjamaš, ar plahnu kahrtinu ſemes un pehž tam ar ſuhnu apſedſamaš, zaur ko lehtał ſchihš weenadâ mitrumâ uſtureht. Smalkaš ſugaš top uſ praſtakahm potetaš un tadehł, ka taš gandrihš wiſâš ſemes dakâš, bet tikai mehreni ſiltš ſtrehłš (gemäſigten Zonen) atrodahš, wirkaš muhſu ſeemaš gaiſu dahrſâ nepahrzeefch.

I. Aquifolium, praſtakâ ſuga, ehrſſchki, ari Kriſtuš ehrſſchki ſaukti, aug wiſdš Deenwiduš-Giropas meſchdš un Anglija lihdj 30 p. augſtš koſš. Wina zectaiš koſš top preeſſch dreimanu darbeem leetataš. Winu ſareem ir ſala miſa, iſ kuraš warot lihmu darinaht. Lapas tam ir garenas, ſpihdofchaš, ahbai lihdſigaš, malâš wilnotas ar ehrſſchkeem. Beſ ſchihš wehl buhtu peeminamaš un uſ pirmo zaur poteſchannu pawairojamaš:

- I. calamistrata aureo var., ar maſahm dſelteni raibahm lapahm.
- I. Aquif. ferox argenteum, ar balti raibahm lapahm.
- I. Aquif. laurifolia aureo-marg. loſber-lapotš.
- I. Aquif. maculata alba, balti ſchekotš.
- I. Aquif. nobilis argentea, lepnaiš ſudrabotaiš un w. d. zitaš.

Jasminum L. Jaſminš, ſauſſerde.

Rojantums zehlees iſ Arabeeſchu walodas.

Beelakâ daka ſcho ſtahdu ſeed ar patihkami ſmarſchoteem ſeedeem un tadehł ween tee labpatihſchannu wiſur atraduſchi. Muhſu dahrſa jaſminuš jau mineju ſtarp ziteem kruhmineem; bet ſcheitan mahziſmees paſiht ſmalkakaš ſugaš, kuraš traukdš audſejamaš un ſeemâ beſ ſala mitinamaš. Wiſi iſdodahš it labi augliga lapu un welenu ſemê un ir zaur ſtahdekeem un leekſtoneem weegli pawairojami. Agrâ pawafarâ pahrſtahdot winu ſuhnotas ſaknites, kuraš gar podu ir beeſi ſa-auguſchaš, war droſchi nograiſit un pehž tam leelakâ podâ pahrſtahdit. Wineem ari waijag wiſuš ſmalkoš ſarinuš atgraiſit un tikai toš ſtiprakoš ſaruš atſtaht; zitadi tee maſ ſeedehš.

J. azoricum L., iſ Azorijaš ſalahm eeweſtš, wairak pehdaš augti augoſch kruhms ar maſahm 3 daku lapahm, leeku, baltu, ſmarſchigu ſeedu.

J. gracile koſchaiš, grandiflorum leekſeedigaiš, heterophyllum daſchadi lapotš, odoratiſſimum odigaiš un w. 3.

See 12—14 gr. ſiltuma ſeemâ mitinamaš un tadehł pee ſilta-nama ſtahdeem peederigš ir:

J. Sambac Vahl. jeb Arabeeſchu jaſminš, ari „nyetanthos Samb.“ ſaukti, ar pilneem jeb ari weenkahrſcheem, koti ſmarſchigeem balteem ſeedeem, kuri parahdahš ſaru galdš, gardš kekarodš. Lapas tam garenas, diwi preti augdamaš ir dſelteni-ſakaš un ſari tam aug teewi, gari, tihtineem lihdſigi. Dahrſneeziš no ſcheem daſchaš jaunâš ſugaš paſiſtamaš.

Kalmia L. Kalmja. (Iſ ſilu dſimtes.)

Pehž Petera Kalm'a, kaš Binneš'a mahzeekiš buhdams apzeſoja Seemel-Ameriku.

K. glauca Ait., peleki ſala kalmja, aug lihdj 3 pehd. augſta, ar preti ſtahwoſchahm garenahm lapahm. Winu leeki, eefarkani ſeedi parahdahš juliâ un auguſtâ. Schi koſcha ſuga iſ Kanadaš un Penſilwanijaš pee mums eeweſta, kur ta uſ krihtes kalneem juhmalâš ſawwakigi augot, ir iſti wehrta koſcho ſeedu dehł eewehrot. Maſi kruhmini ar balteem jeb eefarkaneem ſeedu ſwanineem ir paſtahwigi ſaki ar ſpihdofchahm lapahm, griš waſarâ augot papilnam uhdena, ari mehſlu lehjummu un puſſ-ehnotu weetu. No ſehklahm, kâ ari zaur leekſtoneem pawairojami, tee zitadi pagehr aza lejahm lihdſigu ſemi un apkopſchannu. Iſ ſehklahm audſeti ſtahdi aug preezigaki un iſdodahš wiſadâ ſinâ labaki, nekâ tee, kaš no leekſtoneem audſeti. Schos no ſehklahm audſejot taš ja-eewehro, kaš pee erikaſhm mahziš.

Bej minetas ūgaš buhtu wehl wehrtas peemineht:

K. latifolia L., garenti lapota, 4—6 p. augsts fruhmish,

K. angustifolia L., ūhaur-lapota, 2—3 p. augsta, ar balteem see-
deem, žitadi pirmi lihdsiga. Šchihm ir teh. Kanada un Karolina.

Laurus L. Lošberu koks (Dorbeerbaum).

Latian nošaukums preešch ūhi koka.

L. nobilis L., pašihstams un derigs koks, kas Deenwidus-Eiropā un it ihpašchi Italijā ušaug par koshu, muhsu bumbeerehm lihdsigu, leelu koku. Wina ūpihdigas, tumšchi-salas, garentas lapas ūainnee-
zehm pašihstamas, ir patihkami ūmaršchigas.

Laurus nobilis, augšfariš.

Semfariš.

Piramide.

Winu kop-
ūhana un
audšinaschana
ir deesgan
lehtha un isdo-
dahs it labi
welenu- un
gowu- mehflu
semē. Wini
tikai tad pa-
wašarōš lee-
lakā traukā
pahrstahdami,
kad lihšchini-
gais ir wiš-
zauri peesaf-
nojees. See-
mā wini lehthi
išmihth katrā
dšestrā, kad ari
tumšchā, no
šala ūargatā
weetā, un ir
tikai tā lei-
jami, kā ūaf-
nes pawišam
nešakalst. Tur-
preti wašarā
toš waijag

štipri leet un teem arweenu trefnu lehjumu pašneegt. Lai gan zaur
leekstoneem un ūakau-atwašahm pawairojami, tomehr eš katram uš-
flaweju toš tikai no ūehklahm pee-audsetees. No pirmjeem kōzinus
audsejot nekad nešagaidiši preežigu un ūlaidu augumu, kamehr ūehflu-
kōzini daudz aštrakti, ūkaištakti aug un ūaujahs zaur prahtigu apgraišt-
ūhanu audseht patihkamā wihsē. Wini top wišwairaf kōšchās pira-
midēs jeb augstšaru kōzinōš audšmati (šl. bild. 224. I. p.), lai gan
gadi pa-eet, lihds tee pee mums mehrenā leelumā ušaug. Šehklas
agrā pawašarā apgahdajamas, prišchās ūahga-ūkaidās eeliktas, ūiltā
ležeklā weenadi mitras paturetas tahs lehthi dihgst un pehž ušdihg-
ūhanas mehrenōš podinōš minetā semē ja-eestahda. Gešahlumā wehl
apakšch logeem patureti tee aštri aug un uš wašaras widu arweenu
jo wairaf pee gaiša peeradinami. Preešch piramidehm jau otrā pa-
wašarā jaumais kōzinšch semu janogreešch, lai tas jau no apakšchās
šarōš ūuplojahs; kamehr preešch augstšareem pirmais augums uš aug-
ūhu jawada, ūahnu-šarini ja-atgraiša un kad zelma augstums ūašneegts,
tad tikai patihkamā augstumā galotne nogreešchama. — Ja seemā
jeb ari wašarā pee teem parahdahs kahdas lapu-utes, tad tahs tuh-
lit ar seepju uhdeni nomasgajamas. Wašarā pee ūauša laika wineem
ir deriga wašarōš pahrlaištichana un katrā weetā tee war no aprila
lihds oktobera pirmahm deenahm dahršā stahweht, bet labak buhs, ja
winus war no auksteem wehjeem pašargaht un pawašarā laukā išneštus
pirmās deenās patureht koku ehnā.

L. dulcis, pirmejam lihdsigs, bet ūiltā namā paturams. Ši
Deenwidus-Amerikas ūchē eeweštš.

Lophospermum Don. Šekstēs ūehkla (Šammsame).

Šaliktš no lophos, šekste, sperma, ūehkla, ūchi ir ar šekstei lihdsigu audumu wiš-
apšahrt apaugšje.

L. scandens D., tihtiau š. iš Meksikas, aug ar puššapakahm,
wilotahm lapahm un wihtehm. Šarkanee seedi parahdahs pa wee-
nam iš lapu fakteem, pirkštmauzei lihdsigi, ar 5 seeda lapinahm;
derigi gar seenahm, logeem un plikeem koku-zelmeem audseht. Winu
ūehklas top agrā pawašarā ūmiltainā lapu semē sehtas, plahni ap-
segtas un ūiltā ležeklā paturetas aštri dihgst. Mašee stahdini, katrs
šawā podinā eestahdits wehl ūiltumā japatur un wehl reis wašarā
pehž waijadšibas leelakōš podinōš japahrstahda. Tā apkopti tee lihds
rudenim ušaug par prašweem stahdeem un war tad winaš seemā pee
3—6 grahd. ūiltuma pašaušus labi išmitinaht. No stahdeeksem pee-
audseti stahdini ir ūupli seedetaji.

Magnolia L. Magnolia.

Peħz Peter'a Magnol'o, botanikas profesora Franzijâ, † 1715.

Schee kofchi kofi ir ziti weenumehr saki, ziti atkal nomet sawas lapas; aug ar leelahm, sakahm lapahm un kofcheem, leeleem, smarſchigeem seebeem. Puſsdeenâs un Wakara-Giropâ tee uſaug par leeleem, lepneem kofeem. Pee mums tee paleef maſi kruhmîni, kuri ſeemâ no ſala ſargatâ weetâ jamitina.

M. grandiflora L., leelſeediga ſuga, ari bebrakofs ſaufts, iſ Seemel-Amerikas puſsdeenâs puſes, kur tas par leelu kofu uſaugot. Lapas tam leelas, garenâs, tumſchi-ſakas, beesâs, ſpihdigas un ir tâpat kâ jaunee ſari eſahkumâ bruhnâs. Seedi tam ir leeli, balti, ſmarſchigi.

Winahm ir deriga labi ſmiltaina, augliga lezeſlu ſeme un poda apakſchâ labi zaurumi, kaſ uhdeni lehti nolaiſch. Waſarâ dahrfâ teem deriga laba ſaulgoſe, zaur ko winu ſari labi eebreest un aſtraki ſeed, ne kâ ehnâ augdami. Iſ winu tehwiſas eeweſtas, ſmiltainâ ſemê un ſiltâ lezeſlâ eeliktas ſehklaſ aſtri dihgſt. Smalkakas ſugas top uſ ſehflu-koſineem potetas.

M. tuscata, *Kambelli* un *conspicua* buſtu wehl peeminamâs ſugas, kuras wairumâ pirmai lihdſigas un tâpat kopjamas.

Mahernia L. Mahernia.

Warbuht pahrgroſtis „Germania“.

M. glabrata C., ſpihdigâ, iſ Kapsmeſ kalnaſeem, maſs 1—2 p. augſti augoſch ſtahdiſch, ar maſahm, garenahm, robotahm lapinahm un maſeem, dſelteneem, ſmarſchigeem ſeedineem, kuru dehl tas ari top par „iſtabu jaſminu“ (*Stubenjaſmin*) ſaufts. Scheem patihl ſmiltaina lezeſlu-ſeme un ſeemâ gaiſcha weeta, waj nu iſtabâ klahſt pee logeem jeb ari dſeſtrâ ſtahdu-namâ. Zaur ſehklahm un pawaſarâ ar ſtahdeleem lehti pawairojami. Waſarâ dahrfâ winu ſeedineem naw nekahda wehrtiba, bet podôs audſejot to peħz patihſchanâs war tur nolift, kur wina patihkama ſmarſcha lehti ſajuhtama.

Metrosideros. Melkofs (Eiſenholz).

Salitts iſ „metra“ mahte, patſ kofs, un „sideros“ dſelſis.

M. semperflorens H., arweenu ſeedigais, iſ Jaun-Holandijas, ar ſchaurahm, garenahm, peleſi ſakahm, ſtihwahm lapahm. Sarkani, apakai birſtei lihdſigi ſeedi parahdahs wiſapfahrt ſaram.

Schee paſtahwigi ſaki kruhmîni iſdodahs audſejot tikpat dſeſtrâ iſtabâ, kâ ſtahdu-namâ gaiſchâ weetâ ſtahwedami un ar ſaweem jaukeem ſeedeem kopeju eepreezedami. Winu kofſchana wiſpahrigi ta pate, kaſ pee grewilljahm mahzita.

Deſ minetas ſugas wehl ir wehrtas eewehrot:

M. albida, *latifolia*, *robusta* un *salicifolia*.

Melaleuca L. Rajaputkofs.

Salitts iſ „melas“ melns, un „leucos“ balts; kofs ir melns, ſari un lapas ir baltas.

Schee ſlaiſee kofi un kruhmîni ir ari iſ Jaun-Holandijas pee mums eeweſti paſtahwigi ſaki un iſmiht ſeemâ lehti pee 2—4 gr. ſiltuma. Waſarâ tee ſaulê nolifti, no aukſteem wehjeem ſargatâ weetâ, tâpat kâ azalejas, pawairojami un apkopjami. Smiltaina ſila ſeme, maſi podi un poda apakſchâ papilnam ſchuki, ir wiſs, kaſ pee wina apkopſchanâs ja-eewehro. Rudenî no paſtahwiga leetus un ſlapjuma tee japafargâ.

Winu dauds un daſchadas ſugas aug wiſwairaf ar maſahm, ſchaurahm ſakahm lapinahm, eſarſaneem, tumſchi ſarſaneem, dſelteneem jeb ari balteem ſeedineem. Wehrtakas buſtu: *M. deccusata*, *diosmaefolia*, *fulgens*, *hypericifolia*, *pulchella*, *squarrosa*, *thymifolia* un w. 3.

Matricaria L. Mahtesſahle.

M. flore pleno, pilnſeedigâ, ari *anthemis nobilis* M. ſaufta, ir ſtahds ar gaiſchi ſakahm, robotahm lapahm, aug lihdſ 1½ p. augſts, ar ſkaiſteem, balteem, pilneem ſeedeem, kuri aug ſara galôs, leelôs pudurôs, ſeed paſtahwigi zauru waſaru un ir it ihpaſchi maſâs pufudobês leetajami.

Winas aug labi katra augligâ dahrfâ ſemê un pawairojahs lehti zaur zelma pahrdaliſchanu un ſehklahm. Augustâ jaunâs zelmu ataugas ſmiltainâ lezeſlâ ſemê, mehrenôs podinôs eeſtahditas, ſeemâ no ſala ſargatâ weetâ jamitina. Gaiſchâ weetâ ſtahwot tahs jau pawaſarâ podôs ſkaiſti ſeedehs, bet jo wairaf tahs maijâ dahrfâ ſtahditas, tē zauru waſaru ar ſeedeem greſnojahs.

Myrtus L. Mirte.

No „myron“ baſſamâ; ſtahds ir patihkami obigs.

Schis koſinſch ar ſawahm maſahm, ſakahm lapinahm ir it ihpaſchi pee Wahzu tautas jau ſen zaur to paſihſtamâs un zeenits, ka katra tikumiga bruhſte ar mirtu kroni galwâ top pee laulibas puſchkota. Patwiſas meitu wainags ari jau ſahſ ſuſt un wina weetâ mirtu kronis jaunatôs laikôs weetu eenem; tadehl daſcha ſahrta meitina labpraht un uſzihtigi ſawu mirti kopj, gribedama ar winas ſkaiſto ſakumu weenu reiſi ſawu galwinu puſchkot altara preeſchâ.

Mirtes Deenwidus-Giropâ un it ihpaſchi Italijâ aug wiſds meſchôs kâ mehreni kruhmîni leelo kofu ehnâ un atrodahs tur no tahm

daudš fugas. Pee mums winas waijag seemâ dsestrâ istabâ jeb no sala fargatâ weetâ gaischumâ mitinaht un wasarâ tahm dahrsâ eerahdit tahdu weetu, kur tahs no auffskeem wehjeem ir fargatâs. Sai gan zitas fugas buhtu zaur sehklarhm pawairojamas, tad tomehr zaur stahdekeem schis darbs katru reisi pa prahtam isdosees, ja nemšim pawasara labi eebreuschus sarinus, toš apakšgalâ pee lapas masga klahht nogreestim, tam tif tahk lapas atnemšim, zif dšili to semê leekam un smiltainâ lapu semê masâ podinâ 4—6 stahdeklus kopâ eestahdišim. Istabâ tahdi stahdeklî ar glahsu apsešsami un no faules fargatâ bet gaischâ weetâ nolikti, lehni mitri uštureti ari eesaknojahs. Ja tahdus stahdeklî podinus mehreni fiktâ lezeklâ eeleekam, tad schee jo ahtri eesaknojahs un pehz tam masôs podinôs katrs stahds fewiškî eestahdits, ari eesahkumâ apakšch logeem japatur, arweenu jo wairak jawehdina, lihds tee pehdigi bes loga brihwâ gaisâ preezigi augš. — Wezeem mirtu kokeem ta pati seme un apkopšchana deriga, kas pee zitronu- un losberu kokeem mahzita.

It ihpašchi winas ir derigs labak masôs podôs patureht un tikai tad leelakôs stahdit, kad saknes lihdschînigu trauku wišpahrigi peepildijuschas. Wasara semê 2c. eerakti podi labpraht laisch saknes zaur poda apakšchu, tadehk ir derigs wasara kahdas reišas wišus podu stahdus izšelt, zauri augošchas saknes atgreest un tad atkal podu atlikt sawâ weetâ. To nedarot stahdi lihds rudenim semê stipri eesaknojahs un tad isnemot atrautas saknes teem skahdetu.

M. communis L., pašhstamâ, atrodahs Deenwidus-Giropâ, Afijâ un ari Afrikâ. Zitas fugas ar leelakahm lapahm, pilneem seedi-neem un daschadahm zitahm ihpašchibahm ir dahrsneežibâs pehz patišchanas dabujamas.

Myrsine L. Miršine.

M. africana, iš Afrikâs, ir pastahwigi sakšch, mirtei lihdsigs krunšminšch, kurešch ari no sala fargatâ weetâ, pat ir tumschâ pagrabâ, ir seemâ lehts ismitinaht.

Apkopšchana un seme ta pate, kâ pee mirtehm un losberu kokeem.

Nerium L. Oleanders.

Pežs Egiptes kehnina Nerus, jeb ari pežs neros, mitrs. — aug upmalâs un mitrâs weetâs.

Schee kofi jau sen pašhstami un košcho farkano seedu un lehtas aubšechanas behl, tikpat istabâs kâ stahdu-namôs, wišur zeeniti. Winus derigs stahdit treknâ smiltainâ mehslu- un welenu semê un paleelôs traukôs. Seemâ wini dsestrumâ jamitina; jo fiktâ weetâ

stahwot teem ronahs drihs lapu-utes, winu sari istek teemi un gari un samaitâ kokam košcho usskatu. Wasara teem war dahrsâ labâ faulgošê weetu nowehleht un toš ne-aišmirst neween ar skaidru uhdeni waijadšigâ mehrâ pilnigi apleet un wakarôs un rihtôs pahrlaištit, bet ari pareti ar treknu lehjumu apgahdaht. Agrâ pawasara tee pehz waijadšibas leelakôs podôs pahrstahdami un kur pee saknehm jeb pee zelma kahdas atwasas parahdahs, tahs tad ja-atgreesch; jo zitadi schihs augdamas wirsus sareem laupa ušturu un masina špehku uš seedešchannu.

Auffstâs wasarâs un it ihpašchi kur naw labi fargata weeta, tee pee mums dahrsôs stahwedami reti usseedešs, tadehk waj nu pawasara jeb wasara, kad seedu pumpurini pilnigi išaugušchi, toš ir derigs wairak fiktumâ jeb labâ faules logâ patureht; te tee tad ahtri usseedešs. Dascham ir eeradums winus seedu laikâ ar filtu uhdeni leet; istabâs to war gan darit un seedešchannu zaur to paškubinaht, tomehr lai uhdens nebuhtu nekad fiktaks pahr 24 grabd. Dahrsâ stahwošcheem kokeem fiktâs uhdens islutina winu saknes un maitâ wiau wešelibu. — Jaunus koinus war ari pawasara bes poda fargatâ weetâ un uš to fataiškî semê dahrsâ stahdit, kur tee lihds rudenim loti kuplošees. Augustâ tee ar peetaupitu saknu puduri atkal podôs leekami un eesahkumâ ehnâ paturami.

Wini gan zaur stahdekeem lehti, bet wehl jo lehtaki zaur leekstoneem pawairojami. Kahdu wezu koku war iš poda isnemtu kahdâ lezeklâ gulu tâ eestahdit, ka tam wišus sarus un sarinus war semê eeleekt. Sara wiršgali 6—8 zol. gari atstahiti, no apakšch-pušes uš pušî pahrgreesti, ar masu kahšiti semê apzeectinati un pehz tam kahdus 2—3 zol. ar semi apsešsami, tâ ka wiršgals paleek stahwots taišni uš augšchu. Zif kokam sari, tif daudš taiši tahdus leekstonus, aplaišti toš arweenu labi papilnam, tad tee lihds rudenim labi eesaknošees un war toš tad stahdit katru sawâ podinâ. Uš tahdu wišji eegušim jaunus kuplus koinus, kuri nahkošchâ wasara buhs kuplee seedetaji. Ar leetus uhdeni pilditâ pudelê eeliktâ oleandera sars ari ahtri eesaknojahs un kad saknites jau uhdeni parahdahs, tad sars prahtigi semê eestahdams, tâ ka masahs saknites netop atlausitas.

N. Oleander atropurpureum fl. pl., pilneem tumschi šarkaneem seedeem, no kureem obige jo patiškami.

N. O. luteum grandiflorum, dšeltenî leelseedigi, ir wehl mas pašhstami, bet jauki.

N. O. album pl. un roseum pl., ar balteem un ari eesarfaneem seedeem, beidsamâ wairak pašhstama.

Olea L. Eljakoks (Oelbaum).

Salikts is „oleum“ eljis.

O. europaea L., pasihstamais, skaitis un derigs koks, aug Deenwidus-Giropā un Seemel-Afrika lihds 20 pehd. augsts. Koka mīsa ir peleka, lapas beesas garenas, wirspuše tumšči saki spihdofčas, apakšā peleki baltas. Masi balti jeb dselteni smaršīgi seedini aug kekisohs. Pee mums scho jauko koku waijag seemā no šala fargatā fausā weetā ismitinaht un agrā pawasārā pehz waijadfibas leelakōs podōs jeb ari dahrsā bes poda eestahdit, kur tas katrā augligā dahrsa semē labi aug, it ihpashči ja to wasarā pilnigi aplees. Rudenī schee atkal podōs eestahdami.

O. fragrans Thb., smaršigais eljakoks. Rihnā un Japonē sawwaligi augofch krumš, top tur smaršigigo seedu dehl dands zeenits. Seedi tam masini, saki balti, zitadi pirmejam lihdsigi un aug labprahst istabās, kā ari stahdu-namōs. Zaur stahdekeem pawasārā pawairojami. Dahrsneezibās wehl no scheem daschas zitas sugas top koptas, tomehr minetas ir lihds schim tahs slawenahs.

Pachyphytum Kl. Veeflape (Dickblatt).

Salikts is „pachys“ bees, „phyton“ augš.

P. bracteosum Kl., masš kofch stahdiash, is Meksikas, kas labi aug tikpat istabā, kā stahdu-namā, peeder pee „crassula“ ziltes un ir tāpat koptams un audsejams kā escheverijas.

Passiflora Jus. Gawena seeds (Passionsblume).

Salikts is „passio“ zeeft un „flos“ seeds.

P. coerulea L., silseediga, pasihstamā, is Brasilijas. Sari kantaini, saki strihpoti, lapas 5—7 stuhrigas. Seeds balts ar filahm stihdsinahm. Schee jaukee tihstinu stahdi aug un seed kofchi, tikpat istabā, kā ari wasarā dahrsā. Podā winai dodama trefna lezeklu seme ar smilti maisita, wasarā papilnam uhdena; seemā fausi tureta ir pagrabā labi ismiht.

P. alata A., spahrnotā, is Bakar-Indijas, lapas tai garenī apakš, seeds leels, tumšči šarkans.

P. racemosa B., mihtfeediga; wihte apaka lihdsena, lapas puš-apakš, spihdigas, beesas, seedi skaudi šarkani, seeda widū stihdsinas tumšči filas. Zitadi pirmai lihdsiga.

Pee 8—12 gr. siltuma jamitina un tadehl pee siltā nama stahdeem peederigi:

P. kermesina Lk., tumšči šarkana, is Rio de Janeiro, seed bagati ar šarkan fileem seebeem; aug ari istabās it preezigi, bet seemā

no mitruma bailigi, tadehl fausi un siltaki mitinama. Lapas tai 3 dakšs schirtas, no kurahm jaunahs augot parahdās silganas. Seme schai ir deriga ta pate, kas pirmejahm sugahm, tomehr schai patihf, kad semei peemaisa papilnam poda gabalinus.

P. bicoronata, speciosa, pulchella, blanda un w. z. ir dands jeb mas pirmejahm lihdsigas un ari tāpat koptjamas. Wisas ir agrā pawasārā zaur stahdekeem siltumā pawairojamas; smalkakahs sugas us prastakahm potejamas. Ari poteschana agrā pawasārā wislabat siltā lezeklā lihds ar semi isdarama.

Phormium L. Linudona (Flachslikie).

No „phormis“ kurwis; preefch kurwju piščanas deriga.

P. tenax F., sifstā, is Jaun-Seelandes, ar garahm, sobenam lihdsigahm lapahm, kuras luhkam lihdsigi saplofitas, preefch seeschanas un piščanas leetajamas. Seeda kahts aug is šaknu un lapu zelma lihds 6 pehd. augsts. Seedam naw nekahds kofchums, tomehr wisa stahda uskata ir kofcha; it ihpashči tahs sugas ar balti strihpotahm lapahm der katram stahdu-namam seemā un katram dahrsam wasarā par leelu gresnumu. Raiblapotahs sugas top muhsu deenās ihpashči zeenitas.

Lezeklu semei mahlotā dahrsa seme un smilte peemaisita ir winahm deriga. Šaknu puduri pahrdalot ir lehti pawairojami. Wasarā tahm dahrsā ja-eerahda pušsehnota weeta, tahdā winu lapas usturahs kofchakas ne kā šaulgofē.

Seemā wina lehti katrā dsestrā weetā bet fausi turot ismitinama un panesš ir kahdus grahdus šala.

Penstemon L. H. Penstemone (Bartfaden).

No „pente“ peezi un „stemon“ pawedeens (Faden); seedam ir 4 augligi un weens ne-augligs seedu-piščaku pawedeens.

Is Kalifornijas un Meksikas pee mums eewefts stahds, kas dashadās pehrwēs sawus garenus tuhtinahm lihdsigus seedus parahda, aug 1½ pehd. augsts ar garenahm spizahm lapahm un wirsgalā ar garu seedu wahrpū.

P. Jeffreyanus, skaiti fileem seebeem,

P. atropurpureus, šarkanseedige, no kureem wehl dashadās sugas zehluschahs. Julija beigās jeb augusta m. no šarina pawairoti, seemā dsestrā istabā jeb stahdu-namā ismitinati un maija šahkumā dahrsā eestahditi, tee zauru wasaru jauki seed, ir podōs audsejot pateizigs seedetajs.

P. gentianoides wisadās pehrwēs, pulchellus, speciosus un w. z. ir wisas ari zaur sehklahm weegli pee-audsejamas.

Pimelia B. Pimele (Glanzstrauch).

No ſchi Zaan-Holandijas ſtahda ir daudz ſugas dahrsdōs paſiſhtamas un wiſas labpraht ſeededamas kopeju eepreezina.

Wiſpahrīgi nemot winahm ta pate kopschana un ſeme deriga, kaſ pee erikahm mahzita. Ja pehz ſeedeſchanaſ winu ſaruſ apgraiſam, tad eemantojam kupluſ kōzinuſ; ir no ſehklahm, kà ari zaur ſtahdeſkeem pawairojami, ſmalakahſ ſugas uſ praſtakahm potejamaſ.

P. decusata Br., kruſtlapota, aug kuplſ kruhminkaſ ar maſahm preti ſtahwoſchahm, mirtehſ lihdsigahm lapinahm. Geſarkanee ſeedini paraſhdahſ ſaru galōſ mehrendōſ puduriſchōſ. Wehl peeminamaſ ſugas buhtu:

P. hispida, macrocephala un spectabilis.

Primula L. Primeli.

P. chinensis, Pihneeſchu primeli peeder pee ſkaiſtakeem ſeemas ſeedetaſeem un tabehk ir wehrti no katra puku drauga eewehrot. Zau 1820 iſ Pihnaſ uſ Ciropu eewesti, ſawa ſkaiſtuma dehk no katra ſtahdu drauga labpraht uſnemti; aug ar maſu apkopschānu 6—8 zol.

Primula chinensis simbriata.

augſti. Lapas un wiſa ſtahda daba bildē ſkaidri redſama, ſeedi baltāſ un ſarkanaſ pehrwiēſ; jaunakōſ laiſkōſ ari pilnſeedīgi peeaudseti. No weenkahrſcheem ſeedeem eedabutaſ ſehklaſ aprili plankā ſehklu podā, ſmiltainā ſilā un lapu ſemē ſehtaſ, ſiltumā paturetaſ, weenadi mirnitaſ lehti dihgſt. Kad ſtahdi 4 lapinaſ laiduſchi, tad tee, kà pee cinerarijahm mahziju, atkal pahrſtahdami un lihds rudenim tāpat kōpjami. Ja

kaſhdi ſeeda pumpuri rahditōſ, tad tee tagad ja-iſkneehj, zaur ko ſtahdi paleek zelmā kuplāti un tabehk ſemā bagataki ſeedehſ. Septemбера eeaſakumā waijag toſ katru ſtahdu mehrena podā eetaſhdit, kaſhdaſ deenaſ pehz tam wehl apakſch loga patureht, no naſtſ-ſalnahm paſargahſ un kad auſtumuſ peenemaſhſ, tad toſ ſtahdu-namā pee 3—5 gr. ſiltuma, bet it klaht pee logeem janoleek, kur tee tad pirmōſ ſeemas mehneſchōſ buhſ iſhti ſeedetaji. — Zelmi ir uſ otru un wairak gadeem iſturīgi, bet tee, kaſ katrā gadā top no ſehklahm audseti, ir jo kuplāki ſeedetaji.

Pittosporum B. Pikaſehkla (Klebsame).

Salitſ ſi „pitta“ (pikiſ) un „sperma“ (ſehkla) ar zeetiſhpigu ſehklu.

P. Tobira Ait., iſ Pihnaſ, paſiſhtamaſ paſtahwigi ſakſch kōkſ ar ſpihdōſchahm garenahm lapahm un balteem loti ſmarſchigeem ſeedineem, kuru dehk taſ ir wiſur miſki uſnemtaſ. Pawaſarā jauni ſarini par ſtahdeſkeem apakſch glaſſa patureti ahtri eeaſakojahſ. Deekſtonuſ war no wina tāpat taiſit, kà pee oleandereem mahziju.

Smiltaina lezekla- un lapu ſeme winam deriga. Seemā wiſſiktakā weeta labi iſmiht, kad tikai no ſala ſargataſ. Waſarā tam dahrſā weetu janowehele un ſtipri jaleij. Zaur kahtigu apgraiſſchānu war winuſ pehz patikſchanaſ par koſcheem kōkeem uſaudſeht.

P. undulatum, ferrugineum un it ihpaſchi raiblapotā ſuga, ir taſh koſchakahſ.

Punica T. Granatukōkſ.

No „puniceus“ puniſki jeb tagad tuniſki (Tunis); pehz ſkartagineeſchu walodab apſihmē puniceus tunſchi ſarkānu pehrwi.

P. granatum L., paſiſhtamaſ granatukōkſ, aug kà kruhmſ ſtaliſaſ, Spahnijaſ un Portugaleſ meſchōſ lihds 15 p. augſtſ, ar weenkahrſcheem ſeedeem; bet pilnſeedigaſ ſugas no ſcheem jau ſen top dahrſneezibāſ ar miſlibu koptaſ, jo wina ſkaudi ſarkāno ſeedu reti kaſhda zita puſe ſkaiſtumā pahrſpehj. Weenkahrſch-ſeedige granati lehti zaur ſehklahm pawairojami, kamehr pilnſeedigoſ war neween zaur ſtahdeſkeem, bet ari zaur poteſchānu uſ ſehklu kōzineem weegli pawairot. Preekſch ſtahdeſkeem jagreeſch agrā pawaſarā jauni ſarini, kuru patlaban metaſhſ bruhni, un ſiltā lezeklā apakſch logeem patureti, ſmiltainā lapu- un lezeklu ſemē ſtahditi labpraht eeaſakojahſ. Zānuſ ſtahduſ pirmā waſarā arweenu apakſch logeem japatu, teem ja waijadſigſ waſaraſ widū jadob leelakuſ poduſ un ſemā pee 2—4 gr. ſiltuma gaiſchako weetu. Wezi kōki katrā pawaſarā pahrſtahdami un winu ſmalakahſ ſakneſ droſchi apgreeſchamaſ. Waſarā wineem waijag dahrſā tahdu weetu nowehleht, kur tee no auſteem wehjeem ſargati, tik ilgi paleek lihds pirmāſ ſalaſ teem lapas laupijaſ. Wezi kōki ſemā beſ lapahm buhdami, ir ar katru no ſala ſargatu ruhmi ar meeru; ja tikai ſakneſ ſahw ſauſaſ.

Waſarā teem leiſot derigſ pilnīgi ſkaidru uſhdeni un ari arweenu treknu leſjumu paſneegt. Deelaſ dahrſneezibāſ un pilſatu tuwumā wini ir derīgi uſ agru ſeedeſchānu paſtubinaht, tabehk ka ſemā winu ſeedi daudz wehrtaki kà waſarā. Zau dezerberi jeb janwari pee 10—12 gr. ſiltuma tureti tee ſawuſ pumpurinuſ ahtri paraſhdihſ, ja

tad siltumu arweenu jo wairaf 15—18 gr. pawairo. Deenâ un nakti pee weenada siltuma patureti wini pilnigi usseedehs. Ari piluseedigas fugas dahrsneeziâs dabujamas.

Rhamnus L. Zela-ehrschki (Begeborn).

Romeeschu nosautums preefch ehrlschkeem.

Rh. Alaternus L. Pastahwigi saki krumi, ar garenahm, spihdoschahm, beesahm lapahm, no kureem jaunlaiku raiblapotahs fugas loti zeenitas. Wasarâ dahrsâ stahditi stahdi ar sawahm koschi dselteni- un balti-raibotahm lapahm starp ziteem kokeem jauki isskatahs, aug labprahnt katrâ dahrsa semê un pufsehnôtâ weetâ. Podôs stahdot teem jadod smiltaina lezekla- un lapu seme, seemâ dselstru mitekki. Behz winu maseem, newehrteem seedineem usaug melnas ogas, kurâs fehklas graudi eetekahs. Zaur fehklahm un leestoneem pawairojami.

Rhopala Schreb. Ropala.

Pastahwigi saki ar koschahm lapahm augoschi stahdi, is Deenwidus-Amerikas. Wini labi aug katrâ stahdu-namâ, seemâ pee 6—8 gr. siltuma mitinami, mahlotâ welenus- un sîla semê stahdami un auguma laikâ pilnigi aplejami. Wasarâ pufsehnôtâ weetâ dahrsâ paturet to tif ja-eewehro, kâ tos pee pastahwiga leetus no flapjuma fargajam. Wini tikai zaur usmanigu apkopschanu no stahdelkeem pawairojami.

Rh. aurea, australis un elegantissima ir tahs koschatahs fugas.

Rhododendron L. Alpurose.

Tas, ko pee dahrsôs audsejamahm alpurosehm mahziju, ir ari wispahrigi pee smalkatahm, podôs audsejamahm fugahm ja-eewehro. Ta pati seme un wasarâ tahda weeta dahrsâ scheem eerahdama, kur pufseenas karstâ faule winu lapas ne-aisnem. Seme zil warot teem jadod rupja un gabalota un ari smiltei, ko pee semes peemaisa, wajag buht tahdai, kas ar uhdeni apleeta nemas uhdeni nebalatina; tadehl arweenu labaf darihs, smalku grantu preefch scho stahdu ziltis uhdeni isskalot, tif ilgi, lihds usleets uhdens paleef skaidrs. Masgatâ smilte tikai tad stahdischanai leetajama, kad tai pahrejs flapjums nosuhzees.

Jaunus wehl neeedejuschus stahdus war agrâ pawasarâ, wezafus tikai pehz seedeschanas un waijadsiâs leelafôs podôs pahrstahdit. It ihpafchi scheem ruhpiigi podu apafschâs ja-eeleef papilnam poda gabalinus, lai uhdens war lehti un ahtri zauri suhktees. Mehrenôs jeb masôs podôs teem saknes usturahs jo weselas, ne kâ leelôs traukôs, tadehl to ihpafchi ja-eewehro. Pufse maijâ dahrsâ islitti stahdi eesahkumâ waj nu ehnâ janoleef, jeb ari ruhpiigi ja-apehno; bet wasaras

widâ, kad wini ar lauka gaisu pilnigi apradinajusches, teem ir preefch nahkoschas seedeschanas un pumpuru sagatawoschanas faule nepeezeschami waijadsiâga, tadehl julijâ wari tos arweenu wairaf bes apehnoschanas un beidsot pawisam klaji patureht. Saulê stahwot paleef winu sari ihfi un resni, kamehr ehnâ tee istef teewi un gari un paleef galôs bes seedu pumpureem. Teewus, smalkus sarus waijag ari pawasarâ jeb pehz seedeschanas apgraisit un us to luhkot, ka wini jau kâ masi krumini wairaf kuplojahs. Semus un kupls kozinsch arweenu ir jaukaf, ne kâ garfch, mas sarots.

Ari pee scheem ir tikai leetus uhdens leijot jaleetâ un ruhpiigi us to jaluhko, ka eesahkumâ tos pilnigi leijam, bet tillihds ka teem pirmas wasaras augums apstahjees, tad tee tikai reti un mas leijami, kâ ka pawisam nesawihst un tai laikâ — tas eekriht augusta mehnesi — no pastahwiga flapjuma japafargâ. Tai laikâ wineem pilnigi faule un saufums us seedu pumpuru sagatawoschanu nepeezeschami waijadsiâgs. Saufu deenu wafarôs wineem weegla pahrlaistischanâ loti deriga. — Resnee seedu pumpuri saru galôs ir lehti pahstami un kad tahdus pee sawahm alpurosehm jau droschi eeraugam, tad ari teem nedrihktam waijadsiâgu mitrumu atraut. Rudeni, ja flapjuma dehl schos kozinus newaijadseja list ehnâ, tad war winus droschi lihds pufse septempera atstahnt dahrsâ. — Ari to wehl peemineschu, ka wasarâ alpurosehu podi ir lihds ar semi eerokami smiltê, ogku- jeb semes-malkas smalkumôs, zaur ko podi kahrtigati usturahs weenadâ mitrumâ.

Sai gan schee seemâ ir ar meeru ar katru no fala fargatu ruhmi un pat ir tumfâ stahwot labi ismiht; tad tomehr tee kozini, kureem ir redsami seedu pumpuri, jaleef zil warot gaischâ weetâ, klast pec logeem, ja-ustur pee weenada mitruma un zil ween warot jawehdina. Kas preefchâ fazitu ruhpiigi eewehros, tam ari skaisree, apbrihnojami lepnee seedi no tumfchâ purpura lihds sneega baltumam puhliinu atlihdsinahs.

Wihstoschas dseltenas lapas newaijag teem nekad ar waru atraut, bet atkaut tahm waku paschahm nofrist, zaur ko no pretdabigahs zelma jeb lapu-pumpurinu eewainoschanas issfargasimees. Wisas un tahs daschadas fugas ir zaur fehklahm un poteschanu pawairojamas un faweem radeneekem „azalejahm“ wisadâ finâ lihdsigi apkopjams.

R. arboreum Smith., kofam lihdsiga loti skaisra suga, kas Riht-Indijâ un Himalajas kalnâjôs sawwaligi atrodama. Schi suga buhtu par pirmo sentehwu eeraugama, no kuras zaur ruhpiigu fehllu audfina-

ſchannu loti daudſ un daſchadas ſkaiſtas ſugas zehluſchahs. Wina kofs aug 10—15 p. augſts, ar garenahm, beesahm, ſpibdoſchi ſalahm lapahm, kuru apakſchpuſe ar ſudrabbaltu ſtrihpu puſchlota. — Tahs daudſ un daſchadas ſugas, kuras tagad leelafas dahrsneeziſibās top leeliſki koptas un audſetas, tē wairaf aprakſtiht, turu par garlaizigu un peezeefſhamu, tadehſ ka katrs war tahs zenu-rahditajōs pehz patiſchanas iſmekletees.

Salvia L. Salwija (Salbei).

S. officinalis tricolor, raiblapots ſems ſtahdiſch ar apaligarenahm, balti-ſaki-eeſarfanahm lapinahm, ir raiblapoto ſtahdu rindā ſlawens un top jaunafōs laifōs ſtarp lapu ſtahdeem ſahleenōs daudſ leetats. — Waſarā, dahrsā augdams ir ar katru augligu weeglu dahrsa-ſemi meerā. Auguſta beigās ſmiltainā lezeklu ſemē podōs eeſtahditas ſemā lehtas tikpat iſtabā, kā zitā no ſala ſargatā weetā iſmitinaht. Stahdeſki pawaſarā ſinamā wiſſē audſeti, ari lezeklu apakſchpuſē ſabahſti, apakſch logeem patureti, lehti eeſaknojahs. Maſee ſeedi pee ſchihm ne-eewehrojami.

S. patens Cav., ar ſkaiſti ſileem ſeedeem, ar mihtſti-willotahm robotahm, puſſapalahm lapahm, ar 3—4 ſtuhriku ſaku ſtobru, aug 3—5 p. augſts un ſaru galōs parahdahs garaſ wahrpaſ ar ſkaiſti ſileem ſeedeem. No ſtahdekleem waſarā pawairoti, maſōs podinōs un ſmiltainā lezeklu ſemē ſtahditas, ir lehti ſemā ſauſā weetā iſmitinaht. Pawaſarā puſſ maijā beſ poda dahrsā eeſtahditas ſalwijas ir zauru waſaru dahrsā labas ſeedetajas. Iſ Meſſikas.

S. fulgens Cav., ar gaiſchi ſarſtanu ſeedu, mehrenahm mihtſtahm lapahm, zitadi preeſchejai wiſpahrigi lihdſiga. — Iſ ſehklahm audſetas ir wehl daudſ jaunās waiſlas paſiſhtamas, zitas ari iſ Braſilijas pee mums eewetas.

Santolina. Santoline.

S. Chamaecuparissus, maſs ſtahdiſch ar ſudrabbaltahm, maſahm, ſchaurahm, ſprogotahm lapinahm. Ari „*diotis candidissima*“ ſaukts. Wiſas ſtahda daſas ar patihkamu ſtipru ſmarſchu, ir ſawā wiſſē ſkaiſts ſtahds, top kā ſemi, maſi, kupli audſeti ſtahdini ſawas ſkaiſti baltas dabas pehz ſtarp ziteem raiblapoteem un tumſchi ſarſaneem ſtahdeem leetats. Pawairojams un ari tāpat kopjams, kā pee „ſalwijahm“ mahziju. Tehwija Randija. — Zitas ſugas no ſcheem dahrsneeziſibā maſ eewehrotas. Wiſas ſtahda daſas ſmarſchigas.

Sedum L. Sedum (Fett henne).

No *sedere* (ſehdeht); gandrihſ wiſas ſugas aug zeeti kſaht pee ſemes.

S. carneum, ar gaiſchi ſarſaneem ſeedeem, apalahm, balti ſalahm lapahm, no kuraſm raiblapotā ſuga wehl jo wairaf top ſeenita. Karajoſchā ſtahda daba ari dahrsneeziſibās labpraht uſnemta un tikpat iſtabās kā ſtahdu-namā, karajoſchā wiſſē (*ampelēs*) leetati. Wina paſtahwigs zelms jau agrā pawaſarā dihgdamſ atgahdina kopeju, kā laifs ir wina pahrſtahdit un pehz waijadſibas zelmu pahrdalot pawairot. Lezekla ſeme un mehreni podini katrā weetā, logā jeb ſtahdu-namā, teem peeteek un wina augſchanai deriga.

Saracenia L. Saracenia.

Pehz ſahda daktera J. N. Sarafin, kurſch 16. gadu ſimteni Zionē eeſſihwoja.

Schee ſtahdi ir ſewiſchki apbrihnojami un eewehrojami; bet wehl maſ paſiſhtami. Iſ treknaſ maſgotas ſaknes iſaug lapas un ſeedi uſ ihſeem, zeeteem kahteem, kureem jau no zelma pee-aug uſ abahm puſehm ahbai lihdſiga plehwe un wairaf uſ augſchu augdama ſaweenojahs par apaku, taurei lihdſigu tuhtu. Seeda kahti iſzekahs iſ ſaknes, ſeeds ir karajoſchs, ar 5 ſeedu lapahm, pilnigi leels. Wini augot Kanadā, Karolinā, Wirginijā un Floridā eeſſch purweem, ſtarp ſuhnahm un zitu ſtahdu praukeem. — Pee 4—6 gr. ſiltuma iſtabā 2c. ſauſi mitinatas ſaknes jau februara ſahkumā japahrſtahda. Wiſlabaf winas aug eeſſch rupjas gabalotas ſila- jeb purwa ſemes, kurai ſakapata meſcha-ſuhna (*Spagnum*) un mehreni ogku gabalini peemaiſiti. Podam apakſchā papilnam poda gabalini eeleeſkami un eeſtahditi ſtahdi zaur apakſchā paliktu uhdena ſchſchwiiti mitrinami. Uſ poda wirſu un ap ſtahdu ari ſuhnas apleekamas un mehrenā ſiltumā nolikti, mehreni ſlapinati, tee ahtri ſawus jautōs ſeedus un pehz tam tikai lapas parahdihs. Wairaf eewehrotas ſugas ir:

S. flava L., dſeltenſeedigā iſ Wirginijas.

S. purpurea L., tumſchi ſarſanā, Kanadas un Karolinas purwōs ſawwakigi augdama, uſ Ciropu eeweta 1640.

S. Drummondii Hook. Drumonda ſaracenia, kura iſ Floridas purweem pee mums eeweta, lihdſ 3 p. augſti augoti ſuga, ir wairaf ſiltumā paturama.

S. rubra un *variabilis* ir tikai 1803 pee mums eewetas.

Saxifraga L. Klintu-stahds.

S. sarmentosa L., paſiſhtama ar to wahrdu „Schihda bahrsda“ (*Judenbart*). Maſs ſtahdiſch, ar apalahm, paleelahm lapahm, kuru wirſpuſe bruhni ſaka un apakſchā lapu ribas eeſarfanas. Iſ zelma

aug smalkas wihtes, kuru galōs pee-aug jauni stahdini. Seeds pazelahs is zelma lihds pehdas augstumā un balto seedu lapinas us semi karadamahs ir bahrsdai lihdsigā wihsē dalitas. Akminota augliga seme wineem patihkama; zaur stihgu stahdineem lehti pawairojama. Tehw. Pihna un Japane.

Solanum L. Nafts pamafšas (Schihdukiršči).

Schai leelai un bagatai stahdu ziltei, pee kuras ari muhsu kartupeki un dauds ziti stahdi dahrsōs un druwās peederigi, ir ari dauds koščhuma augi peeskaitami, no kureem šchē tos wehrtakos peemineschu.

S. Capsicastrum Lk., is Montewideas. Schis lihds 3 p. augsti augošch kozinšč kirscheem lihdsigo, šarkano ogu dehl par Schihdukiršči lamats, ir tadehl wehrtis eewehrot, ka tas no wehlā rudena lihds pawafaram zauru seemu ar šarkanašm ogahm puščkots jauki isfkatahs. No schihm ogahm eeguhtas sehklinas, pawafarā fildā lezeklā sehtas lehti dihgst un pehz tam mafōs podinōs eestahditas katrā lezekla semē preezigi aug. Wasarā augligā semē us dobi istahditi kozini lihds rudenim kuplojahs, seed un auglūs rahda, un tad atkal podōs eestahditi der katram puķu-logam par škaištumu.

S. Pseudo Capsicum un nanum ir wairaf eemihletas fugas, tadehl ka šchee paleek semi 1—1½ p. augsti kozini un winu šarkanee augli škaištumā pirmem lihdsigi. Smiltainā, weeglā semē tee wairaf seed un auglūs nešs, ne kā treknā semē augdami. Tehw. Madeira. No sehklahm un stahdekleem pawairojami.

S. marginatum, ar šudrab-baltahm, robotahm, leelahm lapahm un ehrlščklotu zelmu.

S. robustum, ar bruhnahm lapahm, us kurahm ari aug pareti ehrlščki. Beidsot minetas fugas ir abi loti jauki lapu stahdi, kas wasarā šahleendōs stahditi wišadā wihsē šawu koščhumu rahda. No sehklahm lehti pawairojami un seemā podōs audsejami.

S. Lycopersicum monstrosum, wišā šinā muhsu kartupelim lihdsigs stahds, kas pehz seedeščhanas nešs leelus, škaištus, miħktus ahbolus, kuruš ari „mihlestibas ahbolus“ (Liebesapfel) nošanz un kuru augli top daščhās šaimneežibās leetati. — Schis tikai weenu wasaru augošchs stahds ir pawafarā sehjams un mehreni stahdini papreelšč masafōs, jebaf leelafōs podōs treknā semē stahdams. Wasarā auguma laikā stipri leižams un kahtigi pee meetineem peefeets, tas rudeni buhs ar leeleem, škaišteem, šarkaneem zc. augleem pahrpildits. Wehl dauds zitas solanum fugas dahrsneežibās pašštamas un daščadā šinā leetatas; bet masam dahrsinam lai peeteek ar schihm.

Sollija Lindl. Solija.

Pehz botanikas, pšifilogitas un anatomijas profesora Solly.

S. heterophylla L., daščadi lapots kōšs, is Jaun-Holandijas, ari billardiera jeb labillardiera fusiformis R. et S. nošaukts, no kureem zitai fugai ir šchaurakas, zitai atkal leelas, platas lapas, ar tihtinu sareem, garenahm lapahm un fileem seedeem.

S. Drummondi M. Zaur Drummondu eewesta fuga, ar garahm, šchaurahm, špizahm lapahm.

Winahm patihkama lapu- un šila-seme ar smilti maišita, wasarā dahrsā ehnota weeta, seemā katrs dseftrs stahdu kambaris. Šā jau wišus Jaun-Holandijas stahdus, tā ari šchos waišag ar prahtu leet un no pastahwiga leetus pašargah. Zaur sehklahm un stahdekleem lehti pawairojams.

Stenocarpus R. Br. Šchaurōdse (Schmalfrucht).

Ši stenos (šchaurš, teewš) un karpos (auglis); wina auglis ir teewš un garšč.

St. sinuatus Endl., ar willotahm, lihds 1 p. garahm, platahm, stihwahm, beesahm lapahm, šarkaneem seedeem. Ari „Agnostus sinuatus“ Gunn. šaukts. Ši Jaun-Holandijas. Wišadā šinā grewilljahm lihdsigi audsejams.

Stylidium Sw. Staba seeds (Säulenblume).

No stilos (stabs). Seeada-pihščku neseji ir kopā ša-augušchi.

St. graminifolium Sw., šahlei lihdsigais staba seeds. Ši Jaun-Holandijas. Mafšs, semš, ar šchaurahm, garenahm lapinahm augošch stahds, kuras us 10 zol. garu seedu-kahtinu aug garā wahrpā eefarkanee seedi. Ir šchee tāpat kā grevilleas audsejami.

Swainsonia Salish. Swensonia.

Pehz Anglu botanikas profesora Swainsona.

Sw. alba, ar balteem,

S. Greyana, ar šilgani šarkaneem,

S. Osborni, ar tumschi-šarkaneem seedeem, is Australijas eewesti maši stahdini — pušškruhmini — ar šchaurahm lapahm. Agrā pawafarā zaur sehklahm lehti pawairojami un maija šahkumā dahrsā istahditi, tee katrā augligā semē wasarā no puššdeenās šaules pašargati labi aug. Rudeni smiltainā lapu-semē podōs stahditi, seemā wairaf šausi istabā, dsestrā weeta lehti ismitinaht. Ir podōs weenatureti tee ari koščhi seed un nahkoščhā seemā droščhafi ismiht.

Tacsonia Juss. Taksonia.

Gešč Peru šcho stahdu nošanzot „taeso“.

Šchee paššiflorahm lihdsigi tihtinu stahdi ir ari tāpat wišadā šinā kopjami, bet jauni no sehklahm pee-audseti stahdini pirmā gadā

T. ignea.

un ihpaſchi ſeemâ, labakâ un ſiltakâ weetâ jamitina; kamehr wezi, ar muhſu gaiſu apraduſchi ſtahdi ir jo iſturigi.

T. ignea, ar ſkaudi ſarkaneem, leeleem ſeedeem, ir ta jo wairak eewehrota ſuga, iſ Peru. Gazi augoſch tihtiaſch ar trihs ſtuhrotahm, peleki ſalahm lapahm.

T. Van-Voixemi Funk., iſ Jaun-Grana-daſ, ar gaiſchi ſalahm, trihs ſtuhru la-pahm, zitadi preeſſchejai lihdſigs. Schee jaukee ſtahdi lehtas audſeſchanaſ un ſkaiſto ſeedu dehl der katram ſtahdu-namam gar ſeenahm jeb greeſteem tihdamees par lee-lako jauſumu.

Tecoma Juss. Tekome.

Behz Meſſikaneſchu noſantuma.

T. australis R. Jaun-Holandijaſ tekome, ari „bignonia aust.“ ſaukta, ir tihtinu ſtahds, ar paſtahwigi ſalahm lapahm, balteem, ſar-kaneem jeb ari bruhni-raibeem ſeedeem. Wina ir lehta podos audſeht un zaur ſtahdekleem pawairot; bet jo preezigaki tee augſ un bagatigi ſeedehſ, ja to war auſtâ ſtahdu-namâ beſ poda ſemê eeſtahdit. Wina aug katrâ irdenâ, augligâ lezeſku- un lapu-ſemê.

T. grandiflora Del., leelſeedigâ tekome, iſ Seemel-Amerikaſ pœ numſ eeweſta, bei winai tehwiſa ir Nihna un Japane. Wina ſeed ar dſelteneem, leeleem ſeedeem, ir zaur ſtahdekleem weegla pawairot, aug katrâ irdenâ ſemê un pagehr waſarâ papilnam ſlapjuma. Seemâ no ſala ſargatâ weetâ mitinama.

Telopea Br. Telopia.

No telopos, iſ tahſeeneſ rebsamſ; uſ ſeedu noluhſtojoj.

T. speciosissima Br., ſkaiſtakâ telopia, ari „embothrium spec.“ ſaukta. Paſtahwigi ſakſch kruhms ar puſſapalahm jeb kihlim lihdſi-gahm ſalahm lapahm un ſkaudi ſarkaneem, leeleem ſeedeem. Saukſ ſtahds, iſ Auſtraliſjaſ uſ Angliju jau 1789 eeweſtſ, no tureeneſ me-ſchoneem par „warata“, no koloniſteem par „mahju tulpi“ ſaukſtſ. Winſch aug wiſlabak wahjâ, ſmiltainâ ſemê un gaiſchâ wehjainâ weetâ; ſeemâ auſtâ ſtahdu-namâ, waſarâ dahrſâ. Winaſ koſchee ſeedi parahdahſ rudeni un winu ſtipraſ ſakneſ laiſch papilnam at-waſaſ, zaur kuraſhm taſh kâ ſtahdekli apkoſti, ir lehti pawairojamaſ. Trefnâ ſemê un ehna augot taſh labpraht neſeed.

Testudinaria Salisb. Brunuruputſcha, ſtahds.

No teſtudo, brunurupuziſ (Schilbſtröte).

T. elephantopus B. „elefanta pehda“, ari „tamus elephan-tipes“ L. H. ſaukſtſ, ir ſawâ wiſſê apbrihnojamaſ, iſ Kap-ſemeſ eeweſtſ ſtahds. Wina ſauſſ, kâ no bruhneem ſwihneem ſaliktſ grumbainſch 3—20 zol. plattſ un tikai kaſhdaſ zolaſ pahſ ſemi augdamaſ zelms lihdſmajahſ brunurupuzim un iſlaiſch katrâ gadâ garu, uſ kreifo puſi tihdamaſ wihti, ar puſſapalahm, jaukti ſtahwoſchahm, gaiſchi ſalahm lapahm un maſu ſeedu kekuru. Julijâ jeb auguſta ſahkumâ iſ zelma widuſ pazekahſ ahtri augoti wihte, kura zauru ſeemu lihdſ merzam aug un tad pamaſam nowiſt un pawiſam noſchuhſt. Par ſcho augamo laiku ſtahds gaiſchâ weetâ un pœ mehrena mitruma 4—6 gr. ſiltumâ ſeemâ uſturamaſ. Duſaſ laikâ, no aprila lihdſ auguſtam zelmam ſkaidri ſauſa weeta eerahdama un tikai it reti apleijamaſ, lai ſakneſ pawiſam neſakalſt. — Lapu-ſemê, kuzai 1/3 mahls un kaſhda dala baltâ ſmilte un ogles peemaiſitaſ, wina ſakneſ uſturahſ weſelaſ, ja tikai par kaſrtigu uhdena zaurſuhſchanaſ poda apakſchâ peeklahjigi gahdahtſ. — Julijâ zelms pehz waijadſibaſ leelakâ traunkâ japahr-ſtahda, wezâ ſeme lihdſ ar nederigahm ſaknehm ja-atnem un zelms atkal tiſpat dſiki ſemê ja-eeſtahda, kâ taſ lihdſ ſchim audſiſ. Jauni ſtahdi ſchê reti dabujami; tahduſ tikai zekotaji iſ winu tehwiſaſ eewed.

Thea L. Tehjaſ fokſ (Theeſtrauch).

Latinu wahrdſ preeſch ſchi kruhma.

Th. Bohea L. Nihniſjaſ melnahſ tehjaſ kruhminiſch, kaſ ari ſchê dahſneeziſbâſ top audſetſ, ir wiſâ paſaulê ſawu lapu dehl zeenitſ. Winſch aug ſawâ tehwiſâ 4—6 pehd. augſtſ, puſſapalahm, tumſchi ſalahm lapahm, kuraſ top paſiſtamaſi tehjai leetataſ. — Pœ numſ taſ ſeemâ jamitina pœ 6—8 gr. ſiltuma pœ mehrena mitruma un jadod tam lapu-, welenu- un rupju ſila-ſemi ar balto ſmilte maiſitu un poda apakſchâ pilnigu zaurumu, zaur kuru uhdeneſ war lehti no-tezeht. No junija lihdſ auguſtam to war ari muhſu dahſdôſ, no puſſdeenaſ ſaulêſ ſargatâ weetâ patureht un tam pœ ſauſa laika, ihpaſchi rihtôs agrumâ winu lapuſ un zelmu pahrlaiſtiht. — Pawaſarâ wezee koſini pehz waijadſibaſ leelakôs podos pahſtahdami un jauni ſari ari preeſch ſtahdekleem greeſti ſmiltainâ ſila ſemê ſtahditi uſmanigi apakſch glaſa patureti un apkoſti, it ihpaſchi ſiltâ lezeſklâ eeſaknoſeſ. Behz tam maſôs podindeſ ſewiſchki eeſtahditi, toſ berehſ wehl ar-weenu lezeſklâ apakſch logeem patureht, pœ ſaulêſ gaiſa apehnot, arweenu rihtôs un ir wakarôs wiſpahrigi pahrlaiſtit; tikai uſ rudeni

arweenu jo wairaf pee gaisa peeradinaht un us nahkofchu seemu winus stiprafus sagatawot.

Vallota Herb. Walota.

V. purpurea H., farkana is Rap-semes. Paleels bruhns, farkans sihpols, laisch pateewas, garas, lihdsenas, tumfchi sakas, pirkstu platas lapas, kuras pee zelma (sihpola) ir bruhnas, us augfchu sakas. Plakans seeda kahts pazekahs 1—1½ pehd. garfch, sakfch un parahda wirsgala 2—4 farkanus, leelus seedus, lilijahm lihdsigus. — Pehz seedefchanas ir wineem derigs us kahdeem 2 mehnescheem dufu, faufa, tumfcha weeta nowehleht, kur tee bes kahda mitruma pahrtteef; bet schis faufums sagatawo eefsch sihpola nahkamo seedu.

Mafi fahnu sihpolini tahm arweenu mehds pee-augt, zaur kurahm tahs lehti pawairojamas. Wislabaf ir schos jaunus sihpolinius pawafara fargata weeta dahrsah jeb ari kahda lezekla semē, us ½ pehd. tahuma, ta eestahdit, ka sihpols til knapi top semē eespeests. Dfiki eelikti tee labpraht ne-aug. Katra smiltaina, augliga lezeklu-jeb mehflu-seme winahm ir isdewiga, tikpat tahm, ko podos audse, ka ari jauneem bes poda augofcheem sihpoleem. Schee wafara weenadi mitri usturami un pufsbeneas apehnoti preezigi augs. Rudeni podos stahditi gaischa weeta, klahf pee logeem, un seema mehreni mitri usturami.

Veronica L. Weronika (Chrenpreis).

Ta nosaunka sw. Weronikai par godu.

No scheem pastahwigi sakeem krumineem ir tagad dahrsos daudf un daschadas fugas pasihstamas, kuras te klahfaf ussihmet turu par weltigu laika kawekli. Lapas tahm tumfchi sakas, lihdsenas, pufsapakas, zitai fugai schauras, zitai platakas, pa 2—4 preti aug. Seedi balti jeb fili, garos kfaros.

V. speciosa, formosa, salicifolia u. z. ir tahs wezakahs fugas, no kurahm zaur fehklahm daschadas flafiti seedofchas pee-audsetas. Winas aug katra augliga, smiltaina mehflu semē, tikpat istaba, ka stahdu-nama. — Saru galus arweenu apgraisot war eeguht kuplus kruminaus, kuzi garas wahrpas seededami koschi isskatahs. Tikpat seedot, ka ari augot teem war dot papilnam uhdena un mehflu lehjumu. Zaur stahdekeem lehti pawairojami un agrā pawafara pehz waijadstbas pahrstahdami. Wafara tee katra weeta dahrsah stahwedami labi aug, ja tikai tos arweenu stipri aplees. Tehwija Ban Diemens seme.

Viburnum L. Sneegbaltis (Schneeball).

V. Tinus L., ari Laurus Tinus, pasihstams pastahwigi sakfch krumns, is Deenwidus-Giropas, ar pufsapakahm, beesahm, tumfchisakahm lapahm, balteem, smarshigeem seedeem, platos buntos un pehz seedefchanas tam aug filas ogas. Schee wiswairaf sawu smarshigo seedu, ka ari kuplu lapu un weeglas audfchanas dehl flaweni stahdi top daudf ari us agru seedefchanu leetati. Wini aug katra smiltaina lezekla semē un ari wafara, bes poda dohe stahditi labi kuplojahs, ja teem tikai pilnigu mitrumu un it ihpafchi treknu lehjumu arweenu pasneedf. Sabā faulgosē augot wina lapas gan paleef dseltenfakas, bet schahda weeta teem koti waijadfiga us seedu pumpuru sagatawofchanu. Seema wini katra weeta, ir pagrabā, labi isniht un ir lehti zaur stahdekeem, ka ari leekstoneem — ka pee oleandereem mahzits — pawairojami.

Yucca L. Zukā, palmu-lilija.

Us Domingo salu no turenes eefsihwotajeem ta nosaunka.

Y. aloefolia L., alawei lihdsiga, atrodahs Florida, Karolinā, Vera Kruzē un Jamaikā. Plits zelms aug lihds 12 pehd. augsis un parahda wirsgala lapu puduri. Lapas tai beesas, stihwas, gaischi sakas un gala ar bruhnu, spizu ehrlschki. Seeds isaug is lapu widus gara wahrpā ar mehreneem balteem un eesfarkaneem seedeem, kuzi tad us semi karajahs. — Welenu- un lezeklu-seme ar 6to daku smiltēs maifita winai deriga. Seema tai jadod weeta faufa, dsestrā kambari jeb stahdu-nama; wafara ta us sahleeneem nolikta ir fawas sewischkas dabas pehz koti patihkama. Raiblapotahs fugas wairaf flawenas.

Wehrtakahs buhtu wehl peeminamas:

Y. filamentosa, mihsstlapotā.

Y. gloriosa un pendula, ar karajofchahm lapahm.

Y. recurva Sal., ar atpafal leektahm lapahm un w. z., wisas pirmai lihdsigi kopjamas un top tapat wafara dahrsos leetatas. Wafara tahs war papilnam un ari pareti ar mehflu uhdeni apleet. — Pawairojamas tahs zaur fahnu-jeb fahn-atwafahm, kuras zitai fugai papilnam, zitai atkal knapaki parahdahs. Schee smiltaina semē un filta lezekla audfejot, eesahkumā faufi tureti, lehti eesaknojahs. Pahrstahdot wina saknes wispahrigi taupamas, jo fahn eewainofchana gandrihs wisahm fugahm fahdiga.

Weenu koka zilti, kura schai nodakā ihsti peeder, lihds schim islaidu, lai waretu ihsumā un weegla pahrfkata pehz to ihpafchi aprakstit un wina weenfahrschu un wispahrigu kopfchanu sewischki

uffihmeht. Tee ir adatu= jeb swekainee kofi, kuruš fniiba wiſpahrigi noſauz par:

Coniferae. Swekainee kofi (Nadelhölzer).

No ſchihš muhſu preedehm, egleh̄m, kadikeem, pa-egleh̄m zc. lihđſi-gaš radu zilts ir daudi un daſchadi jauki kofi un kruhmi, kuri muhſu deenâš top katrâ, ir maſakâ dahrsneeziâ ar zentigu labpatikſchannu kopti un lehloti; jo winu paſtahwigš ſakumš, koſcha uſfkata un leh̄ta apkopschana toš padarijuſe par katru dabâš drauga mihluliti.

Koſchafee adatu= jeb swekainee kofi atronaš uš muhſu ſemeš-lodeš mehreni-ſilteem ſtrehkeem, kuru widuwejaiš ſiltumš ir 5—9 gr. Geſch ſilteem ſemeš ſtrehkeem winuš tikai wiſangſtajôš kalnajôš 9—12 tuhſtoſchi pehd. pahr juhru atrod. To eewehrojot mehš leh̄ti noprotam, ka ſchee muhſu gaiſâ, kad ari ne dahrsôš, tad tomehr katrâ no ſala ſargatâ iſtabâ jeb ſtahdu-namâ, tikpat tumſâ kâ ſauleš gaiſmâ, pee 3—5 gr. ſiltuma mitinami.

Podôš audſejot teem ir par derigu atraſta welenu= un lapu ſemeš, kurahm kahta daka irdinata mahla un rupja ſmilte peemaiſama. Babakaiš laiſš winuš pahrstahdit ir tad, kad duſaš laiſš beidjâš un jama kuſteſchanaš uš augſchannu jau manama; lai gau podôš angôſchuš kofuš ar prahtu war katrâ laiſkâ pehz waijadſibaš pahrstahdit. — Kâ jau pee wiſeem, tâ ari ſcheem augeem pehz ſaknu leeluma jeb wehrtibaš ari jadod peemehrots podš, kuraſm kâ ſaprotamš pilnigu zaurumu un labu daku poda gabaluš apakſchâ japaleek; jo zaur kahtigu uhdena zaurjuhſchanoš ari wairak gaiſš ar ſawu weižinadamu ihpaſchibu kahtigi pee ſaknehm peekuhdamš, noſtiprina paſtahwigu koka weſelibu. Nepeezeſchami derigš ari ir, wiſuš ſchihš zilts kofuš jeb kruhmuš augſtu ſtahdit. Kad ari kahtaš ſaknites wirš ſemeš paleek plikaš, tad taš ir ſcheem labak, ne kâ kad mehš winuš pahrdſtku eeſtahditu.

Waj nu dahrſâ jeb ari podôš winuš ſtahdam, arweenu buhš labi, kad teem derigu meetu peeleeſam un pehz eeſtahdiſchanaš winuš tuhliſt kahtigi peeſeenam. It ihpaſchi dahrſâ ſtahdot taš zeeti ja-eewehro; žitabi no wehja kuſtinatš un ložitš kofš newar deeſgan ahtri eeſakno-teeš. Kofš ar labu ſaknu puduri, kaš jaunumâ podâ audſetš, ari ir leh̄ti rudeni iſnemt un waj nu pagrabâ jeb ſtahdu-namâ, beſ poda ſemeš eeſtahdit, kur taš lihđſi nahkoſcham pawaſaram labi ſtahwehš; kamehr kofuš ar iſpofitu jeb maſu, neſaturigu ſaknu puduri buhš arweenu labak traufâ ſtahdit, zaur ko wina ſakneš wairak kuploſeeš un ſchihš katru pahrzilaſchannu weeglaſi pahrzeeitiš. Podôš ſtahditu

kofu mehš waram ari ſeemâ pehz patikſchanaš tur nolikt, kur wina ſkaiſtumš un ſakumš mumiš paſcheem jeb muhſu eedſihwei der par jaunkumu. — Wiſuš tahduš kofuš, kuruš domajam jeb gribam ſeemâ iſ dahrſa iſnemt jeb kuri dahrſâ ſtahwedami waretu no muhſu zeetaš ſeemaš tapt maitati; tahduš jaunumâ waijag kahtuš gaduš podâ ee-audſeht, zaur ko teem gadifeeš kuplš ſaknu puduruš, kaš kofam beſ poda dahrſâ pahrstahdot buhš no leelaš wehrtibaš.

Winu wiſpahriga pawairoſchana iſdodaš zaur ſehklahm, ſtah-dekſeem, leeſtoneem un ari zaur poteſchannu. Jo wairak uſflawejami ir tee kōžini, kuri no ſehklahm top uſaudſeti, tahdi neween jo preežigi aug, bet ari parahtaš kahtigâ, patihkamakâ weibâ; kamehr no ſtah-dekſeem audſeti kōžini daſchreiſ nekahtigi un wahji aug. Preekſch ſcho kofu ſehklu iſſeſchanaš ir ari derigi leh̄ſeni un plati podi, kahtuš jau katrâ dahrsneeziâ ſeſchanaſi leetâ. Smiltaina, weegla ſilaſeme un laba kahta poda gabali apakſchâ palikti, ir ſehklu podeem kōti derigš. Uš nolihđſinatu ſemi ſehklaš weenadi uſſaiſamaš, pehz ſawa rupjuma ar plahnū kahtinu ſemeš apſeđſama un tad ar ſmalku ſprizi pahrlaiſtama. Dihgſchana top paſkubinata, ja kahtuš apſehtuš poduš waram ſiltâ ležeklâ eelikt, toš leh̄ni mitrinaht un pee ſauleš gaiſa apehnot. To eewehrojot, it ihpaſchi ja ſiltumš pee 18—20 gr. top uſturehtš, un ja buhš labâš dihgſtoſchaš ſehklaš, tad ari pateeſi dihgſchana droſchi gaidama. Iſtabâ ſchoš kofuš no ſehklahm audſeht nekad ne-iſdoſeeš.

Daſchahm ſcho kofu ſehklahm ir beeſa, zeeta miſa, kura tik ahtri neſapuhſt un ſehkla gul ſemeš wairak mehneſchuš un pat gaduš. Tahdâ wiſſe ſeme ſaſkahtuſt un paleek augſchanaſi nederiga. To manot buhš derigš pehz kahta laiſka ſehklaš no ſemeš iſlaſit un tahtš par jaunu priſchâ ſemeš eeſeht. To darot war ari ſamaitajuſchoš grauduš, kuri ar ſemi zeeti aplipuſchi, no labeem atſchirt. Weſelaiš grauduš ir un paleek ſemeš ſtahwedamš arweenu ſkaidrš un tam ſeme leh̄ti atlobašš. Gruh̄ti dihgſtoſcheem graudeem ir ari derigš, kad toš preekſch ſeſchanaš labi ſiltâ uhdeni kahtaš pahru deenaš eemehrže, zaur ko winu zeetaš wahkš paleek mihlkſtš.

Dihgſtoſchee podi arweenu wairak pee gaiſa peeradinami un prahtigi pehz waijadſibaš apleiſjami. Tiklihđſi ka maſee ſtahdini mehreni eeſaknojſcheeš, tad ari tee prahtigi iſ ſemeš ja-iſžek un katru ſawâ maſâ podinâ tai paſchâ ſehklu-ſemeš japahrstahda. Maſee podini eeſaknumâ apakſch ložeem paturami un ſmalkaſchaš ſugaš ruhpiגי apehno-jamaš. Pehz waijadſibaš buhš ari ſcheem wairak derigš, ne wiš poduš

apleet, bet tos wispahrigi ar smalku sprizi pahrlaistit un pee faules gaisa apehnot. Tikai otru reisti, leelakõs podinõs pahrstahdot, wineem jabod tas semes maisijums, ko pirmat mineju. Mehslu semes scheem kokeem ir skahdigas.

Lai gan no daschas fugas stahdekli lehti eesafnojahs, tomehr tee reti mums parahdihš preezigu angumu un kahrtigu koka weidu. — Preeksch stahdekla nemami tahdi sarini, kurei taisni us augschu aug un greeschami tai laikã, kamehr jaunais augums wehl naw atfuhnojees, tas ir it agrã pawafarã jeb ari tab, kad pirmais wasaras augums kahrtigi eebreedis, tas ir juniã. Ar asu nasi lihdseni no-greeftam stahdeklim adatinas tik tahli ja-atgreesch, kamehr tas semẽ jabahsch un wisu to ja-eewehro, kas jau par stahdeklu audseschamu wispahrigi mahzits. Ar smiltainu sila-semi mast podini pildami un katrã weens stahdeklis eestahdams. Dauds stahdeklus kopã weenã podã sabahst naw wis teizamš. Masee podini weenadi mitri apafsch glahsa siltã stahdu-namã jeb mehreni siltã lezeklã paturami un apehnojami. Dascha fuga lehti ne-eesafnojahs, tahdeem tad ir waijabfigs pehz kahda laikã lihdsichinigo semi atfweest un to paschu sarinu skaidrã semẽ no jauna eestahdit.

Pee wisahm fugahm poteschana gan naw usflawejama, lai gan daschi zeedru koki, thujas un biota it labi aug. Abus saweenojamos kokus janem no weenas fugas un tab, zik warot, poteschana pee paschas semes ja-isdara, tã ka febał augot uspotetã fuga war pate sawas saknes semẽ laist. — Preeksch potejama zelma arweenu buhs derigi no sehklahm audsetee kozini. Potejams laiks buhs tas jo flawejams, kur pirmais pawafara augums peeklahjigi eebreedis. Poteschanas wishse ta pate, kas pee azalejahm mahzita un ir potetee kozini tapat apfopjami.

Abies Tourn. Egle (Tanne).

Schihš fugas latinu nosaukums.

Smalkakahš un skaištahš egļu fugas ang siltakõs semes strehõs, tadehl schihš pee mums seemã stahdu-namõs jeb no sala fargatãš weetãš mitinamãš.

A. amabilis Lindl., patihkamã skaištegle ij Kalifornijas, ar beesi kopã augoschahm gaischi sakahm adatahm, kuru apafschpuše ir balta.

A. nobilis, Iepnã Lindl., ij Seemelwafara Amerikas, ar tumšchi sakahm, apafschã baltahm, plakanahm, us augschu stahwoschahm adatahm.

A. Douglasi, ari ij Kalifornijas, skaišts, sawã tehwiã Iepni augoschš koks.

A. Engelmani, Nordmaniana, Pinsapo, Schrenkiana un w. 3. gan skaištas, bet muhsu seemu nepazeetigas fugas.

Araucaria Juss. Araukaria (Schmucktanne).

Tschiles eedfihwotaju nosaukums, pehz prowinses Arauco.

Schi fuga koti jauka, ar fewischu nissatu, ir platlapota; kuru stihwas, ihšas, mirtehm lihdsigas lapas, bes kahta zeeti pee fara pee-auguschas.

A. brasiliensis A., brasilijas egle, ari „columbea angustifolia“ faukta, lapas garenaš, spizas un fili sakas.

A. Gunninghami Ait., ari moratona egle, altinigia un entacta Gunninghami Don. Lk. faukta, ij Jaun-Holandijas, ar šaspeestahm 4-kantigahm lapahm.

A. excelsa R., augsta, ari „dombeija excelsa“ Lamb. ij Norfolk-salas, koks ar skaištu angumu, kas sawã tehwiã lihds 180 pehd. angsts augot, ar plakanu šaspeestahm lapahm.

A. imbricata Pav., ij Tschiles kalnajeem, beeslapoti koki, ar rinkti augoscheem sareem.

Wisi schee koki ir kopschanas wehrti, seemã tee pee 3—4 grahd. siltuma fauši stahwot labi ismiht, wasarã tee pufsehnotã weetã nolikti, ir katram dahrsam par retu gresnumu.

Callitris Vent. Kalitris, skaištaris (Schönzweigler).

Iš callos (jauts) un tris (trihskahrtigs); wina smalkas lapas trihskahrtigi šaliktas, preti kopã aug.

C. quadrivalis Vent., ari „frenela Fantanesii“ Mirb. nosaukts, žipreseem lihdsigs koks; lehts kopt un audseht.

Cedrus Tourn. Zeedra koks (Ceder).

No kedros; weena kadiku fuga.

C. atlantica Lk., ij Atlasa kalnajeem Afrikã, kur schee koki lihdsigi Libanona zeedreem kochi un leeli augot. Pee mums tee no sala fargatã weetã seemã jamitina.

C. Deodora Roxb., Himalajas kalnaju jaukakais koks, kas no tureenes eedfihwotajeem par „deodora“ (deewakoks) top saukts. Udataš tam fili sakas, stihwas, ar asu galu. Pee mums tikai podõs audsejams.

C. Libani Borell. Libanona zeedra koks, ij Sihrijas un Atlasa kalnajeem. Skaišts, angsti augoschš, Iepnš koks. Iš winu tehwiãš eewesti zeekuri tẽ dod labi dihgstoschas sehklas.

Chamaecyparis Spach. Plakanã žiprese.

C. pisifera S., ar firnim lihdsigahm ogahm, ari „retinospora pisifera“, ij Japanes, kuru sarini wiršpušẽ saki, apafschã fil-saki strihpoti.

Cupressus Lawso-
niana.

C. squarrosa S., šhuburotahm lapinahm. No šcheem kokeem jaunafōs laifōs daudš fkaiftas fugas eewestas un pee mums ir pašhstamas; zenu-rahdi-tajōs atrodam toš pulkeem usšhmetuš.

C. Boursierii jeb „*cupressus Lawsoniana*“ ir smalkadatota gaischi fil-saka fuga, ihsti patihkama un wehrta audseht.

Cryptomeria Don. Kriptomeria.

Salitis iſ kryptos (pašehpts) un meros (daka).

C. japonica D. Japanijas ziprese, ari „*taxodium jap.*“ šauktš. Ar šaspeesteem sareem beesi lapotš, pastahwigi sakš foks, Šihnija un Japanē, lihdi 80 pehd. augsti augošchi.

No sehklahm un ari zaur stahdekeem pawairojams.

Cupressus L. Ziprese (Ziprese).

Wahrš ir nemts iſ mitologijas.

Šho ir kōti daudš un daschadas fugas, no kurahtm tahš jo pašhstamahš šchē peemineschu.

C. funebris Eudl., truhwes ziprese, iſ Šihnijas, fkaiftš foks ar smalkahm, ihšahm, gaischi sakahm adatinahm jaunumā; wezakee sari arweenu wairak peenem karajōschu dabu.

C. glauca pendula, prekschejam lihdsigš, peleki sakšch.

C. sempervirens, pastahwigi sakā ziprese, kurahtm lihdsiga ir

C. pyramidalis, ar šaspeesteem sareem augoti ziprese. It ihpašchi šchihš diwi fugas ir tahš wezakahš; wisur pašhstami, fkaifti kōti, lehti apkopjami un wehrti eewehrot.

Gandrihš wisas un daschadas zipresu fugas ir lehtas zaur sehklahm pawairot.

Libocedrus Eudl. Libo-zeedra foks.

Salitis iſ libos (pilens), kedros (zeedre).

L. chilensis, Šchiles dšhwibskoks, iſ Andes kalnajeem, kur taš daschās weetas kō feburots krahms, žitur atkal kō fkaiftš foks augot. Wina lapinas apakšchpušē balti strihpotas.

L. Doniana, Don dš., ari „*daerydium plumosum*“ šauktš, mihsst-lapotais, iſ Australijas, spihdošchi sakahm lapinahm.

Salisburija Sm. Gingko-foks.

Pež žiniibu kopeja Salisburij nosauktš.

S. adianthifolia, ari „*Ginkgo biloba*“ L. nosauktš, ir fewišchš foks, kuru wispahrigi usklatot, gan pee šwekainem jeb adatu kokeem

newaretu peeskaitit; bet klastak apluhkojot atronam, ka wina gaveni platas lapas ir tā kō daudš adatinahm saliktas un ša-anguschas, dšeltensakas, ar gareem kahteem, kuras rudeni nokriht. — Pawairojams no sehklahm. Wajarā pušschnotā weeta turams, seemā no šala šargajams.

Thuja T. Dšhwibskoks (Lebensbaum).

Beš teem starp muhsu dahrsōs augoscheem kokeem un krahmeem minetahš dšhwibskoka fugas ir wehl daudš fkaiftakas, kas muhsu seemu gan dahrsōs ne-išzeesch, bet kahro šiltaku no šala šargatu mi-tekli. Šlawenakahš no šchihm ir:

Thuja occidentalis, globosa pigmea, kō ari

T. orientalis aurea var., ar dšeltensakahm lapahm, ari „*biota orientalis*“ šauktš, kureem wehl lihdsigas buhtu:

T. orient. elegantissima, compacta un filiformis.

Brastakahš fugas zaur sehklahm lehti pawairojamas, smalkakahš uſ šcheem war uspoht.

Thujopsis S. Štaiftakais dšhwibskoks (Bracht-Lebensbaum).

T. dolabrata, kōti jauks, wehl reti pašhstams foks, iſ Japanes, ar spihdošchi sakahm, apakšchpušē šudrabbalti strihpotahm lapinahm, ar piramidu augumu. Garakee sari karajōšchi. Ši sehklahm, kō ari zaur stahdekeem pawairojams.

T. dolabr. fol. variegatis, raiblapotš.

T. borealis, ari „*chamaecuparis nutkatensis*“ šauktš, no kureem buhtu ihpašchi wehl japeemin:

T. borealis glauca, ar peleki sakahm lapahm,

Thujopsis borealis. III W. 3.

Wellingtonia Lindl. Wellingtonia.

Pežž Arthura Wellesleij, heržoga iſ Wellingtones.

W. gigantea L., milšu egle, ari „*taxodium sempervirens*“ Lamb., *condylocarpus* Salisb., *sequosa* Wellingtonia Seem., *washingtonia gigantea* Raudl. šaukta.

Šchi milšona egle esot ta wisleelakā fuga no tahm, kas Šalifornijas mešchōs atrodamas. Želotaji ir tur atradušchi fokus lihdi 300 pehd. garus un zelma rešnumu zaurmehrā 15—18 pehd. Wina miša esot lihdi 18 žol. beesā un weegla kō forkas foks. Apkopjama wina tāpat, kō jau pee žitahm eglehm mahžits. Wina ahtri trauku

peefakno; waijag tadehł arweenu leelakâ pahrstahdit un wasarâ augamâ laikâ pilnigi apleet.

b. *Silta nama stahdi.*

Jau wisleelakâs dahrsneeziabâs nau eespehjamš preeksch katra stahda jeb koka fewischi namu buhweht, un tadehł tad it ihpaschi kur dabas- jeb sweschu-stahdu draugs daschadus augus masâ ruhme audsè, tur us to zeeti jaluhko, ka tahdus augus weenadâ filtumâ paturam, kuzi jau no dabas dauds jeb mas, filtuma, gaismas 2c. sinâ panešs weenadu apkopšchanu. — Toti leels skaitls daschadu sweschsemju augu jau tē eemahjojuschees, kuzi us filtumu noluhkojot pee mums tâ nosauktâ „filtâ stahdu-namâ“ top seemâ un pat ir wasarâ andsinati jeb kopti un kuzus schai nodakâ mahzifimees pasihł. Peedstihwojumi un ismehginajumi norahda kâ schee tē wislabat isdo-dahs, ja teem dodam:

Seemâ kurinatu filtumu, deenâ 10—12 gr., pee saules gaisa 16—18 gr., nakti 8—10 gr.

Pawasarâ ar kurinatu filtumu deenâ 14—16 gr., saules filtumâ 18—20 gr., nakti 12 gr.

Wasarâ saules filtumâ 22—25 gr., pee apmahkuschâ gaisa peeteef ar 17—20 gr. un nakti ir deefgan ar 12 gr.

Rudenî saules filtumâ deenâ 16—18 gr., kurinot 12 lihđs 14 gr. un nakti 12—10 grahđi.

Katra leela filtuma maina un starpiba ir stahdu weselibai skahdiga; no tahdas tad augu kopejam jasargajahs. Ihpaschus eewehrojums peefihmeschu pee katra stahda.

Daschus no scheem stahdeem waram wasarâ junija sahkmâ ari dahrsâ nolikt, ja tos eesahkmâ tikai pamasi pee muhsu gaisa peeradinam un ja tos stahdus, kuru lapas ihpaschu skaitunuu parahda, ne-aismirstam tikpat no leela wehja, no saules karstuma, kâ ari no pastahwiga leetus pasargahł.

Aralia L. Aralia (Berg-Angelica).

Sanadeeschu nosaukums.

Schi koti bagatâ stahdu fuga top pee mums wiswairak koscho lapu un lepnas usskatas dehł kopti un lehloti. Irdena, augliga lapuseme ar welenu semi un smilti maifita winahm patihkama, ja tikai flapjums lehti war poda apakschâ zauri fuhktees. Zaur stahdekeem pawasarâ, filtâ lezellâ lehti pawairojami.

A. Candollei, elegantissima, filicifolia, palmata, reticulata, Thibauti, unbraucifera, Veitehi un wehl zitas ir stahdi is Deentwidus-

Amerikas ar 5—7 dakâs schkeltahm, pirksteem lihđsigahm lapahm, kuzas daschadâ wihjè sawu koschumu parahda un ir lehti audsehł, tikpat istabâs, kâ stahdu-namôs; ja tik to ne-aisskawejam, kas wis-pahrigi stahdu kopejam ja-eewehro.

No schihš fugas ari dsestrâs istabâs jeb aukstâ stahdu-namâ seemâ it labi pee 6—8 gr. filtuma isniht:

Aralia Sieboldii.

A. crassifolia S., beeslapotâ, ar schaurahm, garahm, bruhnahm lapahm; is Jaun-Seelandijas.

A. papyrifera H. Papira stahds, ari „didymopanax papyr.“ faukts; is Sihnijas.

A. Sieboldi Hort., zaur Sieboldu is Japanas eewesta skaita fuga, no kuzas raiblapotahs top koti zeenitas (sk. bild.).

A. trifoliata, trihslapotâ, is Sihnijas, ar tumšhi sakahm, schaurahm lapahm, kuzai peefleenahs:

A. trifoliata heteromorpha un latifolia. —

Weidsot minetahs fugas war wasarâ dahrsds patureht, pareti ar treknu lehjumu pabalwot; bet seemâ stahdu-namâ jeb istabâs mitinot winahm tikai tahdu mitrumu jadod, ka wiau safnes pawisam nesawihst. Lapas no putekleem arweenu janotihri.

Pee scho stahdu dsimtes peederigi un tãpat filtâ namâ apkopjami ir:

Panax fruticosum L.

Paratropia paradisia, rotundifolia un w. 3.

Sciadophyllum farinosum.

Aroideae. Arum jeb Arona stahdi.

a) Pee schihš koti bagatas dsimtes peeder dauds un daschadi stahdi, kuzi wiswairak ir ar mihtstu zelnu, treknahm saknehm; ziti atkal pušs kruzmi. Lapu daschadiba un skaitums tos sen jau pee wezahm tantahm par mihsuliti pazehla un tagad jamakôs laikôs no teem it ihpaschi raiblapotahs fugas newar deefgan wiau koschuma pehz apbrihtot. Seedi teem bes kahda pastahwiga aprobeschota weida ir masak wehrti. Winus atrodot filtakôs semes strehkôs, meschu un leelu wezu koku ehnâs augot, tur tee us sapuwuschem stahdu-praukeem jeb ari us zitu koku jeb stahdu misahm augdami mums dod to preeksch-fihmi, kâ ari winus scheitan audsejot wiswairak ehnâ japatur un teem jadod irdenu, no pušspuwuschahm lapahm, praulu gabaleem un fuh-

nahm saliktu semi, kurai war ari mehrenus afminus un semes malkas gabalinus peejaunkt. Winu skaishtas lapas no puteklem un duhmeem pafargajamas un it ihpaschi istabās arweenu no puteklem weegli noslaunkamas.

Trefnsaknotee stahdi, kuri daschi seemā ari sawas lapas pasandē, ir wiswairaf pawairojami zaur saknu pee-augahm jeb sahnu saknitehm, bet ziti atkal zaur zelma sadalishanu jeb sagraisishanu, kur us to jaluhko, ka pee katra nogreesta zelma- jeb koka gabalina weza lapas weeta jeb manams pumpurs paleek klahst. Tahdu sagreestu, pufsmihkstu stahdeklū greeseenus ar ogļu smalkumeem ja-apber un tee kahdas pahru deenas siltumā un sausumā japatur, lai wainas apschuhst. Pehz tam teem siltā lezeklā weetu jasataisa un tos ar pumpuriu us augschu stahwot skaidrā uhdēna smiltē ja-cestahda. Birmās 2 nedelās teem nekahda mitruma naw waijadfigs, jeb tas teem buhtu drihs skahdigš, bet 25—30 gr. siltums paschubina winus eesaknotees. Pehz 4—5 nedelāhm buhs jauni augumi manami, un tad tee eesahkumā masōs un sebak pehz waijadfibas arweenu leelakōs podōs augscham minetā semē ja-cestahda. Ir tagad wehl tas siltā lezeklā japatur, uszihtigi ja-apehno un ari par derigu mitrumu jaruhpejahs.

b) Beelakā daka no scheem seemā sawas lapas nomet un winu saknes tad eenem dusas laiku. Tiklihdš ka tee rudenim tuwojotees augschanā apstahjahs un jaunās lapas wairaf nelaisch, tad ari pamajam winus mas jaleij un kad beidsamahs lapas atkriht, tad saknes pawisam sausas paturamas. Ruhmes dehl war saknehm sauso semi iskratihst un saknes kahdā kastitē sausa smiltē wairaf kopā saliktas mehreni siltā, ne it mitrā, bet ari ne it sausa weeta seemā patureht. Winu dusas laiks beidsahs pee zitas sugas jau janwari, zitas atkal februari jeb merza sahsumā. Welenu- un sila-seme weenadās dakās sajanukta, kurai 1/3 daku sakapatu mescha suhnu un skaidru, baltu smilti un kahdu masumiu ragu skaidas (Hornspäne) war peelikt. Bodam apatschā papilnam schuku gabalinus japaleek. Birmo reisi stahdot janem masi podini un saknes (Caladium un Arum) tē cestahditas tikai kahdu 1/2 zol. ar semi apsebsamas. Ja no silteem sirgu mehfleem taishitā lezeklā schos podinus sahgu-skaidās celiksim, tad tee ahtri un droschi sahstš dihg. Augschanai peenemotees tos ari leelakōs podōs jastahda un stipri ja-apeleij; ir mehflu sehjums teem us spehzigu augschanu ir koti derigs. — Winu lapas wispahrigi war tikai tad pahrlaistit, kad mitrums tahm war lehti noschuht. Igi us lapahm pastahwoschs mitrums samaitā ahtri lapu skaishtumu. Zau

no eesahkuma pee saules peerabuschas lapas, ari tik ahtri no karstas saules nebadahs un apradinatus stahdus war fargatā weeta sahleenōs, dahrsam par leelako koschumu, wafarā patureht. Tikai juniā buhs muhsu gaisš teem peenehmigs. No sirgu mehfleem fataishita un ar semi aplikta dobe un pufschnota weeta, winu augumu paschubina un parahda ihstu skaishtumu.

Alocasia Schott. Alofasia.

Bahrgrosita colocasia; abu saknes topot no deenwidus juhras-jalu apschiwotajem chstas.

A. Jenningsii Hort., is Nihst-Indijas. Beelas lapas, sili-sakas ar melni-saki spihdoscheem raibumeem.

A. macrorrhizon fol. varieg., raiblapota skaissta suga ar leelu, trefnu sakni. Balti-, tumshi- un gaischi saki raibas lapas aug labi apkoptas 2—3 pehd. platas. Tehw. Indija.

A. metallica, ar tumshi sili spihdoschahm lapahm.

A. Veitchi C. K. Tehw. Borneo. Lapas garenas, beesas, gaischi sakas, widu pelesi-balti strihpotas.

A. zebrina C. K. Tehw. Nihst-Indija. Strihpota, koscha suga ar garenahm lapahm un raibeem lapu kahteem.

Bes tahm tē minetahm wehl dahrsneezibās daschas sugas paschistamas, bet masak skaisstas.

Amorphophallus Bl. Amorfofallus.

Salikts no amorphas (nekahrigs) un phallos (wihrischa leeta); us seeda ihpaschibahm noluhkojot.

A. campanulatus, swanitim lihdsigais, is Nihst-Indijas. Is leelas, plakani apakas saknes isaug apbrihnojams, leels seeds, kura widu parahdahs ihfa, resna wahlite. Pehz seeda tikai nahk weena jeb reti 2 beesas, 4 dakās schkirtas, koschas lapas.

A. nervosus Ch. Lem., ribotais, is Brasilijas. Is kartupelim lihdsigas saknes isaug 4—5 pehd. garisch, bruhni-balti-sarkani-raibs, salkscha ahbai lihdsigs lapu kahts, kuram wirsgalā aug 2—3 pehd. plata, 3 dakās schkirta lapa. — Schee sewischi apbrihnojami koschi stahdi seemā nomet lapas un winu trefna, resna sakne sausumā ja-ismitina.

Anthurium Schott. Anturia.

Salikts is anthos (seeds) un ura (aste).

Schi bagatā stahdu dsinte atrodahs wiswairaf Deenwidus-Amerikā, Perū, Surinamā, Brasiliajā un zitōs siltatōs semes strehkōs. Winu seedu un lapu daschadiba teem ari daschadus botaniskus wahr-

Anthurium.

Arum Mil. Aron.

A. italicum, is Itālijas, ar garenahm, leelahm lapahm, ar leelu dšelten-saku seedu, kurešch maijā parahdahš; aug treknā lezeļlu-semē un wašarā dahršā stahdits isdodahš katrā weetā. Šakne seemā fausumā, aufstā namā jamitina.

A. odorum, preekshejam lihdsiģis ūlta nama stahds.

Calla L. Kalā, puķu šakne (Drachenwurz).

C. aethiopica, is Ētiopijas, ari „richardia aeth.“ un „zantedeschia aeth.“ nosaukts, ir ļoti pašistams platlapots stahds. Ši treknā zelma isaug miħķiti 3—5 peħd. gari lapu kahti, kureem galā aug tumšči šakas, špihdosčas lapas. Ši zelma widus aug wišwairak pee mums seemas mehneschōs garsch, miħķits seeda kahts, kuream galā parahdahš leels balts seeds, ar dšeltemu serdi seeda widū. Šchim stahdam patihk augliga lapu un welenu seme, wašarā dahršā

Calla aethiopica.

šaulgose un papilnam šlapjums. Ša Kalā podus angustā un septemberi it fausus paturehs un tad par jaunu pahrstahditus oktobēri istabā jeb ūltā stahdu-namā noliktus eesahkumā masak, bet augumam peenemotees arweenu wairak apleij un ja waijadsiģis wehl leelakōs podōs pahrstahda, tad šchee pateest preezigi augš un agrā pawašarā seedehš. Št ihpašchi pahris mehneschu fausumā stahwejuščas šaknes wairak un labak seed, ne kā tahš, kas bes kahda fausuma jeb dušas laika turetās. — Zaur šahnu šaknehm lehti pawairojams. (Šk. bild.)

Bee šchi ari buhtu peesleenama: Richardia albo-maculata, ar balti raibahm lapahm, wehl maš pašistams, bet jauks stahds.

Caladium Vent. Kaladium.

Indijaneeschu nosaukums.

Caladium.

Šchos koschos stahds ūlhtak aprakstīt tiru par weltu laika kawekli, tadehk ka daudš un daschdaschadas raiblapotas un weenkahrščas ūgas leelās dahrsneezišās top pulkeem kop-tas un peeliktā bildē wiņu wišpahriga daba šķaidrakī redšama, ne kā to ar wahrdeem špeju aprakstīt. Tas, ko 252. lap. p. pee b mahziju, ir pee šcheem ihsti eewehrojams.

Šlawenakas ūgas ir zaur apwaiškoschānu zehlušchahš un wišwairak peħz seeda jeb lapu daschadibas jeb ari peħz laimigu audsetaju wahrdeem nosauktās, kā:

C. Argyrites, Aug. Rivière, Bee-thoven, chrysophyllum, Dr. Lindley, Emilie Verdieer, Perle de Brasil, Reine Victoria, Wagneri u. w. 3.

Colocasia Schott. Kolokasia.

Peħž Arabeeschu kolkas jeb kuklas.

C. antiquorum, esculentum jeb ari „caladium colocasia“ ir Ēģiptē, Sīhrijā un ari Miht-Indijā, šlapjās weetās augošch stahds ar rešnu šakni, kura no turenēs eedšihwotajeem top ehsta. Arona stahdeem lihdsiģis un tāpat apkopjams. Seemā šakne fauši un ūlti jamitina.

Dieffenbachia Schott. Diefenbachia.

Nosaukta peħž Zahna Fr. Dieffenbach'a.

Šr šchi stahdu dšimte ir lihdsiģa preekschā mineteem; bet daschu ihpašchibu dehl, tikpat pee seedeem, kā ari lapahm, no pirmeeem šķirti. Apkopšchānā lihdsiģi Kaladium.

D. Baraquinii, is Brasīlijas zaur Barakini eewesta. Šakšch stobrs, aug lihds 3 p. augstš, ar leelahm, šakahm jeb balti šrihpotahm lapahm.

D. amazonica illustris, maculata, nobilis, gigantea, Parlatorei ir jauno laiku beħrni, is Zaur-Granadas, Wašar-Indijas, Amazona upmalas 2c. pee mums eewesti ļoti šķaist-lapoti, kuru lepnu šķaistumu

til tas war noprast, kas winu brīhnīščku lapu raibumu un daščadibas pats ar šawahm azim redsejis. Wini tāpat kopjami, kā pee filodendroneem mahzits. Ja šcheem jeb ziteem trefnlapoteem stahdeem kahdureis lapu uteš parahdahs, tad tahs ar tabaku mehreni kwehpinot, lehti isnihzinamaš.

Philodendron Schott. Filodendrons (Zehrwurzstrauch).

Salits is philos (mihlšč, dahrgs) un dendron (foks).

Ph. pertusum jeb ari „monstera deliciosa“ faukts, ir stahds ar mihkstu, donahm lihdsigu stobru un 2—3 p. platahm lapahm, kurahm neween leeli ščhehlumi un robi, bet ari lapu widu leeli zaurumi redsami. Lapas aug us gareem, refneem kašteem, kuri stobru ap-

Philodendron pinatifidum.

kampdami aug un stobrs wehl laišč garas pirkstu resnas gaisa šafnes, kuras semi šafneeguščas eesaknojahs un stahdam peeved pahrtiku. Šchee zauru gadu šaki stahdi ašnem leelu ruhmi un tadehš tikai leelās istabās jeb stahdu-namōš, bet ne wis masā ruhmitē leetojami.

Ph. bipinatifidum, gloriosum,

pinatifidum ir usflawejamas, istabās labi augoščas fugas. Pawairoščana un apkopščana preeščā mahzita.

Gesneriaceae Juss. Gesneriju dšimte.

Šchee ir stahdi ar isturigu, trefnu, teewu, garu jeb apaku šakni, kura semē aug un is tahs šawu stahdu, lapas un seedus parahda. Winu seedi aug waj nu pa weenam us ihpašcheem kaštineem jeb ari pee stobreem lapu stuhrōš pa weenam jeb wairaf kopā, jeb ari šaru galōš wairaf šaweenoti.

Wini ir wairaf is Widus- jeb Deenwidus-Amerikas pee mums eewesti, kur tee apakšč daščadeem apstahkceem augdami šawu daščadu

seedu- un lapu škaistumu parahda. No ziteem zaur sehflu apwaiskoščanu ir lehti jaunās fugas pee-audseht un tadehš ari no šcheem ir daudš un daščadas seedōš jeb lapās škaistas fugas pašhstamas. — Wispahrigi ir ari ismehginahs, ka šči stahdu fuga nekad istabās audsejot ihsti ne-isdodahs, bet tikai stahdu-namōš jeb apakšč lezeļu logeem kopjot ihstu pilnibu šafneedš.

Achimenes Br. Achimenes.

Nofautums leefahs buht nemts is mitologijas.

A. coccinea Pers., šarkanseedigā Achimenes, ari „cyrilla pulchella“, „trevirania coccinea“ faukta. Is Jamaikas. Stahds aug 12—16 zol. augts, mihksti willots, eesarkans. Lapas pa 3 pee kaštineem ap stobru augdamaš ir pušapalās, ari willotas. Seedi pa weenam, škaudi šarkani.

A. gloxiniaeflora, ari „suningia gloxfl.“ un „plectopoma gl.“ faukta, ir preeščhejam lihdsigs ar leelu baltu seedu.

A. grandiflora, longiflora, multiflora u. w. z. ir tahs wiswezahs fugas, is kurahm zehluščahs un tagad dahrsneežibās pašhstamas daudš un daščadas jaunās waišlas. Pehz tam, kad wini nobeidšahs seedeht un winu lapas un kahti šahk nowihst, tad ari pamasam toš arweenu šaufakus japatur, beidsot stobri pahru zolu pahr semi jano-greesč un podini tāpat pee 8—10 gr. šiltuma šaufā weetā janoleef. Merza šahkumā janem 3—4 zol. plati podini un japilda pahri pahr puši ar irdenu kopā šajauktu šila- un lapu-semi un ar šakapatu šuhnu, kurai kahda dala šmiltes japeemaisa. — Šaknites no wezahs semes ja-islasa un tagad jaunā semē 3—4 weenā podinā malās noliktas ar kahdu puš zolu tahs paščas semes apšedšamas, tā ka wehl kahda zola teefa podā ruhme atleef. Šiltā stahdu-namā jeb lezeļā nolikti un weegli pahrlaštiti podi ahtri šahk diht un augt, un kad ašni pahru zolu pašteepušchees, tad podōš atlikufe ruhme ar semi weegli ja-ispilda; jo augošchee ašni labpraht eekšč šchihs wirsejahs semes šaknites laišč, kas stahdam deriga us weizigu augščanu. Weenadā šiltumā un mitri uštureti tee ahtri aug; pee šaules gaisa ašehnojami, kā ari derigā wihšē pee meetineem peeseenami, zaur šo winu augums weizinajahs un wini tad julijā un augustā ir škaisti seedetaji. Ja 3 zol. gari auguščas Achimenes lihds ar semi nogreesčam un toš kā stahdeklus tahdā paščā semē eestahdam un kad tee eesaknojušchees, tāpat apkopjam, tad zaur to wini daudš bagataki un ilgati seed, ne kā tee, kas is šaknehm augušči. — No peepesča wehja jeb zaurwekofšča aša gaisa, tāpat ari lezeļōš no masakā mehflu twaika tikpat winu lapas kā seedi ahtri šamaitajahs un tadehš kopejam to it ihpašči zecti ja-eewehro.

Gesneria L. Gešneria.

Behz Konrada Gešnera, Schweizijas dabas pēhītāja, † 1565.

Wišēem šheem stahdeem, ar sīhpolam lihdsīgu šakni, ir pee mums šaws ihšs jeb garaks dusas laiks. Kad rudenī lapas un šakni metahs dselteni, tad šchos arweenu masak ja-apleij un beidsot šausus podus ar šakni un semi, kà tee augušchi, šiltà šausà weetà, waj nu stahdu-namà jeb istabà ja-atleek, kur tee lihds pawasaram tà paleek. Merzà, tiklihds ka šaknehm jauni afni rahdahs, tad ir laiks šchos pahrstahdit. Wezà seme škaidri ja-ispurina, šausas, masas šaknites škaidri ja-at-greesch un šaknei, ja tai kahdas cepuwuščas weetas, tahs ar afu nafi ja-isgreesch, wainas ar ogļu pulweri ja-apkaiša un tad wainigahs wehl kahdas 10 deenas šaulē un šausumà janoleek, lihds wainas labi apšuwuščas. Wefelas šaknes jastahda mehrenòs podòs, irdenà lapu- un šila-semē, kurai kahda daka šmiltes un masuminsch ragu-škaidas peemaisitas. Šiltà istabà jeb lezeklà noliktas tahs bes kahdas lee-ššanas wehl war tik ilgi palikt, lihds pilnigi afni ir redšami un pee stahdeem jau manama preeziga augšhana. Auguma laikà tos war drošchi pehz wajadšibas apleet. Šilts un mitrs gais š pastubina wina augšhanu un labu seedešhanu un usseede-jušhus stahdus war drošchi istabàs un dsestrakòs pukunamòs nolikt, kur tee ilgaki un pastahwigaki seedehs. Winaš top wairak zaur sehklahm, ne kà šaknes pahrdalot pawatrotas. Šas par to pee glokš-nijahm mahzīts, ir ari pee šchim derigs.

Gesneria.

G. cardinalis, šarfansēdigà, ari „*Direaea bulbosa*“ šaukta, augot Brasīlijà atmenotàs weetàs. Stobrs aug 2—3 p. augšts, willots, la-pas preti stahwosčas, ar ihšēem šakteem, seedi šarfani, ar mihtstu willinu.

G. Donkelariana Ch. Šchi škaišta šuga zaur apwaisošhanu no

G. discolor ar „*Ligeria rubra*“, no sehklahm eeguhta. Stobrs no apakščas plīks, aug ar puššapakahm, willotahm lapahm un tumšchi šarfaneem seedeem, kuri dselteni štrihpoti.

G. cardinalis, šarfansēdigà, ari „*Direaea bulbosa*“ šaukta,

Wehl buhtu wehrtas peemineht: *G. magnifica*, faucialis, pur-purea u. w. ž.

Gloxinia L'Herit. Glokšnija.

Behz P. Gloxin'a, iž Straššburges, šas 1785 šaraktījis šinibas par botaniku.

Šhee kofchi stahdi wispirmaf Anglijà 1817. gadà ar šileem see-deem seedeja un tad jau šawa škaištuma pehz tapa apbrīhnoti; bet žil wairak numš tagad winu jaukums parahdahs dāsch-dāschadās seedu pehrwēs un tadehl tad ari tos tagad audsē katrā ir masakà dahrsuce-žibà. Franzeetis Decaisne winus nošauza wispirmaf par „*Ligeria*“, bet jau 1784 L'Heritiers winu krusitija par „*Gloxinia maculata*“, tà ka šchis nošaukums lihds šchim laikam wisur wairak pašihstams un paturehts. — Wini tagad top nošchirti 2 leelās šchirās, tahs ir:

Gloxinia erecta.

G. grandiflora erecta, ar leeleem uš augšchu stahwosheem seedeem, wišadās raibās un weentahrschās pehrwēs. (Škat. bild.)

G. grandifl. pendula, ar karajo-šheem seedeem.

Šeelikta bilde parahda jo škaidri stahda dabu. — Žebnuara mehneši jau war priščas sehklas seht un labi apkoptas tahs jau julijà un augustà parahdihš šawus škaištos seedus. Kad plafaneem sehflu-podeem laba daka poda gabalini apakšchà

palikti, tad ja-uspilda irdenu, gabalotu, šmiltainu šila-semi, kurai, kad ta nolihdsinata, šmalkahs sehklinas ja-uskaiša un japeekšpaida. Ap-sehtais pods ar glahsu apšedsams un no apakščas mitrinahts šiltà stahdu-namà jeb lezeklà noliktš, weenadà mitrumà un šiltumà ušturehtš dihgst pehz 2—3 nedelahm. Tiklihds ka masee stahdini dauds-mas pasteepušchees, tad ari šchos žità tāpat šagatawotà podà pabeesi japahr-stahda. Masos stahdinus newar pirkšòs šanemt, tadehl janem stah-dot mas šlakans kuzinsch, kuzsch masai dāschinai lihdsīgi isgreesiš, darbu atweeglina. Behz pahrstahdiššanas der tos šmalši pahrlaistit, ar glahsu apšegt, arweenu patureht šiltumà un šaules gaisà apehnot. Aprīli jeb maijā warehs šchos jau katru šawà masà podinà pahrzelt, un kad ari šchis peesaknojees wehl treschu reiši 4—5 žol. platòs podòs, irdenà šila- un lapu- jeb lezeclu-semē pahrstahdit. Seedu pumpureem rahdotees war tos pareti ar mehflu uhdeni pameelot. Seedeem beidsò-

tees ſchee arweenu faufaki turami un beidsot, kad lapas un kahti nokriht, podus ar pastahwigo ſakni faufa ſiltâ weeta, istabâ jeb stahdunamâ seemâ jamitina. Agrâ pawafarâ, kad ſchihm dihgli rahdahs, tab tâpat kopjami kâ pee gefnerijahm mahzits. Skaitas, patihkamas fugas war ari zaur stahdekeem pawairot, preeſch kam lapa ar kahta gabalinu leetata, ſmiltainâ ſila-semê stahdita, apafsch glahsa patureta, lehti eefaknojahs.

Naegelia Rgl. Negelia.

Par godu profesoram Naegeli, ij Minchenes, tâ noſaufta.

N. zebrina, strihpotâ, ari „gesneria zebrina Paxt.“ ſaufta, ij Deenwidus-Amerikas. Stobrs aug lihds 1½ p. augts, lapas preti stahwot, puſſapalas, mihtſti willotas, ar gaischi ſalahm ribinahm, ir ſarkan-bruhnas un koti jaukas. Seedini aug kahta galâ uf wiſahm puſehm, pee teeweem kahtineem, ir wirſpuſê ſarkani, uf apafschu dſelteni, swaniſcheem lihdsigi, eefschâ ſarkan-dſelteni, raiboti. Ja winu Achim. lihdsigas ſaknites tikai junija mehneſt pahrstahdam un tos kâ Achimenes apkopjam, tab winu seedu laiks eekriht muhsu seemas mehneſchôs, kur tab tahs no leelas wehrtibas.

Gabalota lapu seme, kurai ſmilte, ogku un purwa-semes gabalini peemaiſiti, winam jo patihkama. Behz eestahdiſchanas lehni mitri-nati un ſiltâ lezeſlâ patureti, tee ahtri augs, ja pee ſaules gaisa apehnôs, wehdinahs un wakarôs lehni pahrsprizehs. Septembera beigâs podus ſiltâ puſu namâ klahnt pee logeem japatur un pee ſaules gaisa rihtôs weegli lapas japahrlaiſta. Apmahkuschâs deenâs no pahrlaiſtiſchanas jaſargajahs, zitadi lapu ſkaiſtums maitajahs.

N. citrina coronata, cymosa, fulgens, lutea, punctata un wehl dauds zitas zaur apwaiſkoſchannu eeguhtas jaunâs fugas ir dahrs-neezi-bâs paſihstamas.

Tydaea Dsn. Zihdea.

T. amabilis Pl., patihkamâ, ij Jam-Granadaſ. Stahds ir wiſpahri mihtſti willots, ar puſſapalahm, ſpizahm, malâs robotahm lapahm, kuras wirſpuſê ſakas un ſtarp ribinahm bruhni-ſaki raibas. — Seedi

Tydaea hybrida nana.

parahdahs lapu ſaktôs pa weenam, ir eefarkani un tumſchi-ſar-kan-raibi.

T. tricolor, alba nigra, alba maculata, gigantea un wehl dauds zitas ij ſehklahm eeguhtas jaunâs fugas. Wiſadâ ſinâ tâpat kop-jamas, kâ Achimenes.

Pee ſcheem wehl peeder, ir tâpat kopjami, bet maſaf paſihstami: Alopleetus, Biglandularia citrina, eucodonia naegelioides, locheria, magnifica, mitravia coccinea, scheeria mexicana, seiadocalyx, lapina splendens u. w. 3.

Orchideae. Orchideu dſimte (Orchideen).

Schee ſewiſchki augi wehl gan maſ pee nedahrsneekeem paſihstami un ari naw wiſur un beſ ihpaſchas ſinas audſejami; tomehr newaru winus atſtaht ne-eewehrotus. Stahdu draugs jeb jaunais dahrsneeks atrastu „puſu draugâ“ mananu robu, ja pehz wiſwaijadſigakeem padomeem preeſch ſchihſ stahdu dſimtes, welti mekletu.

Atnemot tos semes ſtrehkus, kur zauru gadu pastahwiga ſeema, atrodam orchideu stahdus pahr wiſu semes lodi iſkaiſitus. Behz daſchadahm dabas- un gaisa ihpaſchibahm ir ari ſcho angu daſchadiba, uf seedu, lapahm un augumu noluhkoſot, koti ne-aprobeshota. Seedu, pehrwes un lapu ſkaiſtums wineem tur wairojahs, kur daba zaur gaismu, ſiltumu, mitrumu un peenehmigu gaisu tos wairak iſlutina.

Wini ir eedalami diwi ſchkirâs, tas ir gaisa-orchideji (epiphytiſche) un semes-orchideji (terreſtriſche). Birnos atrodam augot uf ziteem dſihweem, augoſcheem jeb nedſihweem (puſſpuwufcheem), noſchuwufcheem stahdeem jeb kokeem, kur tee ar ſawahm ſaknehm peekerahs pee zitu stahdu miſas un eespeeschahs koku ſchkehlmôs zc., aug un seed, lai gan winu ſaknes nemaſ ſemi neſafneeds, bet pahrteek tikai no gaisa, mitruma un twaikeem, kas ij puhſtoſcheem stahdeem iſzelahs. Otrahs ſchkirâs stahdi paleek pee zeeta dabas likuma, laiſch ſawas ſaknes ſemê un nem ij tahs ſawu waijadſigu uſturu.

Ja gribam ſcho stahdu fugu audſeht, tad pirmaſ numſ jamah-zahs ſinaht un paſiht, kahdâ klimatâ auguſchi jeb ij kura semes ſtrehka tee pee numſ eewesti. Apſkatiſimees papreeſch Giropâ, tē mehſ atrodam tikai diwi ſemê augoſchas fugas: Orchis un Cypripedium. Abeem ſcheem ir trekna, kartufelim lihdsiga ſakne, kura rudeni ſawas lapas zc. nomet, ſemâ ſemê beſ kahdas augſchannas iſduſahs un pawafaram ſahkotees uf jaunu dſihwibu atmoſtahs. Mehſ ſchos atrodam augot ehnotâs meſchmalâs uf kalſotu mahla ſemi jeb mitrâs plawmalâs un druwu pakrantês.

Asija ir tas ištens schuhpulis preeksch schihs brihuifschahs augu dsimtes. Schè, kur wisabi semes un gaisa spehki fastopahs, kur leelas upes un augsti kalni siltuma un mitruma ihpaschibas wairo, un to, kas schai stahdu-usturai leetderigs, bagati pasneeds; tē atrodam leelu skaitli daschadu gaisa orchideju, it ihpaschi skaitstahs vanda fugas. Mitrōs Hindustana, Jawas, Sumatras, Borneas zc. meischōs aug skaitstakee orchideji. Siltums schè mainahs no 16 lihds 25 grahdeem. Biti no scheem stahdeem atstahj karsto semes strehki un steepjahs eeksch lehni siltajahm, us Japani un Sihu. Silseedigas vanda coerulea atrodam Seemel-Indijas augstōs kalnōs lihds 3500 p. pahr juhru, kur tikai wehl aug ofoli un preebes.

Afrika naw tik bagata ar schihs fugas stahdeem kà Asija, lai gan zitas no wisksaitakeem schè atrodam, kà disa grandiflora. Afrika karstōs semes gabalōs atronahs tahs wairaf apbrihnojamahs fugas. Deenwidus wakara pusē, it ihpaschi Sierra Lionē, kur seme un gais schein stahdeem isdewigi, atrodam pee teem dauds seedu skaituma. Tai semes strehki stary Mozambique un Kap-semi aug wisksaitaki seedoschas un smarschigas orchidejas, kahdas neweenā zitā semes strehki nepastihst.

Amerika, kas no seemekeem lihds deenwideem wispahri ar leeleem kalneem apklahta, ir koti bagata ar schihs dsimtes stahdeem. Meksikas, Brasilijas, Guatemala, Peru, Venezuela, Jann-Granadas un widus Amerikas semes ir kalnotas, ar mitru gaisu un tabehl mihka mahjweeta preeksch orchidejeem.

Ap ekwatoru, wisksaitakās semes useet masaf orchidejus, kamehr lehni siltās semes 4—6000 p. pahr juhru winus wiswairaf atrod. Schi gaisa ihpaschibas dauds jeb mas kopejam waijag pasiht un pee mums winus audsejot eewehrot. Tē stahdu koschums top pawairōts zaur gaischu saules gaismu, mitru, skaidru gaisu, kahrtigu leetu un ihpaschi stipru rasu, kura naktis semi un stahdus bagati mitrina.

Australia schai finā masaf ispehtita, lai gan ir schè atrodam tikpat gaisa- kà semes orchidejus, bet wini naw tik jauki kà tee, kas aug Asijā un Amerikā.

Wisleelakā skaitli un daschadibā atrodam schos stahdus eeksch senlaitu meschein (Urwaldern), kur daschadi koki un augi weens pret otru pascha usturas dehl stahw pastahwigā karā; kur seme ar puhstoschein augeem beest apklahta, kur beesōs tschuhkslōs weens zaur otru augot pehz gaismas ar waru zauri speeschahs, kur nobeiguschees koki zc. us augoschein pakahruschees gaisā karajahs un der daschadahm fuh-

nahm, kchrpjeem, tistineem zc. par derigu stahwolli. Wistumschakā koku un lapainu ehna, kur it reti jeb ari nemas saules gaisma nepeekuhst, kur seme nekad ne-isschuhst un gais ar puhstoschein twaiskeem pilbits; ir tē atrodam daschadus augus is schihs dsimtes; tabehl ir tas pee mums schihs augu fugas kopejam notahl ja-eewehro. Zitūs no scheem stahdeem atrodam us plikahm flintim un nokalteteem klaijumeem, us wiswahjako semi. No wisa ta, ko schè faziju, lehti saprotams, ka newar wis wisas scho augu fugas audseht weenā stahdu-namā jeb weenadā semē, weeta un gaisā, kad grib us winu isdoschanos zereht. Daudsfahrtigi ismehginajumi un peedfihwojumi mums tē war sneegt palihdsibu, jo tik daschadu mahjweetu mehš wineem schè nekad nespehjam pasneegt, kahdu tee sawā dsimtenē atrod. Dauds no scheem jau pee mums apradinati un tahlu no sawas dsimtenes leezina, ka usmanigs kopejs tomehr war winus schè ari it labi audseht.

Tāpat kà wiseem ziteem, tā ari scheem augeem ir saws dufas un augamais laiks; pirmā tee grib wairaf fausumu, otrā atkal wairaf siltumu un mitrumu. Tee, kas sawā dsimtenē tikai dsilā ehna aug jeb atkal ziti, kas tikai saules gaismā rahda pilnigu augschanu, tahdeem ir schai finā mums waijag winus tē kopjot darit pa prahtam. Auguma laikā ir scheem wairaf un dufas laikā masaf siltums leetderigs. Tā kà pee wiseem augeem, tā ari pee scheem lai eegrosam augamo laiku siltōs wasaras mehneschōs. Wisiltakā nodakā auguma laikā, kur Riht-Indijas orchidejus audsejam, war naktis siltums buht 16—18 gr., deenā 20—24 gr. Is Meksikas un scheem notahl lihdsigās dsimtenes stahdeem buhs derigs siltums nakti 12—14 gr., deenā 16—20 gr. So siltaka ruhme, jo wairaf un ruhpiigi kopejam schè par mitrumu jagahdā; jo bes mitra gaisa buhs wis muhsu puhlinsch weltigs. Us dufu noluhkojot saprotams, ka siltums war labu teesu masinatees, pee silteem us 12 gr., pee aufsteem 8—6 gr. Semaks siltums teem waretu drihs skahdeht; lai gan tahs fugas is Deenwidus-Giropas, Sihnās un Japanes pee 4—6 gr. siltuma seemā it labi ismihst. It ihpaschi pee scheem augeem lai tikai isleetajam leetus jeb upes uhdeni un tahdu, kas turpat stahwejis, kur schè stahdi aug. Reijot ari us to zeeti jaluhko, ka jannas atwasas ne-apflapinam, zaur ko schihs, ja ahtri nedabu noschuht, sahst puhst. Stahdi, kas us behrsu jeb ofolu zc. klutschein jeb kurwjōs stahditi ir wasarā arweenu pahrlaistami un tahdus, kas ahtri un wairaf isschuhst, war ari pawisam uhdeni tik ilgi eemehrtus patureht, lihds teem suhnā un saknes ar uhdeni peefihduschahs.

Derigalais stahdams laiks ir kad pehz dusas pee stahdeem sahst jaunā dshwiba rahditees; leelakai dakai leekahs februara un merza mehneschi us to buht isbewigi. Stahdeem, kureem naw waijadfigs dot leelakus podus, waram saknes peetaupidami wezu semi iskratit un peelikt jaunu, parupju fila-semi, ar sakapatu suhnū un smilti maifitu. Preeksch pahrstahdischanas wainigahs saknes un sari atgreeschami, kofi un lapas tihrijami. It ihpaschi pee scheem stahdeem us to zeeti jaluhko, ka podu apakschas zaur eelikeem podu- jeb ogku gabalineem uhdeni lehti laisch zauri. — Ahtri jeb wairak augoschus stahdus war diwreis gadā pahrstahdit, kamehr pee ziteem to tikai ja-isdara pehz 1, 2 jeb 3 gadeem. Trefni saknotee stahdi jeb tahdi, kureem shypooleem 20. lihdsigas saknes waijag labi augsti stahdit, lai apleijot pats zelms poda widu paliktu saufs; jo dsiki podā stahwedams tas ahtri sahktu puht. — Saprotams, ka semes orchideji atkal pehz waijadfibas dsikafi jastahda.

Gaiša orchideji jastahda eeksch suhnās, kurai japeemaisa klahst ogku- un poda gabalini un smilte; semes orchidejas atkal rupjā, gabalotā purwa-, fila- un truhdu semē, kuras mehrens gabalindōs salausitas, zaur rupju seetu ja-issijā. Smalkumi, kas zaur seetu isbirst, ir nederigi, rupjumi stahdischanai jaleetā. Scheem rupjumeem japeemaisa kahda dala satrepejuschus, gabalotus gowu-mehslus, smilti un ogku gabalinus. — Stahdi, kas pehz sawas dabas us ziteem kokeem aug, ja-apstiprina us behrsa-, ahbeles-, bumbeeres- jeb ari lagsdas kluzisheem. Ziteem schē kahda kahrtina suhnās japaleek apakschā. Deelakā dala orchideju wasarā pee mums labi aug lezeklōs, kur us silstoscheem firgu mehslēem 5—6 zol. beesā kahrtā jaunās egku-koķu sahgu-šaidas uslittas. Schē podinus eekast jeb uslitt, lezecku mitru ušturcht un kahrtigi apehnot ir darbs kas katram, ir masajam augu kopejam, pasihstams.

Winu pawairoshana noteek us daschadu wihsit. Wisi tee stahdi, kureem trefnas, kartuselim lihdsigas saknes, ir saknes pahrdalot pawairojami. Saknu- jeb zelma pahrdalishana wislabak tad isdarama, kad jaunee dhgkt kahdu zolu garumā isdihguschī. Greefeens ja-isdara ar asu nafi un tā, ka teewahs, masahs saknites netop trauzetās. Deelakas saknes un kur ziti pumpurini wehl mas padihguschī newaijag us reisi pawisam pahrschekt; eesahkumā bischi eeschekt, pehz kahdahm deenahm atkal greefeenu dsikaku laist un beidsot, kad jau redsam, ka digkt greefeenas dehl augumā nefawejahs, tad tikai sakne pawisam japahrschektir. Zitas dendrobium fugas pawairojahs, kad

winu wezos kahrtus (saknehm lihdsigas ataugas) siltā lezeckā us suhnahm, sahgu-šaidahm jeb ari us siltu lezecku semi noleek, kur schim tab ahtri eeksch tahm weetahm, kur senak auga lapas, jauni stahdini parahdahs.

Vanden fugas war zaur sahnu farineem pawairot, kad schos, tik- lihds ka teem kahdas gaiša saknites parahdahs, tad no zelma atgreesch un sewischi cestahda. No phajus albus sareem war stahdeekus taifit, kad tee noseedejuschi. — Saksalditi ehysis saknu gabalini apaksch glahsa us suhnū jeb sahga šaidahm siltumā nolikti, katrs sewischi eesaknojahs. Pee ziteem atkal, ka pee epidendrum, us wezeem shypooleem aug klahst wairumā jauni stahdini.

Kā wiseem, tā ari scheem stahdeem ir sawi eenaidneeki, kas winu seedus, saknes jeb ari paschu stahdu kahdureis samaitā. Pee scheem buhtu peeskaitamas skudras, sarkanais firnaklis (Spinne), kauris (Keller- assel, onisens asellus), melnās muschas, simtkahjischi (blatta orientalis, Schaben), baltahs un bruhnahs lapu-utes (Schilblaus) un ari gleemeschi. Zaur šaidribu, peeklahjigu wehdinaschanu tāpat ari stahdus kwehpinot un ar seepju uhdeni nomasgajot waram labu daku schos eenaidneekus ispostit; bet wehl atleek ruhpigam kopejam wakarōs jeb wehlu nakti un rihdōs it agri ar uguns gaismu schos daschadus postelneekus newikot pee laupijuma saguhstīt un nonahwet. Pat ir deenā war poda apakschas un zitus paslehytus kaktus pahrluhkot un deenā flehpuschos eenaidneekus zif warot ispostit. Kaurus war apaksch lopu nageem jeb isgrebtā kartupeli, skudras un gleemeschus ar ahboleem jeb fihrupu, muschas ar kukainu pulweri (Insectenpulver) lehti nokert, ispostit jeb aisdshst.

No teem daudj un daschadeem schihš dsimtes augeem tē tikai peemineschu tos jo wairak pasihstamos:

Acineta Lindl. Akineta (Vandae).

No akenitos, nekustinams; seeda datas lushstoschas.

A. Humboldti, ari „Peristeria Humb.“ šaukta, is Kolumbijas; seeds daschadi raibs, wairak tumshi bruhns. Stahds ir lehti audsejams kahrtu kurwischōs, rupjā truhdu un fila semē.

Aërides Sw. Aroides (Vandae).

Wahrds apshimē stahdu, kas no siltā un mitra gaiša pahrtēek.

Schee stahdi ir pastahwigi sakti, škaisti seedetaji un lehti audsejami. Is siltakahs Nihst-Indijas. Ar suhnū, poda-, ogku-gabalineem un smilti kurwischōs stahdami. Patihkamahs fugas ir:

A. affine, crispum, maculosum, odoratum un quinquevulnerum. Seemā pee 12—14 gr. siltuma jamitina.

Anectochilus Bl. Anektoschilus.

Wahrds apšhmē: „Ar walejahm luhpahm“; us seedu noluhkojot.

A. argenteus Hort., sudrabotais, ari „physarus pictus“ Lind. jeb „cheirostylis marmorata“ sauktš. Tehw. Brašilija, Borneo, Java, Ceylon. Semeš stahds, ar košči raibahm lapahm, ir ruhpiigi kopjamš. Sačapatā ņuhnā un rupjā prauku un ņila semē, ņurai balta ņmilte un ogļu gabalini peemaiņami, taš augstu ja-cestahda, waņarā papilnam, bet ņeemā maš jaleij. — Tikai rihta ņaule tam patihkama, zītadi ehnā paturamš.

Angula Bz. Angula (Vandae).

Peħz Franzisco de Angulo noņauktš.

A. purpurea, ņarkan ņeedigaiš, un

A. Clovesi, ir gaiņa stahdi, ar dņelten balteem ņeedeem, abi iņ Kolumbijāš; ņeemā ņauņi pee 4—7 gr. mitinami, bet zītadi kā aņe-nite apkopjamš.

Brassavola Br. Braņawole (Epidendreae).

Peħz Benzeeņņa Antonia Braņawola.

B. fragrans, odigaiš, ar ņarkaneem ņeedeem, un

B. glauca, ņili-ņakšch ar dņelteneem ņeedeem, iņ Meņņikaš, pee 8 lihdi 10 gr. ņeemā paturamš.

Calanthe Br. Kalante (Vandae).

Ši kalos (jauks) un anthos (ņeedš).

C. Veitehi, ņkaiņtakā ņuga, un

C. vestita, ari „pretanthe vestita“ Rehb., ar balti un ņarkani raibeem ņeedeem, iņ Javaš un Tavai. Seemaš ņiltumš 8—10 gr.

Cattleya Lind. (Epidendreae).

Peħz Angleeņņa William Cattley noņauktš.

C. crispa eldorado splendens, guttata, labiata, Perini, maxima un w. 3. ir wairak iņ Brašilijaš un Jaun-Granadaš ceweņti, ņeemā pee 8—10 gr. labi iņmiht; waņarā kā gaiņa stahdi kopjami.

Chysis aurea un

Colax jugosus, abi gaiņa stahdi iņ Jaun-Granadaš un Peru ar balteem un ņarkaneem ņeedeem. 8—10 gr. ņeemaš ņiltumš.

Caelogine Lindl. Gaiņa stahds (Epidendreae).

Wahrds ņaliktš iņ ņeeda ihpaņchibahm.

C. cristata, ar baltu un dņeltenu ņeedu. Tehwija Nepale, pee ņlinterhm augdamš, ņeemā 4—7 gr. ņiltumš.

C. elegans, speciosa, testacea, Gardneriana un w. 3. ir ņeemā pee 8—10 gr. jamitina.

Cymbidium Sw. Žimbidija (Vandae).

C. aloifolium, alawei lihdiņga,

C. chinense, iņ Riħnaš.

C. eburneum, Masteri u. w. 3. ar balteem jeb dņelteneem, raibeem ņeedeem, iņ Riħt-Žudijaš. Seemaš ņiltumš 8—10 gr.

Cypripedium L. Šipripedia, wenuš kurpe.

Saliktš iņ kypris (Wenuš) un podian (kurpe).

C. candidum, baltņeedigā, iņ Seemeł-Amerikaš.

C. Calceolus, paņihņtamā, bruħnņeedigā.

C. macranthum un parvifolium, wiņņaš pee mums dahrņā iņturigaš ņugaš, kuru ņakneš ņeemā ar lapahm apņeđņamaš. Tehw. Ćiropa. — Peeliktā bilde parahda ņkaidri stahda ihpaņchibaš. — Pee 8—10 gr. ņeemā mitinamaš:

C. barbatum, bahrņdaiņā, raibņeedigā.

C. caudatum, insigne, Roezli villosum venustum u. w. 3. iņ Riħt-Žudijaš,

Cypripedium.

Jaun-Granadaš zc. ceweņtaš, zaur ņehklahm pawairojot daudiņ jaumaš ņugaš eeguhtaš; wiņaš ir ņemeš-stahdi, lehti audņeht un tadehł wairak uņņlawejami.

Dendrobium Sw. Gaiņa-stahds.

Saliktš iņ dendron (tołš) un bios (dņihwiba).

Wiņaš ņchiš ņugaš kurwiņchōš ņuhnāš, rupjā ņila-semē, kurai ogles peejauktāš, jaņtahda, grih auguma laikā labu ņiltumu un mitru gaiņu. Seemā pee 8—10 gr. mitinamaš. Wiau tehwiĶa ir Žudija, Seemeł-AuņtraliĶa, Ķapane, Wilipinu un Malajeņņu ņalaš. Wehr-takaš ņugaš ir:

D. crysanthum, defonianum, japonicum, nobile, Paxtoni, thyr-siflorum, macrophyllum, formosum u. w. 3.

Disa Berg. Diņa.

Ķap-semē ņcho ņahbu tā noņau.

Loti jauks, bet pee mums wehł reti atrodams stahds, ir zītadi tāpat kopjamš kā ziti semē audņejamee orchideĶi, un ir ņeemā pee 4—7 gr. ņiltuma lehtš iņmitinaht, ja tikai to ņauņā bet gaiņchā weeta klahłt pee logeem paturam. Tiklihdi kā pawaņarā dihgki ir manami, tad ari to tikai no apakņchāš, zaur ņchkihiwiņcheem eeņahłumā mehreni

ja=apleij un jaunahs lapas pret sauli ja=apehno. Pehz noseedeschanas ir labakais laiks winus pahrstahdiht rupja purwa= un fila-semē, kurai smalzinatas purwa suhnās un smilte peejaukti.

D. grandiflora Lindl., leelseedigā, ar balteem, leeleem, šarfani strihpoteem seebeem.

Epidendrum Lind. Epidendrum.

Salitts ij epi (uf), dendron (foks).

E. ciliare, radiatum, macrochilum 2c. ir tahs wairaf pasihstamahs fugas, pee 8—10 gr. seemā mitinamas; ir ij Meksikas an Granadas pee mums eewestas. Zaur sehflahm top daudj jaunās fugas pee-andsetas.

Laelia Lind. Lehlja.

Pehz Romeescha C. Laelius, kas 140 g. pr. Kr. dšihwoja.

L. cinabarina Bat., šarfanseedigā, ij Brasilijas.

L. majalis Lind., agri seedigā, ij Meksikas, ar eesarfaneem, widū balteem seebeem. Seemas siltums 4—7 gr., tadehl lehti seemā kā gaisa-stahds mitinaht. Zitas fugas pee mums mas pasihstamas.

Lycaste Lind. Lifeste (Vandae).

Nosaukta pehz skaita seeweescha.

L. aromatica, Harisoni, xytriophora pasihstamas; pee 4—7 gr. mitinamas fugas, ij Guatamala, ar šarfaneem un ari balteem seebeem.

Masdevallia Rz. Masdewalia.

Pehz Spahneescha J. Masdewalla.

No schihm ij Peru eewestas daschadas fugas, kuras ari seemā pee 4—7 gr. jamitina; ir koschi stahdi ar garenahm, wilnotahm lapahm, daschadās seedu pehrwēs. Pasihstamahs ir:

M. amabilis, coriacea, Harrijana, infraeta un Lindeni.

Maxillaria Rz. Maxillaria.

Wahrds apsihmē seeba ihpaschibas.

M. pieta, raiblapotā, un grandiflora, leelseedigā, ij Jaun-Granadas, ar koscheem, leeleem, mafam lihdsigeem seebeem. Seemā pee 4—7 gr. siltuma jamitina.

Miltonia Lind. Miltonia.

Pehz grafa Miltona, scho augu zeenitaja.

M. candida, baltseedigā, ij Brasilijas, seemas siltums 8—10 gr., bef kuras wehl japeemin:

M. Clowesi major, Russeliana, spectabilis u. w. 3.

O. vexillarium.

Odontoglossum Rz. Odontoglossum.

Salitts ij odontos (sobš) un glossa (mehle).

O. Alexandrae, ij Jaun-Granadas. Seeds ir baltš, ar lozitahm (wilnotahm) lapu malahm un dascheem šarfanneem.

O. bictomense, biktona od., šaki-silgani raibeem seebeem. Bef scheem wehl buhtu wehrtas fugas:

O. cirhosum, naevium majus, nebulosum, pulchellum, limbatum, triumphans u. w. 3. Wifas pee 4—7 gr. seemā jamitina.

Oncidium Sw. Onzidium.

No agkos (pumpums), uf seeba dalahm noluhtojot.

O. divaricatum, pulvinatum, seratum, spacelatum, uniflorum, Papilio, zebrinum u. w. 3. ir ar sishpolam lihdsigu šakni augošchi gaisa-stahdi, wairaf ij Widus-Amerikas augstajeem kalneem pee mums eewesti. Daschadu fugu seedi ir wiswairaf dšelteni, ar šarfaneem jeb bruhneem raibumeem, seemā pee 6—8 gr. mitinami.

Stanopea Hook. Stanope.

Pehz grafa Stanhope nosaukts.

No schihš bagatas stahdu dšintes ir daudj un daschadas fugas, wiswairaf ij Brasilijas un Meksikas pee mums eewestas, ir koschi gaisa-stahdi, kuri wafarā katrā siltā puku-namā labpraht un preezigi aug un seemā pee 4—7 gr. šausti jamitina. Wislabaf tee aug kahrflu jeb ari drahtes kurwischōš, kurōš schee ar suhnahm, fila semi, oglu gabalineem un smilti eestahditi, wafarā stipri leijami un mitrā siltumā paturami. Wairaf pasihstamas ir:

S. Bucephalus, eburnea, Martiana, oculata aurea, punctata, elegans, tigrina 2c.

Vanda Br. Wanda.

Schos kā skaitakos gaisa-stahdus peeminot, ussihmeschu tikai tahs fugas:

V. Roxburghi, suavis un tricolor, lai gan wehl daudj zitas ir pasihstamas. Wini šawwakigi augot atrasti gan augstajōš Himalajas kalnōš, gan Javas un Birmas walsis. Zitadi eesahkumā mineteem aerides lihdsigi apfopjami.

Zygopetalum Hook. Zigapetalon.

Salitts ij zygos (juhgs) un petalon (seeba lapas).

Z. crinitum, krehtainais, ar šaki-bruhneem seebeem, ij Brasilijas.

Z. Mackaiji, ar šaki-dšelteneem un balti-šarfani strihpoteem seebeem.

Z. marginatum, ari „warrea marg.“ faulks, ir pee mums audsejot labš seedetajs ar balteem seedeem. Kopschanâ preekschejeem lihdsigs, bet labaf ir, kad to seemâ pee 4—7 gr. filtuma mitina un wasarâ tikai to eewehro, kas wispahrigi pee schihš stahdu dsintes mahzits.

Palmae Juss. Palmi.

Palmi ir tee derigakee, lepnafee un brihnischkigakee augi is leelahš stahdu walstes, kuru mahjoklis wiswairaf atrodahš filds semes strehkšs; bet kuri sawas patihkamas, skaitas un sikhstas dsihwibswihšes dehl ari pee mums aukstas semes neween eemahjofuschees, bet tee tē it preezigi aug. Wini pehz sawas dabas peefkaitami pee sahlehmu un donahmu, lilijahmu, orchidejahmu jeb ziteem tahdeem angeem, kuri ar weenu sehklas lapu (*Monokotyledoneu*) dihgst. Winau fastahws eekschkigi un ahrigi, winau dsihgslota serde un lapas, lihdsinajahš sahlei, ar to starpibu, ka palmi ir daudsgadigi, ilgi augoschi, kokam lihdsigi augi, ar dalitahmu lapahmu, starp kureem weengadigus nemas ne-atrodami. Daudsi no scheem fasneedš wehrtu leelumu, ziti atkal parahdahš kâ semi kruhmimi, kokam lihdsigee augsti augoschi palmi ir puschkoti ar skaitahmu, garahmu, beesahmu, ahbai lihdsigahmu lapahmu, kurahmu weena stipra widus stihga fatur zitas blaķu augoschas lapu dakas.

Palmi tikai tad seed, kad tee peeklahjigu wezumu fasneeguschī, ziti no scheem tad parahda sawus seedus katrâ gadâ, ziti atkal tikai weenu reisi sawâ muhschâ.

Makste, kurâ seedi atrodahš, ir is kokam lihdsiga auduma wairaf dakas dalita. Seedi aug us wairaf jeb ari us weenu kahrtian un aug is lapu fakteem jeb koka wirsgala. Palmi, kuri sawu seedu is pascha lapu widus jeb serdes laisch, ir ar seedeschanu sawu leelako wezumu fasneeguschī un pehz seeda jeb angkeem pamasi nonihksti. Seedi wineem ir mast, balti, saki jeb gaischi dselteni, bet parahdahš leelōs barōs un ne reti is weenas makstes isaug daudš tukfstoschi seedini. Weenâ dateku palma-seeda kekara ir skaititi lihds 12,000 seedini. Wehl daudš leelaki seedu skaitki ir us sago palmu *Sagus Rumphii*. Weenâ paschâ makstē (*Scheide*) 208,000 un us weenu paschu koku 624,000 seedi skaititi.

Palmu angki ir reeksteem jeb ogahmu lihdsigi, ir apauguschī ar sikhstu dsihgslotu misu un koti leelâ skaitli. Pasihstamais cocus reeksts ir tas wisleelakais palma anglis, kusch to leelumu lihds 3 p. apfahrmehrâ fasneedš un lihds schim naw wehl nekahšs zits koka anglis atrasts, kas winau leelumâ pahrspehtu. Ar ihpaschu mihlestibu zilweki jau no wisfenakeem laikeem palmu-koķem tuwinajuschees un no scheem

pa dakai tapuschī pabalwoti. Tâ kâ pee mums labiba un maisē ir zilweku pirmâ un wehrtakâ ustura, tâpat palmu semēs ir zilwekam palma koks un wina augli par leelako swehrtibu. — Ir pee mums wasarâ feeweeschu galwās redsam koschas zepures is palmu kuhka jauki pihtas. Beesi, mihksti, bruhni grihdu deki bagatu kuschu namōs pulkeem atrodami, kuri no cocus reeksta tihstineem austi. No cocus reeksta un elja palmahmu zilweks saprot taifit is winau trefnahš fulas stearinu swezēs. Sago ir ikrineem lihdsigi putraimi un aug palma koka serdē (*Cycas*). Palmu elja, dateku ahboli, cocus reeksti u. w. z. top no zilwekeem us daschadu wihsī leetati un is tahlas dsimtenes iswesti der tukfstoscheem par leelako swehrtibu. Sawâ dsimtenē tee pirmeeem eedsihwotajeem (*meschoneem*) der preeksch baribas. No palmu lapahmu tee taifa sawus mahjoklus un buhdas, drehbes, fainneeziabas un kara riklus, tâ ka nekahdâ sinâ newar palma koka labunus preeksch zilweka labklahschanas deesgan usflaweht.

Kâ jau mineju, palmus war tikai usluhkot par tahdeem angeem, kuri filds semēs strehkšs atrodami. Jo klastaf pee ekwatora, jo wairaf un skaitakus; jo tahlaf no schi, jo masaf un retaki atrodami palmu kokus. Palmu gaisa widuwejs filtums ir 17—20 gr., lai gan dateki un zitas semahš palmu sugas wehl it labi aug Deenwidus-Giropâ, kur widuwejs filtums ir tikai 12—13 gr. Amerika ir ihsti bagata ar palmu kokeem. Kamehr wisas zitas semēs dakas ur tur peederigās salas knapi 300 palmu sugas top skaititas, tamehr Amerikâ ween atrodahš lihds schim pasihstamas 270 daschadas sugas. Un tomehr waram drofschi zereht, ka us abahmu semēs lodes pusehm wehl daudš palmu sugas tur buhtu atrodamas, kur lihds schim wehl neweens pehtitajs naw spehjis nokluht. Dabiskâ sinâ winas atrod angam karstahš semēs juhrmalas, kur tee, kâ leekahš, bes mitrâ juhwas wehja newar pahrtikt, ziti atkal aug wisaugstakōs kalnajōs lihds pat teem robescheem, kur muhschigs sneegs sahlahš. — Wistumschakahš senlaiku meschu mitrās ehnās, kur reti kahšs faules stars tos eepreezina, tâpat ari faufōs smilschu tukfneschōs, kur karstâ faule teem taifni us galwu sawus degoschus starus dseldina; bagatōs semēs widutschōs un trefnās eeleijās it wisur useijam daschadus palmu kokus. Ziti no scheem aug leelōs barōs, rada tahlus meschus un leekahš zitus kokus sawâ tuwumâ eenihstot; kamehr daschi atkal draudfigi ar ziteem angeem kopâ weenofahš.

Kâ fildas semēs behrni wini pee mums aukstas seemeku semēs ir un paleef tikai istabu un stahdu namu luteklischī. Katram jau naw

eefpehjamš stahdu namuš buhweht un të palmas audseht un tomehr waram schoš lepnos augu leekunguš ir patumšchās istabînās, kur ziti puķu podini aug, ar isdewibu kopt; ja titai teem notahl pee-
kļahjigu siltumu, mitrumu un semi zc. nowehlam. Daschi no pal-
mahm aug daudš preezigaki istabās, ne kà kahds zits podu stahds. —
Wiši lihds šchim pee mums pašihstamee palmi grib treknu, auglīgu
truhdu semi un papilnam mitrumu. Palmu semei waijag buht wee-
nadās dakās šajauktai no irdena mahla, truhda, lapu- jeb lezeklu-
semes, rupjas smilks un kahdu masuminu ragu skaidās. Jo leelaks
trauks jeb pods, jo wairak poda gabalini apakšā paleekami, lai
uhdens war weegli zauri fuhktees. Nekad newaijag palmu kokeem
pahrstahdot šaknes apgraisit, bet titai slimahs, eepuwuschahs šaknu
dakās no weselahm atškir. Palmi isdabahs tikpat katrā puķu-podā,
kà ari koka španōš. Pehz šaknu leeluma ari trauks ir japeemehro
un labak stahdišanai jaleetā masaks, ne leelaks pods. Kam eetaise
to atwehlē un kas jamuš kokus war wasarā siltōš stahdu-namōš,
wislabak lezeklōš patureht, tas war ari pehz waijadstibas palmus
diwreis gadā pahrstahdit; tomehr šchis darbs ar pateizibu buhs titai
no merza lihds angustam, bet nekad seemas mehneschōš isdarams; lai
gan gaischōš siltōš stahdu-namōš naw pee schi peemehra tik zeeti jatu-
rahš. — Bes semes ari palmu kokeem uhdens jeb peeklahjigs slapjums
ir no leela swara un ja kahda palma istabās jeb puķu-namōš sawu
gaitu beidsa, tad gandrihs katru reisi buhs mitruma truhziba tam ahtru
galu peeweduse. Schee drihsak pazeesch aukstumu un zitu negaišu, bet
nekad šaufumu; jo titai weenu reisi šaufumā wihtuschas palmu šaknes
wairs naw ne ar kahdu gudribu glahbjamas; tadehl to eewehrojot
lai us to luhfojam, ka palmu kokeem seemā dodam weenadu, mehrenu
mitrumu; turpreti wasarā lai tos pehz waijadstibas papilnam leijam
un it ihpašchi winu lapas lai arweenu ar šprizi pahrlaistam, zaur ko
teem dabisko leetu, kuresch winu tehwižā bagatigi lihst, kad ari masā
mehrā, atlihdšinat. Istabās arweenu labak palmus ir leet zaur apak-
schā palikteem schēhwišcheem un ar tahdu uhdeni, kas tai pašā weetā
jeb siltumā stahwejis, kurā stahdi aug. Ir schē ir leetus uhdens
wairak usflawejams.

Palmus war titai wehdinat, kad lauka gaisš wismasak 12 gr.
siltš; turpreti siltās, karstās wasaras deenās pee šausa gaisa lai ne-
kad palmus deenā newehdinam, bet titai nakti, kad dsestraks un mitrs
gaisš. Deenas karstumu lai zaur apehnoschanu un pahrlaistichanu
pee teem masinam. — Seemā siltums teem peeteef 10—12 gr.; zitas

fugas ar 6—8 gr. siltumu ismiht, bet wasarā wineem waram drofchi
deenā 18—22 gr. siltumu nowehleht, ja titai ne-aismirstam par gaisa
mitrumu ruhpetees.

Seelakā daka palmu zaur sehklahm pawairojami. Semahš fugas
daschas gan laisch šaknu atwasas, kuras lehti par pastahwigu koku
siltumā eesaknojahš; bet preezigaki un škaištaki arweenu aug tee, kas
no sehklahm top audseti. — Siltōš lezeklōš jeb semōš, siltōš stahdu-
namōš, siltās dobēs un pastahwigā 20—24 gr. siltumā palmu graudi
labpraht dihgst. Ne wis seme, bet titai weenigi prišchas egles-koka
šahgu-skaidās winu sehšchanai leetajamas. Blakani podi jeb seklas
kastites ar mitrahm skaidahm pildamas, schē graudi pehz sawa lee-
luma pabeesi eespeeschami, kahdu 1/2 zol. ar skaidahm apsedšami un
pehz tam mehreni mitri un ar glahsu apklahti waijadstigā siltumā
usturami. Pahrliezigs slapjums ir graudeem drihs šahdigš. Teem
graudeem, kureem šausi, zeeti wahli jeb tschanmala, war gan prahtigi
ar nafi wahlu usgreest. Zitas sehklas no scheem gul lihds dihgšcha-
nai 2 gadi, zitas fugas atkal dihgst pehz maj nedelahm. Ar gree-
schanu jeb kaut kahdeem pretدابیgeem lihdssekkeem winu dihgšchanu
nepastubinašim, bet buhsim deesgan atlihdšinat, ja ruhpiigi to eewehro-
šim, ko schē saziju.

Ushdihguschee stahdini masōš podinōš irdenā mescha semē stahdami
un labā siltumā, wislabak siltā lezeklā apakšch logeem paturami. —
Sehklas grauds pee dihgla tik ilgi japamet, lihds grauda kahrtinšch
rahdahš šachuwis jeb nomiris; pehz tam tas atgreeschams jeb atrau-
jams. Ja otrā seemā tas wehl pee kozina klahst stahwedams šahf
puht, tad ne reti zaur scho stahdinšch eet postā. Otru reisi leelakōš
pods pahrstahdot jaleetā ta seme, kuru pirmak mineju. Pašihstamahš,
pee mums wairak eewehrotahš un škaištakahš fugas buhtu schihs:

Acanthophoenix Wend. Ehrschēku palma (Stachelpalme).

Salikts is akantha („ehrschēkis“) un phoenix (dateku palma nosauktums).

A. crinita, matotā p., is Afrikas (Seschellen) šalahm. Winu
lapu kahti ir ar melneem ehrschēkeem apaugušchi.

Areca L. Areca palma.

No Malabareescheem tā nosaukta.

A. alba Bory., baltā palma, is Afrikas.

A. aurea Hort., dseltenā p., is Seschelu šalahm, škaišts koks, ar
šmalķi dalitahm, karajoschahm lapahm un gaischi dselteneem lapu kah-
teem. Dihdsfiga hyophorbe indica.

A. Catechu L., Katescha palme, top Riht-Indijâ un Sumatrâ dauds kopta un audseta sawu pasihstamo betela-reektu dehl.

A. rubra Bor., šarkanâ palme, is Madagaskara salas. Winu jaunahs lapas top no turenēs eedšihwotajeem ehstas.

A. superba un lutescens, top ari ar to nosaukumu „Hyophorbe indica“ 2c. dehmetaš.

A. sapida Sol., smekigakâ palme, preekshejai lihdsiga, koti jauka fuga, is Jaun-Seelandijas.

Beidsamahs 4 fugas ismihst seemâ pee 5—7 gr. siltuma.

Arenga La Bill. Zufura palme.

Wahrds Areng is Moluancešhu walodas.

A. sacharifera, zufura palma, ari Borassus Gumotos Lour. šauka, aug šawwakigi us wišahm Sunda šalahm, ir koti deriga. No wina ņulas, kuen turenēs eedšihwotaji par „Tody“ nosauz, top zukušs taisits.

Astrocaryum E. Meij. Swaigņus reekšs (Sternnuš).

Salikts is aster (swaigņe) un karija (reektu foks).

A. Malybo, is Braslijas.

A. mexicanum, Meksikancešhu palme, škaištas un koti derigas fugas, ar lepni jaukahm, šmalkahm lapahm. Lapu kahti un zelnis ar melneem ehrtškeem apauds.

Attalea B. et Kth. Škaišt-palma (Brachtpalme).

Pežs Attalus L., Pergamus tehnina, 200 g. pr. šr.

A. compacta Mart., ar resnu zelnu, is Braslijas. Wina šehklas top baribai leetatas.

Brahea edulis (Erythea armata).

Brahea Mart. Brah-palma.

Pežs „Tycho de Brahe“, šahda šlawena astronoma, 16. gab. šimteni.

B. edulis, ari „Erythea armata“ šauka, škaišta palma, kuras šošhu dabu peeliktâ bilde wislabaf parahda.

B. duleis, Roezlii un wehl zitas is Meksikas eewestas koti jaukas fugas.

Calamus L. Kalamus palma.

Ši calamos (neebre, dona).

C. asperimus, macrocarpus, sp. Borneo, ciliaris un wehl zitas fugas ir ahtri augošhi, ar teeweem, gareem lapu kašteem, kuri augot labpraht pee ziteem kokeem peekerahs. Ši Javas, Sumatras un ari Zeilones salas.

Caryota L. Reektu palma (Brennpalme).

Šhihs palmu fugas ir jauki, tikai 10—12 p. augsti augošhi šahdi, kuru lapugali šwju špuzem un astei lihdsigi, aug wiswairaf Riht-Indijâ; bet top ari Malabarijâ un Bengalijâ no meschoneem koti zeenitas. Wini aug ar leelahm, diwšahrtigi dalitahm škaištahm lapahm. Wehrtigahs fugas ir:

C. furfuracea, sobolifera un urens.

Ceroxylon Humb. Waska-palma (Wachspalme).

Salikts eeros (waska) un xylon (foks).

C. niveum un andicola, is Deenwidus-Amerikas kalnajeem. — Winu garais zelnis apaug ar šwekeem lihdsigu wasku. Weens foks bodot šawâ tehwiâ lihds 25 mahrz. waska. Šhis ari seemâ pee 5—7 gr. siltuma jamitina.

Chamaedorea Wild. Kalnu palma (Bergpalme).

Salikts is chamai (semš) un dory (foks).

Winu dauds un dašchadas fugas ne-aug leelas un ir ihsti derigas istabâs audseht. — Wianu dšimtene ir Meksika, Jaun-Granada, Venezuela un ari Widus-Amerika. Pee mums eewestas kofchafahs un pasihstamahs fugas ir:

C. Andreana, elegantissima, elongata, glaucifolia, gracilis u. w. z.

Chamaerops humilis.

Chamaerops L. Kruhmu palma (Zwergpalme).

Sal. is chamai (semš) u. rops (kruhms).

C. excelsa, augstâ palma, is Riņas, ir beeslapota un aug ari labpraht istabâs. Wezi kofi seed bagatigi ar škaišti dšelte-neem seedeem, pežs kureem parahdahs melni, fili-rafoti augli. Šsturiga fuga, pee 5—7 gr. seemâ mitinama.

C. humilis, semâ kruhmu p., preekshejai lihdsiga. Šhi fuga

Italijâ gar Widus-juhru it labi seemâ ismiht un no wina taiša papihri, grihdu-defus un sehgelu-audeklus. Weenâ weetâ arweenu patureti un istabâs eeradinati tee preezigi aug.

Cocos L. Kokus palma.

Kokos apšimejot ogu jeb augli.

Schihš fugas palmi atrodoteš wiswairaf Indijas juhrmalâs un uš klufahš juhras šalahm, no kurenes tee ari uš zitahm malahm pahrstahditi it labi isdodahš. Wišas stahda dakas ir loti derigas un der zilwekam par leelu swehtibu. Pee mums ta tikai ar leelako usmanibu aplopta pušslihdi isdodahš un leekahš ka wina bes šahliga juhras uhdena newar pahrtikt.

No wimu daschadahm šugahm japeemin:

C. amara, chinensis, coronata, flexuosa, Maximiliana, Mikianiana, Romanzoffiana un Weddeliana. Beidsamâ ir sema fuga ar spalwai lihdsigahm škaištahm lapahm,

kâ jau bilde to parahda un ir ar nosaukumu „Glaziowa elegantis“ žitôs rakstôs apšihmeta.

Cocos Weddeliana.

Corypha australis.

Daemonorops.

Corypha L. Schirmes palma (Schirmpalme).

No koryphe (galwa, galotne).

C. australis, Australijas širmpalma ar spihdoschi tumschi šalahm lapahm un ehřšchfoteem lapu kahteem; bilde (276. lap. p.) rahda wina ihpafchibas.

Daemonorops.

D. fissus un periacanthus japeemin kâ škaišta un lepna palma, kas ari pee mums wislabaf šiltâ puku-namâ isdodahš un kura košchumu bilde (276. lap. p.) parahda.

Geonoma Wild. Geonome.

G. gracilis, iš Brasilijas eewesta škaišta fuga ar smalkahm, škaištahm, tumschi šalahm lapahm, lihdsigš cocos palmi. Hyphaene thebaica, duhmpalma jeb pehperkofš, buhtu šchē tikai wahrda pehš peeminams, tadehl ka taš pee mums seemela semēs gruhš andseht. Wina augliš ir beesā misa ar pehperkofam lihdsigu garšču.

Kentia Bl. Kentia.

Pehš kahda slawena seeweešča „Kent“ nosaukta.

Kentia Belmoreana.

Schihš fugas wiswairaf Australijâ sawwakigi atrodamaš, ir pee mums lehtas andseht, seemâ pee 5—7 gr. ismitinaht un isdodahš it labi tikpat istabâs kâ stahdunamôs. Bilde parahda škaidri wina ahřigu usskatu. Wehrtakahš fugas buhtu: K. australis Belmoreana, Forsteriana un Wendlandi.

Latania Com. Latania.

No latanier, Indijaneeschu nosaukums.

L. borbonica jeb ari „livistona chinensis“ ir lepna, košča palmu fuga, kura pee mums tikpat istabâs kâ stahdunamôs labi aug un seemâ pee 5—7 gr. šiltuma labi ismiht. (Bilde.) Japeemin wehl no schihm:

Latania borbonica.

L. altissima, glaucophylla, rubra, filamentosa un Rumphii. Šchē wehl buhtu pešškaitami: Martinezia cariotae-folia, disticha, erosa, Lindenii, minor etc.

Phoenix L. Datepalma.

Warbuht pehž Venezijas (Sihrijas) nosaukta, kur jau sen wezee Greeki šho palmu pašina. Warbuht ari pehž wezahs pašafas peemineta putna „phoenix“, kurešh šadedstnats is šaweem pelneem atkal jaunš peedšime; tabehk ka palmi arweenu jaunās lapas laisdami atjaunojahš.

Phoenix reclinata.

No dateku palmeem daudš fugas pašstamas, kuras kà derigafee palmi peeminami. Wini šafneedš augstumu no 60—80 p. un wezumu lihds 100 gab. Uš kanarijas šalahm tee šawwaligi atrašti un no turenēs par wišahm tahm semehm isplatiti un šawas bagatibas pehž tur leeliski top kopti, kur seme un gaišs teem isbewigi. — Wini no grauda lehti pee-audsejami un aug ari labpraht istabās, lai gan tee pee mums tikai kà luteklischi lešlojami. — Roschakas fugas ir: Ph. aequinoctialis, eyeadifolia, dactilifera, leonensis, pumila, reclinata, rupicola, senegalensis un tenuis.

Pritchardia Seem. Britschardia.

Pritchardia filifera.

Kà bilde redšams šchihš škaištas palmas lapahm karajahš klast teewas stihšinas, kuras winu usskatu un dabu it šewišchki padara apbrihnojumu. Pr. filifera, macrocarpa, Martiana, filamentosa u. w. ž.

Pr. pacifica, paziškalpalma, is Fidšchi šalahm. Polynesija (Australija) topot no šchi palma lapahm škaištas šaules šchirmes taišitas, kuras tikai drihšstot turenēs augšmani walkaht.

Sabal Ad. Sabalpalma.

Is šchihš palmu waišlas maš fugas pašstamas. Wini ir is Zeylones, Malabarijas un is Wilipinu šalahm pee mums eewesti lepni, škaišti, ar koti platahm lapahm lihds 90 p. augsti augošchi koki. S. Adansoni, Blakburnianum, dealbatum, hawanease, princeps un umbraculifera ir pee mums pašstamas.

Seaforthia Br. Siforthia.

Pehž kahda botanikas drauga Franz f. Seaforth.

Bildi usluhkojot maš par šho škaištu palmu ko war wairak teikt. Ir šchi pee wišškaištaceem un ari lehti audsejameem peefskaitama un tikai weena fuga:

S. elegans, mušhu seemela semēs teizami aug. — Tehwija Sunda šalas.

Seaforthia elegans.

Thrinax L. Donu palma (Schilfpalme).

Thrinax apšihmē trihs-ehrtšchots.

T. argentea, šudrabotà, brasiliensis un elegans ir šchē pašstamas fugas, kuru dsimtene ir Bakar-Indija, Brasilija un ari Jamaica. Lapu kahti ir škaišti dselteni, lapas šmalši dalitas, preeššchejem lihdsigas. Thrithrinax maurithiaeformis ir ari škaišta palmu fuga, ar platahm, apakšchpušē šudrabotahm lapahm.

Wallichia Roxib. Waličhia.

Nosaukta pehž Natana Wallicha, † 1854, kurešh preešch botanikas un šlawenu stahdu isplatishanas daudš strahdajis.

W. distycha un porphyrocarpa ir semi augoti palmu fuga, kura Šymalajas kalnajsēs un Uššamà zitu koku ehna labpraht aug un tikai weenu reiši šawà mušchà seed.

Behk weenu šlawenu palma waišli šchē mahžisimees pašiht, kurešh zaur seeda ihpašchibahm no ihstenahm palmahm atšchirahš un no stahdu šinibas par

Cycadeae, Zeekura palmu (Zapfenpalme)

top šaukts. Šchee ir wišwairak semi un resin koki, ar zelma wiršgalà augošchahm, garahm, dalitahm lapahm. Winu resinaiš zelms nerahda gada rinkus, kà mušhu mešhu koki, bet winu augums ir no apakššas uš augšchu plakanās kahrtās šaliktš. Ir šchee top mušhu deenās no angu miškotajeem deesgan zeniti un is Indijas, Šihnas, Meksikas, kà ari is Afrikas un Australijas top katrà gadà daudš jauni stahdi uš Giropu eewesti. Derigakà un wairak pašstama no šchihm ir:

Cycas revoluta, ihstena šago palma, kuras nobildejumu tē pee-leeku. Stahdu ahriga usskata ir jauka un winu kopschana ir ari

Cycas revoluta.

eespehjama, it ihpaschi teem, kam filtats stahdu-nams.

Wineem deriga mahlotu welemu un rupja lapu-seme, ar rupju smilti un ar steegeku gabalineem samaisita. Pahrstahdami tee ir agrâ pawasara un tikai tad, kad pods wiszauri peesafnojees. Pirmâ gadâ pehz pahrstahdischanas gan masak, bet sebatôs gabôs teem ir ihsti derigs trefus lehjums, it ihpaschi auguma laikâ.

Wini grib gaischu, faufu weetu seemâ, bet wasarâ tee us filteem stergu mehseem patureti preezigi augot ari grib papilnam mitruma; tomehr pahrlaistichana jeb wispahriga pahrsprizeschana teem ir fshadiga.

Bes nobildetahs fugas wehl schè ir peeskaitami:

„*Ceratozamia mexicana*“, is Meksikas.

Divon edule, kura grandi Meksikaneescheem der par baribu.

Encephalartos Altensteini un catter jeb maises palma (Brot-palme), is Afrikas, grib wasarâ 25—28 gr., seemâ 8—10 gr. filtumu.

Macrozamia (Keulenpalme), *corallipes*, *cylindrica*, *Dennisoni*, *spiralis* u. w. z. top is Australijas kâ jauni stahdini us Ciropu eewesti, ir ihsti fkaista palma, seeda dehl, kas zeekurim lihdsigs, kâ nosaukta; is Widus-Amerikas.

Filices Jus. Papahrkschi (Farren).

Papahrkschi un fuhnas eenem stahdu walski flawenu stahwokli un ir augi, kuri weenkahrkscha dihgla pehz no stahdu finibas „kryptogami“ top nosaukti. Wini atrodahs pahr wifu semes lodi un ir us sawadu wihs, lai gan bes seedeem, loti daschadi fkaisti, apbrihnogami un daschi no scheem ar palmeem lihdsigu stahwu, kâ bilde (281. lap. p.) rahda. Slepens meschu ehnâs un klinfschu sprehglâs dsindami tee mums wisâ dsihwes gaitâ parahda ihsti weenkahrribu, pasemibu un tomehr lepnu dabu. Bai gan wineem us labu isdoschanos it ihpaschi mitrs gais ir leetderigs, tomehr ar prahtigi pee-

Filices.

mehrotu usmanibu war ari zitus no scheem ir istabas faufa gaisâ audseht. Sinams us to schee pamafi japeeradina un eesahkumâ zaur smalku pahrlaistichanu wineem istabâs stahwot lapas jamitrina; jeb ari uhdeni ja-ee-mehrze, it ihpaschi tad, ja tee no mitri filta stahdu-nama isnenti faufôs dsihwoklôs pahrzelti. Bes tam ari ihpaschas fugas us to derigas, kamehr fkaistuki jeb filtu semes strehku luteklichî nekahdâ finâ fauso istabas gaisu nepanes. Papahrkschi ar beesahm ahbai lihdsigahm lapahm, kâ ari tee, kuri no mehreni filteem semes strehkeem peemums eewesti ir schai finâ jo

isturigi, kâ *Aspidium falcatum*. Stahdu-namôs winus war us daschadu wihs isleetat; gan wezakus koku zelmus ar teem apaudsinaht, gan ari ampelês karajoschi. *Nephrolepis* un *Asplenium* fugas parahda loti jauku usskatu.

Neween muhsu meschu papahrkschi, bet ari wehl zitas *Pteris* fugas ir ihsti teizamas wasarâ muhsu dahrstaus puschlot. Dihku-jeb upmalâs, us klintim jeb alâs stahditi tee wisadâ wihsè sewiscku koschumu wasarâ parahda. Wini ufturat un kahrtigai isdoschanai ir pirmâ waijadtsba gaisa mitrums, bet tomehr pastahwiga rasa jeb flapjums ir ari wini lapahm fshadigs. It ihpaschi tahs fugas ar fkaisti krahfotahm lapahm, neween no flapjuma, bet ari no faules zaur usmanigu apehnoschanu pasargajami. Wiseem schihs dsintes stahdeem tikai ehnata weeta, tikpat stahdu-namôs, kâ istabâs jeb dahrsôs eerahdama un fkaidrâ faules gaischumâ tee arweenu usmanigi ja-apehno. Tapat ari wini faknehm ir leetderigs pastahwigi mehrens mitrums un wini dabai patihkama seme; kamehr zaur nederigu semi un ari, ja wini faknes tik weenreis dabuja fausuma dehl sawihst, teem drihs ween ir gals fshat.

Stahdu-namôs wineem waijadtsigs mitrums zaur pahrlaistichanu un grihdas mitrinaschanu wasarâ un auguma laikâ pastahwigi us-

turams un wezi zelmi ar mitru fuhnu aptinami, lai ir scheem faufums neslahdetu. Bahrlaistischna war notift no rihta un pehz waijadfibas ari deenâ wairaf reifes, tomehr wakarâ jeb nakti uf lapahm palikuschas uhdena lahfes ir stahdigas. Ari newaijag winus zaur pahrelezigu filtumu un mitrumu weenumehr ahtrâ augfchanâ ustureht, zaur ko tee paleef glehwi, ne-isturigi un seemâ ahtraki eet postâ. Stipri peefaknojuscheem pobeem ir ari derigs apafschâ uhdena schlihwischus auguma laikâ patureht un tos arweenu ar uhdeni pildiht, zitadi waretu lehti faufums faknes samaitaht.

Kahrtiga un prahtiga wehdinaschna teem nepeezeeschami leetderiga, bet no zaurwelfoscha wehja tos katrâ wihse jafarga. Tapat ari stahdu weselibai jo isdewigs buhs arweenu leetus-, dihku- jeb upeš-uhdens; weseleem, preezigi augoscheem stahdeem war ari wasarâ paretu treknu mehflu uhdeni nowehleht. Wisi papahrfschi tikai ehnâ un, kâ jau faziju, mitrâ gaisâ andsejami, kâ filto jeb karsto semes strehku apdfihwotaji tee panes wasarâ, pee peeteefoscha mitruma, leelako filtumu, tomehr seemâ krahfus filtums teem peeteef 10—12 gr. Schai filtumâ patureti tee augfchanâ aptahjajs, atdufajs un nahkoschâ wasarâ aug jo preezigi.

Kâ wifsem stahdeem, tâ ari scheem, ihpafchi seemâ skaidriba loti waijadfiga, kamehr duhmi, putekli un oglu twaiki winu skaitstumu lehti samaitâ. Ja kahdi stahdigi kufaini, lapu-utes zc. parahbahs, tab tahs ar tabaku jeb kufainu-pulweri kwehpinot ja-ismihzina jeb ar seepju uhdeni un schwammu janomasgâ.

Ahtri un spehzigu augoscheem papahrfscheem jadod spehzigu, trekna, bet tikai gabalota lapu- jeb ari purwa-seme, ar kahdu daku rupjas smiltes maifita. Wahji augoscheem, smalkakeem buhs derigs leelaku daku granta, smalzinatâs ogles un podu gabalinus semei peejaukt. Papahrfscheem jeb fuhnahm ar seltotahm jeb sudrabortahm lapinahm buhs tai paschat semei stahdot wehl japeeleef kahda daka sakapatas fuhnu semes (Sphagnum), kahdu atronam fuhnu-purwôs, apafsch wirsejas kahrtas. Jo leelaki traufi, jo leelakus steegeku- un semes-gabalus war semei droschi peejaukt un it ihpafchi par to gahdat, ka poda apafschâ uhdens war weegli zauri fuhktees.

Bahrstahdischna pee scheem ari labaf pehz dusas laika isdarama, un pat ir auguma laikâ prahtiga pahrstahdischna teem loti deriga, tiklihbs ka faknes poda malas safneeguschas. Poda jeb traufa leelums faknu daudsumam peemehrojams.

Leelakâ daka fuhnas un papahrfschi faknes pahrdalot zc. lehti pawairojami, kamehr ziteem atkal pee-aug dauds blaku-stahdi. Wai-

rums no scheem uf lapahm radina putekkeem lihdfigus seedu-pihschlus (Sporen), kuras sehjot war ari jaunus stahdinus eeguhtees. Ja 4 zol. platu un kahdus 8—10 zol. garu semes-malkas gabalu wirspuse apbedfinam un schê tos pihschlus uskafitus, mitrâ filtumâ — filtâ lezeklâ jeb pawairofchanas namâ — paturam; tab drihs ween pulkeem jauni stahdini parahdifees. Schee lehsenôs podôs pirmo reifi pahrstahdot wehl ar glahsu apbedfami un arweenu wehl filtumâ un mitrumâ paturami, lihbs stahdi tik leeli tapufchi, ka tos war katru sawâ masâ podinâ pahrstahdit.

Skaitstahs un pee mums wairaf pasihstamahs fugas schê usfihmeschu:

Ar * apfihmeschu tahs fugas, kuras aukstâ stahdu-ummâ jeb zitâ djestrâ no fala fargatâ weetâ seemâ labi ismihht; kamehr ziti wisi filtâ stahdu-namâ jamitina.

Acrostichum L. Akrostikum.

Wahrds is Greeku walodas.

A. scandens L., ari „Stenochlaena scan.“ faukt, is Wafar-Indijas; pastahwigi sakch, ar 2—3 p. garahm lapahm un leenoschahm faknehm, tadehl derigs filtâ namâ muhrens apaudseht.

A. aureum Hort. Is treknahs faknes pazelajs 2—3 p. garas, peleki sakas lapas, kurahm ne reti redsamâs apafschpuse skaisi dseltenas, rindinâs saliktas seedu-pihschlu tschupinas. Wehl no scheem ir pasihstami:

A. lingua un melanopus, is Seemel-Amerikas.

Adiantum L. Adiantus.

No adiantos (faufs); wina lapahm nepeelihp flapjums.

A. amabile, patihkamâ, is Peru.

A. concinum, latum, excisum, multifidum, Earleijense, macrophyllum, peruvianum un Veitchi ir filtahs Amerikas behrni un tadehl pee mums ari filtâ namâ mitinami; kamehr 3—5 gr. filtums seemâ peeteef.

*A. capillus veneris, decorum, formosum, gracillimum un pubescens.

Alsophila R. Alsophila.

Salifts is alsos (fruhms) un phileo (es mihlu).

*A. australis un excelsa, is Australijas, aug ar fokam lihdfigu zelmu.

Asplenium L. Asplenium.

A. flabellifolium, nidus un erenulatum, pastahwigi saki, ar koschahm lapahm, is Brasilijas.

*A. fabianum, falcatum un marinum, is Jabas un Wafar-Indijas.

Alsophila excelsa.

Balantium K. Balanzija.

Salikts ir balantion (maiss, kule); wina seedu pihšči parahbahs tšchupinās kopā augdamās, ar miju pahrwiltās.

*B. antarcticum, ir Jaun-Holandijas, skaitis koks, ar garahm, smalki pahrotahm lapahm.

Blechnum L. Blechnum.

Greeku nosaukums kahdai papahrschu fugai.

B. brasiliense, ir Brasīlijas, pastahwigi sakšč stahds ar 3—4 p. garahm, tumšči sakahm lapahm.

B. coreovadense un orientale, ar ihšakahm un gaischi sakahm lapahm.

Cybotium K. Kibotija.

3i kibotion (masa kasite); uš lapahm noluhkojot.

C. glaucum, spectabilis un Schiedeii, ir Meksikas, kokam lihdsigi, ar gaischi sakahm lapahm.

Cyathea Sw. Kiateja.

*C. arborea, ari „disphenia arborea“ saukta, par leelu koku augots papahrschis, ar tumšči sakahm, lihds 8 p. garahm lapahm, ir Jamaikas.

*C. dealbata, balgana, pirmai lihdsigs, ar fili sakahm, apakšch-puše baltahm lapahm.

Davallia Sw. Dawalija.

Pehz botanijas mahstlineeka Edm. Dawalla.

Schee ir wiši semi augošči stahdini, kuri sawu skaitu lapu pehz masos siltu stahdu-namods ihsti derigi isleetat. 3i Jawas un Borneo.

Pasihstamee ir:

D. bullata, elegans, Moorei, tenuifolia, canariensis (Trichomanes can.), ornata (Stenolobus orn.), pentaphilla (scyphularia pent.) un wehl ziti.

Dicksonia L'H. Diksonija.

Pehz James (laf. Schems) Dickson.

*D. euleita, nididula, squarrosa u. w. z. ir lepmi augošči koku papahrschi, ir Amerikas eewesti, seema wislabak pee 8—10 grabh. siltuma mitinami.

Lomaria Wild. Lomarija.

*L. discolor, gilba, crispa, intermedia un zamioides ir mafi koci ar lihds 1½ pehd. garahm, gaischi sakahm lapahm un kuplu kroni. 3i Australijas.

Nephrolepis Pr. Nefrolepis.

Salikts ir nephro (necre) un lepis (wišni); uš lapu datahm noluhkojot.

N. Duffii, neglecta un pectinata ir papahrschi ar skaitahm, garenahm, dselten-sakahm lapahm, ir Deenwidus-Amerikas.

N. tuberosa Presl., ar semē augošču trefnu sakni, ir kuras stahds atjaunojahs. Schihs papahrschu fugas ir weeglas audseht un atrod pee fatra augu drauga labpatišcham.

Platyceerium Desv. Platiferium.

Salikts ir platys (plats) un keras (tags). Tahs lapas, kuras anglus neš, lihdsinajahs breschu rageem.

P. aleicorne Bl., ir Riht-Indijas, atrodtees ari zitās siltās semēs un Australija. Uš Ciropu eewests 1808. Schee koschi gaisaugi grib mitru siltumu 12—18 gr., ehnotu weetu un aug labi pee wezeem koku zelmeem jeb klintehm, pee kurahm tee ar saknehm zeeti pee-aug; tabehk wiau saknes jeb jauni stahdi ar suhnahm pee wezeem praukeem zc. weegli peeseenami. — Winu lapas aug diwejadās, pirmahs ir pušapakas un pee-aug ar saknehm turklaht, kur tahs peefleenahs, waj nu pee poda, muhea jeb zitur. 3i schihs aug tab garakas lapas, kuras wirsgalā isdalahs wairak schuburds, kurem apakšch-puše aug seedu-pihschu (anglu) tšchupinās.

Zitas fugas no scheem stahdu-draugam masak wehrtās.

Polypodium L. Polipodium.

Salikts ir polys (daudi) un pus (pehda). Nesna, semes wirsū augoti sakne, pehdai lihdsiga.

*P. glaucum aureum un quereifolium, ir Bakar-Indijas. Winu garas lapas, ar pirksteem lihdsigahm sahnu-lapahm, ir fili sakas, aug uš pagaru, no apakšchās pliku kahtu un parahda apakšch-puše dseltenas seedu-pihschu tšchupinās. Nesna sakne aug semēs wirsū un laisch semē smalkās saknites. Wirseja ar bruhneem, mihksteem spureem apaugusi. Saknes pahrdalot lehta pawairot.

Pteris L. Pteris.

No pteron (spahri) atwasinahts. Lapas spahrneem lihdsigas.

No schihs papahrschu fugas top koti daudsi un daschadas skaitules gan ar raibahm, strihpotahm un ari weenfahrschahm lapahm pee mums audsetas un stahdu-namods koti zeenitas.

P. argyrea, sudraboti strihpota, skaita, ir Deenwidus-Amerikas. Winu gaischi sakti lapu kahtini ir ar sudrabbaltu strihpu pušchoti.

P. tricolor, trihspehrwigā, koti skaita fuga, atrodtees Afija, Afrika un ari siltā Amerika. Winu lapas ir skaiti sakas un sudra-

boti pelekās, lapu kahti un ribas šarkani, masahs šahnu-lapinas ar baltu strihpianu puščkotas.

Bes šchihm minetahm wehl ir daudš zitas fugas, kuras šawaš lapu daščadibas pežz išščkirahs un atrod pee dahrsu draugeem lab-patışchamu.

Selaginella Spr. Selaginella.

Salikts is sel (gihmis) un jaeh (ahrsteht). Bezā Galeeschu tauta šchihš leetajusi preeksch ahrsteschanas.

Schi ir jauka šuhnu-fuga, kura šawa škaistuma un daščadibas pežz der katram stahdu-namam, istabai un puku-galdam par leelako gresnumu. Seelōš stahdu-namōš winas pulkeem kopā šaliktas eenem to pašču weetu, ko šahleeni muhsu dahrsōš. Maši podini ar šchihm peestahditi un beesi kopā šalikti parahda šlawenu išskatu puku-galda malās. Winas zaur pahrdališčanu un sarineem, kureem mitrā, šiltā gaisā arweenu gaisa šaknites pee-auguščas, ir lehti pawairojamas. Šhnota weeta, mitrs gaisš winu išdoschanos paweizina. — No daščadahm šugahm ir wehrtas peemineht:

S. africana, is Afrikas.

S. apoda, erytropus, cordifolia, denticulata, ari „lycopodium dent.“ šaukta, pilifera, macrophilla u. w. ž. is Amerikas eewestas škaistas fugas.

S. caesia arborea, ar šilganu šakumu, plati augoti škaista šuhna, is Brasilijas.

Uri is Javas, Indijas, Šihnas 2c. mums ir eewestas koščas fugas. Zenu-rahditajōš ir no šchihm koti daudš usšhmetas.

Todea Wild. Todea.

Behž Indrika Tode, kurešch pahr scho stahdu-fugu šlawenas šinas šarakstijis.

T. africana, is Afrikas, ari „osmunda barbata“ šaukta, ir kōkam lihdsiģs augš, koti lepns Australijas un Afrikas mešču papahrkschis, lihdsiģs bildei 281. lap. pušē.

T. superba, škaistā, is Jaun-Holandijas. Zelms jeb kōks aug tikai 1—2 p. augstš, bet lapas ir šmalķi škalditas, lihdsi 3 p. garas. Šr šchee grib mitru, šiltu gaisu wasarā, bet seemā pahrteek ar 5 lihdsi 7 gr. šiltuma.

Bes šcheem tē usšhmeteem papahrkscheem wehl buhtu peeminami:

Allosorus rotundifolius, certopteris bulbosa, gleichenia microphilla, goniophlebium hispidulum, platyloma atropurpurea, onichium japonicum, trichomanes radicans 2c. 2c.

Achyranthus, aščirantus.

A. Verschaffelti, no Verschaffelta eewests augš, ar tumšči šarkanahm, apakahm, lihdsenahm lapahm, miħksteem šareem; top starp raiblapoteem stahdeem daudš leetats; išdodahs katrā šmiltainā lezeķla semē un ir zaur stahdeķeem lehti pawairojams. Jamam stahdam arweenu šaru gali nokneebjami, zaur ko tas kuplojahs un šafneebi jo patiħkamu usskatu.

A. aurea, reticulatus un

A. Wallisi ir zitadi pirmajam lihdsiģi, bet šcho lapas ir šakas, gan šarkani-, gan balti-raibas; tāpat leetajami. Ši Niht-Indijas.

A. Lindeni, ari „Iresine Lindeni“ šaukts, jauks stahdinsch ar tumšči šarkanahm, garenahm lapahm, top tepiku dobēs leetats un preeksch šchi noluhka iħsti šlawejams.

Aechmea Bz. Ešhmea.

A. fulgens, špiħdigā, ar šilu seedu; ir jauks stahds ar beesahm lapahm, kuras aug bes kahta zelnu apkampdamas; stobrs gaischi šarkans ar šilahm seeda lapahm. Tehw. Braslija. — Seedi parahdahs wišwairak seemas mehneschōš. Wini jastahda šuhnu semē, kurai war mišu un praulu gabalins un šmilti peejaukt. Maši podini ar leelu zaurumu; šilts, mitrs gaisš ir šchim patiħkams. Behž seedeschanas rodahs pee wezā stobra daudš jauri stahdini, kuri weegli eefaknojahs.

Aeschynanthus Zak. Kauna seeds (Šhamblume).

Salikts is aiseyne (šams) un anthos (seeds).

A. fulgens Lindl., špiħdigais kauna seeds, ar garenahm, pirkstu platahm, beesahm, tumšči šalahm lapahm, ar karajoscheem šareem, tuħtinu seedineem.

A. pulcher, jauka, ari „trychosporum pulchrum“ Bl. šaukts, ar dselten-šarkanu, leelaku seedu. Schi stahdu fuga ir Javas eedšihwotaji un išdodahs pee mums blaku orchidejeem un papahrkscheem, šiltā, mitrā gaisā; lai gan seemā pašauši tureti pee 8 gr. šiltuma labi išmiht. Šuhnu seme ar mišu gabalineem, oglehm un šmilti mašita wineem wišlabak patiħk. Preeksch seedeschanas no leelakas gaisa jeb šiltuma pahrgrofschanas šafargā un pee tumšča apmahkuschā laika maš jaleiģ, lai gan augama laikā teem mitrums nedriħķt truhķt. Zaur stahdeķeem pawasarā lehti pawairojami.

Allamanda L. Alamanda.

Behž Dr. Šr. Alamanda, profesora un dabas peħtitaja.

A. Hendersoni Hort. Tehw. Guinea. Šchee tiħtinu stahdi ir lehti kopt, ar koščahm lapahm, leeleem dselteneem, šarkani strihpoteem seedeem.

A. nerifolia, ar oleanderam lihdfigahm lapahm, kuras ap stobru weenadi apfahrt aug. Seedi aug leelõs pudurõs par 20—30 weenâ kopâ. Siltâ stahdu-namâ un mitrâ gaisâ wini preezigi aug, bet istabâs labi ne-istodahs. Welenu- un purwa-seme us pusi fajaukta un ar 6to daku smiltes samaisita winam ihsti patihkama. Agrâ pawafarâ fashuhnojushas faknes war labi apgreest, wezo semi ispurinaht un prishâ semê pahrstahdit. Wezahs wihtes war us 2—3 pumpurineem apgreest un pehz tam nolikt us filteem mehfleem. Bihds jauni augumi fahk rahditees waijag koti mas leet, bet kad stahds augschanâ peenemahs, tad ari pehz waijadfibas stiprak jaleij. Pehz noseedeschanas der scheem mehrens faufums un seemâ atdusa, pee faufa, dsestraka gaisa. Pawairojams zaur stahdekleem.

Alternanthera Forsk. Alternanthera.

Salikts is alternus (nepastahwigs) un anthera (pihshu mais).

A. amabilis, mihligâ, ar farkanahm, garenahm, pirktu platahm lapinahm, ir stahds pee amarantu fugas peederigs, no kura semi, kupli stahdini top dauds preefsh tepiku dobehm leetati. — Is Rihnas un Rihst-Indijas.

A. paronychivides St. major aurea, ar dselteni raibahm lapahm.

A. metallica un *purpurea*, ar farkani un bruhni raibahm lapahm. Bulkõs kopâ stahditi schee koschi isskatahs.

Wislabakais ir no wineem smiltainâ lezekla semê augusta mehn. fahkumâ stahdeklus mehrens podinõs papilnam fabahst un seemâ schos pee 10—12 gr. filtuma un lehna mitruma ismitinaht. Merzâ katrs stahdinsch jawâ podinâ stahdits, faru galus apgraisot, usaug par maseem kupleem krumineem, kuras pufs maijâ pee lauka gaisa peeradinatus war bes poda dobës stahdiht.

Amaryllis L. Amarilis.

Seeda jantumu pagodinot wiswezahs tantas winu nosaufushas pehz skaitahs ganu meitenes Amaryllis.

Schee siphola augi wisi parahda koschus seedus un garenas is siphola dihgstoschas platas jeb schaurakas lapas. Winu dsimte ir koti bagata ar koscheem seedetajem un ir pee scheem peefkaitami: Am-mocharis, griffinia, hipeastrum, imhosa, lycoris, nerine, phycella, sprekelia, vallota un zephyranthes. Dahrsneeziabâs un ari wispahrigi pee stahdu kopejeem wini ar to wahrdu Amaryllis wairak pasihstami, lai gan dabas finiba winus dala un noschfir pehz preefshâ minetahm fugahm. — Zif daschadi winu seedi, seedams laiks 2c., tikpat dauds un daschadi winu nosaufumi; tadehk nekaweschos welti

pee koti dauds fugu wahrdeem, bet doschu wispahrigu pamahzishanu, kâ tos jakopj, lai buhtu kahda fuga buhdama. — Zaur apwaiskoschanu ar fweeschahm fugahm ir no schihm daschadas skaitules andelê eewestas, gan no Australijas, Amerikas, kâ ari no Rihnas un Japanas.

A. vittata.

A. hybrida, robusta, pardina, calyprata, procera, equestris, prittacina, solandre-folia, vittata 2c. ir tahs wezas fugas, no kurahm wehl daschadas eeguhtas. — Seelumâ audsejot winam ir labi, kad agrâ pawafarâ jaunus sipholus filtâ lezeklâ bes podeem eestahda, kur tee tad zauru wasaru augdami usaug par prahweem stahdeem. Gabalota welenu- un lapu-seme, gowu mehflu seme ar smilti winahm deriga. Rudenî schee sipholi faknes peetaupot atkal mehrens podõs jafastahda un pehz eestah-

dischanas wehl kahdu laiku pee aistaisiteem logeem filtâ lezeklâ patureti tee ahtri un labi eesafnosees. Seemâ winahm ir derigs 10—12 gr. filtums un faufa ari tumfcha weeta, tomehr tik dauds pee lehna mitruma tee jayatur, lai faknites pawisam nesawihst un lapas nenokriht. Ir istabâs koptas tahs ne reti koschi seed, lai gan stahdu-namu filtâ, mitrâ gaisâ tahs dauds kuplakti seed un aug. — Podõs audsejot tahm ta pate seme deriga un pawafarâ, tiklihdj ka jaunahs lapinas fahk rahditees ir isdewigakais laiks winas pahrstahdit. Wezus un leelus sipholus ir jo teizams arweenu podâ patureht, bet jaunos wasarâ lezeklâ jastahda. — Auguma laikâ tahm nedrihkt waijadfigs mitrums truhkt un wasarâ war winas droschi nedelâ reisu ar mehflu uhdeni apleet un fildõs wasaras wakarõs wispahrigi pahrlaistit. Zezeklâ stahditas amariles eesahkumâ ja-apehno un us pufs wasaras pee faules japeeradina, kâ apehnoschanu war atstahht, bet tad atkal logus jeb lezeklu jo wairak jawehdina.

Rudenî, kad amaryllis sipholu wirseja misa ir tumfchi bruhna jeb melna, tad war winas us seemas mitekli nolikt. Bahru mehneschu ehna faufi turetus sipholus war list pee gaismas, eesahkumâ wehl faufus patureht, lihdj lapas un ari seedu pumpuri fahk rahditees un tad ari pehz waijadfibas newaijag aismirst winus tagad list filtumâ.

Wisas amaryllis fugas ir lehtas zaur fahnu sipholineem pawairot, kuras pehz eesahkumâ minetas wihses jakopj, lihdj tee eefsch 2 jeb 3 gadeem usaug par seedoscheem sipholeem. Ari no sehklam winas

lehtas pee-audseht un us scho zeku tad war wehl jaunas fugas eegust. Koschos seedoschos podus japatur istabas faufa gaisa un pilnigi jawehdina; te tahm labaf sehflu sagatawoschana isdosees, ne ka mitra stahdu-nama. Genakuschas sehklas smiltainâ lapu- un lezeklu-semê sehstas, fîltâ lezeklâ paturetas ahtri dihgst. Kad jaunee stahdini 2 lihds 3 zol. garas lapinas laiduschi, tad war tos jo retaki pahrstahdit un ir pirmâ seemâ arweenu fîltumâ pee weenlihdsiga auguma usturami. Otrâ pawafarâ ir schee sihpolini fîltâ lezeklâ bes poda jastahda un ka sehlineekus ihpaschi ja-apshimê.

A. formosissima L., jaukafâ, ari Jehkaba lilija faukta, is Deenwidus-Amerikas. Sihpols ir garenis ar tumfchi bruhnu misu, lapas tas laisch teewas, garas, tumfchi sakas. Schi fuga ir teizama seemas seedetaja. Dezemberi jeb janwarâ pee krahsus fîltuma nolikti podi, eefam teem wehl nemas naw lapas, jau nereti parahda seedu pum-puru. To redsot sihpolu, ja tas naw rudeni pahrstahdits, jastahda tagad prischâ semê un arweenu wehl fîltumâ un pee mehrena mitruma japatur. Wimu tumfchi farkans lilijahm lihdsigs seeds seemas laika ir deefgan patihkams. Schai fugai ir derigs, kad tai seemâ faufumâ un tumfâ stahwot lapas nofriht. Zita apkopschana pirmejahm lihdsiga.

Amomum L. **Jugwere.**

Saimneeziâ pasihstams zaur saweem sehflu grandineem, kurus par „kardemom“ leetâ pee smalkas maifes zepschanas.

A. Cardamomum. Bakar-Afrikâ, Umbas upes kraftôs augoschs stahds, kura saknes pee mums apteekôs pasihstamas. Is treknas, kalmei lihdsigas saknes, isaug 4—6 pehd. garsch stobrs, ar pehdu garahm lapahm. Seedi us augfchu stahwedami, 3—4 zol. gari, gaischi farkani. Stahdam ja-atsauj seemâ dufas laifs un wina treknahs saknes podâ, faufumâ jamitina. Merza mehn. beigâs war saknes jaunâ welenu- un lapu-semê, kurai kahda daka rupja smilte japeejanz, pahrstahdit; eefahkumâ masak un prahtigi leet, bet kad stahds augfchanâ peenemahs, tad ari ar leeschannu naw jaskopo.

Ananassa L. **Ananas.**

Schi skaisa augu fuga tikai karstôs semes strehkôs atrodama un top pee mums gau skaisuma pehz, gan ari dahrgo auglu dehl audseta. Us auglu kopschannu preefsch schihm waijadsigi ihpaschi nami, kurus tikai bagatee war buhwetees; bet kahdus stahdinus no scheem audseht, ar wianu dabu eepasihtees war katrs stahdu draugs. Siniba scho leelu augu dsimti apshimê ar „Bromeliaceae“ un peeskaita te Aechmea, bilbergia, caraguata, guzmania, pitcairnia, pouretia, puja,

tillandsia un oriesia. — Koschuma un daschadibas dehl pee mums wairaf pasihstamas:

A. sativa fol. var., raiblapota skaisa fuga. Schis Brasilijas meschu behrns pee mums audsejot 12—16 gr. fîltumâ ja-ustur, par weenadu gaisa mitrumu un seemâ faufu mitekli jagahdâ. Wafarâ schee wislabaf isdodahs, kad teem jau no agra pawafara war semes fîltumu ar filteem sirgu mehfleem, waj nu stahdu-nama jeb ari lezeklâ fataisiht.

Rupja, gabalota, mahkota welenu-semê ar gabalotu mescha- jeb fila-semi maifita, kurai kahdu daku gowu-mehflu semes war peejaukt, ir schihm deriga. Poddôs stahdot par to jaruhpejahs, ka uhdens war lehti zauri fuhktees un ka semei wehl pa starpahm podâ sakapatu fuhnu eeleekam.

A. purpurea, ar farkanahm lapahm un ari farkanu seedu; zitadi preefschejai lihdsigs.

Ubi aug ar platahm, garenahm, augfchgalâ spizahm, filitei lihdsigahm, 1—2 pehd. garahm lapahm. Zitai fugai ari lapu malas ar aseem ehrlschkeem apaugfchas. Pehz seedeschanas jeb augla daschi no schihs fugas stahdeem eet postâ, bet wezee stahdi beigdamees arweenu is zelma islaisch jaunas atwasas, kuras agrâ pawafarâ sewischi istahdidas ahtri usaug par koscheem stahdeem.

No pee „Aechmeas“ mahziju, tas ari pee scheem eewehrojams.

Aphelandra Br. **Afelandra.**

Salits is apehes (lihdsens) un andros (wihreets), us seeda dalahm noluhfojot.

A. fascinator, ir stahds ar balti raibahm lapahm un farkanu seedu, is Brasilijas. Stobrs aug 1—2 p. augsts, mihsfts, refsus un apalsch. Lapas pehdu platas, garenis spizas, tumfchi sakas un balgani raibas, apalsch-pufe gaischi sakas. Seedi parahdahs us garu stobru wiswairaf 4 rindâs.

A. nitens, pumila splendens, leopoldi, Boezli u. w. z. ir skaisahm lapahm un seedeem puschfotas un no katra stahdu-drauga zeenitas. Ir schihm der ta pati kopschana, kahdu preefschâ pee Ananasa mahziju. Pawairojamas tahs zaur stahdeekem. Wafarâ winam pilnigs mitrumis un pahrlaistichana, seemâ deriga faufa weeta. Zif warot mehrens jeb maids podôs paturot un irdenâ lapu-, welenu- un fila-semê, kura ar rupju smilte sajakta, stahdidas tahs preezigaki aug, ne ka pilnigôs traufôs, kurdôs tahs ihpaschi seemâ lehti panihkst.

Ardisia Sw. **Ardisia** (Spizblume).

No ardis (spiz ehrlschkis) sihmejahs us seeda lapinahm.

A. crenulata Vent. robota. Rozinsch aug sarots, zeets, 4—6 p. augsts, ar garenahm, tumfchi sakahm, beesahm lapahm. Seedi ir

e-sarfani, mast, garõs kedarõs, pulks kopâ. Pehz seeda sarfanahs ogas kozinu loti puschko un paleef klast zauru gadu. Tehw. Rihna.

A. eren. var. albis, pirmejai lihdfiga, ar baltahm ogahm.

A. speciosa Bl., skaiста, ar lihdseeneem sareem, garenahm, beesahm lapahm; sara galõs gara seedu wahrpa. Tehw. Jawa. Gabalota lapu seme, welenu- un purwa-seme winahm deriga. Tahdâ schee spirgti aug, seed un nefs auglus (sarfanahs ogas). Beefaknojuschõs podus agrâ pawasara leelafõs japahrstahda. Winu spihdoschas lapas wafara pee faules gaisa weegli ja-apehno un pee filta laika bagati ja-opleij, kamehr seemâ, tikai tad tee prahtigi poda malâs apleijami, kad seme pateesi isschuwusi. — Gaischumâ, pee logeem klast stahwot winas labi aug, bet seemâ no faufa krahns siltuma ja-attahlina.

Sarfanahs ogas atrodam sehflu grandinus, kuri lehti dihgft. Zitas fugas, kurahm ogas un sehklas ne-aug, top zaur poteschanu us pirmejahm pawairotas.

Aristolochia L. (skat. 139. lap. p.).

Bes tahm, kas dahrsõs top koptas, ir wehl daudf zitas fugas, kuras siltõs stahdu-namõs kâ lepni tihtini, skaiста lapu un ari sewischku brihniŝkigi seedu pehz top kopti. Wislabak tee aug un preezigi seed, kad wini bes poda semê top eestahditi. Podõs audsejot newar winu garas saknes atrast deesgan ustura. Is Deenwidus-Amerikas. Mahlota welenu seme ar lezeflu jeb gowu mehflu-semi winahm deriga. Zaur sehklahm, leekstoneem un stahdekkeem pawairojamas.

A. gigas, milsene, ar paleelahm skaiсти sakahm lapahm. Seeda kah-tinsch isaug is lapu kakteem ar weenu seedu, kuresch pilnigi leels, balts, ar silahm strihpahm, bet sliktu smarschu; tadehl tikai no tahlenes skaiŝts.

A. floribunda, bagati seediga, ar masaku bruhnu seedu, zitabi preeŝchejai lihdfiga.

A. elegans, ir loti jauka fuga is Brasilijas, loti skaiŝts tihtinis ar sarfaneem un balti raibeem leeleem seedeem.

A. clypeata, saecata, leuconeura, tricaudata un pieta ir tahs jo pasihstamahs fugas.

Artocarpus Hort. Wihses koks.

A. imperialis, leelahm skaiŝtahm lapahm, kuras puŝapakas, beesas un lihdseenas.

A. Cannoni, ar tumŝchi bruhnahm jeb purpur-spihdigahm, leelahm lapahm; skaiŝts koks.

Schee pee gumijas koka fugas peederigi, pagehr ari wisadâ sinâ teem lihdfigu apkopŝchamu.

Aspidistra Ker. (Schildblume).

Salits is aspis (rokture) un aster (swaigine).

A. elatior, 1—2 p. augsti augosch stahds, kuru 6—10 zol. garenas lapas us semi karajahs, ir gaischi sakas, us garu, is zelma augoschu kaktu. Gesarfani seedi parahdahs us paschahm saknehm un top mas eewehroti.

A. el. fol. var., balti strihpotahm, pirmai lihdfigahm lapahm.

Abas fugas ir koschi lapu stahdi un aug it labi istabu faufa gaisâ. Winahm patihk lapu- un fila-seme ar rupju smilti jauka. Ehnotâ weetâ stahwot winu lapas patur skaiŝtu sakumu, faulê tahs ahtri maitajahs. Sakoto zelmu pahrdalot lehti pawairojamas. Is Rihnas.

A. punctata, ari „plectogyne variegata“ faukta, aug ar koschi raibahm lapahm un tapa 1824 is Rihnas us Giropu eewesta. Mufsu laikõs neween seedetaji, bet ari skaiŝtlapotee stahdi top sewischki eewehroti un tadehl tad ari schis senak pawisam aismirŝts stahds tagad top wairak koptõs, neween weeglas audŝechanas, bet ari lehtas pawairoŝchanas dehl.

Begonia Plum. Schihblapas (Schiefblatt).

Jaunafõs laikõs, kad sahka wairak us skaiŝtlapoteem stahdeem wehribu greeft, ir schi lepna augu suga wairak eewehrota, tâ ka tagad no schihm katrà leelafâ dahrsneeziabâ atrod loti daudf un daschadas fugas; neween ar brihniŝkigi raibahm lapahm, bet ari netruhŝft stary schihm loti skaiŝtas seedetajas.

Dehtas apkopŝchanas un audŝinaschanas dehl winas tikpat istabâs, kâ stahdu-namõs atrod weetu; wisur labi isdodahs un sawu skaiŝtummu parahda. Zitas fugas war ir wafarâ, dahrsâ, ehnotâ, fargatâ weetâ bobõs stahdit, kur tahs kahrtigi apkoptas parahda lepnu un slawenu usŝkatu.

2 dakas lapu-, 1 daka mahlota welenu-seme, 1 daka fila-semes un 1 daka smiltes kopâ sajaktas, tapat ari gaischa weeta tahm ir deriga; skaiŝtlapotahs pret skaidru, karstu fauli wafaras laikâ ja-apehno. Tapat ari mehreni jeb labak masaki, ne leeli podi un ar weenu mehrena apleeschana tahm leetderiga, kamehr flapji paturetas saknes, it ihpaschi ja tahm naw peeklahjigs siltums, ahtri maitajahs. Is Riht-Indijas eewestas fugas grib leelaku siltumu, kura winu lapu pehrwes paleef daudf jaukakas. Schihõs seemâ pee 10—14 gr. siltuma ilgaku laiku us dusu japatur un tikai tad prahtigi ja-opleij, kad tahs pateesi stipri faufas. Wisas zaur stahdekkeem, kâ ari zaur sehklahm

pawairojamas. Winiu smalkas sehklinas semes wirsü ussehtas fil-
tumâ un weenadâ mitrumâ paturetas lehti dihgft un ja zaur seedu
apwaiskoschamu sehklas eeguhtas, tad ari wehl jaunâs fugas kopeja
puhlinu atlihdsina. No augsti sarôs augoschahm fugahm war
pirkstu garus, jaumus sarinus preeksch stahdekleem isleetah; schee
filtumâ lehti eesaknojahs. Pee zitahm atkal resnahs wirs semes
augoschahs saknes gabalds sagraisitas un kâ stahdekki apkoptas
lehti eesaknojahs. Skaislapotas fugas ari zitas zaur lapahm lehti
pawairojamas. Rogreestai lapai apakschpuse ribinas dauds weetâs
japahgraija un lapa plakani us smiltainu fila-semi nolikta, no wir-
sus ar maseem akmentineem ja-apgruhtina, lai ta weenadi pee semes
peegul. Ja filtums un mitrs gais netruhks, tad drihs ween pee
katras eegreestas weetinas parahbahs jauni stahdini, kuras sebat
katru sewischi jastahda masôs podindôs.

No daschadahm fugahm tahs
wehrtakahs ir:

B. aenea Lind., pehz wara spih-
digas, leelas, tumtschi filganahm
ribinahm strihpotas. Lapu kahti
un wirsejais zelms ar farkanu
willu apaudsis.

B. argyrostigma, sudrabotâ.
Stahds aug 4—6 p. augsts, ar
mihkstu stobru un mehrenahm, ga-
renahm, spihdigahm lapahm, ku-
rahm wirspuse ar skaissti balteem
raibumeem puschkota.

B. discolor. Is apakas, seemâ
sausumâ ismitinatas saknes isaug

wasarâ 2—3 pehd. garisch stobrs, wiszauri ar farkani bruhnahm,
leelahm lapahm un wirsgalâ mehreneem, eesarfaneem seebeem. Wehlâ
rudeni stahds arweenu sausaks japatur lihds kahti un lapas pawisam
nokriht un sakne ar semi sausumâ ja-ismitina. Agrâ pawasarâ sak-
nehm weza seme ja-isbirdina un schih 5—6 zol. platôs podôs, pa
3 kopâ, jaunâ semê ja-eesstahda.

B. Froebeli D. C. Schi tikai 1 pehd. augsti augoti fuga ar
gaischi sakahm lapahm, ir skaissta seedetaja, ar tumtschi farkaneem see-
dineem, kurei plakanôs kekarôs pahr lapahm pazekahs. Zitadi preek-
schejai lihdstga.

B. Rex., raiblapota.

Begonia Davisi.

augsts. Sari, lapu kahti un ari lapu ribinas ir ar farkanu willu
rinkôs apauguschas. Seedini pazekahs garôs, platôs buntôs, ir gai-
schi farkani un no usskatas loti jauki.

B. splendida. Skaisstâ. Jhfi, resni, lihds 1/2 pehdas gari lapu
kahti un ari gaischi sakahs lapas ir wispahri apauguschas ar skaissti
farkanu willu, zaur kuru wisa stahda usskata loti jauka un pret logu
farkana. Lapas aug pilnigi leelas, schkihbi apakas, ir 7stuhrigas
ar farkanahm ribahm. Seedi ir balti
jeb gaischi eesarfani, leeli un jaunâs
lapinas un kahti skaissti farkani.

Wehl buhtu wehrtas peemineht:

B. magnifica, Veitchi, xantina, zebrina
un wehl dauds zitas wezas fugas, no
kurahm zaur sehllu apwaiskoschamu ta-
gad dauds un daschadas jaunâs fugas,
gan ar daschadi raibahm, skaisstahm, lee-
lahm jeb masakahm lapahm, gan ari ar
roschm lihdsigeem, pilneem seebeem wis-
skaisstakâs pehrwês, pilnseedigahs pee-
audsetas un andelê eewestas; tâ ka buhtu
welts laika kawellis tahs daschadas fu-
gas tê usskaitit. Dahrseezibâs war
katrs sew patihkamo fugu iswehletees.
Pilsseedigas begonijas ir weengadigas,

Begonia hybrida fl. pl., piln-
seediga.

Begonia Rex Diadema.

ar seemâ mitinajamu safni un preekschâ minetu apkopschannu. Peeliktâ bilde rahda raiblapotu begoniju, kuzai sudrabbalti raibumi, pate lapa ir tumšchi spihdigi bruhna jeb safa. Begoniju daschadiba katra stahdu drauga nihlibu eemanto un weeglas apkopschannas dehl der us masako puku-galdinu par leelu koschumu.

Bertolonia D. C. Bertolonia.

Nosauktis peh Antonius Bertoloni.

B. marmorata, ari „erioenema marm.“ saukta, is Brasilijas; sems stahds ar ihseem, trefneem sa-

reem. Lapas tam pufšapalas, tumšchi safas, spihdigas, gar ribahm balti raibas. Zastahda smiltainâ rupjâ semê. Zaur sehlahm pawairojams.

B. hybrida Mirandaei par godu „Carlos de Miranda“ nosaukta, ar tumšchi safaļam lapahm, kuru apakšchupu ir purpur-sarkana un wirsus ar sudrabbalteem raibumeem. Weens no skaitstakeem raiblapoteem stahdeem.

B. rosea punktata, ar eesarkani balteem lapu-raibumeem, zitadi preekschejahm lihdfigs.

B. primuliflora, ar primeeem lihdfigu seedu, ari „monolena primuliflora“ saukts, ir lapustahds is Jaun-Granadas; ar leeleem eesarkaneem seeedeem, 5—7 zol. garahm lapahm.

Bignonia oronata, ir schê kâ filta nama stahds peeminams, bet wina dsinte 2c. jau aprakstita, (fl. 188. I. p.).

Bilbergia Thbg. Bilbergija.

Pehz botanikas zenitaja un Stokholmes kambarkunga J. G. Bilberga.

Schee is Brasilijas un Rio de Janeiro eeweesti stahdi ir ne ween koschi seedetaji, bet ari wisa winau daba un lapu stahws ir jauks. — Peh Ananasu sugas peederigs, tas ari grib winahm lihdfigu apkopschannu.

B. Leopoldi. Stahds aug ar garahm, pelek balti raibahm, leelahm lapahm, kâ ari sarkanu un filu seedu.

B. splendida, marmorata, pyramidalis un zebrina ir tahs koschakas sugas.

Bromelia L. Bromelia.

Pehz Claus'a Bromel † 1705, dasters un dabas sinatajs Gotenburgâ.

B. Binoti un exsudans, is Wafar-Judijas. Schis pee Ananasu schkiras peederigs un ari tapat kopjams stahds aug ar 2—3 pehd. garahm, ehrtšchotahm lapahm, seed ar dselteneem un sarkaneem seeedeem. Is seeda tam swihst ahra wafkam lihdfigi balti sweki.

B. longifolia, ar schaurahm un garahm, tapat ehrtšchotahm lapahm, koscheem, sarkaneem, leeleem seeedeem.

Caraguata Pl. Karaguata.

Amerikaneeschu nosaukums.

C. lingulata, mehlei lihdfigais, ari pasistams par „tilandsia lingulata L.“ Wina lapas apakšchupu smalki strihpotas, seetam lihdfigs, ir sarkans; pee Bromeliu schkiras peederigs un teem katra finâ lihdfigs stahds.

C. splendens, ari „nidularium splendens“ Hort. saukts; wina apali gavenas lapas ir smalki, sahjim lihdfigi robotas; seedi dseltenti un balti.

C. Zabni, is Costa Rica no Zahna 1870 us Giropu eeweesta suga, ar sarkan-fili un dseltenti-strihpotahm lapahm; koti jauks stahds ar dselteneem seeedeem. Peh schis stahdu sugas ir ari „nidularium amazonicum“, fragrans, Meyendorfi, triste etc. peeskaitami.

Carludovica Rz. Karludowika.

Pehz Spahnijas kchnina Karla IV., † 1819 Româ.

C. palmata, salmia palmata W., is Deenwidus-Amerikas, ar garahm, platahm, palmeem lihdfigahm lapahm, un ari teem lihdfigi kopjams. Is schi stahda lapahm top panama zepures taijitas.

C. latifolia, ar schaurakahm,

C. plicata, ar skalditahm lapahm, preekscheeem lihdfigi.

Cephalotus Lab. Kefalotus (Driisenkops).

Is kephale (galwa); seeda widus matotai galwai lihdfigs.

C. follicularis. Is Jaun-Holandijas eeweests, eewehrojams un koti jauks stahds, ar fewischki apbrihnojamaļam lapahm, kadehl tas ari wisu stahdu-draugu wehribu eemanto. Wina apkopschana war tikai isdotees filta, mitra stahdu-nama, eeksch sakapatas fuhnas smilts un oglehm podâ stahdits. Wafara tam deriga wispahriga pahrlaistichana, pastahwigs mitrumis un apehnoschana; seemâ gaischâ weeta pee 10—12 gr. filtuma. — Junija resnafee saknu gabalini atgreesti mehreni, filta mitrumâ, wislabak apaksch glahsa nolikti, fuhnâ un smilti cestahditi, drihs eesarknojahs un dod jaunus stahdinus.

Cinchona W. Lukulia.

Judianeeschi scho stahdu nofauz „luculi swa“.

Cinch. gratissima, patihkama, ari mussaenda Luculia Ham. Wall faukta, is Nepales un Nihht-Indijas, kur schis skaisis stahds 12—15 pehd. augtumum fasneeds. Wina augums sarotam kokam lihdfigs, ar garenahm preti stahwoschahm lapahm. Wina Hortensiahm lihdfigs seeds ir eesarkans, ar patihkanu smarshu.

C. succi-rubra, ir ihstenaiss drudschapulwera koks (Chinarindenbaum). Wina misa top preefsch mineta pulwera leetata un tadeht schis stahds wisur zeenits un pasihstams.

Schee stahdi zaur stahdekkeem weegli pawairojami un jastahda angliga gotwu-mehsilu un sila-semé, kurai kahda daka irdena mahla un 6ta daka smilte peemaisama. Wasara labi eesarknojuschos stahds war ari seema pee 8—10 gr. filtuma jeb ari stary kamelijahm un Jaun-Hollandijas stahdeem mitinaht. Deelaka filtuma islutinateem teem lehtaki eerodahs lapu-utes; turpreti jauni stahdi, kuri sawus podus naw pilnigi peesarknojuschi, buhs jo filtak turami. Ar merza heigahm wina dusas laiks beidsees, tad schee pehz wajjadfibas leelakos traufkos pahrstahdami un jaunods sarods apgreeschami. No weza koka teem reti sari atwasojahs un tadeht zaur nepareisu apgraisfchanu stahds driht eet boja. — Wasara augoscheem stahdeem jadod pilnigs mitrumis, apehnoschana, fahrtiga wehdinaschana. Nihhtods un wakarods derehs lapas wispahrigi pahrlaistit. Seema schee brihwá, gaischa weeta, zif warot flahit pee logeem paturami, tad tee ari nekawesees sawus kofchus seedus parahdit. Tiflihdif ka pumpurini manami, tad schos pehz wajjadfibas pilnigi ja-apehlij un ir pareti teem japafneeds treknu lehjumu. Behz noseedeschana un zauru seemu lihdif pawasaram tee faufaki paturami.

Cinnamomum L. Kancles koks.

C. aromaticum, smarshigais, is Beylones. Schi koka misa top fainneezibás pee ehdeeneem dauds leetata un tadeht wisur pasihstama. Winsch apkopschana un ari zita fina kafejas kokam lihdfigs.

Cissus L. Kahpejs (Klimme).

Is Arabeeschu walodas „qissos“ (tistins).

C. discolor, daschadahm pehrwehm. Maiblapots, skaisis tistinu stahds is Jawa misa mitrahm eeleijahm 1851 us Giropu eewests. Lapu kahiti un sari tam farkani, lapas ir pufsapakas ar robotahm malahm, farkani un saki strihpotas, loti jaukas.

C. vitiginea, wihna-kokam lihdfiga suga, ar sakahm, robotahm lapahm, kuras apafschpuse ir bruhnas.

Lehti no stahdekkeem pee-audsejami ahtri augoschi un loti skaisi stahdi. Mahlota welenu un puf truhdejuse lapu-seme ar smilte wineem patihkama. Podu apafschá it ihpafchi par to jaruhpejahs, lai uhdens war weegli zauri fuhktees.

Clerodendron L. Sittenakoks (Rosblume).

Daschas fugas no scheem top apteekods leetatas.

C. fragrans Ait. odigais (Volkameria japonica Thug.) ar pilneem jeb weenfahrscheem seebeem, willoteem sareem un apakahm, robotahm lapahm. Wina balti un mas eesarkani seedi parahdahs plakanods pudurods us sara galu, waj nu agrá pawasara ja filtaki tapa mitinati, un wasara atkal, ja seema dsestrumá tureti; ir loti smarshigi, bet dascham padara ahtri galwas shapes. Weens no wezakajeem un pasihstameem podu-stahdeem.

No wina daschadahm fugahm ir mineta it ihpafchi lehta istabás audseht, kur ta labi isdodahs un pateizigi seed. Kupja lapu- ar gabalotu mahla-semi samaisita ir wineem patihkama, ja tikai par weizigu flapjuma zaurfuhfchanos labi gahdats. Auguma un seedu laika teem seema der faufa weeta ar mehrenu, wairak masu mitrumu. Zaur stahdekkeem un fakau-ataugahm filda lezekla lehti pawairojami. — Kuplus truhminus eemantojam, ja sara galus nogreeshot us to kuhkofam, lai tee kuplojahs.

C. Bethunianum, salax, infortunatum, istabás jeb fildaka pufnamá, pee 12—14 gr. filtuma mitinati, labak isdodahs. Pahrstahdischana pee scheem lai noteek wiswairak pawasara pehz seedeschana; rudenit seedoschus ari tik agrá pawasara drihtit pahrstahdit. Tehw. Japane un Nihht-Indija.

Clivia L. Klwija!

C. nobilis, ar dselten-farkaneem seebeem, pee Amarillis fugahm peederigs un scheem ari wispahrigi lihdfigs stahds. Lapas tam 1 zol. platas, tumshu sakas, us 2 pufehm karajoschas. Is lapu widus isaug pirksta resns, 1 1/2 p. garsch stobrs, kuram wirsgala parahdahs karajoschu seedinu katars. Pawairojams zaur zelma pahrdalischannu. Pilnigi pobi, mahlota welenu un lezeclu seme, ar smilte maisita teem ir deriga. Pahrstahdot treknahs saknes war zitas gau lihdif ar zelnu pawisam atgreest; bet widu tahs newaijag eewainot. Tehw. Kap-seme.

Cobaea C. Koba.

Nošaukts peļņ Spāņijas Jezuīta „Barnabas Coba“, kurš 16. gadu simtēnī par misionāri Meksikā un Perū būhdams ar dabas zinību daudz nopuļļejes.

C. scandens Cao., aštri augošs tihstinu stahds, ar garenahm, pa 3 kopā uļ lihdseneem kahteem augošahm lapahm. Seedi teem aug iļ lapu kakteem uļ gareem kahtineem, ir eefahkumā saki, sebak paleef šarkan-sili, swanim lihdsigi. Agrā pawafarā no sehklahm lehti pee-audsejami, tee istabās un filds stahdu-namōs augsti kahpj un tinahs, kur til teem weetu eerahda. Wafarā šargatā weetā tee ir wehrti lapenes, muhrs 2c. aplapot, ja tos tē augligā semē bef poda eestahda. Tos stahdus, kurus grib seemā podōs patureht, natw waijadfigs wafarā dahrsā stahdit; tahdi rudeni podā eelikti flimo un til preezigi ne-aug. — Wezi stahdi aug daudz afeš garumā, bet masās ruhms ir labaf tos katrā gadā no sehklahm pee-audseht.

Coccoloba L. Kokoloba (Seetraube).

3i kokkos (oga) un lobos (lupats, Lappen).

C. nymphaefolia, ar leelāhm uhdēna-rosei lihdsigahm, apalahm lapahm, tihstinu stahds, iļ Deenwidus-Amerikas mešheem pee mums eewests, ir ehnotā weetā audsejams, irdenā lapu- un fila-semē stahdams un zaur stahdekleem pawairojams.

C. latifolia, ar garenahm lapahm.

C. majestica, platahm, apalahm lapahm. Beidsamahs wehl pee mums mas pašstamas un filds stahdu-namōs audsejamas.

Cochliostema Lem. Gleemēfa-deegs (Schneckenfaden).

Salikts iļ kochlios (gleemēfa) un stema (deegs).

C. Jacobianum, iļ Deenwidus-Amerikas, koku ehnā uļ praulkeem augošs, skaitis stahds, kuram ir deriga gaisa orchideju apkopšana. Wina stahws ir Ananasam lihdsigs, ar garenahm, beefi uļ weenu zelmu kopā augošahm lapahm. 3i stahda widus isaug pehdu garš trefus seedu kahts, kuram wirsgalā parahdahs usfeedejis seedinš, ir taurina spahrneem lihdsigs.

C. odoratum, smaršchigais, ari par tradescantia odoratissima pašstams, ar bruhni sakahm, spihdigahm lapahm, fileem seebeem. Pawahja lapu seme un gaisa weeta ir wišs, kas pee winu apkopšanas eewehrojams. Abi zaur atwafahm un ari zaur sehklahm pawairojami.

Coffea L. Kafejas koks (Kaffeebaum).

3i Arabeeschu kahueh (spehks) jeb ari peļņ Afrikas semesdalas kasta nošaukts.

C. arabica L. Pašstamais un wišā pašaulē zaur šawahm kafejas pupahm slawens un loti derigs koks, ar tumšchi sakahm, losberu

Coffea arabica.

C. liberica, Mokka un myrtifolia ir pee mums masaf pašstamas šugas.

Coleus Lour. Skaištahtre (Schönnessel).

Nošautums apšimē seeda ihpašchibas.

C. hybridus (plectrauthus sentellarivides Bl.) ir muhšu laikōs weens no slawenakeem raiblapoteem stahdeem, no kureem zaur ruh-pigu sehllu audsešanu loti daudz skaitas šugas zehlušchahs. Wirmā wezā šuga ar gaischi bruhnahm lapahm iļ Jawas eewesta. Wini ir miħkti stahdi ar nahtrehm lihdsigi robotahm lapahm, kurās zaur šawu daschadu raibumu un skaištumu no katra stahdu drauga top eewehrotas. Agrā pawafarā fildā lezeklā stahdekki lehti eefaknojahs un aug wafarā pee prahtigas apkopšanas loti aštri. 3o skaištakaš teem lapas, jo ruhpigaki tee no pušsdeenas šaules šargajami, jo katra raiba stahda lapa, tikai ehnotā weetā auguši, parahda ihsto pehrwju skaištumu. 3aumi stahdini fildā lezeklā jeb ari istabā patureti arweenu peļņ waijadfibas leelakōs podinōs pahrstahdami un auguma laikā stipri leijami. Katra augliga lezeklā jeb mehflu-seme ar rupju smilti maišita teem patihkama. Seemā tee wislabaf ismiht istabu šaufā gaisā, pee logeem un weenada, mehrena fiktuma. Leelās dahrsnee-zibās war daudz un daschabas skaitas šugas eeguhtees, kuru wahr-dus tē peemineht turu garlaižigi.

Combretum Lōf. Kombretum (Bangfaden).

Plinius apšimeja ar šcho wahrdu smalkapotus stahdus.

C. purpureum V., ar šarkanem seebeem, iļ Madagaskara. 3r šchee tihstini ir fildā nama skaišti augi, ar kureem war lehti seenas,

stabus jeb muhrus, logu fleegfnus 2c. apaudseht, it ihpafchi, ja winus bes poda augligâ semê cestahda. Pawafarâ zaur stahdekkeem lehti pawairojami. Wehl no scheem buhtu japeemin:

C. pinceanum un coccineum, preekschejeem lihdfigi.

Conoclinium M. Konoklinium.

Rosantums apsihmê seeda ihpafchibas.

C. ianthinum (hebeclinium ianth.). Stahds aug sarots, lihdj 3 pehd. augsts. Jaunas lapas un sari ir wispahri eesarkani filji; ar apalahm, wirspuse sakahm, apakschpuse bruhni farkanahm lapahm un gaischi fileem seediweem. Zaur farinu lehti pawairojami stahdi, aug ahtri, wislabaf wasarâ filtâ lezeklâ, mahlotâ augligâ semê, ja teem wehl pareti trefnu lehjumu pasneeds un peesaknojuschu podinu ar leelaku pahrmaina. Seemâ teem jadod gaischa, pasausa weeta.

Crescentia L. Kreszentia.

C. macrophilla, leellapots stahds, is Brasilijas, wispahrigi lihdfigs un ari tapat kopjams kâ Theophrasta.

Croton L. Wehscha seeds Kroton (Krebsblume).

Winu fehkla wehsim lihdfiga.

Schee skaisiti, ar spihdoschahm un daschabi raibahm, leelahm jeb masakahm, garenahm, sakahm lapahm augoschi stahdi, ir jau sen katra stahdu drauga zeenibu eemantofuschu un leelâs dahrsneeziwâs koti daudj skaisitas sugas no scheem top koptas un audsinatas. Wini ar taisnibu peeskaitami pee gresnakeem raiblapoteem stahdeem un winu weegla audsinaschana teem eerahda weetu, tikpat istabâs, kâ stahdu-namâs, kur tee pee 10—12 grahd. filtuma labi isdodahs un ar sawu lepnu skaisitumu katram ir par preeku. Smiltainâ fila-semê, mehreni filtâ lezeklâ jeb pawairoshanas namâ agrâ pawafarâ greesti un dehstitti stahdekti weegli eesaknojahs un pehz tam masâs podinâs katrs fewischi stahdami. Seme janem wislabaf us pusti no satrepejuschee gowu-mehsleem un welenahm, kurai stipra daka rupjas smilts der peemaisiht. Jauni stahdini eesahkumâ wehl filtâ lezeklâ japatur, pufseenas ja-apehno, rihtâs un wakarâs japahrlaista kahrtigi, pehz waijadstibas ja-apelej un us wasaras widu wehl reisi leelakâs podinâs japahrstahda. Bezaki stahdi pawafarâ, ja derigs, leelakâs podâs pahrstahdami, bet pee wiseem us to zeti jaluhko, ka uhdens war labi zauri fuhktees; tadehl derigs poda apakschâ labu kahrtu poda gabalinus un us scheem wehl daku fuhnas jeb ari semes rupjumus uslikt. Winu dsimtene ir Deenwidus-juhras salas.

No winu daudj un daschadahm sugahm, kâ skaisitahs, schê minefchu: C. Andreanus, Baronesse Rothschild, Bormani, majesticus, multicolor, Nevillae, pictus, trilobus, undulatus, Weismanni u. w. 3.

Curuligo G. Kurfuligo (Rüffel-Bilie).

Wina fehkla ir drudschu wabolam (Rüffel-Stäfer) lihdfiga.

C. recurvata Dr., ar atleektahm, lihdj 3 pehd. garahm, abâs galâs teewahm, widu platahm lapahm, kuras pee raiblapotas sugas, ar dseltenahm strihpahm puschotas. Ji Pawas eewests stahds, ir ihsti teizams istabâs audseht; jo reti kahds zits schê tik labi isdosees. Winu garas skaisitas lapas ir palmahm lihdfigas un tadehl schee ne reti top par palmeem deheweti.

Zaur sakau atwasahm lehti pawairojami, tee jastahda fila- un lapu-semê, kurai japeemaisa kahdu daku irdena mahla un smiltes. Seemâ tee lehti ismihst istabâs pee 8—10 gr. filtuma, wasarâ no maija beigahm lihdj augustam teem war fargatâ, ehnotâ weetâ, dahrsâ ruhmi nowehleht.

C. recurvata fol. var., is Sumatras, ar strihpotahm lapahm.

Cureuma L. Kurkuma (Gilbwurz).

Indeeschi scho stahdu sauz „kurkum“, Stalbeeschi „kurkam“.

C. Roscoeana Wall. Ji Indijas. Stahds ar trefnu, kannahm lihdfigu sakni, kurai apakschgalâ smalkahs saknites peekahruschahs un kurahm galâs pee-aug apakas, sihpalam lihdfigas saknes. Lapas tam aug lihdj 1 1/2 p. garas, garenu spizas, schsihbas, saki strihpotas. Seedu kahts isaug is saknes jeb lapu kahteem, seeda wahrya ir 1/2 p. gara, ar dselten-sarkanahm lapinahm, stary kurahm parahdahs 2 lihdj 3 tumfchi-dselteni seedi. Rudeni winu lapas nokriht un trefnahs saknes tad filtâ stahdu-namâ jeb istabas saufumâ ja-ismitina.

Pawafarâ, merza sakumâ war wezu, sauso semi prahtigi ispurinaht un saknes tad augligâ welenu- un meluscha-semê, kurai smilte peemaisita, pahrstahdit. Gesahkumâ prahtigi apleijami, bet kad lapas un preeziga augschana rahdahs, tad ari newaijag ar uhdeni skopot. Jo filtaki tos pehz pahrstahdischanasaturehs, jo ahtraki tee sakts seedeht. Pirmâ auguma laitâ teem wisadâ finâ ir derigs stahdu-nama mitrais, filtais gais. Saknes pahrdalot pawairojamas.

Cyanophillum Lind. Sil-lapa (Blaublatt).

Ji kyanos (tumfchi fila) un „phillon“ (lapa).

C. magnificum, skaisita, is Meksikas; ar skaisitahm lihdj 3 pehd. garahm un pehdu platahm, tumfchi sakahm, garenahm lapahm, ar baltu widus ribu un gaischi sakahm malahm. — Schis gresns stahds

isdobahs wislabaf mitrà fíltà orchideju-namà un japahrstahda arweenu eeksch dšihgšlotas welenu- un fíka-femes, kuzai wehl kahda daka mahla un smilte japeemaisa. — Zaur stahdekkeem pawairojams.

C. speciosum, fkaistà, preekschejam lihšfiga.

Cyperus L. Kipru-sahle (Ciperngras).

Utwafinahts no kyperios jeb kyprios (Venus).

C. Papyrus, papihra dona, papyrus Antiquorum, is Seemef-Afrikas. — Wezee Egipteeshi esot no schihs sahles papihri taišjušchi. — Gari, apaki, lihšfeni stobri parahda wirsgalà swaigsnei lihšfigu 8 lapu puduri. Mahlotà augligà dumbraš semè schihs kà uhdena stahds preezigi aug; bet wina fkaistà daba tikai tur ihsti parahdahs, kur to war fargatà weetà wasarà stary ziteem lapu-stahdeem kopà bes poda stahdit. Saku puduri pahrdalot pawairojams. Podòs audsejot tam wasarà papilnam šlapjums leetderigš; seemà tas ismihst tikpat istabà kà stahdu-namà pee mehrena mitruma.

C. alternifolius albo variegatus, ar raibahm lapahm; isdobahs wislabaf irdenà purwa-semè; zitadi pirmejam lihšfigš.

Dalechampia Pl. Dalešchampia.

Behz daktera un botanikas zeenitaja Dalechampa, šf. 1513.

D. Rozeliana, zaur Rozešli is Werakruzes mescheem pee mums eewestš 3 pehd. augsti augoššs kruhminš, ar teewahm, garahm lapahm, kurešch gandrihs zauru gadu ar gaischi šarkanahm seedu lapinahm puššlots; ir šlawens stahds neween preeksch stahdu-nameem, bet it ihpašchi istabàs tas preezigi aug. Sastahda smiltainà šila-semè un jatur tikpat seemà, kà wasarà gaischà weetà.

Pawairojams zaur stahdekkeem un sehšlahm.

Dichorisandra Mk. Dikorisandra.

Wahršs apšimè seeda ihpašchibas.

D. mosaica C. K. Šf Deenwidus-Amerikas, ar strihpotahm, fkaistahm, 8—10 zol. garahm un 4—5 zol. platahm lapahm, kuzahm apakšpuse ir gaischi bruhna, bet wiršus puse ir tumšchi šaka ar gaischi šalahm krusťa-strihpinahm. Seedi tai gaischi šili un dšelteni.

D. vittata, strihpotà, is Brasilijas. Lapas tai aug garenas, beesas, tumšchi šakas, ar 2 šudrabbaltahm strihpahm. Lapu kahti ir raibi.

D. metallica, bruhni-spihdiga. Wina mehrenas šakas lapas ir waram lihšfigi špihdigas, ar widu gaischu dšeltenšarkanu strihpu. — Lapu apakšpuse ari dšeltenšarkana.

Šhee fkaistlapotee stahdi grih wasarà šiltu lezeklu, rihtòs un wasaròs štipru pahrlaistšchanu un pehz waijadšibas šahrtigu pahrstahdišchanu un apehnošchanu. Smiltaina purwa-seme teem ihsti deriga. No šcheem wehl dandš zitas fugas dahrsneezibàs pašihstamas.

Dioscorea L. Dioskorea (Jamswurzel).

Behz kahda greeku daktera Dioscorides, is Šizilijas.

D. chrysophylla, šeltlapotà, is Brasilijas. Lapas ir mehrenas, gaischi bruhnas, dšelteni špihdigas, ar platu dšeltemu strihpu un lihšdoscheem šareem.

D. picta, is Widus-Amerikas, šari un lapu kahti kantigi, lapas puššapalas, balti un šaki strihpotas, apakšpuse šarkani-bruhnas.

Seemà šaufà šiltumà pee 10—12 gr. ismitinatas šaknites pawasara masòs podinòs smiltainà lapu- un lezekla-semè ja-cestahda un šiltakà weetà pee 15—20 gr. šiltuma janoleef. Šad dihgki parahdahs, tad tee tik prahtigi apleijami, lai gan ihštenà auguma laikà teem šipra leeschana un paretì ari mehšlu lehjums derigš. Augšchanà peenemotees tee leelakòs podòs un trefnakà semè jastahda un pee šawles gaisa weegli ja-apehno. Šo šiltaki tee stahwehs un preezigaki augš, jo fkaistakas buhs wina lapas. Uš rudeni, šad šari wiraš garumà nesteejjašš, tad ari toš arweenu šaufaš japatur, lihš tee beidšot pawišam nokalst un tad šaknes ar podeem šaufumà jamitina.

Pawairojami zaur šaknehm un stahdekkeem.

Dracaena.

Wiš fkaistlapotee dracaenas, kuru wišpahriga apšopschana jau pahrrunata (208. lap. p.), ir preeškaitami pee šiltà nama jeb istabas stahdeem, no kureem dandš un daschadas fugas aug ar platahm un šchaurahm, strihpotahm jeb weenšahrtšchi šalahm lapahm. — Šlawenakahs tē buhtu japeemin:

D. amabilis, Baptisti, Chelsoni, cochinchinensis, Dennisoni, Gladstonei, hybrida, ignea, Lindeni, mar-

Dracaena gloriosa.

ginata, Mooreana, nigro rubra, Nitschneri, recurva, terminalis alba un stricta, Willsi, Youngi un wehl daudj zitas.

Schee pee 12—14 gr. siltuma seemâ jamitina un ihpaschi us to jaluhko, ka us winu lapahm logu mitrumš nepil wirjâ. Wasarâ rihtôs un wafarôs prahgtigi pahrlaistit un pufsdeenâš faulê apehnot teem koti derigs.

Peo schihs dsimtes ari ir peederigi: Calodracon, charleswoodia un dracaenopsis.

Echites R. Eschite (Klammerstrauch).

No echis (obse, Ratter), tihtinu stahds ar nahwigu sulu.

E. rubro venia, farkani strihpotais, is Rio Negro. Wina garenî apafas lapas ir bruhni safas, ar farkanahm strihpahm. Jastahda purwa- un smiltainâ lapu-semê. Seemâ tas ja-ustur zif warot pee dufas un faufuma, kamehr wasarâ augot tam mitrumš papilnam waijadšigs.

Cacteeae. Kaktus-dsimte.

No schihs koti bagatas stahdu dsimtes ir ari pee mums daudj un daschadas fugas eewestas. Winu dsimtene ir wispahrigi Amerika, kur tee sawwafigi us pliku, akmnotu mahla- jeb wahju smilts-semi, kâ ari us plikahm klintihm un faufas juhrmalas wiswairak augot; jo tur silita, augliga gaisa dehl zaur stahdu un lopu jeb swehru atleekem juhrmalu smiltei top augligas weelas bagatigi peewestas. To ari mums winus audsejot ja-eewehro. Smiltainâ silita-semê, kurai irdens mahls un steegeku jeb kalku-akmena gabalini peemaisiti, tee pee mums it preezigi aug. — Auguma laikâ teem der pilnigi apleeschana un ir trefns lehjums pareti pasneegts winu audselibu weizina. Kâ jau ziteem, kâ ari scheem angeem derehs wasarâ wafarôs leet, rubeni un pawasara rihtôs, bet seemâ tikai pufsdeenâš laikâ. Zif warot lai ir pee scheem leetajam leetus uhdeni un seemâ tos wairak lai faufus usturam. Pawasara wezi stahdi pehz faknu wehrtibas leelakôs podôs pahrstahdami. Zitus stahdus pehz pahrstahdischanas mehdsam tuhliit apleet, bet fakteem un winu faknehm tas ir stahdigš; tadehl to tikai kahdas deenas wehlah ja-isdara.

Winu daschadas fugas aug wairak kâ trefni mihtsti augi, ar zeeteem, aseem jeb ari smalleem, mihtsteem ehrschkeem. Ziti aug saroti jeb ar platahm lapahm, ziti atkal kâ smalki, teewi kruhmini. Winu seedi ir daschadi, no kureem ziti seedi faulê, ziti nakti, ziti seedi wairak deenas, ziti tikai kahdas stundas. Sawâ dsimtenê ziti no scheem dod smeligus un weseligus augkus.

Kaktus koti topot winu dsimtenê daschadi isleetati, gan preesch debfinaschanas, kâ ari leelakas fugas preesch buhwes. St. Domingâ topot no wairak ehrschkotahm fugahm dsihwi schogi stahditi, kurî tê pilnigi sawu weetu ispilda un der tureenes eedsihwotajeem par zeetokni pret swehru jeb zitu eenaidneeku usbruschahanahm. Kur leels uhdena truhkums, tur trefnee kaktus sirgeem un ehseem, kâ ari ziteem tureenes lopeem derot par usturu. Nolansteem sareem jeb eewainotam kokam istek sula, kura aistahw uhdena truhzibu. — Indianeeschi eemetot nesikadrâ uhdeni kaktus gabalus, zaur ko uhdens labojotees. Winu mihtsta gaka topot sakasita preesch eewainotu lozekku dseedschanas un jaunee sari no Opuntias fugahm siku faknu weetâ isleetati. Meksikas kunterbantneeki protot resnôs kaktus zelinôs us labako wihti mantu paglabah. — Behdu garus zeetus ehrschkus isleetâ preesch adatahm u. t. pr.

Pawairojami tee ir lehti zaur nogreestu lapu jeb saru, tapat ari zaur sehklahm, kuras is winu dsimtenes tê top eewestas. Ir pee mums zitas fugas sagatawo sehklas, ja seedus mahksligi apwaisko. Preesch stahdeekem greestas lapas jeb kaktus sari kahdas deenas faufumâ japatur, lai waina apschuhst un tad tikai jastahda. Stahdot saram apaschagals tikai us semes wirju ja-usleek un nekad naw semê eelchâ leekams, tê tas sawas mihtstas dabas pehz sah ahtri puht. Kakra saspeeschana jeb pretدابiga eewainoschana teem stahdiga. Siltums un smiltaina seme ir wis, kas winu eefaknoschanos weizina. Semas, karajoschas kaktus fugas war zaur poteschanu us augsti augoschahm ari pawairot. Poteschana ja-isdara pawasara, kad stahdi pilnâ spehka us augschanu un isdodahs lehti, ja ar asu nast zelnu pahrschek, tê kihlim lihdsigi nogreestu saru eeelk un prahgtigi ar kuhku faseen. — Tadehl ka kaktus fugas zaur stahdeekem lehti pawairojahs, top tee tikai labpatischanas jeb kahda fewischka noluhka dehl poteti. — Seedoschee kaktus seemâ pee 8—14 gr. siltuma jamitina un seemas mehneschôs it reti, faufâ istabâ stahwoschus japleij, kamehr mitrôs puku-namôs teem dufas laikâ leeschana stahdiga. Jo faufaki waram sawus skaisseedoschus kaktus ismitinah, jo bagataki tee pilnigus seedus parahdihš.

Daschas fugas ismiht ari seemâ pee 4—6 gr. siltuma, ja tikai faufa weeta. — Winu daschadas fugas tê ussihmeht turu par weltigu, bet lai notahl ar teem eepasistamees, peerahdischu tê wispahrigi winu schkiras.

Cereus Haw. Swezės-kaktus (Kerzen-Cactus).

No cereus (wasla-sweže); fajchaweti sari top no ſcheem Amerikā eekſch elja eemehrzeti un tad kà lahpaš (pika-swežes) leetati.

Œhi ſuga ir ſkaiſti un lepni ſeedetaji ar leeleeem jeb maſakeem ſeedeem. Seeds iſaug tikai no weža, newis no jauna auguma.

C. grandiflorus, leelſeedigais. Sari tam wairaf pehdaš gari, 5—7 kantigi, pirſtam lihdſigi, ar dſelteneem jeb balteem ehrſſchkeem. Seeds tam ir 6—8 zol. plats, ar gaiſchi ſarkanaſhm un baltahm ſeeda lapahm, loti ſmarſchigš un ſkaiſtš; bet janofchello ka taš tikai weenu nakti, no ſaules no-eſchanaš lihdſ rihta gaiſmai, ſeed un tad nowiſt. Kaš wina apbrihnojami ſkaiſtu ſeedu redſejis un wina aſtru iſnihzibu eewehrojis, tam ar dſiki ſajuſtu ſchehlumu ſirdš pildahš, eewehrojot, ka wiſš jaukumš peepeschi nihzigs. Ne par wolti ſcho ari ſauz par „naktes kchnaene“, tadehl ka taš tikai nakti ſeed.

C. speciosissimus, preeſſchejam lihdſigs, ar leelu ſarkanu, ſkaiſtu ſeedu, kureſch 2—3 deenaš ſeed.

C. azureus, ar filu ſeedu, un wehl daſchāš zitaš ſugaš tē peederigaš.

Echinocactus Lk. Eſcha-kaktus (Zgel-Cactus).

Echinos (eſiš) un cactus.

Œhee wairaf iſ Meksikas, Braſilijaš un Eſchili pee mums eewettee ir eſim lihdſigi, apaki, ar balteem, pelekeem jeb dſelteneem ehrſſchkeem apauguſchi augi, ziti tumſchi jeb gaiſchi ſaki, ziti peleki, apaki, kantigi, grumbaini un lihdſeni. Wina wehrtakahš ſugaš ir:

E. asterias, centeterius, concinus, crispatus, grandicornus, ingens, mammillosus, ornatus, robustus, turbiniformis un wehl daudš zitaš.

Echinopsis Zuc. Eſcha-swežes-kaktus (Zgel-Kerzen-Cactus).

Œhi ſuga ir labi ſeedetaji un tadehl ari wiſur labpraht top audſeti. Ir ſhee ir wiſwairaf iſ Braſilijaš un Eſchili eewetti. — No wežahm ſugahm zaur ſehklahm loti daudš ſkaiſtuleš eeguhtaš. Wehrtakahš ſugaš ir:

E. campulacantha, multiplex, oxygona, pulchella un wehl daudš zitaš.

Epiphyllum Pf. Lapu-kaktus (Blatt-Cactus).

Œhee ſtahdi aug ar plakanahm, beesahm jeb plahnakahm lapahm, kuraš weena pee otraš weenojašš un beſ kahdeem ſtobreem un kah-teem ari iſ lapas ſawu ſkaiſtu ſeedu parahda. Sawakigi augot toš atrodot uſ zitu koku miſu jeb praukeem Braſilijaš meſchu ehnā; tadehl ari tee pee mums irdenā, gabalotā ſila-ſemē jaſtaſhda un wa-

ſarā pilnigi ja-apeiſj. Seemā jeb duſaš laikā toš ſauſi ja-uſtur. — No ſcheem wehl ir eewehrojami: truncatum un Altensteini, wina aug ſemi un karajuſchā buhſchanā un tadehl derigi uſ augſtakahm ſugahm uſpoteht, zaur ko dabujam koſchūš augſ-faru kozinuš.

Mamillaria Haw. Kahrpu-kaktus (Warzen-Cactus).

Mamillaria Haageana.

Apaki jeb plafani, khlim lihdſigi trekui augi, ar kahrpahm apauguſchi, ehrſſchfoti, ziti ari lihdſeni.

M. gemmispima, bicolor, cornifera, Humboldti leucocentra, nigra, phaeacantha, splendens, supertexta, tetracentra, uncinata u. w. 3. Beſ ſchihm ir iſ ſehklahm wehl daudš un daſchadaš ſkaiſtaš ſugaš pee-audſetaš.

Melocactus D. C. Melonu-kaktus.

Melonu auglim lihdſigi, apaki jeb ari reewoti, ehrſſchfoti; aug lehni un ar ma-ſeem ſeedineem, grih pilnigu ſiltumu. Lihdſ ſchim paſiſtamaš ſugaš ir iſ Meksikas un ari Wakar-Indijaš pee mums eewettaš.

M. amoenus, communis, ferok, pyramidalis, xantacanthus u. w. 3. ir tašš jo paſiſtamašš ſugaš.

Phyllocerus Lem. Matu-swežes kaktus.

No ſcheem wehl maš ſugaš paſiſtamašš; wini aug ſawā dſimtene loti augſti, 35—45 p. augſti, un ir ar balteem, ſmalkeem, gazeem mateem (ehrfſchkeem) apauguſchi.

P. senilis, ir wairaf paſiſtamašš.

Phyllocactus Lk. Spahrnu-kaktus (Flügel-Cactus).

Œaroti, lihdſeni ſtahdi ar loti ſkaiſteem ſeedeem, beſ ehrfſchkeem. Wini preezigi aug un ſeed ehnōtā mitrā ſiltumā ſtahwedami un irdenā ſila-ſemē ſtahditi. Sawā dſimtene toš atrod meſchu ehnā uſ ziteem kofeem augot, kur tee eekſch miſu praukeem un ſuhnahm ſawaš ſakneš laikſch.

Ph. Akermani Haw., ar gaiſchi ſalahm lapahm un leeleeem, ſkaiſti ſarkaneem ſeedeem, kurei wairaf deenaš ſeed.

Eranthemum Br. Erantemus (Frühlingsblume).

Salitts iſ er (pawafara), anthemum (ſeedš).

Œhee puſsmihkſti krumini aug ar puſſapakahm, gaiſchi jeb tumſchaki ſalahm lihdſenahm, ziti ari ar raibahm lapahm un ir agra

pawafara seedetaji. Seedi teem parahbahs faru galõs, plakandõs buntinõs, ziti ir balti, ziti atkal fili jeb farkani. Tehw. Trinidad un Rio de Janeiro.

Augliga lapufeme ar smilti un auguma laikã papilnam flapjuma ir wißs, ko pahr winas lehtu kopschannu waretu faziht. Jauneem stahdeem faru gali wasarã arweenu nokneebjami un ari ar treknu uhdeni leijsami; tab pawafarã par kupleem seedetajeem preezafees. — Zaur stahdekeem pawairojami.

E. igneum, marmoratum, sanguineum, tricolor un versicolor ir tahs jo wehrtakahs fugas.

Eucharis Lind. Gifcharis.

Salitts is eu (jauts) un charis (peenehmigs).

E. amazonica, no Amazona nyes. Schee jauki stahdi, ar balteem leeleem seedeem, wißadã finã amarillahm lihdfigi un tapat kã tee kopjami. Ari zaur fahnu sihpolineem pawairojami.

Euphorbia L. Wilfapeenene (Wolfsmilch).

Nofaukts pehz Mauritanias tehnina Zuba daktera Euphorba, 54 g. pr. Ar. dj.

E. splendens, gaischi-farkan seediga. Dapas tam gavenas, spihdigi sakas, stahds aug sarots 4—6 p. augsts, ar chrtschko-teem sareem, kureem tikai galã lapas un ari pawafarã skaisree seedini parahbahs. Tehw. Meksika.

Eucharis amazonica.

Zastahda dshflotã welenu- un fila-semẽ; wasarã pehz waijadshbas, bet seemã teem katra leeschana ir drihs flahdiga, tabehl fausã weetã pee 8—10 gr. mitinami. Jaumi faru galk smiltainã semẽ stahditi lehti eesafnojahs.

E. pulcherrima (poincettia pulch.), is Meksikas, preekschejam lihdfigs.

Ficus L. Bihges- jeb gumijas-foks.

F. elastica L. Gumijas-foks. Tehw. Nihht-Indija. Wina leelas, beesas, gavenas lapas isaug is farkanbruhnas makstes, kura tab nokriht. Jauna lapa ir eesahkumã gaischi bruhna, febat paleef saka, aug lihdj 1½ p. gara un 3—5 zol. plata; ir wißur pashstams un zeeniks foks. Ne ween stahdu-namõs, bet ari istabãs tas preezigi aug, it ihpashchi ja tam putekhs arweenu no lapahm noslauka un to us weenu weetu ilgu laiku laisch stahweht. Indijas meschõs tee aug kã

leeli, refni fok un gandrihs katrã redsefi ar zirwi eezirstus schkehlumus, is kura balta, peenam lihdfiga sula tek, no kuras pashstamo kantschuku sagatawo. Zawaneeshi no schihs sulas, kura drihs paleef fhksta un zeeta, taifa strikim lihdfigas swezes un tahs dedfina.

Ficus elastica.

Gumijas-foks ir zaur stahdekeem lehti pawairojamõs, it ihpashchi to war fiktã lezeklã isbariht. Merza beigãs war farus tã sagreeft, ka katrai lapai paleef lihdj 2 zol. garsh fara gabals klast. Apakshgalã greeeenam waijag buht shihi un klast pee pum-pura. Tã sagreefti jari war ehna kahdu deenu pastahweht, lai teem pahreja sula istek un greeeeni apschuhst. Pehz tam jafataifa fiktã lezeklã smiltainas fila-semes 4—5 zol. beesã kahrta un tẽ tab stahdeklã ja-cestahda. Jo pastahwigi fiks buhs un taps lezeklis usturetõs, weenabi mehreni mitrinahtõs, pee faules gaisa

apehnotõs, jo ahtraki schee eesafnofees un jaunu dihgli stary lapu un faru parahdihõs. Schõs tab, faknites peetaupot, ja-isnem, mehrendõs podõs ja-cestahda un tab atkal fiktã lezeklã japatur. Tã apkopti tee lihdj rudenim usaug 1—2 pehd. gari, koschi kozini.

Istabãs war ari winus ar 3—5 lapahm garu faru tapat kã oleanderus uhdeni eemehrtus pee-audseht. Apakshchajahs 2 lapas jatnem un stahdeklã uhdena traufã ja-eemehrz, kur tee tik ilgi paleef, lihdj teem parahbahs jaunas faknes. Pehz tam tee podõs stahdami, eesahkumã ehna paturami un ar prahtu pahrlaistami. Wezus fokus leelafõs traufõs pahrstahdit ir pawafarã ihstens laiks. Puspuwufi lapu- un irdena fila-seme teem ir deesgan deriga. Pahrstahdot par to ihsti jaruhpejahs, ka poda apakshã labu kahrta poda gabalinus eeleekam, lai uhdens war weegli zauri fuhktees. Tikai tee stahdi leelafõs traufõs stahdami, kas sawu lihdshchinigu podu ihsti peesafno-juschhi. Wezas, eewainotas faknes un it ihpashchi ja semei apkahrft faknes fuhnai lihdfigi sa-auguschas, tab tahs gan war weegli atgraitfit, bet katra wefela, leelaka fakne zil warot jataupa. — Ja wasarã wineem waram lapas ar leetus uhdeni pahrlaistit, teem dot gaischu weetu, bet no karstas faules winu spihdigas lapas pasargahht, tab

tee preezigi augš. Sai neweens nezenschahs gumi-fokus leelōs traufōs stahbit, zeredams zaur to augšhanu paskubinaht. Kad pahrstahdot war ap saknehm pee leelakeem fokem 1—2 zol., pee masakeem tikai $1/2$ —1 zol. semes peelift, tad tee labi augš un jamo semi peefaknōs, kamehr leelōs traufōs seme widū faskahbst un stahdu saknes šah puht, zaur ko lapas paleef dseltenas, nokriht un wišs jaukums tad ir bojā.

F. amazonica, barbata, elegans, cordata, ferruginea, leuco-neura molica, Roxeburgi u. w. ž. ir šchē peeminamas fugas, kuras ari wišwairaf skaišto lapu un košča usstata pehz top koptas.

F. macrophilla, leellapotais, ari „artocarpus imperialis“ šauktš, aug ar leelahm, garenī apalahm lapahm un ir lepni skaišts stahdu-nama fokš.

F. stipulata, ir fuga, kas ar 1—2 zol. garahm, pirksta platahm lapinahm, kā wihte aug un ir ihpashči derigš muhrus un feenas apaudeht, pee kurahm tas labpraht zeeti klah peefaknojahš. Zaur stahdekeem pawairojamš.

F. Carica jeb ihstais wišges fokš (Feigenbaum) šchē ari japeemin. Sai gan tas pee augšu-fokem peefkaitams, tomehr pagrabā jeb dsestrā stahdu-namā ismitinahtš, ar koti masu usmanibu apkoptš, wišges fokš mums der par košchuma krumu dahrsōs un muhs wehl apbalwo augusta mehn. ar šaweem koti šaldeen augkeem. Mahlota welenu seme ar gowu mehflu semi maifita teem poddš jeb spandš audsejot ir waijadfiga. — Zaur saknu atwafahm lehti pawairojami un wafarā ar treknu lehjumu arweenu pabalwojami.

Fittonia. Fitonia.

F. argyroneura. Zapas ir mehrenas, bruhni strihpotas, ar sudrab-baltahm ribinahm, zaur kurahm stahdš ir koti jaukš.

F. gigantea, milfigais (gymnostachium argenteum). Stahdš aug šarotš, ar mehrenahm, balti raibahm lapahm.

F. Pearcei, ar tumšči sakahm un šarkani strihpotahm lapahm. Šchee stahdi aug kā lošchī (kriechende) un ir šawu skaištu lapu un weeglas audsešanas dehl eewehrojami. Purwa- un lapu-seme teem deriga; zaur stahdekeem pawafarā weegli pawairojami.

Franciscea Pl. Franziszea.

Pehz Austrijas keisara Franz II., † 1835, kura laikā Bohls Brasiliju apzeloja.

F. calycina major, ari „brunfelsia“ D. C. šauktš, aug kā semš krumišch, ar garenahm, beesahm lapahm. Sari ir lihpiigi, seedi pa 2—3 kopā ir leeli un filgani. Tehw. Brasilija, kur tee mešča ehnās augot. Wišī ir skaišti seedetaji, lehti kopjami un zaur stah-

dekeem wišlabaf šiltā lezeklā pawairojami. Zastahda smiltainā purwa-un lapu-semē. — Pehz noseedeschanas tee šaufaki usturami un seemā pee mehrena šaufuma mitinati pehz tam jo bagati seed.

F. confertiflora fol. variegatis, ar raibahm lapahm. Rā ihsti skaištas fugas no šcheem wehl japeemin:

F. eximia, floribunda, grandiflora Lindeni, magnifica, rosea perfecta u. w. ž. — Wišī šchee stahdi ir pateizigi seemas seedetaji.

Gardenia L. Gardenia.

Pehz Angleschu ahrista Aleksander Gardena, Karolinā.

G. florida. Seedigā. Tehw. Nihna. Rokš aug uš augšhu ar atstepteem lihdsencem sareem, tumšči sakahm, abōs galōs teewahm, widū platahahm lapahm. Seedi parahdahš sara galōs pa weenam, ir balti un odigi. — Pilnseedigas fugas top tagad koti zeenitas un it ihpashči Anglijā un Wahzijā leelifti audsetas. Birmā fuga zaur šarinu smiltainā semē un šiltā lezeklā lehti pawairojama un pilnseedigas top uš šcheem kopuleeretas.

Birmā pawafarā gardeniju podi jaleef mehreni šiltā lezeklā, kur šchee wafarā arweenu pahrlaistami, paretī ar treknu lehjumu pabalwoti, pee šaulēs gaisa apehnoti, preezigi augš un uš rudeni seedu pumpurinus parahdihs. Seedu laikā, tāpat ari seemā tee dsestraki pee 6—8 gr. šiltuma paturami. Wafarā piluigi leijami, bet seemā wairaf šaufi jamitina.

G. radicans fl. pl., preefšchejam lihdfigs, ar pilneem, balteem seedeem.

G. citriodora un globosa, wehl masaf pašhstamas, bet koti jaukas fugas.

Guzmania Rz. Guzmania.

Pehz A. Guzmanā, dabas šinibu zeenitaja.

G. picta, raiblapotā (nidularium fulgens) un

G. tricolor, trišpehrwigā, ir stahdi ar garahm, renitehm lihdfigahm lapahm, skaišteem seedeem, peeder pee Ananasu dsimtes, ir teem lihdfigi un tāpat kopjami.

Gynura. Ginura.

G. aurantiaca. Stahdš aug 2—3 p. augstš, ar mišksteem sareem, 2—3 zol. garahm, pušapalahm, šahdotahm, sakahm lapahm. Zapas, šari un lapu šahdi ir wišzauri ar šilu, miškstu spalwu apaugušči, zaur ko stahdš no tahlenes iškatahs šarkani šils un tadehl šary skaištlapoteem stahdeem tas šawu weetu godam špilda. Žitā šinā tas wišpahrigi lihdfigs Coleus-stahdeem un ir tāpat kopjams wafarā, šar-gatā weetā dahrsōs eefch skaištlapotu stahdu dobehm eewehrojams.

Hedychium K. Krona seeds (Kranzblume).

Salikts is hody (halds) un chein (tezeht, laist); seeds ir patihkami smaršhigs.

H. Gardnerianum, Gardnera K., is Riht-Indijas, 3—4 pehd., ar mihkstu, kannahm lihdfigu stobru, kuzam garenas lapas katrâ pufê preti stahwot aug. Seeds parahdahs stobra wirsgalâ un ir skaiſti dseltens ar loti peenehmigu smarſchu. Pehz seeda lapas un kahti pamafinam nonihkt un ſaknes tad ſauſumâ ja-uſtaupa. Wianu ap-
koppſhana un daba wiſadâ ſinâ kannahm lihdfiga.

Heliconia L. Heliconia.

No Helicon kalna atwaſnahts noſautums.

H. bicolor, diwpehrwigâ, is Braſilijas, aug 3—4 pehd. augſts ſtahds, ar 1½—2 p. garahm, katrâ galâ teewakahm lapahm. Seeda kahts ſarkans, seeda lapas baltas.

H. leucogramma, ar balti ſtrihpotahm, platahm, lihdj 2 pehd. garahm lapahm, kuzas apakſchpuſê ir baltas; is Deenwidus-Amerikas.

H. metallica, ar bruhni ſpihdigahm platahm lapahm. Is Jaun-Granadas. — Schee koſchi, pee muſa-bſimtes peederigi ſtahdi ir puku-
nama ſkaiſtuki un war ari iſtabâs kahdu laiku ſtahweht. Merzâ toſ waijag kâ ahtri augoſchus ſtahdus paleelôs traufôs, ar puſpuruwufchu lapu- un purwa-semi, kuzai war kahdu dalu irdena mahla un ſmilti peejaukt, pahrstahdit un ja eespehjams pehz tam ſiltâ, ar ſirgu mehſleem ſilbitâ lezeſlâ, kur ſahgu-ſkaidâs podus war eegremdeht. Silts un mitres gais, ſaulê apehnoſhana un pilniga leeschana winu augſchanu weizina; ir mehſlu uhdens teem pareti derigs. — Pawairot toſ war ſaknes pahrdalot.

Heliotropium L. Wanike (Sonnenwende).

Salikts is helios (faule) un tropein (greesſees), seeds greeſchotees pehz faules; naw wis taiſniba. — Saulgoſei ſchis noſautums labak deretu.

H. peruvianum L. Peruwianeſchu waniklu kozinſch, ſawa balta jeb ſilgana loti ſmarſchiga seedina pehz par waniklu lamahts; top katrâ dahrſneezibâ eewehrots un ſtahdu draugi zaur mahkſligu ſehklu audſechanu no ſcheem jau daschas ſkaiſtas ſugas ar leelakeem un tumſchi ſileem seedeem eeguwuſchi.

Zaur ſehkklahm jeb ari jaunu ſarinu pawafarâ ſiltumâ lehti pawairojams, lapu- un ſila-semê ſtahdams. Sehklinaſ ſemes wirſu uſkaiſitas japeeſpaيدا, weenadi jamitrina un zik warot ſiltâ mitrumâ japatu. — Jaunee ſtahdini ſaulê apehnojami un kad tee ne daudj paſteepuſchees, tad maſôs podinôs pahrstahdami. Tiklihdj ka pirmais podinſch peefaknojees, tad atkal leelakâ jaſtahda, ſaru galus janokneebj,

zaur ko tee paleef kuplaki un ahtri uſaug par wehrteem kozineem. Kam patihkt nodarbotees, tas war ar no ſcheem ſmukus krou-koziuus ar 2—3 p. augſtu zelmu uſaudſeht. Pirmais augums uſ augſchu wadits, kad wiſus ſahnu ſarinus arweenu atgraiſam, drihſ ſcho mehrki ſaſneebj.

Maija beigâs war ari labi ſagatawotâ, irdenâ dahrſa ſemê un ſargatâ weetâ beſ poda kahdus ſtahdinus eestahdit, kur tee tad buhs pateizigi seedetaji lihdj pat rudenim; zaur ko netruhks ſmarſchigo seedinu puſchkôs ſeet. — Wezeem ſtahdeem pawafarâ leelakôs podôs pahrstahdot war treknaku ſemi nemt im ſaſuhnojufchas ſaknes atgraiſt. — Seemâ tee pee 8—10 gr. ſiltuma wairak ſauſi paturami, kur tee tad atduſahs, ſawas lapas nomet un pawafaram tuwojotees drihſ jaunu kuſteſchanos rahda.

Hibiscus L. Kihnijas roſe (Gibisch).

No hibiscos (meſcha roſe) un no Ibis, Egipteſchu deewiba, kuzai ſchis ſtahds tapis upurehts.

H. Rosa sinensis L. Tehw. Kihna un Indija. Jan ſen pee mums paſthſtamâs ſtahds, aug ſarots, kokeem lihdfigs, lapas puſſ-
apakas, neweenadi robotas, ar weenkahrſcheem un ari pilneem, tumſchi ſarkaneem seedeem. Wiſas ſchihſ ſugas gan koſchi ſeed, bet tikai ihſu laiku. Ari iſtabâs wini iſdodahs, bet ſiltâ, mitrâ ſtahdu-nama gaisâ preezigati aug un tad ari ſawus seedus ilgaku laiku atjauno. Agrâ pawafarâ wezi koki leelakôs traufôs un augligâ mehſlu-semê japahrstahda, wafarâ papilnam ja-apelej; turpreti ſeemâ tee ſauſumâ pee 8—10 gr. ſiltuma jamitina, 2 zol. gari jauni ſarini pawafarâ lihdj ar wezo koku atgreeti, kâ ſtahdekti leetati, ſmiltainâ ſemê apakſch glahſa ſilti patureti lehti eeſaknojahs.

H. Cooperi, ar raibahm lapahm, weenkahrſcheem seedeem. Wehl daschas zitas ſugas, augſchejeem lihdfigas, top no augu draugeem eewehrotas.

Higginsia Prs. Giginſia.

Noſaukts pehz Perus wiſe-ſehnina O. Higgins, kaſ 18. gadu ſimtena beigâs walbija.

H. Ghiesbreghti, ari „campylobotrys“ G. ſaukts, ir ſemi krukmini ar ſkaiſtahm lapahm, is Meſſikas. Sari ir kantigi, lapas garenas, ſkaiſti ſakas, tumſchi-bruhni ſpihdigas, balti ſtrihpotas.

H. fol. marmorata, pyrophylla, resurgens u. w. 3.

Gaiſcha weeta iſtabâ jeb ſtahdu-namâ, ſmiltaina purwa-semê, irdena poda apakſcha ir wiſs, ko par winu koppſchanu war ſazit. — Zaur ſtahdekteem katrâ laikâ lehti pawairojams.

Hoija Br. Soja, Mšklepija.

Behz flawenâ Anglu dahrsneeka Hoi.

H. carnosa, trefnâ, ari nosaukta „*aselepias carn.*“ L., „*schollia crassifolia*“ Jacq. Tschw. Rihht-Indija un Rihna. Jau no 1802 Ģiropas dahrsdôs pašhstams tihhtinu stahds, ar garenahm, lihdsenahm, beesahm lapahm un balteem jeb eefarkaneem puduru seedineem, kuri koti smaršhigi un ishwihst saldu, koti smekigu sulu, kura lahšites pee katra seedina karajahs. Agrâ pawasara smiltainâ semê stahditi sarini lehti eefaknojahs. Ar smilti maistâ meluscha- un irdenâ lapu-semê, kurai wehl war peejaukt smalki šastus steegeku jeb podu gabalinus, šhee preezigi aug. Siltums un gaischa weeta pee loga, wasara pahrlaistichana un pilnigš mitrums, seemâ fausums, ir wišs, kas pee winu audsinaschanas istabâ jeb stahdu-namâ ja-eewehro. Wezi stahdi pawasara leelakdš poddš pahrstahdami. Masdš traufdš tee usturahš weseligi.

H. carnosa fol. var., ar raibahm lapahm.

H. coriacea, Sieboldti, imperialis u. w. ž. ir šhê peefkaitamas, preekšejahm lihdsigas fugas.

Isolepis R. Br. Matu šahle (Zartried).

I. pygmaea, sema, wairak gaduš is šaknehm augoti; jamakdš laikdš par „*Fimbristylis brevis*“ (Vahl.) pašhstama, atrodahš Deenwidus-Ģiropâ, Tšhiki un Perû. — Šahle aug is šaknes 8—12 žol. gara, smalka, apaka, lihdsena un augot us semi karajahs; top tikai poddš audseta, preekš logu un puķu galdu malas apliškšanas ihsti patihkama. Katrâ augligâ smiltainâ lezekla semê wina labi isdodahš un seemâ padsestrâ istabâ pee 8—12 gr. šiltuma mišdama arweenu smukt saķo. Pawasara wezi zelma puduri gabalindš šaplošiti derigi augligâ semê stahdit, kur tee lihds rudenim košhi šuplojahš un tad podâ stahditi der katram puķu galdam zauru seemu par košhumu.

Kaempferia L. Kempferia.

Behz Ģ. Kaempfera, † 1716; flawens zaur Rihnas, Japanes, Ģeylones 2c. apzelošhanu.

K. Roscoeana, Rosk'ez š., is Birmas. Ši trefnahš šaknes isaug 2 lapas, kuras us katru puš isplešhahš, ir lihds 1/2 p. garas, garenapakas, beesas, willotas, tumšhi pelekšakas. Seeds parahdahš klahit pee šaknes, ir škaidri balts.

K. rotunda, ar apakahm šaknehm. Šhai fugai ir šilgani seedi, lapu apakšhas šarkanas, žitadi pirmai lihdsiga. Siltumâ un šauši mitinatas šaknes pawasara preekš lapahm jau islaisch seeda pumpuru

un to manot šaknes jaunâ semê pahrstahdamas. Seme un wiša kopšhana kurkumu fugahm lihdsiga (šf. 303. lap. p.).

Maranta L. Marante.

Behz Berth. Maranta, šahda flawena Italias daktera.

Marantas ir škaišlapoti stahdi ar trefnu šakni un plateem see-deem, kuri wairak pa 2 kopâ, katrs us sawu šahtinu parahdahš. Seeda wahki šastahw no 3 šakahm lapinahm, seedinšh sagatawo tikai weenu sehllu-graudu. Pee šheem peefkaitami *Calatheas*, *phrynium* un *Thaliju* fugas. Wiši aug škaištahm lapahm un wišwairak tadehš tee no katra stahdu drauga zeeniti un flaweni. Jau-Granadas un Brašlijas mešhu ehna ar šiltu un mitru gaisu ir winu dšintene un tadehš tē tahš audsejot mums ari us to jaluhko, tahm lihdsigu mahju weetu pašneegt. Bai gan winas wasara ari preezigi augš un šuplo-šees, kad podus wasara šiltâ lezeklâ šahgu škaidas eegrembē, tomehr ismehginajumi rahda, ka šheem stahdeem tas ir škaidigs. Winu smalkahš gar podu malahm augošhas šaknites, tiklihds ka podus no lezekla atšawina un istabâ jeb stahdu-namâ noliek, šho pahrmainiškhanu bailigi šajuht un stahda weseliba drihš ir maitata; tadehš lai tahm dodam šiltu, mitru gaisu, lai pahrlaistam winu lapas žif waredami wasaras šiltâ laikâ un lapu košhumu no gaischas šaules pašargajam, bet lai paturam winas arweenu us puķu galbu jeb stahdu-namdš.

Traufdš stahdot tahm jadod dšihgšlota un gabalota melna purwaseme, kurai 1/6 rupja šmilte peemaišama. Wezu stahdu pahrstahdiškana lai noteek arweenu pawasara un tikai šaknu puškam peemehrotš, labak masakdš, ne leelš poddš. Behz pahrstahdiškanas stahdus ehna japatur un arweenu japahrsprizē, bet semes apleeškana, ja šaknu puduri netapa daudš šaplošiti, lai tikai noteek kahdas deenas wehšak. Št ihpašhi wasarai beidsotees lai šheem stahdeem prahtigi mitrumu peewedam un labak šausus ne šlapjus paturam. Wasara leižot war tahm drošhi un arweenu trefnu lehjumu pašneegt. Bapas no pu-tekkeem un kufstoneem ar seepju uhdeni nomasgajot wajšag ušturedht škaidras.

M. metallica Pl., bruhni špihdigâ, ari pašhstama par *Heliconia metallica*, *calathea metallica* C. K. Bapas tai aug garenas, bruhni šakas, widu ar gaischi šilu strihpu.

M. eximia Hort., škaištaka (*phrynium eximium* K.), lapas lihdsi pehdu garas, abdš galdš šhaurakas, wiršpušē špihdigi-tumšhi šakas ar šudrabbaltahm kruststrihpahm apakšhpušē šarkani bruhnas, seedi balti.

M. sanguinea F., tumſchi ſarfana (stromanthe sanguinea Sand.), garenas lapas ir wirſpufè ſpihdigas, tumſchi ſakas, apakſhpufè tumſchi ſarfanaſ.

M. roseo-picta, lapas aug ar ihſeem kaſteem, garenì apakas, tumſchi ſakas, ar 3 gaiſchi ſarkanahm ſtrihpahm.

M. zebrina Sim., zebra-ſtrihpoti, ar treknu ſakni, garenì apakahm lihdſ 2 pehd. garahm lapahm, tumſchi un gaiſchi ſaki ſtrihpotas.

Bes ſchihm tè minetahm ſkaiſtakahm, wehl ir no ſchihm dauds un daſchadas fugas paſihſtamaſ, kuras tè uſſihmeht neturu par waijadſigu.

Wiſas zaur ſehklahm jeb ſaknes pahrdalot pawairojamaſ, tomehr beidsamaſ darbs ar prahtu ja-isdara, greeſeenuſ jeb wainas pee ſaknehm ar ogfu pulweri ja-apber un no leelas ſaknu eewainoſchanaſ zif warot jaſargajaſ.

Medinilla G. Medinilla.

Behz Jose de Medinilla, Marianas ſalu gubernatora.

M. magnifica Lind., ſkaiſts, paſtahwigi ſakſch ſtahds ar pehdu garahm, beesahm lapahm un gareem ſpihdofchi eefarkaneem ſeedu kſareem.

Wina aug lehti tiſpat iſtabà, kà ſtahdu-namà, jaſtahda dſihgſlotà, ſmiltainà purwa-ſemè un ir zaur ſtahdeſkeem pawaſarà ſiltumà apakſch glaſa lehti pawairojama. Poda ſiltums lezeſlà, ſiltſ mitrs gaiſs, pahrlaiſtiſchana un deriga apleeſchana ar ſtrutahm ir wiſs, kaſ winu audſinaſchanaì waijadſigs. Seemà ta wairak ſauſa turama, pawaſarà tikaì tad wairak jamitrina, kad augums peenemaſs. — Behz noſeedeſchanaſ medinillaſ ja-apgraiſa un priſchà ſemè japahrſtahda. Lapu-tes un putekſi no lapahm ar ſeepju uhdeni janomaſgà. Tchw. Jawa.

Mimosa L. Mimose (Rühr mich nicht an!).

Wahrds apſihmè lapu bailibu.

Mimosa pudica.

M. pudica L., kaunigà „ne-aſteez mani“. — Stahds aug ſarots, 2—3 p. augſts, ar pahrotahm, maſahm lapinahm, maſahm eefarkanahm ſeedu galwinahm. Skaut kahdà wiſhè maſ aiſkufſtinataſs lapinas tuhlit nowiſt, bet pehz kahdahm 10 minutehm atkal atſpirgſt. Schi bailigà ihpaſchiba ſtahdu un dabas draugu eewehroſchana uſ ſewi greeſufe. Tchw. Braſilija.

Bai gan ſiltumà ar uſmanigu apkopſchana toſ war ſemà iſmitinaht, bet jo droſchaki ir, kad winu kà weengadigu ſtahdu

katrà pawaſarà no ſehklaſ pee-audſè. — Zudenà, ſmiltainà lapu- un lezeſlu-ſemè eefehſtaſ ſehklaſ ar plahnu kahtinu ſemeſ un tad ar glaſju apſeſamaſ, weenabi mitrinataſ un ſiltà iſtabà jeb lezeſlà pa-turetaſ taſs aſtri uſdihgſt. Behz tam maſee ſtahdini maſòſ podinòſ ſtahditi wiſlabak ſiltà lezeſlà preezigi aug un kad leelaki uſanguſchi, tad war toſ uſ logeem jeb puſu galdu patureht, winu kaunibu jeb bailibu eewehrot.

Musa L. Piſang jeb bananu fokſ.

Behz Antonius Muſa, Keſſara Auguſtus nama ahrſta.

Schi ſtahdu fuga ir lepni leellapoti augi, ar ſlaweneem augkeem, no kureem tureneſ meſchoni ſawu uſturu ſanem. Wina ſkaiſtaſs 3—6 p. garaſ, plataſ lapas der katram ſtahdu-namam un ari iſtabahm par leelako grefnumu. Trekna purwa- un gowu-mehſlu-ſeme ar ſmilti un gabalotu mahlu maiſta ir wineem patihkama. Preeſch iſtabahm un maſeem ſtahdu-nameem tikaì ſemaſ fugas derigaſ.

M. Ensete.

M. Ensete Gm., wiſleelakaſ piſangu fokſ, aug lihdſ 30 pehd. augſts, ar 6—12 pehd. garahm, ſtihwahm, lihdſ 2 pehd. platahm lapahm, zaur James Bruce iſ Abefinijaſ uſ Giropu eeweſts. Schi fuga nelaiſch nekahdas ſaknu atwaſas un tadehl zaur ſehklahm pawairojama. Sar-gatà weetà, dahrſà, ſahleenà eeſtahdita ta waſarà der par leelako jaunkumu.

M. chinensis Sw., iſ Rihnaſ, ſemà zukur-banane ir maſaka, 3—5 p. augſti augoti fuga, ar 2—3 p. garahm, gaiſchi ſakahm

lapahm, deriga un iſdewiga iſtabàs audſeht.

Waſarà muſas der arweenu ar treknu uhdeni leet, ſiltumà tureht, rihtòſ un wakaròſ pahrlaiſtit un pret gaiſchu ſauli puſſdeenaſ ap-ehnot. Schi fuga top ſiltàs ſemès, ſawu leelu, gahrdu augſu dehl leeliſki audſeta. Winaſ ſemà pee 12—14 gr. ſiltuma un mehrena ſauſuma jamitina.

Bes minetahm wehl pee mums top audſetaſ:

M. glauca, superba, zebrina, vittata etc.

Nepenthes L. Rannu-nesjejs (Rannenträger).

Somers apšhmeja ar „nepenthes“ weenu stahdu-sulu, kuru eebserot wišas behdas aismirft. Warbuht ir Linné šho stahdu tā nosaukdams buhs domajis, ka ta rafa, kas šhi auga kaminās atrodahs, zilweku eepreežina.

Nepenthes, dionaea (muscukēhrejs) un cephalotus ir škaiſti un apbrihnojami stahdi, bet wīnu audseščana tikai war isdotees šiltōs, mitrōs orchideju jeb zitu šilta nama stahdu ruhme, kamehr istabā ween lai puķu draugs šhim škaištumam atšakahs. Tas, ko wišpahrigi pee orchideju un cephalotus audšinasčanas mahziju, ir ari šhe it ihsti eewehrojams. Blakani, lehseni pōdi, šilš mitrōs gaisš un pee škaidra gaisa pahrlaištischana un apehnoščana teem weenumehr deriga. To ne-eewehrojot teem ahtri ronahš lapu utes un audseliba ne-eet uš preešču. Stahdeklī eekšč smalkas, mitras mešča suhnās šekli eebahsti, apakšč glahša šiltumā patureti lehti eesaknojahš. Tehw. Riht-Indija un Cochinchina.

N. albo marginata, glabra, phylamphora, Sedeni zc. ir kā wehr-takahš fugas peeminamas. — Itališā un Anglišā atrod preešč šcheem stahdeem buhwetus ihpaščus namus, kur tee tad ar šewišķu šinibu apkopti, leelōs pulkōs kopā augdami, parahdot apbrihnojāmu škaištumu.

Paneratium L. Pantrazija (Gilgen).

Ši pan (wišs) un kratein (walbit).

P. speciosum, ari „hymenocallis spec.“ šaukta, iš Bakar-Indijas, šliju stahdeem lihdsigi seedoščs šihpola stahds ar teewahm lapahm un leeleem, balteem, šmarščigeem seedeem. Šdodahš audsejot tikpat istabā, kā šiltā stahdu-namā pee 10—15 gr. šiltuma. Ša-stahda mauru- un šmiltainā lezeķlu-semē. Auguma laikā teem jādod pilnigš mitrumš un ari treknš lehjums, paleeli trauki un irdena pōda apakšča. Šaur šahnu šihpolineem lehti pawairojams.

Panicum L. Panikum (Hirsegras).

No panis (maije), no šchis jahles graudeem šenak maiši zepušči.

P. variegatum, raiblapota šahle, ar ščaurahm lapahm, top ari dasčōs zenu-rahditajōs ar to nosaukumu „oplismenus glaucescens“ apšhmeta.

P. plicatum, ar balti strihpotahm lapahm. Šhi stahdu dšimte ir šlawena tikpat istabā, stahdu-namā, kā ari wasarā dahrsā stary škaišlapoteem stahdeem stahdita ta šawu weetu jauki ispilda. Wīnus war zaur šehķlahm, kā ari wezus zelmus pahrdalot pee-audsetees. Šatra augliga lezeķlu seme teem deriga. Wezi krukmi iš dahrsā rudenī pōdōs eestahditi ir geuhti ismittinaht, tadehķ jauni stahdi, kas wasarā pōdōs augušči, ir seemā jamitina. Tehw. Riht-Indija.

Pandanus L. Pandang (Schraubenbaum).

Rehž Malaješču walodas: pandang.

Pandanus utilis.

P. utilis B., derigais, ar ščaurahm, garahm, tumšči šakahm un ari strihpotahm lapahm; škaišs stahds, ir lehti audsejams tikpat istabās, kā stahdu-namā. Agrā pawasarā irdenā semē eesehtas, ar šakapatu suhnū plahni apsegtas šehķlinās šiltumā lehti dihgst un ahtri usaug par šošcheem stahdeem. Šauni stahdi wasarā šiltā lezeķlā preežigi aug. Seemā tee ir dšefrakā weetā ismiht, ja tikai teem stary lapahm uhdenš ne-eepil. Ši Javas un Riht-Indijas.

P. aquaticus, fireatus, graminifolius, Paneheri, Veitchi zc. ir kā wehrtakahš fugas japeemin.

Peperomia Rz. Peperomia.

P. argyrea, šudrabstrihpotā, ar šarkaneem lapu šakteem, balt-šaki, un tumšči-šaki raibas mehrenas, uš šemi karajoščas lapinas, ir stahda jaukums (š. bild.).

P. eburnea, resedaeflora, Versehoffeldti, marmorata zc. Wiši ir mašlapoti, raibi stahdini, kas šiltā stahdu-namā un ari istabās labi aug. Šmiltaina lapu-seme un weenads mitrumš wīnu audšinasčana i derigi. Šaur stahdeķeem pawairojami. Tehw. Šaun-Granada un Šhilippinu-šalas.

P. argyrea.

Phyllagathis Bl. Phyllagatis.

Šaliktš iš phyllon (lapa) un agathos (laba).

P. rotundifolia, apakšlapotā, iš Sumatras. Šems, šarots, šupli augošč stahds, ar tumšči šakahm, bruhnahm, apakahm lapahm, wišā kopsčana lihdsigš Cyanophyllum, 303. lap. p.

Pitcairnia L'H. Pitternija.

Rehž profesšora Pitcairn, † 1713, iš Edinburgas.

P. platyphylla, iš Brasīlijas, no šaknehm uš augšču augoščs 2—3 p. augšs, pee Bromeliju dšimtes peederigš stahds, ar šarkanu seeda-maksti; apkopsčana un stahda ahriģa ušškata Unanahm lihdsiga. Šhim ari wišā šinā peesleenams stahds ir Pouretia Achupalla, iš Šaun-Granadas, ar peķēki šakahm lapahm un balteem seedeem.

Polyanthes L. Tuberose.

P. tuberosa L., pafihstamâ, is Riht-Judijas; top filto semju dahrsôs daudf audsetš. Is sihpolam lihdfigas saknes ifaug 2—3 p.

Polyanthes tuberosa.

garšch stobrš, ar šchaurahm, garahm lapahm. Stobra wiršgalâ parahdahs daudf balti, loti smarschigi, pilni jeb weenkahrschi seedi (sk. bild.).

Preekšč wairak gadu simteneem jau pafihstams un eemihlehtš stahds. Is Bahzijas jeb Holandijas eewesti sihpoli seemâ pee 8—10 gr. filtuma sauſi ja-ismitina, pawasara februarî jeb merzâ smiltainâ lezeklu semê eestahditi juniâ jeb juliâ koschi seedeš. Behz noseedeschanas tee arweenu sauſaki japatur. Masus sihpolus war agrâ pawasara us to fa-

taiſtâ fîltâ lezeklâ 7—10 zol. tahkumâ eestahdit un lihdš wasaras fîltumam rastees, apafšč logeem patureht; bet sebak pee gaisa peeradinaht, logus atnemt un wasara kahrtigi apkopt; zaur to sihpoli ſtiprinajahš un buhš zita gadâ podôs audsejot labi seedetaji.

Rhopala Schr. Ropala.

Šhee kokam lihdfigi, pastahwigi kruhmini, is fîltahš Amerikas, ir ihsti jauki un weegli audsejami tikpat stahdu-namâ, lâ ari istabâ. Seemâ tee pee 8—10 gr. fîltuma labi ismiht. Wasara teem war no maija beigahm lihdš augustam dahrsâ fargatu, weegli ehnotu weetu nowehleht un pehz waijadšibas, auguma laika, arweenu pilnigi apleet. Ar smilti maiſita, mahlotâ welenu- un purwa-seme ir wineem ihsti deriga un wezi stahdi agrâ pawasara leelakôs podôs pahrstahdami. Dahrsâ stahwot toš wiſadâ wiſe no pastahwiga ſtipra lectus japasarga.

R. aurea, dselten seedigâ, ar dselten-salahm, apaki ſpizahm ſkaiſtahm lihdſenahm lapahm.

R. elegantissima, ſkaiſtakâ, ar loti jaukahm, lihdſenahm, tihklam lihdfigi balti strihpotahm lapahm, kuras katru puku galbu jeb ari stahdu-namu lepni puščko. Seedi eekšchpuſe balti, ahrcpuſe dselteni. Is Guyanas.

R. australis, complicata un *polystachia* ir preekšchejeem lihdfigi.

Muhpigi apkopti stahdekti agrâ pawasara greeſti, gau ne it weegli, bet pehz ilga laika tomehr eesaknojahš un tikai otrâ pawasara ſewiſchki podinôs stahdami.

Sanchezia Rz. Sanchezia.

Noſaukta pehz botanikas profesora Joſ. Sanchez'a, Stabitšê.

S. nobilis Hk., jaukâ, lihdfiga aphelandrai, is Amerikas. Mehrens stahds ar paleelahm, garenahm, abôs galôs ſchaurakahm, dselteni strihpotahm, tumšchi ſaki ſpihdigahm lapahm, ar ihseem, plakanem lapu kahteem. Wiau dselteni seedini parahdahš ſaru galôs garâ wahrpâ un ir eekšch ſkaiſti ſarkanahm lapinahm tehrpti. — Aug lehti katrâ augligâ, irdenâ lapu semê, kura uhdeni lehti laiſch zauri; ir katram stahdu draugam uſflawejams stahds.

Zaur stahdekkeem pawairojama.

S. spectabilis fol. var., katrâ finâ preekšchejai lihdfiga.

Sonerilla Lindl. Sonerila.

Judianeſchu noſaukums.

S. marmorata, raiblapots, peperomijahm lihdfigs, pehdū augtš augošch stahdinsch ar apaki garenahm, ſpihdigi-salahm, beesahm, balti raibahm lapahm. Baltumi uſ lapahm parahdahš apaki un kahrtigi rindâš ſtarp ribinahm. Eſarkani seedini parahdahš ſaru galôs, plakanôs pudurôs. — Winas jastahda labak lehjenôs, ne dšikôs podinôs, irdenâ, smiltainâ lapu- un ſila-semê un japatur arweenu gaischâ weetâ, klahť pee logeem. Seemâ tahm sauſa weeta waijadšiga. Zaur stahdekkeem fîltumâ lehti pawairojami un ahtri eesaknojahš.

Zaur ſehklahm no winahm eeguhtas zitas jaunâš ſugas.

Sparmannia Th. Sparmania.

Noſaukta pehz Andreja Sparmannâ, ſlawenâ Sweedrijas dabas-pehtitaja, kurech lihdš ar Cooku ſemes-lobi apzeloja, † 1787.

S. africana. Afrikaneſchu ſparmania. Labi leelš koks, ar mihtsteem, willoteem ſara galeem. Rahtotas, pilnigi leelas, klawu lapahm lihdfigas, robotas un willotas gaischi ſakas lapas ir koka greſnumš. Balti seedi parahdahš ſaru galôs, plakanôs buntinôs un ir pehz wiau ihpaſchibas pee leepu koku dšintes peekškaitami. Bateizigs seemas seedetajs, ja tikai gaischš logs istabâ jeb puku namâ un sauſa weeta tam par stahwokli nowehleta. Saknehm mitrumš nedrihſt truht, ir treknš lehjumš tam loti augſchānu un seedeſchānu paſkubina. — Ar smilti maiſita mehflu-seme un irdena poda apafſcha winahm ihsti deriga. Wasara tahš ari war ehnotâ, fargatâ weetâ dahrsâ nolikt un lihdš puſš augustam droſchi tē patureht. Seemâ wina pee 6—10 gr. fîltuma weegla mitinaht un pawasara ar jaunu ſarinu smiltainâ semê un fîltumâ lehti pawairojama.

Stadtmannea Lm. Stadtmannea.

Pehz kahda botanijas zelotaja Stadtmannea.

S. australis Br., is Australijas; kokam lihdsigs, ar pahrotahm leelahm lapahm, skaisis stahds, kuru katram stahdu pulzinam der par gresnumu peepulzinah.

Mahlotā welenu- un fila-semē stahditi, ar irdenu poda apakšū, tee preezigi aug. Seemā wīnu war ari aukstā namā pee 5—8 gr. siltuma ismitinaht. Ari istabā weegli audsejams. Basarā tam derigs mitrs siltums un pilniga wehdinaschana. Stahbekli ruhpiigi kopti, lai gan grūhti, tomehr eesaknojahs.

Stephanotis Th. Stefanotis.

Salīts is stephanos (trons) un us (auše), us seeda dakahm norahdot.

S. floribunda, „Ceropegia Steph.“, bagati seedigs tihtinu stahds, ar gareem sareem, un preti augoschahm, beesahm lihdsenahm lapahm. Seeds ir balts, leels, smaršhigs un isaug is lapu fakteem.

Siltā stahdu-namā schim stahdam leela mehrtiba. Welenu- un pufspuwuši lapu-seme ar mahlu un smilti maišita un poda apakšā papilnam poda gabalini teem pahrstahdot ir derigi. Seemā 10—12 gr. siltums, wasarā pahsprizeschana un mitrs gaisš paschubina wīnu kuplu augschanu. Pawasārā siltā lezeklā stahditi sarini lehti eesaknojahs.

Strelitzia Ait. Strelizia.

Pehz Anglijas tehnina Zura III. tehninenes, kura bija is Wessenburg-Strelizes.

St. Reginae, is Afrikas. Trefni augoschs 4—5 p. augšs stahds, ar 1½ p. garahm, sakahm lihdsenahm lapahm, ar pirksta resnu, is saknes augoschu 3—4 p. garu lapu kahtu. Seeda stobrs aug is zelma widus 3—4 p. garš, kuram galā lihka eesarkana makste, is kuras fili un farkani, spizlapoti seedi rindā stahwot parahdahs. Wīnu trefnahm saknehm ir derigi paleeli traunki, irdena mahla- un lapu-seme ar smilti. Zelmū pahrdalot pawairojama, bet saknu wainas ar ogļu pulveri apkaisamas.

Theophrasta L. Teofrašta.

Pehz Greeku dabas peštitaia un Platos skolena Theophrastus, ap 350. g. pr. Kr.

T. imperialis Lindl., keiseriskā, ari pasihstama par „euratella imperialis“; skaisis lapu stahds preešh siltā stahdu-nama, kamehr istabās wīnu audsinaschana nekad ne-isdosees. Ir schee ir jastahda irdenā lapu- un fila-semē, kurai irdens mahls ar smilti peemaišits. Siltumā apakšh glahšaatureti, ruhpiigi apkopti stahbekli eesaknojahs.

T. longifolia jeb „elavigata ornata“, aug ar stipri robotahm skaishtahm 1½—2 p. garahm lapahm un dseltenu seeda lēfi.

T. regalis, latifolia u. w. 3., wisas ir skaishtapoti lepni stahdi, kas siltā mitrā gaisā kopti ari sawu koschumu parahda.

Tehw. Braslija un Jam-Granada.

Thunbergia L. Thunbergia.

Pehz Sweedrijas botanikas profesora S. P. Thunberga, kursch Batawiju un Japāni apzeleja, † 1828.

T. alata, spahrnotā, us Zanzibar salu un Afrikā augots tihtinu stahdinh, ar robotahm, pufsapalahm lapahm, kuru kahti ir spahr-noti. Seedi tumšhi dseltēni, seeda eescha melni bruhna.

Schi stahdina sehklas pawasārā eesehtas, siltumā ahtri dihgst un sebat fewišhki masōs podinōs eestahditi ahtri usaug par prahweem stahdeem. Maija beigās war ari sargatā, siltā weetā winas wasarā dahrsā stahdit, waj nu pee kahda muhra, lapenehm jeb stabeem, kur tahm ruhme us augschu tihtees. Smiltaina lapu- un fila-seme wīnahm ir deriga.

T. coccinea un laurifolia, preešschejahm lihdsigas. Winas gan war ari zaur sarinu wasarā pawairot un schoš seemā ismitinaht, bet wehl jo lehtaki, ja tahs katrā pawasārā no sehklahm pee-audsejahs.

Tillandsia L. Tillandsia.

Linnē wīnu tā nosauza par peemīnu dakteram Elias Tillands, is Abo.

T. amoena, argentea, Legrelli, Lindeni, splendens zonata, brunea, „phylodophyllum zonatum“ ir tahs skaishtahs fugas. Us pufspuwuschēem koku zelmeem Braslijas meschu ehā schēe koschi stahdi wiswairak useijami. Pee mums tee wisadā sinā Ananasahm lihdsigi apkopjami un ir ari pee wīnu dsimtes peederigi skaishti stahdi, neween sawu lapu, bet ari koscho seedu pehz.

Tradescantia L. Tradescantia.

Pehz Angleescha Johu Tradescant, kas bija dahrsnees pee tehnina Karl II. Anglijā.

T. discolor, diwpehrwigā, karajoschs stahdinh ar mehrenahm, garenahm, tumšhi- un gaischi sakahm, strihpotahm lapahm, kuras apakšhpusē ir farkanbruhnas. Masi balti seedini ir ne-eewehrojami.

T. zebrina multicolor, ar farkani-, balti- un saki strihpotahm lapinahm, skaishtā fuga. Buku galda malās, tā ari pakahrtōs kur-wišhōs (Ampeln) schēe stahdi lehti ir audseht un isdohahs labi tikpat istabā, tā stahdu-namā. Angliga, smiltaina lezekl- jeb lapu-seme, kahrtiga apleeschana un seemā pasausa weeta pee 8—12 gr. siltuma, ir wisš, ko par wīnu audsechānu war fazit. Wīnu sarini lihdsami saknes tur laisch, kur tee pee semes jeb muhra 2c. peedurahs un tadeht nogreests sarinh ari lehti eesaknojahs. Tehw. Deenwidus-Amerika.

Vriesia G. Brihſia.

Par godu botanitas professoram de Vriese, is Amsterdames, tà noſaukta.

Ir ſchee pee Bromeliu dſimtes peederigee ſtahdi ir winahm wiſpahrigi lihdfigi.

V. speciosa, patihkama, is Rio de Janeiro. Lapas tai aug 3—4 p. garas, 4—6 zol. platas. Seeda ſtobrs isaug is ſtahda widus, 5—7 pehd. augſts un baltee ſeedi parahdahs pa 2 kopâ karajofchâs wahrpâs, ar jaſminu ſeedeem lihdfigu ſmarſchu.

V. glaucophylla, ſili ſakâ, is Jaun-Granadas; winu lapas aug 1½—2 p. garas, ar tikpat garu, eſarkamu ſeedu ſtobru, ar dſelteni ſarkaneem ſeedeem.

V. glutinosa, lipigâ, is Bakar-Indijas, preekſchejai lihdfiga, ſeedu ſtobrs lihdf 4 pehd. garſch, ar ſarkani ſtrihpoteem ſwihneem apaudſis, lipigs, ar tumſchi ſarkanaahm ſeedu lapinahm.

Jaunakôs laikôs ir wehl daſchas zitas fugas pee mums andelê nahkufchâs. No pee Ananaſu un Bromeliu audſinaſchanas mahziju, tas ari pee ſcheem wiſadâ ſinâ eewehrojams.

V. Leichtlini, rahda jaunu, maſu, loti ſkaiſtu fugu, kura it iſhti maſas ruhmes eewehlejama, tadehl ka tai lapas tikai aug lihdf 10 zol. garas ſkaiſti ſakas, apakſchpuſe tahm ſilgana. Seedu wahrpinas isaug us 14—15 zol. gareem kahtineem is lapu ſlites, ir ſkaiſti balti. Stahda ihpaſchibas bildê ſkaidri redſamas.

V. Leichtlini.

Padomi pee jaunu dahrsu eetaiſſchanas.

Lustes- un mahju-dahrsi.

Par ſihku-ſaknu un anglu-koku dahrſeem jau zeen. Balteeſchi laitrakſtôs un grahamatâs buhs deesgan daſchadas mahzibas laſtjuſchi un warbuht pa dakai eewehrojufchi; bet nu zeru, ka ari buhs laiks, it ihpaſchi jaunajam dahrsneekam un ziteem zeen. dabas draugeem, kam laimas mahmina mahjweetu jaukâ ihpaſchumâ nowehlejufi, pee mahkfligu dahrsinu eetaiſes pakawetees; tadehl nahz jaunais

darba beedris, nahz ſinſahrigais dahrsa ihpaſchneeks, apluhkoſtimees leelôs muiſchu puku- un luster-dahrsôs, tikpat wezajôs, ka jaunlaiku radijumôs. Paſkatiſimees ari pilſatu maſôs namu- jeb waſaras-eedſihwu lepni puſchlotôs dahrsinôs. Apluhkoſtim uſmanigi, waj wiſs, ko tē redſam un atrodam, ir wehrts un labſ eewehrot; waj waram wiſus tos dahrsa idealus, ko tē atrodam, uſluhtot par mahkfligu preekſſihmi?! — Kâ jau wiſas ſchihſ grahaminas preekſchejâs nodakâs tikai turos pee paſchas leetas un pee praktiſkas darboſchanaſs, tà tad ari tē nerunaſchu neko par augſtahm ſinibahm un dahrsu eetaiſehm, bet doſchu ihſus padomus, kas ja-eewehro, kad gribam ſawâ maſâ jeb leelakâ dahrsinâ dabas jaukumus ar mahkfligu ſinu maſâ ruhmitê ſaweenot, tà ka tee mums lai buhtu un paliktu par atpuſchanaſs weetinu preekſch meeſas un gara, par laika kawekli un iſglihtotaju ſkaidras ſirds-ſamanaſs. — Ne preekſch mahkfligeem, ſiniſki iſglihtoteem dahrsu-kopejeem, bet preekſch nedahrsneekem, maſ mahzita, kas knapi kahdus gadus par dahrsa ſtrahdneeku gruhti nopuhlejees, nu tizis par dahrsneeku, ar loti maſahm ſkolas mahzibahm iſrihtot, grib un zihnahs ſawus meeſas- un gara ſpehtus ſawâ darba laukâ — dahrsâ — ſawam maiſes dewejam par preeku un labpatiſchamu iſleetaht, — ſcheem mihi paſneedsu to, ko ſawâ garâ darba laika eſnu eewehrojis un par labu atſinis.

Pilſatôs un uſ ſemehti top gan katrâ gadâ ſchur jeb tur kahdi jauni dahrsi eetaiſiti jeb wezee pahrlaboti waj paplaſchinati un kad wiſus ſchos darbus klahat apluhkojam, tad atrodam, ka leelakai dakai no ſcheem truhkt ne ween mahkfligs jaukumus, bet ari iſhta un nepezeſchama kahrtiba. Zaur ko ſchis kaunums iſplahtijees, tas ir gruhti nolemt. Domaju, ka par maſo dahrsu mahkfligu jaukumu top maſ runahs un mahzits un ka wehl lihdf ſchim daſchs labſ domâ, ka tikai leeleem muiſchu un pilſatu parkeem — paſtaigaſchanas dahrſeem — warot eſtetikſu jaukumu peefawinaht, bet ne wiſ maſeem mahju jeb namu darſineem.

Mahkfligi iſglihtotam dahrsneekam, kas pats mahzijees paſiht un ſajust dabas ſawadibu un ar iſhtu ſirdibu pahrdomâ un ſajehdf ſawa uſdewuma wehrtibu, tam ſchos padomus nebuhs waitjadſigs, bet kad nu dauds jaunus dahrsu eetaiſes top tikai pehz kaut kahdas preekſſihmes jeb nederiga uſſihmejuma pakal taiſiti, tad paleet noſcheſlojams, ka ſchi pati jauka mahkfla ir til ſennu nogrimuſe un tàpat ka kaut kahds zits darbs pehz pawihſes par maſu top iſdarits. Œhi wiſpahriga weenpuſiba ſchai ſinâ ari ahtraſ neſudihſ, eekam katrs,

kas leel dahrsu taisit, nebuhs patš ihsti atfinis, zik dauds no mahksliga jaukuma war un waijag no jauna dahrsa pagehret, lai buhtu leelā pastaigafchanahs, kà ari masakā pilfatu jeb mahju dahrsinā. Grahmata par šho mahkslu lafihit jeb uš pazeetigu papihri kaut kahdu mahksligu dahrsa idealu uffihmeht, tas wehl muhsu dahrsus nepahlabos, ja nezentifimees uš to, lai jaukuma mahksla paleef par darbu, kas sawu usdewumu ispilda un kas eespehj muhsu labakos fajufchanas prahtus atspirdsinahit un apmeerinahit. — Tadehl ir nedahrsneekam waijag lihds finamam mehram mahzitees šho mahkslu saprast un kahda gatawa darba wehrtibu jeb newehrtibu dauds jeb mas fajehgt un pahrspreest.

Kad nu katrs mahksligns darbs ir neween goda= bet ari labas firds=apsinas leeta, tad lai katrs, kas kahdu dahrsu eetaifa jeb preeksch ta dod uffihmejumu, lai ne=apgrehkojahs ne pret sewi, nedj publikas spreedumeem. Zai eewehro dabas fawadibu un apbrihnojumu faskanu, kas tikpat katrà wismasakā, kà ari leelakā radijumā ar to paschu ruhpihu un mihlestibu ir kopta un lehti faprotama; tadehl tad ir mums šchai sinā, lai buhtu mas jeb leels dahrsinsch, mas jeb leels semes gabals, kuru gribam pahrwehrt par dahrsu, ir šchē mums waijag luhkot dabisko faskanu darbā parahdit. Mums waijag to weetu, preeksch kura taisam fihmejumu, zaur un zauri lihds pat masajam stuhritim fskaidri pasihit, fainneeziabas ehkas, kalmus un leijas, dihi un upiti, meschus un birses, weenfahrscho klaijumu, wezo weentuli ofolu jeb esofschus krummus un kokus ruhpiגי eewehrot un apdomigi wifu to, ko jau tē atrodam jeb ko newaram un negribam ispostit, muhsu bildei fahrtigi peefawinahit. Ari uš tahlejo apfahrteeni un isflatu, kas ween muhsu azu aplokā ar azim fasnedsams, ir to mums nopeetni ja=eewehro, lai tahlejee dabas jaukumi mums dahrsā esot, ari paliktu par azu un samanas ihpaschumu.

Birmais usdewums, ko mums no masā jeb leelā dahrsa waijag fagaidit, ir derigi patihkama fahrtiba un tahda stahdu jeb koku nodalifchana, kas katra koka jeb krumma jaukumu pilnā mehri klaiji parahda un leel fajust un kas tikpat dahrsa ihpaschneekam, kà ari katram dabas draugam un mahkslas pasmejam ir un paleef par juhsmigu radijumu. Masā dahrsina nodakas waijag tā falikt, ka tahs esofschahm ehkahn un fainneeziabas waijadfihahm ir peenehmigas, derigas un patihkamas. Kokus un krummus tā isdalit un fastahdit, ka šche ehnas un gaismas, pehrwes un ufflatas sinā jauki sawu usdewumu ispilda, tas lai ir dahrsneeka noluhks, un kur tahds pateesi jauks un laimigs

darbs ir redsams, tur ir lehti fajuhstams tas ihstais noslehjumus, kas mums meerigu faskanu parahda, tikpat agrā pawafarā, kad daschadu koku un krummu jaunais sakums plantst, kà ari rudeni, kad wiau lapas daschadās pehrwes preeksch muhsu azim gresnojahs. Zai leels jeb mas tas semes gabals, kuru mehš gresnojām jeb zaur daschadu koku apstahdischānu gribam puškot, tas ir un paleef weenlihdsigi, ja tikai mahzifimees kokus un krumminus pehz wiau daschadibas tā falikt, ka tee katrà sinā sawu wehrtibu war parahdit un ka tee no ziteem blaku augofcheem netop apmahkti jeb faskanā trauzeti.

Wezas modes dahrsi ar taisneem zekeem, kuru galā atrodahs lapene jeb benfitis, no ta atkal aifwed tahki, taisni zeki, kas dahrsu sadala fchetrstuhrigos gabalos, kuru widū redsami auglu=koki, gar zekmalahm jaukuma= jeb ogu=krummini; namam preti bkodai lihdsigs fahleens, kuzam widū kahds roschu kozinsch, fahleenam apfahrt bes fihmejuma mahkslas islihkmots zeksch (gangis), malās besprahtigi famafiti daschadi krummini jeb koki, kuri faskanās sinā nerahda wis meerigu, patihkamu jaukumu, bet tā fahot nesatizibu jeb fawstarpigu uswarefchanas kuru; kur zekmalas top pastaigajot nomihditas, tadehl ka tahs nekahrtigas; kur pa zekeem pastaigajot muhs moza garlazi ziba u. w. z., tee muhsu laiku fahrtajam twaikonu garam wairs nepeeteef, tee ne=apmeerina fajuhstiga dabas drauga prahtus un ne=eepreezina wina juhsmas un jautribu ar dabisku koschumu. — Tadehl lai beidsahs stihwā weenfahrtiba un schihs weetā lai stahjahs dabiska, ne=istulkojama daschadiba, kura muhschigi atjaunodamā wihse parahdamahs, mums katrà brihdi rada jaunās juhsmas, jaunus preekus. Zai gar fimetriskā weenfahrtiba it masos dahrsinos ar sinu un apdomu isdarita, muhs uš kahdu laiku apmeerina; tadehl ka šchē katrs dahrsinā augofsch koks jeb stahds ir waijadfigns, wispahriga fastahdijuma nepeezeeschams lozeklis, un ari tadehl, ka šchē wispahrigais fastahws mums ir lehti fajehdsams; — tad tomehr klahtaf jeb nopeetni wina (fimetrisko) fahrtoto weenpušibu apluhkojot atradifim, ka tē mums naw atkauts brihwibā daschadu jaukumu radit, bet ka mums ir ja=atfahrtu to, ko weenā pusē stahdijahm jeb eerihkojam, to ari otrā pusē nedrihktam atmet. Bet fapratigs dahrsa rihkotajs, kas fskaidri pasihit muhsu tagadeju dahrsu materialu, kas schai sinā krahjis isnehginajumus un peedsihwojumus, tas ari masos dahrsinos atmetihš fahrtoto stihwo dabu un radihs jaunu patihkamu daschadibu. Katra dahrsa firds ir un paleef krummu un koku laimiga fastahdischana jeb falifchana tā, ka tee katrs sawu jaukumu un labumu

parahda, ka tee ar sawu tuwaku labâ kahrtigâ faſkanâ kopâ augdami wiſpahrigu dahrsa faſtahwu papildina un eepreezina.

Seelafus dahrfus eerihkojot mums papreeſch jaluhko uſ zeku (gangu) kahrtibu un paſcha ſemeſ gabala weidu, taſ ir, waj ſeme ſchê lihdsena, weenfahrfcha jeb waj kalni ar leijahm ſtahw labâ ſatiffmê un waj upite jeb dihkis war muhſu dahrsa daſchadibu pawairot. Zekus tē tā ja-eerihko, ka tee paſtaigataju aiſwed ir pee ſlapja gaiſa ar ſauſahm kahjahm uſ jauku atpuhſchanahs weetinu, no kuras tahleja apfahrtne ir wiſâ ſawâ dabiffâ jaukumâ azim lehti ſaſneedsama; kur meſchi jeb klaijumi, upes jeb eſeri, kalni jeb leijas, krumi un birſes paſtaigataja azim parahdidamees tam rada jautru pakawefchanos. Zeku lihumi lai ir azim patihkami, lehni lozitti, lai azim nekad neparahdahs gari, tahli gahjeeni, kuri paſtaigataju garlaizigi peeſauſê; tadehk tad taiſni, gari zeki pa dakai dahrfôs atmetami un to weetâ lai ſtahjahs lihmutotee, kâ jau to parahda manas „ſafau-“ un „augku-foku dahrsa“ grahmatinas un ari ſchê peelikti jaunlaiku dahrsu uſſihmejumi. Kad nu zeki ir nepeezeeſchams dahrsu ſaummis, tad lai labak taiſam no ſcheem kahdu maſak ne wairak; lai pa leijahm un pakalnehm winus nelaiſcham ne par ahtri uſ augſchu, ne ari ahtri uſ leiju. Winu apakums tā ja-eerihko, ka pahrafkais ſlapjums zekmalâs ſakrahjees war lehti aiſtezeht un zeku ſauſinaht. Dauds zeki faſkalda koſchos ſahleenus un apgruhtina dahrsa apkopſchannu.

Behz kahda uſſihmejuma dahrsu eetaiſit buhs tikai tad derigs, ja uſſihmejums weetigam ſemeſ gabalam peemehrots, ja ſchis no prahſtiga dahrsa eerihkotaja ir weetai peeſawinahts. Uſ papihri daſchs labſ zeka lihums zc. gan leekahs jauks, bet dabâ taſ zaur weetigo daſchadibu pahrgroſtits, kahdreif ir pawifam atmetams; tadehk tad gan waram nemtees pawihſi no kahrtiga dahrsa eetaiſes jeb ari no uſſihmejuma, bet zeeti pee tahs ween turotees mehs ne reti pret ſklaidru dabas jaukumu apgrehkotos; it ihpaſchi ja uſſihmejums naw weetai peemehrots, ja tam naw dota ihpaſcha iſſtahſtiſchana un leetiſka iſſklaidroſchana, kahdâ wiſhê drihkſtam pee uſſihmejuma turetees.

Wilnots ar pakalnehm un paleijahm lehni mainots ſemeſ gabals dahrsam ir jauks un peenehmigs, bet ne wiſur tahds atrodams. No lihdsena ſemeſ gabala tahdu radit, to tikai war pa dakai bagatajs ſaſneegt. Sapratigi kalna wirsgalâ uſſtahdits koks jeb kruminu puduris iſſkatahs jaukaks, ne kâ kad taſ klaijumâ jeb eeleiâ ſtahwetu. Preeſch lihdsena ſemeſ gabala pahrgroſſiſchanas ir gruhti padomus uſſihmeht, tadehk ka katra weetâ ſawada kahrtiba un weetigi

peemehrojama daſchadiba, tâpat ari naudas upuri un eeprehja buhtu ja-eewehro. Uſ to lai mums pate daba der par preeſchſthmi. Zai ſargajamees no katras peepeſchas un pretدابigas pahrgroſſiſchanas, lai apſtahdiſchanas wiſſi peemehrojam ſemeſ weidam. Zai ſemus fokus un krumus ſtahdam leijas un augſtâkôs kalnôs un pakalnês, zaur ko muhſu azu aplokam buhs dahrsâ wairak brihwiba. Waj nu ſemeſ wirſu pahrgroſam jeb tikai zaur apſtahdiſchannu to gribam ſaſneegt, ko mums daba atrahwufe, tad lai arweenu ſcho peemehru paturam; kâ pate daba to nebuhtu gribejuſi, neſj ari warejuſi zitadi jeb labaki iſdarit. Tadehk dabas radijumus kalnôs un leijas, klaijumôs un pakalnês eewehrot, mahzitees un diſki prahſta eepſeet, taſ lai ir dahrsu riſkotaja leelakais uſdewums; jo nekas tā ne-eewaino un neſakaitina ſapratiga dabas-drauga juhtas, kâ pretدابiffa ſchmoſchannahs.

Diſki, eſeri jeb upes, it ihpaſchi ja teem ir ſklaidrs uhdens, der katram dahrsam par jaukumu un apſweizinnamu dabas dahwanu. Wina ihpaſchiba pawairo dahrsa daſchadibu; winâ ſpeegelejahs koks un krumus un tadehk uhdeni ar pateefibu waram ſaukt par „dahrsa ſpeegeli“. Diſku uhdens parahdahs wiſwairak rahms, un winu kraſtus kahrtigi apſtahdit, naw wiſ weenaldfigi, kâ to iſdaram. Seelako uhdeni jaukums pawairojahs zaur kahrtigi eetaiſtahm jeb dabiffahm ſalahm, zaur lihmutoteem kraſteem, kuri mums aiſleedf wiſu uhdena leelumu uſ reiſu pahrluhkot, — maſakais weenâ puſê. Diſku un eſeru kraſtus der weetâs ar leeleem kokeem, weetâs atkal ar maſeem krumineem apſtahdit, tā ka azim atleef brihwi wina ſpeegeli tur luhkotees, kur krumu un koku, klahtejo ehku jeb ari maſas laiwinas nobildejumi (ehna) atſchgnariſki uhdeni ſpehlejahs. Kad nu diſki jeb uhdens tikai wiſemakâ weetâ ſakrahjahs, tad ari, ja mahſligu darbu paſchi ar ſcho noluhku iſdaram, lai lehnaſ pakalnês muhs pamafi uſ leiju pee uhdena nowada. — Kalnâ taiſits dihkis, kad wina darinaſchana ar azim redſama un ſajuhtama, muhs nekad ne-apmeerinahs un neparahdihs mahſligi ſajuhtigam pateefu dabiffu koſchumu.

Uſ kalnina tekoti upite parahda jaunibs jautrumu, kur ta par atmeneem leſkadama ahtrumâ uſ leiju dodahs un kâ preezigs behrns luſtigi tekadams ſpehlejahs, lihds ta arweenu jo tahlak tekot peenem rahmaku dabu, diſen diſtrnawas un neſs pazeetigi uſ ſawu lihdseno muguru daſchu naſtu uſ pilſateem un ſabriſkeem. — Winas dabiffâ gultina ir daſchâs weetâs ſchaura, zitâs atkal platafa, tur diſlaka, tē ſeklaka, ne wiſ taiſna, bet wairak lihmutota; zaur ko ta iſſchirahs

no zilweka rokahn rakta kanala un ſchi ſtihwas, weenkahrſchas dabas. Ir tas dahrsu rihkotajam ja-eewehro, ja tas grib un eespehj ſchai ſinâ dabas rihkojumus ſawam noluhkam peefawinaht; ja tam eespehjams telofſcho upiti zaur dahrsu wadit jeb tai mahſſligu jaunu zeku eerahdit.

Jo leelaks kahds dahrs (Part), jo wairak tē waijag rihkotajam peefawinaht jautribu, gaiſmu un ehnu, un nekahds zits dabifſks koſchums ſchē nepahrſpehj uhdeni, ja tas tikai kahrtigâ ſinâ tē peefleenehts; ja wina kraſti tã irihkoti, ka tee azim parahda peenehmigu daſchadibu. Kã ſkaidriba katras leetas labo puſi pawairo, tã ari tas ir ar dahrsa uhdeni, ir ſchim tē waijag buht ſkaidram un patihkamam. Tãpat ari leelakds dahrsds no katras maſas darboſchanahs zit warot ja-atraujahs un katra radijumu dahrsa leelumam japeemehro. — Struhglu akas tur ja-eegrofa, kur azim naw zita kawelka, kur par peemehru leele kofi jeb kalni muhſu azu aploku aprobeſcho un mums leiã noluhkojot tikai uhdena preeziga lehkaſchana paleef eewehrojama. Maſds dahrsindds mums peeteef daſchadus fokus maſã ſkaiſkli ſtahdit, turpreti leelajds mums nemaſ naw jabaidahs no weenas ſugas wairak kopã ſalikt. Jaundds dahrsds ſtahdam fokus un krumus deefgan beefi, gribedami jau pirmds gaddds puduru pilnibã papreezatees. Tē pehz gadeem, kad redſam, ka ſchē weens otu zenſchahs uſwareht, waijag zirwim nahkt palihgã un kahrribu radit. Kur weenas ſugas fokus eſam beefi kopã ſatahdijufchi, ir tē derehs kahdus iſnemt, ja tee leelaki tapufchi newar deefgan iſpleſtees un ſawu dabu parahdit.

Nween leelos fokus, bet ari maſos krumus un it ihpaſchi paſtahwigi ſakos, kã egles, dſihwibs fokus zc. war ari ar prahtu wairak kopã ſtahdit, lai gan ir ſchē kahdreif derehs no ſchi preeſchmeta atkaſchtees. Par prowî behrſi un zihruka preeedes (pinus larix) ſtarp tumſchi ſalahm eglehm ſtahditas parahda katrã gada laikã peenehmigu dabifku jaukumu. Tãpat ari derigã weetã ar eglehm ween apſtahdits ſemes gabalinſch, kuream gar malahm kahdas ſemat angofchas ſugas waram droſchi peefprauſt, buhs un paliks dahrsam un apkahrtni ſewiſchki patihkams. Dahrsa rihkotajam ari wehl wairak ne kã uſ wiſu, uſ to ari jaluhko, ka tas katrã dahrsa ſtuhri, katrã krumu-jeb koku buhri zitadu bildi parahda un kã koku un krumu ſalikſchana arweenu radina azim jaunu atgadijumu. Dahrsneeks, kas muhſu daſchadus fokus un ſkaiſtuma krumus labi paſiſt un kam tahdi pee rokã, tam ari ſchai ſinâ darbs pa prahtam iſdoſees. Fokus

ar ſewiſchku retu un ahtri azis krihtoſchu dabu newaijag nekad daudſ weetã ſtahdit; bet tur, kur teem weeta weenreif eerahdita, tur ari tos tahdã mehrã jaſaleef, ka tee ir un paleef tē gaiſchi eewehrojami.

Wiſpahrigam, leela jeb maſa dahrsa ſatahwam waijag buht daſchadam un tomehr ſawã wiſpahrigã buhſchanã tam japarahda tuwu ſakaru. Schis darbs mums tikai tad iſdoſees, kad mehſ mahziſimees muhſu daudſ un daſchadus krumu jeb koku pudurus weenu pee otra tã peefleeneht, ka tee beidsot wiſi weenprahtigi un kahrtigã ſatizibã kopã weenojahs, un ka ſchi daſchadiba tikai par weenu, ſaſkanã ſtahwoſchu darba gabalu parahdahs. Tahdi laimigi iſdewuſchees eſpaiddi gaiſmas, ehmas zc. ſinâ ir lehtaki ſaſneedsami pee leelo, ne kã pee maſo dahrsu eetaiſes.

Kad kahdu ſkaiſtu pili un jauki iſgreſnotu buhwi gribetu dahrsa widã atſtaht beſ kahda koka un ſakumeem, domadami lai ehkas daudſkahrtiga ſkaiſtummu waretu netrauzeti eewehrot, tad ari mehſ grehktu pret dabifko jaukumu un ſkaiſtakã pile liktos kã aiſmirſts weentulis, kas neſtahw nekahdã ſakara ar apkahrtni. Tadehl ir pee wiſkoſchakahm ehkahm waram droſchi klahtumã fokus un krumus ſtahdit un pat ir pukes ne-aiſmirſt; bet lai ir tē eewehrojam, ko preeſchã ſaziju par azu-aploka brihwibu un lai zaur klahuma ſtahdijumeem ne-aiſſlehpjam azim ſaſneedsamus tahſejos dabas jaukumus, uſ kureem mums it ihpaſchi eewehriba jagreeſch; lai, kad no ſlikta gaiſa jeb zitadi kã eſam aiſkaweti laukã buht, lai tad zaur logu ſkatotees muhſ apkahrteis dabas jaukums eepreezina un pakawē. Ehkas, kofi, uhdens, krumi, pawiloni un lapenes, zeki un ſahleeni, kalni un leiã, grawas un kranti (teras), wiſi, kas weenã bildē rahditi, wiſeem ſcheem waijag tad ari labã ſaſkanã un ſatizibã kopã parahditees un ſade-reht; tad ween muhſu darbs muhſ dabifki apmeerinahs un muhſu jaukuma juhtas waldfinahs.

Dahrsneekam jaunu dahrsu eetaiſot jeb wezo pahrlabojot to wiſu, ko preeſchã mineju, ja-eewehro un ſawahm waijadſibahm japeefawina; tadehl lai ſchoreif peeteef ar ſcheem wiſpahrigeem padomeem par ſkaiſtuma jeb luſtes dahrsu eerihkoſchannu. Gribeju tikai ihſeem wahrdeem ſchi darba wehrtibu un leelumu, labumu un kaunumu aiſkuffinaht un katra prahtiga dabas drauga domas uſ ſcho, pee mums wehl dſikã tumſibã ſnaudoſchu ſinibu magkeniht darit uſmanigus. Zhſtu pamahziſchannu ſchai ſinâ paſneegt, naw ſchoreif mans nodoms; lai peeteef ar to; — bet kad nu dahrs gan ir drihſak domajams beſ

ehlahm, dihkem zc., bet ne wis bes kokeem, tad gribu wehl ihsumâ par jaunu dahrsu apstahdischanu un kas pee tam nepeezeeschami eewehrojams, pakawetees.

Kâ kofi un krumi jaunâ dahrsâ stahdami.

Wisi schihs grammatikas III. nobakâ mineti skaituma kofi un krumi ir us to isleetajami, jaunus lustes dahrsus eerihkot jeb wezos paplaschinahnt un pahrلابوت. Tur mahzijamees, kâ tee no sehklahm zc. usaudsejami un jaunumâ ja-apkopj; tē mahzijamees tos stahdit un us derigu wihsfi sawam noluhkam dahrsâ isleetahnt. Zeru, kâ dascham jaunam darba beedrim schai sinâ truhkst mahzibas, preekschihmes un ismehginajumi; tadehl ari warbuht tam buhs tas pa prahtu, ko tē ussihmeschu.

Babâ, augligâ dahrsâ semē kokus un krumus stahdot jau peeteef, kad stahdamâ weetâ fakru leelumam peeteefochu bedri isrok un tē koku pehz kahrtas eestahda. Bai gan schee kofi us labu, preezigu augschanu nepagehr mehslschann, tomehr kahrtigi irdinata, pahrakta seme winu labu isdoschanos wairaf weizina. Kur masus krumus domajam beesi us 3—4 p. kopâ stahdit, tur buhs derigs, it ihpaschi zeetâ mahlä, kad tahdu semes gabalu 1¹/₂—2 p. dsikumâ rijolē. Kur rijoleschana ne-eespehjama, tur peetiks, ja pilnigus koku zaurumus isrokam, schē wirsejo welenu stahdot apaschâ eemetam un ar smalko semi koka saknes apberam. Mufu koschuma kofi un krumi war un buhs ar wahjaku semi ar meeru, ne kâ auglu-kofi; tomehr, jo ruhpiigi un labakâ semē mehš tos eestahdisim, jo preezigaki schee augš, jo ahtri mehš no sawa dahrsâ zerefo koschumu un kuplumu sagaidisim.

Wahjai ne-augligai semei gan nebuhs par jaunu, kad tē stahdot kahdu daku treknaš maifijuma- jeb lezeklu-semes peeleeekam. Kur tas naw eespehjams, tur derehs pehz stahdischanas kokus ar treknu lehjumu pabalwot. Meschōš, jeb meschu kokus stahdot, top katrai semei peeeklahjigi kofi peedaliti; p. pr. smiltē preebes, mahlä ofoli, melnâ semē egles zc. zc., bet dahrsâ, kurâ kahdureis us masu gabalu daudš un daschadus kokus gribam fastahdit un no kureem ari zeram sagaidit preezigu isdoschanos, tē us semes kahrtigu sagatawoschann wairaf jagreesch wehriiba un naw wis puhlini jataupa.

Birmais darbs pee jama dahrsâ eetaises, lai ir zeku nosihmeschana un sagatawoschana. Ja pehz sihmejuma jeb dahrsâ aprises strahdajam, tad gan jaunam eesahzejam schis darbs eesahkumâ ne-weikfees; bet kad no ehlahm, lapenes zc. eesahkdams, papreeksch zeku

saweenoschanos un wehrtakahš weetas ihsti apsihmejam, un ja sihmejums weetigajam semes gabalam peemehrots; tad ar zirkeļa palihgu papihra mehru eewehrodams, puhlejees to us semi ar pehdas-mehru pehz sihmeekla nolent, 1¹/₂—2 p. garus, baltus meetinus us pahru fokū tahkuma eedurdams, lihds zeku kahrtiga apsihmešana wispahrigi gatawa. Zeku israfschannai janoteef tahdâ wihsē, kâ tee widū paleef augstaki, apaki un malās 2—3 zol. dsiki. No scheem israktu semi jeb welenas war pehz waijadsibas zitur preeksch uspihdischanas jeb nolihdsinaschanas isleetahnt. Par prowī luhkosimees us peelikto A. dahrsâ sihmejumu. Tur buhs derigs papreeksch abus apakus sahleenus no nama (a) kahrtigi apsihmeht, winu apakumu ar zirkeļi nolent un kad weena zeka mala pehz kahrtas apsihmeeta, tad mehru rokâ turedams un zeka waijadsigu platumu (3—6 p. jeb brauzamos zekus lihds 10 p. platus) eewehrodams, leez paligam otrâ zeka malâ eedurt meetinus. Katrâ weetâ ir tē us to zeeti jaluhko, kâ zeku lihkumi ar sihmeekla mahkslu kahrtigi sa-eetahš un azim neparahdahš isehrmoti lihkumi, kas labu sakann samaitâ.

Kad zeki gatawi un wispahrigâ kahrtibâ nodaliti, tad tikai warahnt domahnt pee koku un krumu stahdischanas. Bet schē tad stahditajam jaleef wehrâ wisu to, ko estetika labuma sinâ preekschâ mahziju, un ja nu daschs domatu, kâ sihmejuma taisitajam waijag buht wairaf finiski isglihtotam ne kâ dahrsueekam jeb dahrsâ eerihkotajam, tad tas peewiltos. Birmais ussihmē un sakahrtu sawu eedomu bildi un peesawina to weetigajam noluhkam; kamehr otram to waijag ihsti saprast eedalit un isdarit tâ, kâ wispahriga sakana kopâ walditu, kas bes mahksligas juhsmas naw nemaš domajams. Bitadi gan tas war tur buht, kur sihmejuma taisitajs ir smalki spreedis un katrâ weetâ nepahrgrosami nolohmis, ko tur jeb tē jastahda. Stahditajam ari ja-eewehro, waj leeli jeb masi kofi pee rokas un kahdas tahš daschadas koku un krumu sugas buhs tē stahdamas. Wisu to labi pahrdomajot ja-eesahf stahdischann ar leeleem un leelakeem kokeem, kamehr ar maseem krumineem darbs janobeids. To darot wehl jaleef wehrâ, kâ tur, kur azim brihwiba ja-atstahj, kur tahleenē dabiski koschumi redsami, lai leelus kokus aistahdidami tos azu aplokam ne-atranjam. Wisus kokus stahdot ir tas mums jaleef wehrâ, kâ winus dsikaki semē ne-eeleekam, ne kâ tee lihds schim augschā; lai gan masos kruminus war ari dsikaki stahdit, tadehl kâ daschi no scheem wirs zelma lehti saknes laisch; tomehr ir pee scheem un it ihpaschi pee smalkahm sugahm buhs labak lihdschinigu mehru eewehrot.

Daschs jaunu dahrsu apstahdijis, zelus ar grantu apbehris, sah-leenus nolihdsfnajis un apsehjis, puku dobes eerihkojis, atstahj nu jauno dahrsu sawam liktenam. Ar to ween nepeeteek! — Ja rudeni stahbijahm, tad smalkatahm sugahm derehs, leeleem kokeem saknes ar lapahm apklaht, zelmus un masos krumianus noleektus ar skuijahm apsegt. Pawasara pee pastahwiga saufuma derehs kokus pareti labi apleet un it ihpafchi us to lukhot, ka seme ap saknehm jeb zelmu top kahrtigi uskapata jeb irdinata. Slapja mahlotâ semê, kad eespeh-jams, ir labaf pawasara, un atkal smiltainâ, weeglâ semê rudeni stahdit. Swekainos kokus pahrstahdit ir pee mums isdewigakais laiks angusta mehn. beigâs. Wehslaf stahdot tee rudeni sawâ jaunâ weetâ ne-eesaknojahs un pawasara stahditeem, teem sausee wehji, silts un saufs pawasara gais teem ir loti skahdigi. Wisâ schi darba laba isboschanahs atkarajahs no tam, kahdas kokeem bija saknes, kâ tee audseti, kur un kâ us jauno weetu atwesti; waj saknites naw zaur ne-apdomibu fashchawetas, panihkuschas, salausitas, jeb zitadi kâ eewai-notas. Tadehl dahrsa eerihkotajam tas zeeti ja-eewehro un ar sajuh-tigu prahtu pee koka weschlibas un preezigas augshanas domajot, zif ween eespehjams, koka saknes jataupa un no katra kaunuma, kas tahm waretu skahdeht, japasarga.

Wehslus lai scheem kokeem nekad nedodam, bet ja wahjai semei buhtu palihdsfiba waijadfiga, tad lai teem pasneedsam kompasta semi jeb treknu lehjumu, beidsamo wislabaf pee mitra gaisa. Ne reti at-gadahs redseht jaunus stahdijumus, kas daudj gadus us weetu stahwe-juschji un auguschji, bet mas tapuschji us preefshu; tadehl ka apstahdi-tais semes gabals, koki un krumi weenreis apstahditi, tad atstahiti sawam liktenam. Kas pirmos gaddos jauno stahdijumu wehl arweenu ne-apkops, par koka preezigu augshanu neruhpeeses, tas lehti sawu noluhku dahrsa jaukumâ nesagaidihis.

Lai labaki A. bildes apstahdischanu waretu nojehgt, tad tē wehl it ihpafchi apstahmeschu katra koka, krumina zc. stahwofli:

a. eedshwojama ehka;

b. lapene, apstahdita ar aristolicha sypho;

c. dahrsa nams jeb pawilons;

d. e. f. g. h. i. benki jeb atdufas weetas;

k. l. m. puku-dobes preefsh wafaras jeb seemzeefchu angeem.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 un 11 ir puku-dobes sahleenâ, kuras war tahdâ wihse apstahdit, kâ pee tepiku dobehm mahzits;

12, sorbus americana, fermofstis;

13, piramidu ofols jeb apje;

- 14, bruhnapota goba;
- 15, angstjaris, Stihnijas silfoks;
- 16, klawa ar bruhnahm lapahm;
- 17, sneegbaltis, viburnum opulus;
- 18, 19, 36, 48, leellapotas leepas un raiblapotas gobas;
- 20, angstjaris, acacia gracilis;
- 21, 24, 26, 28, 29, angstjarotas rem. roses dasch. pehrwēs;
- 22, 23, pilnseedige, crataegus ox.;
- 25, Amerikas reekstu foks, juglans am. nigra;
- 30, farlanapots, fagus sylv. atropur.;
- 27, rhus typhinus, paruka foks;
- 31, 32, semee reekstu foki, juglans regia;
- 33, 44, 45, 46, 51, Amerikas, Sibirijas un balsamu egles;
- 34, kastanu foks ar farkaneem seedeem;
- 35, ofchis, ar krusjotahm lapahm;
- 46, pilnseedigs kirsis;
- 47, baltseediga atazija;
- 49, klawa ar raibahm lapahm;
- 50, behris, ar skalbitahm lapahm;
- 37, 38, 39, 40, 41 un 42 ir puku-dobes, kuras pehz patifshanas ap-stahdamas.

B. bilde buhtu schahdâ wihse apstahdama:

1 un 4, angstjaroti krumwes ofchi, jeb ari behris;

2 un 3, apatōs sahleenōs Perseefchu angstjari silfoti;

a. eedshwojama ehka;

b. lapene; c. d. e. g. h. k. benki;

i un f. puku-dobes preefsh angsti augofsheem stahdeem;

5, Sibirijas egle, ab. pichta syb.;

6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, puku-dobes, kuras katra ar sawadu seeda pehrwi ap-stahdamas;

13, 14, 15, 16, 17, angstjarotas roses, daschadās pehrwēs;

18, manna ofis, jeb ari skahbarbis;

19, dshwibis-foks, thuja pyramidalis;

20, angstjarotš feltseedis, cytissus laburnum;

21, 23, 27, 25, 26, daschadās sugas angstjarotu silfoku un ataziju kozini;

22, ofols ar farlanahm lapahm;

24, baltiraiblapota goba;

28, Aria corymbiflora, ar baltahm platahm lapahm;

29, pilnseedigs balt-ehrlschkis;

30, raiblapots cornus picta fol. var.

Zitus bildēs (A. un B.) rahditus krumus un kokus, kuri dahrsa widu no semakeem gar malahm, no angstaki augofsheem ja-ihwehlahs, nemas wairaf nemineschu, tadehl ka katrs, kas dahrsu eerihko, buhs ari daudj jeb mas ar scho darbu cepafinees.

Râ sahleeni, lapu-stahdu-, puku- un tepiku-dobes eerihfojamas.

Sahleeni.

Râs papihrs jeb tihkis krahstotajam (mahlerim), tas ir sahleens dahrsneekam. Jo koschaka un skaisi saka sahle, jo skaidraki un dai-kaki tē muhsu ee-audumi no pukehm, krummeem jeb kokeem parahdi-tees; tadehl tab katrs dahrsa rihstotajs, kas sahleena labumu mas eewehro, tas naw wehl ihsti atfinis, ka sahleens ir dahrsa wehrtakā daka un ka tahdu sagatawot, kopt un uftureht, ar to dahrsa jaukumu peeklahjigi pawairo, tas lai ir katra dahrsa eerihstotaja ihstens us-dewums. — Bes skaisa sakuma ir koschakais pukēs seeds mas wehrtis un wina pehrives zaur blaku stahwoschu sakumu dabu katrā finā lee-laku wehrtibu; tadehl puke jeb puschki bes sakuma ir tikpat kâ supa bes sahles. Senakōs laikōs scho dahrsa nodaku masaf eewehroja, us wina jaukumu nelika nekahdu wehrtibu; bet muhsu laikōs top sahleens katrā mahkfligi koptā dahrsinā ar leelako ruhpiibu koptis un lehlots; tadehl ir tē schim noluhkam derehs nowehleht wispahrigu mahzibu.

Jauku saku sahleenu waram us katru ir wiswahjako semi fatai-ftit un lehti pee-audseht, tikpat tur, kur lihds schim jau sahlite auga, kâ ari tur, kur arlks jeb schkipole strahdaja. Kad nu wirsejai jeb aramai semes kahrtai ir eeweesuschahs daschadas nesahku saknes, kuras, it ihpaschi ja tahs aug ar platahm lapahm, muhsu darbu ahtri samaitatu, tab sahleens, ja eespehjams, pehdas dsikumā jarijole. To paschu ari jadara ar wezu sahleenu; ir scho warehs tikai zaur 1¹/₂ p. dsiku rijoleschana par smalku sahleenu fataisit. Wisadā wihse rijole-schana jeb ari labi dsila usarschana rudenī ja-isdara. Agrā pawafarā, kad seme kahrtigi nobreedusi, buhs jano-ezē, wisas nesahku saknes, kuras isezejahs, zit warot, janolasa un pehz wehl seme mehreni dsiki ja-usar. Aprika beigās pee mitra gaisa buhs us sehshanu jadomā. Seme kahrtigi jano-ezē, ar smalko sahku sehflu pabeesi apsehta, pehz tam ruhpiigi ja-ee-ezē, waj nu ar ezeschahm jeb ar grabbekli. Wisas dahrsneezibās ir dabujamas tahdas sahleenu sehklas, kuras peeklah-jigā maisijumā preeksch isturigeem, smalleem sahleeneem derigas un maksā 25—35 kap. mahrzina. Us puhraweetu buhs waijadstigas 25—30 mahrzinas. Sehshana ja-isdara pee klusa, rahma laika, zitadi smalkas, weeglas sehklinas weenadi nekritihš. Wisas sahleenu malas, tikpat gar zekeem, puku-dobehm 2c. waijag jo beesaki apseht jeb jo ruhpiigaki ar sehklinahm apkaisit, zitadi tē rahdisees drihs plikas weetinas, kuras ihpaschi zekmalas pataisa nekoshas. Schihš sehklas ir jauktas no rai-sahles, 2 sugahm smilgas, smalkahs trihzo-

nites (agrostis) u. w. z. Bet kas sawus mafus sahleenus grib katrā gadā par jaunu apseht, lai nem tikai rai-sahli (lolium perenne) un to pabeesi sehj. Ge-ezetā sehkla ar labi smagu rulli peerullejama, un kur eespehjams pee sausa laika arweenu pahrlaistama. Mafus sahleenus, kur ar rulli un ezeschahm newar strahdaht, tur war ar grabbekli sehflu ee-ezēht un ar dehlisheem, kas strahdneekam pee kah-jahm peeseeti, sehflu peemihdit.

Ar labu, isstrahdatu augligu dahrsa semi waram tā darit, kâ preekschā mahziju; bet ja nu wahju smilti, zeetu mahlu, wahju granta semi 2c. gribam par pastahwigu, koschu sahleenu fataisit, tab derehs us it wahju smilti jeb grantu rudenī kahdu kahrtu gowu mehflus uslikt, tos ee-art jeb padfiki eerakt un tab wehl wispahri kahdu daku melnas, augligas mahlotas semes uswest. Stingru mahla semi wai-jag rudenī ar firgu mehfleem stipri mehslot, usart, ja eespehjams kahdu kahrtu kuhdres uswest un seemā tāpat ne-ezetu atstaht.

Pawafarā agraf seht, ne kâ preekschā saziju, nebuhs wis usflawe-jams, tadehl ka wehlahs naktis salnas waretu drihs muhsu puhlinus samaitaht. Râs pawafarā ne-eespehj sahleenus apseht, tas war to paschu ari augusta mehn. sahkmā ar it labeem panahkumeem isdarit. Sahku sehklas sah k diht un sakot eeksch 12—14 deenahm, tadehl pee sausa gaisa ar ruhpiibu par sehflu pahrlaistichanu minetās pir-mās deenās jaruhpejahs. Treschā nedekā pehz sehshanas rodahs atkal sahleenā darbs, kuru nedrihstam aiskaweht, tas ir, tagad mums steig-schus ja-israwē is sahleena wisas platlapotas nesahles, kuras smalkā sahlite lehti isschiramas. Pirkstu plata dselscha kellite us to ihsti deriga nesahles ar sakni dsiki is semes israkt. Balandes, zuchpeenes, uschnas, zekalehpes, wanaga straus, dadschus, wehjenes, mah'rut-kus u. w. z. lai sahleenā ne-eerebsam; tahs leelakas angot ir smal-kam sahleenam par leelako saummu. Szilato semi, kur nesahles ifrol, waijag kahrtigi peespaidit, zitadi iszeltee sahku pudurischi saulē lehti sawihst.

Kad sehtā sahlite 4—6 zol. garumā steepusees, tab ta pee mitra gaisa rihta agrumā ar rasu lihdseni un weenadi ar iskapti janopkauj. Blahwejam waijag scho darbu pirmo reisi isdarit kahrtigi, weenadi, ne par semu, bet ari ne par augstu. Nopkautā sahlite puschdeenā ja-atstahj un tikai us wakaru skaidri janograhbj; pehz tam wehl sah-leens us weenu pusi flautot ar flotu wispahrigi janopkautā, lai nekahda nogreesta sahlite nepaleek us semi guloti. — Augligā semē julijā jeb augustā warehs otru reisi sahlī nopkaut un nograhbt. Pehz

katras pļausšanas buhs wehl derigs sahleenu pahrrulleht, zaur ko seme wairaf sagulesees un sahle nahkofcha seema labaf ismitihs. Preeksh smalko sahleenu kofchas un kahrtigas nozirpshanas tagad ihpafcha sahleenu pļaujama-mafchina (skat. bild.) pilfatos par 25—45 rub. pehrkama un eewehlama teem, kam mazinsch naw issihzis. Jo wairaf reises sahleeni top pļauti, jo beesaki fa-augs sahleens un buhs skaitstajam sakam dekim lihdfigs. Tiklihdf ka sahle wirsgala sah uf semi leektees, tad ari katru reisi jadoma pee pļausshanas.

Sahleenu pļaujama-mafchina ar rulli.

Otra un wehlaos gados pee sahleeneem tee paschi darbi un ta pati eewehriba, pahrezeshana, peerullefchana, raweshana, pļauschana zc. — Ta apkopts sahleens usturahs labs 5—6 gabus. Wahja semē, ja sahleens nerahditu weseligu sakumu, tad war tam pawafara pee flapja gaisa mehslu uhdeni uslaistit jeb ari kahrtigu mehslujumu superfosfata pasneegt. Rudeni war ari kahrtiau mehslus uf sahleenu plahni usahrbit, kuru treknums zaur seemu semē un sahlei nahf par labu. Pawafara mehslu rupjumi skaidri no sahleena nograhjami un sahleens peerullejams. Ir nesahlu israweshanu newaijag wehlaos gados aiskaweht un pee faufa wafaras karstuma par to ruhpetees, ka sahle no karstuma un faufuma ne-iskalst un sahleenos neparahdahs plikumi. Ja tahdi tomehr gaditos, tad tee waj nu rudeni jeb pawafara apfehjami un sehkla ar dselsu grahbeqli ee-ezejama. Sahleenu pahrlaistichana lai noteef tikai wafaros jeb rihtos, bet nekad pufsbeneas karsta saule. Atri uf to jaluhko, ka sahle nekad seedos ne-istef, zaur ko dauds pudurischi pehz noseedeschanas nonihkt.

Wezeem sahleeneem, kuras grib atjamot, war wirsejo sahlu kahrtu ar drahschamo arlu rudeni sekli nodrahst, sahli jeb welenu skaidri nowahkt, semi dsiki usart, kad waijadfigs, mehslot un pawafara atkal apfehht. — Wezo welenu ee-arot jeb eerokot mums semē paliktu wifas nesahlu saknes, kuras pehz tam gruhti ispostit un sahleenu peeklahjiga skaidriba uftureht. Kahrtiga sahleenā ari newaijag rahditees nekahdas nekahrtigas eeleijas, kalwas un nepatihkami nelihdsenumi, schee preeksh apfehshanas ruhpiגי peelihdsinami, zeka malas un pufudobju malas ruhpiגי nolihdsinajamas un ja-ustur labaka kahrtiba.

Puku-dahrs.

Katrs gan sinahs, kas ir puku-dahrs, bet kur un ka tahbus eegrofit, eedalit, apstahdit zc., uf to gan dascham truhkt padoma; tadeht gribu te raudst, ne wis kahdu seedoscho dahrsu daschadibas un sistemus usfihmeht, — bet tikai weenkahrschu dobischu apstahdishanu un te peederigo stahdu daschadibu wispahrigi ta salikt, ka tee katrs sawu skaitumu un dabu, seeda jeb lapu ihpafchibu wislabaf parahda.

Puku-dahrsu eerihkotajam waijag pasiht tos daschadus stahbus un wiku seedu-laihu, lai tos kopā fastahdot nenotiftu pretدابيشتi launumi, kas saskanas fina naw atkajami. Jaunu dahrsu eerihkojot puku-dobes tad taisamas, kad koku un krumu stahdishana nobeigta, kad seme galigi nolihdsinata, bet kad sahleeni wehl naw sehti. To weetu, kur domā kahdu puku-dobi taisit, waijag papreeksh usrakt un ar grahbeqli kahrtigi nolihdsinaht. Tapat ari tas darams, ja weza sahleenā tahdu domajam eerihkot. Smalko, faufu smiltes semi derehs pahrlaistit un kad seme apbreeduse, tad tikai idarit sifmeschamu. Ir schē preeksh apfihmeschanas derigi 2 pehd. gari, pirfta refni meetini. Ninkus buhs atkal lehti apfihmeht ar schoru, kuras lenzite meetinsch eedurams. 10—12 pehd. garsh, pehdas un pufspehdas eedalits mehrs ir ari uf to derigs. Strihpas, kuras ar schoru zirkeka wishē newar apfihmeht, waijag pehz azu mehra ar roku un spizu meetinu pehz kahrtas semē eestrihpot. Kam sifmekka mahzibas sweshas, tam gan schis darbs uf reisu neweiksees. — Lai katrs pehz sawa gara- un kabatas-spekla labaf turahs pee weenkahrschahm, ne ka pee dandf israibotahm dobehm.

Gekam pee schi darba keramees, lai ari to wehl ihsti eewehrojām, ka un kahda wishē mums puku-dobe buhs redsama; waj ta stahw kalnā jeb lejā, jeb uf lihdsenu weetu, jeb waj ta no kahdas pa-augstinatas weetas sawa daschadiba buhs eespehjama pahrluhkot; jo katrs ar stahdeem isrihkots sifmejums, ja to newaram no pa-augstinatas weetas pahrredseht, parahdahs lehti azim nesaprotams, sajaukts un nerahdihs angot zereto jaukumu. Tapat ari no ta jafargajahs, lai daschas dobju dalas netaisam par mafinu un lai katra weenkahrscha dobite ir masakais 4—5 pehd. plata un kahds swaigfnei lihdfigs apakums lai buhtu labaf leelafs, ne ka masaks.

Lai gan preeksh puku-dobehm waram wifas seedoschas, ta sautahs wafaras pufes leetaht, tad tomehr jaunajos laikos top schihs ari dandf no raiblapoteem jeb pehrweto lapu stahdeem isrihkotas. Preeksh schi noluhka top uf to derigi stahdini lezeklōs jeb podinōs

semi un kupli usaudseti un tad maijā jeb jūnijā sahkmā ar scheem dobes apstahditas. Wairums no skaislāpotem stahdeem ir siltakas semes behrni, tadehl schoš pee mums daudš agrā dahrsā stahdit naw wis flawejams, kad eewehrojam wehlaš naktš salnas, kuras lehti muhsu preekus un puhsinus war samaitaht; lai gan usmanigš stahdukopejš, dsestru nakti manidams, war luteklischns apsegt ar mascheem jeb dekeem. — Lai no agra pawafara tahdas puks-dobes lihds jūnijam nestahwetu plikas jeb tukščas, tad waram tahš pa dakai — kam eespehjamš — jau rudeni ar seemzeeschu pukehm apstahdit. Schee agrā pawafarā parahda koschns seedus, puksht dobi un pehz winu noseedeschanas ir atkal dobe lehti ar wafaras stahdeem ispuschtot. To eewehrodams es pee zitahm puks-dobehm rahdischnu trihsstahrtigu apstahdischanu, apstahmeschu to ar I, II un III, no kurahm tad katrs war pehz sawas eespehjas patihkamo wihsu un tahdus stahdus isleetaht, kahdi tam pee rokas un lehtaki fasneedsami. Stahdu pasinejam un sapratigam dahrsneekam ari naw waijadšigs stihwi pee manas wihses turetees, tas jau war ari zitus tam lihdsšigs stahdus isleetaht un pee saweem ismehginajumeem turetees; bet nedahrsneekam jeb kam truhkst peedstihwojumi, tam schoš padomus pasneedsu.

Schihš dobes buhs skaisstuma finā nepahrspehjamās, ja tahm nowehlesim ruhpiġu un mahksliġu apkopschanu. Wiši stahdi jastahda pehz sawa leeluma, labak beesak, ne kà pareti, blaku tekoschās rindinās un weenu zaur otru. Dobju skaisstums buhs pastahwigš, kad sahleenu strihpas un malas taps kahrtigi nozirptas un arweenu lihdseni semas ušturetas; kad augoschns stahdus usmanigi derigā augstumā, platumā jeb teem peemehrotā kahrtā zaur apgraisichanu ušturešim. Garus farus waijadsehs zitur atgreet, zitur atkal ar teem noleezot plikumus ispiłdit; lapu stahdeem seedinus iskneebt, ja seeds lapu wehrtibu un augumu trauzetu. Ahtri augoschns stahdus waijag arweenu stipri apgraisit, zitadi tee pamasi augoschns drihs apspeedihš un augšchanā aiskaweš. Tāpat ari dobes apstahdot stahdus tā janoschir, ka leelakee dobes widu un masakee arweenu us malahm nodalahš. Schauras, masas dobes, kas ar semeem, maseem stahdineem top apstahditas, waijag ar uspiłditu semi 4—5 zol. pahr sahleenu pa-augstinaht, zaur ko dobe un winas wehrtiba no tahleenes lehtak eerangama.

Uš lapu jeb seedu pehrwehm noluhkojot mums ja-eewehro, ka schai finā waram ari lehti malbitees un no mahksliġi isglihtota dabas drauga kahdureiš ispelnitees rahjeenu. Sawā starpā nesaderigas un tadehl nekad naw kopā leekamas:

Dseltenš ar dselten-sarkanu (orange),
dselten-sarkana ar sarkanu,
sarkana ar silganu (violett),
silgana ar silu,
sila ar saku.

Azis wairak apmeerina, sawā starpā skaidri noschirahš un stahw labā saskanā:

Sarkan-dseltena ar silu,
sarkana ar saku,
dseltena ar silganu.

Wišas pehrwes peenem jo patihkamu seiju, kad tahm waram balto pehrwi peesawinaht. Sarkano, dselteno un balto pehrwi atsihtam par smaidigahm un patihkamahm, tadehl schihm ja-eerahda weeta ahrigās dobjū malās. Saka, sila un silgana pehrwe ir nesajuhtiga, auksta un tadehl schihm stahdu rindā tahda weeta ja-eerahda, kur tahš masak eewehrojamās.

a. Lapu-stahdu dobes.

Preekšch augsti augoscheem lapu-stahdeem ir labak apašas dobes (rinkus) taist un no schi peemehra tur tik atrautees, kur dobe tikai no weenas pušes redsama; kur ta pee ehkas jeb kruhmeem japeesleen un tadehl ir deriga pušrinki eerihkot. Pee scheem tā saukteem lapu-stahdeem ir peeskaitami wiši raiblapoti, kà ari skaisst- un leellapoti stahdi, no kureem buhtu kà semakee preekšchejā rindā stahdami: Amaranthus, alternantheras, coleus, cinneraria maritima, centaurea gymnocarpa un candidissima, perilla nank., pyretrum part. aur., escheverijas, funkijas, silenes, sehrdeenites, semee asteri, bellis per. skaisstules, lobelijas un wehl zitas semahš wafaras puks.

Augstaki 1¹/₂—3 pehd. augoschi un otrā rindā ir derigi stahdit: Carduus mar., colocasias, arum, artemisias, solanum pyrac. conaclinium atrorub., cannas, arundo donax, panicum, zea japonica, sarkanas balandes 2c. 2c.

Dobes widu leekamas, 4—7 pehd. augoschās, ir: Can. gig. milsu kanapeš, ricinus sang., solanum robust., cyperus, gynerium, aralijas, zea caragua 2c., kà ari daudš ziti tahdi stahdi, kas pobbš jeb špandš par leeleem kokeem usaudseti un koscha uskata pehz war dobes widu stahweht, kà: Zukas, dracenas, fukšijas, aralijas, mimosa lophanta 2c. 2c.

Ja leela sahleena widu tahdu lapu-stahdu dobi eerihkojam, it ihpaschi ja to no augsta balkona war pahrrredseht, tad ta koti lepni

un kofchi israhdišees, ja tai ari seedoščas pukes kahdu rindu eestahdam. Gladioli, asteri, skandules, zinnijas zc. ir us to ihsti derigas. Neeven us kahtigu stahdu iswehli, bet ari us tahdu dobes sagatawoschannu, ka wiſi stahdi ſchë atrod ihsti derigu semi, ir dobes isrihtotajam ar leelako ruhpihu jadomà. Wislabak ta isdošees, kad dobes weetu israfs 1½—2 pehd. dſku, tē eeliks lihds 1½ pehd. beesu kahtu ſiltus ſirgu mehslus un us ſcheem usliks 1 pehd. beesu kahtu labas, augligas lezeklu semes. Dokes widus waijag widu pa-augsti-naht un ir malas waijag pamest labi augstakas, ne kà sahleens. Katram jau gan nebuhs daschadi stahdi pee rokas, un katrs ari tos newar peepirktees un pee-audsetees; bet kad atkal apdomajam, ka dascham stahdu draugam ir lezekli, kuròs war pawafarà daschadus stahdus lehti pee-audseht, seemà pagrabà jeb zità diestrà weetà dascha kofcha stahda faknes zc. ismitinaht; ja tikai patiſchana, peemihliba un ſaprašhana netruhkst, tad pateesi no ſirds preezaschos, ja mana usmudinaschana parahdihs labus anglus.

Behz kahdahm 3—5 deenahm, kad eeliktee mehſli un seme ſagulejušees, war jau ari us apstahdiſchannu domat. Sinams stahdi jau waijag buht us to ſagatawoti, podòs jeb lezeklòs ee-audseti un jau ar gaisu apradinati. Apmahzees gaisš un maija mehneſcha beidsamahš deenas us to ihsti derigas. Ja pehz apstahdiſchanas waram us jaunu weetu pahrzeltos stahdus wafaròs pahrlaistit, deenàs pee ſaulēs gaisa apehnot, tad ſchee ahtri atſpirgš un preezigi augš. Wiſš, kaš jau preeſchà par stahdu kopschannu mahzits, ir ari ſchë peemehrojams un waijadſigà brihdi leetajams. Tàpat ari ſchë wafarà augošchus stahdus tahdà kahtibà ja-ustur, ka tee eerahditas robeschas nepahrkaſpj; tabehk teem apgraiſot un peeſeenot japarahda usmaniba. Wahji augošchus stahdus waram ar trefnu lehjumu augſchana paſtubinaht, trefneem atkal ſaru galus nokneebjot augumu pamastinaht.

Par prowi peelikſchu tē usſihmejumš, kuròs stahdi tà ſalikti, ka tee katrs pehz ſawas dabas war augt. Beelà sahleena widu 10—15 p. plats apakums derehs pehz bild. 1 apstahdiht:

- a) 1 Milſu kanapeš,
- 2 milſu kweeſchus, Zea Caragua,
- 3 ricinus sanguineus,
- 4 carduus marianus,
- 5 perilla nankinensis fol. lac. atrop.,
- 6 pyrethrum parth. aur.

bild. 1.

- b) 1 Ricinus sang.,
- 2 zea japonica,
- 3 artemisia gracilis,
- 4 pyramidu asterus, ſarkanus,
- 5 cinneraria maritima, baltlapota,
- 6 amaranthus, tuuſchi-ſarkanus, semakos.

e) Ar seedošcheem stahdeem war ſcho paſchu dobi ari tahdà wiſšë

- isrihtot:
- 1) jurgines,
 - 2) ſkabiſeš,
 - 3 ſkabiſeš,
 - 4 zinnias,
 - 5 phlox drummondii,
 - 6 semus asterus, baltseedigus.

Behz ſchihš wiſšes war ari garenu, ſtuhrotu, tſchetrkantigu zc. dobi ar tahdeem stahdeem apstahdit, kahdi ir pee rokas.

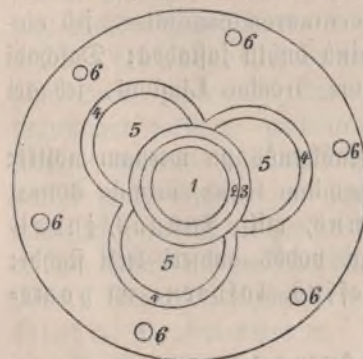

bild. 2.

Ja kahdu leelaku sahleenu no augsta balkona zc. war pahredseht, tad 2. bild. ſihmejums it jauki iſſkatiſees:

- 1 Zea caragua widu, malas ar zea japonica,
- 2 perilla nankinensis,
- 3 ar ſileem astereem jeb werbenahm,
- 4 sanvitalias piluseedig. jeb ari pyreth. p. aur.,
- 5 wafaras leſkojas, kad tahš no-seedejuſchas, tad ar semeem astereem, ſchirtahš pehrwēs,
- 6 augſtarotas rem. roſeš jeb fuſſijas; zits ir sahle.

Behz 3. bild. war garenu jeb apaku sahleenu ſchahdà wiſšë apstahdit:

- a) 1 Aralia papyr., jeb ari augſti jukas, kureem apkaht war wehl peeſtahdit raiblap. dabſchus (card. mar.),
- 2 Gnaphalium lanatum,
- 3 augſtarotas roſeš,
- 4 augſtarotas fuſſijas, agawes, ziprefuš zc.

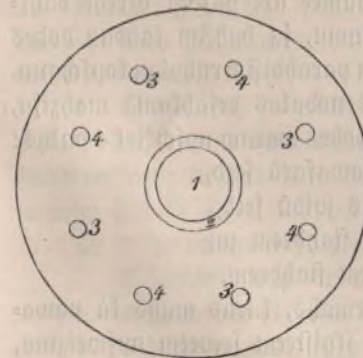

bild. 3.

b) 1 Raiblap. hortensijas apfahrt weenu rindu artemisijas,
2 tumščlapotas jeb raiblapotas coleus.

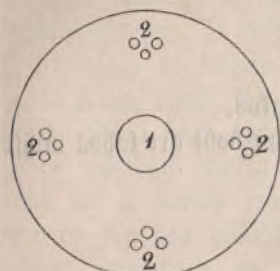

bild. 4.

Bilde 4 rahda masu sahleenu, kuru wa-
retu šahhdâ wihsê apstahdit:

- 1 Wigandia caracas., jeb viegeri, jeb ari
solanum robust.,
- 2 pa 3 stahdeem kopâ penisetum jeb pa-
nicum plicatum.

Kam preekščejas lapu-stahdu dobes patiftu
ar raiblapoteem stahdeem isgresnot un kam
leeliska stahdu iswehle, tas war ari tā
cedalit:

Widû raiblapota aralia Sieb., tai apfahrt arundo donax, tad
2 rinkus ar mehrencem raiblapoteem evonymus, abutilon, jeb cyperus
altern. fol. var. — Preekščejas rindās war list: Sarkanas balan-
des, amarantus, perillas, teem blafu centaurea candidiss., jeb cin-
neraria marit., kamehr wišsemakâ rindinâ buhtu jastahda: Daščadi
coleus, jeb ari tumščlapotee aehyranthus, iresine Lindeni, jeb ari
tumšče coleus.

Kā skaitlūks usfkatas sinā war sahleendōs pa weenam nolift:
Gynerium argent., rheum rhabar., phormium tenax, arundo donax,
andropogon form., šaulgrošes, rizinus, milsu kannas, jurgi-
nes 2c. 2c. — Čapat ari us to derigi poddōs audseti leeli stahdi:
Aralias, dracenas, agawes, žipressus, losberu- un pome-
ranžu koki, fuffijas, roses u. d. 3.

b. Puķu- jeb raiblapotu stahdu dobes.

Wišās puķu-dobēs waram isleetaht tikpat seedošchus, kâ ari ne-
seedošchus, raiblapotus stahdus un beidsamee ari pateesi berehs dahr-
šam zauru wasaru par pastahwigu jaukumu, ja buhšim tahdas dobes
fahrtigi apstahdijuschi un ja ir augot šchim parahdijim ruhpiigu kopschannu.

Wišu to eewehrojot, kô jau šchihš nodakas eesahkumâ mahžiju,
wehl mums berehs sināht, ka wišās puķu-dobēs waram noščkirt 4 dalās:

- 1) dobes, kuras agrâ pawasara seed,
- 2) dobes, kuras wasaras widû seed,
- 3) dobes no seemzeeschu stahdeem un
- 4) dobes no raiblapoteem stahdeem.

1) Pawasara dobes ir tahš pirmahš, kuras muhs kâ pawa-
sara pašludinataji aprili un maijâ ar skaisstem seebeem apšweizina,
ja esam wehlâ rudenî pee tahm domajuschi, tē wišadus tahdus puķu-

šihpolus stahdidami, kuri muhsu seemu apakšch apšegas dahrsâ iszeesch
un pawasara agri seed. Pee scheem peeder: Žazintes, tulpes,
narzišes, krosus, fritularijas, šcilas, galantus u. w. 3.
Čapat ari no ne-aismirstelehm myosotis alpestris, hepatica triloba,
nemophilla insignis un silena pendula war agrâ pawasara seedus
gaidit, ja myosotis wasara šchjam un rudenî tur eestahdam, kur tahš
pawasara war seedeht; — ja nemophillas un silenes rudenî po-
dinōs šehtas, top stahdu-namâ dšetri mitinatas un agrâ pawasara
dahrsâ stahditas, kur tahš ahtri šahk seedeht.

2) Wasaras dobes ir apstahdamas ar daščadahm wasaras-
puķehm, kâ ari ar poddōs ismitinatahm werbenahm, pelargoni-
jahm, fuffijahm 2c. Agri noseedejuschas wasaras-puķu dobes wai-
jag arweenu ar ziteem, wehl neseedejuscheem stahdeem islahpit, lai
nepaleek tuffchas weetas. Weenkahrschi seedošchas leškojas, kad tahm
seedini rahdahš, ir israujamas un zitas pilnseedigas, podinōs audše-
tas, wehl neseedejuschas, tē eestahdamas. Us to tad balsamines,
asteri, škandules, šehrdeenites 2c. 2c. podinōs jeb atstatu eso-
ščās dobes japee-audšē, lai no šchihm war pehž waijadšibas, ar pee-
taupitahm šaknehm pumpurotus, wehl neseedejuschus stahdus wai-
jadšigās weetas eestahdit. Šchihš dobes manigi apkoptas buhs un
paliks zauru wasaru gan jautas, bet šchē ir ari puhlišch, kô katrs
ne-eespehji; tadehl weeglakas apkopschanas dehl wišur top tikai ween-
reisiga apstahdiščana isdarita ar: jurginehm, leškojahm, aste-
reem, lauwmutehm, šehrdeenitehm, pelargonijahm, fuf-
fijahm, werbenahm 2c.

3) Seemzeeschu dobes gan no kopeja prasa mas puhlina,
bet no šcheem apstahditas dobes paleek zauru wasaru weenkahrschas
un kofchuma sinā loti wahjas; tadehl seemzeeschi wairak ir derigi
isleetaht stary krumineem jeb ari tahlejās dobes, kur tahš naw weenu-
mehr redšamas.

4) Wišwairak jo eewehrojamas un muhsu deenās šlawenas ir
puķu dobes, kas no daščadeem pastahwigi raiblapoteem jeb seedošcheem
stahdeem pehž kahdas ihpaschas pawihšes top šastahditas. Par prowi
nemšim 5. bild. (348. lap. p.) par apaku puķu dobi un stahdijim tur:

- a) 1 Pelargonijas, weenkahrschas jeb pilnseedigas,
- 2 šarkanlapotas aščirantus,
- 3 šilas lobelijas,
- 4 dšeltenlapotas pyrethrum,
- 5 ešchewerijas jeb alternanteras

bild. 5.

- b) 1 Daščadās pelargonijas,
 2 baltās werbenās,
 3 filās werbenās,
 4 un 5 šarkanās werbenās.
 c) 1 Wīdū centaurea candidissima, jeb
 ari kaļduš leclafuš stahduš coleus
 un tam apfahrt filās lobelijas,
 2 un 3 baltlap. gnaphalium lan.,
 4 un 5 šarkanlap. alternanteraš.
 d) 1 Pehz lecluma apaki šaliftaš fuš-
 ūijaš,
 2 pelargonijas, balti raiblapot.,

3 pelargonijas ar dšeltēni šakām lapām,
 4 Pyrethrum parth. aureum,
 5 lobelijas, tumšči filās.

- e) 1 Wīdū kaļdaš amaranthus un teem apfahrt pilnseedigas
 pētunijaš,
 2 un 3 leelseedigas fehrdeeniteš, daščadās pehrwēs,
 4 un 5 šarkanseedigas werbenās. Weidsamahš arweenu pec
 semeš japeelez un ar kaļšišcheem japeedur, zitabi taš aug augsti
 un nefeed tiš pateizigi.

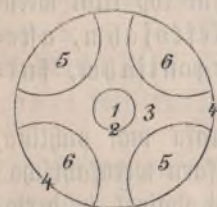

bild. 6.

Bilde 6 raħda 3—4 peħd. platu riakiti, kuru
 war ūaħadā wiħšē apstahdit:

- 1 Escheweria metallica, tam apfahrt
 2 coleus, tumščišarkanuš, 5 stahduš,
 3 gnaphalium lan., 25—30 stahduš,
 4 festuca glauca, liħdš 50 stahd. uš apfahrt-
 tejo riakti,
 5 alternantheras, dšeltēnšakāš,
 6 alternantheras, šarkanlapotaš.

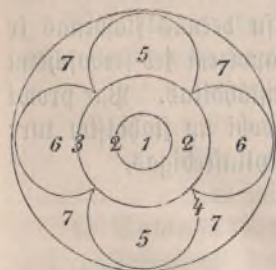

bild. 7.

Bilde 7 apstahdama:

- 1 Yucca recurvata pendula, 1 stahdš,
 2 centaurea candidissima, 5 stahduš,
 3 aschyranthes, šarkanlapoti, 10 stahduš,
 4 santolina tomentosa, 40 stahduš,
 5 iresine Wallisi, 10 stahduš,
 6 iresine cecuminata, 10 stahduš,
 7 alternanthera versicolor, 20 stahduš.

bild. 8.

Bilde 8 apstahdama:

- 1 Agave americana, strihpota, 1 stahdš,
 2 escheweria secunda pum., 60 stahduš,
 3 mesembrianthemum cord., 30 stahduš,
 4 lobelijaš, tumšči filāš, 28 liħdš 32
 stahduš.

Bilde 9 apstahdama ar:

- 1 Dracena indivisa, 1 stahdš,
 2 cinneraria maritima, 5 stahduš,
 3 pyrethrum par. aureum, 70—80 stahduš,
 wišāš strihpaš,
 4 thymus, ar dšeltēnraibahm lapahm, 10
 stahduš,
 5 alternanthera amabilis, 10 stahduš,
 6 alternanthera versicolor, 10 stahduš,
 7 gnaphalium lanatum, 24 stahduš.

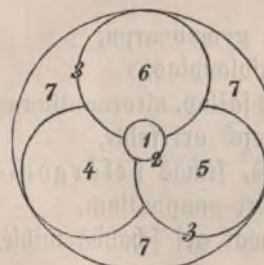

bild. 9.

Bilde 10 raħda 7—8 p. zaurmehra platu
 dobi, kuru waretu ūaħadā wiħšē isriħkot:

- 1 Solanum atropureum, 1 stahdš,
 2 centaurea cand., baltlapot., 10 stahduš,
 3 iresines jeb achirantus, šarkanlapotaš,
 30 stahduš,
 4 iresines jeb achirantus, ar dšeltēn. lap.,
 30 stahduš,
 5 mesembrianth., raiblapot., 10 stahduš,
 6 dšeltēnseedigas fehrdeeniteš, 12 stah-
 duš,
 7 alternantheras, šarkanlapotaš, 48 stah-
 duš,
 8 santolina tomentosa, 100 stahduš.

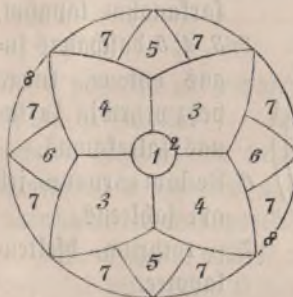

bild. 10.

Bilde 11 apstahdama:

- 1 Escheweria metallica, 1 stahdš,
 2 centaurea candid., baltlapotaš, 6 stah-
 duš,
 3 tumšči filās lobelijaš, 40 stahduš,
 4 achyranthus, tumšči šarkani lapotaš,
 40 stahduš,
 5 santolina toment., 100 stahduš.

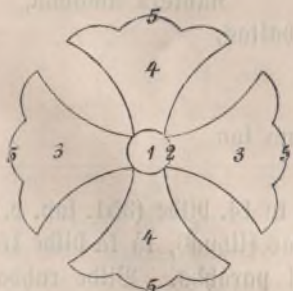

bild. 11.

Uf leelu sahleenu un kam papilnam daschadi stahdi pee rofas, tas war 12 bildi, kad ta papreefch fahrtigi uf 12—16 pehd. plati apfihmeta, ta apstahdit:

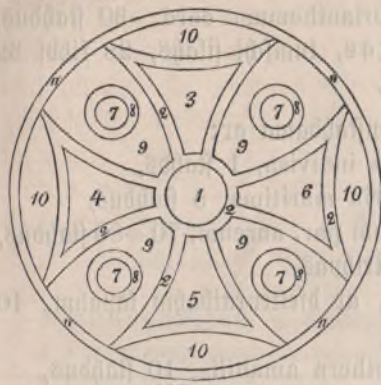

bild. 12.

- 1 Lobelia Queen Victoria, farfanlapotas,
- 2 Pyrethrum parth. aur.,
- 3 } coleus ar tumfchahm lapahm,
- 4 } jeb perillas,
- 5 }
- 6 }
- 7 centaurea gymnocarpa,
- 8 coleus, raiblapotas,
- 9 } war buht sallap. alternantheras
- 10 } jeb ari sahle,
- 11 baltlapotas, semas pelargonijas, jeb ari gnaphalium.

Rahdu mehrenu sahleenu masâ dahrfina war ari schahdâ wihfê, pehz 13. bildeš, eerihkot:

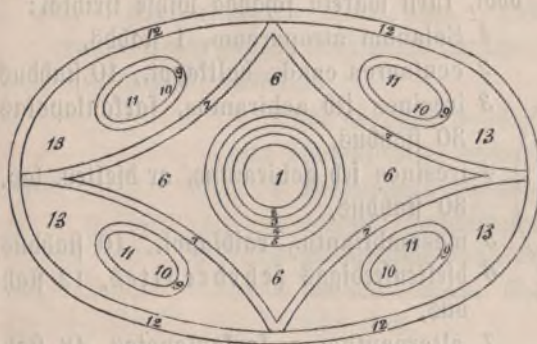

bild. 13.

- 1 Achyranthus, ar farfanahm lapahm,
- 2, 3, 4, 5 daschadas sugas coleus, kuras pehz pehrwju saskaņas faleekamas,
- 6 Sedum carneum, jeb ari sahleens,
- 7 pyrethrum, dseltenlapotee,
- 8 sahle jeb alternanthera amoena,
- 9 skaislslapotas pelargonijas, wislabaf baltas,
- 10 filas lobelijas,
- 11 raiblapotas pelargonijas,
- 12 coleus, farfanlapotas, jeb ari gnaphalium lan.,
- 13 sahleens.

Masu sahleenu war ari ta eerihkot, ka to 14. bilde (351. lap. p.) rahda; ja tam widu taifa augstaku un malas slihpas, ta ka bilde 15 (351. lap. p.) to paschu zaurmehrâ skaidri parahda. Bilde rahda widu uhdeni jeb struhglu afu (Springbrunnen). Kam tas naw eespeh-

jams, tas war uhdena weeta pamest sahleenu un paschâ widu (1) kahdu skaislu kozinu stahdit. Malas pehz bildeš eerihkotas buhs schahdâ wihfê apstahdamas:

bild. 14.

- 1 Uhdens jeb sahleens,
- 2 riakis no daschadi raibeem afmeneem jeb leeleem glee-meschu wahkeem (Muscheln),
- 3 pelargonijas, wislabaf weena suga,
- 4 pyrethrum part. aur., dseltenlapotas,
- 5 lobelijas, filas un baltas, katrâ trihsstuhri pamihfchu weenu pehrwi,
- 6 werbenas, fehrdeenites jeb ari semus asterus,
- 7 sahleens.

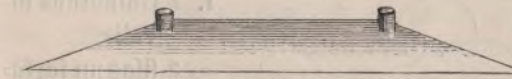

bild. 15.

Tahdâ paschâ wihfê war ari garenu jeb puš-apaku sahleenu eerihkot un ari toš gabaliuus 5 un 6 pajauku ar sawadahm pukeh m apstahdit; bet tikai semi augofchi stahdi tē jaleetâ. — Wisas schihš bildeš un ir ta masakâ, ja tahš nebuhs fahrtigi un pehz peeklahjiga mehra isfihmetas un tai paschâ aprobeschotâ fahrtibâ apstahditas; tad ari wianu koschums mums ne-parahdihš zeretus preekus.

Preefchejas dobes rahdiju ar tahdeem stahdeem apstahdit, kuri weenreij ustahditi, tē zauru wasaru sawu weetu ispilda; bet ja grabam tahš ar agrahm pawafara pukeh m pušchot, tad jau dobes rudeni eetaifitas ar daschadeem puķu siphpoleem ir apstahdamas. Uf to noluhkojot eewehrofin pee nahkoschahm bilde m trihsfahrtigu apstahdischamu.

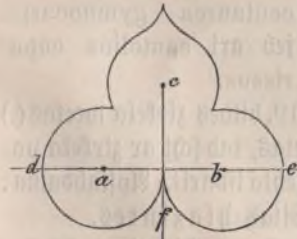

bild. 16.

Sihmejums: Kad pehz winkela rittigas trihsstuhru-strihpas d, e un f uswilltas, tad zirkeļa weetas a, b un c lehti patihkamâ leelumâ atrodamas un sifmeschana pehz 16. bildeš lehti isdarama. — Apstahdama:

I. Dobeš widu filas hiazintes, gar malahm apfahrt dseltenus frosus, jeb ari

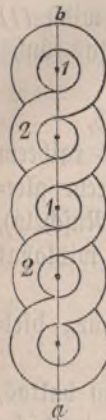

bild. 17.

II. widū aurikēlūs, apfahrt baltas ņkaistules, bellis perenn.,

III. widū ņarkanseebigas pelargonijas, gar malu apfahrt kahdu balti raiblapotu pelargoniju ņugu.

Kad grib ņahleena malā ņhauru dobiti eerihkot, tad 17. bilde rahda tahdu, kaš uš a, b strihpū ar zirkeli lehti ušņhmejama. Widuš rinkiši (1) paleef ņahle jeb ari baltlapoti ņahdi, kà centaureaš, cinnerarijaš jeb ņalwijaš. — Apņtahdama:

- I. 1 ņahle, 2 balti un dņelteni krosuš,
 - II. 1 ņahle, 2 oxalis rosea un mimulus cupreus,
 - III. 1 perilla nankinensis, tumsņhi lapotš,
- 2 raiblapotaš ņalwijaš jeb ari mesembrianthemum tricolor, lobelijaš un pyrethrum, no katra weenu rinki.

Preekņhejai lihdsigi leetajama un eerihkojama buhtu 18. bilde, kuru war ņahhdā wišņe apņtahdit:

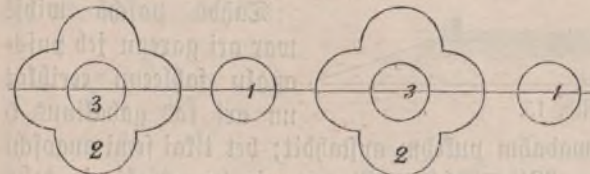

bild. 18.

- I. 1 Galanthus nivalis,
- 2 ņilaš un ņarkanaš jazintes,

- II. 1 Bellis perennis, ņarkanaš, pilnņeedigaš,
- 2 dņeltenaš un ņilganaš ņehrdeeniteš,

- III. 1 Lobelijaš, pamihņhu ar sanvitalia procumb. fl. pl.,
- 2 coleus, tumsņchlapotuš,
- 3 centaurea gymnocarpa jeb ari santolina cuparissus.

Kad 19. bildeš zirkēla weetaš (.) apņhmetaš, tad ņhi ar zirkēla paliģu ir lehta iņdarit. Apņtahdama:

- I. 1 Silaš hiazinteš,
- 2 ņarkanaš hiazinteš,

- 3 balti krosuš,
- 4 roņhu krumš jeb kahdš ziteš ņkaistš koks,

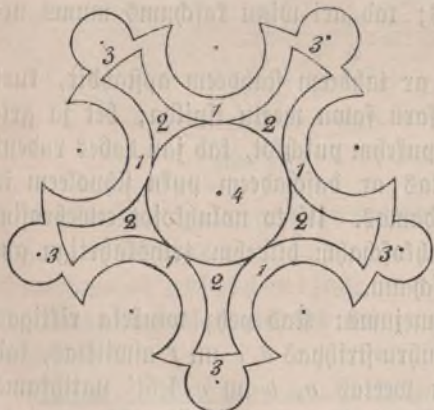

bild. 19.

- II. 1 dņeltenaš ņehrdeeniteš,
- 2 ņilganaš ņehrdeeniteš,
- 3 cynoglossum linifolium,
- III. 1 ņarkanaš pelargonijaš,
- 2 calceolaria rugosa jeb mimulus,
- 3 alternanteras, tumsņchlapotaš.

Kahda leelaka ņahleena malā, zēla tuwumā 20. bildeš ņhmejums it jauki iņņkatifeeš, ja to kahrtigi eerihkoš un ņahhdā wišņe apņtahdiš:

bild. 20.

- I. 1 ņarkani hiazinteš, malāš balti krosuš,
- 2 ņili hiazinteš, malāš dņelteni krosuš,

- II. 1 Liehnis chalc., malāš cynoglossum linifol.,
- 2 mimulus cupr., malāš nemophilla insignis,

- III. 1 baltlapoti pelargonijaš, 2 tumsņchlapotaš coleus, 3 pyrethrum aureum jeb ari zēlīni ar ņmilti.

ņhi (21.) bilde rahda zilteš-ņhmei (Wappen) lihdsigu ņhmejumu, kuru war ņahhdā wišņe apņtahdit:

bild. 21.

- I. Rudeni ar daņchadahm hiazintehm jeb ari ar ņkaistulehm, bellis perenn., ņņhirtāš pehrwēš.

- II. Pawaņarā jeb waņarā to war apņtahdit ar ņehrdeenitehm, semeem aņtereem jeb ari ņemahm lauwmutehm zc. Urweenu ta labak iņņkatifeeš ar ņņhirtahm, ne wiš jauktahm ņeedu pehrwehm.

bild. 22.

Kad 22. bildi un wiņaš tur rahditaš ņhmeš labi ceweħro, tad ir ta uš ņemi jeb ņahleenu kahrtigi ušņhmeta un ar ņiau apņtahdita, dereħš daħņam par ihstu jaukumu. — Apņtahdama:

- I. 1 Widū ņarkanaš tulpeš, malāš baltas hiazinteš,
- 2 galanthus nivalis, pilnņeedigaš,
- 3 dņeltenaš hiazinteš, malāš ņiluš krosuš,

- II. 1 silena pendula, malās arabis alpina,
2 dseltenas fehrdeenites,
3 nemophilla insignis, filahs,
III. 1 daschadas pelargonijas, malās gnaphalium lan.,
2 achyranthus sang., malu strihpas ar santolinehm,
3 widū filas lobelijas, malas ar pyrethrum aureum.

Ar 23. bildi rahdu leekfuga (grafa) kronu, kuesch ari lehts dahrsa sahleenā eerihkot un ir schahdā wihsē apstahdams:

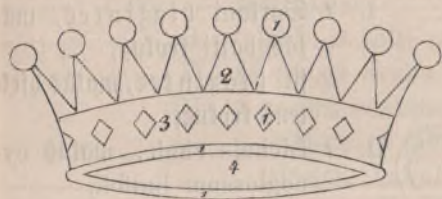

bild. 23.

- 2 lobelijas „keifers Wilums“,
3 alternanteras, tumschlapotas,
4 coleus, farkanlapotas.

Tahdā paschā wihsē war ari muischneeka kronu ar 7 un godaeerehdna (Chrenbürger) kronu ar 5 stareem eedalit. Us semi sihmejot waijadsehs schim dot platumu 9—10 p. un augstumu 5—6 pehdas.

24. bilde rahda Kreewijas walsts ehrgli, kuesch gan naw weegli, bet tomehr eespehjams sahleenā 2c. ussihmeht, katram kas nezif ar sihmekla mahkslu eepasinees. Ehrgla leelums buhtu dahrsā jasthme us 8—10 pehd. un buhtu schahdā wihsē apstahdams:

bild. 24.

- 6 pyrethrum parth. aureum jeb dseltenseedigas fehrdeenites,
7 tumschi filas lobelijas jeb escheveria metallica,

8 escheveria secunda. — Uzu weetā derehs kahds stahdinsch tumschlapoto coleus jeb aschirantus.

Labi koptā sahleenā 25. bildes sihmejums kahrtigi pilnigā leelumā ja-istrot, ar augligu semi ja-ispilda jeb lihdschiniga seme pehz waijadstibas japahrlabo un schahdā wihsē ja-apstahda:

bild. 25.

- 1 Tumschlapotas alternanteras; stirnas ar dseltenlapotahm alternanterahm jeb ari ar pyrethrum p. aureum,
2 mesembrianthemum cordifol.; lauwas ar tumschlapotahm alternanterahm, azu un mehles weetā kahdus masus stahdinus no aschirantus,
3 apfahrt weenu rindu gnaphalium lanatum,
4 dseltenseedigas fehrdeenites jeb pyrethr. aureum,
5 escheveria glauca,
6 escheveria metallica,
7 tumschi filas lobelijas.

Ar mihsas Kurfemes zilte-sihmi (wapenu) beidsu schoreis sawu darbu, no firds wehledams, lai stiprā lauwa — Kreewijas leelais Zars — fargā dahrgo tehwijs; lai sel swehtiba druwās un plawās, lai usplaukst dahrskopiba mihsā Baltijā, — lai tehrypjāhs tauta sentehwu kreetnumā un tikumibā, — tad nepeekufischu wehl us preekfchu schim noluhkam strahdaht.

Vai zēn. laistāji wāretu katru stāhdu, mahzibu zc. zc. pēh3 patifšchanas un waijādšibas grahmatinā lehtaf atrāst, tad peceleku tē alfabetifšus rahditajus tri-
jās walobās:

I. Latīnu rahditajš.

Latīnu	Latīnu	Latīnu	Latīnu
Latīnu	Latīnu	Latīnu	Latīnu
A.	A.	A.	A.
Abelia 177	Aloplectus 261	Athyrium 131	
Abies 135, 246	Alsophilla 283	Araucaria 247	
Abutilon 177	Allosurus 286	Aster 64, 101	
Acacia 178, 143, 162	Allamanda 287	Aspidium 130	
Acineta 265	Alternanthera 288	Asplenium 283	
Actea 98	Allysum 51	Astrocarium 274	
Acer 136	Amelanchier 137	Aspidistra 293	
Acanthus 97	Ampelopsis 137	Aira 129	
Acanthophönix 273	Amygdalus 138	Ajuga 129	
Achimenes 257	Amorphophallus 253	Areca 273	
Achyranthus 287	Amomum 290	Arenga 274	
Achillea 97	Amaryllis 288	Artocarpus 292	
Aconitum 97	Amaranthus 51	Ardisia 291	
Acrolinium 71	Amobium 71	Aralia 250	
Adonis 50	Ananas 290	Arum 100, 129, 254	
Adiantum 130, 283	Anthericum 129, 181	Aria 138	
Aechinanthus 287	Anthurium 253	Aristolochia 292, 139	
Aechmea 287	Anectochilos 266	Arctostaphyllus 139	
Aerides 265	Angula 266	Artemisia 72	
Agave 180	Anthoxanthum 65	Atalea 274	
Agapanthus 178	Andropogon 65	Atriplex 51	
Agrostis 65	Anthirinum 71	Arabis 100	
Acrostichum 283	Anemone 98	Aucuba 183	
Ageratum 71	Andromeda 138	Auricula 123	
Agremone 64	Aphelandra 291	Azalea 139, 183	
Aesculus 136	Apocynum 182		
Ailanthus 136	Althaea 98		
Alnus 137	Aquilegia 100	B.	
Aloe 181	Aroideae 251	Balantium 284	
Alocasia 253	Asperula 51	Bambusa 188	
	Asclepias 100, 129	Bartonia 51	
		Beta 64	

Latīnu	Latīnu	Latīnu
Latīnu	Latīnu	Latīnu
Betula 141	Caragana 143	Clematis 103, 145, 202
Begonia 293—296	Castanea 143	Chelona 129
Bellis per. 101	Caryota 275	Cletra 203
Brahea 274	Caraguata 297	Cobea 300
Baptisia 129	Carludovica 297	Coccoloba 300
Berberis 141	Calystegia 102	Cochliostema 300
Bertolonia 296	Ceanothus 144, 196	Clerodendron 299
Bignonia 141, 188	Celosia 75	Colinsia 53
Bilbergia 296	Celastrus 144	Collomia 64
Biglandularia 261	Cedrus 247	Colocasia 255
Blechnum 284	Cerassus 144	Cocus 276
Brasavola 266	Cerintho 64	Coelogyne 266
Briza 65	Centauridium 64	Colax 266
Bromus 66	Centaurea 52, 196	Corypha 277
Browallija 73	Centranthus 52	Coprosma 203
Bromelia 297	Ceroxylon 275	Cordiline 209
Brugmansia 189	Ceratozamia 280	Coniferae 244
Bouvardia 189	Certopteris 286	Coffea arab. 301
Buxus 142	Cephalotus 297	Combretum 301
Bryonia 102	Cereus 308	Conoclinium 302
	Cineraria 198	Cosmea 64
C.	Citrus 200	Coreopsis 74
Caetus 306	Cinchona 298	Cornus 146
Callitris 247	Cinamomum 298	Corylus 146
Chamecuparis 247	Cissus 137, 298	Corchorus 153
Calla 254	Cheiranthus 75	Convolvulus 53
Caladium 255	Cheiranthus Cheiri 78	Convollaria 103
Calanthe 266	Chysis 266	Crocus 104
Catleya 266	Chionanthus 145	Crataegus 147
Chamaedora 275	Chrysanthemum 52, 196	Crepis 64
Chamaerops 275	Cyanophilum 303	Crinum 178
Calamus 275	Cyclamen 204	Crescentia 302
Calandrina 74	Cyrrilla 257	Croton 302
Caliopsis 74	Cymbidium 267	Crassula 204
Calendula 52	Cypripedium 129, 267	Cryptomeria 248
Caltha 129	Cycas 279	Cureuligo 303
Calycanthus 142	Cybotium 284	Cureuma 303
Camelia 190	Cyathea 284	Cupressus 248
Cajophora 74	Cydonia 147	Cyperus 304
Calceolaria 194	Cynoglossum 105, 53	
Calodracon 306	Cytissus 147	D.
Callichroa 64	Clanthus 203	Dahlia 111
Campanula 102, 52	Clivia 299	Dalechampia 304
Capsicum 75	Clintonia 80	Davallia 284
Caprifolium 142	Clarkia 53	Daphne 148, 206
Carthamus 64	Cleome 79	Datura 54, 80, 189

	Cap. p.		Cap. p.		Cap. p.
Delphinium	53, 105	Eucharidium	64	H.	
Dentzia	148	Eutoca	54	Halesia	151
Demonorops	277	Eupatorium	81	Halimodendron	151
Dendrobium	267	Evonymus	149, 215	Hakea	219
Dianella	209	Eranthemum	309	Hedichium	314
Dianthus	80, 81, 107	F.		Heliconia	314
Diclytera	106	Fagus	150	Helianthus	55
Dictamnus	106	Ficus	310	Hedera	219
Dichorisandra	304	Filices	280	Heliotropium	314
Diesonia	284	Fittonia	312	Heleborus	130
Dioscorea	305	Farfugium	129	Helichrysum	82
Diotis	236	Forsytia	150	Hortensia	221
Dieffenbachia	255	Franziscea	312	Holcus sach.	66
Dircaea	258	Fraxinus	150	Hemerocallis	113
Disa	267	Fuchsia	215	Hibiscus	64, 315
Dionea	206	Funkia	109	Higginsia	315
Diervilla	149	G.		Hepatica	113
Diospyrus	207	Gailardia	82	Holcus	64
Dracena	208, 305	Galanthus	110	Horminum	130
Dracocephalum	64	Gaura	82	Hoya	316
E.		Georgina	111	Hyacinthus	114
Echeveria	209	Geranium	129, 217	Hysopus	151
Echite	306	Gentiana	110	Hydrangea	221
Echinopsis	308	Gesneria	256, 258	Hymenoxis	64
Echinops	129	Geonoma	277	Hyophorbe	274
Echinocactus	308	Gardenia	313	Hypophaea	151
Epimedium	129	Gilia	54	Hymenocallis	320
Epiphillum	308	Ginkgo biloba	248	Hoteia	127
Epidendrum	268	Godetia	55	I.	
Erianthus	309	Gomphrena	82	Jasminum	223
Eleagnus	149	Goniophlebium	286	Iberis	55
Eleusine	66	Gladiolus	112	Impatiens	83
Eriocnema	296	Glaziowa	276	Imperata	130
Embortrium	240	Gleichenia	286	Ipomea	56, 83
Erythrina	212	Gloxinia	259	Isolepis	67, 316
Erica	210	Grevillea	219	Iris	116
Escalonia	213	Gnaphalium	218	Ilex	221
Escholtzia	54	Gunnera	218	Juglans	152
Eucharis	310	Guzmania	313	Juniperus	152
Euphorbia	310	Gynura	313	K.	
Eucodonia	261	Gynerium	66	Kalmia	223
Eugenia	214	Gymnocladus	150	Kalandrina	74
Eucalyptus	213	Gymnotrix	66	Kaempheria	316
Euclide	81	Gypsophilla	113	Kaulfussia	64
Eulalia	66	Glycine	176		

	Cap. p.		Cap. p.		Cap. p.
Kentia	277	Maurandia	85	Orchidaea	261
Kerria	153	Maxillaria	268	Oxalis	88
		Melissa	130	Oplismenus	320
		Melaleuca	227	P.	
		Melocactus	309	Palava	64
		Metrosideros	226	Palmeae	270
		Mesembrianthemum	86	Panicum	320, 67
		Miltonia	268	Pandanus	321
		Mimulus	86	Paeonia	121
		Mirabilis	87	Panercacium	320
		Morus	155	Papyrus	304
		Monstera	256	Pachyphitum	230
		Mussenda	298	Passiflora	230
		Myosotis	60	Pardanthus	130
		Myrica	156	Pawlownia	156
		Malopa	57	Phacelia	64
		Malwa	57	Phaseolus	59
		Martynia	85	Phalaris	122, 68
		Mauhlia	178	Penstemon	231
		Mimosa	318	Penisetum	68
		Medinilla	318	Petunia	88
		Myrtus	227	Peperomia	321
		Myrsine	228	Perilla	88
		Mytravia	261	Philadelphus	157
		Musa	319	Papaver	58
		N.		Pimelia	232
		Nasturtium	62	Pittosporum	233
		Narzissus	121	Pitcairnia	321
		Negelia	260	Phillagathis	321
		Nerium	228	Phillocactus	309
		Nephrolepis	285	Pelargonium	218
		Nepenthes	320	Pilocerus	309
		Nicterinea	87	Poligonum	130, 59
		Nicotiana	87	Polypodium	131, 285
		Nigella	58	Polianthes	322
		Nemophilla	58	Polistichum	131
				Populus	158
		M.		Potus	254
		Magnolia	226	Potentilla	123, 158
		Mahernia	226	Portulaca	90
		Macrozamia	280	Phlox	89, 122
		Mahonia	115	Phormium	231
		Mathiola	64	Pinus	157, 246
		Matricaria	227	Phoenix	278
		Masdevallia	268	Platycerium	285
		Mamillaria	309		
		Marantha	317		

	Cap. p.	Cap. p.		Cap. p.
J.			M.	
Zahnu-oga	162	Kutaiuu sahle	124	Magone
Zhape	151	Kurpite	97, 194	Magnolija
Zafmins	157, 223	Kruhklis	160	Mahls
Zingwere	290	Krustehrtschkis	151, 160	Malope
Zstabas klawa	77	Komposts	14	Malkas pelni
Zeranija	217	Kofa seme	16	Maisijumu seme
Zonkiles	121	Kringelischki	52	Mauru seme
Zurgine	111	Krusta sahle	92, 66	Maises sahle
Zuka	243	Kolinia	53	Mahju loks
Zazinte	114	Korintu foks	137	Mahernia
		Krokus	104	Mandeku foks
		Koti	132—135	Matu sahle
K.		Kruhmi	132	Mafgulis
Kahrklini	101	Kuhdre	10	Maurandija
Kanaki	41	Kruhmu-Greeta	58	Marijas pufe
Kalkis	13			Martinija
Kaulene	139			Meluschja seme
Kadikis	152	L.		Mescha seme
Kahrkli	146, 171	Lapas	3	Mesflu seme
Kaslapis	154	Lapu-seme	15	Mehfli
Kamelia	190	Lappes-aste	51	Mehsflschana
Kakpehdina	218	Lahstschja-kahja	97	Mescha swaigine
Kalmija	223	Lahstschja-wihste	102	Mescha wihste
Kajaputfoks	227	Lahstschja-oga	139	Mehrtafu seeds
Kaladiums	255	Lapu-kaktus	308	Mescha wihns
Kahpejs	298	Lagida	146	Mehrtru foks
Kahrpu kaktus	309	Laufta firds	106	Melnfoks
Kalnu palma	275	Lawendelis	153	Mahstes sahle
Kalamus palma	275	Lapu stahbu dobes	343	Mergels
Kauna seeds	287	Lauw-mute	71	Mihjali
Kanehl foks	298	Lezeklu-seme	14	Mirte
Kastani	136, 143	Lezekli	42	Mirsine
Klawa	136	Leetus uhdens	23	Moschus
Krahfnes	41	Leeschana	23	Muschu kehrejs
Kasbardis	172	Leekstoni	36	Muhra wihste
Kreje	62, 93	Leefojas	75	Matu sweze
Klintu stahds	125	Leefojas, seemas	77	Matu sahle
Kirschu foks	144	Leepa	175	Melonn kaktus
Kastijas foks	301	Lilijas	117	Marante
Krihtes stahds	113	Libo-zeedra-foks	248	
Kipru sahle	304	Linnu-bona	231	N.
Kaktus	306	Liktana-foks	299	Nakts sweze
Kannu-kefejs	320	Losberu-foks	224	Nakts pamašchas
Kihnijas rose	98, 315	Loafa	84	Narzifes
Kronu seeds	314	Loblja	84	Nasturzijas
Kruhmu palma	275	Lufukia	298	

	Cap. p.	Cap. p.		Cap. p.
Nektari	5	Portulaks	90	Sarazenija
Nekli	80, 107	Portschana	37	Sahles-foks
Nekli, kihneeschu	80	Pirftmauze	109	Sahleens
Nekli, milsu	81	Pirfta stahds	158	Seebi
Neajmirstele	120	Pelaustina	120	Seme
Nikterine	87	Plehstala	61	Sehla
		Pumpurs	3	Saulgrofe
		Purwa seme	11	Seewu-lini
O.		Pudrete	15	Seepju-sahle
Ogles	21	Putnu mehli	21	Selt-asite
Oghustahbe	9	Pulkstenischki	52	Selt-seede
Oschis	150	Puhka galwa	208	Seewu-mati
Ojols	159	Puku-lini	57	Selt-lapa
Ortensia	221	Puku-sirni	117, 56	Schrdeenite
Oleanders	228	Puku-pupas	59	Seenzeete
Orchidejas	261	Puhflene	61	Seftes jehla
		Pupu-foks	147	Semes-reefts
		Puhka-sakne	254	Sebols
		Puku dahrsjs	341, 346	Sila-seme
				Sirgu mehli
		P.		Siltums
		Palmi	270	Sirnu-foks
		Pandang	321	Silfoks
		Paegle	174	Sils
		Palmu lilija	243	Silta nama stahdi
		Paradijes foks	159	Sihda tahrpu foks
		Paruka foks	162	Sebum
		Pawlownija	156	Seegodje
		Pawairofchana	33	Seegseebe
		Papahrtschi 130—131, 280		Seegbaltis 110, 175, 243
		Pehrta foks	212	Schnaudjejs
		Perila	88	Stahbarde
		Penstemone	231	Schanrodje
		Pehrwe	7	Smaršha
		Pelni	20	Smilte
		Petunia	88	Staidu-seme
		Pika sehla	233	Stahbeklis
		Britschardija	278	Stahbekki
		Primeli	123, 232	Stahdu-nami
		Pahrstahdišchana	43	Staisgihme
		Plaujama mashine	340	Staisnahtre
		Preebe	157	Staispalma
		Pimele	232	Staudule
		Pihladjis	172	Stabiofe
		Plihders	172, 171	Staisfule
		Pliksaris	150	Staisfbaltis
		Pihpas seeds	139	
		Plikmate	66	
		Pilaušhu sahle	124	
		Pika mahls	12	

Cap. p.	Cap. p.
Stahbene, anglījas . . . 124	Takfūs 174
Swaigšnes-puke . . . 101	Taksonija 239
Smilgās 64	Tamariks 174
Smiltseede 71	Tazets 121
Sveģes neņejs 74	Tabafs 87
Spahņijas pipari . . . 75	Tekome 240
Strihpotais grihflis . 68	Telopia 240
Swanīšči 102	Tehjas-stahds . . . 241
Spizahbols 54, 80	Tihtine 53, 83
Swaigšnes reekfts . . 274	Tihgeru lilija 119
Swetu-foki 244	Trihzone 65
Stabu-seeds 239	Tulpe 127
Swenfoniija 239	Tulpes-foks 154
Schihda bahrsda . . . 237	Tuberoze 322
Schihda kiršči 238	Tumbergia 93
Solija 239	Turzijas puhri . . . 63
Schogu-puke 181	
Sodreji 21	II.
Spriže, rokaš= 25	Uhdens 22
Stobrs 2	Upeš-uhdens 23
Sofu-jahle 100	Uhdena-stahds . . . 81
Schogu-wichte 102	Uftaupišchana, femes 17
Strutas 20	
Schuhni 1	III.
Stunstes-mehfli . . . 21	Wanile 314
Superfosfats 21	Wasdiki 121
Sunu-mehle 105, 53	Wafsa-mirte 156
Z.	Wafchingtonia . . . 249
Taurseede 91, 188	Wanda 269
Taureskofs 141	Welenu seme 11
	Weronika 242, 130
	Welintonia 249

III. Wabzu rahditajs.

Cap. p.	Cap. p.
A.	B.
Ableger 36	Bandgras 122, 68
Adonis 51	Barigras 65
Astern 72	Barifaden 231
Ahorn 136	Baumwürger 144
Alpenrose 234, 160	Balsamine 83
Afchenpflanze 198	Bärenklau 97
Apfelsinenbaum . . . 202	Bärenwinde 102
Alpenveilchen 204	Bambusrohr 188
Ananas 290	Baldrian 52

Cap. p.	Cap. p.
Venus-kurpe 267	Zelms 2
Weljcha-seeds 302	Zela-chrīfšči 234
Weljha-reekfts 174	Zeedra-foks 247
Weigelija 176, 149	Zeekuru-palma . . . 279
Weljburne 196, 72	Zela-lehpe 127
Wilka-pupas 57	Zinia 95
Wistu-mehfli 21	Zineraria 198
Witlawia 62	Zihruska preebe . . 153
Wafarfwehtku rose . 121	Zitrona foks 200
Weljua-mehtra 125	Ziprese 248
Wijolite 128	Zufura-palma 274
Wirzes-foks 142	Zufura-stobrs 64
Wihstols 171	
Wilka dalbis 116	3.
Wistaria 176	Zelms 2
Wilka-peenene 310	Zela-chrīfšči 234
	Zeedra-foks 247
	Zeekuru-palma . . . 279
	Zela-lehpe 127
	Zinia 95
	Zineraria 198
	Zihruska preebe . . 153
	Zitrona foks 200
	Ziprese 248
	Zufura-palma 274
	Zufura-stobrs 64

Cap. p.	Cap. p.
Brenn-Palme 275	Brennende Liebe . . . 119
Browallia 73	Buchsbaum 142
Buche 150	
C.	
Chinarindenbaum . . . 298	Cypnegras 304
Christophskraut 98	
D.	
Dattelpflanze 207	Diptam 106
Drijsenkopf 297	Dickblatt 204, 230
Drachenbaum 208	Drachenwurz 254
E.	
Eibenbaum 174	Ehrenpreis 130, 242
Eisenholz 226	Eibisch 98, 315
Eiche 159	Eisenhut 97
Eisenkraut 93	Edelweiß 120
Esche 150	Enzian 110
Erbsenbaum 143	Erle 137
Erde 10	Espe 158
Espe 158	Eisbeere 138
Erdscheibe 204	Erbsenbaum 143
Ephen 219	
F.	
Fackelträger 74	Fett henne 126
Farren 280, 131	Faulbaum 158
Faulbaum 158	Feigbohne 57
Feigbohne 57	Feuerlilie 119
Feuerlilie 119	Felsenstrauch 183, 139

Cap. p.	Cap. p.
Fingerhut 109	Fingerkraut 123
Flammenblume 89	Flachslilie 231
Fichte, Kiefer 157	Flügel-Cactus 309
Flieder 172	Fliegenfänger 182, 206
Frauenflachs 56	Frühlingsblume . . . 309
Flockenblume 52, 196	Fuchschwanz 51
Fünffingerstrauch . . . 158	
G.	
Gauklerblume 86	Garbe 97
Georgine 111	Gebrochenes Herz . . 106
Gewürzstrauch 142	Gilbwurz 303
Geisblatt 154	Glanzstrauch 232
Gilbwurz 303	Gipskraut 113
Glanzstrauch 232	Gilia 54
Gipskraut 113	Gänsefraut 100
Gilia 54	Götterbaum 136
Gänsefraut 100	Goldschwanz 66
Götterbaum 136	Goldlack 78
Goldschwanz 66	Glockenblume 102, 52
Goldlack 78	Gretchen im Busch . 58
Glockenblume 102, 52	Goldorange 183
Gretchen im Busch . . 58	Goldregenbaum . . . 147
Goldorange 183	Gummibaum 310
Goldregenbaum 147	
Gummibaum 310	H.
H.	Hainblume 58
Hainblume 58	Handsprize 25
Handsprize 25	Hahnenkamm 75
Hahnenkamm 75	Hauslauch 126
Hauslauch 126	Haide 210
Haide 210	Hafelnuß 146
Hafelnuß 146	Hartriegel 146
Hartriegel 146	Hirsegras 67
Hirsegras 67	Hyacinthe 114
Hyacinthe 114	Hortensia 221

Cap. p.	Cap. p.
Holunder 171	Hülfen 221
Hülfen 221	Huslattich 127
Huslattich 127	Hemlockstanne 135
Hemlockstanne 135	Hundezunge 105, 53
Hundezunge 105, 53	I.
I.	
Zimmortelle 71	Igel-Cactus 308
Igel-Cactus 308	Johannisbeerbaum . . 162
Johannisbeerbaum . . . 162	Jonquillen 121
Jonquillen 121	Judenbart 237
Judenbart 237	
J.	
J.	
Kaisernelle 81	Kannenträger 320
Kaisernelle 81	Kammfame 225
Kannenträger 320	Kaffeebaum 301
Kammfame 225	Kaneelbaum 298
Kaffeebaum 301	Kammerstrauch 306
Kaneelbaum 298	Klebame 233
Kammerstrauch 306	Kerzen-Cactus 308
Klebame 233	Kellerhals 148
Kerzen-Cactus 308	Kranichschnabel . . . 217
Kellerhals 148	Klinnie 298
Kranichschnabel 217	Kranzblume 314
Klinnie 298	Krebsblume 302
Kranzblume 314	Korallenbaum 212
Krebsblume 302	Kelchblume 142
Korallenbaum 212	Kreuzkraut 92
Kelchblume 142	Kreuzgras 66
Kreuzkraut 92	Klebkraut 61
Kreuzgras 66	Kornblume 52
Klebkraut 61	Kugelamaranth 82
Kornblume 52	Küsterich 59
Kugelamaranth 82	Kresse 93, 62
Küsterich 59	
Kresse 93, 62	
K.	
K.	
Langfaden 301	Lackbiole 79
Langfaden 301	Lavendel 153
Lackbiole 79	Lärche 153
Lavendel 153	Löwenmaul 71
Lärche 153	Leberbalsam 71
Löwenmaul 71	Leberblume 113
Leberbalsam 71	Levkojen 75
Leberblume 113	
Levkojen 75	

Lebensbaum 174	Pap. p.	Pfaffenhut 149	Cap. p.
Lilien 117—119		Papierblume 63	
Linde 175		Pampasgras 66	
Lichttröschen 62		Pappel 158	
Lobelia 84		Perückenbaum 162	
Loßbaum 299		Pechnelke 62	
Lungenkraut 124		Pimpernuß 174	
Lorbeerbaum 224		Pillenbaum 79	
		Platterbse 117	
	M.	Prachtkerze 82	
Mais 63		Prachtwicke 203	
Malope 57		Prachtpalme 274	
Malve 75, 98		Pfingstrose 121	
Maisblume 103		Portulack 90	
Mandelbaum 138		Prunkbohne 59	
Maronenbaum 143			
Maulbeerbaum 155			
Martynia 85		N.	
Melde 51		Nanunfelstrauch 153	
Mimulus 86		Nainweide 153	
Mirte 227		Nesjeda 59	
Mittagsblume 86		Nittersporn 105, 53	
Mohn 58		Nodante 90	
Moschus 87		Noßkastanie 136	
	N.	Ruchgras 65	
Nachtkerze 87		Rüster 175	
Nachtschatten 92		Rüffel-Lilie 303	
Nachtzweig 150		Rühr mich nicht an 318	
Nackthaar 66		Rarbarber 124	
Nelken 80, 81, 107, 108			
Nektare 5			
	O.	S.	
Delweide 149		Safflor 64	
Delbaum 230		Safran 104	
Orange 200		Salbei 236, 125	
Orchideen 261		Salzstrauch 151	
Oleander 228		Sauerflee 88	
	P.	Säckelblume 196, 144	
Panke 219		Sanvitalia 60	
Pantoffelblume 194		Seekreuzdorn 151	
Paradiesapfel 159		Sinngrün 128	
Paffionsblume 230		Siegwurz 112	
Pfeifenstrauch 139		Seifenkraut 60	
		Seidelbast 206	
		Spigmohn 64	

Spiertaude 126, 172	Cap. p.
Spindelbaum 149, 215	
Steinbrech 125	
Stiefmütterchen 94	
Schneebeere 172	
Schneeball 175, 243	
Steinkraut 51	
Stechapfel 54, 80, 189	
Schleifenblume 55	
Spaltblume 61	
Schafgarbe 97	
Sternblume 101	
Schneeglöckchen 110	
Schwalbenwurz 100	
Strohblume 82	
Schönneffel 301, 81	
Schüßelgesicht 74	
Spornblume 52	
Sonnenblume 55	
Schwertlilie 116	
Schlüsselblume 123	
Stockrose 98	
Süße Liebe 142	
Stubenahorn 177	
	T.
Taback 87	
Taglilie 113	
Tanne 135	
Tausend Schön 101	
Tazetten 121	
Tigerlilie 119	
Trompetenblu- me 188, 141, 91	
Trichterwinde 83	
Thunbergia 93	
Todtenblume 93	
Tulpenbaum 154	
Tuberoße 322	
Tulpe 127	
	V.
Veilchen 128	
Venus-Fliegenfalle 206	
Bergischmeinnicht 120	
Vogelbeerbaum 172	
Volkameria 299	

	W.	Cap. p.
Wachsmirte 166		
Wachholzer 152		
Waldbmeister 51		
Walbrebe 103, 137		
Wallnuß 152		
Wachspalme 275		
Warzen-Cactus 309		
Wasserdoft 81		
Weide 171		
Weinraute 125		
Weißdorn 147		
Wegeborn 160		
Wilder Wein 175, 137		

Windröschen 98	Cap. p.
Wintergrün 128	
Winterlekyoje 77	
Winde 53	
Wucherblume 52, 196	
Wunderblume 87, 91	
Wolfsmilch 130	
Weigelia 176	
	Y.
Yamswurzel 305	
Ysop 151	
Yucca 243	

	Z.	Cap. p.
Zartrieb 67, 316		
Zaunrübe 102		
Zaunblume 181		
Zapfenpalme 279		
Zeder 247		
Zittergras 65		
Zinnia 95		
Zitronenbaum 200		
Zipresse 248		
Zehrwurzstrauch 256		
Zwergpalme 275		

Pe stahdu wahrdeem atrodam grahmatinâ peeliftus burtus, kas pa-ihfinati apshimê to wihru wahrbus, kwi stahdeem dewufchi botaniftus nofaukumus un tadehl toš tē ušihmeſchu.

- A. = Adanson.
- Ait. = Aiton.
- Bart. = Bartling.
- Dougl. = Douglas.
- Don. = Don.
- Des. = Desfontaines
- D. = Duby.
- End. = Endlicher.
- El. = Ellis.
- Fisch. = Fischer.
- Foug. = Fouger.
- G. = Gardner.
- Gr. = Graham.
- Guatt. = Guatteri.
- Haw. = Haworth.
- Her. = Herbert.
- Hook. = Hooker.
- Humb. = Humboldt.
- Jacq. = Jacquin.
- Juss. = Jussieu.
- K. = Karsten.
- Kl. = Kaulfuss.
- Ker. = Ker.

- Br. = Bergius.
- Bl. = Blume.
- B. = Bonpland.
- L. = Linné.
- Lam. = Lamark.
- Lab. = Labillardiere.
- L'H. = L'Heritier.
- Lem. = Lehmann.
- Lk. = Link.
- Lind. = Linden.
- Lour. = Loureiro.
- M. = Marnok.
- Mk. = Mikan.
- Mieh. = Michaux.
- Mil. = Miller.
- Neck. = Necker.
- Nut. = Nuttal.
- Pall. = Pallas.
- Pl. = Planchon.
- Pf. = Pfeiffer.
- Ps. = Poselger.
- R. = Raddi.
- Rgl. = Regel.

- Br. = Breiter.
- Ch. = Chamisso.
- D. C. = Decandolle.
- Rehb. = Reichenbach.
- Rz. = Retzius.
- Rxb. = Roxburgh.
- Salb. = Salisbury.
- Sim. = Sims.
- Schr. = Schreber.
- Sol. = Sole.
- Spr. = Sprengel.
- Sw. = Sweet.
- Schott. = Schott.
- Sm. = Smith.
- Thbg. = Thunberg.
- Tr. = Tenore.
- Vahl. = Vahl.
- Vent. = Ventenat.
- Wild. = Willdenow.
- W. = Wallich.
- Zuccarini.

Sludinajums.

Wiſeem zeen. dahrſu draugeem, ſemkojſeem 2c. daru zaur ſcho
ſinamu, ka pee manis arweenu par peenehmigu zenu dabujami, neween ſeelakā
dala no ſchoem grahmatā mineteem ſtahdeem, bet ari

w i ſ a d a s

ſihku-ſaknu-, ſahku-, puku- un koku-ſehklas,

tāpat ari daſchadi pareiſi uſaudſeti un poteti

auglu-koki,

ogu-ſruhmini, milſu-ſemenu-, ſpargelu-ſtahdi,

koſchuma koki un kruhmi,

daſchadas roſes un ſeemzeefchi,

no ſehklahm audſeti nepoteti

ahbetu-, bumbeeru-, kirſchu- un pluhmju-kozini,

akazijas, balt-ehrkſchki 2c.,

preekſch dſihweem ſchogeem,

daſchadas podu-pukes, ſapu-ſtahdi

un

wehl daudſ ziti augi,

kaſ ween dahrſneeziibās meſſejami.

Drukatus zenu-rahditajus (catalogus) peeſuhtu katram par wolti, kaſ
tikai pehz teem peepraſa.

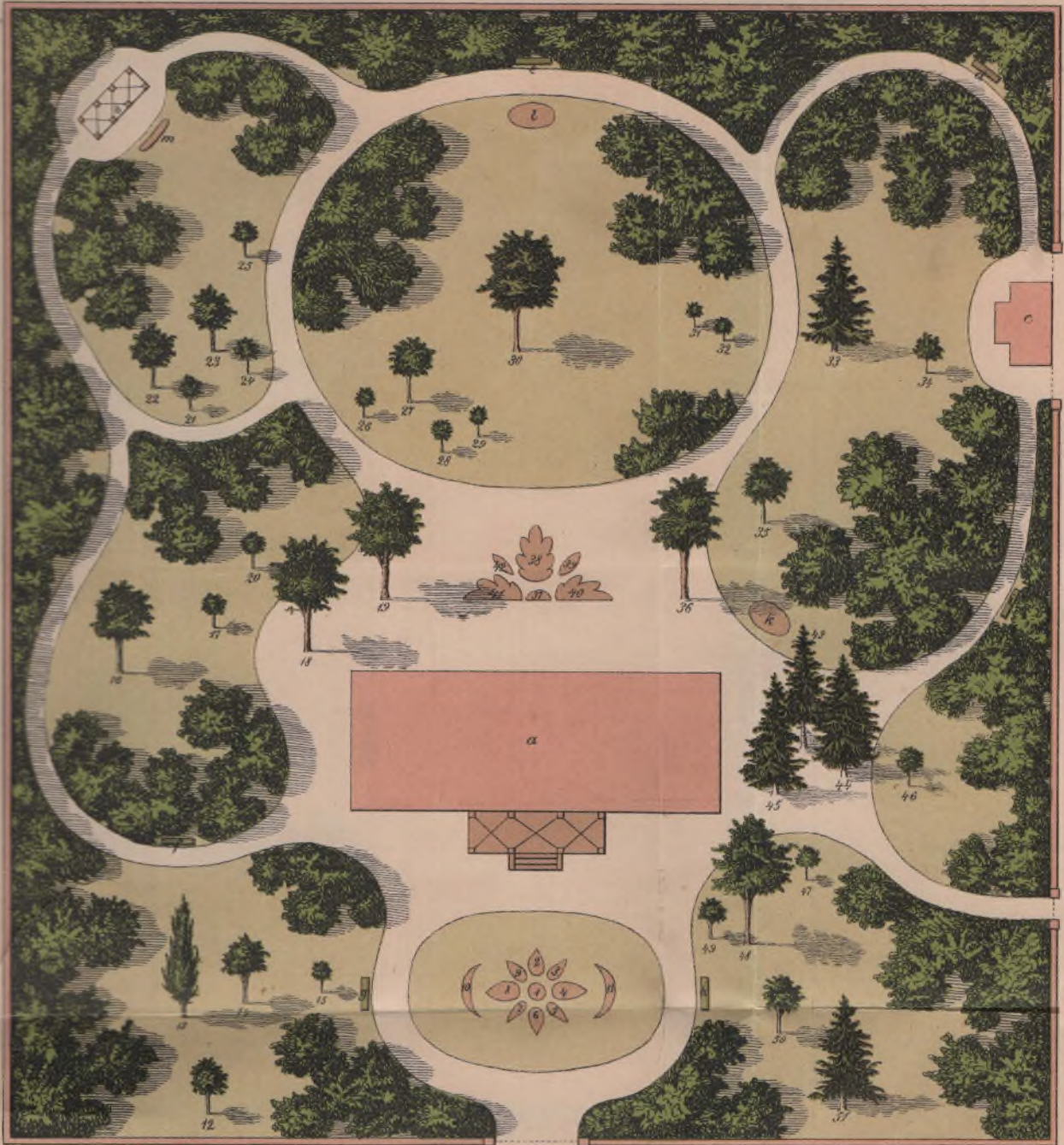
A r a u g ſ t z e e n i b u

S. Klewers.

Dahrſneeziiba **Durbē**, pee **Grobinas**.

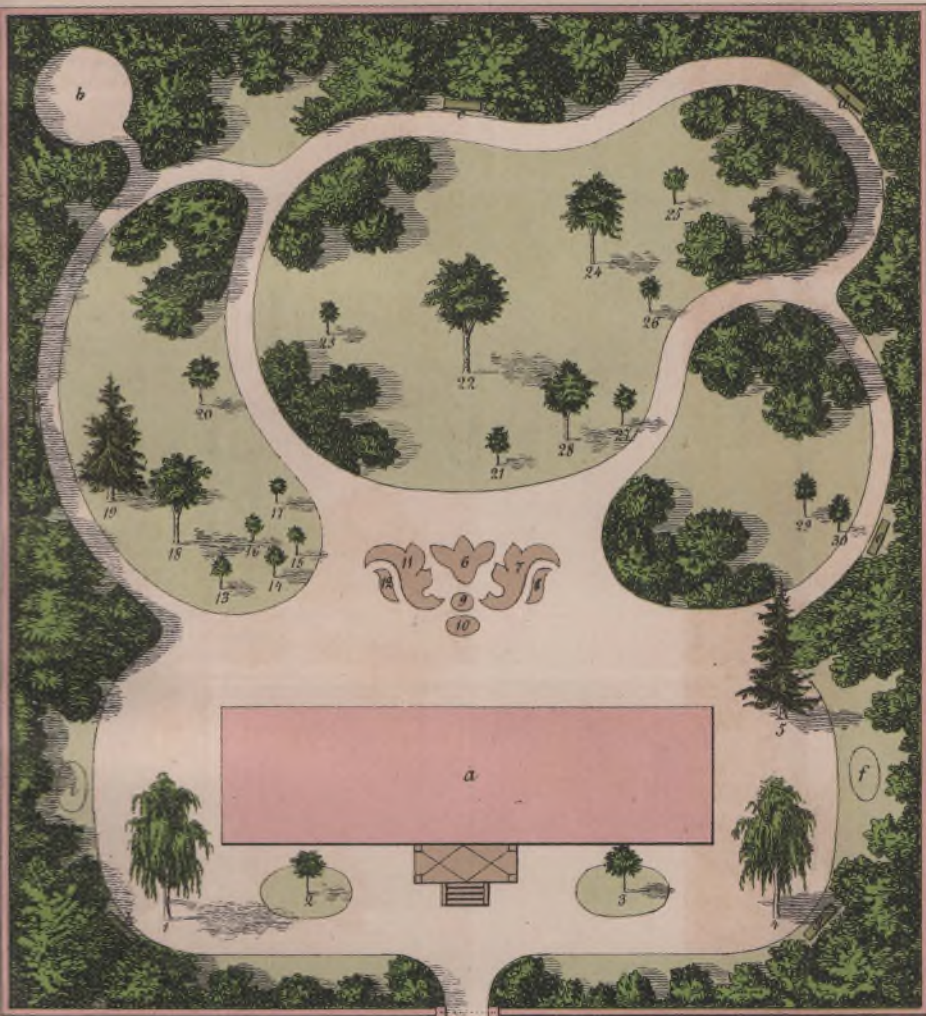
A.

0 50 100 200 300 feet.

B.

50 100 150 200 250 feet.

